K 8736/4

ეროვნული ბიბლიოთეკა

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია

ს ა ქ ა რ თ ვ ე ლ ო ს ს ს რ მ ე ც ნ ი ე რ ე ბ ა თ ა ა კ ა დ ე მ ი ა

ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა

ანალი (Q) კრებიდისა

ტომი II

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა

თბილისი — 1950

АКАДЕМИЯ НАУК ГРУЗИНСКОЙ ССР

ИНСТИТУТ РУКОПИСЕЙ

ОПИСАНИЕ ГРУЗИНСКИХ РУКОПИСЕЙ

НОВОЙ (Q) КОЛЛЕКЦИИ

ТОМ II

Составили и подготовили к печати

Т. М. БРЕГАДЗЕ, Т. П. ЕНУКИДЗЕ, Н. Э. КАСРАДЗЕ, Е. П. МЕТРЕВЕЛИ, Л. И. КУТАТЕЛАДЗЕ и Хр. Г. ШАРАШИДЗЕ

Под редакцией И. В. АБУЛАДЗЕ

ИЗДАТЕЛЬСТВО АКАДЕМИИ НАУК ГРУЗИНСКОЙ ССР

ТБИЛИСИ — 1958

ეროვნული ბიბლიოთეკა

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია

ხელნაწერთა ინსტიტუტი

ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა

ახალი (Q) კოლექციისა

ტომი II

Q.436
K 4

შედგენილია და დასაბეჭდად დამზადებული
თ. ბრეგაძის, თ. ენუქიძის, ნ. კასრაძის, ელ. მეტრეველის, ლ. ჟუთათელაძისა
და ძრ. შარაშიძის მიერ

ილ. აბულაძის რედაქციით

სპეც-2000
შემოწმებულია

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა

თბილისი — 1958

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

წინასიტყვაობა

ქართულ ხელნაწერთა ახალი კოლექციის აღწერილობის წინამდებარე ტომი შეიცავს 500 ხელნაწერის აღწერილობას (501-დან 1000-მდე). იგი გამოსაცემად მოამზადა აკად. ს. ჯანაშიას სახელობის საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ხელნაწერთა განყოფილებამ, რომლის ბაზაზე მომდინარე წელს შეიქმნა საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ხელნაწერთა ინსტიტუტი.

ხელნაწერთა ახალი კოლექცია, რომელიც 1929 წლიდან, საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმთან ხელნაწერთა განყოფილების ჩამოყალიბების დროიდან, ითვლის თავის არსებობას, აქამდის მკვლევართათვის მხოლოდ პირველადი საინვენტარო დაეთრების მარტივი ჩანაწერებით იყო ცნობილი. ამ კოლექციის აღწერილობათა პირველი და მეორე ტომების გამოქვეყნებით დაინტერესებულ პირებს შესაძლებლობა მიეცემათ უფრო სრული წარმოდგენა შეიქმნან ამ კოლექციის ძირითად ნაწილზე.

დღემდე გამოქვეყნებულ ხელნაწერთა აღწერილობებისაგან განსხვავებით წინამდებარე ტომის მასალა არ შეიცავს ახალი კოლექციის საინვენტარო დავთრებში გატარებულ იმ ხელნაწერთა აღწერას, რომლებიც თავისი შინაარსით ისტორიული საბუთების კოლექციაში ან სხვადასხვა საარქივო ერთეულებში გადატანას მოითხოვდა. ამან გამოიწვია რიგითს ნომრებს შორის ხარვეზები. ნომრის გამოტოვების ყოველ ცალკე შემთხვევაში მოტანილია ამ ნომრის ქვეშ გატარებული ხელნაწერის სათაური და მითითებულია, თუ რომელ კოლექციაშია იგი გადატანილი. ამიერიდან ხელნაწერების შერჩევისა და აღწერის ესეც პრინციპი დაცული იქნება აღწერილობათა მომდევნო ტომებშიც.

ამას გარდა წინამდებარე ტომში არაა შესული კიდევ ოთხი ნომერი, ესენია: 695, 699 და 928, 930 (უკანასკნელი ორი იმის გამო, რომ ამ ნომრების ქვეშ ნაგულისხმევი ხელნაწერები საინვენტარო დავთარში ორჯერ არის გატარებული; შდრ. №№ 859 და 923). ამ ტომის სხვა დამახასიათებელი მხარე ისიცაა, რომ მასში აწერილია არა მარტო ხელნაწერი წიგნები, არამედ ზოგჯერ ცარიელი ყდები და ნაბეჭდი წიგნები, რომლებიც ყურადღებას იპყრობს თავისი მოჭედილობითა და წარწერებით, ისე როგორც საცავ ფურცლებსა თუ წიგნის კიდეებზე გაკეთებული მინაწერებით. ასეთი ძეგლები მოიპოვება უმთავრესად პრიზიდან 1945 წ. დაბრუნებული კოლექციის იმ ნაწილში, რომელიც ქართულ ხელნაწერთა ახალ (Q) კოლექციაში მოხვდა.

წინამდებარე ტომის აღწერილობა შეადგინეს აკად. ს. ჯანაშიას სახელობის საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ხელნაწერთა განყოფილების (აწ ინსტიტუტის) მეცნიერმა თანამშრომლებმა.

ხელნაწერები №№ 501 — 650 აღწერა ნ. კასრაძემ, №№ 651 — 715, 965 — 983 — თ. ბრეგაძემ, №№ 716 — 778, 984 — 1000 — ე. მეტრეველმა, №№ 779 — 800, 820 — 872 — თ. ენუქიძემ, №№ 801 — 820 — ლ. ქუთათელაძემ და №№ 873 — 964 — ქრ. შარაშიძემ.

დასასრულ უნდა შევნიშნოთ, შესწორების სახით, რომ წინა ტომში აღწერილი მარტვილის კოლექცია (№№ 34—98) მარტვილიდან ჩამოიტანა პროფ. გ. ჩუბინაშვილმა და ვიდრე ეს კოლექცია გადმოეცემოდა სახელმწიფო მუზეუმს, ინახებოდა თბილისის უნივერსიტეტის ქართული ხელოვნების კაბინეტთან არსებულ მუზეუმში.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

501

წირვის საკითხავები (კათოლიკური). XIX

113 ფ.; 21,5×16; ქაღალდი; ფუდო; ბოლონაკლული; მხედრული (სათაურები სინგურით); XIX ს. (ჭეირნიშანი: 1832). შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

[წირვის საკითხავები]. „წირვის დასაწყისნი და ეპისტოლენი დღესასწაულთანი ლათინური კონდაკისაებრ. — პირველს უფლის მოსვლის კვირიაკესა, შენდამი უფალო, აღვიღე სული ჩემი, ღმერთო ჩემო, შენ გესავ. ნუ მრცხვენინ მე. ნუცა მეცინიან მე მტერნი ჩემნი და რამეთუ ყოველნი, როშელთა დაგითმონ შენ, არა ჰრცხვენეს..“ 1 r — 113 v.

შ ე ნ ი შ ე ნ ე ბ ა: „... მარტის (19) ცხრამეტსა დღესასწაული წ ა მამა იოსებისა“.

502

„მამაო ჩვენო“ სხვადასხვა ენაზე. XIX

162 ფ.; 17×24,5; ქაღალდი; კალენკორგადაკრული მუყაოს მკვრივი ყდა; დაწერილია სხვადასხვა ენაზე; 1891 წ. (თაეფურცელი). დაწერილია ყველა ფურცლის v. შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

[მამაო ჩვენო]. — „Ramus Hebraicus...“ 1 r — 162 r.

შ ე ნ ი შ ე ნ ე ბ ა: 1. ალბომის სახით სხვადასხვა ენაზე წარმოდგენილი ლოცვა-„მამაო ჩვენო“ — მოთავსებულია ყველა ფურცლის r-ზე, მატყვრულად გაფორმებულ ჩარჩოებში.

2. თაეფურცელზე წარწერაა ს. ასლანიშვილისა: ა. „შენიშვნა. როდესაც მამა დ ა მ ი ა ნ ე რომიდგან მოემგზავრებოდა საქართველოსაკენ 1891 წელს, ეს ბეჭედი ს ტ ა მ ბ ო ლ შ ი საცენზორო კომიტეტში დაუსვეს“.

ბ. „ეს კრებული, რომელშიც 116 ენაზე და 151 დიალექტზე დაწერილია „მამაო ჩვენო“ რომის პროპაგანდის კოლეგიაში სხვადასხვა მასიონერებისაგან. ეს კრებული მამა დ ა მ ი ა ნ ე ს ა ა კ ა შ ვ ი ლ მა გადასცა ქართველ კათოლიკეთა დავთარხანას 29. VI. 1913 წ. მამა დამიანე სწავლობდა ამ ზემო აღნიშნულ კოლეგიაში, სადაც, თავის მხრით, ამხანაგებს უწერდა „მამაო ჩვენოს“ ქართულ ენაზე და რუსულზეც.“

503

ხრონოგრაფი. 1774

177 ფ.; 22,5×21; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; დახიანებული; მხედრული (სათაურები სინგურით); 1774 წ. (177 v); მთარგმნელები — ბაგრატიონს სოლაღაშვილი და არჩილ მეფე (87 r) გადაწერი — იოანე მღვდელმონაზონი, ახალციხელი კათოლიკე (177 v). ადგილი—ქუთაისი (177 v). შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

„სამღთოთა და სამღვდელოთა მსოფლიოთა მოთხრობითა შემოკლებულად მოთხრობა ხ ო ნ ო ღ რ ა ფ ი ს ა. აღიწერების ბრძანებითა კეთილმსახუ-

რისა საქართველოს (!) — სათნო უჩნდა სიბრძნითა შემოქმედსა მას ღმერთსა და უფალსა ჩვენსა, რათა შექმნას სოფელი ესე მრავლისა სიბრძნითა მისითა...“ 5 r — 175 v.

შენიშვნა: 1. უძღვის „ხანდუკი წიგნისა ამის სქემთა, რომელსა გარე შეიცავს შემოკლებით მოთხრობა დაწყებული დასაბამითგან სოფლისა მეფობამდე კოსტანტინე პალეოლოგოსისა, უკანასკნელისა ბერძენთა მეფისა“ 1 r — 3 v.

2. ერთვის — ბ. „რასათვის უკუე წყრდების სიმეოლო მრწამსსა“ 176 r; ბ. „ნაწილი დიდისა კოსტანტინესი, რომელი მოლო ძმასა მისსა კოსტანტინოპოლითგან ხოლო ეთარება გამეფდა ძე დიდისა კოსტანტინესი კოსტა, მოიღო ნაწილი მამისა თვისისა ნიკომიდიით ყოველითა სამეფო პატივითა კოსტანტინოპოლს და დამარხა იგი...“ 176 r — v; გ. „გაწყუსებაჲ ბერძენთა მეფეთაჲ, რომელი დასხნა და დაადგინა მანვე დიდმან კოსტანტინე პრწ მეფემან ბერძენთამან“ 176 v — 177 r; დ. „სამღდელოსა განჴგებისათვის, რომელ არს ეკკლესიასა კოსტანტინეპოლისასა, მოქმედება მათი“ 177 r.

ანდერძები 1. გადამწერისა: „ჴ ესე ხონორაფის წიგნი ვიწყე გამოწერად ივლისის თვის დამდეგს და აღვასრულე ოქტომბრის კ 1774, მადლითა ღ[მრთ]ისაჲთა და სადიდებლად მისი ვიწყე და აღვასრულე მე, იოანემ მღდელმონაზონმან კათოლიკემ ახალციხელმან, ქუთაისს შინაგან“ 177 v.

2. დედანია, საიდანაც გადმოწერილია ეს ნუსხა; „ქრისტე, ადიდე და მრავალ-ჟამიერ ყავ მეფე არჩილ“ 69 v.

3. „ამას ზემოთი ესე წიგნი ხონორაფი აღიწერა ბრძანებითა მეფისა არჩილისათა ქალაქსა შინა სამეფოსა მოსკოჲს, სოლაღაშვილმან ბაგრატიონ მთაწმიდელმან ბერძულისა ენისაგან ენასა ზედა ჩვენ ქართველთასა. და ოდეს ბრძოლასა შინა რუსეთის ჯელმწიფისა და შეეთის კორელისასა დაირჩინეს მეფის შვილი ალექსანდრე, ესე ბაგრატიონ მღდელმონახონი წარუგზავნეს სტოკოლონს შვილსა თვისსა ალექსანდრეს ქ[ს] დასაბამიდგან შვიდი ათას ორას ათოთხმეტსა და ვიდრე ამას ქრონიკონსადმდე, რომელ მეფის შვილი ალექსანდრე არის, მუნ გარდსრულიყო ექვსი წელი, და ვინაჲდგან იგი ბაგრატიონ წარუგზავნა, არღარა უდებ იქნა მეფე ესე არჩილ და ამის ქვემორისა თვით იწყო გარდმოთარგმნად და აღწერად რუსთა ენისაგან ჩვენსა ენასა ზედა. მრავალმცა არიან წელნი, ცხოვრებისა მისისანი, ამინ“. 86 v — 87 r.

მინაწერები: 1. „შემოწირული პატრი ივანე ეკსანოვისაგან, ქუთაისი, 27. III. 1929“ 1 საცავი ფ-ის r.

2. „ხოლა ოჰანესი ტერ ოჰანესისა არის“ 177 v.

504

პავლე სენიერი—მარხვის ქადაგებანი. 1834 — 1835

207 ფ.; 34,6×21,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; მხედრული თავკაზმულობანი (თავფურცლის r, 200 r, 207 r). 1834 — 1835 წწ. (194 r). გადამწერი ტერ ანტონ თუმანოვი (200 r). ადგილი—ქუთაისი (200r). დაფუძრებულია: 1 r, 207 v —211 r. შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

[მარხვის ქადაგებანი]. „პ[ა]ლი ქადაგება დღესა ოთხშაბათსა ნაცრის დაყრისასა. მოიხსენე, ჩი კაცო, რამეთუ მიწავ იყავ და მიწადაც მიიქც. დაბად: — ერთი ყოველად სამწუხრო ჰამბავის მომტანად მოვსულვარ მე აქ, ჩი პატიოსანნო მსმენელნო...“ 4 r — 200 r.

შენიშვნა: 1. ციტატები ბიბლიიდან მოყვანილია ხშირად სომხურ ენაზე.

2. ერთვის — ბ. თავფურცელი: „მატენი ორმოცთა ქადაგებათა, შეთხზულთა მამა პავლე გაბრიელ სენიერისაგან, უფაპტივცემულესისა მღუდლისა და უუგანაქმულესისა მოქადაგისაგან კნინო მრთელი იტალიისა. განმარტებულ იქმნა ქართულთა ენა-

სა ზედა შაჰყულიანთ პოლოს დაეით ვართაპეტისაგან, ადრევე დაწყობილი ახალციხის ქალაქსა შინა. დასრულდა წელსა ცხოვრებისა სოფლისასა 1830-სა, ქალაქსა ტფილისისასა. ჭამსა უმჯერვალესისა მამათმთავრებისა წ-ისა მამისა ჩენისა მერვე პაოს ჰროი მის პაპისასა".

ბ. „წინათქმულებანი აღმომკითხველთადმი ქადაგებათა წიგნისა ამისათა. — თუმცა ყოველნი წიგნნი ფრიად. პატეცეცნლი მამა პავლე სენიერისაგან შეთხზულნი ცხადათ და ყოველგან ჰქადაგებენ ზეზეშთაცხებასა და ჭეშმარიტებასა მისსა, არამედ რამდენთე ჭაგრნი ორმოცეული მარხვის ქადაგებანი მისნი უფრო შუხვებულად რიტორიკის სქემითა და ქადაგების კანონებითა და, რაებეუ ჩენს გუთარსა უბედურობითა თვისითა ფრიად ნაკლებ მოუშენებიან ამგვარნი წიგნნი, ამისთვის ვიღაცნე და ვიშრომე სასარგებლად ძმათა ჩენთა განმარტება წიგნისა ამის...

საცნაურ იყოს კ-დ აღმომკითხველთათვის, რამეთუ ორმოცთა მათ ქადაგებათა სიტყვათა საჭიროებელი, თუ სიმზურად და თუ ხუცურად, აღვჰსწერეთ ცალკ-ცალკედ, რათა მოქადაგეთა და სხეთა აღმომკითხველთათვის სიადვილე ყოფილიყო აღმორჩევად ნივთთა სათნოსაებრ თვისისა.

კ-დ შევთხზეთ ერთი სხუა საჭიროებელი ანბანგანური, რომელსა შინა შემცმულ არიან ყოველნი იგი ნიეთნი, რომელთა ზედა ფართოდ ანუ მოკლედ ლაპარაკობს თვით აუქსონი სენიერი ქადაგებათა მათ შორის თვისთა...

სრულ ბოლოს აწ თქმულთა ამათ საჭიროებელთა კ-დ გიჩვენწეთ, რაოდენნი მაგალითნი გინა მოთხრობანი შეცმულ არიან მრთელს წიგნსა ამას შინა და კ-დ რიცხვითა მათითა სიადვილით მიაგნებთ ადგილთა მათთა.

მაშ, დაიმშენეთ წიგნი ესე სადიდებლად ღ-ისა, და სასარგებლოდ სულისა თქვენისა და ამეც ვიცო მოსწენებულ ლოცუთა შორის თქვენთა, ვითარცა კ-დ წილდებულ სხუათა კეთილ მოღვაწეთა თქვენთა, ვითარცა ვასპოტ მოწყალებითა უფლისაჲთა.

ყოველად უღირსი და უხმარი მონა პოლოს დაეით ვართაპეტი შაჰყულიევი" 2 r—3 r.

გ. საჩვენებლები: ა „საჩვენებელი წინასიტყვაოა ორმოცთა ქადაგებათა..." 200 v—201 r; ბ. „საჩვენებელი ანბანგაროელი (!) ნივთთა მათ, რომელნიც შეცმულ არიან ორმოცთა ქადაგებათა ამათ შორის..." 201 r — 207 r.

ანდერძი (გადამწერისა) „დასრულდნენ ორმოცეულნი ესე ქადაგებანი ტერ ანტონ თუმანოვის ჴელით აღწერილნი დაწყობით 1834-სა, მარიამობისთვის პ-სა, და დასრულდა 1835 იანვრის 29-სა ქუთაისსა შინა". 200 r.

მინაწერი: „წიგნი ესე დონ დამიანე საკაშვილმა ოზურგეთიდან წამოიღო 1918 წ. და მიაკუთნა ქუთაისის საეკლესიო ბიბლიოტეკას (თავფურცელი).

505

მისხალი. 1854

193 ფ.; 32,3×21; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტევიური ქაღალდის ყდა — მოძველებული; დაზიანებული; ხმდერული (სათაურები სინგურით); 1854 წ. (3 r, 187 v); გადაწერი—ტერ იოანე მამულური (187 v); ადგილი—ახალციხე (3 r, 187 v). დაუწერელია: 1 r-v, 3 v, 13 r-v, 53 v, 91 v, 100 v, 103 v, 109 v, 191 v — 193 v. შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

წრფელი მისხალი თავის რიგით; პ-ლი კვირიაკე მოსელისა, სტაციონი წმიდა მარიამ მაჯორნის მიმართ. — ფსალ. კდ. შენდამი აღვიღე სული ჩემი, ღმერთო ჩემო, შენ გესავ, ნუ მრცხენენიენ მე და ნუცა მეცინიან მტერნი ჩემნი..." 4 r — 186 v.

შენიშვნა: უ ძ ვ ე ლ ი თავფურცელი: „მისხალი კაფუჩინთ პატრების რიგისამებრ, გაკეთებული იმავე ფრანცუზი მისხალისაგან ქართულს ენასა ზედა ვინმე წერილი მსახურისაგან. მოწადინებითა და ხარჯითა ფრა კარლოსი, იმავე კაფუჩინთ რიგოსნისა. აღიწერა წელსა უფლისასა ჩყნდ მარტის, 6, ახალციხეს შინა, 1854". 3 r.

ა. ე რ თ ვ ი ს: „მოსახსენებელი მისსალისა ამის აღმწერისა. — მოწყალებითა ღთისა და მეოხებითა ყოველად კურთხეული ქალწული მარიამ ღთისმშობელისათა აღიწერა და აღსრულდა მისსალი კაფუჩინთ მისიონართ პატრების რიგისა მათი დღესასწაულობისებრ წმიდასთა და დღესასწაულობათა თვისთა მცენრულის ნაწერითა, გარდმოღებული იმავე ლათინთ მისაღთაგან, რომლის საშუალით მოგვიკრებია თუ სრულთრო წერილთაგან ჭეშტარისა და მისალისაგან სომხურისა და აღგვისრულებია მრთელი წლის საჭიროებისამებრ თუ საკითხავები, თუ სახარებები და თუ პრეფაციოები საჭიროებისაებრ, თუ საუფლო დღეთა და თუ სადღესასწაულოთა და თუ სხვათა საჭირო დღეთა, რომელნი შემთხვევიან წელსწუხდთა შორის. ჩვენებით დიდ დღესასწაულთა კვირაკიცთა და თვეთა და ყოველთ წმიდათა საკუთართა დღეთა ცოცხალთა და მკუდართა, ვითარცა საჭიროება მოითხოვს.

ამას გარდა მოგებსენებთ ყოველთ, მისალისა ამის მხმარებელთა, რომელ ყოველი თავისი რიგითი არის დაწუობილი და რიგისად მისდევს შეუცილებლად, და დაწყობილი მოცლის პლი კვირითგან მეორე იმ დრომდინ და ნოემბრის თვის 29-ითგან მეორე იმ დრომდისინ.

აწ მხოლოდ ამას ვაფრთხილებ ყოველთა, რამეთუ ოდეს იხილოთ მრავალს ადგილს, რომელთა შინა გაგასწოროს საკითხავისა ანუ სახარების საპოვნელად, რა ხამს, და დღესასწაულს კარგად დაჰკვირდეთ და სისწრაფით იპოვით.

ამას გარდა გეუწყებოდეთ, რომე ესე ქართული მისსალი ვითარცა ფრანგული, კაფუჩინთ რიგისა დაწუობილი არის მისსალის კვირიდგან რიგ-რიგისად და მიდევებით ყოველნი კვირიაკენი და დიდრონნი დღენი მრთელი წლისა, და მერმედ დაიწყობის ნოემბრის თვის 29-ითგან მეორე იმ დრომდინ ყოველნი დღესასწაულნი, რაიც იდღესასწაულებიან ყოველს თვეში კაფუჩინთ რიგისამებრ, კრ მერმედ დასასრულსა წლისასა შეიდებიან მიცვალებულთა წირვები და სხვა, თუ მაზარეთა, თუ ავათმყოფთა და თუ სხვათა საჭიროებათა, რაიც შემთხვევად შეიძლების.

ამის გარდა მერმედ შეიდგების სხვა საკალკო დღესასწაულნი ყოველთ თვეზედ დაწუობილნი, რომელნი, თუ საჭიროა იქმნებიან, იხმარებიან, და ყოველს თავ-თავის ადგილს იპოვით შეუცილებლად და არარაჲს სარჯულს მიიღებს მაზარებელი ამ ქართულის მისსალისა, რადგან მრთელი წელიწადი შესრულებული არის ყოველნაირი საჭიროებითა.

ბოლოს ესოდენი შრომის ნაყოფისათვის ვეედრები ამ მისალის მხმარებელთა, რათა მოიხსენიოთ თქუენ ლოცვაში, თუ აღწერი მისსალისა ამის და თუ ხარჯის გამწეი. რომლის შეგონებით გამიქეთებიეს ესე ქართული მისსალი, და რადგან ფიქრი კაცსა უნაკლებო არა იქმნების, ამისთვის ყოველთაგან ბოდიშს მოვითხოვ, რომე. უკეთუ რან ნაკლებულობა ასოთა ანუ სიტყვათა ჰპოოთ, არ დაეიძრახოთ, არამედ განსწოროთ და დაიბრალოთ უძლურებას კაცის ფიქრისას და არა უნაკლებლობასა წერაღისასა და მოიხმაროთ სასარგებლოდ და გასამკურნალებლად სულთა, თქუენთა, ამინ.

აღიწერა და აღესრულა ვინმე წერვის მოყვარისაგან, სახელად ტერ ანტონ წოდებული, ულტრისი მღედლისა, აბასტუნელი თუმპანაანთ გვარისა, ძისა იოსებისა. საშუალითა და ხარჯითა პატივდებული ფრა კარლოსი, იმავე კაფუჩინთ რიგისანისა, სადიდებლად ღთისა, მისი დედა ქალწული მარიამისა და ყოველთა წმიდათა...“ 187 r-v.

ბ. „სძიებული მისსალისა ამის, რომელი დაიწყობების იანვრიდგან...“ 188 r—191 r.

ანდერძი: „ბოლო აწე გარდმოვსწერე მისსალი ესე უღირსმან მღუდელმან ტერ იოანე მამუთოვ პაელს ძმან ტფილისელი ზაქარიას ძე იაკობ ეზოვისათვის და თვისთ ძეთათვის სახმარებლად და მოსაგებლად სულთა. დასრულდა 1854, III. 6 ახალციხესა შინა.“ 187 v.

მინაწერები: 1. „თავადმა ალიქონს თუმანისშვილმა მითავაზა სახსოვრად თავისი ეს წიგნი 1907, XII. 29“ 3 r.

2. „1921 წ. იელისის 12 დღესა მე, დონ დამიანე საკაშვილმა, ჭუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიის წინამძღვარმა (!), ეიპოვნე ეს მისსალი ქ. ოზურგეთში, რომლის მისსალის არსებობაზე ეგები იყო, როდესაც პაპის წარმომადგენელი მოვიდა საქართველოში (1919 წ.) ღღ. დელფუშე“. 3 r.

506

სულხან-საბა ორბელიანი. ლექსიკონი. XIX

297 ფ.; (394 გვ.); 35,5×22; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა (ჭიისაგან დაზიანებული); თავკაზნულობა: გვ. 11; მხედრული (ნაწილი მთავრული ასოებისა ხბატვრულად გაფორმებულია); XIX ს. (კვირიონშვილი 1828, 1829), დაუწერელია: გვ. გვ. 11, 588—594. შეძენილია, წინათ ჰქუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

„სიტყჳს კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი. — ესი არს პირველი ასო და ჳმიანი და ართრონი, მრავალრიგად თავად და ბოლოდ მოვალს მრავალთა სიტყუათა ზედა, ვითარცა თავსა დაგჳწერია და რიცხუში ერთად ითქმის...“ გვ. 11—585.

შენიშვნა: 1. უძველესი — ა. „ანბანი პირველად სასწაულო ყრმათათჳს...“ გვ. 1; ბ. მეორედ სწავლება ანბანისა რიგისა, სადა ჳმიანი ასო საჭმარ არს რიგითა...“ გვ. 1; გ. „შესამედ სწაულა ანბანურად გვჳჩს გარჩეულთ პირველ ამოღებისა...“. 1 გვ. დ. „ანბანთა რიცხუთა სწავლანი, თუ რომელნი ოთდენთა რიცხუთა იტყჳან...“ გვ. 2—4; ე. „საქცევნი ხუთთა ხმიანთა ასოთანი და სწაულა სხუათა ასოთა და თავბოლოთანი...“ გვ. 4—6; ვ. „ანდერძთა ამის მუშაისა ფრიად დამაშურალისა მოსწაულეთათჳს, გარნა მრავალნი მოსწაულენი მგმობარ და მოკიცხარ ეკნებიან შრომისათჳს და არა სარგებლად მისცენენ ლოცჳასა...“ გვ. 6—7; ზ. „ქარაგმანი. პროსოდიანი“ გვ. 7—8; ჱ. „ესე ორნი ნიშანნი ქცეყანის მზომელობისა ელლინენთანი არიან...“ გვ. 8. თ. [პოროპითი ნიშნები]...“ გვ. 8—9.

2. ერთი: ა. „თქმული მეფის ვახტანგისა. — რადგან დაშურა ასრე საბა ქება მართებს აწცა მეცა...“ გვ. 586.

ბ. „მისჳ მეფის ვახტანგისა. — სიყრმიდგან იყო მუდამად სიბრძნის სწაულისა მსახველი...“ გვ. 586

გ. „თჳს საბას ნათქუამი. — ამ ლექსიკონის რიგები თუ ბრძენმან დანიწუნოთა...„ გვ. 586.

დ. „მისჳ საბასი. — აქ ლექსიკონი არ იყო, დაცაცყარათ ქართველთა/უკრძალველობით ფურცელი გვებნია ყე ქართველთა.“ გვ. 586.

ე. „ჱი ეს საბასი. — ახლად შჳკრიბე, შეჳწყუე, ჩემი ეიშრომე სულხანი/საბამან ორბელიანმან, ეის ერთად მერქჳა სულხანი“. გვ. 586.

ვ. „ქმნილი სალხთუზეცსი დიმიტრი ორბელიანის, ძმისა სულხან-საბა ორბელიანისა. —

> კ. სიბრძნის ტრფიალთა დამზირონ რასა, სწერს სულხან საბანი,
> მოსურნეთ გემსაპინძლებათ, გიშლიათ სნატის საბანი...“ გვ. 587.

მინაწერი: „თავადი მიხეილ თუმანოვის“. გვ. ა.

507

ტიბიკონი. XIX

258 ფ.: 24×19; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტკიცრული მუყაოს ყდა, მოძველებული; მხედრული (ხხვადასხვა ხელი): XIX ს. (კვირიონშვილი: 1821). დაუწერელია: 1 r—19v; 109 v — 254 r, 257 r — 258 v. შეძენილია, წინათ ჰქუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

„ტიბიკონი. უკეთუ ერთი მხოლოდ სახუმილავი ითქმის კვირიაკესა, ორშაბათს და ხუთშაბათს ითქმის პ'ლი სახუმილავი, ხოლო სამშაბათს და პარასკევს ითქმის 2 სახუმილავი, ოთხშაბათს და შაბათს ითქმის მესამე სახუმილავი...“ 19 r.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

შენიშვნა: 1. ტიპიკონში შემავალი ნაწილებია:

ა. „უამნის ლოცუა ენტარი მარიამისა მწუხრსა ზედა...“ 20 r—39 v.

ბ. „უმანკო ჩასახება ქალწული მარიამისა...“ 40 r — 46 r.

გ. „მოპა უფლისა 25 დეკემბრისა...“ 46 v — 58 v.

დ. „დღესასწაული წმიდა სტეფანე მთავარმოწამისა ცისკარსა ..“ 59 r— 67 r.

ე. „დღესასწაული წმიდა იოანე მახარებელისა...“ 67 v — 73 v.

ვ. „უმანკო ყრმათა...“ 74 r — 77 v.

ზ. „კუირიაკესა შემდგომად შობისა...“ 78 r — 79 v.

ი. „წმიდა სილვისტრესი...“ 80 r—83 v.

თ. „წინადაცუეთა უფლისა...“ 84 r — 89 r.

ი. „ანტიოქნები კებისა № 184 სათქმელი...“ 89 r.

ია. „სწორი წმიდა სტეფანესი...“ 89 v—90 r.

იბ. „სწორი წმიდა იოვანესი...“ 90 v—91 v.

იგ. „სწორი უმანკო ყრმათა...“ 91 v — 92 v.

იდ. „წინა დღე წყალკურთხევისა..“ 93 r — 94 r

იე. „6 იანვარს გამოცხადება უფლისა...“ 94 v—107 r.

ივ. „კვირიაკესა შემდგომად წყალკურთხევისა...“ 107 v— 109 r.

2. უ ძ ღ ე ბ ა — განმარტება ტიპიკონის შესახებ. (19 r-v).

მინაწერი: „სადიდებელად და საქებელად ღუთისა გ ა ბ რ ი ე ლ იოანეს ძის ა ნ დ რ ო ნ იკოვს ეცუთნი“ (ხედა ყდის v).

508

ბიბლიის წიგნების საკითხავები. XIX

352 ფ.; (გვ. 703); 21.17; ჭალოლი; ტყავგადაკრული ტეიფრული მუყაოს ყდა; მხედრული; XIX ს.; გადმწერი — ივანე ნებიერიძე, ახალციხელი (გვ. გვ. 90, 262). დაუწერელია: გვ. გვ. 91—92, 123—124; 184—186; 306—704; შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ღუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

1. „ფსალმუნნი ენებისანი. — სათქმელნი დიდსა ხუთშაბათსა, სერობასა უფლისასა განთიადს, ესე იგი მიმწუხრსა ოთხშაბათსა პირუელსა სახუმილავსა ზედა. 1 ანთიფონი: შუთმან სახლისა შენისამან შემჭამა მე...“ გვ. 1—90.

2. „ათორმეტნი საკითხავნი წმინდასა შაბათსა, სათქმელნი წირვის უწინარეს, პირველი, — წინასწარმეტყველება დაბადებისა შეჭმნათა საკითხავი. თავი 1 — 1. — დასაბამად ჰქმნა ღმერთმან ცაჲ და ქუეყანა...“ გვ. 93—183.

3. ბიბლიის წიგნები — ა. „დასაწყისი იგავთა სოლომონისთა, ძისა დავითისა მეფისა ისრაილისა იერუსალიმსა შინა თავი — ა. — იგავნი სოლომონისი ძისა დავითისა, რომელი მეფობდა ისრაილსა ზედა...“ გვ. 187—242. ბ. „წიგნი ეკლესიასტე, ესე იგი არს საეკლესიაო მეფისა სოლომონისა, თავი ა. — სიტყუანი ეკლესიასტესანი ძისა დავითისა, მეფისა ისრაილისა იერუსალიმსა შინა...“ გვ. 243—262. გ. „წიგნი ქება-ქებათა მეფისა სოლომონისა, რომელ არს კურთხეულ-კურთხეთაო, სოლო გაბრიელებრ ითქმის „სრულ-ჰასირიმ“, თავი ა.. სძალი ეტყჳს: ამბორს მიყჳეს მე, ამბორის-ყოფისაგან პირისა თჳსისათა...“ გვ. 263—274. დ. „წიგნი სიბრძნისა სოლომონისა, თავი ა. შეიყუარეთ სიმართლე მსაჯულნო ქუეყანისანო. ჰბრძნობდით უფლისათჳს სახიერებათა შინა...“ გვ. 274—305.

შენიშვნა: ბიბლიის წიგნთა კიდეებზე განმარტებულია ძველი ქართული სიტყვები ახალ ქართულზე, ზოგჯერ რუსულადაც და სომხურადაც: გვ. გვ. 89, 211, 214 216, 228, 230, 240, 242, 258, 264—278, 281, 284—287, 296, 299, 303.

ანდრძები (ვადამწერისა): 1. „განსრულდა ვნებისა ფსალმუნები. დიდება სამებასა ერთარსებასა ღმერთსა მხოლოსა, ამინ, ივანე ნებიერიძის მიერ ახალციხელისა“. გვ. 90.

2. „დაესრულა წიგნი ეკკლესიასტე. ხოლო აქუს თავსა შორის თჳსსა თავი თორმეტი და მუხლნი შჳდასშჳდნი, იოანე ნებიერიძე. ახალციხელი“ გვ. 262.

მინაწერები: 1. „ეს წიგნი ფრანჩისკე მაისურაძესთან იყო სამი მანეთი მივეცი და გამოვართვი 5 მარტსა 1916. პ. რაფიელ ნებიერიძე“. გვ. 1.

3. „ესწერია ჭუთაისის რომის კათოლიკეთა სამკითხველოს პ. რაფიელ ნებიერიძე. 1919“. გვ. 1.

509

ფრანჩისკე გენეველი—ქადაგებანი სინანულისანი. XVIII

248 ფ.; 19.8.15; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული ხის ყდა (დაზიანებული ჰიისაგან); მხედრული; მარტივი კაზმულობანი: 28 v, 35 v, 67 v, 76 v 86 r, 95 v, 105 v, 115 v, 123 v, 135 r, 146v, 156 v, 169 r, 180 r, 188 r, 199 v, 208 v, 229 v, 238 r; XVIII ს.; შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ჭუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

ქადაგებანი სინანულისანი წმიდა ჳრანჩისკესი სალესიანთისა გენეველისა... — პ̃ლს კვირიაკსა იესო ქრისტეს მოსელისა უკანასკნელი საწყალისათჳს. იყოს სასწაული მზესა შინა და მთოვარესა და ვარსკვლავთა, და ქუეყანასა ზედა ქიჳნება თესლებისა გაბზებითა (!) კაცთათა შიშისაგან. ლუკ. 21.25. — არა უმიზეზოთ წმიდა ეკლესია დასაბამსა და აღსრულებასა ეკლესიერი წლისა აკითხებს ამისთანა სახარებას...“ 3 r — 247 r.

შენიშვნა: 1. ქადაგებებს ერთვის — „საძიებელი...“ 247 v — 248 v,

2. უძღვის კი: ა. თავფურცელი — „ქადაგებანი სინანულისანი წმიდა ჳრანჩისკესი სალესიანთისა გენეველისა ჴელმწიფისა და ეპისკოპოზისანი. პირველად ფრანცესის ენისაგან გადმოთარგმანებულნი ლატინურის ენასზე მერე ლატინურისაგან ნემსის ენასა ზედა და ნემსის ენისაგან ქართულ მხედრული ენასა ზედა. პირველი წილი.“ 1 r ბ. „თარგმანობა პატივების...“ (ქარაგმათა განმარტება) 2 r-v.

მინაწერები: 1. „ვწერავთ ამა წიგნს, უმანკო ჩასაბების მონასტერს ტერიკვეზე ქალაქ კონსტანტინოპოლს. სახლობა მიხაილ ზუბალოვისა, 1894 წელსა.“ 1 v.

2. „შემოწირული პატრი ივ. ეკსანოვისაგან. ჭუთაისი 29. III. 1929. დონ დამიანე სააკაშვილი.“ 1 v.

510

იტალიურ-ქართულ-ლათინური ლექსიკონი. XIX

370 ფ. + 339 ფ. (ორ წიგნად); 19,5. 13; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; ლათინური და მხედრული; XIX ს.; შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ჭუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

„In nomine Domini incipo scribere hoc vocabularium... ad majorem Die gloriam; deinde ad utilitatem omnium in Cristo fatrum meorum scientium... linguam Ibericum.“ 1 r.

[იტალიურ-ქართულ-ლათინური ლექსიკონი]. „A. Abramo credette a Dio e fu dius tivicato... Credidit Deo Abrham et justifucatus est..,“ 2 r—365; 328 ფ.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

შენიშვნა: 1. პირველ წიგნში შესულია სიტყვები A-M-მდის, ხოლო მეორეში, — N-R-მდის.

2. 1 ტომის 366 r ანბანის რიგზე დართულია, როგორც ჩანს, შესავსები მასალა, ასევეა II ტომის 12 v — 13 r და 329 r — 339 v.

მინაწერი: მხედრულად. 1. „სახელითა უფლისათა ქელ-ქჰყოფ ამ ლექსიკონის წერასა", წიგნი ა. 1 r.

511

საქრისტიანო მოძღვრება. 1809

152 ფ.; 17,5×10,5; ქაღალდი (ლურჯი); ტყავგადაკრული ტეიფრული ბის ყდა; დაზიანებული; მხედრული; გადამწერი — ანდრია შიხინოვი (143 v); 1809. IV. 26 (143 v) დაუწერელია: 1 v, 144 r. შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ჭუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

„საქრისტიანო მოძღუარება (!). წინა სათქმელი: მრწამსი მოციქულებისა. ა. მრწამს ერთი ღმერთი, მამა ყოვლის მპყრობელი, ცისა და ქვეყნისა დამბადებელი..." 3 r — 143 r.

შენიშვნა 1. უ ძ ღ ვ ი ს — ა. კითხვა-მიგების სახით საუბარი ქრისტეს ორი ბუნების შესახებ (ნაწყვ. ზედა ყდის v);

ბ. „სუფრის კურთხევის ლოცვა პურის ჰამის უწინ..." 2 r; გ. „მადლობა სუფრის აღებაზედა..." 2 v;

2. ერთვის ზოგიერთ დღესასწაულზე სათქმელი გალობანი, ლათინური ტექსტი ქართული ასოებით. 144 v — 151 v.

ანდერძი: „უფალი პატრი მარიოზის ღუაწდადებული და გამოღებულიდამ გარდმოვსწერე აწ ზ უ დ რ ი ა შ ი ხ ი ნ ო ვ ი, აპრილის კბ დღესა ჩჯთ." 143 v.

მინაწერი: სამკურნალო ხასიათის ნაწყვეტი (ქვედა ყდის r).

512

ლოცვანი. XVIII—XIX

132 ფ.; 15,3×10,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული ბის ყდა (ზედა-სიგრძეზე გატეხილია); თანაკრული; მხედრული (სათაურები სინგურით); [XVIII—XIX ს.]; დაუწერელი: 38 r-v. შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ჭუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

[ლოცვანი]. — „... ძეთა დედისა ჩემისათა, რამეთუ შურჰვან სახლისა შენისამან შემჭამა მე და ყველრებანი მაყველრებელთა შენთანი დამეცნეს ჩემ ზედა..." 2 r — 132 v.

შენიშვნა: ლოცვანი კათოლიკური რიგისაა.

513

თომა კემფელი — თანაშედგომა ქრისტესი. 1844

214 ფ.; 17×10,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); 1844 წ (213 v); ლათინურიდან მთარგმნელი ტლუკიანთ პაპასშვილი დავით (213 r); გადამწერი — პეტრე პაველს ძე ექსანოვი (1 r); ადგილი — ახალციხე (213 v). შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ჭუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

„თ ო მ ა კ ე მ ფ ე ლ ი, ბერი ეკლესიერი, წესისაგან წმიდის ოქოსტინესი ქრისტესთან შედგომისა ზედა. წიგნი პირველი, სახმარი ტუსვანი სულიერი ცხ^ბისათვის. თავი პირველი, ქრისტეს თანა შედგომასა ზედა და ყოველი სოფლისა ამის ამაოების გალახვასა ზედა. „რომელი შემომიდგეს მე, არა ვი-

დოდეს ბნელსა (იოანე: 8,12), იტყვის უფალი, ესენი არიან სიტყვანი ქრისტესანი, რომელთაგან ვიტუქსვით..." 10 r — 207 v.

შენიშვნა: 1. უძღვის — ა. „შესაწირავი იესო ქრისტეს მხსნელისა ჩ~ნისა მიმართ. — მეუფეთსა თავსა წ~ის იოანეს გამოცხადების წიგნსა შინა ჰმეშარიტად უწყიან ყოველნი ქრისტიანნი, რამეთუ არავინ ღირს იპოვების არცა ცოთა შინა, არცა ქვეყანასა ზედა..." 1 r — 3 r.

ბ. „ქება ამ წიგნისა. — მრავალნი დიდრონანნი და წმიდანნი კაცნი იყუნენ, რომელთა მოწმობა ჰქმნეს ამ წიგნისა, თუ რამთონად სულიერად სულის მარგებელი არის..." 3 r — 5 r.

გ. „ცხოვრება თომა კემფელისა. — ეს ასრეთი კაცის დაწერილი არის, რომა თითქმის თომა კემფელის დროს ცოცხლულობდა ეს თომა, რომელსა გვარის სახელად ეწოდება კემი, რომელს თათრულად ჩაქუს ეტყვიან.

აწ ეს კეთრიანთ თომა კემფელი ჰმეშარიტად კეთრი იყო თავის სიტყვათა და საქმეთა..." 6 r — 9 r.

2. ე რ თ ვ ი ს: „ლოცვა ყოველად მხურვალე მამა ღ~თისა მიმართ სათქმელი უწინარეს ვამის წირვისა..." 208 r — 212 v.

ანდერძები: 1. „წამკითხავთათვის. — აწ, ქრისტეს მიერ ძმანო სულიერნო, რადგან ეს წიგნი თითქმის ყოველთა გვართ ენაზე გარდათარგმნული არის, აწ მე ვიფიქრე, რომ ქართველის გვარი ამ მადლისაგან არ გამოვარდეს და არც დანატრულდეს. ამისთვის ქრისტეს მიდგენების წიგნი ლათინურის ენისაგან ქართველის ენასა ზედა. და ასე იცოდეთ, რომ ეს წიგნი ყოველის ქების ღირსი არის, ამიტომ რომ არა თუ მარტო მორწმუნეთაგან, მაგრამ ურწმუნოთაგანაც დიდად მიჩნეული არის. ამ წიგნმა ყოველს ქ~ენაა გზა გაახსნა. რა წიგნი არის ამოონად ყ~ლთაგან სანატრელი და საკითხავი, დიდთაგან, შუათანათაგან, რამოონათაც ეს წიგნი არა წიგნი არის ამთონს სხუა და სხუა ენაზედ გარდათარგნული, რაცდონზედაც ესა: არა წიგნი არის ყოველთაგან ნაქები, რამდონადაც ეს არის ნაქები.

აწ, ძმანო, ეს წიგნი ყოველი ქების ღირსი არის, და თუ ამას ასრე არ დამიჯერებთ, სცადეთ თქვენვე, თქ~ში წაიკითხეთ და მაშინ შეიტყობთ სიტყვების ძალასა და სჯამთ ზეცითგრს მახანასა, რომელსა შინა არიან ყოველნი გემონი. ეს წიგნი არის ყოველი პირის წამალი. ამ წიგნში იცნობების დაუსრულებელი ღ~თის განგებულობა. ამაში არის მოწყენილთ გულის დადება. ამით კაცი მრავალს რამეს და ღრეცის რიგსა და ჯხას ისწავლის. ამით კეთილად იცოცხლებს და ამით წ~ან სიკეთილის ცოდნას ისწავლის. ეს წიგნი იქონიეთ თქვენს საცხარლათა. უბიდამ ნუ მოიშორებთ. კიდევ და კიდევ წაიკითხეთ. ასრე იცოდეთ, რომ რაჯანდ ისიე და ისიე ათჯერ ერთმანერთზედა წაიკითხოთ, უკეთესსა და უკეთესს სულიერს სხუა და სხუა გემოს ნახავთ.

აწ მიიღეთ ღთისაგან ეს ნაბოძვარი სიკეთე, რომელსა შინა არს ყოველი ჰეშმარიტი საქრისტიანო ფილოსოფია." 5 r — 6 r.

2. „მოსახსენებელი.—დავსძინოთ ესე მხურვალე წიგნი სულიერი თომა კემფელი სადიდებლად იესუს მარტვილობისათვის და სასარგებლოდ ძმათა და დათა სულიერთა სულთათ~ს წმიდა ჰრომის ქალაქსა შინა მთავრობასა კლემენტე მეთორმეტე ჰრომის პაპისასა სასწაულსა შინა უცხოთასა, რომელსა ლათინურად ეწოდების Propaganda fide. აწ, ძმანო და დანო სულიერნო, რაც ამ წიგნის წაკითხვით, გემო ნახოთ და სულიერათ ინაყოფიეროთ, ღმერთს შეავედრეთ და იყოს მისივე სადიდებელად. და თუ რამ სიტყვათა ოფლარჭნილობა გინა უშვენიერობა იხილოთ მე დამაბრალეთ, ამისთ~ს რომ მრავალნი სახელნი სიტყუანი ქართულნი თავათ ბ~ლ არ ვიცოდი და თუ რამ ვიცოდი, ისიც დამავიწყდა. ამისთ~ს მრავალს შრომითა, ჯაფითა, ხრუდნებითა, ზრახვითა და სასჯლითა ძლივ გადმოვთარგმნე ლათინური ენისაგან. ამისთს ეს წიგნი მრავალთ სხუა და სხუა ტომთ ენათა ზედა გარდათარგნული არის და მე ვიზრახე არამც და არამც ჩ~ნი გვარი ამ სიკეთის ნატრული დარჩეს. ამისთს გადმოვთარგნე და ჩემი ტკბილნარებისათ~ს და ნაკლებულობისათ~ს შენდობას გთხოვ მე, ყოველად მზა და ყოველად მხურვალე მონა საქართველოს გორელი ტლუკიანთ პაპასუშვილი დავითი". 212 v — 213 r.

3. „1844-სა წელსა, მაისი 20-სა, აღიწერა ახალციხესა შინა ყელთაგან ვინმე წერვის მოყვარული დიაკუნისაგან. და ვინც ესე წიგნი აღმოიკითხოს, თვითო მამაო ჩვენოთი მოიხსენიოს“. 213 v.

მინაწერი: „გადაწერილი პეტრე პავლეს-ძე ექსანოვის, ახალციხეში 1850“. 1 r.

514

კრებული. 1777

151 ფ.; 15.5×9,8; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; დახიანებული მხედრული (სხვადასხვა ხელი); 1777 წ. (60 v); გადამწერი — ბატონჯანა, სიმონგულანთ ბერუკასძე (60 v). დაუწერელია: 61 r-v, 63 r. შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

1. „მოკლე სახე თანამეტყველებისა მორწმუნე სულისა, რომელ არს საიდუმლოანი სძალი ქრისტესი, თავის სულიერ სიძე ქრისტესთანა. — რაჟამს ინებეგდეს მორწმუნე სული თანამეტყველებას თავის სულიერ სიძე ქრისტესთან და მადლიერ ყოფად მის, ჴამს მას უწინარეს გონებაჲ იგი თვის შორის შეკრება...“ 3 r — 60 r.

2. „მონანული გული მიზეზი გულოანი სინანულისათვის წინასწაგება. — ესე არს ნეტარებისა უკუ დიდი ბედი, რომელ მადლსა ღ~თისასა ვერ აღარა წარსწყმედენ და ესე არს ცოცხალთა ადამიერთა ბედი..“ 63 v — 151 r.

ანდერძი: 1. „დასრულდა წიგნი ესე ხელითა შენდობილი სიმონგულანთ ბერუკასძე ბატონჯანასითა. ვინც წიგნაი ესე აღმოიკითხოთ, ქრისტეს წ~ა ჯვარცმის ხათრისათვის იყოს ერთი მამაო ჩვენოთი, შემვედრეთ უფალსა ჩვენსა იესო ქრისტესა, რომ თქვენითაც მისივე წ~ა სატანჯველის ძალით, ცოდვილი სული ჩემი სასუფეველსა შინა დაამკვიდროს. ამინ. აღიწერა წელთა უფლისათა 1777, კ~ნს უგჲ, მარიობის თვის 3. ამინ“. 60 v.

მინაწერი: „თ. პავლე თუმანიშვილისა, ქ. ქუთაისი, 15 მარტი 1917 წელსა“ 2 v.

515

ლოცვანი. XIX

57 ფ.; 17×10,5 ქაღალდი (ლურჯი); ქაღალდის ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); XIX ს. (ვეფრინაშვი: 1823). შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

[ლოცვანი] — „ორშაფათის ფიქრის ლოცვა სიკვდილზედა. — მაღე ის დღე მოვა, რომ მე დილას ცოცხალი ვიქმნები, ან საღამოს ცოცხალი და დილას მკვდარი ვიქნები...“ 1 r — 57 r.

მინაწერი: „ღმერთო, შეიწყალე ამ წიგნის პატრონი და მოთმინება მიეცი, ამინ“ 57 r.

516

კრებული. 1779

167 ფ.; 15,5×9,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; დახიანებული; თაფნაკლული; მხედრული (სათაურები სინგურით); 1779 წ. (65 v). დაუწერელია: 99 v — 155 r; 156 v — 157 r; 158r — 165 r; 167 r-v. შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

1. [ს.-ს. ორბელიანი, საქრისტიანო მოძღვრება]. „...ისრაილისა შეივდეს მის მიერ. ესეცა მითხარ ღმერთი სრული და კაცი სრული, ვითარ გვიღირს, ვირწმუნოთ...“ 1 r — 65 r.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

2. „წამებანი წმიდათა წინასწარმეტყველთანი, იესო ქრისტე, ძე ღ[მრთისა, ღმერთი ჴმიშარიტი ვითარ განხორციელდა, იშვა და ჯვარს ეცვა, აღდგა და კვალად მომავალ არს განსჯად ცხოველთა და მკვდართა, გამოღებული სა[ღთოსა წერილისაგან სულხან-საბა ორბელიანისა მიერ. თავი I, ესაია 29,13. — შეყვარებული უფლისა იაკობის ძენი და რჩეული ღ[მრთისა ერი და ნათესავი მათი, ვითარ განუდგეს ღმერთსა...“ 66r—95r.

3. „შობის ღოცვა. — სულიერ დამზადება ყოვლად წმიდის მარადის ქალწულისა მარიამისა იესოს შობისათვის...“ 95v—98r.

ანდერძები: 1. „ესე არს მართალი და უბიწო სჯულისტიანო მოძღვრება მოკლეთა-მე სულხან-საბა ორბელიანისაგან გაკეთებული, რომელსა ცუდების სამოთხისკარი, დაიწერა ქ[ს] ქრისტესა აქეთ ჩ[ღ]ო, ნოემბერს ა[. 65v.

2. „ვინც აქედამ გადასწეროს და საბას საბელი არ ჩასწეროს, ღმერთმან მისი საბელი აღმოჴოცოს სასუფეველისაგან. აღიწერა ნოემბერს გ.“ 90v.

მინაწერი: 155v—156r.

517

გალობანი. XIX

220 ფ.; 15,6×10,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა, გატეხილი; დახიანებული, თავ-ბოლონაკლული; მხედრული (სათაურები სინგურით); გადამწერის მიერ შესრულებული კაზმულობანი: 9v, 12r, 24r, 26r-v, 28v, 44v, 49v, 58r, 65v, 69v, 76v, 77r, 92v, 93v, 99v, 106v, 118r, 124v, 130r, 144v, 148v, 198v, 202r; [XIX ს.]. შეძენილია, წინათ ჭყონდიდის კუთვნებია კათოლიკეთა ეკლესიას.

[გალობანი]. — ... „წმიდაო ღმერთო, წმიდაო ძლიერო, წმიდაო უ[კდაო შემოწყალენ ჩვენ...“ 1r—220v.

წ უ ძ ე ბ ა: „... არ ცნობად წყლულთა“.

შენიშვნა: 1. გალობანი კათოლიკური რიგისაა; 2. ზოგიერთ დღესასწაულზე სათქმელი გალობანის ლათინური ტექსტი დაწერილია კართული ასოებით. 3. რამდენიმე გალობა გადატანილია ნოტებზე: 182r-v, 183v, 187r, 189r, 190r—191r.

518

განზრახვანი ტანჯვათა ჯ[ჯ]ოხეთისანი. XVIII

186 ფ.; 13,8×9; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; დახიანებული მხედრული (სათაურები სინგურით); XVIII ს.; გადამწერის მიერ შესრულებული ნახატი (152r). დაწერილია: 3v, 14v, 28r-v, 42v, 63v, 64v, 83v, 117v, 183v. შეძენილია წინათ ჭყონდიდის კუთვნებია კათოლიკეთა ეკლესიას.

„განზრახვანი ტანჯვათა ჯ[ჯ]ოხეთისანი. — პირველი განზრახვა საკვირველიო ჯ[ჯ]ოხეთის საპყრობილესა ზედა, საპყრობილის ვიწროებისათვის. ა. განიზრახე, პირველ უსამართლობას რომ კაცი იქს, ღ[მრთისათვის ეს არის, ვითამც ავათ ხმარულობს თავისი თავის უფლებასა...“ 15r—183r.

შენიშვნა: უ[დ]ე ვ ი ს — ა. თაყვანისცემა: „განხმული ჯ[ჯ]ოხეთი წინაშე ურწმუნოთა ქრისტიანთა, რათა შეშინდნენ და არ შთავარდნენ მას შინა, განა განზრახვანი ტანჯვათა ჯ[ჯ]ოხეთისანი, რათა ვიელტოდეთ მათგან, რამეთუ დავით წინასწარ-

К 8.236 4

მეტყველი იტყვის: ცოცხლივ შთახდენ იგინი ჯოჯოხეთად (ნ'დ. ი'ე) და წმიდა ბერნარდე ეპისტოლესა შინა მონახსოვნა მიმართ ამას თარგმანობს და იტყვის, რათა მკუდრივ არა შთახდნენ". 4r.

ბ. „წინასწაჳლება მკითხაჳისა მიმართ. — განუზრახველობა და უმეცნიერება ასრე დიდათ ერთმანერთს ემსგაჳსებიან, რომ მრავალჯერ გამოიცვლებიან და ერთმანერთს ნაცვლად გვეჩვენებიან..." 5r—13v.

გ. ერთვის კრიპტოგრამა 184v—185v, 186v.

ანდერძი. (გადამწერისა): „პატიოსანო მკითხავო, მოთარგმანემა წიგნისა ამისმან ქართული არ იცოდა და ურიცხუთ ადგილთ საფერი ზმნა ვერ ჩაჳწერინა, ვინადგან თქმულნი მისნი მოუძლურდენ. ფრიად აღიარებს, ვითარმედ განზრახვანი ესე უძლიერესად და შეჰკეცეს მოზანიებს გულსა მკითხაჳისასა უწინდელს ჴელსა ზედა. უკუ ძლეჳრი მადლი იგი ღ'თისაჲ მოვედინ შენ ზედა და უძლურთ ზმნათ მათ წილათ განაძლიეროს და დაასრულოს ყოველნი განზრახვანი შენნი. ჰრიდე მას. და მწერალსაცა თჳისსა და მოიხსენე ცოდვილნი თავენი მათნი ლოცვასა შინა შენსა.

... აღ მოთარგმანესა მას ქართულზედ წერილნი წიგნი აღთქმისა ძველისა არა აქუნდა და ამისთჳის ლათინურიდამ აღთქმისა მისნი აღმოათარგმანა. უწოდე, ვითარ ლათინური წიგნი იგი ებრაულიდამ და ქართული ბერძულიდამ აღმოთარგმანებულ არს უკუე: ნუ გიკვირს, თუ ესენიმ სხვა და სხვა ზმნით, წიგნსა შინა ამას წერილ არს". 4v—5r.

მინაწერი: 3r, 116v (სომხური); 1r და 186v (ქართული).

519

საგალობლები. XVIII—XIX

298 ფ.; 15,5×10,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული ხის ყდა; დაზიანებული; მხედრული (სათაურები სინგურით); გადამწერის მიერ შესრულებული ქაბშულობანი 1r, 2r, 24r, 54r, 65r, 80v, 92v, 11v, 127r-v, 137v, 138r, 143r, 145v, 169v, 210r-v, 234r, 248r, 268r, 277v, 288r. [XVIII—XIX ს.]. შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას

[საგალობლები]. — „ქაფითულუმ — ძმანო, ამიერითგან უკჳე არღარა ხართ უცხო და მწირ, არამედ თანამოქალაქე წ'თა და სახლეულ ღ'თისა..." 1v—298v.

შენიშვნა: 1. დღესასწაულებზე სათქმელი ლათინური გალობა დაწერილია ქართული ასოებით.

2. ნაწყვეტი გალობისა უფლის შობიდან (298r-v).

520

სადღესასწაულო. XIX

421 ფ.; 15×11,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; ბოლონაკლული; მხედრული (სათაურები სინგურით); XIX ს.. დაწერილია: 212r—213v. 242r-v, 260r-v, 281r-v, 284r-v, 287v, 393v, 402v, 405v, 417r-v, 418v—421v. შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

„ქმნის ღ'ცუა ნეტარი მარიამისა მწუხრსა ზედა. — გიხაროდენი (დუმილად), ღმერთო, შეწევნასა ჩემსა მოხედენ..." 1r—416v.

წყდება: „ცხადათ უმზერდა და ძნიად გარეგნივ ცრემლოვანი სულთქმობისაგან დაითმენდა" (წმიდა მამა ფრანჩისკეს დღესასწაულიდან).

შენიშვნა: ა. სადღესასწაულო კათოლიკური რიგისაა; ბ. ფფ—ბი 256—259. ჩაკინძულია თავდაღმა.

521

წესი წირვისა. XIX

73 ფ.; 15×9,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული მუყაოს ყდა; მხედრული [XIXს]. დაუწერელია: 48v—51v, 73r-v. შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია კუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

„წესი წირვისა. მღ. სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა, ამენ...“ 1r—48r.

შენიშვნა: 1. ერთვის: ა „ყოვლად წმიდის ვესპრო...“ 52r—63r; ბ. „ვესპრო შობისა, რომელ არს 25 დეკემბერს...“ 64r—72v.

2. ხელნაწერი კათოლიკური რიგისაა;

3. 63—64 ფურცლების ქვედა ნაწილი მოხეულია.

522

ლოცვანი: XIX

111 ფ.; 16×10,5; ქაღალდი; ქსოვილგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); [XIX ს.]. დაუწერელია: 86v—87r, 100v—108r, 109v—110r. შეძენილია წინათ ჰკუთვნებია კუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

[ლოცვანი]. „შეისმინე ლოცვისა ჩემისა, ვედრებისა ჩემისა ყურად იღე. — რომელი კოდვათა ჩვენთაგან განრისხდები და სინანულთაგან ჩვენთა დასცხრები, მოხედე მოწყალებითა ვედრებასა ერისა შენისათა...“ 1r—100r.

შენიშვნა: ლოცვანი კათოლიკური რიგისაა.

523

გალობანი. 1791

182 ფ.; 15,7×11; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; დახიანებული მხედრული (სათაურები სინგურით); 1791.1.27 (182v); გადმწერი—დათია ავთანდილს; შეილი, კათოლიკე (182v.); შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია კუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

[გალობანი] — „უფალო, შეისმინე ლოცვისა ჩვენისა და ვედრებისა ჩვენისა ყურად იღე. უგალობდით უფალსა, მადლობა შენდა, ღმერთო...“ 1r—182r.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი კათოლიკური რიგისაა. 2. ლათინური ტექსტი ზოგან დაწერილია ქართული ასოებით.

ანდერძები: (გადმწერისა) 1. „ქ. აღიწერა ესე წერილი წელსა უფლისასა იანვრის **27**, გასულს ქ^ეს ქ^კს 1791“ (182v).

2. „ქ. დასწერა ესე წერილი ღმერთის სადიდებელად მონამან კათოლიკე ავთანდილს შეილმა დათოამ შენდა სადიდებელად ღთისა მამისა ჩვენისა, ამენ. ვინც ამოიკითხოს, თავის ლოცვის მადლით ერთი მშიდობა შეუთვალოს. ქ^ეს ქ^კს იანვრის კზ, გასულს ჩღჟა 1791“ (182v).

524

იოვანე ნებიერიძე. ედემი: 1865

449 ფ.; 17×10,6; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტივიერული მუყაოს ყდა; მბეჭდური; 1865 წ. (1r); ავტოგრაფი; ადგილი — ახალციხე (1r). დაუწერელია: 35r—62v, 120r—167r, 385v—430v. შეჭნილია, წინათ ჰკუთვნებია ჭუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

[კრებული]: 1 „დამკჳდრებისათჳს სასუფეველისა.— კ. რაჲ არს სუფევაჲ?...“ 3r—9v.

2. [იოვანე ნებიერიძის ავტობიოგრაფია]. „ესოდენ ეკმაოდეს თხზულებასა ამას ჩემსა, რომელ ვარ მოწამე წინაშე თქუენსა...“ 9v—34r.

3. „ზნეობითი სწავლანი და დარიგებანი ახალგაზდა ყმაწვილებისათჳს, რომ არის ჭკუის სასწავლებელი. იგავი სოლომონისა, თავი 7.— შვილო! დაიმარხენ სიტყუანი ჩემნი, ხოლო მცნებანი ჩემნი დაიფარენ შენ თანა...“ 63r—119v.

4. რაჟამს აღჰსდგე ძილისაგან, მჰსწრაფულ ჰსთქუ ლოცვანი ესე დილისა.— ღმერთო, შეწევნასა ჩემსა მოჰხედენ, უფალო, შეწევნად ჩემდა...“ 168r—182r.

5. „ზნეშუენელობა წმიდისა წირვისა ვნებათა ზედა უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტესისა ლოცუა.— უფალო ჩუენო იესო ქრისტე, ცხოვრებისათჳს ჩუენისა დაამტკიცე საიდუმლო წმიდის წირვისა მოსახსენებლად ვნებათა შენთა...“ 182v—189v.

6. „მოხსენება თჳთოეულთა სატანჯველთა უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტესათა.— წმიდა ელისაბედ ღირსი საკიერველთმოქმედი ეეედრებოდა უფალსა, რათა განუცხადოს მას სატანჯველი თჳსი...“ 190r-v.

7. [ამონაწერები ტომოთეს მოხილვიდან. როგორც ტექსტიდან, ასევე მისი გამომცემლის წინასიტყვაობიდან კომენტარიები]. „ნიკიას ქალაქსა შინა ყოველად წმიდისა ღ~ეთისმშობლის ხატზედ ესრეთ იყო ძველადგანვე ზედაწერილი დროსა საქართველოს მეფეთა...“ 190v—195v.

8. „სწავლითნი დარიგებანი საქრისტიანო მოძღურებისა, შემოკლებულად შეთხზულნი ჩემ მიერ (იოანე ნებიერიძისაგან) ოთხ-ხუთ წლოვანთა ყმაწვილებისათჳს, ზეპირად დასასწაულებელნი სარწმუნოებისა ნაწილნი, რომელნიცა მშობელნი მათნი, ესე იგი დედ-მამანი ვალდებულ არიან ღუთის წინაშე, რათა თავიანთ ახალგაზდა ყმაწვილებს ასწავლონ შთაგონებითა და სიტკბოებითა ყოველდღიე დილა-საღამოს და დაწოლის დროსაც, რათა ღუთის შიში და სიყუარული პატარაობიდგანვე შთაეწუეთებოდეს იმათ გულში.— 1. ერთ არს ღმერთი (ანუ ღმერთი ერთია)...“ 196r—385r.

შენიშვნა: 1. უ ძ ღ ი ს: ა. თავფურცელი — „ედემი. რომელ არს სამოთხე, ვინა წალკოტი შუშნიერი ბაღი, აღვსილი სხუათა და სხუათა კეთილ სუნნელოვანთა ყუავილოთაგან, რომელ არიან საუხუკეი სულისა ჩუენისანი; ვითარცა მხურვალენი ლოცუანი, გალობანი და შესხმანი აღვლენილნი ჩუენ მიერ ღუთისადმი.

ნაღუაწი არა მცირითა შრომითა, სასარგებლოდ მემკჳდრეთა ჩემთა შჳლითი შჳლადმდე მოდგმით, იოვანე ნებიერიძისა მიერ ახალციხელისა წელსა უფლისასა 1865-სა, ქ. ახალციხეს.

ეს პ~რი ტომი შეიცავს ვრცლად შეთხზულსა ჩემ მიერ კათეზიზმოსა, ხოლო მეორე ტომი ამაზედ მოხდილი შეიცავს ლოცვებსა და ლექსთა თხზულებათა ორთავე ცხოვრებათა შინა სახმართა, ნებიერიძე.“ 1r. ბ. „წინასიტყუაობა წარმკითხულთადმი

წიგნისა ამის პატივდებულთა გუამადმი. — რაოდენცა მჭსურდა! აღწერად წიგნისა ამის შემოსულებით, ეგოდენცა განერცხლდა იგი, განსაკუთრებით თხზულებაჲ კატეხისმოძღუარსა, რომელ არს საქრისტიანო მოძღურება...“ 2r—3r.

2. ე რ თ ვ ი ს: „სძიებელი მეორე ვრცელი ბ'ლისაგან შემდგარი თჳთოეულთა მუხლთა მოხსენებულთა წიგნსა ამას შინა, თავიდგან დაწყობილი ვიდრე დასრულებამდმდე კატეხისმოძღუარსა...“ 431r—442r.

მინაწერები: 1. „...მე ახალციხელი იოვანე სტეფანეს ძე ნებიერიძე 4-სა აგვისტოსა 1867-სა წელსა, დუხობორების სოფელსა შინა გორელსა. ეს ძვირფასი წიგნი არავის ველში არ ჩაუგდოთ, უცხოს არავის წააკითხოთ“ (30v).

2. „ოცდაშვიდნი მგალობანი სახარებისანი, მოვლინებისა და ჯამომავლობისათჳს სულისა წმიდისა დაწერილნი ჩემ მიერ სამა ენასა ზედა: ქართულად, რუსულად და სომხურად (იოანე სტეფანეს ძე ნებიერიძე, ახალციხელი)“. 442r.

525

წირვის გალობანი. 1842

138 ფ.; 17×10,3; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით; 1842 წ. (82r); გადამწერი — გრიგოლ პეტროვიჩ ხითაროვი (82r). დაუწერელია: 110r—138r. შეძენილია, წინათ ჭყონდრებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

„წირვის გალობანი ლათინურად (წირვის დაწყებაზე). — კირიე ელეისონ, კირიე ელეისონ, ქრისტე ელეისონ...“ 1v—82r.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი კათოლიკური რიგისაა.

2. აქვეა 1 ფ. (11×6,7) ნაბეჭდი ლოცვანიდან; 3. ერთვის ლოცვები და გალობანი (82v—109r).

მინაწერი: „დასრულდა ესე წიგნაჲ 1842-სა წელსა მაისის 6 დღესა. დამწერი ამისი, თუმც იცითხამ, ქუთაისის მცხოვრები გ რ ი გ ო ლ პ ე ტ რ ო ვ ი ჩ ხ ი თ ა რ ო ვ ი სა გა 5“. 82r.

526

სადღესასწაულო. XVIII—XIX

348 ფ.; 18,5×14; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; დაზიანებული; მხედრული (სათაურები სინგურით); [XVIII—XIX ს. ს.]. შეძენილია, წინათ ჭყონდრებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

[სადღესასწაულო]. „მწუხრსა ზედა. ღმერთო შეწევნასა ჩემსა მოხედენ, უფალო შეწევნად ჩემდა ისწრაფე...“ 1r—314v.

შენიშვნა: 1—ე რ თ ვ ი ს: ა—„სძიებელი... დღესასწაულთა...“ 315r—317r; ბ. „ფსალმუნი...“ 317v—321r (ნაწყვეტი); გ. „ანაკლვერიდამ ამაღლებამდინ კვირაობით სათქმელი...“ 321v—348v; 2. ხელნაწერი კათოლიკური რიგისაა; 3. გადამწერის მიერ ტექსტი უხვად შემკულია სხვადასხვა კაზმულობით.

527

საკითხავები ბიბლიიდან. XIX

75 ფ.; 21,3×15,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; თავ-ბოლოწაკლული; მხედრული (სათაურები სინგურით): XIX ს.. დაუწერელია: 1r—9v, 12r-v, 63r—75v. შეძენილია, წინათ ჭყონდრებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

[საკითხავები ბიბლიიდან]... „...თ უფლისა მიერ, ვითარცა შვილნი ნათლისანი ვიდოდეთ, რამეთუ ნაყოფი სულისა ყოველთა კეთილითა და სიმართლითა და ჭეშმარიტებითა...“ 10r—62v.

წყდება „... და ვითარ განვლეს“.

შენიშვნა: საკითხავები კათოლიკური რიგისაა.

528

გეოგრაფია. XIX

235 ფ.; 21,8×16,8; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტკივრული მუყაოს ყდა; მხედრული; [XIX ს.]. შეძენილია, წინათ ჭყონდებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

[გეოგრაფია]. „ბუნებითი და სამოქალაქო მოკლე გეოგრაფია, რომელი არის მოთხრობა მრთელის ქვეყნისა და მას შინა მყოფთა, მთავართა ნათესავთა, ვითარებათა მათთა და ფერად-ფერად ჩვეულებათა. ნაწილი პირველი — თავი ა.

კ. რა თქმა არის უკვე მოთხრობა ქვეყნისა?

მ. მოთხრობა ქვეყნისა არის ისტორია ქვეყნი[ა]ა, გინა ქვეყანასა ზედა ლაპარაკი...“ 2r—231r.

შენიშვნა: ე რ თ ვ ი ს— 1. „ლექსი“ 231v; 2. „ზანდუკი ანბანური მის მიმართ, რომელნიც არიან დაწერილნი რახანმი თვითეული კითხვა-მიგებისადმი, ამ რახმეზედ ეძიე, ჭი ალმოკითხველო, და ნუ ეძებ ფურცლის რახმესა, რამეთუ არ არს დაწერილ, ამიტომ რომ არ მოიხდინდა, და ამის გამო არ დაიწერა...“ 232r – 235r.

მინაწერები: 1. „ეს წიგნი ეკუთვნის ივან კარლის მგებაროვსა, 1835 წელსა, ნაყიდია“, 1 სატვ ფურც. r.; 2. „კარლო მღებაროვის არის ესე წიგნ[ი] ნაყიდი“. 235r.

529

დავთარი ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიის შემოსავალ-გასავლისა 1845—1846

49 ფ.; 21,5×17,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა, მოცილებული; დაზიანებული; მხედრული; 1845—1846 (1r...). დაუწერელია: 16r—22r,39r—49v. შეძენილია, წინათ ჭყონდებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

[დავთარი ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიის შემოსავალ-გასავლისა].

1. 1845—1846 წლის შემოსავალი ქუთაისის კათოლიკეთ ეკლესიისა... 2r—15v.

2. 1845—1846 წლის გასავალი ხარჯი. ქუთაისის კათოლიკეთ ეკლესიისა... 23r—38v.

შენიშვნა: 1. უ ძ ღ ვ ი ს თავფურცელი: „დავთარი ქუთაისის ჩრომის კათოლიკეთ ეკკლესიისა, რომელსა შინა იწერების ყოველი შემოსავალი და გასავალი ამავე ეკკლესიისა. დაწყობილი 1845-სა წელსა, იანვრის 14-სა დღესა, და არს წელთათვის, 1845-ისა და 1846-ისა“. 1r.

2. ე რ თ ვ ი ს: „მოსახსენებელი შემდგომითათვის. 1845-სა წელსა შინა განძებულ იქმნენ რა კაპუჩინის რიგის პატრი სჯართველოდამ და ქუთაისიდამაც, ამისთვის ახალი ქვიტკირის შენობა, რომელიცა იყო დაწყებული 1826-სა წელსა შინა ხელითა მთავარ უფროსის პატრი ფილიპე ჩრომაელისათა, დაშთა ისრე უსრული, ხოლო ქუთაისის ჩრომის კათოლიკეთა და მწყემსმან მათმან, უფალმან დონ ანტონმან, ზრახვა ჰყვეს და მოათავეს ხის შენობითა, რომელიცა ზრუნვითა და თავობითა ამავე დონ ანტონ გლახოვისათა სრულ იქმნა და ამავე 1845-ის წლის ოქტობრის 7-სა დღესა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

რომ იყო დღესასწაული ყოვლად წმიდის სავარდისა, აკურთხა მანვე დონ ანტონ გლახოვმან და ჰსთქვა პირველი წირვა სადიდებლად უფუწმიდესის სამებისა და ყოვლად წმიდა მარიამ უმანკოდ შთასახებულისა, რომელის წოდებისა ქეშეც არს აღშენებული, რასა შინა შემდგომად საუფლებლად ესწერა აქა და ემოწმოს სტარუსტა (კანდელაკი ამავე ეკლესიისა) და მასწავლებელი ქუთაისის კათოლიკეთა სკოლისა უღირსი მონა სიმონ ყაუხჩოვი.“ 22v.

მინაწერი: გვერდზე ფანქრით: „1860 წ. არის მოთავებული სულ კვითკირით“.(!)

530

გალობანი. XIX

64 ფ.; 17×10.7; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; თავ-პოლონკულული; მხედრული; XIX ს. შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

[გალობანი]... „ვაჯმე მატყუარს მლოცავსა, ჩვენი იმედი შენ ხარ, უფალო, გეყედრები, რაათა ამოიღო ამ ჩემი გულიდამ ქვეყნის უწესო სიყვარული...“ 1r—64v.

წ ყ დ ე ბ ა: „...მამის დიდები ნამზითვო, სიძის მადლითა სხურებულო“ (გალობიდან, „კურთხევა საყდრისა“).

შენიშვნა: გალობანი კათოლიკური რიგისაა.

531

ლოცვანი. 1842

135 ფ.; 17×10; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); 1842 წ. (1r); გადაწერი—პავლე სეროს ძე ოტელი (1r); ადგილი—ქუთაისი (1r). შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

[ლოცვანი]. „საღამოს ლოცუა. სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წ-ისათა, ამინ. — უფალო აღახვენ პირი ჩვენი, რაათა უგალობდეთ წ-ასა სახელსა შენსა...“ 2r—126v.

შენიშვნა: 1. 127r—135v დამატებულია ლოცვები გვიანდელი ხელით.

2. უ ძ ვ ი ს თავფურცელი: „წიგნაკი ლოცუათა, გალობათა და ფსალმუნთა, რომელიც ითქმებიან უმეტეს კშირად ქუთაისის კათოლიკე ეკლესიასა შინა. დაწურილ იქმნა ქუთაისის კათოლიკე ყრმათა სასწავლებელსა შინა მას შინავე მოსწავლეთაგანის პავლე სეროს ძის ოტელისა მიერ წელსა ჩყმბ-სა; ოქტომბრის ზ-სა. ქ. ჭ.“ 1r.

532

ლოცვანი. XVIII

143 ფ.; 16,7×10; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ყდა; დაზიანებული; თავნაკლული; მხედრული (სათაურები სინგურით); XVIII ს. შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

[ლოცვანი]. „... მათ, რომელნიც აუცხოვებენ ჩემგან სულსა წ-ასა შენსა, და გეყედრები, რაათა მადლისა შენისა შეწევნითა არღარა მთავარდე მე მათ შინა...“ 1r—142v.

შენიშვნა: 1. თავისუფალ მომდევნო 142v—143r-ზე გვიანდელი ხელით მიწერილია ლოცვები; 2. ლოცვანი კათოლიკური რიგისაა.

533

დავთარი ვაჭრობისა. XIX

44 ფ.; 16×11,5; ქაღალდი (სქელი); ტყავგადაკრული ქაღალდის ყდა; მხედრული; XIX ს. დაუწერელია: 30v—32v, 34v; შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

[დავთარი ვაჭრობისა]. „ღ~თით, ღ~თით, ღ~თით. ქ. შენ ხეირათ ჰქენი ამ დავთრის საქმე, ჟუნაოთ, მოსაგებით, უცოდოთ და სიხარულით ამყოფე დავთარი ეს შენ სადიდებლათ, ამინ. დაიწერა თიბათვის სამს გასულს სამების სახელზედ. მუსულ. 1239“. 1r—44v.

534

ლოცვანი. XIX

41 ფ.; 16×10; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; დაზიანებული; მხედრული; XIX ს. (ვირონიშანი: 1841). შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

[ლოცვანი]. „დილის ლოცვა: სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმინდისათა, ამენ. — უფალო, ბაგენი ჩემნი აღასვენ და პირი ჩემი-უთხრობდეს ქებულებასა შენსა...“ 1r—41v.

შენიშვნა: ლოცვანი კათოლიკური რიგისაა.

535

ლოცვანი. 1775

234 ფ.; 10,3×7; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ყდა; დაზიანებული; თანაკლული; მხედრული: 1775 წ. (229v): გადამწერი — უდელი ბალაშვილი ბატონყმანა (229v); ადგილი — სტამბოლი (229v); შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

1. [ლოცვანი] სომხური — 1r—7r (თავნაკლული).
2. თათრული — 7v—14v.
3. სავარდის ლოცვა — 15r—21v.
4. ყრდ წმიდის პაშტუმი — 22r—26r.
5. ჩარჩარანქ დუვალარი — 27v—48r.
6. ეს ტრირი იოვანესია — 48r—53r.
7. ცისკრის ლოცვასა ზედა — 53r—70r.
8. [წირვის მოსმენის სწავლანი] — 70r—106r.
9. ლოცვა განდობისა — 106v—110r.
   ა. ლოცვა სინანულისა განდობის უწინ — 107v—109r.
   ბ. ლოცვა სინანულისა განდობის უკან — 109r—110r.
10. წმ. ზიარების ლოცვანი — 110r—123v.
    ა. ლოცვა ზიარების უწინ სათქმელი — 110r—115r.
    ბ. ლოცვა წმ. ზიარების უკან სათქმელი — 115r—123v.
11. ლოცვა ყოვლად წმ. მარიამ ქალწულისა — 123r—131v.
12. შვიდნი სინანულნი — 131v—134r.
13. შვიდი ლახვრის ლოცვანი — 134v—147v.

14. ყოველად წმიდა ღმრთისმშობელი — 148r—151r.
15. ღმრთისმშობელი უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი — 151r—156v.
16. ღმრთისმშობელი ყოველად წმიდათა — 157r—164r.
17. კაცი რომ გზას დაადგება — 164v—170r.
18. სუფრის კურთხევის ლოცვა — 170r—172v.
19. მუშაობის ლოცვა — 172v.
20. შობის ლოცვა — 172v—174v.
21. ქართული ნანი ქრისტესი — 175r—177v.
22. ...ფიქრის ლოცვა — 177v—214r.
23. ლექსი წმ. ნერსეს მადლით სავსენი — 214r—215r.
24. ლოცვა... უფლისა ნერსესისაგან სომეხთა კათალიკოზისა — 215v—216v.
25. ავეტამ ხოსტოვანი, მე მრავალი ცოდვის მოქმედი — 216v—225r.
26. ჭეშმარიტად... საღამოს ლოცვა — 225r—229r.
27. ხოსტოვანი არაჩი — 230v—231r.
28. წა ზიარების მიღების უწინ — 231r—232r.
29. წა ზიარების მიღების უკან — 231v—233r.

შენიშვნა: ერთი ლოცვა სომხურ ენაზე (230v—231r).

ანდერძი: „ეს წიგნი უდელი ბალასშვილმა ბატონჯანმ დავწერე და ჩემი ნაკლებულობისაგან შენდობას ვითხოვ. და ვინ იცის, თუ ეს წიგნი დაიკარგოს და ვინც იპოვნოს, ღმრთის გულისთვინ პატრონს მისცეს. და თუ პატრონს არ მისცეს, რაც ამ წიგნში ლოცვა სწერია, ამ ლოცვებმა თვალები დაუყენოს, და ვინც წაიკითხოთ, ამისი დამწერი თუ ცოცხალი არის, დღეგრძელობით დალოცეთ, და თუ მკუდარი არის, შენდობა უთხარით. და ამისი აღწერა აღსრულდა სტამბოლს, ენკენისთვის 20, გასულს 1775 ჩღოე." 229r-v.

536

დიალოგები. XVIII—XIX

120 ფ.; 13,5×10; ქაღალდი; სქელი ქაღალდისავე ყდა; თავ-ბოლონაკლული; მზედრული (სათაურები სინგურით); [XVIII—XIX]. დაუწერელია: 113v—115v. შეძენილია, წინათ ჭყონდიდელი ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიის.

[დიალოგები].... „ზე ეკლესია ყოველი და მისი სარწმუნოება უნდა მეეყუდოს. თუ თქვენ თქვენი დღევანდელი ცილობა მართებული პატრიარხისათვის ანუ სხვა სარწმუნოების თქმული ქამთა მოცქეულთა მოხდებოდა, არავის სხვა მსაჯულითა, გარნა წა პეტრით გარდაწყვეთებოდა ყოველი..." 1r—120v.

წყდება: „... ჯოკრი და სისხლი ქრისტესი პ დ რომ ბარძიმში ჩაიდება, ამიტომ ეგრეთ მღდელი (მე-14 დიალოგიდან).

შენიშვნა: 1. ხელნაწერში წარმოდგენილია:

ი	დიალოგი	(თანაკლული)	1r—16r.
ია	„	—	16v—58v.
იბ	„	—	59r—95v.
იგ	„	—	96r—112v.
იდ	„	(ბოლონაკლული)	116v—120v.

2. ქედა ყდის r-ზე მოცემულია ქართული ანბანი და მისი ასოების რიცხობრივი მნიშვნელობა.

3. დიალოგები კათოლიკური რიგისაა.

537

ლოცვანი. 1842

152 ფ.; 16,7×10; ქაღალდი; უყდრო: მხედრული (სათაურები სინგურით); 1842 წ. (1r); გადამწერი — სტეფანე პაველის ძე მეფისოფი (1r); ადგილი — ქ. ქუ[თაისი] (1r). დაუწერელია: 131r—152v. შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

[ლოცვანი]. „მწუხრის ლოცუანი. სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა, ამინ. — უფალო, აღახვენ პირი ჩუენი, რაათა უგალობდეთ წმიდასა სახელსა შენსა...“ 2r—130v. (შდრ. Q № 531).

შენიშვნა: 1. უ ძ ღ ვ ი ს თავფურცელი: „წიგნაკი ლოცუათა, გალობათა და ფსალმუნთა, რომელნიცა ითქმებიან უმეტეს ჯ[ერად] ქუთაისს კათოლიკე ეკლესიასა შინა დაწერილი იქმნა ქუთაისის კათოლიკე ყრმათა სასწავლებელსა შინა, მასწინავე მოსწავლეთაგანის სტეფანე პაველს ძის მეფისოფისა მიერ წელსა ჩყმბ-სა ოქტობრის ი0-სა, ქ. ქუ[თაისი]“. 1r.

2. ლათინური ლოცვები ხშირად დაწერილია ქართული ასოებით.

მინაწერი: „1847. XII. 15“ ზედა ფურცლის r.

538

ლოცვანი. XIX

33 ფ.; 10×7; ქაღალდი; ქსოვილგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული (სხვადასხვა ზელით, სათაურები სინგურით); XIX ს. (ვგერნიშანი: 1826). დაუწერელია: 18r—19v, 22v—23r, 24v, 31r—33v.

[ლოცვანი]. „ლოცვა განდობის წინ, თხოვნა ღთიული მადლისა. — ჱ ი მოწყალეო ღმერთო, რომელი მზათ ხარ შეწყნარებად ცოდვილისა მადლსა შინა შენსა... 1r—30v.

539

კრებული. XIX

150 ფ.; 11,7×8; ქაღალდი (სხვადასხვა); ტყავგადაკრული ხის ყდა: მხედრული (სათაურები სინგურით); 1824 წ. (128r); გადამწერი — პატრე გოგნიოვი (128r, 148v). დაუწერელია: 1r—4v, 15v—16r, 17r-v, 128v, 149r—150v. შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

1. „ლოცვა დილისა. აღდგეს რა კაცი ლოგინიდგან, ჯერ-არის მისდა, გულის სიღრმითა თაყუანისცეს უფალს ღმერთს ჩუმს დამბადებელს, და თქუას: ყოვლად წ-ა სამებაო, მამაო, ძეო და სულო წ-დაო, მე პატივს გცემ...“ 5r—128r.

2. [ალექსიანი] — „ალექსისა ლექსი სრულია. — კაცი იყო სტამბოლსა შინა მეფეთა წოდებული და მეტათ მრავლის ქონებული იყო და სახელათ ეწოდებოდა ე ფ რ ე მ, და მეუღლესა ერქუა ა ნ ა...“ 129r—148r.

შენიშვნა: ზედა ყდაზე ამოტვიფრულია: „ქ-ს 1824, გიორგობის 4“.

ანდერძები: 1. „ესე პირველი წმინდისა ალექსისა ლექსი გარდმომიწერია მე, პ ე ტ რ ე გ ო გ ნ ი ო ვ ს ო ს ე ფ ს ი ს ძესა, თუ რამე ნაკლებულობა გამოჩნდეს, ჩემი ბრალი არ არის, რომ დედანი სწორე არ იყო და ჩემი ხმრით ასრე დამიწერია, და, თუ რამე ნაკლებულობა გამოჩნდეს, შენდობილი ვიყოსთ“. 148v.

2. „დასრულდა წელსა 1824, ჭიტრაგობის თვის 4-სა, მე, პეტრეს, დამწერია პირველად“ 128r.

მინაწერები: 1. „დასრულდა 1825-სა, კათათვის 1-პირველსა“. 148r.

2. „ეს ალექსიანი ლექსი არის პეტრე გოგნიოვისა“. 146v.

540

ლოცვები. XIX

44 ფ.; 16,5×9,6; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; [XIX ს.]. დაუწერელია: 16v—17v, 40r—44v. შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

1. „გვირგვინი. ლოცვა დიდმარხვისა. — სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წ[ა]ისათა, ამენ. უფალო, აღსავენ პირი ჩვენი, რათა უგალობდეთ წმიდასა სახელსა შენსა...“ 1r—16r.

2. „ჯვარის გზა. — სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა, ამენ. ღმერთო, შეწევნასა ჩემსა მოხედენ, უფალო, შეწევნა[დ] ჩემდა ისწრაფე...“ 18r—39v.

541

თომა კემფელი. თანაშედგომა ქრისტესი. XVIII

243 ფ.; 14,6×9,8; ქაღალდი; ქსოვილგადაკრული ყდა, ცალი: თავსკალული; მხედრული (სათაურები სინგურით): გადაბეჭდის ხელით შესრულებული თავკაზმულობანი: 9r, 57r, 88r, 196r; XVIII ს.; მთარგმნელი ლათინურიდან — ტლუჭაანთ პაპასუშილი დავით (243v). დაუწერელია 56v, 86v—87v, 195r-v. შეძენილია. წინათ ჰკუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

„თომა კემფელი, ბერი ეკლესიერი წესისაგან წმიდის ოქოსტინესი, ქრისტეს თანაშედგომასა ზედა. წიგნი პირველი, სახმარი ტუქსანი სულიერი ცხოვრებისათვის. თავი პირველი ქრისტეს თანაშედგომასა ზედა და ყოველი სოფლის ამის ამაოების გალახვასა ზედა. — რომელი შემომიდგეს მე, არა ვიდოდის ბნელს (იოანე 8,12), იტყვის უფალი...“ 9r—237r (შდრ. Q—513).

შენიშვნა: 1. უძღვნის—ა. [შესაწირავი იესოსი]... „სასუფეველსა შინა, აჰა შენ ხარ უფალო თვით წინამძღუარი, გზა, ჭეშმარიტება და ცხოვრება...“ 1r—2r; ბ. „ქება ამ წიგნისა. — მრავალნი დიდრონანნი და წმიდანნი კაცნი იყუნენ, რომელთა მოწმობა ჰქმნეს ამ წიგნისა...“ 2r—4r; გ. „ცხოვრება თომა კემფელისა. — ეს ცხოვრება ესეთი კაცის დაწერილი არის, რომ თითქის თომა კემფელის დროს ცოცხლულობდა. ეს თომა, რომელსა გუარის სახელად ეწოდებოდა კევრი, რომელსა თათრულად ჩაქუჩს ეტყვიან. აწ ეს კევრიანთ თომა კემფელი, ბეშმარიტად კევრი იყო თავის სიტყვათა და საქმეთა...“ 5v—8v.

2. ერთი [ლოცვა წმიდა ზიარებისა], „ლოცუა ყოველად მკურვალე მამა ღმისა მომართ სათქმელი. ფუნარეს ჟამის წირვისა გინა ჟამის წირვასა ზედა, რომელი აღმოღებულ არს საქმეთაგან თომა კემფელისა და ამა ადგილსა ჩართული. — მოხედენ, ყოველად მოწყალეო მამაო, წმიდა სახელისაგან შენისა და ცათა მაღალი ბანაკისაგან მსხუჩპლსა(!) ამასა ზედა შენდ[ა] შესაწყნარებელსა...“ 237v—242v.

ანდერძები: 1. „წამკითხავთათვის. — აწ, ქრისტეს მიერ ძმანო სულიერნო, რადგან ეს წიგნი თითქმის ყოველთა ჴვართ ენახვედ გარდათარგმანებული არის, აწ მე ვიფიქრე, რომ ქართუელის ჴვარი ამ მადლისაგან არ გამოვარდეს და არც დანატრულდეს. აწ ქრისტეს მიერ თქვენმა სიყვარულმა შემძრა და გარდმოვთარგმნე ქრისტეს მიდევნების წიგნი ლათინურის ენისაგან ქართულის ენასა ზედა. და ასრე იცოდეთ. რომ ეს წიგნი ყოველსა ქების ღირსი არის, ამისტომ რომ არა თუ მარტო მორწმუნეთაგან, მაგრამ ურწმუნოთაჯანაც დიდათ მიჩნეული არის. ამ წიგნმა ყო-

ველს ქვეყანას გზა გახსნა. რა წიგნი არის ამოთნათ ყოველთაგან სანატრელი და საკითხავი დიდთაგან. შუათანათაგან და მცირეთაგან, რამთონათაც ეს წიგნი. არა წიგნი არის ამთონს სხუა და სხუა ენაზედ გარდათარგმანებული, რამთონზედაც ესა; არა წიგნი არის ყოველთაგან ამთონათ ნაქები, რამთონათაც ეს არის ნაქები.

აწუ, ძმანო, ეს წიგნი ყოველის ქების ღირსი არის და, თუ ამას ასრე არ დაიყურებთ. სცადეთ თქუენე თქუენში წაიკითხეთ და მაშინ შეიტყობთ სიტყუების ძალსა და ჩუმთ ხეცილის მანანასა, რომელსა შინა არიან ყოველნი გემონი. ეს წიგნი არის ყოველის ჰირის წამალი. ამ წიგნში იცნობის დაფსრულებული ღ^ოის განგებულება. ამაში არის მოწყენილთ გულის დადება, ამით კაცი მრავალს რაზესა და ლაცვას ჩიგსა და გზას ისწავლის, ამით კეთილად იცოცხლებს და ამით წ^აათ სიკუდილის ცოდნას ისწავლის. ეს წიგნი იქონიეთ თქუენს საყვარლათა, უბიდამ ნუ მოიშორებთ, კიდეც და კიდეც წაიკითხეთ. ასრე იცოდეთ, რაჳი რა გინდ ისიც და ისიც თავი ეთჳერ ერთმანერთზედ წაიკითხოთ, უცეთესსა და უცეთსს სულიერს სხჳა და სხჳა გემოს ნახამთ. აწუ მიიღეთ ეს ღ^ოისაგან ნაბოძჳარი სიკეთე, რომელსა შინა არის ყოველი ჭეშმარიტი სჯრისტიანო ფილასოფოჳა". 4r—5r.

2. „მოსაწყენებელი. — დავასრულე ესე მჳურვალე სულიერი წიგნი თომა კემფელისა «იესოს მარტჳლობისათჳს» და სასარგებლოდ ძმათა და დაჲთა სულიერთა სულთათჳს წმიდა ჰრომის ქალაქსა, შინა, მთავრობასა კლემენტოს მეთორმეტე ჰრომისა პაპისასა სასწაულსა შინა უცხოთასა, რომელსა ლათინურად ცუწდების ჯროჯანდა ციდე.

აწუ, ძმანო და დაჲნო სულიერნო, რაც ამ წიგნის წაკითხვითა გემო ნახოთ და სულიერად ინაყოფიეროთ, ღმერთს შეაეედრეთ, და იყოს მისივე სადიდებლად. და, თუ რამ სიტყჳათა ღუთარჩნილობა გინა უშენებრობა იხილოთ, მე დამაბრალეთ ამისთჳს რომე მრავალნი სიტყჳანი, საზღუდნი და სიტყჳანი ქართუულნი თავით პირველ არ ვიცოდი და, თუ რაჳე ვიცოდი, ისიც დამავიწყდა. ამისთჳს მრავლის შრომითა, რუდუნებითა, ზრახჳითა და სასჯლითა ძლივ გარდამოვათარგმნე ლათინურის ენისაგან, ამისთჳს რომე ეს წიგნი მრავალთ სხუა და სხუათ ტომთა ეხათა ზედა გარდათარგმანებული არის, და მე ვიზრაე არამც და არამც ჩემი ვჳარი ამ სიკეთის ნატრული დარჩეს. ამისთჳს გარეამოვათარგმნე და ჩემი უმცოდინარობისათჳს და ნაკლებობისათჳს შენდობას გთხოე მე.

ყოველად მზა და ყოველად მჳურვალე მონა, საქართველოს გორელი ტლუკაანთ პაპასწილი დავით". 243r-v.

მინაწერები: 1. „ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიის ბიბლიოტეკა. 20. II. 1920 ივანე ს. გალუსტოვის შემოწირული." 9v.

2. „ეს წიგნი დათარგმნილა რომ^იდან 1740 წელს." 243v.

542

მოთხრობა ამენაშატისა. 1840

8 ფ.; 17,5×10; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; 1840 წ. (8r); მთარგმნელი სომხურიდან — ტერ იაკობ მურადოვი (8r); ადგილი — ახალციხე (8r). შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

„მოთხრობა წ^აის ღ^ოისმშობლის სასწაულმომქმედი ამენაშატისა. — ღ^ოის განუზომელი მოწყალების მაშუალი ყოველს დროს წ^აა ღ^ოისმშობელი ყოფილ არს, და თჳით მას ყოველგზის როდის ერთი ახალი მეოხება მოუღიეს მორწმუნეთათჳის..." 2r—8r.

შენიშვნა: ხელნაწერი კათოლიკური რიგისაა.

ანდერძი: „შეწევნითა ღ^ოისმშობლისა ითარგმნა ესე ახალი სასწაული წიგნი სომხურის ენისაგან 1840-სა, იგლისის ცხრასა, ახალციხესა, უ. მ. ი. კ. ტერ იაკობ მურადოვისაგან; და აწ გარდმოწერილ იქმნა მისვე მიერ 1844-სა აპრილის 14-სა" 8r.

მინაწერები: 1 — „მოთხრობა სასწაულმომქმედი ამენაშატისა" 1r; 2. „1919. 8. II, შეწირული ეკლისაბედ ისარლოვისაგან" 1r.

543

ლოცვანი. XIX

107 ფ.; 18×11; ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; მხედრული (სათაურები სინგურით); XIX ს. (ქვირნიშანი: 1831). დაუწერელია: 38r-v; შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

[ლოცვანი]. „ლოცა ვნებისა დიდ ხუთშაბათს სათქმელი, პრლი სახუმილავი. — წურომან სახლისა შენისამან შემჭამა მე და ყველრებანი მაყვედრებელთა შენთანი დამეცნეს ჩემ ზედა...“ 1r—107r.

შენიშვნა: ლოცვანი კათოლიკური რიგისაა.
ჩანაწერი: „8. II. 1919, შემოწირული ეღ. ისარლოვის“. 1r.

544

კარაბადინი. XIX

47 ფ.; 22,3×17; ქაღალდი (სხვადასხვა ფერი); უყდო; დახიანებული; თავ-ბოლონაკლული; მხედრული; XIX ს. (ქვირნიშანი: 1825). შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

[კარაბადინი]... „ზოგსა ბერკაცობის ჟამსა, ზოგსა ვაკაცობის ჟამსა... გამოესახა, ეს ამისთვის რომე, თუ ყმარწყვილისა გუნება ძალიან იყოს და სახლი სველი, გვიან ადუღდების...“ 1r—47v.

წყდება: „... კაცი მთლად და კარგად წამოსადეგად და შესახედავად პირწითლად იქნების აწ“.

545-ა

საქრისტიანო მოძღვრება. XIX

21 ფ.; 21,6×17.5 ქაღალდი: უყდო: თავ-ბოლონაკლული; მხედრული; [XIX ს.]. დაუწერელია: 21r-v. შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

[საქრისტიანო მოძღვრება]... „მეორედ საქმე იმედისა, ღმერთო ჩემო, რამეთუ შენ ყოვლის მპყრობელი მოწყალე და მორწმუნე ხარ, ამისთჳს მე დიდი იმედი მაქვს შენგანა...“ 1r—20v (საქრისტიანო მოძღვრების I ნაწილის I თავი).

წყდება: „... იესო ქრისტემან ოცდაცამეტი წელიწადი დაჰყო ამ ქუყანაში და“ (საქრისტიანო მოძღვრების III ნაწილის IV თავი).

შენიშვნა: მოძღვრება კათოლიკური რიგისაა.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

545-ბ

საქრისტიანო მოძღვრება. XIX

52 ფ.; 21.5×17; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; [XIX ს.]. დაუწერელია: 26r. შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

„საქრისტიანო მოძღუარებაᲘ). ნაწილი პირველი. საკითხავი ა. თუ რაჲსათჳს დაბადა ღმერთმან კაცი. — დაკითხვა: ვინ დაგბადა შენ?...“ 1r—52v.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი № 545-ბ გადმოწერილია № 545-ა დან. 2. საქრისტიანო მოძღვრება კათოლიკური რიგისაა.

546

ჟამნის ლოცვა. XIX

27 ფ.; 22.3×17.5, ქაღალდი; უყდო; დაზიანებული; მხედრული (სათაურები სინგურით) XIX ს. დაუწერელია: 22r-v. შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას.

„ჟამნის ლოცუა ნეტარი მარიამისა მწუხრსა ზედა, გიხაროდენი დუმილად. — ღმერთო, შეწევნასა ჩემსა მოხედე, უფალო, შეწევნა [დ] ჩემდა ისწრაფე...“ 1r—27v.

წ ყ დ ე ბ ა: „... განახლდებიან ბუნებანი“.

შენიშვნა. ლოცვანი კათოლიკური რიგისაა.

547

კანონი ბენედიქტესი. XIX

25 ფ.; 22.3×17.5; ქაღალდი; უყდო; დაზიანებული; მხედრული; [XIX ს.]. დაუწერელია 19r-v. 21r—23v. 25r-v. შეძენილია, წინათ ჰკუთვნებია ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიას:

[ბენედიქტეს კანონი]. ა. თუ რა უნდა ჰქმნან ახლად შესულ პირთა (მთხოველთა) მონასტერსა იმ პირველ, თუთხმეტ დღეშიდა. — თავდაპირველად საცოდინებელია მათთჳს, რომელნიც დაუტოვებენ ქუეყანასა ღუთის სამსახურებლად მონასტერსა შესულთა...“ 1r—18v.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი კათოლიკური რიგისაა.
2. უ ძ ღ ჳ ს თავფურცელი: „ხმარებაში შეტანა წ^ა კანონისა ნეტაღელისა მამისა ჩუენისა წ^ა ბენედიქტესი, გადმოღებული ფრანცუზულიდგან“, (1 საცავი ფ-ის r).

548

კრებული. XVIII

160 ფ.; 29.5×18,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტკიფრული მუყაოს ყდა; დაზიანებული: თავნაკლული; მხედრული (სათაურები სინგურით); [XVIII ს.]. დამკვეთი — ვახტანგ VI (119r); გადაბეწრი — მელქისადეგ მდივანი (119r). დაუწერელია. 3v.

1. [ვ ა ხ ტ ა ნ გ VI. ანბანთქება] —
...„კონა კლერტთა კანაფთაგან კალთაურად კარაულო...“ 1r—3r.

2. [ვახტანგ VI. ანბანთქება] —
„არა ბძანებ გიორგ დედად, ესე ვიყავ ზეზ წთერად...“ 3r.

3. „მეფე ვახტანგ სამეფოსაგან კიდეგან ქმნილი სალბუნად გულისა წყლულებათათჳს მკურნალი თავისა თჳსისათჳს იქმნების და სწერს ესრეთ ქარმანს.—
მრწამს, მისის სარჯლით აწამული ჯოჯოხეთს პირი იცოდა.
მას ვევედრები, რომელმან არარა ცოდვა იცოდა...“ 4r—13r.

4. [ვახტანგ VI.] — „ეს ლექსი ლათინთ ენიდამ ერთმა ფრანგმა მითხრა ყუელის ქებად და ასე ვთქვი:
თოვლებრ სპეტაკი და არღოს ღ˘თისებრ თვალებრ ბეურია, მა-
თუსალასებრ
დღეგძელი, მაგდანლებრ მტილად მზერია...“ 13r.

5. „მოცალეობასა შინა მყოფსა ჰმუნჯა ნავღლისა მაქარებელად იწყებს საქართველოს მპყრობელის მეფის ვახტანგისა მიერ დიდსა სამეფოსა მოსკოვს, წელსა **1730**—
დამამონა კაეშანმა, სეუდა მომხედა მისთჳს წამლად,
ნაღველს ეკმარობ მუდამ მელნად, გულსა ვაწებ მისად კალმად...“
13v—14r.

6. „აქა იწყებიან ტრფიალისაგან სატრფოსათჳს შაირობა და მკითხველთა ამისთა უჯამს გულისხმიერება, თუ ვისადმი ტრფიალებს მეფე ვახტანგ, საჭმარ არს ყურნი სმენად და გული გამოკულევად ამისად.—
ლექსი უნდა ტკბილ გვარითა სწავლის სიტყუით გამახარი,
სამ-ოთხ რიგად გასასინჯი სიბრძნეს ზედა არ სახარი...“
14v—26v.

7. „მოკლედ სიტყუის-გება სოგრატისი. სწავლა პირველი, თარგმნილი რუსულისაგან ერასტი თურქისტანიშვილისაგან და ლექსად ნაბძანები მეფეთ-მეფის ვახტანგისაგან, რომელსა ეწოდების სიბრძნე მალობელი, მრავალჟამიერ ყოს უფალმან, ამინ.—
რუსთველსა, ენა-შაჰარსა, უჭნია რისმე მკობანი,
სიტკბო, სიბრძნე და იგავნი, ცოლ-ქმართა აშიკობანი...“
27r—102v.

8. „ქ. წიგნი პირველი ამირ-ნასარიანი, სპარსულისაგან ქართულად ნათარგმნი ამბა მეფის ვახტანგისა მიერ და ბოლოდ მოსკოვს მის მეფისაგანვე გალექსული. —
ვინ შექმნა არსი ყოველი, ნივთი და უნივთელები,
სიუხვითა გეზრდის, წყალობით არა ბძე გასაძნელები...“
103r—119r.

9. [არჩილი]. „თავი საქართველოს ზნეობისა, სიტყუა პირველი.—
მოწყალე ხარ მართლის გულით მოქნეთა უხვად, ღმერთო,
გვამოვნებით სამ-ხატედო, ღთაებითა მხოლოდ ერთო...“
120r—128v.

10. [არჩილი] — „თქმა სიტყუათა საჩინოთა ასოთა რვათა გვამისათა.—
კიდეუ ესეც ვთქუა თვალსა და ცხვირსა და ორსავ ყურებსა,
ენა-პირს, ჭელსა და ფერჳსა რა ზნე სჯირს, რას უყურებსა...“
128v—130v.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

11. [არჩილი] ჩარხებრ მბრუნავი ლექსი წრის ფორმაში: „ამაოებასა იგავით ასოთა შენობს მოესო...“ 130v.

12. „ეს ანბანთქება ნათქუამი სულხან ორბელიანისა.— ალმას ბასრი გალესული დაჰკუეთს ენ̃ათ ვაიმით ზმნათა..“ 130v.

13. მეფის არჩილის ნათქუამი ამისვე პასუხად. — აღვსძრა ბაგე გული დავსდვა ეს ვის ზე Ჱ თამაშობდეს...“ 130v.

14. „მდივნის გივისა. — აქ ბერთ გულს დღე ერთ ვაება ზრუნვა Ჱგავს თავსადებითა...“ 131r.

15. „ონანასი. — ან ბახჩას გადი დღეს ეს ვინ ზრდის Ჱრსა თუ იქ კულავ ლმობად...“ 131r.

16. „დიმიტრი ორბელიანისა. — ახ ბაგე გუგით დამწველო ეს ვინ ზი Ჱ თმით ინებო...“ 131r.

17. „ვახტანგ ორბელიანისა. — ალალებს ბაგეს გულთ დასამდაგეს ელვარებს ვფუცავ ზე Ჱთერულად...“ 131r.

18. „იაკობ შემოქმედლისა. — მჭნე ახოვან ქუელ დიდებულ ისარ ლესულ ძღიერისა ჴმელთ სამყაროს ეთერთ ბურჯის ბრძენ სფაადის შავარდნისა...“ 131v.

19. სვიმონ კოპაძისა. — წმიდა არს, წმიდა არს, წმიდა არს, სრაადიმწ, სრაადიმწ, სრაადიმწ წმიდა არს ჩემი უფალი, ილაფუ იმეჩ სრაადიმწ..“ 131v.

20. „მეფის ვახტანგისა. — ბანა ერსა მოშიშთა, ათშიშომ ასრე ანაბა ბანა არად იდება, ბედი დარად ანაბა...“ 131v.

21. „ასნი ორმუჯლნი შაირნი ეართ მეფის გამოთქმულია და არჩილის ვახტანგმე ფის ძის ბრძენთა სანუკუარად თქმულია.— ჰირსა და ლხინსა მადლობა ღ̃თისა ჴმს ყოვლის მპყრობლისა, და სარწმუნოებით ვადიდოთ, პირი დაიყოს მგმობლისა...“ 132r—136r.

22. „თქმული მისვე მეფის არჩილისანი ნაზარალიხანზედ. — ესეე ვარჩივე დუმილსა ჯაერსა და ავ პირობასა უწყოდით სიგლახაკეე სჯობს უსჯულოთ სოფლის პყრობასა...“ 136r—137r.

23. „ეს ოცდათხუთმეტი ლექსი იანკბიკოდ (!) ნათქუამი მეფის არჩილისანი, თავი თჯთო ასო ერთ ლექსად და ბოლოს თჯთოს ლექსისა თჯთო წითლული ერთს სტრიქონს ლექსად მოგითხრობსთ. — მხილველნო, ნახეთ ეს ლექსი, აბა გენახოსთ თუ სადა, ოდითგან ნახოთ ქებასა, ნუ ზე მოურთავთ თუ სადა...“ 137v—140v.

24. „თქმული მისვე მეფის არჩილისა მიერ. ესე ანბანთ ლექსნიცა ამიცანად სათარგმანებელნი უმეცართათჯს საჭიროდ წერილნი მცირდრე და ბრძენთა ადვილ გულისხმის საყოფელნი. —

არსი ყოვლთა დამაარსი, სხუა უარსო არსად არი,
არასი ჴამს შედარება, არს ყოვლს ნივთთა არ სადარი..."
140v—147r.

25. „სწავლა სათანადო ყოველთა კაცთათჳს, თქმული მეფის არჩილისანი.—
მუშაკმან თჳისი ნაშრომი მოიმკოს მრავალ წილადა,
არ - ნაპარეი, სიმართლით რაც ჰქონდეს დათერძოლადა..."
147v—150v.

26. „ქება თამარ მეფისა ჩართუბაძისა მიერ თქმული.—
„მო, ფილასოფოსნო, სიტყუითა არსნო, თამარს ვაქებდეთ
გულისხმიერსა,
დივანოსისგან, ვით ენოსისგან, სრულნი ქებანი ამ ძლეთ
ძლიერსა..." 151r—160r.

შენიშვნა: ხელნაწერი Q—548 საფუძველად დადო ვახტანგის თხზულებების გამოცემამ, გამოცემაში ხელნაწერი B ლიტერით არის აღნიშნული (იხ. ალ. ბარამიძე. ვახტანგ VI „ლეკსები და პოემები", თბილისი, 1947).

ანდერძები: 1. „ბრძანებით მეფეთ-მეფისა პატრონის ვახტანგისათა ეს მისგან ნაბრძან-ნაკაზში ჴელოვან ოსტატისათა: ბრძენთ სალაღობელ წოდებით სიტყვითა გვარადისათა: ესწერ მელქისადეგ მდივანი გვართა კაჟასძისათა" 119r.

2. „ღმერთო, შეიწყალე ცოდვილი მდივანი მელქისედეკ" 147r.

მინაწერები: 1. „ზოგი კაცი რასა ჰგავს, ანუ სათქმელად რისათვის,
რასაც იშოვნის, ინახავს იმ ერთი შავი დღისათვის,
არც არას თავხედ დახარჯავს, არც არა უნდა ღთისათვის,
და გარდაბრუნდება მოკვდება, დარჩება ეშმაკისათვის.
ნეტამც ეს ჩემი სასახლე შარა გზაზედა ამეგო,
ყოველ მომსვლელ-წამსვლელთათჳის მუდმობით კარი გამეღო,
არც მესვა და არც მეკამა, სულ გლახებზედ გარდამეგო,
და ეს ჩემი საბრალო სოფელი ჯოჯოხეთიდგან მომეგო" 119r.

2. „იმატა ასვათ ასეთი, ითესა თაესა ატამი."

3. „ვაჲ მე, სულო დაკარგულო, თქროსა და ვერცხლისათჳს
სული ჯორცსა ესალმება, მე წავალ და შენ მშვიდობით.
ჯორცმან უთხრა: ვაჲ მე, რა ვქნა, მე უშენოთ ვერ დავრჩები.
სულმან უთხრა, შენ მიწა ხარ, ისევე მიწათ შეიქნები,
არა, რა ვქნა მე საწყალმან იმ საშიშარს სამართალში,
ყრდ წმიდამ, (!) მომეხმარე შენის ძისა ხათრისათვის". 119r.

4. „ვი შეეცოდრო დროებსა, აღარას კეთილს მარგებსა,
არცა ვინ ყორობს ცოდნასა, არც ვინ სიბძნის დარგებსა,
ყორობენ შურსსა, ზაკვასა, ენით ძლიე გამოსაგებსა,
და ჩემთა მეფეთა მოვშორდი, აწ ნახვა რაღას მარგებსა.

თვალითა არას დავინახამ, შეიქნები უტყჳი, მუნჯი,
მანამ არ ვნახამ ჩემს მეფეს, სიხარული არ ვიეუნჯი,
მე შაჰარამ ვერვინ მიცნობს, ვერც თათარი, ვერცა გურჯი,
და საკვდილისა მონატრე ვარ, მიწა მინდა ერთი ბღუჯი". 137r.

549

სადღესასწაულო. XVIII

95 ფ.; 33,3×20,7; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტკივრული ხის ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); [XVIII ს.]; შეძენილია ელენე ჭავჭანიძისაგან 1938 წლის თებერვალში.

[სადღესასწაულო თებერვლისა]. ა. „უკეთუ იყოს ნაკი, მაშინ აქუს კ თ. პარუსლსა დღესა წინადღესა სწაული მიგებებისა უფლისა ღ[ისა] და მაცხოვ-

3. ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. II

რისა ჩ̃ნისა იესუ ქრისტესი და წ̃რისა მოწამისა ტრიფონისა. უფალო ღაღადვ̃ჰყავსსა ზედა დადებელი წინადღესასწაულისა **გ**, ჴმა დ, მჴნეონი. — პატიოსანი ეკკლესია განემზადების შეწყნარებად უფლისა თავისა შორის თ̃სისა, ვითარცა ჩ̃ჩლად მოსრულისა...“ 1r—87v.

ბ. „ღ̃ისმშობლისა აღდგომისა რუა ჴმათა ზედა, ჴმა ა, ღ̃ისმშობლისა. — ყოველისა სოფლისა დიდებასა კაცთაგან გამოსრულსა და მეუფისა მშობელსა, ზეცისა ბჭესა, უგალობდეთ მარიამს ქალწულსა...“ 88r—95v.

მინაწერები: 1. „სკ̃ართველო[ს] მეფის ძე დავითის არის“ 1r.

2. „ვიყიდე ეს წიგნი ერთ თათარისგან, მეძველესგან, ქ. თბილისში, თათრის მოედანში, 1918 წელს 12 ქრისტეშობისთვე, 35 მანეთად. თათარი ამტკიცებდა, რომ მას ეს წიგნი ჰქონდა შეძენილი სხვა თათრიდგან სოფ. შიხლის მცხოვრებიდგან! (ქაზახის მაზრა, განჯის ოლქი).“ ზედა ყდის v.

550

ყარამანიანი. 1857

590 ფ.; 35,5×22; ტყავგადაკრული ტეიფრული მუყაოს ყდა, მოცილებული; თავბოლოწანაკლული; მხედრული (სათაურები სინჯურით); 1857 წ. (411v); გადამწერი — გრიშა მანთაშოვი (411v); დაუწერელია: 363r-v; შეძენილია პ. წერეთლისაგან 1938 წელს.

[ყარამანიანი] ...„ლაშქარი შეყარა და ჩინეთის ზღვისა კუნძულზედ მივიდა, იქიდამ ბარამ თილისმა უკო და შეიპყრა...“ 1r—590v (ყარამანიანი, თბილისი, 1912, კარი I, თავიდან: „აქა გარდანქმანისაგან ბარამის გაქცევების ამბის თქმა ყარამანის წინაშე“, გვ. 32, 2).

წ̃ყ დ ე ბ ა: „... მაშინვე თავის სამოცდა სამის იარაღით შეიჭურვა, აგრეთვე რუზიან და როვშან ბახტ¡მაშინ თავის“ (ყარამანიანი, თბილისი, 1879, კარი XIX, თავიდან: „აქა ესენი მომავალობაში დაუტეხიათ და ჯინთა ხელმწიფების ამბავი მოიხსენეთ“ გვ. 806, 11).

ანდერძი: **ა**. „აქა დასრულდა ხოსროვ შირის ანბავი წელსა 1857 ჩ̃ყნ̃ზ-სა თიბათვის დ-სა“. 246v.

ბ. „ესე ყარამანიანი დავწერე მე, გრიშა მანთაშოვი (!)“. 246v.

გ. „ესე შვიდი კარი ყარამანიანი გრიშა მანთაშოვისა არის და, თუ რომ შეცდომილი იყოს რამე, შენდობასა გთხოვთ. წელსა ჩ̃ყნ̃ზ-სა კათათვის ი̃ზ ცამეტსა დასრულდა ღ̃ვთის მადლითა და შეწევნითა. ვინც ითხოვოთ,მალე მოიტანეთ“. 411v.

მინაწერი: „ქ. პირველად წიგნისა ამის აღმწერს სპარსულის ენით თართუზ ჰქენი სწოდებია და მისი წერილიც ამ ჯ̃ზით აცხადებს“. 6v.

551

ლოცვათა კრებული

გადატანილია ძველ ქართულ ნაბეჭდ წიგნთა კოლექციაში.

552

დაუჯდომელი. XIX

60 ფ.; 11×9,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტკივრული მუყაოს ყდა; მხედრული; გადამწერის ხელით შესრულებული მარტივი თავსახურებანი: 1r, 12r; [XIX ს.]. დაუწერელია: 28v; შეძენილია პაპუნა წერეთლისაგან (ილია ჭავჭავაძისეული).

[დაუჯდომელი]. „რაჟამს აღსდგე ძილისაგან, განეწმორე სარეცელსა და ბრძანე. — ლოცვითა წმიდათა მამათა ჩუენთათა, უფალო იესო ქრისტე, ღმერთო ჩუენო, შეგვიწყალენ ჩუენ, ამინ...“ 1r—60v.

შენიშვნა: 1. „დაუჯდომელი შედგება: ა. ლოცვა, „აღდგომილნი ძილისაგან“ (1r—2v); ბ. «საბალთებელი დაუჯდომელისა...», „წინა საკუნეთა...“ 3r—11v; გ. „იპაკონი და იკოსნი წმიდისა ღ[მრ]ისმშობელისანი: ზესთა მბრძოლისა ჩემისათვის...“ 12r—28r; დ. „ლოცუა ყოვლად წმიდისა ღმრთისმშობელისა მიმართ, თქმული ღირსისა ფილეთეოს კოსტანტინეპოლელ არხიეპისკოპოსისა: უბიწოო, შეუგინებელო...“ 29r—40.

2. ერთვის: „პარაკლისი, ახლად თარგმნილი ბერძულისაგან, საკედრებელი ყოვლად წმიდისა ღმრთის - მშობელისა მიმართ. — მღუდელმან: კურთხეულ არს ღმერთი ჩუენი...“ 41r—60v.

553

აკათისტო ვარვარასი. 1829

107 ფ.; 12,2×9,6; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); ადგილი — მოსკოვი (56r); მთარგმნელი — ივალოვი გიორგი (56r); 1829 წ. (1v..), დაუწერელია: 1r, 7v, 35v, 77r—80v, 82r—107v; შეძენილია პაპუნა წერეთლისაგან (ილია ჭავჭავაძისეული).

„აკაფისტო წმიდისა დიდისა მოწამისა ვარვარაჲსა. უკეთუ მღდელი აწყებს ესრეთ: კურთხეულ არს ღმერთი ჩუენი ყოვლადვე აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, და ჩვენ ვიტყჳთ: ამინ; უკეთუ არა სამღუდელოჲ — ჰსთქუ: ლოცჳთა ყოვლად წმიდისა დედისა შენისა და წმიდისა დიდისა მოწამისა ვარვარაჲსათა და ყოველთა წმიდათა,...“ 10r—56r.

შენიშვნა: 1. ნაწარმოები შედგება საკუთრივ ვარვარას აკაფისტოსაგან — (10r—35r), რომელსაც მიჰყვება: „ცხოვრებაჲ და ენებაჲ წმიდისა დიდისა მოწამისა ვ ა რ ვ ა რ ა ჲ ს ა“ 36r—56r;

2. უძღუას — ა [თავფურცელი] „... დაიბეჭდა წიგნი ესე აკაფისტო წმიდისა დიდისა მოწამისა ვარვარაჲსა მასვე წმიდასა კიევის მღვიმის ლავრასა შინა, წელსა შექმნითგან სოფლისა ჳჭპზ, ხოლო შობითგან კორცითა ღმრთისა სიტყჳსა ჩ ყ ო ე, ინდიკტიონსა ზ, თთუსა ივლისსა“. 2r-v.

ბ. „თჳს პატივისა წმიდათა და ნაწილთა მათთა წმიდათა მოძღურთა მიერ ეკკლესიისათა შემოკლებითი სიტყუაჲ წმიდისა იოანე ოქროპირისა მიერ ზრახვაჲ წმიდასა მღუდელმოწამესა ევიელს ზედა“. 3r-v.

გ. „წმიდისა ა მ ვ რ ო ს ი ს, თავი იდ. დღესა წმიდათა მოწამეთა ნაზარისა და კელისასა“(?) 3v—4r.

დ. „წმიდისა იოანე დამასკელისა, მართლმადიდებელისა სარწმუნოებისა, წიგნი დ, თავი ოგ“. 4r—7r.

ე. „წინასიტყუაობაჲ წიგნაჲსა შინა“ 8r—9v (დართული რუსული გამოცემისათვის).

ეროვნული ბიბლიოთეკა

3. ერთვის. ა. [მოსახსენებელი] გარდაცვლილთა იმპერატორთა, მეფეთა, პატრიარქთა და სხვათა (57r—70r), რასაც მიჰყვება მოსახსენებელი ბ. ცოცხალთა იმპერატორთა, პატრიარქთა და სხვათა. 71r—76v.

გ. „ღესაარება ცოდუათა, დღე ყოველ სათქუმელი“ 81r-v.

ანდერძები: 1. „წიგნაკი ესე არს ქნიაჟნა ვარვარა სამარადოვნებასა ორბელიანოვისა, ძღვნილი პაპის ძმისა მიერ მისისა, თავადისა გიორგი ავალოვისა, ჩყკთ წელსა ოყდომბრის გ-სა დღესა, თბილისსა შინა“. 1v.

2. „აჯაჭისტოჲ, ვნებაჲ და დამამტკიცებელი მოწმობაჲ ნამდჳლ მყოფობისათჳს პატიოსანთა წმიდათა ნაწილთა წმიდისა დიდისა მოწამეჲსა ვარვარაჲსათა წელსა ჩყკ[ზ] იანვრის კ[ი] დღესა ითარგმნა რუსულით ქართულსა ზედა, მოსკოვს, თავადისა გიორგი ავალოვისა მიერ. და ესრეთ ითხოვს ღმდაბლესად, დაღათუ ოდესმე ნაშრომისა ამის ჩემისა უფალი, ვინაცა იყოს იგი, მართალმორწმუნეთაგანი, ჰსთხოვდეს მეოჯგბასა წმიდასა დიდსა [მოწამესა ვარვარას, დაუვიწყებელ-ჰყოს მეედრებელიც მისთჳს თ... გ. ა.“ 56v.

მინაწერი: 56r.

554

ლოცვანი. 1859

98 ფ.; 16×10,3; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; [1859წ.] —98v; გადამწერი ალექსანდრე მიზანდარი (98v).

[ლოცვანი] — „გალობა. გაგალობდეთ შენ, ღმერთო, აღგიარებდეთ შენ უფლად, ვითარცა მამასა საუკუნესა ყოველი ქვეყანა თაყვანსა გცემს შენ...“ 1r—98r.

შენიშვნა: ლოცვანი კათოლიკური რიგისაა.

მინაწერი: სხვა ხელით: „ესე ლოცვანი არის ალექსანდრე მიზანდარის გადმოწერილი 1859-სა წელსა“. 98v.

555

კრებული. XIX

40 ფ.; 20×16,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; დახიანებული (32 და 33 ფურცლებ შორის ამოგლეჯილია 6 ფ-ი); XIX (ჭვირნიშანი: 1823). დაუწერელია: 38r—39v.

1. „წამება და ღუაწლი წმიდისა და ნეტარისა ეკატერინა დიდისა მოწამისა, გვაკურთხენ მამაო. — წელსა მეათვრამეტესა მეფობასა უსჯულოსა და უღმრთოსა მაქსენტინესა შური დიდი იყო კერპთმსახურებისათვის, რომლისათჳს დასჯდა მეფე მაქსენტი საყდართა ზედა ქალაქსა შინა ალექსანდრიასა...“ 1r—13r.

2. „თვესა აგვისტოს თხუთმეტსა, მიცუალება ქ[ჳნით ზეცად ყოვლად წმიდისა ღ[თისმშობლისა, გვაკურთხენ მამაო. — რაჟამს-იგი სულისაგან წმიდისა ღ[თისმშობელსა ჟამი განსვლისა თჳსისა ამიერ სოფლით გამოეცხადა, ნაშინ მხიარულ იქმნა სიბრძნითა საღმრთოთა და ღმობიერად აღივსო სიხარულითა და სურჭლითა მის საუკუნოსა ცხოვრებისათა...“ 13r—33r.

3. [ნიკიფორე ხუცესი] „ცხოვრება და მოქალაქობა წ[ისა და ნეტარისა მამისა ჩ[ნისა ა ნ დ რ ი ა ს ი, რომელი იქმნა ქრისტესთჳს ს ა ლ ო ს. გუაკურთხენ მამაო. — ძმანო ჩემნო, საყუარელნო, მონანო ღთისანო, ისმინეთ ედრებისა ჩემისა და გაუწყოთ თ[ქნ, რამეთუ არს საქმე ესე ვითარცა თაფლი ტკბილ და საყნოსელად სუნნელი და ამოგ...“ 33v—37v.

556

კრებული. 1811

168 ფ.; 20,8×16; ქაღალდი (ლურჯი); ტყავგადაკრული ტეიფრული მუყაოს ყდა, თავნაკლული; მხედრული; 1811 წ. (97v, 168v); ადგილი: დუშეთი, (168v). დაუწერელია: 140r.

1. [ს.-ს. ორბელიანი, სიბრძნე სიცრუისა...] „და მცირემან დიდებულმა, გინა გლახამან, ათორმეტ ჯამს, რაცა ეძლოსთ, წაიღონ. და წარიღეს ყოველთა და ვერ დაასრულეს სამნი იგი სალარონი...“ 1r—97v (იხ. ს.-ს. ორბელიანი, „სიბრძნე სიცრუისა“, 1938 წ., გვ. 4).

2. „მოკალედ (!) სიტყვაისა (!) გება სოგრატისი, სწავლა პირველი, თარგმნილი რუსულისგან ქართულად ერასტი თურქ[ი]სტანისშვილისგანა. — კეთილს კაცს წესი არა არის, კაცს პირში აქებდეს, უკან ზრახვიდეს...“ 100 r—137v.

შენიშვნა: 1. უძღვის: „ესე წიგნი ვინც იხილოთ, უქმთ მოთხრობა კეთილი,
ბრძენთგბრ ენა-მჭევრობა (!) კეთილისს[დ] მიდრეკილი,
ვინც აღსრულოს, ქება ხამს, თუმცა იქმნას ბოროტ-კეთილი
და ნურვინ ენდობით საწუთროსა, რომ სწრაფულ (!) იქმნებით წელხრილი“ (100r).

2. ერთვის: — ა- „ფილასოფოსთ უწერია, სწორე არის მათი ცნება,
ათასის წლით უწინ იყვნენ, მაშინ იყო ჰკვა და ვრცნება (!).. 137v—139r.
ბ. ლექსი შედგება 12 ტაეპისაგან.

გ. კვიმატი დღეების შესახებ (1939r-v)

3. „მისის უგანათლებულესობის მეფის ძის დავითისგან ქმნილი ათორმეტი წარწერილობანი, მოცალეობა კაცთა შესაქცევრათ უქმნიათთვის წიგნი.— ოდეს გ[ო]ნება ჩემი უზომოდ არე მწუხარებითა შფოთიერ იქმნა და ვერ დავხშე საგრძნობელნი, რათამცა არა განღვიძებულნი (!) იყო ჩემ შორის ვნება, ამად მიჭყვე კალამს ხელი...“ 140v—159v.

4. [კრძო წერილები]. „ქ. ვითხოვ მჭურვალისა გულისხმის-ყოფითა არსთა მარისისა (!) ღ-ისაგან ბედნიერებითსა სავანესა შინა მკვიდრ ჭყოს უგანათლებულესობაჲ თქვენი...“ 159v—164v.

შენიშვნა: წარმოდგენილია 9 კრძო წერილი, ადრესატისა და ავტორის დაუსაბუთებლად.

5. „შესხმა შემდგომად მისის დიდებულების უაღუსტესობითის დაგვირგვინებისა და ესრეთ ღირს გვყო ჩვენ ღმერთმან ხილვად მეფისა თვისისა გვირგვინოსნისა და ყოვლად ამაღლებულისა...“ 165r—168v.

შენიშვნა: შესხმა მიძღვნილია რუსეთის იმპერატ. [ალექსანდრე] I-ის დაგვირგვინებისადმი.

ანდერძები: 1... „აღსრულდა დუშეთსა შინა, ჩაჲა წელსა, ღვინობის იე-სა“ 168v.

2. „განსრულდა წიგნი ესე სიბრძნე სიცრუისა ჩაჲა წელსა, ივნისს კზ დღესა“. 97v.

მინაწერი: 97v; 98r; 99r-v.

557

განმარტებანი ძველი და ახალი აღთქმისანი. XIX

159 ფ.; 26×20,2; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); XIX ს.

[განმარტებანი ძველი და ახალი აღთქმისა]. „ესე წიგნი გასაღებია შიგ მოხსენებულთა წიგნებთა, საღთოთაჲ, ძუელისა და ახლისა აღთქმისა, შემოკლებითი. აღმოჩენა ქელას-ქელ ძღუანვად, ცნობად ორთავე აღთქმათა, თითოეულთა სა[ღთო სამღუდელოთა წიგნებთა მათ სულისაგან წ[ისა დაწერილთა: ძუელთა შინა—წინასწარმეტყუელთა,,ქელითა, და ახალთა—მოციქულთა ქელებთა მიერ. — საჭიროდ სათანადო ცნობად თჳთოეულთა პირთა მათ ძუელისა აღთქმისასა მწერალთა და დროთა და ადგილთა, ეგრეთუმ ახლისა აღთქმისა პურთა რჩეულთა პირნი უუსაჭიროესად თანა-გუაძს ცნობად...“ 3r—157v.

შენიშვნა: 1. ძუძღის — ა. „თქმული მეფის ძის იოანესაგან იამბიკო ესე— ივერიის ხორჩსა ვაზსა კეთილსა...“ (ზედა სატავი ფურცლის v; იამბიკო დაწერილია აკროსტიხად: „იოანა, სვიმონ“).

ბ. „იამბიკონი. ლოცუამან ანნა. — იყავნ ხსენება დღეს წინასწარმეტყუელის...“ (ზედა სატავი ფურცლის v).

გ. „თქმული მეფის ძის იოანესაგან.—
დღეს აღმოსცენდა ძირთაგან ქელაანთა... 1r (იხ. იგივე 159v-ზე).

დ. „თქმული მისივე.—
იმღუდელ-მოქმედებ ანგელოსთა წესისებრ...“ 1r
(აკროსტიხი: იოანე).

ე. „თქმული პატრე ლარძაძისაგან.—
აღსრული მაღალს კათედრსს სამღუდელოს...“ 1v (იხ. იგივე 159v-ზე).

ვ. „თქმული სოლომონ რახმაძისაგან.—
მაღლისა ძეო, სიბრძნისა მხეო, ენებათა მძლეო...“ 1v (იხ. იგივე 159v-ზე).

ზ. თქმული მეფის ძის თეიმურაზისაგან. —
ინეტარების განბრძნობილი გონებით....“ 2r.
თქმულია აკროსტიხად: იონას.

2. ერთვის ბოლოში [ხანდაკი]—158v. 159r

მინაწერი: 2r; ქვედა სატავი ფურცლის r; 158r (არაბულ ენაზე).

558

დავითნის თარგმანება. 1817

234 ფ.; 34×21; ქაღალდი (სხვადასხვა ფერისა); ტყავგადაკრული ტიფიერული მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); გადამწერი: დიაკონი იოსებ ფოცხვერაული (229v); ადგილი: წმ. ნინოს ეკლესია (229v); 1817. V. 1 (229v); დაუწერელია: 1r—2v; 3v; 8r—9v; 129v; 200r-v; 202r; 229r; 230r—234v.

[დავითნის თარგმანება]. „სიტყუანი ფსალმუნთანი, შემოკლებით თარგმანთაგან გამოკრებულნი მრავალთა წიგნთაგან, ფსალმუნი ალლილუია.— ნეტარ არს კაცი, რომელი არა მივიდა განზრახუასა ულმრთოთასა და გზასა ცოდჳლთასა არა დასდგა...“ 10r—228v.

შენიშვნა: უძღვის ლვთაების ეპიტეტთა განმარტებანი: „ელუა ღ[ისა არს მოსწრაფედ მოვლინება ძალისა საკჳრველებათა და შეწევნათა მისთასა...“ 4r—7v.

ანდერძი (გადამწერისა): „აღიწერა წიგნი ესე დავითნის თარგმანი წმიდის ნინას ეკლესიასს შინა ქელითა ჩემ ცოდვილისა იოსებ დიაკონის ფოცხეროველისათა და სრულ იქმნა წელსა 1817-სა მაისის თთვის 11-ს დღესა. მხილველთაგან ვითხოვ, ჰყოთ შეცთომისა მოტევება ჩემთვის, რათა თქვენცა შეგიწყნდენ ღმერთმან ცთომანი თქვენნი, ამინ". 229v.

მინაწერი: 3r, 229v.

559

ტროადის ისტორია. 1880

165 ფ.: 21,5×17; ქაღალდი; ქაღალდის ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); 1880 წ. (162v); გადამწერი — დავით ივანეს-ძე ამირიძე (162v).

„მეფისა პელეისათჳს, რომელმან გაგზავნა იაზონ შოვნად ოქროს მატყლოსანისა მის ვერძისა. — თესალონიკისა სამეფოსა შინა, რომლისა ქეყანისა კაცნი მირმიადონნიდ იწოდებოდნენ, მეფობდა მეფე ვინმე გვარიანი და მართალი, სახელით პელეი, მეუღლით თვისით ფეთიდა დედოფლითურთ, რომელთაგან იშვა კაცი ეგოდენ ძლიერი და ეგოდენ კაძნიერ, სახელით ახილეს..." 2r—161v.

შენიშვნა: 1. უძღვის — წინასიტყვაობა: „მატიანე, რომელსა შინა წერილ არს დარღეფა ქალაქისა ტროადისა ფრიდიისა სახელწოდისა და აღშენებაჲ მისი..." 1r-v.

2. ერთვის: „საძიებელი წიგნისა ამის ტროადის ისტორიისა..." 163r—165r.

ანდერძები: 1. „დასრულდა, დიდება ღმერთსა, მამას, ძეს და სულსა წმინდასა, ამინ. აღიწერა მონისა მიერ დავითისა, კნიაზ ივანე ჯაბაკურ ორბელიანის მოურავის დავით ივანეს ძის ამირიძისათა. მხილველნო, გევედრებით, ნუ დამცმობთ, შენდობა მიბრძანეთ". 165r.

2. „ამ წიგნის დედანი იყო გარდაწერილი ხელითა არხიმანდრიტის ეპიფანესითა, დეკემბრისით დღესა, ჩყლვ-სა წელსა. აქედამ მე გადავწერე, დავით ივანეს ძემ ამირიძემ, მოურავმა, წელსა ჩყჰ-სა აპრილის კდ-სა, **1880** აპრილის **24**-ს. თუ რამ შეცდომილება იყოს რამე, გთხოვთ, მკითხველნო, შენდობა მიბოძოთ, ამჟამათ ვიყავ წლისა ჸბ. დავით ამირიძე. მოურავი". 162v.

560

ალექსანდრე მაკედონელის ისტორია. 1874

90 ფ.; 20,7×16,5; ქაღალდი; ქაღალდგადაკრული მუყაოს ყდა, მოცილებული; ბოლონაკლული; მხედრული; 1874 წ. (90r); გადამწერი—დავით ივანეს ძე ამირიძე (90r).

„ისტორია ალექსანდრე მეფისა მაკედონიისა და ყოვლისა აღმოსავლეთისა, დასავლეთისა, ჩდილოე თისა და სამხრეთისა და თვითმპყრობელისა მეფეთ-მეფისა. — იტყჳან ძედ ყოვლად მისა მაკედონისა მეფისა ფილიპესად, არამედ არა არს ესრეთ და ცრუ არს ესე ყოველივე. და არს იგი ძე ეგვიპტის მეფისა მეფუთნიფისა, ფილიპეს ცოლისა, დედოფლისა ალიმპიადეს მიმართ..." 1r—39v.

წყდება: „...რამეთუ ვიხილენ მოკლებულ შარავანდედი".

ანდერძი: „ისტორია ესე დიდისა მეფისა და თვითმპყრობელისა ალექსანდრე მაკედონელისა ეკუთვნის დავით ივანეს ძეს ამირიძეს, რომელიც გადმოვსწერე ჯამსა სიბერისასა ჩყოდ-სა ოქტომბერს კდ-ს. ვიყავ მაშინ წლისა ორმოცდა თოთხმეტისა. თუ რომ შეცთომა იყოს რამე, შენდობა მიბძანეთ". 90r.

561

არჩილ მეფე. გაბაასება თეიმურაზისა და რუსთველისა. XIX

102 ფ.; 20,3×17; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; ნაკლული (თავ-ბოლოსა და შიგაც); მხედრული; XIX ს.

[არჩილ მეფე] — „დასაწყისი ამა ამბისა, რომელსა[...] ბაასი მეფის თეიმურაზისა და რუსთველისა, მკითხველთა და მსმენელთათვის ამოდ და შვენიერი გასაგონი, ღმერთძა კურთხევით ჰყოს ორნივე, —

პასუხი მეფისა:

ასე არ გარდაგიწყდება, რაზომ გაგრძელდეს ბაასი,
შინაგან მგელ-მტაცებელო, გარ ცხერის გმოსია დაბასი...“

1r—102v.

(შდრ. არჩილიანი, ტ. II. თბილისი, 1937. ალ. ბარამიძე და ნ. ბერძენიშვილის რედაქციით, სტროფ. 76—1069).

წყდება: „... დამიჩოქეს, შეჰამძახეს მაღლის ხმითა ცრემლ დათხევით“.

შენიშვნა: 1. „გაბაასების“ სათაურს მისდევს:

„ღმერთო, სამებით ქებულო, სამ დიდებულო ცხოველო,
სიბრძნეო, ძალთ მაღალო, სხვად ლხინო კეთილ ყოველო,
აჰა, მოვენდე შენს ძალსა, ესე ცოდვილი მოველო
და გამიადვილე ძნელები, ჯვარო და სვეტო ცხოველო“. 1r.

2. „გაბაასების“ აკლია 1029—1049 სტროფები ნაბეჭდი გამოცემის მიხედვით.

562

საქიდრო წიგნები. XVII

219 ფ.; 27,2×20,6; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ყდა, მოცილებული; დაშლილი; აკლია 37v—38r შუა ვ, ზ, ჱ და თ რვეულები მთლიანად: ხოლო 2v—3r, 70v—71r, 71v—72r, 72v—73r, 81v—82r, 87v—88r, 92v—93r, 94v—95r, 107v—108r, 110v—111r, 146v—147r, 150v—151r, 152v—153r შუა ფურცლები; მხედრული (სათაურები სინგურით; სხვადასხვა ხელი); [XVII ს.]; დაუწერელია: 43v; 45v.

1. [იადიგარ დაუდი]. „პირველი წილი და კარი სააქიმოსა საქმესა რომე გამცნებს და გიამბოს, ეს არის, რომე რასაცა კაცი საქმელსა სჭამს, ყუელა კაცისა მუცელსა და სტომაქში დაღნების და მოდუღებულსა ქერის წყალსავით გასქელდების, და ამას სახელად ქვილუსი რქჳან...“ 2r—178r.

შენიშვნა: 1. უჭ ჯეს: „ეჭა, დიდება დაუსაბამოსა და დაუსრულებელსა იმ მაღალსა შემოქმედსა და დამბადებელსა ჩუენ ყოველთასა და მეუფესა ქრისტესა, ღმერთსა ჩუენსა, რომელმან არაითგან არაითა თჳსითა ცა და ქუეყანა შექმნა და გამოსახა, რომელმან არსითგან არსებაჲა თჳსითა მიწა, მიწა მიწათგან აღგიღო და ერთის პეშჳის მიშისაჲგან ადამ კაცად შექმნა და სახე პირისა თჳსისა მას ზედა გამოსახა და ბრწყინვალე და სუფეული სული შთაბერა და სამოთხე სამყოფად დაგიმკუიდრა, და ყოველი სული და იჱვრისი მისისაჲ პატრონსა და წყალობისათჳს დაბადა და ყოველი დაბადებული მასაც დაამორჩილა და ჩუენეც ერთის წყეთის წყლისაგან არა-კაცი კაცად შეგჳქმნა და ჭკუი და სწავლაც მანვე გვიბოძა. მერმე ცოდომითა და უგუნურებითა ჩუენითა გავიწყოთ ტკბილი და მოწყალე ღმერთი ჩუენი. კიდეცა მეორედ შეგჳწყალა და წყრომისა და შეცოდების მუქჱდან გარდამოგჳდა ზეცით და სიტყუამან ღ̃თისამან ჴორცნი შეისხნა და ჩუენ ცოდოილთათჳს ბილწთა ჭორიათა ჭელთაგან ჯვარს ეცჳა და გემო სიკუდილისა იხილა, და დათხიენა ჩუენთჳს უფასო

სისხლი, თუსი და უძლეველითა ძალითა თუსითა სძლო მტერთა და მბრძოლთა ჩუენთა და წარმოტყუებენა ეშმაკითა სავსე ჯოჯოხეთი იგი და გამოასხნა ტყუენი იგინი ძნელისა მის სპჯრობილისაგან, რომელნი ჰქადაგებდეს და იტყოდეს მოსლვასა და უთესლოდ განჴორციელებასა ღ~თისასა.

აწ ყოველმან სულმან და იძერისმან ესე უნდა იცოდეს. ის არის ყოვლის სენისა და ჭირის მჯურნალი და წამალი; ის არის ყოვლის შეჭირეებულისა და უღონოს ღონე, ის არის ყოველის დაცემული და საბრალოს ჴელის ამყოფებელი და აღმაყენებელი, თუარა სხვა საქმე და წამალი ყუელა მორთული და მოგონებული არის ბოლო შეწევნითა და ბრძანებითა ღ~თისათა.

ჯანილოზ აჰმი, ასეთი აჰმი და ფილოსოფოსი კაცი ვინმე იყო, რომ საცა გაიარის და ან რაც ბე და ბაღახი დახვდის, ყოველმან ხემან და ბალახმან ენა ამოიდგის და ჯანილოზ აჰმსა ჴმა სცის და უამბის, თუ: ბრძანებითა და შეწევნითა ღთისათა, მე ესე და ესე მქვიანო და მე ესეო, და მე ამა სენისა და ჭირისა წამალი და მჯურნალი ვარო და ამა სენისაო. ითუოდ ბრძანებითა და განგებითა ღ~თისათა ამ ჟამსა და ამა დღესა ჟამსა დაიწყეს საქმოსა და აჰმობა, და ყოველსა ტერსა სენსა და ჭირსა და სატკივარსა მიხუდეს და შეიტყუეს, თუარა და რომელი სენი და ჭირი რის ჭირისა და რის მიჭირვებისაგან აიძრების და დაიბადების, ან რისა და რომლის ბევრისს ხილთისაგან შეიქნების, ან კაცი ავად რის მიზეზისაგან გაჴდების, ან კაცი რისაგან მოკუდების, [ან] რა და რომელი ხილთი რის მიზეზისაგან უუდუღებების, ან რომლის ძარღვიდადმან შეეკნების, და ან იმ სენებისა და ხილთების ნიშნები და ალამთები რა და რომელი არის, ან მისი წამლები დაჴელის შეწყობა როგორ უნდა.

აწე მრავალი საქიმო და სამეცნიერო წიგნები დაწერეს და გამართეს, რომე ამა ჟამსა კაცთა ჭკუა და გონება ვერ მიხვდება, და მათი სიტყუანი და საქმენი, სწავლანი და წამლები ხლუათაგანება უმრავლეან არის და არცა კაცსა ენისაგან ითქმის.

აწე სრულისა იმა წიგნებისაგან მე, ცოდვილმან შარიაჯ ზადამან, ესე წიგნი იმა მრავალთა წიგნთაგან ამოვიღე და გამოვკრიბე, და რაცა ან აჰმობა და ან წამლები მეცთო და ან გულშიგა შემომიეიდა და ან აჰიმთა და ფილოსოფოსთა კაცთაგან ბევრჯელ ნაქმარი და დაცდილი წამლები და საქმები იყო, ყუელა იმა წიგნებიდაღმან გამოვკრიბე და ამოვიღე, და ესე წიგნი გავაკეთე და სრულად ამა წიგნშიგა დავსწერეთ და ამა წიგნსა სახელად წ ნ თ ა ხ ა ბ ი შ ა ფ ა დავარქუ, ვითამცა სრულისა საქიმოსა წიგნებიდაღმან გამორჩეული და გამოკრებული და ყოველსა სენსა და ჭირისა მკურნალი და წამალიო.

აწე ცოდველი და უღირსი დ ა უ თ ხ ა ნ ამას მიეზუდი და შეეიქცე კაცმან, რომ კაცი და ავადმყოფი ძალითა და შეწევნითა ღ~თისათა ჭირსა და სარჯულსა და სიკუდილსა მოარჩინოს, დიდი მადლი არის. მერმე მე, უღირსმანაც, ამა წიგნისა გარდამოღება და გარდმოთარგმანება გუსუა მოვიდეე და შეგბედე და შევეცადე. და ღ~თისაგან ესე ვითხოვე და ესე ვიაჯე, რომე ამთენი ჭკუა და გონება, სწავლა და გულისყური მიბოძე, და ამთენი ძალი და ჴალეკა მომეც მეთჳი, რომე ესე ბრძენთა და ფილოსოფოსთა კაცთაგან ნაქმარი და მოგონებული ესე საქიმო წიგნი და საქმენი ურცხვად და მართლად გარდმოვთქუა და გარდავთარგმნო, და ნებისაებრი გავათავო და ამას მიეზედე და შევიტყო, თუ კაცი რომლისა ხილთისა და ან რომლისა ჭირისაგან გაჴდების ავად, ან რა და როუელი სენი და ჭირი რომლისა ხილთისაგან და ან რომლისა მიჭირვებისაგან დაიბადების, ან იმა ხილთებისა და სენებისა ნიშნები და ალამთები რა და რომელი არის, ან მისი წამლები და ჴელისშეწყობა როგორ უნდა.

აწე ერთი საქიმო მუზთასარი, ვითარმცა და ცოტა და კარგი წიგნი, გარდმოვიღო და ყოველის საქიმოს წიგნებიდაღმან გამოღებული და გამოკრებული, და რაცა ბრძენთა და ფილოსოფოსთა კაცთაგან ნაქმარი და ან ნათჳფამი სიტყუანი და საქმენი იყოს, და ან მე, ცოდველსა და უღირსსა მომეგონოს და გამომეღოს, და ან მრავალჯერ დამეცადოს, ყუელა ამ წიგნშიგა დავსწერეთ. და ისი სენი და ჭირი, რომე ძვსა კაცისასა არა ასცილდების, მის ყოველისფერის ჭირისა და სატკივარისა მიზეზები, ნიშნები და ალამთები და მათ-მათი შესაფერ[ა] წამლები მართლად შეეიტყო და გარდმოვთქუა და ყუელა ამა წიგნშიგა მართლად და უტყუვრად დავსწერო, ამისთჳს

ეროვნული ბიბლიოთეკა

რომე, თუ კაცი ასეთსა ალაგსა ავად გაჴდეს, რომე იქი აჭიმი და შემტყობი კაცი არ იყოს, ესე წიგნი დაიდვას წინა და ამა წიგნითა უკჱმოონ. და რა რიჱადცა ამა წიგნსშიჲა ეწეროს, ან მრავალგზრისა სენებისა ნიშნები და ალამთები, ან ათჳთავისა სენისა შესაფერი წამლები და ჴელისშეწყობა, ან მაჴუნებისა და შარბათების გაკეთება, ან მალამებისა და ტკლების გაკეთება, ან მაჴვისა და ელფერის შეტყობა, ან შარდისა და ყარურასა შეტყობა, ან სისხლის და ან საფრისა, ან ბალღამისა და ან სეჴდის სენებისა ნიშნები და მათ-მათი შესაფერი წამლები და შეტყობა სწერია, ყუელა ისრე ქნან. და ვინცა ამა წიგნსა მიყუნს და გაუგონოს, ძალითა და შეწეწინითა ღ^ოთისათა ფსალფუნჯ კაცსა გულის ნება აუსრულდების, და ავადმყოფსა მკურნალი ჯკურნებს ძალითა და შეწეწინითა მისითა.

აწე ნებითა და ბრძანებითა ღ^ოთისათა, ჩუენცა ყოველსა ფერსა სენსა და სატკივარსა მივხუდით და შევატყევით, თუ რა და რომელი სენი რომლისა ძარღვიდაღმან შეჴენების და დაიბადების, ან სიცხისა და ან სიგრილისაგან რომ კაცი ავად გაჴდეს, იმას როგორ უნდა შეტყობა, ან იმა ოთხისა ხილთისა ნიშნები, რომელი არის, ან იმა ხილთებისა წამლები და ჴელისშეწყობა როგორ უნდა, ყუელა მართლად და გარჴენით დამიწერია, და ოთხმოცსა გვარსა სენსა ყუელასა თავი ერთად შემოუყარე და ყუელა ერთად შემოვკრიბეთ. და ამა ოთხმოცისაგ სენისა ნიშნები და ალამთები წამლები და ჴელისშეწყობა ყუელა ამა წიგნშიგა გარჴენით და მართლად დავსწერეთ და თჳთოსა გვარსა სენზედა თჳთ კარი გავმართეთ და ყოველსა სენსა და სატკივარსა თავ-თავისი მიზეზები, ნიშნები და წამლები ყუელა გარჴენით დაუწერეთ, ამისთჳს რომ, რომლისცაა სენისა და სატკივრისა პოვნა გინდოდეს, ყოველი სენი და ჭირი თავ-თავისა კარსა და ჴვრგანში უნდა მონახოთ, და იმა მრავალგვარისა სენებისა ნიშნებსა და წამლებსა, ყუელას იქი იპოვებთ.

აწე ვინცა ესე წიგნი ნახოთ და წაიკითხოთ, ყოველი საჭიმონი საქმენი ისწავლონეთ და გაიაგეთლოთ. წამლები და ლოაბები, მალამები და ტკლები ყუელა ისწავლოთ და კარგად ჰქნათ. აწე ესე აჭიმობა და მრავალფერი წამლები ამისთჳს არის მოგონებული, ზოგი საგრილო და ზოგი სამჴურვალო, რომე კაცსა, თუ დღენი არ მოსლოდეს და ან განგებითა ღ^ოთისთა მის კაცის დღენი არ აღსრულებულიყოს, კაცი მწუედ არ გაისაჯოს, თუარა და ბრძანება და განგება ღ^ოთისა იქნების და ან კაცსა სიკუდილისა დღენი მოუწევნენ, ტანი კლდე იყოს, ისიც ცვილად გარდაიქცევის და ნედლი ხე გაჴმების, არა თუ ბრძანებასა და განგებასა ღ^ოთისასა კაცი მოუხრჭეს და უგანგებოდ კაცი წამალმან მოარჩინოს.

აწე ვისცა ამა წიგნითა და ამა წამლებითა უკჱმოთ და ძალითა და შეწეწინითა ღ^ოთისათა ამა წამლების მიზეზითა ისი კაცი მორჩეს და ელხინოს, მე, ცოდილსა და უღორსსა დაუთხანს, შენდობასა მიბრძანებდით და კეთილს კმისაგან ნუ დაგვიგიწყებთ: ვინც მე შენდობა მიბრძანოთ, ღმერთმან თქუენც შეგინდეს და ცოდვანი გამოუტეს და ამა უხანოსა სოფელსაცა უჭირველად გამყოფოსთ და გადეცეხრძელოსთ და შეგარგოსთ, და თქუენ ზედა აღ[ა]ლად ქნას სარჯელნი და ჭირნახულნი ჩემნი. აწე ესე წიგნი სამად გავყავით და სამ წილად ვქენით და გავაჩინეთ.

პირველ კარი ორი ბაბი არის და ესე პირველი კარი საჭიმოსა საქმესა გამცნებს და გიამბობს.

მეორე კარი სამლებსა, მაჴუნებსა და შარბათებსა გამცნებს და გიამბობს.

მესამე კარი და წილი ყოველისფერისა სენებისა და სატკიერისა მიზეზებსა, ნიშნებსა და წამლებსა გამცნებს და გიამბობს. 1r—2r.

2. ერთჳს: ა. ფანქრით შესრულებული ადამიანის ჩონჩხი (45r).

ბ. „ამ წიგნს ხანდაკი ახლა მე გაუკეთე, არა ქონდა...“ 178v.

გ. „მე იმ კაცს ვნატრი, იმ დღესა არ იყოს სირცხვილეული,
ღალხაჲ ანუ მდიდარი, ჴელმწიფე გვირგვინეული,
მეუფეს წინა მიეიდეს პირთვერი დღე დალეული
და მღთის გულისათვის ტანჯული წამებული სისხლდათხეული.“ 179r.

დ. ხელრთჳ. 179v.

ე. „ქ. კაცი ჭკუდავი არ არის, არცა ჩაყუების ლხინია,
ორმოცი კარი გაემართე, წევკრიბე ყოველი ჭირია,
ყუელა აქ წამლად დავსწერე, ბალახი რაცა ხილია,
და ყუავილი ანუ თესლები, ფოთოლი, მერმე ძირია.“ 181v.

ანდერძი: „ქ. ნებითა და ბძანებითა ღთისათა ჩვენ, მეფეთ-მეფისა ბატონის ლუარსაბის ძე, სუწყალი დ ა უ თ ხ ა ნ, ჩვენ საქმეზედან ისტანბოლს სულთან მურად ხვანთქართან მოვედით სასაქმოდ და აქ ისტანბოლს ორს წელიწადს ვიყავით. და ერთს დღეს ერთსა და კაის ფილასოფოსსა და ბედნიერს კაცს შემოეყარენით და თავის სახლში მრავლის იძულებით მიგვიყვანა და მრავალი საქმით და სამეცნიერო წიგნები ჰქონდა და გვიჩვენა. და სრულ რა ის წიგნები ვინახეთ და გავსინჯეთ, მწუხედ მოგვიდა და მოვეწონა, და წინაწართა კაცთა მენებასა და მეცოდინარობას გავკვირდით, თუ ამა ყოველსა სენსა და ჭირსა და სატკივარსა ან როგორ მიხუდეს და ან როგორ გული გაავლეს, ან ამთოსს სენსა და ჭირსა თავ-თავისი წამლები როგორ უყუღეს და უპოეს.

აწ ეს ჩვენცა ვიცოდით, რომე საქართველოშიგა ამისთანა და ამგვარი ქართული საქიმო წიგნი არ იყო. საქართველოში მრავალი ასეთი კაცი ვნახეთ, რომ უქეღლობითა და უცოდნელობით მოკუდა და დაზიანდა, რომე მათ კაცთა ზედა სენი და ჭირი ვნახეთ და ან მისი სენისაგან ისი კაცი დაზიანდეს, მისი სენისა და ჭირის წამალი ყუელა ადვილის საქმით მას წიგნებშიგან ეუწერა, ვნახეთ და წავიკითხეთ და ამ როგისა სენის მკურნალი წამალი ბეური ვნახეთ. მერმე ძალითა ღ-თისათა ჩვენც შეეხედეთ და შეეცადენით, ვითა ესე ორი თათრული საქიმო წიგნები ქართულად გარდმოს[თ]არგმნი მეთქი. ამისთვის რომე თავად ესე დიდი მადლი არის და მერმე კაცმან კაცი სარჯლისა და სიკუდილისაგან დაიხსნას და მოარჩინოს და მერმე ჩემი თავი და ჩემი გულის ყური, ჩემი ჭკუა და მცოდნარობა დავსცადე, თუ ამა ორის, თათრულის წიგნის ერთგან შეკრება და გარდმოთარგმანება შემიძლია, თუ არა მეთქი. მეცა ამა სრულ წიგნთაგან ეს ორთ ბრძენთა და ფილასოფოსთა კაცთაგან სრულის საქიმოს წიგნებიდაღმე გამოკრებული და დაცდილი წიგნები გამოვარჩიენ და ეს ორი წიგნი ორს ბრძენსა და ფილასოფოს კაცთაგან და სხვათა მრავალთა საქიმოს წიგნებშიგან გამორჩეული და გამოკრებული იყო, და რაცა იმა მრავალთა საქიმოთა წიგნთაგან ან აჭიმობა და ან წამლები მოსწონებოდეს. და ან მრავალჯერ დავცადე, ყუელა იმა სხვათა წიგნთაგან გამოეღო და გამოეკრიბა და სრულად ამა ორსა წიგნშიგა დაეწერა და ერთიი წიგნისათვის ხ ა ბ ი შ ა ფ ა დაერქმევინა, ვითამცა სრული საქიმოს წიგნებიდამ გამოკრებული და გამორჩეულიო და ყოველს სენის მკურნალი წამალიო, და მეორის წიგნისათვის ი ა დ გ ა რ ა შ ო შ რ ა ბ დაერქმევინა ვითამცა ჩემი სახე და ჩემი მოსაგონებელიო.

და აწე ჩვენცა ამ როგის წიგნის გარდმოთარგმანებას შევეცადენით და ამა ორის თათრულის წიგნისაგან ერთი ქართული წიგნი გარდმოვსთარგმნეთ და ჩვენს გარდმოთარგმნულს წიგნსა ჩვენცა სახელად იადგარა დუდი (!) დავარქვით, ვითამცა ჩემი სახე და ჩემი მოსაგონებელი.

აწე ჩვენცა ღ-თისაგან ეს ვითხოეთ და ვიაჯეთ, რომე ამდონი ჭკუა-გონება და სწავლა, გულისყური მიბოძე და ამდენი ძალი და გაძლება მომეც მეთქი, რომე ეს ორი წიგნი ერთად შემოვკრიბო და ორთავე თავი ერთად შემოყარო და ნებისაებრ ესთარგმნო, მართლად და ურცხვენელად გარდმოვიღო მეთქი, რომე კაცი ასეთს ადგილს ავად გაჭდეს, იქ აქიში და შეტაყობი კაცი არ იყოს და განგებითა შენითა მის კაცის დღენი არ აღსრულებულიყოს, ძალითა და შეწევნითა შენითა ამა წამლებითა მორჩეს, მრავალთა ჟამთა და ხანთა გაჭებდეს და გადიდებდეს შენ, ტკბილსა და მრავალმოწყალესა ღმერთსა იესოს ქრისტესა.

აწ მაჴ უწყის, რომელსა არცა ცხადი დაემალვის და არცა იდუმალი, და რომე ამა წიგნის დაწერასა და გარდმოთარგმანებაზედა მრავალი ჭირი და სარჯელი ვნახეთ და მრავალსა ალაპა დავღონდით და მწუედ გაგვიძელდა. მრავალი საჭიროა და საძნელო სიტყუანი და საქმენი გარდმოვსთარგმნეთ. ისმინოს ღმერთმან აჯა და მოჭესენება ჩემი, მოგვცეა ამდენი ძალი და შეძლება, ჭკუა და გონება, რომე რაცა იმა ორსა თათრულსა წიგნშიგან ეწერა ან მრავალჯერის სენისა მიზეზი და ნიშნები და ალამათები, ან მაჯუნისა და შარბათების შემჭმა, ან ტკბილის ლობების გაკეთება, ან მრავალგვარის სენების წამლები, ყუელა მართლად და კარგად გარდმოვსწერეთ და გარდმოვსთარგმნეთ ყუელა ქართულად, ამა წიგნშიგა დავსწერეთ ძალითა, შეწევნითა ღ-თისათა. ადვილად გარდაუწყუტეთ ი მრავალს ფერსა სენსა და სატკივარსა, რომე

ძესა კაცისასა არა ასცილდების, ყუელსა თავი ერთგან შემოუყარეთ და შემოუკრიბეთ და ოთხმოცი კარი გაემართეთ, და არა დავაკლეთ რა. რაც იმა ორსა თათრულს წიგნშიგა თათრულად ეწერა, მე, ულიარსმან, ყუელა ამ ერთსა ქართულსა წიგნშიგა იყო, ქართულად დავსწერე.

აწე ესე ყუელა, ყუელა ჭირი და სასჯელი ამისთვის ვნახე და ამისთვის გავსძელ, რომე, თუ კაცი ასეთს ადგილს ავად გავდეს, რომ იქ აჭიმი და შემტყობი კაცი არ იყოს და ან განგებითა ღ[მრთისთა მისი]ი დღენი არ აღსრულებულიყოს, კაცი მწუედ არ გაისარჯოს, თვარე და რა განგება და ბძანება ღ[მრთისა იქნების და ან კაცს სიკუდილის დღენი მოუელენ, უგანგებოდ კაცს წამალი ვერ იქნების, რომე ტინი კლდე იყოს, იგიცა ცვილად გარდიქცევის, ნედლი გავქების, არამთუ სიკუდილისაგან წამალმა კაცი დაიჭნას.

აწე ყუელა ჭირი და სასჯელი ამისთვის გავსძელ და ამისთვის ვნახე, რომე სასჯელის მოქაფა, ლოცვა და მადლი მომხუდეს.

აწე ვინცა ამ წიგნსა გაუგონოთ, შეუწევითა ღთისთა კაცს გულის ნება აღუსრულებდების. ვინცა ამ წიგნითა და ამ წამლებით მორჩეთ, მე, საბრალოს, ულიარს დათხანს შენდობას მიბძანებდით კეთილისა თქუენისა ენისაგან, ნუ დავივიწყებთ, და ვინც ჩვენ შენდობა გვებძანოთ, ღმერთმან თქუენცა შეგინდეს თქუენი ცოდვანი და ამ უხანოსა სოფელსა უჭირველად გამყოფოსთ და გადღეგრძელოსთ თავ-თავის საყუარელის ჯერ-ტეთ და სიყუარულით გაგაძლოსთ და თქუენზედ აღალად ქნას, შეგარგოსთ სასჯელი და ჭირნახულობა ჩემი ესე, ამინ". 180r—181r.

მინაწერი: 44r (სომხურ ენაზე); 90r, 178v, 181r-v.

შენიშვნა: მინაწერი 90r-ზე და „წამალი შარდს, რომ ხუთევდეს..." 181r-v-ზე მინაწერი შესრულებულია ვახტანგ VI-ის ხელით.

2. „კარაბადინი, შავარდნისა, გავაზისა, ქორისა, მიმინოსი და ყოველსავე ფრინველისა, რაც ადამის ტომთა კელთაგან გაიწუართება, თავი პირველი. — და მეცნიერთა უზეშთაესისა ჯერ-იყოს ესე თქუენ ყოველთა მიერ, რამეთუ სარგებელ გაქუნდეს ყოველად, უკეთუ სმენად იყუნენ სიტყჳსა ამის თჳითეულად..." 182r—219v.

წ ყ დ ე ბ ა: „... ასრე რომე დილას ამოჰყრის, მეორეს საღამო"...

563

ვახტანგის სამართალი. 1810

59 ფ.; 21×16,5; ქაღალდი (ლურჯი); ტყავგადაკრული ტეიფრული ხის ყდა; დახიანებული; მხედრული (სათაურები სინგურით); გადამწერი — გიორგი სვიმონის ძე აბაშიძე (57r); 1810 წ. (57r).

„სამართალი პ[ლა, შესავალი ა, ბატონისშვილის ვ ა ხ ტ ა ნ გ ი ს ნაბძანები. მყოფისა უმყოფისა, არსისა დაუარსისა და მაარსისა მქები არა თუ ღირსად და შეძლებისა ჩემისაებრ მქებელი და მმორნებელი. — უდებად მქონე მპოვნელ ვიქმენ, ეითარცა მეფენი დღითი-დღე მრეველნი კელთა მარგალიტთა შინა, და ჰპოებენ მძიეთა რათამე და უხილველობისათჳს აღიღებენ და შთასდებენენ საუნჯედ..." 1r—50v.

შენიშვნა: ერთგის: ა. სარჩევი (51r—57r); ბ. შენიშვნები ვახტანგის კანონთა კრებულის ცალკე წიგნებისა და მუხლთა შესახებ (57v—58r); გ. ლექსი გადამწერისა (58r).

ანდერძი: „აღიწერა ესე სამართლის წიგნი კელითა აბაშიძის სვიმონის ძის გიორგისათაა (!), წელსა **1810** მაისის რიცხჳთ ოგ დღესა, ქ[რ]ს ჳ[ს]ჳ". 57r.

მინაწერი: 1r, 12r, 27r, 29r, 39r, 40r, 50v.

564

კრებული. 1805

153 ფ.; 13.8×9,5; ქაღალდი; ქსოვილგადაკრული ქაღალდის ყდა; ნუსხური (სათაურები სინგურით); გადამწერი: სვიმონ ხუცესი (80v, 153r); 1805 წ. (80v). დაუწერელია: 127v—128v.

1. „წესი და განგებაჲ და სჯული კანონი მეექვსისა კრებისა ⟨ჩჯშ⟩-თა წმიდათა მამათა, რომელნი შეკრბეს კოსტანტინუპოლის, ახალსა რომსა, კოსტანტინე ღ[ა]რის მსახურისა მეფისა ზე, ძისწული ირაკლი მეფისა. იყვნეს წინამძღვარ კრებისა ამის: ათანაშ პაპა რომისა და გრიგორი პატრიარხი კოსტანტინუპოლისა და თეოფანე ანტიოქიის და ს[ხ]ნი იგი ღმერთშემოსილნი მამანი. —

ამან წმიდამან მეექსემან კრებამან, ას სამეოცდა რუათა მამათამან, რომელნი შეკრბეს კოსტანტიპოლეს სამეფოსა პალატსა და დაამტკიცეს მართალი სარწმუნოებაჲ და დაწერეს ძეგლი ღ[ა]თისმეტყუ⟨ე⟩ლებისა და კანონი ეკლესიისანი სამოძღვრებელად მორწმუნისა ერისა...“ 1r—80v.

2. კანონი შეცოდებულთანი, აღწერილნი ნეტარისა მამისა ჩ[ე]ნისა იოანეს მიერ კოსტანტინეპოლელ არხიეპისკოპოსისა, რომელსა მ[ა]რხ[ვ]ელ ეწოდებოდა.—უწყებულ იყავნ, ვითარმედ ესე ნეტარი იოანე მმარხ⟨ე⟩ლ იყო უფროს უკანასკნელ ყოველთა მათ, რომელთა რჩულის კანონისა წესნი აღწერნეს...“ 81r—127r.

3. „ქორწინებისა თავთათჳს, თავი ს[ჯ]ა მტესი(!).—ხარისხნი ქორწინებისანი ამად ვიდრემე იწოდების ხარისხად, რამეთუ ვითარ-იგი კიბესა ზედა აღვალნ ხარისხად...“ 129r—153r.

ანდერძები: 1. „მოიხსენეთ ცოდვილი და უღირსი ხუცესი სჳმეონ მწერალი ამის: ძმანო და მამანო, შემიწყალეთ, ამინ. აღიწერა ქრისტეს აჟამ ჩყე, თჳსა იანვრს ⟨ლა⟩“. 80v,

2. „ღმერთო, შეიწყალე ცოდვილი მღდელი სჳმეონ“. 153r.

565

კურთხევანი. XVIII

146 ფ.; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა, დაზიანებული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); გადამწერი: აბრამ მღდელი (146v, 17v, 2v); [XVIII] დაუწერელია: 30r-v.

„კურთხევანი... ძალითა ღ[ა]თისათა ახლად თარგმნილი ბერძულისაგან ქართულად კვიპრიანე სამთავნელისა მიერ.

ლოცვაჲ დედაკაცსა ზედა მშობიარესა, პ[ა]ლსა დღესა უფლისაჲ მიმართ.— მეუფეო უფალო, ყოვლისა მპყრობელო, რომელმან განჰკურნენ ყოველნი სენნი და უძლურებანი კაცთანი, ეგრეთვე დღესა ამას, რომელსან შვა ყრმა ესე მონა შენი...“ 31r—142v.

შენიშვნა: უძღვის –ა. ლოცვანი,.. „შეწყალებაჲ ჩემი უღირსისა ამის და თავს-იდევ ქუაბსა შინა შობაჲ და ბაგასა პირუტყუთასა მიწუენა...“ 1r—18r (თავნაკლული).

ბ. „საღეთოჲ ჴმის წირვაჲ წმიდისა დიდისა ბ[ა]სი⟨ლ⟩ი[სი]. — დაიკლეს ტარიგი ღ[ა], ძე მამისა, ამბუმელი ცოდვათა სოფლისათა...“ 18r—29v.

წ ყ დ ე ბ ა: „... და მე ამათ დავსწერ და შენ აღუთქენ“. ერთ ზოლოში: ბ. „საძიებელი წიგნისა ამის...“ 143r-v. ბ. ლოცვები (144r—146r).

ანდერძები: 1. „ღმერთო, შეიწყალე ცოდვილი აბრაჰამ“ 2v.

2. „ღმერთო, შემიწყალე, წმიდაო ღმერთო, შემიწყალე ცოდვილი ეს კაცი, მონაჲ, საბელით აბრაჰამ, და ვინცა ბძანებდეთ, შეგინდვნენ“. 17v.

3. „ღმერთო მოიკსენე ფრიად ცოდვილი ამისი მწერალი აბრაჰამ მღდელი. ვინ შენდობაჲ ჰბრძანოთ, თქუმცა შეგინდვნეს ღმერთმან, ამინ, ამინ, ამინ“. 146r.

მინაწერი: 4v, 12v, 13v, 18v, 26r. (მინაწერებში იხსენიება ვინმე მონაზონი ნინო, ბერაი, გედევან).

566

ვეფხის-ტყაოსანი. XIX

133 ფ.; 33×20,3; ქაღალდი (ცისფერი); უყდო; დაზიანებული; მხედრული (სათაურები სინგურით); XIX ს. (ჭვირნიშანი: 1815).

ვ ე ფ ხ ი ს-ტ ყ ა ო ს ა ნ ი. „შესავალი პირუმლი ვეფხის-ტყაოსნისა. ქ. ამბისა ამის დასაწყისი პირველი, ჰამო და სასმენელად მდენიერი სწავლისათჳს მოშაირეთასა, ტარიელს და ნესტარ(!) დარეჯანის(!) ვეფხის-ტყაოსნობით უხმობენ.— რომელმან შექმნა სამყარო ძალითა მით ძლიერითა...“ 1r—114v (იხ. ვახტანგისეული ვეფხისტყაოსანი, აღდგენილი ა. შანიძის მიერ ტფილისი, 1937 წ.).

შენიშვნა: 1. ვეფხის-ტყაოსანს ერთვის: „თარგმანი პირველი წიგნისა ამის ვეფხის-ტყაოსნისა, თქმული ბატონისშვილის გამგებელის პატრონის ვახტანგისა. — მე ვსწერ, ძმისწული მეფის გიორგისა და ძე ლევანისა, გამგებელი ქართლისა ვახტანგ წიგნსა ამას...“ 114v—133v (წ ყ დ ე ბ ა სიტყვებზე: „სიყუდღილი ყველას ცუდად შეიქსა ...რული კაცის გულის სიხარბეს“.

2. ხელნაწერი გადაწერილია ვახტანგის გამოცემიდან.

567

გვირგვინი. XIX

155 ფ.; 21×16,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; დაზიანებული; მხედრული; XIX ს. (ჭვირნიშანი: 1857). დაუწერელია: 154v—155v.

„ღ ერთიც შუმნიერნი მოთხრობანი სულისა ფრიად სარგებელნი, რომელსა ეწოდების გ ვ ი რ გ ვ ი ნ ი.— თავი ა. მოუდელთმოქმედებისათჳს და საიდუმლოს გამოცსადებისა მოთხრობა ა. გამოცსადებისათჳს წმიდისა საიდუმლოჲსა და სიყუარულისა, რომელი სიყუარული არს ნანდჳლეე...“ 1r—144r.

შენიშვნა: ერთვის — ა. „ესე არს ზანდყი წერილისა“ ამის ღ ერთიც სულიერთა თხრობათანი“; 144r—147r; ბ. აპოკრიფული თხრობა სოდომისა და გომორის შესახებ (147r—154r).

568

სიბრძნე ფილოსოფოსთა. XIX

112ფ.; 18×15; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; დამკვეთი: ბაქარ, ვახტანგ მეფის ძე (36v); XIX (ჭვირნიშანი: 18...). დაუწერელია: 37v—44v.

„სიტყუანი და სწავლანი სამეცნიერო, ფრიად მარგებელნი სულ-სხეულობით, ორ კერძოვე, ძუელისა და ახლისა წიდათა წერილთაგან რჩეით გამოკრებულნი: კლემაქსსა და მამისა ეფრემისა და მაქსიმესი, და ცხოვრებისგან მამათასა და სხუათა წმიდათა მღუდელთ-მოძღუართასა მიმართ, მოციქულ-წინასწარმეტყუელთა, სოლომონ, ზირ[ა]ქ, და გარეშე წიგნთა—პლატონ, სოკრატ და მენიანდროს და სხუათა ჭილასოფოსთა მიერ ქმნულნი, კლემაქსისაგან. — ყოველთა, რომელთა ენებოს და ეძიებდეს ღმერთსა, ეპოების მათ, რამეთუ იგი არს ყოველთა ღმერთი და ყოველთა ცხოვრება, ურწმუნეთა და მორწმუნეთ...“ 1r—112r.

შენიშვნა: ეს ნაწარმოები ორი ნაწილისაგან შედგება. მეორე ნაწილს თავისი სათაური აქვს:

„მოკლე სიტყვის-გება სოკრატისი, სწავლა პირველი...“ 37r—112r.

ანდერძი: „აღიწერა წიგნი ესე სამეცნიერო ბრძანებითა [ბაქარისითა]. საქართველოს მეფისა ვახტანგის ძისათა, მაიანჭოს უფალმან ცხოვრება საუკუნო“. 36v.

569

ქალ-ვაჟიანი. XIX

43 ფ.; 21,5×17; ქაღალდი; ყდა, დახიანებული; თავ-ბოლონაკლული; მხედრული (სათაური სინჯურით); XIX (ჭვირნიშანი: 1818). დაუწერელია: 39r—41r.

[ქალ-ვაჟიანი]... „სახელი უწოდეს. ყრმა იყო დიაღ შვენიერი და ლამ[ა]ზი და მაედრებელი ღ〈ი〉თისა და დედ-მამისა...“ 1r—38v (შდრ. ქალ-ვაჟიანი 1901 წლის გამოცემა, გვ. 1).

წყებაა: „... და ამდენი ვეზირნი დიდებულნი და მსაჯულნი მოწამეთ წინაშე“.

მინაწერი: 42r—43v (სხვადასხვა).

570

კრებული XVIII—XIX

55 ფ.; 33,8×21,8; ქაღალდი; ყდა; დახიანებული; მხედრული (სათაურები სინჯურით); გადამწერის მიერ შესრულებული ილუსტრაციები: 1r; XVIII—XIX ს.; დაუწერელია: 45v.

1. [საეტლო] — „თავი პირველი. პირველი დასაწყისი, ფილოსოფოსთაგან გამოკრებული მათემათიკა, თუ კაცი, რომელსა ეტლსა ზედა რძევების(!)— წმინდა იოჰ ბრძანებს, რომ ყოვლის კაცის ჴელზედ შეიტყობის თჳთ ყოფადნი საქმენი, რასაც ეს წმინდის იობისაგან თქმული ფილოსოფოსთაგან გამოცხადებულისა ესე მეცნიერება, რომელიცა ლათინურის ენისაგან ქირონმანცია ეწოდება — ciromantia...“ 1r——41v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი შემდგარი ყოფილა **31** თავისაგან, რომელთაგან აკლია: **6, 14, 17—20**;
2. სატლოს ცხრილი, რომელიც ასახავს ქართულ ანბანს, ცხრილის გაგრძელებად თითოეულ ასოზე მოთხრობილია იღბალი ანუ ხვედრი („ვიჭკაი") — 42r—45v.

2. [ფირმალიანი] — „მოთხრობა დიდებულისა ჭელმწიფისა ფირმალისა, მისის მოქალაქობისა და მისის შვილის აბულაყისა, განგებანი ცხოვრებისა თჳსისანი და შემდგომნი მოქმედებანი თჳსთანი. — ა. იყო დაფნის(!) ქალაქსა სიმდიდრე მორჩული და მოვლინებული ასეთი, რომ ქუჹყანა ამისის განძით და ქონებით რჩებოდა და ყოველი ჭელმწიფე მით მდიდრდებოდა..." 46r—55v.

წყდება: „... თუ შენს სიკვდილს დაიდასტურებ, უცი[ლოდ] თავს მოვიკლავო და უშენოდ სიცოცხლე აღარ მინდაო."

571

ანტონ I — კატეხიზმო. 1767

174 ფ.; 16,5×10; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული ხის ყდა, მოცილებული; დახიანებული; მხედრული (სათაურები სინგურით); 1767 წ. (3r); გადამწერი — ტრიფილე ბერი (3r, 170r). შემინილია ქოსპშვილისაგან 1939 წ.

„კ ა თ ე ხ ი ს მ ო ს. წიგნი კატეხისმოს ანუ მოწოდება, რომელიცა თანა არს ქრისტიანეთა კეთილმსახურთა აღსარებად და შეწყნარებად, რომლისა შორის სიმოლიონ აღიჰსნების 123 შინა კითხვისა-მიგებათა. — კითხუა: რაჲ არს სათანადო ქრისტეანეჲსა მიმართ, რათა ჰრწმენეს..." 4r—150v.

შენიშვნა: 1. უძღვის — ა. „შეყუანილება, ანუ წინასიტყუობა წიგნისა კატეხიზმოსისა:

არ მომწყინდების თ̃ქნ თანა საუბარი,
ჱ ქართუ̃ლნო, სიბრძნის შემყუარებელნო,
აღტეხილება მაქუს ნიჭად თ̃ქნდა მომართ
შრომად, უბნობად, წერად, მეშაირობად,
ამად, ეითარმედ მიყუართ ჭმშარიტებით.
ნამდჱლ ჭეშმარიტთ ზესთა მყო ისმენს ამას,
ეითარმედ თქნთჳს შეჩუ̃ნებულ ვჰყო თავი,
არარა მგამის, არად შემირაცხიეს,
[არცა] თ̃ქნ თანა სიკუდილი, არცა ტანჯუა,
[არ ეგ]შურები სურვილით, არ დავჰსცხრე ვირე ვიყო.
ვჰქმენ კატეხიზმოს სარგებლად თ̃ქნდა, ძმანო,
ჩემთ თანნერგულთად წჱლთა თ̃ქნთა ძმათადმი.
მომწოდებელმან სათანადოისადმი.
ქრისტეანეთად კეთილმსახურ მცხოვრებთა
მიიროთო, სარგებელ ჰყაჱთ ჩემთჳს თ̃ქნ ლოცუაი.
ეს აღჭჱსნის ტაეპთ სიმეოლისათ ათ ორთა,
ღ̃ისმეტყუჹლურად აღმოაჩინებს იმათ,
ხოლო სხუათაცა საღმრთოთა საიდუმლოთ
ეგ სახედ მათსა ჰყოფს აღმოჩინებასა
ტილოსოტჰოსებრ ყოველად დაურუჹველად.
რაცა საჭიროდ თანა-გუაძს ქრისტეანეთ,
რაისაც მიეჰსჱუთ, არარა დაუტევე
დაუდგებელად კატეხიზმოსსა შინა:
თეორეტიკა ანუ სპრაკტიკი
ღ̃ისმეტყუჹლება, ამისთჳს ვჰშუ̃რ უც[ე]ბ[მა]ნ" 1r-v.

ბ. თავფურცელი: „სადიდებელად ცხოველსმყოფელისა თანაარსისა და განუყოფელისა სამებისა, მამისა და ძისა და სულისა წმიდისა, ანტონის მიერ არბიელიპაპოსისა ზემოჲსა საქართველოჲსა დავითიან-ბაგრატოვანისა წიგნი კათ ე ხ ი ს, მოს, რომელ არს მოწოდება თჳსთა მოწაფეთა ქეშმარიტებითა სარწმუნოებისა და საქმისა, რომელიცა სათანადოსა ქრისტეანეთასა აღმოჩინებითა ღ ირსმეტყველებითა და ტილოსოტოსობითითა იპყრობს თჳს შორის კითხუა-მიგებითად დროსა უკეთილმსახურესისა და უმაღლესისა ი რ ა კ ლ ი მ ე ო რ ი ს ა, მეფისა ყოველისა საქართველოჲსასა, და მამათმთავრობისა თჳსისასა ყოველთა ქართველთა ზედა, წელსა დასაბ[ა]ითგან სოფლისა 7275, განჴორციელებითგან სიტყჳსა ღ ისა 1767, თთუესა მეხუთესა, რიცხუსა 20, აღიწერა ტ რ ი ფ ი ლ ე ს ჯ ან დიაკონ-მონახ ო ნ ი ს ა“ 2r—3r.

2. ერთჳნი — **ბ.** „პინაქს-სიტყჳაობა ჩ[ნ მიერ ქმნილისა წიგნისა კატეხიზმისისა, რომელისა შორის სიმჴოლიონ აღიჰსნების 123 კითხუა-მიგებათა შინა ქართულსა ალტაიტასა ზედა“ 151r—170r.

ბ. ლექსი: „ი რ ა ჯ ლ ი ბრძენმან, მეორე ქართველთ მზემან,
გონება-დღემან, უმეცართგანმა დღემან,
სიბრძნით სავსემან, უხადოს ნათლის ძემან,
სატრფოსა მეტრფემან, ზენაისად აღმზ ემან,
გონება-ქველმან ინათლისმთჳნ ქუე მან“ 170v.

გ. ლექსი: „უნეტარესმან, უბრყჳლომან ნათელმან,
პირველის ნათლის უხადოისა მჴვეველმან,
თჳთ მცნიერისა მზებრ შარავანდთ მთოველმან
ა ნ ტ ო ნ ი, ბრძენმან ტილოსოტოსმან, მჴსენელმან,
მჴვევრსიტყუა ბრძნულად ლექს შვენიერთა მთხზველმან...“ 170v.

ანდერძი: „აღუწერე ესე, ყოვლითურთ შეჳასრულე ტრიტილე ბერმან, დიაკონ-მონახ ო ნ ი ს ა, კათოლიკოსის ანტონის მონად მყოფმან. მკითხულთ გაფიცებ საღმრთოსა ამის წიგნისა (!), ნუ დაკლებულ მყოფთ შენდობით მოჴსენებად“ 170r.

მინაწერი: 2r, 2v, 3v, 171r—174v.

572

შემოკლებული სალმრთო ისტორია. 1852

39 ფ.; 21×17; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; 1852 წ. 18. III (38v). დაწერილია: 1r—3v, 39r-v; შემოწირულია სირა მიზეილის ას. ჰიპინაძის მიერ 1939 წელს.

„შემოკლებული სამღუთო ისტორია. — კ ი თ ხ ჳ ა: რაჲ არს სამღთო ისტორია? მ ი გ ე ბ ა: სამღთო ისტორია არს აღწერა უწარჩინებულესთა მოსწავლეთაჲსა მყოფთა ეკკლესიასა შინა ღუთისასა დაბადებიდგან სოფლისა აქამომდე...“ 4r—38v.

ანდერძი: „შემოკლებული საღმთო ისტორია ესე, მპყრობელი თჳს შორის მრავალთა და უმრავლესთა სასარგებლოთა სწავლათა და კეთილმსახურებითთა ცხოვრებათა, გადმოვსთარგმნე რუსულისაგან ქართულს ენაზედ მენგრელიის სასულიერო სასწავლებლის სმოტრიტელმა ივან იაკობის ძემ ჰიპინაძემ სასარგებლოდ ჩჩილთა ყრმათა, მსურველთა გონებისა განათლებისათა, 1852-რო წ. 18-ს მარტს“ 38v.

მინაწერი: „ძღენათ სჯ. სახ. მუზეუმს, სირა ჰიპინაძე. 15.IX.39. თბილისი“. 29v.

573

კრებული. 1840

26 ფ.; 32×22; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; დაზიანებული (ამოკრილია 1 ფ-ი 22 და-23 ფ. ფ. შუა, ხოლო ბოლოდან — ნაწ.), მხედრული (სათაურები სინგურით); 1840 წ. (2v, 5v, 21r); გადამწერი—მღვდ. სოლომონ ოქრიევი (21r); ადგილი—ბიჩანახი (21r); დაუწერელია: 1r, 2r, 22v;—23v.; შეძენილია თამარ ანდღულაძისაგან 1939 წელს.

1. „ქ. კარი პირველი ლეილ-მიჯნუნისა, სპარსულისაგან ქართულად გადმოთარგმნილი მეფის თეიმურაზისაგან, სასმენელად საამო ყოველთა წიგნთასა. —

ღმერთო, რომელი თვით სიბრძნით ხარ სიბრძნის გამომცემულობით..“ 3r—21r.

2. „ამბათ(!)ქება ცხრა შაირად ნათქვამი. —

1. ანა, აჰა დრო და ჟამი ჩემზედ მოდგა დასამხობლად,
ბანა, ბედი გამიშხამდა, ამად ვიქმენ ლახვარ მსობლად..“ 21r-v.

3. «ბარათაშვილი მ:ათე»

„ქ. ნუ ეძიებთ ჩემსა წელსა, ვერ მიხვდებით ანგარიშსა,
კნიაზ მათევს მეძახიან მათუსალას ძმას და შვილსა...“
24r—25r.

შენიშვნა: განსამარტავად „კნიაზ“-ისა ზედა კიდეზე მიწერილია სხვა ხელით: „თუ იკითხოთ ესე კნიაზი, იყო ბარათაშვილი გადმოყოლერი (!) მეფის ვახტანგისა“ (24r).

4. [კრილოვი] — „მგლისა და კრავისათჳს. —

კრავსა ერთსა მოეწყურა და მიმართა წყლის კიდესა...“ 25r-v.

5. „მოძღვრისა და მოწაფისათჳს. —

ერთსა ვისმე მოხუცს პატრსა პარასკევსა დიდმარხვისას
მოუვიდა მოწაფე და თაყვანის-ჰსცა ვით ხატს ღუთისასა... 26r-v.

შენიშვნა: ბოლოში სხვა ხელით—„დაიწერა მოსკოვსა შინა ჩყმზ წელსა მარტსა“.

ანდერძები: 1. „სახსოვრად ჩემდა დაწერილ არს წიგნი ესე ლეილ-მაჯნუნიანი ჩყმ-ს წელს, დეკემბრის ა-სა დღესა, ვინც წაიკითხოთ, მომიგონებდით.

თვალო, ხედვიდე წერილსა, რომელიც ქვევით სწერია,
თავად არს ლეილიანი, მერმე მაჯნუნი სწერია,
სოლომონ მღუდელსა ეკუთნის, გვარი ქევითა სწერია
ოქრიაშვილი, შემდეგა არვის ეკუთნის სწერია,
ძეთა, ძის ძეთა, ასულთა ეკუთნის უკუნისამდე,
ვინც მოიპაროს, გაუწყრეს ძე მ̃ღის უკუნისამდე; ამინ“. 2v.

2. „ვიწყე ამა მაჯნუნისა და ლეილის წერა 1840-სა წელსა ნოემბრის 10-სა დღესა და სრულ ვყავ ამავე 1840-ს წელსა და ამავე ნო[ე]მბრის 30-სა დღესა, მე, მღუდელმა სოლომან დიმიტრის ძემ ოქრიევმა, ბიჩანახში“ 21r.

3. „მუნ ვერა ვპოვე სათქმელი, აწ მომიძღვა ქვენამა,
გული მიუძღვნა კეკლუცთა, ვინებე, ვარდი მენამა..“ 21v—22r.

მინაწერი ფანჯრით: „1918 წელს ენვერისთვის სვეტიცხოვლობის წინ მტკვარი მოვარდა საშინელი, სქელი, ლაფიანი, თევზები მრავალი მოჰქონდა დარეტიანებული და ყველანი ხელით იჭერდნენ, დიდი და პატარა, ამობენ(!)ყავთისსევი გამოვარდაო. რამდენიმე საათია განმავლობაში მცხეთაში ორი ათას ფუთამდინ დაიჭირეს“. 1v.

574

ჯანაშვილი. მ. — აწყურის სვინაქსარი და მისი მინაწერები. 1928

55 ფ.; 17,5×21; ქაღალდი; კოლენკორგადაკრული ქაღალდის ყდა; მხედრული; აეტოგრაფი; ადგილი—ტფილისი (1r); 1928 წ. (1r); დაუწერელია ყველა ფურცლის v.; შემოწირულია მ. ჯანაშვილის მიერ.

„გვ. 1. ლამაზი ნუსხურით — ქ. ამა წიგნისა მეორედ მკაზმავსა ფრიად ცოდვილსა ბასილა შეუნდნეს ღმერთმან, ამინ...“ 17r—55r.

შენიშვნა: უძღვის — 1. თავფურცელი: „აწყურის სვინაქსარი და მისი მინაწერები, ტფილისი, 1928. მ. ჯანაშვილი“ 1r.

2. მ. ჯანაშვილის ნარკვევი ამ ძეგლის შესახებ სიგელ-გუჯრებში მოხსენებულ პირთა სიითა და ათაბაგების შესახებ ცნობებით (2r—16r).

575

სამართლის წიგნები. 1710

252 ფ.; 28,4×19,3; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული ხის ყდა (ნაწილად მოცილებული); ნაკლული; მხედრული (სხვადასხვა ხელი. სათაურები სინგურით); 1710 წ. (37v).; დაუწერელია: 38r. 49v, 103v, 195v.; შეძენილია შ. ბუსკოვაძისაგან 1939 წელს.

1. „მცნება ღთისაგან სამართალი მოსესი. — ქ. თავ უყავ-მამასა შენსა და ვითარცა გამცნო შენ უფალმან ღმერთმან შენმან, რათა კეთილი გეყოს შენ ქუეყანასა ზედა...“ 41r—49r.

2. [სამართალი ბერძნისა] — „ქ. ლეონ ბრძნისა და კოსტანტინესი და სხვათა მეფეთა მიერ მართლმადიდებელთაგან თქმული და განწესებაჲ სჯულის კანონი მეფეთა და სამართლისა მოსამართლეთათვის, რათა რაოდენიცა ეწეროს წიგნსა ამას შინა, მცირედიცა არა განვაგდოთ, არამედ ყოველივე ვისმინოთ და ვჰყოთცა. — ქ. რომ მოჰბედეს და დადგეს მსაჯულად კაცი ვინმე სასამართლოდ კაცსა ზედა...“ 50r—103r.

3. «[სამართალი] სომხისა» — „ქ. ესე წიგნი არს დიდისა სომხეთისა სამართლის წიგნთა ზედა გარდმოთარგნული და ეწოდების სახელად წიგნი სამართლისა...“ 104r—185v.

4. «სამართალი კათალიკოზისა» — „ქ. სახელითა ღთისათა მე, ქრისტეს მიერ კურთხეულმან ყოველსა საქართველოსა კათალიკოზმან პატრიაქმან მალაქია, მე, ქრისტეს მიერ კურთხეულმან აფხაზეთის კათალიკოზ-მამათმთავარმან ევდემონ, დავსხედით და შემოვკრიბენით ყოველნი ეფისკოპოზნი აფხაზეთისანი...“ 186r—188r.

5. „მეფის გიორგისა. ქ. ძეგლის დადება მეფეთ-მეფისა გიორგის მიერ. — ჩვენ მეფეთ-მეფემან გიორგიმ, ძემან ყოველთა შორის წარჩინებულისა მეფეთ-მეფის დიმიტრისამან, დავსდევით ძეგლი, განაჩენი ესე...“ 189r—195r.

6. «სამართალი აღბუღისი» — „ქ. შევიყარენით ჭოლთა მინდობილნი ღთისანი და აწყუერისა ღთის მშობლისანი და გაქცევისა. — დავიდევით წინა პატრონისა პაპისა ჩემისა მანდატურთუხუცესის ბეჭას განაჩენი და იგი აგრეც სრულობით და უკლებლად დავსწერეთ...“ 196r—212v.

7. „სამართალი ბატონიშვილის ვახტანგისა“...სთ მით სჯიდეთ და სამართალს იქმოდეთ. აწ ვიწყოთ განაჩენისა ამის ჩვენ მიერ აღწერილისა-

თვინ, რომელნი იხილავთ და ისმენთ, ნურავინ ჰგონებთ თჳთ მხოლოდ თავით თვისით რასამე ეყოფდეთ...“ 212r—252r.

შენიშვნა: 1. სამართალი თავნაკლულია; ცნობილი დასაწყისი: „მყოფისა უმყოფისა“ და სხვა აკლია, **დაახლოებით** $1^1/_2$ გვერდი.

2. ფუძეები: ა [ვატანგ VI-ის წინასიტყვაობა სამართლის წიგნთა კრებულისათვის]. „დასაბამითგანვე დამბადებელმან საფუძველთა ქუეყანისათამან და დამჭუხულმან ცათამან, უფსკრულთა გამომკუღველმან და სიცრცეთა სიფლისათა გარეშემცველმან, ყოველთა არსთა და არა-არსთა არსებად მომყუნებელმან...“ 39r—40v.

ბ. საგნობრივი სძიებელი (1r—8v); **გ.** კამარებში მოთავსებული „სიმფონია“ სამართლის წიგნთა კანონებისა (9r—37r).

3. 37v ქვემო კიდეზე სძიებლის ტექსტის ხელით სწერია: „კ̃ჳს ტჳ̃“.

4. ხელნაწერში მინაწერის მიხედვით (**252v**), უნდა ყოფილიყო **255** ფურცელი, ამჟამად კი არის 252 ფ., მაშასადამე, დანაკლისი **3** ფურცელია. აქედან 2 ფ. აკლია სძიებელს **25—26** ფფ. შუა (ამოჭდუჯილია), ხოლო 1 ფ. „ვახტანგ ბატონიშვილის ნაბძანებ წინასიტყვაობას“ 212—213 შუა.

5. ყველა ფურცლის r-ს ზედა აშიაზე ტექსტის ხელით მიწერილია: „ჯორჯიუმც არის განცებელობა ვ ა ხ ტ ა ნ გ ი ს ა“.

6. მთხუთბის **რმო, როც, რაე** და **რჟე**-ის ტექსტი არ მოიპოვება, მარტო სათაურებია აღნიშნული სინგურით.

მინაწერები: 1. ვახტანგის ხელით ბერძნული სამართლის **ოე** თუხლისათვის, რომელიც წერებულა და მერმე გადაუხაზავთ და გადაუწლიათ, გაკეთებულია შენიშვნა სქოლიოში: „ის ვინც აჳ ეს ამოუწლია, აჳათ უქნია. ასე სწერია ლათინელთათვის. მსგავსადვე ამისა ლათინელთა წესსა და რიგსა და მართლმადიდებელნი ქრისტეანენი ნუ დაემსახლებიან ლათინელთა, თუარა განეშორნენ უსჯულოვებათა, რამეთუ რომელნიმე სიტყვასა ამას არა ირწუნებენ და ერთეი არა ყოფენ და არა განეშორებიან ლათინელთან, მღდელმთავართა მიერ შეიჩენენ და მეფეთაგან ტანჯოს“ 63v—64r.

2. „ქ. ადიდნეს, ღმერთო, ბ ა ტ ო ნ ი შ ჳ ი ლ ი ვ ა ხ ტ ა ნ გ“ 188v.

3. „ქ. ხმიწიფისაგან რომ მამებარა მე, ქ ი რ ჳ ყ ი ფ ი ნ ა ს, ამის მოწამე თ ე ო დ ო რ ე მ ღ დ ე ლ ი“ 252v.

576

ანდრია სალოსის ცხოვრება. 1824

72 ფ.; 29,4×20,5; ქაღალდი (ლურჯი); უყდო; დაწლილი; მხედრული; 1824 (72v); შეძენილია მ. ლორთქიფანიძისაგან.

[ნიკიფორე ხუცესი] — ცხოვრება და მოქალაქობა ნეტარისა ანდრიასი, რომელი იქმნა სალოს ქრისტესთჳს, გვაკურთხენ მამაო! — ძმანო ჩემო საყვარელნო და მამანო უფლისანო, ისმინეთ ვედრებისა ჩემისა და გაუწყო, რამეთუ არს საქმე ესე ტკბილ, ვითარცა თაფლი...“ 1r—72r.

შენიშვნა: ერთვის — 1. „ტროპარი ანდრია სალოსისა, ხმა ა. 72r. 2. „კონდაკი ანდრიასი, ხმა დ“ 72v.

მინაწერი: „აღიწერა წიგნი ესე თვესა ივნისსა მეხუთესა დღესა, წელსა ჩყკდ [1824]. 72v.

577

იოანე ბაგრატიონი—კალმასობა. XIX

9ფ.; 33×21; ქაღალდი; ფრაგმენტი; უყდო; დაწლილი ფურცლებად; თავ-ბოლო-ნაკლული; მხედრული; ავტოგრაფი; XIX ს. (ჰეერნიშანი: 1815). შეძენილია ეკ. აბაშიძისაგან 1939 წელს.

[კალმასობა] — ა. „მიმოვრა მეექვსისა უღელილებისა ზმნათა ვნებითთა, რომელნიცა სრულსა დროსა შინა განიკიდურებენ ე და მყოობადსა შინა— ო, მაგ.: საზღვრებითისა სქესისა აწმყოჲ.

მხ. ვიწერები, იწერები, იწერება,
მრ. ვიწერებით, იწერებით, იწერებიან...“ 1r—6v.

ბ. კითხვა-მოგების სახით იონა, ლეონ და მამუკას შორის ბაასი, „კაცის ნების“ შესახებ...“ 7r—9r.

შენიშვნა: უმჩნევია ცენზორის ხელი.

578

მ. ჯანაშვილი—აღწერილობა S ფონდის ხელნაწერთა. XX

ა.

წიგნი I

325ფ.; 21,6×16,3; ქაღალდი; კოლენკორგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული; ავტოგრაფი; ადგილი—თბილისი; XX ს.; შემოწირულია ავტორის მიერ.

„1. წუობილ-სიტყვაობა (18×11 სანტ.) სულ 214 კაბადონი (თაყაიშვილის აღწერილობაში შეცდომით ნაჩვენებია 220 გვ.)...“ 1r—325r.

შენიშვნა: 1 სატავი ფ-ის r-ზე მ. ჯ ა კ ო ბ ი ა ს წარწერაა: „მ. გ. ჯანაშვილი. ქ. შ. წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების ფონდის ხელნაწერთა აღწერილობა. წ. 1, №№ 1—384, ტფილისი, 1939“.

ბ.

წიგნი II

305 ფ.; 21.8×16; ქღალდი; კოლენკორგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული; ავტოგრაფი; ადგილი—თბილისი; XIX ს.; შემოწირულია ავტორის მიერ.

„385. მხედრული ხელით დაწერილი წიგნი (34×22) სულ გვ. 1033, ბოლოში რაოდენიმე ფურცელი ჩრჩილს დაუზიანებია, შრომა ეკუთვნის ლევან ბაქარის ძეს, ხოლო გადაწერა მელქისედეკის (!) კავკასიძეს...“ 1r—305r.

შენიშვნა: სატავი ფ-ის r-ზე გ. ჯ ა კ ო ბ ი ა ს წარწერაა: „მ. გ. ჯანაშვილი. ქ. შ. წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების ფონდის ხელნაწერთა აღწერილობა. წ. II; №№ 385—1648, ტფილისი, 1939 წ.“.

გ.

წიგნი III

378 ფ.; 21,3×16,5; კოლენკორგადაკრული მუყაოს ყდა: მხედრული; ავტოგრაფი; XX ს.; შემოწირულია ავტორის მიერ.

„1649, აღ. ორბელიანის ნაწერები კალმით და ფანქრით. ა. მეფე ერეკლეს ამბები, მისი პატარა ჯიბის ბოხჩა და მისთანა...“ 1r—378r.

შენიშვნა: 1. სატავი ფ-ის r-ზე გ. ჯ ა კ ო ბ ი ა ს წარწერაა — „მ. გ. ჯანაშვილი. ქ. შ. წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების ფონდის ხელნაწერთა აღწერილობა წ. III, №№ 1649—5334; ტფილისი, 1939 წ.“.

579

მ. ჯანაშვილი—A ფონდის ხელნაწერთა აღწერილობა. 1925

360 ფ.; 21,8×17; ქაღალდი; კოლენკორგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული; ავტოგრაფი; ადგილი—თბილისი; 1925 წ.; შემოწირულია ავტორის მიერ.

[მ. ჯანაშვილი, A ფონდის აღწერილობა] — „1041. ლამაზი ნუსხურით ცხოვრება და მოქალაქობა ღირსისა მარიამ ეგვპტელისა, აღწერილი სოფრონის მიერ იერუსალიმელ მთავარეპისკოპოსისა. წიგნში 54 გვ....“ 3r—360r.

შენიშვნა: უძღვის — 1. თავფურცელი: „ტფილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სიძველეთა მუზეუმის ხელნაწერების აღწერილობა, ნაკეთი IV, № 1041-დან № 1640-

მდე, აღწერილი მ. გ. ჯანაშვილის მიერ 19[25]. ტფილისი" 1r; 2. „წინამდებარე ნაკვეთით დასრულდა სიძველეთა მუზეუმის ხელნაწერების აღწერილობა. უკანასკნელ მე-IV ნაკვეთს დართული აქვს საკმაოდ ვრცელი მაჩვენებელი ხელნაწერთა და საკუთარ სახელებისა, მ. ჯანაშვილი" 2r; 3. გ. ჯაკობის ხელით: „მ. ჯანაშვილი ყოფ. საეკლესიო მუზეუმის ფონდის (A) ხელნაწერთა აღწერილობა (ავტოგრაფი) №№ 1041—1640, ტფილისი, 1939" 1 საცვ ფ.-ის r.

ერთვის: „მაჩვენებელი თხზულებათა და საკუთარი სახელებისა 328r—360r.

580

იერუსალიმის განჩინება

(პარიზული ლექციონარის ფოტოპირი გამოკრებით, მიღებულია პროფ. გუსენისგან).

გადატანილია ფოტოპირებში.

581

მ. ფხალაძე. ქართული ლექსთა წყობისათვის.

გადატანილია საარქივო დოკუმენტებში (სხვადასხვა). **(№ 48)**

582

კასტელი — „საქართველოს სიძველენი" (პირი). 1905

(ალბომი)

38 ფ.: 30,5×27; ჭაღალდი (სქელი-ფოტოსი); კილენკოროგადაკრული მუყაოს მკვრივი ყდა; მთელდრული; 1905 წ. (1r) ადგილი — რომი (1r); შეძენილია ნესტორ ციფრიძისაგან 1940 წელს.

[კასტელი]. „Antiquites de la Georgie" 2r—38v.

შენიშვნა: 1. ალბომის ფოტოპირებს ახლავს წარწერები მ. თამარაშვილისა.

2. ალბომს უძღვის „შენიშვნა: ავტორი აქ მოკლებული სურათებისა არის პატრი. ქრისტოფორე კასტელი თვითნელი მონაზონი, საქართველოს მისიონერი. ეს ევროპიდან მოვიდა გორში 1632 წ. იქიდამ წავიდა გურიაში 1634 წ., ხოლო გურიიდან სამეგრელოში გადავიდა 1640 წ. იმერეთის მეფე ალექსანდრემ სამეგრელოდამ მი[ი]წვია ქუთაისს[ი] 1646 წ., გარნა დადიანის თხოვნით ისევ უკან გაბრუნდა სამეგრელოში 1649 წ. საქართველოში ამან დაჰყო 26 წელიწადი. ქართული კარგად შეისწავლა და სხვათა შორის დასწერა ორი წიგნი: ერთი „განზრახვა ქრისტეს ვნებისათვის", მოუძღვნა მალაქია კათალიკოსს, ხოლო მეორე წიგნი „სიტურფე საღვთო სიყვარულისა" გაუგზავნა თავის მიერ გაკათოლიკებულს ელენე ათაბეგის ასულს, სპარსეთის დედოფალს.

ამან საქართველოს დიდი ამაგი გაუწია ბევრნაირად თავისი განწირული შრომითა და იყო მეტად შესანიშნავი მხატვარი. ალექსანდრე იმერეთის მეფეს, თავის სურათის გარდა, დაუხატა წმიდანების ხატებანიც. ყველა აქ მოყვანილი სურათები მან საქართველოშიედ დიდის ხელოვნებით დახატა იმ დროს, როცა თვალით ბედავდა სურათებში წარმოდგენილს პირებს და საგნებს, გარნა ყველა მისმა ძვირფას ნახატმა საქართველოს შესახებ ჩვენამდინ ვერ მოაწია, ვინაიდგან თვითეე ერთ ადგილს ამბობს რომიდან პალერმოში დაბრუნების დროს ზღვაში ღელვის გამო დავკარგე ერთი წიგნი, რომელშიც ბევრი მშვენიერი სურათი მქონდაო. დანარჩენი მისი ნახატი დღეს მოკლებულია ოთ დიდ წიგნში, რომლებიც ინახებიან პალერმოს სამოქალაქო ბიბლიოთეკაში სიცილიას. სამწუხაროდ არც ამ წიგნებში დაცულ სურათებმა სისრულით მოაწიეს ჩვენამდინ, რადგან შეინიშნეთ, რომ რამდენიმე საუკეთესო სურათი ამოუჭრიათ წიგნებიდამ და ესრე სამუდამოდ დაკარგულა ჩვენთვის. ამ დანარჩენი

სურათების ერთი ნაწილიც მალე დაიღუპებოდა საქართველოსთვის, უკეთუ ესლა არ მიგვესწრო და არ გადაგვეღო ეს სურათები, რადგან ქაღალდი ძლიერ დაძველებულა და ახლა ხელის შეხების დროს ფურცლები იხეკა, რის გამო იძულებული გავხდით და ბევრს ადგილს დავაწებეთ ფურცლები.

ყველა სურათს თავის შესაფერი მოკლე წარწერა აქვს. ჩვენ, რაც შეგვეძლო, ვეცადეთ, ყველა წარწერა სისრულით გარდმოგვეღო, ხოლო იძულებული გავხდით ზოგიერთი, გამოგვეტოვა, რომლების ამოკითხვა შეუძლებელი გაგვიხდა.

აქ მოყვანილ წარწერებს ზოგიერთი შენიშვნა ჩვენ მივუმატეთ სხვა წერილებიდამ, რომლებიც ხელში გვაქვს. ეს ყველა მხატრობა არის კალმით მოხაზული, რაც აძნელებდა მათ სისრულით გადმოღებას, ამისთვის ჩვენ ბევრი ვიშრომეთ და, ორგზის სიჩინაში მგზავრობის გარდა, დიდი ხარჯიც თავზედ ავიღეთ, რადგან საჭირო გახდა კარგად გადმოღებისათვის ყველაზე საუკეთესო ფოტოგრაფისტი მიგვეწვია და ბევრი გვეშრომა, გარნა ყველა დიდის სიამოვნებით ვიტკივრეთ, რათა საქართველოსთვის შეგვეძინა ეს ძვირფასი განძი ჩვენის წარსულისა. მღვდელი მიხეილ თამარათი 1905, რომი" 1r.

მინაწერი: „საკუთრება კონსტანტინოპოლის ქართველ კათოლიკეთა მონასტრისა" 1 საცავ ფ-ის v.

583

საკითხავ-საგალობლები საუფლო დღესასწაულზე. XIX

266 ფ.; 21×16,8; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; თავ-ბოლოსკულული; მხედრული: XIX ს. დაუწერელია: 25v, 60v, 85v, 115v, 126v, 149r-v, 153v, 157v, 238r—266v.; შეძენილია მოქ. ნესტორ წიფწიფაძისაგან 1940 წელს.

„(ბ. გიორგობის თვისას). ქამის ლოცვა ყოველთა მორწმუნე მიცვალებულთა. პირველი სახუმილავი, ო. მამაო ჩვენო... და სხვა. 2 მეუფესა, რომლისაგან ყოველნი ცხოველ არიან, მოვედით თაყვანი-ვსცეთ მეუფესა..." 1r—237v.

წყდება: „... და სული წმიდის სძალი ფრიად საწადელი წარღვნ"...

შენიშვნა: სამღვდელმსახურო ეს წიგნი კათოლიკური რიგისაა, ალაგ-ალაგ ტექსტი ლათინურ ენაზეა ნაწერი ქართული ასოებით.

მინაწერი: არის პირველი საცავი ფ.-ის v.

584

ანტონ I—კატოლორიათა შეყვანილება. 1769

153ფ.; 18×10; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული ხის ყდა; დახიანებული (ბოლო ფურცლის ნაწევარი მოგლეჯილია); მხედრული (სათაურები სინგურით); დამკვეთი — ეროკლე II (თავფურცელი); გადამწერი—მიხაილი (153r); 1769 (153r): დაუწერელია: 1v, 122v.; შეძენილია მოქ. იგორ ნიკოლავასაგან 1939 წელს.

„ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა, დავითიანისა, კატოლორიათა არისტოტელითთად შეყუანილებაჲ. § 1. საჭირო ვიდრემე არს სიბრძნის მოყუარებისად მოწაფე ქმნილთა ცნობად, რაოდენ გუარობს ზედმიწევნილებაჲ კაცობრივი მით, რომელ უკეთუ არა მეცნაე იქნებიანმცა..." 2r—122r.

შენიშვნა: 1. უძღვის — „აჰა მშვინუ̈ლი ჰსძღს ნაცუნად ცხოველისა,
ხოლო ცხოველი ადგიდ მოზარდისაცა,
ესფერ გვითარგმნეს ჩ̃ნთა ღრამატიკოსთა,
ვინაცა ვბაძე ჩ̃ნთა წმიდათა თარგმანთ
ზემოწერილთა სახელთა ქმუნულ ყოფა,
ამისთჳს ნუ ვინ უმეცართად მიგუაწეროს,

ვიცით მშვინჳლი მშვინჳერი არს პსიზი,
ხოლო ცხოველი კაცისა ნათესავი.
იქმნა ჩ~ნ მ~რ ცნობაჲ ესე დროსა
ი რ ა კ ლ ი ბრძნისა, მეორედ წოდებულის,
მეფისა, ძისა, ჩემისა სატრფოჲსა,
ბრძანებითავე მისისა სიმაღლისაჲ,
დადებად ესე ჩ~ნთა წიგნთა საცავსა". 1r.

2. ერთვის: „პინაქს-სიტყუაობაჲ ჩუ~ნ მიერთა შეყუანილებათა კატიღორიათა სიმეტნეთა და რომელთამე ჰსჯულთა ჩუ~ნ მიერ ქართულსა ალფავიტასა ზედა..." 123r—152v.

ანდერძი: „სრულ იქმნა წიგ(ნი] 1769. 8.10, იყავნ სადიდებელად ემმანუილისა და უბიწოდ მშობელისა მისისა, მ ი ხ ა ი ლ ი" 153r.

585

ბაუმეისტერი—ლოგიკა. 1783

168 ფ.; 17,7×10,3; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტიფურული ბის ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); 1783 წ. (163r); გადამწერი: მიხაილ (163r); დაუწერელია: 17v, 19v, 99v, 163v—168v.; შეძენილია მოჯ. იგორ ნიკოლავასაგან 1939 წელს.

„თავი პირუ~ლი. წინასიტყუა ფილოსოფიისთჳს და ნაწილთა მისთა. § 1.—ვინაჲთგან აწ შრომა ჩ~ნი არს ამას შინა, რათა ყოველნი ნაწილნი ფილოსოფიისანი უმჯობეს და შესაბამ აღწერით განვკარგენითმცა, ვინა პ~ლ განმარტებისა განვჰსჯით საკმარად, მოკლედ წინადდებაჲ, რაჲსაცა გულისხმა ეჰყოფთ ფილოსოფიისა მიერ..." 20r—162v.

შენიშვნა: უძღვის.—1. თავფურცელი: „ფ რ ი დ ე რ ი კ ო ს ხ რ ი ს ტ ი ა ნ ო ს ბ ა უ მ ე ი ს ტ ე რ ი ს ა, გორლიციორის ღიმნაზიისა რექტორისა დასაბამი ფილოსოფიის ახლისა სარგებელად ყრმათა სხოლის შინათა..." 1r-v (შდრ. H—793).

2. „წინასიტყუაობა ანტონის მიერ არზიეპისკოპოსისა ფილოსოფიისა ამის წინამდებარისა. — აღნამჭსა ვიდრემე გონებისასა ვერ სადამე მიჰჴდი სიბრძნესა მით, რამეთუ წოდებულ ჰყოფენ მას ფილოსოფოსნი მეფად ანუ უფლად სხუათა ძალთა გონებისათა, ეთიკა § 137..." 2r—17r (იხ. H—793).

3. „პინაქსი ლოღიკისა..." 18r—19r.

586

საეტლო წიგნი. 1822

173 ფ.; 17,5×10,3; ქაღალდი (ლურჯი); ტყავგადაკრული ტიფურული ბის ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); 1822. V. 12 (170r); დაუწერელია: 18r-v. 152v.

[საეტლო წიგნი]—„ქ. პირველი დასაწყისი ფილოსოფოსთაგან გამოკრებული მათემათიკა, თუ კაცი, რომელსა ეტლსა ზედა იშუების. — წიდა იობ ბძანებს, რომ ყოელის კაცის ჴელზედ შეეტყობის თვით ყოფადნი საქმენი, რასაცა იქმს. ესე წმინდის იობისაგან თქმული ფილოსოფოსთაგან გამოცხადებულია ესე მეცნიერება, რომელიცა ლათინურის ენისაგან კ ი რ ო ნ მ ა ც ი ა ად იწოდება..." 1r—171v.

შენიშვნა: ერთვის — „ზანდუკი ამ წიგნისა" 172r—173v.

587

ხელაია ამბროსი. ბედიის ტაძარი. XX

53 ფ.; 35,5×11; ქაღალდი; უყდო: ბოლონაკლული; დაზიანებული (52 ფ-ის მცირე ნაწილია დარჩენილი); ავტოგრაფი: XX ს.; შემოწირულია დავით კასრაძისაგან 1940 წელს.

„ბედიის ტაძარი. ბედიის ტაძარი აშენებულია ვლაქერნის ღვთისმშობლის სახელზე მეათე საუკუნის მიწურულში მეფე ბაგრატ მესამის მიერ...“ 1r—52r.

წყობა: „...ხალხი, რომელიც უარყოფს ისტორიულ გზას, არ იხელმძღვანელებს ისტორიულის გამოცდილებით, სწყვეტს მასთან კავშირს, ძნელად შეიძლებს ...დეს კულტურულად განვითარებას“.

მინაწერი: სხვა ხელით: „ავტორი: ამბროსი ხელაია, შემომწირველი—დავ[ით] კასრაძე. გ. ჯაკობია. 28. IX, 40“ 53r.

588

კარაბადინი. XIX—XX

621 ფ.; 22,3×17,6; ქაღალდი; უყდო; ტილოგადაკრულ მუყაოს ბუდეში; მხედრული; გადაწერი—ს. ცოტაძე (1r, 15v..); XIX—XX სს.; დაუწერელია: 66v—68v. 104v—105v, 311v—312v, 327v—328v, 352r-v. 600v—601v; შეძენილია ალ. ცოტაძისაგან 1940 წელს.

[კარაბადინი]. — „მალამოებით წამლობა დაჭრილთათვის ხლმითა, ტყვითა ან დარტყმითა, აგრეთვე მუწუკებისათვის, იარისათვის და სიმსივნისათვის ...“ 1r—620r.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერში მოთავსებულია სხვადასხვა დროსა და ადგილს ს. ცოტაძისაგან სხვადასხვა ხელნაწერისა და ნაბეჭდი სამკურნალო წიგნებიდან გამოკრებილი მასალა.

2. ტექსტი შეიცავს 27 რეცეპტს და თითოეულ მათგანს ერთვის ავადმყოფობათა სია.

ანდერძი: „1ნ მარტსა 1920 წელსა, სამკურნალო კარაბადინი. მე, ქემი სვიმონ დავითის ძე ცოტაძემ, ქალ. თბილისში მცოკრებმან, პირი ამ სამკურალო კარაბადინისა ვპოე, რომელიც იყო ნაღვაწლი და ნაჩუქარი საქართველოს ხალხთათვის დაუთ ხანისაგან თავისი ასულის მოსახსენებლათ. მეცა გავწიე ესე შრომა და ამაგი. ამისთვის გადავსწერე მისგან პირი და რიგზედ მოვწყვეი და ვიშრომე ეს კარაბადინი მისთვის, რომ მოიხმაროს და ამითი კეთილი საქმე მოიქმედოს, მადლი, რომელიც შეწუხებული ავანტყოფი აღადგინოს და უშველოს. მაშინ ფუნ დაუთ ხანს შრომის გამოწვესა და მერე მეცა, სიმონ დავითის ძე ცოტაძეს მადლობა“. 405r.

მინაწერი: 1. „ეს წერილი გადმოწერით შევიძინე სურამში 1882 წელსა, აგვისტოს 23-სა, მიეცეცა სასყიდელი 5 მანათი. სიმონ დავითის ძე ცოტაძე“ 15v.

მსგავსი მინაწერები მოიპოვება კიდევ: 31v, 52r, 88v, 104r, 133r, 151r, 191v, 219r, 235r, 259r, 287r, 303r, 311r, 313r, 351v, 376r, 404r, 440r, 472r, 509r, 581v, 600r, 602r, 621r.

589

ცოტაძე ს. დ. — ქართული მკურნალობა. XX

29 ფ.; 27.17,5; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; შეძენილია ალ. ცოტაძისაგან 1940 წელს.

1. „სიმონ დავითის ძე ცოტაძე, განცხადება სრულიად საქართველოს მთავრობის თავმჯდომარეს“ მალარიით დაავადებულთა განკურნების შესახებ. 1r—4r.

2. მისივე, „ქართული მკურნალობის ისტორიიდან. — ქართველ ერმა მკურნალობის მნიშვნელობა უძველეს დროიდან შეიგნო, როგორც სჩანს, ამის ისტორიული ცნობებიც არის...“ 5r—14v.

3. მისივე, „ქართლის მკურნალობით განსწავლულთ ექიმებთა დიპლომის ამბავი. — 1923 წ. მე დავბეჭდე წიგნი, სახელდობრ ქართული მკურნალობის ისტორიიდან...“ 15r—25v.

4. „სიმონ დავითის ძე ცოტაძე. — ქართული ენა, ერთის ძველის ბრძენ ქართველის სიტყვით, დამარხულ არს დღემდე...“ 26r—29r.

590

კრებული. XIX

82 ფ.; 21,6×17,3; უყდრო; თავ-ბოლონაკლული; მხედრული; XIX ს.; შეძენილია ალ. ცოტაძისაგან 1940 წელს.

1. [იოანე ოქროპირი] „თქმულისა მისგან მ[კ]დრთა აღდგომისა. — რამეთუ ვითარცა ბრძოლასა შინა, რომელთა ენების პატივისა მოღებად, ახოვნად უხმს შესლვად წყობასა მას...“ 1r—9r.

შენიშვნა: 1. წიგნი თავნაკლულია; ამ საკითხვის წინა სტატიიდან დარჩენილია მხოლოდ: „შევიწყნარეთ ჴელისაგან უფლისა, ბოროტი არა შევიწყნარეთ მადლობით“.

2. „თქმული მისივე სინანულისათვის და სათნოებათა, მონებისათვის და ვნებათა განდევნისა. — მოვედით მორწმუნენო, და ისმინეთ სიტყვაჲ სინანულისა, რამეთუ ამისთვის ზედასზედა ვიტყვი სინანულისათვის...“ 9r—19r.

3. „მისივე სწავლა სიყუარულისათვის. — არარა არს სათნოებათა შორის უფროს სიყუარულისა, რამეთუ თავდასაცა მეუფ[ე]სა და ღმერთსა ყოველთასა სიყუარულ ეწოდების...“ 19r—26r.

4. „თქმული წ[მ]ისა მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა, რათა ვეღტოდით ცოდვისაგან. — არიან ვინმე ბოროტნი და უგუნურებითა სავსენი, რომელნი იტყვიან არა ყოფადი სატანჯველთა, არამედ ნუმცა ვინ თქუენგანი, ჶ მორწმუნენო ღ[მ]ისანო, მიუპყრობთ ყურთა თქუენთა...“ 26r—34v.

5. „თქმული მისივე საუკუნოსა სასჯელისათვის. — მრავალნი იტყვიან, რომელნი-იგი მონანი არიან ჴორცთანი და მწარისა ამის საწუთროსანი, ვითარმედ სახიერ არს ღმერთი...“ 34v—45r.

6. [სიწმიდისა და სინანულისათვის] — „რომელნი ესე დავიბადენით ხატად და მსგავსად ღმრთისა, რ[ა] არს საქმე ესე, რამეთუ მხეცთა და პირუტყუთა მსგავს ვიქმნენით...“ 45r—52v.

7. [მეორედ მოსლვისათვის] — „მრავალთა საქმეთა გამოძიებს გონება ჩ[ე]ნი, საყუარელნო, ცნობად, ხოლო უფროს ყოვლისა აღსასრულისასა ეძიებენ მრავალნი, თუ ოდესმე იყოს, იყოსო მეორედ მოსლვაჲ...“ 52v—65r.

8. [ლოცვისათვის] — „დიდ არს ნიჭი ლოცვისა და დიდნი კეთილნი მოგუმცემან მხურვალითა, და წმინდითა აღვასრულებდეთ მას და გინა თუ მოგვეცეს სათხოველი იგი, გინა თუ არა მდაბლით შევიწყნარებდეთ მრავალ გზის...“ 65r—70v.

9. [მარხვისათვის] — „დიდი სამკაული არს სულისა წ̃ა მარხუა, ამისთვისცა წ̃ა მამათა ვითარცა თანა-მეუღლე ცხორებისა მათისა აქუნდა იგი და ესრეთ ანგელოზ იქმნეს...“ 70v—73r.

შენიშვნა: ერთვის დარიგებანი ქრისტიანული მოძღვრების სხვადასხვა საკითხებზე (73r—82r). წყდება: „...ესოდენსა შემკობასა ჯორცთასა ვყოფთ“...

591

იბაკონი და იაკსნი ღვთისმშობლისანი. XIX

71 ფ.; 7,5×4,8; ქაღალდი (ლურჯი): ტყავგადაკრული ტეიფრული ქაღალდის ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით): [XIX ს.]; დაუწერელია: 68v—69v, 71v.

„იბაკონი და იაკსნი წ̃სა ღ̃ისმშობელისანი. — ზესთა მბრძოლისა ჩემისათჳს და მოღუაწისა უძლეველისა, ვითარცა შენ მიერ ჴსნილნი განსაცდელთაგან...“ 2r—70v.

შენიშვნა: უძღვის: „ტროპარი ჴმაჲ ზ. — ბრძანებული ჩ̃ნდა საიდუმლო მიიღო გონიერად და მეყსეულად კარვად იოსებისა მოიწია უჭორცო და ეტყოდა უჭორწინებელსა, რომელმან სიმდაბლით ცანი მოჰხდრიკა, ყოველთაურთ უტყუებელად შენ შორის დატეულნ იქმნების, რომელსა ჳხედავ მუცელს შენსა მონისა ხატითა, განჳჰსცჯორები და გიღაღადებ შენ, ჴიზაროდენ სძალო უსძლოო“. 1r-v.

ანდერძი: „უფალო იესო ქრისტე, ღმო და სიტყუაო ღ̃ისა ცხოველისაო, შემიწყალე მე, უღირსი ესე მონა დუდა, განფხუარ გონებისა ჩ̃ისაგან გულის სიტყუა უჯერო და ვნებული, რომელი-ეგე კურთხეულ ხარ უკუნითი უკუნისამდე, ამინ“ 71r.

592

იბაკონი ღვთისმშობლისანი. XVIII

36 ფ.; 3×2,5; ქაღალდი; ქსოვილგადაკრული ქაღალდის ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); [XVIII]; დაუწერელია: 30r—36v.

„იბაკონი წმიდისა ღ̃ისმშობლისანი, რომელსა დაუჯდომელი ეწოდების, ხოლო ბერძულად აკათისტო. ჴმაჲ დ, ი. — ზეშთა მბრძოლისა ჩემისა“თს და მოღუაწისა უძლეველისა, ვითარცა შენ მიერ ჴსნილნი განსაცდელთაგან...“ 1r—29v.

593

ძლიხპირნი საცისკრონი. 1788

115 ფ.; 11.3×8,6; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული ხის ყდა; დახიანებული (ფურცლები კიდეებ შემოცვეთილია); ნუსხური (სათაურები სინგურით): გადამწერი — მღვდელ-დიაკონი მონახონი გურონტი (115r); ადგილი: მრავალმთის ნათლისმცემლის მონასტერი (115r); 1788 წლის 5 მაისი (115r); შეძენილია ნუსხურ წიგნივაძისაგან.

„სძლისპირნი საცისკრონი. გალობაჲ ა, ჴმაჲ ა. — სასწაულითა ივსნა ერი უფალმან და ზღუა მღელვარე სიტყჳთ განაჴმა ბ̃ლ და დღეს უხრწნელად იშვა ქალწულისაგან და წარმიძღუა ჩ̃ნ ზეცად ბუნებით სწორი მამისა თანა, რომელსა ბ̃გლობთ...“ 1r—115r.

ანდერძები: 1. „ღმერთო, შეიწყალე ცოდჱლი ბერი გ ე რ ო ნ ტ ი, ამინ“. 99v.

2. „აღესწერე სძლისპირი ესე შენთ̃ს, სულიერო ძმაო, საყვარელო დ ი მ ი ტ რ ი, მე, [მღ]დკლმან, დიაკონ-მონაზონმან გ ე რ ო ნ ტ ი მრავალმთის ნათლისმცემლის მონასტერში, მეფობასა სახელგანთქმულისა მეორესა ი რ ა კ ლ ი ს ა ს ა, თუმცა მაისსა ე, ქ̃ჯნი ჳოგ. რაოდენიცა ცთომა ჰპოო, შემინდეგ და წყ[ე]ვისა ნაცვლად ლოცუა ჰყავ ჩემ̃თს, ძმაო ო̃. ღმერთმან მოგანიჭოს მოგანძაროს, ამენ.“ 115r.

594

ლოცვების წიგნი. XVIII

49 ფ.; 9,6×7,2; ქაღალდი; ტვიფრული ტყავგადაკრული ხის ყდა; მხედრული (სათაურები სინგურით); [XVIII].

„ჭ. ლოცვა ერისკაცთათვის წირვასა ზედა... ეკლესიად შესლვადმდე თქუ ლოცვა ესე: ვიხარე, რომელთა მრქვეს მე: სახლსა უფლისასა შევიდეთ. ხოლო მე მრავალითა მოწყალებითა შენითა შევიდე სახლსა შენსა თაყუანის-ვცე...“ 1r—49r.

ანდერძი: „.რუსულისაგან გარდმოთარგმნილი, გარდმომღებელი და ქართულად გამწყობელი, ორივე ღმრთმან აცხოვნოს“. 1r.

მიწაწერი: „ეს ლოცვები ა ლ ხ ა ზ ა მ ა ჩ ა ბ ლ ი ს ა, ვინც მოიპაროს, ჯალუწყრეს თავად [ღვთისმ]შობელი“. 49r.

595

1783 წლის ტრაქტატის პირი. XIX

13 ფ.; 21×17,5 ქაღალდი; უყდო; დაზიანებული; მხედრული (სათაურები სინგურით); XIX ს. (გვირნიშანი: 1828); ადგილი — წმ. გიორგის ციხე (8r); შეძენილია ნესტორ წიფწივაძისაგან.

„სახელითა ღუთისათა ყოველისა შემძლებელისა ერთისა სამწმიდაობისა შინა დიდებულისათა. — ადრითგან ერთმორწმუნებამან ყოველსა რუსეთისა იპერიასა (!) თანა ქართველმან მსახურა მფარველობითა, შემწეობითა და შესაველრებლობითა მათ ერთათა და უგანათლებულესთა მათთა მფლობელთათა წინააღმდგომად მაჰოველთა, რომელთაცა ქვეშე შევრდომ იყვნენ იგინი მეზობელთაგან თჳსთა...“ 2r—13v.

შენიშვნა: ერთვის — 1. თავფურცელი: „ტრაკტატის პირი წარდგენილი მ ე ფ ი ს ი რ ა კ ლ ი ს აგ ან იმპერატრიცა ე კ ა ტ ი რ ი ნე ალექსეიოვნასთან(!) ივნისის კ-სა ჩღბ-სა წელსა“. 1r.

2. ბოლოში წარწერაა: „იმისის იმ[პერატორ]ებითის დიდებულების ჴელმწიფა ე კ ა ტ ი რ ი ნ ა ს აგ ან გამოცემული ტრაკტატი საქართველოს თავადთა და აზნაურთა გვართასა“. 14r.

596

კრებული. XVIII—XIX

14 ფ.; 16×10; ქაღალდი (ლურჯა); უყდო; დაზიანებული (6 და 7 ფურცლებ შეა ამოჭრილია 2 ფ.); მხედრული (სათაურები სინგურით); XVIII—XIX ს.

1. „ლოცჳთა წმიდათა მამათა ჩვენთათა, უფალო იესო ქრისტე, ღმერთო, შეგვიწყალენ ჩვენ, ამინ. — სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა, ამინ, სამგზის ამინ...“ 1r—4r.

2. „სწავლა ნდ, რათა მოსწრაფე ვიყუნეთ მოტაცებად სასუფეველისა ცათასა და არა სოფლისა საქმეთა. — ამისთ[ს გეგედრებით თქუენ, საყუარელნო ძმანო, რათა ვისწრაფოთ ყოველითა გულითა და სულითა ჩვენითა წარმართებად ცხოვრებისა ჩვენისა...“ 4r—5v.

3. „სწავლა ნ, ვითარმედ ჯერ-არს სწავლა წ-თა წერილთა და განყენებ[ა] ბოროტთა ხედვათაგან. — ესე ყოველი წერილ არს, რათა ჩვენ ვბაძვიდეთ, რამეთუ უკეთუ გლახაკმან და ბრმამან, რომელსა არცა ესილება იგი, ესოდენი კადნიერება აჩვენა და მათ ყოველთა წინააღუდგა...“ 6v—10r.

4. „სწავლა ნთ, მცნებათა ქრისტესთა და მარხვისათ-ს და საჭმართ ოყუარებისა-თს. — ამისთ-ს გეკედრებით, ვისმინოთ ჭმა პეშპარიტისა მის მდა კეთილისა მწყემსისა და მას ვჰორჩილდეთ...“ 10v—13r.

5. „თხრობა მამათ ცხოვრებისა. — თქუა ბერმან, ვითარცა სახედ კაცი, რომელი მოკუდეს ქალაქსა შინა, არცაღა ჭმა ესმის მუნ მყოფთა, არცა სიტყუა, არცა შფოთება მათი...“ 13r—14v.

597

ბაუმეისტერი—ლოლიკა. 1800

132 ფ.: 20×14,6; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტიფრული მუყაოს ყდა; მხედრული (სათაურები ნუსხურით); მთარგმნელი — ანტონ I (1r): გადამწერი — გერონტი (130r); ადგილი — მრავალმთის ნათლისმცემლის მონასტერი (130r); 1800 წ. (130r); დაუწერელია: 26v, 132v.

„ნაწილი პ-ლი ლოლიკისა სათეორეტიკო, ანუ სამთათჳს მოქმედებათა გონებისათა, თავი პ-ლი: მოგონებათათჳს ანუ იდეათათჳს § 29. — პ-ლსა ვიდრემე მოქმედებასა გულისჴმისყოფისა ჩ-ნისასა მარტიგად მოგონებად, ანუ იდეად წოდებულ ჳჰყოფთ, რომელიცა არა რაჲმე სხუა არს თჳნიერ ნივთისა რაჲვესა გონებასა შინა გამოხატუა...“ 27r—130r.

შენიშვნა: 1. ტექსტს დართული აქვს სქოლიონები ანტონის განმარტებებით.

2. უძღვის — ა. თავფურცელი 1r-v (იგივეა რაც H—255, იხ. აღწერილობის ტ. I)
   ბ. „წინასიტყუაობა“. 2r—13v,
   გ. „პინაქსი“. 14r-v,
   დ. [შესავალი] — „თავი ა. წინასიტყუაობა ფილოსოფიისა და ნაწილთა მისთა § 1“. 15r—26r.

3. ე რ თ თ ი ს—„მაგალითნი ოთხთა ნაკუწთთა წინადადებათანი ლოლიკისანი მოკლედ. მაგალითი ყოველსა ნაკუწთთისა“. 130v—132r.

ანდერძები: 1. „სრულ იქმნა ძალითა ღ-თისათა, იუნისს კზ 1800. ჲ. 27“ 130r.

2. „მეითხუსლთაგან შენდობასა ვითხოვ შეცთომით წერისათჳს ყოველად უღირსი გერონტი“. 130r“.

3. „აღესწერე წიგნი ესე ლოლიკა მრავალმთის ნათლის მცემლის მონასტერსა შინა“ 130r

მინაწერები: 1. „ხსენებულ გერონტის სხვა საღმრთო წიგნებიც გადაუწერია. ერთს მის მიერ გადაწერილ სულ მცირე ტანის „სძლისპირნი სამწუხრონი და საცისკრონი რვა ხმათა“ წიგნზე მინაწერით — იგი 1788 წელს მაისის 5 იხსენიებს თავის თავს დიაკონ მონახონად. ხსენებული წიგნი გადაუწერია ვინმე „სულიერ ძმის დიმიტრი-სათვის“ მრავალმთაზე, ნათლის მცემლის მონასტერში“ 130r.

2. „გადაწერილია ათონს მთაზე გერონტის მიერ. 17 რვეულია, რვეულში 8 ფურცელია, ხოლო პირველ რვეულში 6 ფურცელია“ 1 საცავი ფ-ის r.

598

კარაბადინი. XIX

21 ფ.; 21,8×17,5; ქაღალდი; უყდო; დახიანებული; მხედრული; XIX ს.

„ათეშანგისათვინ შაბი და შაბიამანი, მორანდული საპონი, ვერცხლის წყალი, ძმარი, ესენი უნდა. ორი წილი შაბიამანი, მესამედი საპონი მორან-

დული, ექვსი მისხალი ვერცხლის წყალი, რაოდენიც მოუნდეს, მარი მოადუღე...“ 5v—21v.

შენიშვნა: უძღვის სამკურნალო ხასიათის შელოცვები: 1. „ბედნიერის ლოცვა“ 1r—2r; 2. „წყლის ლოცვა“ 2r-v: 3. „ლოცვა უკმური ციებისა“ 3r-v; 4. „ლოცვა სიყვითლისა“ 3v; 5. „თურქულის ლოცვა“ 4r-v; 6. „ლოცვა მელოგინისა“ 5r-v.

599

ქორწინებისა თავისათჳს. XIX

20 ფ.; 15,3×10 ჭალადი; უყდო; მხედრული (სათაურები სინგურით, ნუსხური დაწერილობით); XIX ს. (ვეირნიშანი: 1823).

„ქორწინებისა თავისათჳს — სყა — მ[ა]ტთესი: ხარისხნი ქორწინებისანი, ამად ვიღრე-მე იწოდებიან ხარისხად, რამეთუ ვითარ-იგი კიბეთა ზედა აღვლენ ხარისხად და შთამოვლენ, ეგრეთვე არს ნათესაობაცა ხარისხად...“ 1r—20r.

600

მოლიერი—ლრაჲმატიკა სიყვარულისა. 1831

16 ფ; 21,8×17,5; ჭალადი; უყდო; დახიანებული; მხედრული; მთარგმნელი — ს. ყ. (1r); ადგილი — მოსკოვი (1r); 1831 წ. (1r); დაუწერელია: 1v, 2v.

«წიგნი პირუჳლი. მოწონების ჴელოვნებისათჳს». „განყოფა პირველი, თავი პირველი. მშვენიერებისათჳს. — ა. დედაკაცი ერთსა გარეგანსა მშვენიერებასა შინა არს ნამდვილი სახე მკურნალთა ვენერისა, რომელი ტყვე ჰყოფს სახედეელთა...“ 3r—16v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი ალგ-ალაგ ნასწორებია.

2. შედგენილობა: ა. «წიგნი პირუჳლი: მოწონების ჴელოვნებისათჳს» (2r—7r).
ბ. «წიგნი მეორე: სიყუარულისათჳს» (7v—14v).
გ. «წიგნი მესამე: მეუღლეობისათჳს» (15r—16v).

3. უძღვის თავფურცელი: „ლრამმატიკა სიყუარულისა ანუ ჴელოვნება სიყვარულისა და სიყვარულით მოცემით ყოფისათჳს, შეთხზული უ. მოლერისა, თარგმნილ არს ფრანცეზულით ს. ყ., მოსკოვს, ტიპოლრაფიასა შინა ლაზარევთასა აღმოსავლეთის ენათა ინსტიტუტისასა, ჩქლ“ 1r.

601

კურთხევანი. XIV—XV

15 ფ.; 13×10,5; ეტრატი; უყდო; დაწლილი; დახიანებული; მარტივი კაზმულობანი: 5r. 6r, 11v.

[კურთხევანი, ფრაგმენტები, რომელთა შორის ირჩევა: 1. [კურთხევა ბაჲასა]... „სა ზედა დასჯდეს, რომელი სჯულისა მომცემელ ხარ...“ 1r-v

2. [კურთხევა წყლისა]... „და განსწმიდე ... სულისა შენისა წ[ისათა წყალი ესე...“ 2r.

3. „განგებაჲ, უკეთუ ბილწი და არაწ[ა რაჲმე შთავარდეს წყაროსა, გინა ჯურღმულსა...“ 4r.

4. „განგებაჲ, უკეთუ ბილწი და არაწ[ა რაჲმე შთავარდეს ჭურჭელსა შინა...“ 5r.

5. „ლოცვაჲ ჭურჭელსა ზედა შეგინებულისა...“ 8v.
6. „კურთხევაჲ ცხოვარისა და კრავისა უფლისა მიმართ...“ 6r.
7. „კურთხევაჲ თესლისაჲ“ 11v.

602

საგალობლები. XVI—XVII

13 ფ.; 14,5×9,8; ქაღალდი; უყდო; დაზიანებული; ნაკლული: ნუსხური (სათაურები სინგურით); [XVI—XVII].

«საგალობლები». 1. „ღᲽთისმშᲽრᲽჲ, მდᲽმრე შენდა [მი]Ჭართ სასოებაჲ ცხრᲽბისა ჩემისა დამიც, ნუ მრცხუᲽნ, ჱ დედოფალო, ნუცა განშაგდებ შენგან დანთქმად...“ 1r—4r.

2. „დღე სამშაბათი წᲽისა ი ო ა ნე ნათლისმცემლისა და სინანულისა.— ჴმაჲ გ გᲽრ, ვითარცა შთავრდომილი იგი ავაზაკთა და მოწყლული, ეგრეთვე მეცა დავეცი ცოდვითა ჩემითა...“ 4r—9v.

3. „დღე წᲽჲ ოთხშაბათი წᲽისა ღᲽისმშობლისა და ჯᲽისა, გ. გᲽი ჯᲽა დამსჭვალე ვენაკი ეგე ჴეშმარიტი და მოისთულეს წარმართთა სამოთხე ავაზაკისა თანა...“ 9v—12v.

603

კრებული. 1819

168 ფ.; 10,8×8; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა-მოცილებული; თავბოლონაკლული მხედრული (სათაურები სინგურით, არის მარტივი ილუსტრაციები: 13r. 36v, 63v, 146v, 163v, 165r); 1819. VI 20 (146r).

1. «ლოცვა» „შუაღამისა ...ან და შესლვად წმიდასა ტაძარსა შენსა...“ 1r—12v.

2. „გალობა უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი, ჴმა ჳ. გალობა ა, სძლისპიერი — ზღვა მეწამული კვერთხმან განპო...“ 13v—36r.

3. [დაუჯდომელი ლუთისმშობლისანი] — „იბაკონი და იკოსნი წმიდისა ღᲽთისმშობლისანი, ჴმა ᲂ, ზესთა ბრძოლისა ჩემისათვის და მოღვაწისა უძლეველისა...“ 37r—145r.

4. „რაჟამს გენებოს დაძინება, წარიკითხე ლოცვა ესე წმიდისა ანგელოსისა მიმართ შენისა, სულთა და ჴორცთა მცველისა: წმიდაო ანგელოსო უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესო, მცველო და მფარველო მდაბლისა სულისა და ჴორცთა ჩემთაო...“ 147r—148r.

5. „ლოცვა ავაზაკისა ერთისა, რომელი მ ა ვ რ ი კ მეფემან მიიყვანა და სცხოვნდა ცრემლით მეედრებელი...“ 148—152v.

6. [სათვალავი ჴსნილისა და მარხვისა, თუ ვითარ იცნობების]. „აღდგომის უკან ორმოცდა ცხრა დღე უკუსთვალე, ყველიერის აღების ღამე იქნება...“ 153r—154v.

7. „ათორმეტნი თთვენი საცნობელნი დღეთა და ჟამთა, ღამეთა და დღეთასა, და საჩინოთა დღეთა და დღესასწაულთა—საუფლოთა და წმიდათა.— მარტს აქუს დღე ოცდაათერთმეტი...“ 154v—163r.

8. [ქება იოანე ნათლისმცემლისა] — „წინასწარმეტყველო და წინამორბედო ქრისტეს მოსლვისაო, ღირსად ქებად შენდა ვერ შემძლებელ ვართ...“ 164r-v.

წყდება: „... რომელი-იგი პირველ წინასწარმეტყველთა ჰქა“.

9. [ქება წმ. გიორგისადმი] — „კონდაკი, ჴმა დ, მოიმუშაკე ღ˙თისა მიერ და გამოსჩნდი მუშაკად პატიოსნად...“ 165v—168v.

წყდება: „... ხოლო სასწაული მორწმუნ“...

ანდერძი: „აღიწერა ივნისის კ ქრისტეს აჭათ ჩყით“ 146r.

მინაწერი: „ესე დაუჯდომელი თავადი გიგორგის ასულისა კნეინას ნინოსი ვარ“ 145v.

604

ბეჟან და მანიჟავის ამბავი. XIX

34 ფ.; 17.5×21; ქაღალდი (ლურჯი); უყდო, დაზიანებული; ბოლონაკლული; მხედრული (სათაურები სინგურით); XIX ს. (ქვირნიშანი: 1804).

„ქ. აქ ანბავი დასაწყისი ბეჟან და მანიჟავის.—
თურანს ტახტი დაეკარგა, ხორციელათ ყველა სცნობდა,
დაემოყვრა თავადებსა, ქაიხოროს ყველა ჰყმობდა...“ 1r—34v.

წყდება: „... შენ და ბეჟან იზარებდით ერთმანეთის სახელითა (!)“

605

ქორონიკონი. XIX

7 ფ.; 22×16,5; ქაღალდი; უყდო; დაზიანებული; მხედრული.

„ქორონიკონი მართალი და ჭეშმარიტი:
ა ფბ კ(ი) აჲ იგ დღ ვ ლ იე ლ...“ 1r—6v.

შენიშვნა: ამა თუ იმ თარიღს მიწერილი აქვს ღირსშესანიშნავი სხვადასხვა ხასიათის შემთხვევანი.

606

ლოცვების წიგნი. XIX

49 ფ.; 16×10,3; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული მუყაოს ყდა; თავ-ბოლონაკლული; მხედრული (სათაურები სინგურით, გადამწერის მიერ შესრულებული ჯაზმულობანი: 8r, 13r 14r, 20v, 24v, 28r, 32r, 35v, 36r, 40v, 45v, 49r-ზე); XIX ს. (ქვირნიშანი: 1828),

„ლოცვა ოცდაოთხი საჰათის საფიქრებელი იესო ქრისტეს სატანჯველებისა. — მაშინ უფალმან ჩვენმან იესო ქრისტემან თავისი დედის წინ დაიჩოქა და დასტური ითხოა, რომ სასიკვდილოთ წავიდეს...“ 8r—49v.

წყდება: „... ამიტომ რომ მე დაგიდევ ჩემის ცოდვით ეგ მწარე ჯვარ“...

შენიშვნა: 1. ლოცვების წიგნი კათოლიკური რიგისაა; 2. უძღვის გამოკრებილი ფსალმუნი ...„[თა]ვსა ჩემსა და ვითარცა ტკივრთი მძიმე დამიმძიმდების ჩემ ზედა. (37,4)“ 1r—6v.

მინაწერი: 6v—7r; 12v—13r.

607

ნებიერიძე ივ. „გულის კლიტე". 1855

340 გვ.; 10,5×8; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული; ავტოგრაფი; ადგილი — ახალციხე (299 გვ.); 1855. X. 25 (171, 304 გვ.); დაუწერელი გვერდებია: 52, 136, 172, 216, 253, 254, 290, 305—340; შეძენილია თ. კაჩხოვისაგან.

«გულის კლიტე» — „გოდება ყოველთა ცოდვათა თვისთა, და განზრახვა თვითოეულთა დღეთა შორის კვირისა, რომელ არს პირველი ღოცვა ორშაბათისა. ორშაბათისათჳს. — ნუ თუ მოყვარულობით და ეროცის სიამოვნით არა განსუქრეტ და დაწყლილებით არა განსჩხრიკომ თავსა შენსა, ჩი სულო ჩემო" ...გვ. 1—289.

შენიშვნა 1: უძღვის თავფურცელი: „გ უ ლ ი ს კ ლ ი ტ ე, ესე იგი გოდება ყოველთა ცოდვათა თჳსთა თჳთოეულთა დღეთა შორის კვირისა, შეუნერავად შეთხზული ქართულსა ენასა ზედა ივ. სტ. ნებიერიძის მიერ". 1 სატვ ფ-ის ქ.

შენიშვნა 2: ერთვის „საძიებელი წიგნისა ამის..." გვ. 291—297.

ანდერძი: „მადლითა და შეწევნითა ღუთისა და ყოვლად წმიდისა ღუთისმშობლის მარიამისათა გარდავსწერე წიგნი ესე, რომელ არს გოდება ცოდოთა თჳსთა ზედა თჳთოეულსა დღესა შორის კვირისა წესაკითხი ყოველთა ქრისტიანეთა მიერ და საეფრებელი მოსატევებელად ცოდოთა და დასამკვიდრებელად სუეყნო სასუფეველს დიდებისა, მე, ახალციხის მცხოვრებელმან ბა. ი ო ვ ა ნ ე სტ ე ფ ა ნ ე ს ძ ე ნ ე ბ ი ე რ ი ძ ე მ ან. ხოლო რაოდენცა შესაძლებელ იყო ჩემდა გოდებისა ამის განსწორება და განმართჳა კანონიერსა ქართულსა ენასა ზედა, არა ვჰრიდე შრომა და ღაწვლი, რათა წარმკითხველთა მისთა აჳფხდესთ მარადის ნიჭი და მადლი ღუთისა და იქონიონ იგი სამარადისოდ თქჳენისამებრ დაჳით წინასწარმეტყუელისა, რომეთუ დასაბამი სიბრძნისა არს შიში უფლისა. ამისთჳსცა ყოველნი ქრისტიანენი თანამდებ არიან, რათა ყოველსა ჟამსა ცხოვრებისა მათისასა მარადის იგლოვონ ცოდვანი თჳსნი და განიწმიდონ ყოველივე ბიწიერებისაგან ამა ქუეყნიერისა და დაიმკჳდრონ სუეყნო სასუფეველი, შუბა და დიდება ჭეშტითი უკუნისამდე, ამინ.

ათას რვაას ორმოცდა ათხუთმეტსა წელსა უფლისასა, ოქტემბრის ოქად ხუთსა დღესა, ქალაქსა შინა ახალციხესა, 1855. X. 25", გვ. 297—304.

608

კრებული. 1822

187 ფ.; 33,5×21,5; ქაღალდი (სხვადასხვა ფერისა); უყდო; ნაკლული; მხედრული; 1822 (175v): გადამწერი—ტერ ხაჭარა სურამელი (11r, 33r, 48v, 61r, 67r, 85v, 111r, 175v); დაუწერელია: 10r, 70v, 71v, 113v, 119r-v, 179v.

1. [ქალ-ვაჟიანი]... „იკითხა ქალმა, რომელნი არიან სამნი [ს]აქმენი: სვეს, ჭამეს, მოკვ... და არა შობილიყვნენ..." 1r—4v.

2. „დეკემბრის ი, მოთხრობა წმინდის მ ი ნ ას მოწამისა და ამხანაკისა მისი ერმოგინისა და გრაბოს მწიგნობრისა. — წელსა უკეთურისა მეფის მაქსიმინიანოსისა იყო არეულობა დიდი ქალაქსა ალექსანდრიასსა..." 5r—11r.

3. „კეღალდ მოთხრობა კ ე ლ ე მ ე პატრიარქისა სასწაულ-მოქმედობა.— წმინდა მამების მთავარი კელემე იყო გვარათ ჰრომაელი, და იყო ფრიად სწავლული, ელაენთა (!) მწიგნობარ, გარეშე დაუშტომელი და მონავეთა მაგალი..." 11v—14r.

4. „აქა მოთხრობა წმინდისა მერკერიე მოწამისა. — მძლავარი წმინდა მერკერიე მოწამე ქრისტესი იყო აღმოსავლეთის კერძოთაგან გვარისა სკვეთელი, ესა არს თურქმანისა, ძე გრიგოლიანესი, კაცი კეთილმსახური და მორწმუნე...“ 14r—15v.

5. „მოთხრობა წმინდის თევდორე ძლიერის ხელდრეანისა. — მძლავარი (!) მთავარმოწამე ქრისტესი წმინდა თევდორე იყო წელსა უკეთურის ხელმწიფისა დეოკლეტიანისასა და მაქსიმიანე და მაქსიმე მსაჯულისა...“ 15v—18v.

6. „ესე მოთხრობა წმინდის გრიგოლ გამანათლებელისა, რომელი გამოიკითხა ანგელოზისაგან ცოდვილისა და მართლის სულის ამოღება. — ჰკითხა წმინდა გრიგოლმან ანგელოზსა, როდესს აღმოიღებ სულსა კაცისასა, სად წაიღებ?..“ 19r—21r.

7. „ესე მოთხრობა უძღურისა, რომელი გაჰკურნა ქრისტემ. — დღესა ერთსა იყო ვინმე დავრდომილი ანდამალუჩი, გლახა, უპატრონო, დაცემული და შეუწევნელი...“ 21r—24r.

8. „მოთხრობა წმინდის გიორგის სასწაულ-მოქმედობისა და წამებისა — მძლავარი (?) წამებული და მთავარმოწამე ქრისტესი და გვირგვინი საქადული მოწამეთა და ძალოვანი ყაულუხჩი ცხედარი ქრისტესი წმიდა გიორგი, რომელ ითარგმანების მუშაკი მიწისა...“ 24v—29r.

9. „მოთხრობა წმინდის ალექსიანოს კაცი ღვთისა შენატრებული. — ალექსანდრე კაცი ღვთისა ძე იყო დედისერთა და კაცისა ვინმე დიდ სახლისა, რომელი სახელი ეწოდებოდა ეფრემიანოს, ქალაქსა დიდსა ბიზანდიასა...“ 29v—31r.

10. „მოსახსენებელი მოთხრობა ლაზარე მეგობარი ქრისტესი, რომელი აღადგინა ოთხის დღის მკვდარი. — კეთილმსახური მეფე ბერძნისა ლეონ, ძე დიდის ვასილისა, აღაშენა მშვენიერი და დიდფასისა ეკლესია, სახელსა წმინდის ლაზარესა ზედან კოსტანდიპოლსა...“ 31r—33r.

11. „ქადაგება წმინდის ეფრემის, ნათქვამი სარწმუნოებაზედა. — პირველი თავი ყოველისა სამოქალაქეო არს სარწმუნოება, რომ პირველთა ირწმუნოს მამა ღმერთი...“ 33v—36v.

12. „ნათქვამი წმიდა ეფრემისა, გამოკრება ქრისტეს იგავისა, თუ სიტყვითა შენითა განმართლე და სიტყვითა შენითა დაისაჯო. — ჰეშმარიტი კაცისა ენა არს სასურფეველი (!) და ყოვლის კეთილის ღირსეულს ყოფს კაცსა...“ 37r—38v.

13. „დიდ მარხვის ორშაბათს დღესა, ქადაგება, ნათქვამი პირითა ესაია წინასწარისა, რომ იტყვის. — გაირეცხენით, გაიწმინდენით და განაგდეთ ბოროტი თავისა თქვენისაგან...“ 38v—40r.

14. „ქადაგება აღსარებისა, თარგმანი წმინდა სახარებისა ქრისტესი, რომ ბრძანებს. — მოვედით ჩემდა ყოველნი მოღალულნი და მძიმე ტვირთიანნი და მე განგისვენო თქვენ...“ 40r—42r.

15. „ქადაგება მაგინებელთა ზედა, რომ ბრძანებს ქრისტე, თუ: ყოველი საქმე, ცოდვა და გინება მიეტეოს და რომელმანც სული შეაგინოს, არ მიეტეოს მასა არც აქა და არცა საუკუნესა. — აჰა მოძღვარნი ჩვენი მარადის ვასწავლის და გვეუბნება, თუ შეწინდით და გეწინდებესთ, კრთოდეთ და ცახცახებდეთ უსარგებლოს ცოდვისაგანაო...“ 42v—45r.

16. „ქადაგება მოწყალებაზე, რომელს იტყვის იოანე ოქროპირი.— რამეთუ ბრძანებს უფალი ჩვენი ქრისტე წმიდა სახარებაში, თუ: განყოდეთ რა მონაგები თქვენი და მიეცით მოწყალება და ქმენით ქისა თქვენი გაუცვეთელ...“ 45r—48v.

17. „ქადაგება მიცვალებ[ულ]თა ზედა, ნათქამი წმიდა გრიგოლ ტაოელისა. ეგრეთ იტყვის შენატრებული მამა იობ: პირით მიცვალებულისთა თუ შემოწყალეთ მე...“ 48v—54r.

18. „მოთხრობა მანასე ხემწიფისა.— ხემწიფე ეზეკიამ სცოდა რამე დროსა თვისსა და ღმერთი შესწყრა მას და ნებევდა ამოხოცა მისი...“ 54r—57r.

19. „მოთხრობა იოვანე ელუსარემისა პატრიარქისა.— ხოლო ესმა წმიდა ეპიფანე პატრიარქსა კიპროს ქალაქისასა, რომელ იოვანე ელუსარემის პატრიარქისა თუ ძნიად ვერცხლის მოყვარულ არისო და მრავალს ქონების პატრონიო...“ 57r—58r.

20. „მოთხრობა, ამრიელის ა, მარიამ ეგვიპტელი მეძავი დაყუდებულისა.— იყო ვინმე დედაკაცი ესე მარიამ ალექსანდრიის ქალაქისა, შვილი ქრისტიანისა...“ 58v—61r.

21. „მოთხრობა წმიდა მამა სრაპიონისა და აბბა მარკოზ ბერისა.— მოგვითხრა ჩვენ წმიდა მამა სრაპიონმან, თუ შევემთხვივ მე დიდს იოვანეს კასკატისა, რომელ არს ეგვიპტეს ალექსანდრიისა, და მუნ ვიხილე ხილვითა, რა მოვიდენ ორი ძმანი სახით ბერისა...“ 61r—67r.

22. „მოთხრობა საკვირველი კირაკოზ ბერისა, რომელი იხილა თავის დისა.— იყო ვინმე ბერი, სახელი მისი კირაკოზ, და დისა მისი სახელი პარასკევე. ესენი იყვნენ ალექსანდრიის ქალაქსა, ხოლო როცა დაიხოცნენ დედმამა ამათი, მოინდომა კირაკოზამ ბერათ შედგომა...“ 67r—70r.

23. „მეორეთ მოსვლა ქრისტესი, სამართალი შეუტყობელია კაცთაგან.— პირველ ეს, რომ შეუტყობელი არს კაცთაგან; მეორე — თხუთმეტი სასწაულობა რამ იქნების სამართლის უწინ; მესამე — ბოლოს ცეცხლისა და აღსასრულის დღისა; მეოთხე — საყვირისა; მეხუთე — მოსამართლენისა ქრისტესნი; მეექვსე — ცოდვილთა დაბეზღებისათვინ; მეშვიდე — მოწმებისათვინ; მერვე — სამართლისათვინ; მეცხრე — მწუხარე დღისათვინ. პირველათ ვიხილოთ უწინდელი თავი, თუ მოსვლა ქრისტესი და აღსასრული სოფლისა შეუტყობელია...“ 72r—81r.

24. „წიგნი, რომელი იტყვის, თუ დღესასწაულის მოყვარენი არა არს მიუღებელნი და წამებულთან გვირგვინოსანნი გახდებიან.— გარჩევა ადამისა და განკაცება ბუნებისა, თავი ი. როგორათაც მამამ თავისი შვილი გაჰყიდოს და ტყვეთ მისცეს, ეგრეთ ჩვენ მიგვცა ტყვეთ ადამმან ეშმაკთ სულთა...“ 82r—83v.

25. „ქადაგება წმინდის გრიგოლ განმანათლებელისა და ძალოვანი ღვდელთ-მთავრისა, რომელს მოგვითხრობს ქრისტეს მოსვლის სამართალსა, როგორც ბძანებს წ[ა] სახარება, თუ როგორათაც გაიელვებს, აღმოსავლეთით გამოვა და დასავლეთს განცხადდების სწრაფთა, ესრეთ იქნების მოსვლა ძისა კაცისაო, თავი ია...“ 83v—85v.

26. „მოთხრობა ხემწიფის შვილი ოვ[ა]საფისა და ბარალამ მისი ოსტატისა მცნების მიცემა.— აჰა, განკაცებულ სიტყვა ღვთისამ გამოირჩია

მოწაფენი თვისი ათორმეტნი, რომელნი და წარავლინა, რომელთ უწოდა სახელი მოციქულნი...“ 86r—111r.

27. „ქების შესხმა წმინდა გიორგისა. —
მხნე, მძლეველო, წამებულო,
სისხლის დანთხეველთ ქებულო,
ოთხთა კიდეთა განთქმულო,
წა გიორგივ ღაწლმოსილო...“ 112r-v.

შენიშვნა: დართულია სარჩევი... 113r.

28. „ცხოვრება ალექსანდრე მაკედონელისა. — მაკედონიის მეფისა ფილიპესად იტყვიან ძედ, არამედ არა არს ესრედ და ცრუ არს ესე ყოველივე ალექსანდრე არის ძე იგი ეგვიპტის მეფისა ნეკთანებისა და ფილიპეს ცოლისა დედოფალისა ალიმპიადეს...“ 115r—175v.

შენიშვნა: 176r—179r სხვა ხელით ნაწერი, იგივეა რაც 173v, 28—175v, 26.

29. [ს. ს. ორბელიანი, სიბრძნე სიცრუისა]... „მათ არ იცოდეს, ჩაყარეს ცეცხლში და დიწვნენ...“ 181r—187v.

წ ყ დ ე ბ ა: „... ეძვს ვაჟს შვილი კიდ...“ (17,28—31,26, იხ. ს.-ს. ორბელიანი, სიბრძნე სიცრუისა, 1938 წ.).

შენიშვნა: ტექსტი ძალზე დაზიანებულია და ცუდი ხელითაა დაწერილი; აქვეა ნაბეჭდი „Доклад его императорскому величеству Александру от обер прокурора святейшего синода кн. Голицына о священном союзе, заключенном с союзниками в Париже 1817 г. 27 октября с революцией Александра: Быть по сему“.

ანდერძები: 1. „მოთმინებითა და დიდებით მოწამის შენისა წმინდისა მინახისათა, ერომაგინესა და გრაბოსისათა, უფალო ღმერთო, შეიწყალე სული მთარგმანისა ამის ტერ ზაქარიასი“ 11r.

2. „მეოხებითი წმინდა გიორგისით, მოიხსენიოს ამის მთარგმანის სული, ამინ.“ 29r.

3. „წმინდისა ლაზარეს მეგობარი ქრისტესი, ამისად მეოხებით შეიწყალე, ძეო ღვთისაო, მთარგმანი და დამწერი, მონა შენი ტერ ზაქარას სული დღესა დიდსა სამართლისას. მოხედე კეთილით და ნუ განაგდებ შენის კეთილის სამყოფელისაგან. დიდება შენდა, უფალო, დიდება“ 33r.

4. „მოიხსენიე, უფალო, მთარგმანი ამისი ტერ ზაქარას სული; გეგედრები, ვინც წაიკითხოთ, თითო მიწყალე მიბძანეთ“ 48v.

5. „... შეიწყალოს ქრისტე ღმერთმან მთარგმანი ამის ტერ ზაქარას სული ამინ“ 61r.

6. „რომელ ლოცვითა და მეოხებითა ამის წმინდა მარკოზ ბერისათა, შეიწყალე, ქრისტე ღმერთო, სული მთარგმანი ამის მონა შენი ტერ ზაქარია, რომელი-ესე სვინაკსარიდგან გადმოვთარგმნე, რომელ სწერია აპრილის ბ“ 67r.

7. „მოიხსენე უფალი, (!) მთარგმანი ამისი, რომელი ყოლოვაწიდამ აღმოვიღე, სომხურის წერილიდგან, და ქართულს ენაზედ დავწერე შესატყობით ცოდვილთათვის, რა შეინანონ ცოდვა თვიანთი, მე, მონამან უფლისამან, სურამელმან ტერ ზაქარაშვ. ღ-თის სიყვარულისათვის ვინც ან გადასწეროთ, ან წაიკითხოთ, შენდობა მიბძანეთ თქვენ სადეგრძელოთ“ 85v.

8. „რომელი-ესე მოთხრობა ცოდვილმან მონა ღ-თისამა ტერ ზაქარამ მრავალის ჯაფა გაწვეთ მცირე ბევრამდინ გადმოვთარგმნე სომხურის სვინაკსარიდამ ქართულს ენაზედ „საცნოთა, ვისაც სომხური არ ეყურება, სულთა მათ მეოხათესრეთ მიხედონ ქვეყანასა და მოიგონონ საუკუნო ცხოვრება. ღ-თის სიყვარულისათვის ვინც წაიკითხოთ და ან გადასწეროთ, მე ცოდვილსა და უბადრუკსა სურამელს ტერ ზაქარასა, თითო შენდობა მიბძანეთ, რომ თქვენცა ჰპოვოთ მოტევება დღეს დიდსა სამართლისასა ქრისტე ღმერთისა ჩვენისაგან, ამინ“ 111r.

9. „წელსა ჩყკბ განსრულდა მოთხრობა ესე ალექსანდრე მაკედონელის მეფისა, დასაწყისი იყო მარტის, დასასრული თვესა აპრილისა... ველითა სურამის.. ზაქარიასითა და თუმცა... ანუ მეტნაკლებად და თუ სხვაფრივ მამსლოდეს რამე, შენდობას ვ[ითხოვ]“ 175r.

მინაწერი: 114r. 180r-v.

609

შოთა რუსთაველი. ვეფხის-ტყაოსანი. XIX

(ვახტანგის რედაქციისა)

165 ფ.; 35×21,5; ქაღალდი: უყდო; დაშლილ-დალაქავებული; ნაკლული; მხედრული; XIX ს. (ქვირნშანი: 1846); შეძენილია ლოლუასაგან.

... „ვითა ცხენსა შარა გრძელი და გამოსცდის დიდი რბე[ვა], [მო]ბურთალსა მოედანი, მართლად ცემა, მარჯვედ ქნე[ვა]... (ჳ სტროფი)“ 1r—159v.

წყებად: „...და ვის არ შეუცვლის კარგია, ორისავ იყოს მხლებელი“ (ჩ ფკ სტროფი, იხ. ვახტანგისეული გამოცემა 1712 წლისა, აღდგენილი ა. შანიძის მიერ ტფილისს, 1937).

შენიშვნა: ვ.-ტყაოსნის დანართი—„ვახტანგ ბატონიშვილის თარგმანი, პირველი წიგნისა“—არის წარმოდგენილი მხოლოდ 42 მუხლამდის, მაგრამ ფურცლების დაკარგვის გამო აკლია განმარტებანი მუხლებისა: ა, ბ, გ, დ, იდ, იე, იზ, ით, კ, კა კბ, კგ, კდ, კე-ს (დასაწყისი).

610

სულხან-საბა ორბელიანი. ქართული ლექსიკონი. 1826

210 ფ.; 34×21; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული: გადამწერი—მირიან მირიანოვი (199r); 1826. III. 2 (199r.); დაუწერელია: 1r—5v; 9v; 200r—210v; შეძენილია ავთანდილ აზლედიანისაგან.

„ანი არს პირველი ასო და ჴმოანი ართრონი. მრავალრიგად და თავად მოვალს ყოველთა სიტყუათა და ბოლოდცა, ვითარცა ზემო დამიწერია...

აადვილებს ადვილ ჰყოფს
აავლინე ზე ავზავნე
აახიზინე ზრზენილ ჰყავ... “10r—195r.

შენიშვნა 1: უძღვის — ა. „საქცევნი ხუთთა ჴმოანთა ასოთანი და სხუა თავი ბოლოთანი“ 6r-v.

ბ. „ანდერძნამაგი“ 6v—7v.

გ. ქარაგმათა შესახებ—7v.

დ. „ესე ოთხი ნიშანი ქუყნის მხომელობის ჴელოვნებანი არიან“ 7v—8r.

ე. [პირობითი ნიშნები: ცის მნათობთა, მცენარეთა, ცხოველთა, ფრინველთა და სხვათა გამოსახატავად] — 8r.

3. [ცხრილი მსოფლიო საკლესიო კრებათა: დრო, ადგილი და დამსწრე პირთა მიხედვით].

კრებანი	მეფენი	პაპანი და მონაცვლენი	პატრიარხნი	ხელმწი	რომლისა წყალობისათვის	მამანი	კანონი	ქრისტეს წელნი
ა	დიდი კოსტანტინე	სილვიბის-ტრო, პიკტორ და ვიკენტი	მიტროფანე კოსტანტინუპოლისა	ნიკია	არიოს ძესა დაბადებულად იტყოდა	ტიზ	კ	ტიზ

შენიშვნა 2: ერთვის: ა [Curriculum vitae] „ამა წიგნისა მომღუწებელსა სულხან-საბა ორბელიანსა ლოცვით მოიხსენებდეთ...“ 195r-v.

ბ. „იესო ქრისტეს სამოცდა ათორმეტნი მოწაფენი, სახელები, ვინ იყუნენ და ან-სად ეპისკოპოს იქმნენ...“ 195v—196v.

გ. ლექსი „მეფის ვახტანგისა.—

სიყრმიდგან იყო მუდამად სიბრძნის სწავლისა მსახველი...“ 196v.

დ. მისივე. —

რადგან დაშურა ასე საბა, ქება მმართებს აწყა მეცა...“ 197r.

ე. „საბას ნათქუამი. —

ამ ლექსიკონის რიგები, თუ ბრძენთა დამიწუნოთა...“ 197r.

ვ. ლექსი „თელავის ქალაქის სემინარიის სტუდენტის ნიკოლოზის მიერ ონი-კოვისა. —

სულხან-საბა არს საჭებელ ისტორიკოს, გინა ბრძენად,
ფილოსოფოსად ყოფაქცევით სრული იყო განა ბრძენად!
მან შეჰკრიბნა კონა ლექსთა, ამით ჰსცანით იგი ბრძენად,
და ნურვინ ჰკადრებთ სიჯორჯუსა, ნუცა ჰზრახავთ არა ბრძენად...“ 197r.

ზ. „მოკელენი ქართულნი, რომელნიმე არიან და რომელთამე ალარ უწოდენ და-დაუვიწყებიესთ და სხუა თურქთა ენათაგან მოულიესთ..“ 197r-v.

თ. „ქორონიკონი“ 198r.

თ. [ტექსტები ნარდის ქვებით თამაშისათვის] —

„მოურნე მარიამ განაწმიდს ვერცხლისაებრ ბერთა,
მხნედ არს მიუწუენელ მოსავთა მისთა მწუდ ერთა“ 198r.

ი. „განჯაფისა და მისის თამაშობის სახელები ქართულად და თათრულად“ 198r

ია. „გეომეტრია, ქუჱყნისმხომელობა“ 198r.

იბ. ქართული სიტყვები, რომლებიც დავიწყებიათ 198r-v.

იგ. შესხმა გადაშურის, მირიან მირიანოვისა.

„ეიწყო მეცა, მწირმან, სადა ვით ძალ-მედუას სახას ქება,
მზუნველმან მყარად შეავსხა, ვისა კლება არა ხედება,
ამან წყურნებ-ჰყო ქართველნი, რომელთაც უფლებად ხვება,
და განაპოხნა მშიერნი და დაუფუძნა ლხინება...“ 199r.

611

კრებული. XVIII

69 ფ.; 15×10; ქაღალდი; უყდო; დაწლილი; ნუსხური [სათაურები სინგურითა, სხვადასხვა ხელი); XVIII ს.

1. [კურთხევანი]... „კურთხევა იორდანისა და ყავ ესე წყაროდ უხრწნელებისად სიწმიდისა მომნიჭებელ, ცოდვათაგან გამომხსნელ“ 1r—57.

წყდება: „... რომელმან ჯუარისა მიერ რჩეულისა პაელეს მოციქულისა“.

შენიშვნა: ნაკლულევანი სახით წარმოდგენილი კურთხევანი შემდეგი შემადგენლობისაა: ა. [კურთხევა იორდანისა] — 1r; ბ. „ლოცვაჲ ახუმასა გჳრგჳნთასა“ 13r; გ. „განგებაჲ წ̃ა ღ̃ისა გამოცხადებისაჲ, ფწყებაჲ ჯერ-არის“ 14r; დ. „ლოცვაჲ თქმული წ̃ისა ნოსტილისაჲ“ 21v; ე. „ლოცვაჲ სიფლჳისა კუშთასაჲ“ 29r; ვ. „წჳსი და განგებაჲ, რომელი აღესრულების შესხმებულსა ზედაჲ“ 29v; ზ. „განგებაჲ ყოველთაო თუშთაჲ და დღესასწაულთაჲ აიაზმასა ზედაჲ“ 46r; ჱ. წესი და განგებაჲ მათ ზედა, რომელნი წვალებისაგან მართლმადიდებელად მოიქცენ“ 48r; თ. „ლოცვაჲ ქრისტიანეთა ზედა, რომელსა შეხუდეს ცოთა სარწმუნოებისა წარმართობისა ცთუნებითა, ანუ თუ წინადაეცთოს“ 49v; ი. „ჯუთხევაჲ კრავისა“ 51r; ია. „ლოცვაჲ დანრგვასა ვენახისა“ 51v; იბ. „ლოცვაჲ სთლობისა ყურძისასა“ 52r; იგ. „ლოცვაჲ ყოველსავე სახმარისა შეგინებულისა“ 54r; იდ. „ლოცვაჲ ჭურჭელსა ზედა შეგინებულისა“ 56v; იე. „ლოცვაჲ შთაჲრდომისაჲ“ 57v (ბოლონაკლული).

2. [მცირე ნაწილი ასოთა სამღერელი და სამთავარიოდან]— ... „ქ̃სნი ⷭ, რომელი წყალობისა და მოწყალებისა და კაცთმოყვარებითა ღმერთი ჩარ(!), შენდა დიდებაჲსა შეესწირაფთ, მამისა, ესე ყოველნი შჳდთაე თ̃ქნ. სამთავარიო მართალი და ჰეშმარიტი...“ 58r—65v.

წყდება: „... ამას სალმობაჲ და სიმართლე მომადლე“.

შენიშვნა: ერთგის სხვა ხელით დაწერილი ფრაგმენტი: ა. ქორონიკონი მოძრავ საუფლო დღესასწაულთა **1853—1859** წწ. (66r—69r) და ბ. ანბანი რიცხვობრივი მაჩვენებლებით. (69r-v).

ანდერძი: „მოიხსენე, უფალო, ამის მწერალი მ ა რ ი ა მ გ ა წ ე რ ე ლ ი ა ჲ ს ქალი სულით და ჯორცით, ამინ“ 53r.

მინაწერი: „ეს ქორონიკონის წიგნი ეუთუნის პ ე ტ რ ე გ ი რ გ...“ 69v.

612

ჟამნი. XVII—XVIII

126 ფ.: 17×12,5; ქაღალდი; უყდო, დაშლილი; დაზიანებული; ნაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); XVII—XVII ს.; დაუწერელია. 124v.

[ჟამნი]... „და ნეტარ არს მონა იგი, [რომელი] იპოოს მღუძარედ, ხოლო ვაჲ არს მონისა მის, რომელი იპოოს უდებებით... „ჟამნი შუაღამისანი“ დან (შდრ. ჟამნი, თბილისი, 1899 წ. გვ. **ი**ვ, 11).

შენიშვნა: ბოლოში მოთავსებულია ორი (125—126) ფურცელი სხვა ხელნაწერი ჟამნიდან.

613

სადღესასწაულო. XVIII

6 ფ.; 11×10; ეტრატი; უყდო; ნუსხური (სათაურები სინგურით); გადამწერი — ნათანელ გოგრიჭია (5r); [XVIII]; დაუწერელია: 6v.

„[თუ**ს**]ა სეკდენბერსა დღე აქუს **ლ**. ა ღ̃თის გამობრწყინებაჲ, უქმი, ⷭ შობა ყოვლად წმიდისა, ჴსნილი...“ 1r—5r.

შენიშვნა 1: ხელნაწერი წარმოადგენს საუფლო დღესასწაულთა და წმიდათა ბსენებას თვეების მიხედვით სექტემბრიდან აგვისტომდე.

შენიშვნა 2. წიგნს ერთგის: „ყუმატი თუთანი (!) მართალი და ჰიშ[მა]რიტი, თვეს სეკდ[ე]ბერსა **გ** და ქ̃დ...“ 5v—6r.

ანდერძი: „ღმერთო, ახპარე, ვისაცა იყოს ესე, ამინ. თუ შენდობაჲ მიბრძანოს ნ ა თ ე ნ ე ლ ს ა გ ო გ რ ი ჭ ი ა ს ა, ამინ, თ̃ქნც შ[ე]გ[ინდ]ოს.“ 5r.

614

იოანე ოქროპირი — ჟამის წირვა. XVII

39 ფ.; 12,8×9,2; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტკივფრული ხის ყდა (სიძკეულისაგან დახიანებული, მოვარდნილი); დამწლილი; ნაკლული (თავ-ბოლოსა და შიგა და შიგ); ნუსხური (თავკაზმულობიანი; 1r, 8r; სათაურები სინჯარით); გადამწერი — თანუა (?) —22r; [XVIIს.].

„საღმოთოს ჟამის წირვა წმიდისა იოანე ოქროპირისა, ხოლო რაჟამს ეგულებოდეს მღდელი ჟამის წირვასა, ესრეთ უწმს, რათა მას დღესა და ღამესა ფრთხილად და განკრძალვით იყოს...“ 1r—38v.

წყება: „...არა თუმცა საფლავსა დადეს“.

შენიშვნა: 1. 39r-v-ზე მოცემულია ქართული ტექსტის ბერძნული თარგმანი, ნუსხურად დაწერილი.

2. საგანგებოდ აღსანიშნავია ყდის (ორსავე ნაწილის) ტკივფარი ვარდისა და აჟურული ფოთლების სახით.

ანდერძი: „მოიხსენე, უფალო, თანუა ჩაქვილაძის ქალი დღეგრძელობით და ცხონებით სასუფეველსა შენსა, ამინ“ 22r (ტ. ხ.).

615

კრებული. XIX

26 ფ.; 21,8×17.8; ქაღალდი; უყდო; თავნაკლული; დახიანებული (დალაქავებული მელნისაგან); ცხედრული (სხვადასხვა ხელი); [XIX ს.]; შეძენილია გ. ზედგინიძისაგან.

1. [დარიგებანი]... „რგებულ, ხოლო უქმობა, ვითარცა წყარო ყოვლისა სიბოროტისა არს ცოდუაჲ ფრიად წინააღმდეგი ღ~თისა...“ 1r—v.

2. „შემოკლებული კატეხისმოს. 1 კითხვა: რაჲსა~ს გეწოდების შენ ქრისტიანე? მიგება: ამისთჳს, რომელ მწამს მე უფალი...“ 2r—8v.

3. „შემოკლებული სამღუდელო ისტორია. გაკუ~თა 1. შექმნისათჳს სოფლისა. — ღმერთმან შეჰქმნა ცა და ქუ~ყანა...“ 9r—21v.

4. „ჟამნი მცირე სერობისა. — დიდება შენდა, ღმერთო ჩუენო, დიდება შენდა. მეუფეო ზეცათაო, ნუგეშინის მცემელო, სულო ჭეშმარიტებისაო, რომელი ყოველგან ხარ და ყოველსავე აღაესებ მადლითა შენითა...“ 22r—26r.

მინაწერები: „ეს წიგნი 1936 წლამდე ეკუთვნოდა **ნ**იკოლოზ ბერიძეს. 1936 წლის ივნისში მე წამოვიღე მისგან, რომელთანაც ვნახე ხელით ნაწერი სახარება, დაფიანტული იყო, ამავე ხელით იყო ნაწერი. გიორგი ვლადიმერის ძე ზედგინიძე, 1936 წელი 19,7“ 21v.

2. „ეს წიგნი ეკუთვნის პაპლე ბერიძეს, ოსსძეს“ 26r.

3. წერილი „ალექსი ბერიძისა დეკანოზ იოსებ ორბელიანოვისადმი, ჩყლდ-ს წელს აგვისტოს ბ“ 26v.

616

ხელნაწერი ფურცლები ნაბეჭდ პარაკლიტონში. 1720

231ფ.; 26,5×18; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ყდა; დახიანებული (ფურცლები დალაქავებული და დახეული); ნუსხური (სათაურები სინგურით; მრავლად მოიპოვება თავ-ბოლო კაზმულობანი); დამკვეთი: ბაქარ მეფე (1r)); წარმგები საფასითა: ვახტანგ მეფე (1r); გამმართველი: ორბელისშვილი ნიკოლაოზ, მროველი ეპისკოპოზი (1r); მბეჭდავი,— გიორგი, მხატვარი ტფილისის სიონისა (1r); 1720 წ. (1r).

შენიშვნა: 1. პარაკლიტონი ვახტანგის სტამბისაა, 2. ხანდაზმულობისა თუ უხეშ რესტავრაციის გამო ფურცლები დახიანებულია, ამიტომ ადგილები და ზოგან მთლიანი ვერდების ტექსტი ნუსხა ხუცურითვე ალუდგენიათ ზედმიწევნილი სიზუსტით: მთლიანად: 3r-v, 228r-v, 231r-v; ბოლო ნაწილობრივ: 2r-v, 4r-v, 5r—6v, 15r—19v, 31r-v, 34r-v, 55r-v, 64r, 89r-v, 115r-v, 118r, 137r, 146r—147v, 226r—227v, 229—230v.

617

ანტონ I — წყობილსიტყვაობა. 1810

111 ფ.; 21×16,5; ქაღალდი (ლურჯი); უყდო; მზედრული (სათაურები სინგურით); გადამწერი — დავით (110v); 1810 წ. (110v); დაწერილია: 8-v, 111r-v.

„წიგნი წყობილსიტყუაობა, ნაწილი პ'ლი. ღ'ისმეტყუ'ლებისათჳს, თაი ა. თჳს სამობისა და ერთობისა.—

ერთი არს ზესთა, დაუსაბამო კეთილ.
ზესთ-ნათლოვანი, ერთობა სამპირებით...“ 9r—109v.

შენიშვნა 1: უძღვის — ა. „წინასიტყუობა წინამდებარისა წიგნისა ხუთტაეპოვანთა სტიხთა ანუ შაირთა, ქმნილი გ აიოსის მიერ არხიდიაკონისა“ 1r—3v. ბ. შაირები, გამოყვანილი აკროსტიხად: ა. „ა ნ ტ ო ნ სტიხობს, მოწუაფე წინასიტყუაობს“ 3r; გ. პინაქსი წყობილსიტყუაობისა“ 4r—8r.

შენიშვნა 2: ერთვის: ა. „ქმნილი მცირისა ტრიფილესაგან დიაკონ-მონაზონისა: ეს წყობილსიტყუა განკარგულ ქმნილ, თხზულ, ლექსულ, არს ანტონისაგან ყოველად ბრძნის, ბრძენთ უბრძნესის...“ 110r-v.

ბ. „თჳს სახელწოდებისა მისის უშრიდესობისა:
დღე ესე მჭსგავს არს დღისა მეარგასისა...“ 110v.

მინაწერი: „სრულ იქმნა წელსა 1810, თთუესა იულისსა **22**, დავით“ 110v. (ხვეულად).

618

ლექსთა კრებული. XIX

15 ფ.; 35×21,5 (სხვადასხვა ზომისა); ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; დახიანებული; მხედრული; XIX ს.

1. ლექსი: „ივერთ საწადი და სასურველი
იხილეს, შეკრბენ, დაჰფარეს ველი...“ („1856-სა წელსა ოკდომბრის 23-სა დღესა“) 1r.
2. ლექსი: „მუზნო, მომმართეთ, მომეახლენით,
ძალი თხრობისა ყურს შეამბერენით...“
(„9-ს ივლისს 1859-ს წელსა, ქ. გორი“) 2r.

შენიშვნა: ერთვის — „თქვენგან თხოვილი მოგვართვით, თუმცა სურვილი მჭონდა თქვენს მოსაწონად დამეწერა, მაგრამ, რადგან თქვენვე დამიჩართეთ, ეს წუხანდელია გათავებული გახლავსთ, დღეს უთუოდ იმედი მქონდა და ყოველ სათსაც (!) მოგელოდით, მაგრამ არ ვიცი, რა მიზეზია, რომ აღარა გვნახეთ.

ეს არის ახლა გიახლით, ჩვენი ნათესავი თინათინ უკანასკნელს დღეში მიწვენილა და იმის სანახავად გახლდით. ასე რიგად შევავწუხა იმისმა ნახვამ, თქვენმა სიცოცხლემ, რომ სრულებით აღარა მახსოვდა რა. ეხლა ცოტა უკეთობაში დაუტევეთ და არ ვიცი, ამალამ როგორ იქნება. მიბრძანეთ, რატომ არ ინებეთ ჩვენი ნახვა? ხომ არა გემიზეზებათ რა?!.“ 2v.

3. ლექსი: „ხილვა მთათა მაღალთ აცხოველებს ჩემ შორის გრძნობას და კვალად ნამდვილ დამიმტკიცებს გველთ მწერალთ ცნობას...“

(„1859-სა წელსა, ივლისის 22“) 3r-v.

4. [სამთმრის წერილი] „კნინა გ ო ნ ი ა გ ი ო რ გ ი ს ასულს დეკანოზი გ ი ო რ გ ი გამრეკელოვისაგან, **1859** წელი **4** ოქტომბერი, ქ. ქუთაისი“ 1r—2v.

5. [გლოვით ტირილი] —

„ტახტსაც უტეხებ მაღალსა, სხვას მიეკლტი მაგიერსა,
არად რაცხავ ძლიერებას, არც მეფობას ქვეყნიერსა...“

(„1865-სა აპრილს 20-სა“) 5r.

6. [მეფის საგვარეულოს წარმომადგენლის გარდაცვალებაზე თქმული] —

„კაკაცასის ერნო, მოკრბით, მხნენო, გლოვით აღსილი
მდებარე საგნად სატირლად ნახეთ შეცვლილი...“ 6r-v.

შენიშვნა: სხვა ხელით მიწერილია შეცვლილად მე-11 სტროფი.

7. „სიტყვაო დროთა მეტალისა ხარ ბგერა,
საშინელი ხმა შენი აღმაშფოთებს რა...“ 7r.

8. „მ ა რ ი ამ გოლგოთაზედ. თხზულება ჯ ი უ ს ტ ი ნ ი ა ნ ი ს ა.— ჰმუნვისა მუხო (!) განმსხე შავი ღრუბელი,
გარემომცველი გოლგოთისა გაბნელებელი...“ 8r-v.

9. [ვ ა ნ ო მ ა ჩ ა ბ ე ლ ი] „ეუძღვნი კნინა ეკატირინე ერისთავის ასულს. —

„ავიღე ჯელშიკალამი და აღვწერ თქვენსა ქებასა,
ნუ დამძრახავთ, თუ რომ პოეტთ მცირედსა ნაკლულებასა...“ 9r.

10. [პასუხი ეკატირინე ერისთავისა]

„თეთრო სპეტაკო, ლამაზო, საქებო ზომაზედ მეტო,
მადლობას გიძღვნი ლექსისთვის, ჩემო პატარა პოეტო...“ 9v.

შენიშვნა: ერთვის — „დარო, ჩემს სიძეს წაკითხეთ, ვ ა ნ ო დაწერილი, გ ი ო რ გ ი მ ა ჩ ა ბ ლ ი ს შეილისა, და პასუხიც ზედ არის მოწერილი. თუ ნებამთ, მამის ლექსებსაც წაკითხებ, მარამ თუ არ უნებე (!), ისე არ ივარგებს, კალამი არ მივარგა. ძღივსა ვსწერ, ანიკო“ 9v.

11. „ალექსანდრე ჭავჭავაძის ლექსის პასუხი—

„შანშიანთ შენ, იარალო,
მოფრინდი აქ, რა გახარო!...“ 10r-v.

12. „ვეტრფი, კოლხიდავ, გაწშორებული მათ შენთა ადგილთ, სადა დიდების შარავანდედით ვჰსჴერეტ გონ განუენილთ...“ 11r-v.

13. «ჯ ო ჯ ა ვ ა ძ ე ნ ი კ ო ლ ა ო ს, კარის დიაკონი, შ ე ს ხ მ ა ა ნ ტ ო ნ კათალიკოზის კურთხევაზედ»... „თქუჷნისა და ეინათგან ოქროვანნი ბაგენი მისნი დაჷშულ არიან, ამისთ˙ს ვიტყჳ კადნიერ სიტყუასა უჷმიდესობისადმი თქუჷნისა... უჷმიდესობისა მისისასა ესრეთ უკუჷ, უნეტარესო მეუფეო, უჷმიდესი იგი მეუფე აღმზრდელი უჷმიდესობისა თქუჷნისა გიჷმობს დღეს საფლავით გამო ესრეთ: მისმინე მე, ჭ ანტონი უჷმიდესო, მე, ანტონის აღმზრდელსა შენსა, და ჰსცან, რამეთუ დღეს ფრიადითა მხიარულებითა აღვავსები...“ 12r-v.

14. ქართული ენის გრამატიკიდან (ნაწყვ.)... „სხჳადასხჳათა სახეთა წინადადებათასა სამობითა და ხატად საცნაურად განმარტებულ ჰყოფენ, ესე იგი: რომელი, ვითარი, რაოდენი...“ 13r-v.

15. ფრაგმენტი: 1. იმპერატორიცა ეკატირინას შესახებ — ნაწყვ. იგივე რუსულად (14r); 2. „უბნობის შესახებ“ 14v.

619

ამირან—დარეჯანიანი. XIX

211 ფ.; 20×15,6; ქაღალდი (ლურჯი); მუყაოს ყდა; ნაკლული; მხედრული (სათაურები სინგურით); XIX ს. (ჳვირნიშანი: 1804); შეძენილია გიორგი არჩვაძისაგან.

[ამირან-დარეჯანიანი]... „უბრძანა დიდებულთა, ვითა იმ კაცსა საკვირველი ნადირი უნახავს...“ 1r—211v.

წ უ ყ დ ე ბ ა: „...ღამაზ დევი ვეშაპსა ზედა ჴდა მეტად დიდსა, ჴელთ ამოწვდილი ჴმალი ჰქონდა, თავმან თქუენმან, საზაროდ ჴმა იყო ნახვა მისი, პირველ გვიბძანა ჩუენ“ (3,23—178,30 იხ. ამირან-დარეჯანიანი, თბილისი, 1939).

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: 6v და 7r შუა, დაბეჭდილთან შედარებით, ტექსტს აკლია: 8,14—9,3 გვ.

620

ლექსთა კრებული. XIX

32 ფ.; 33×24; ქაღალდი; უყდრო; დახიანებული; მხედრული; XIX ს. (ჳვირნიშანი: 1829).

1. [გიორგი თუმანოვისაგან თქმული] «მუხამბაზი ბოი სალბუჩირის ჴმაზედ».

„ულმობელო დიანავ, არ გა[ქქს შეწყალებანი“... 5r.

2. [ლექსი] — „ღონით პოვე დუმილი, ვემზგავსე შორით ხელსა...“ 5v.

3. „მიჯნურთაგან რა ქსურს (!) წუთო სოფელო?...“ 6r.

4. „საწუთროჳ (!) მოზიდა შვილდის კილოსა...“ 6v.

5. „ჰოი, სოფელმან ჩემთჳს ესრეთ ინება...“ 6v.

6. «გ. თუმანოვი. თურქის გაფი».

„ეშხისა ზღვასა რას მიველ ნაპირას, ვუი, ვუი...“ 7r.

7. [ალ. ჭავჭავაძე]. „მშვინიერთა ხელმწიფვე, მკლავ სიმორით შენითა...“ (შდრ. ალ. ჭავჭავაძე, თბილისი, 1940, გვ. 102) 8r.

8. „ქ. ეს არის ჩემი ვედრება, თუ მკლავს, საყვარელმან მამკლამს...“ 8r.

9. „გეტრფოდი მარად, სულო და...“ 9v.

10. „თავი ვამონე სატრფოსა, თავისი სურვილი შემოსა“... 9v.

11. „მდელოსა სუშუტუბეს (!) მამკლა მე...“ 10r.

12. „სული შორდება გვამსა, ვკვდები მე, ოხ, რა ტანჯვა ყოფილა...“ 10.

13. [შდრ. ალ. ჭავჭავაძე] „ჟამნი რბიან, შენცა მელტვი...“ (შდრ. ალ. ჭავჭავაძე, თბილისი, 1940, გვ. 21)—11r.

14. „გონება შმაკოს (!) ხელად, ვარდო შლილო... 13v.

15. [ალ. ჭავჭავაძე] „ქ. ჯი, გაბადრულო მთვარე!..“ (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, თბილისი, 1940, გვ. 101)—15v.

16. [ალ. ჭავჭავაძე] „მაისის ვარდმა ფუჩჩინილმან...“ (იქვე, გვ. 13)—16r.

17. [მაირი თქმული თ. გიორგი თუმანოვისაგან]—
„ქ. ვჰობ სიყვარულიდ გული შევწირე...“ 16v.

18. [გ. თუმანოვი, თქმული ლექსი დუგაის ხმაზედ]—
„ქ. ჰე, მოყვარევო, ზილფნარევო, ნარდიონ გველო...“ 17v.

19. „ქ. ხმატკბილი იადონი სტირს ცრემლიდ ჰმუნარე და...“ 18r.

20. «გ. თუმანოვი, ვიშ რა გვიამას ჭმაზედ სათქმელი გაფი»—
„დავკარგე ფერითა დიდრად შემკული, ვარდო გაშლილო...“ 20r.

21. „ქ. ხედავთ, ვით ჟამსა სოფელმა...“ 20v.

22. „ქ. გული ოხრავს და გეტრფის შენ, ჯი, ჰოი...“ 21r.

23. „ქ. ბუდოვან (!) გულს, შენ აღმიჩნდი დარადა...“ 21v.

24. „დუბეითი თ[ა] გ[იორგი] თ[უმანოვისა]—
დილით თვალთა ამხილველი აფროდიტს ვჰვრეტ ნამკრთოლვარებს...“ 22r.

25. «გ. თ უ მ ა ნ ო ვ ი, მასტამ იალაღზედ შარა-შური, შუშტარ-მუსალიფში სათქმელი».
„ჯი! ჟამნო, ჟამნო, ყოფილნო ტკბილად...“ 22v.

26. [მისივე, მუსტაზადი] —
„ეჰა, მნათობო ცთომილ მჯობო, გეტრფი სულითა...“ 23r.

27. [მისივე თქმული თეჯლისი] —
„ვით შევამკო ველნი მაისის, და ზედა
ვარდი შლილობს, ნაზად ჰჭვირს სადა ლალნი...“ 23v.

28. [მისივე «ბოი სალბუჩინარის ჭმაზედ სათქმელი მუხამბაზი»]
„ვარდი რა გაიაბდეს, ვინ ყოფს მისა ქებასა...“ 24r.

29. „ქ. მიველ წალკოტს სანუგეშოთ, გლახ ჩემს გულს სევდა ესია...“ 25v.

30. «თახმისი, თქმული გ. თუმანოვისაგან»—
„ქ. ვარდო ამაყო, დამწვარვარ მე სურვილითა სრულითა...“ 26v.

31. „ქ. უწყვი ვარ ჯირსა მალვას, დუმილს, ოხრვას და კრძალვას...“ 26v.

32. „ქ. ვეტრფი სატრფოთა თვალთა, ღაწვ-ვარდთა, ბაგე-ლალთა...“ 26v.

33. [ოდოევსკიდან]—
„ქ. ვარდო, რათ ხარ თავდახრილი... (იხ. ალ. ჭავჭავაძე, თბილისი, 1940, გვ. 151) —28v.

34. «გ. თუმანოვი, სათქმელი გაფი-ახალ აღნაგოს ქმაზედ»—
„ფუცავ კრონოსის დიადა...“ 30r.

35. ამეკამათ შენ გშვენის ქება, შენ გამოჩნდი კეკელად...“ 31r.

36. „იავ-ნარგიზნო, სუნით შენით პყარ ყნოსანი...“ 32r.

37. „ქ. რისთვის მტანჯავ, მე უშენოთ, მასკვლავო მცისავ...“ 32r.

„[დ]სრულდა გრიგოლ თუმანოვისაგან ნათქომი მუხანბაზი“ 32r.
შენიშვნა: ხელნაწერში, გარდა ქართული ლექსებისა, მოთავსებულია თურქულ-აზერბაიჯანულიც, დაწერილი ქართული ასოებით.

621

სარიდონიანი. 1882

62 ფ., 35×22; ქაღალდი; უყდო; დაზიანებული; მხედრული; 1882 წ. (52v); დაუწერელია: 53v—62v.

«სარიდონიანი».—

„ღმერთო, შენ მამეც გონება ძალითა მითვე შენითა,
რომელმან შექმნა ადამი მიწისაგან ზელითა
და მისცა ჯოჯოხეთისაგან განუჭარება ცეცხლითა,
და მაცნობე გზანი კეთილი, გეეედრები ცოდვილის ენითა...“
1r—52v.

შენიშვნა: ტექსტი შეიცავს 623 სტროფს.
მინაწერები: 1. „ეს სარიდონიანი არის მიხეილ—ბედუკაძისა“—გარეგანის r.
2. „1882 წელსა ენკენის 9 დღესა გავათავე გადაწერა“ 52v.

622

შოთა რუსთაველი—ვეფხის-ტყაოსანი. XIX (ვახტანგისეული რედაქციის)

153 ფ.; 33,5×20,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული მუყაოს ყდა, მოცილებული; მხედრული (სათაურები სინგურით); XIX (ქვერინიშანი: 1832, 1834, 1835).

„ამა ამბის დასაწყისი პირველი, ამო და სასმენელად მშვენიერის სწავლისათვის მოშაირეთასა, ტარიელისა და ნესტან დარეჯანისა ვეფხის-ტყაოსნობით უხმობენ. —
რომელმან შექმნა სამყარო ძალითა მით ძლიერითა...“ 1r—153v.

შენიშვნა: 1. ყდის ყუაზე ამობეჭდილია: „ენეინა ნატალია ირაკლის ასული აბაშიძე-მარაბლისა, ხოლო ზედა ყდის შუაზე: „ვეფხის-ტყაოსანი რუსთაველისა“.
2. ვეფხის-ტყაოსანი სრულია. ბოლოს ერთვის დედნის, ვახტანგის გამოცემის, მესტამბის ბოლოსიტყვაობა ლექსად, რაც წყდება სიტყვაზე: „.. დაესრულა ესე წიგნი კორანიკონს უნ-სა სმულსა“.

623

პარაკლისი საედრებელი წმ. გიორგისა. XVIII

12 ფ.; 17×11; ქაღალდი; უყდო — დაშლილი; ნაკლული; მხედრული; XVIII ს: გადმოცა ხელოვნების მუზეუმიდან 1936 წელს.

„პარაკლისი საედრებელი წ~ისა დიდებულისა დიდისა მოწამისა და ძლეუაშემოსილისა და საკჳრველთ-მოქმედისა გიორგისა. — მღუდელმან კურთხეულ არსი, მეუფეო ზეცათაო, წ~ო ღმერთო, მამაო ჩ~ნო, უფალო შემოწყალენ — **იბ**, მოვედით თაყუანისჳცეთ — **გ**, უფალო, შეისმინე ლოცჳსა ჩ~ნისა, სრულიად...“ 1r—12v.

შენიშვნა: ხელნაწერს აკლია მე-4 და მე-5 ფურ. შუა.

624

გამოკრებილი სადღესასწაულო. 1792

195 ფ.; 11,7×8,7; ქაღალდი: ტყავგადაკრული ტკიფრული ხის ყდა; თანაკლული: ნუსხური (სათაურები სინგურით); გადმწერი — **ოსე** გაბაშვილი ზაქარიას ძე (157v); 1792 წ. (157v, 191r); დაუწერელია: 1v—2v, 3v, 158r—159v, 191v—195v.; გადმოცა ხელოვნების მუზეუმიდან 1936 წელს.

„...მარტჳსა თ...ვალე მჳედრობა ყოველად ღ~ვ რჩეული. გამობრწყინდა მარხჳსა თანა პატიოსანთა ღუაწლთა მიერ წ~ჲ მყ[ო]ფელი და განმანათლებელი სულთა ჩ~ნთა...“ 4r—157v.

შენიშვნა. ე რ თ ჳ ს — 1. „უკეთუ ტაძარი ჴელით-უქმნელისა ხატისა იყოს, ანუ ჰნებაჳს უპირატესსა, ჰყოფს ღმისთჳესა, მცირისა მწუხრსა ზედა დასდებული მჭელი დ. ჭმაჲ ა, ზჳისაგან (!) პატივ-სცა მაცხოვრამან ხატსა კაცობრივსა, გამოიხატაჲ რაჲ ჩ~ნებრ უქცეველად...“ 160r—190v.

2. კრიპტოგრამა — 195v.

ანდერძი: „აღიწერა სადღესასწაულო ესე თთჳესა ნნოებრსა (!) **ბ** ჴელითა ზაზარია მოძღურის ძისა **ოსე** გაბაშჳლისათა, ვინც შენდობაჲ მიბრძანოთ ღმერთმან თ~ნცა შეგინდჳნეს, ქრისტეს აჰპთ **ჩჲეჭ**“ 157v.

მინაწერები: 1. „ჳ. ოსე გაბაონისაგან ვიცოდე ესე და ამის შემასრულებელი ცალკე შეკრულია, მღუმიის მაცხოვრის შეწირულია და ნოროვინ მიუღებს, თვარა წყეულს მიიღებს და, ნუ ჰყოს ღმერთმან, უკრძალველობა კაცთაგან, **ჩჲეჭ** წულთა უფლისათა, 1792. 11“ (191r).

2. „ტფილისი ადაიხრა და დასწუა კაჯარმა ვინმე ა ს ტ ა რ ა ბ ა დ ი თ გამოსრულმა ხოჯამ ა ღ ა მაჰმადხან **ჩჲეჭ** წულთა უფლისათა, თთჳესა სეკდებერსა ი~ა 1795.11“, 1r.

3. ეს წიგნ[ი] ეკუთჳნის ღვ[ი]მ[ი]ს მაცხოვარს“ 1r.

4. „თ~ესა მაისსა ა, ქრისტეს აჭეი **ჩჲია**, ჟამი გაჩნდა საწეოეთლოში და მერე ყოველგან, და ვართ ხიზნად ვ ა ნ ს, მონასტერში“ 157v.

625

გამოკრებილი სამოცექულო. XVIII

338ფ.; 13, ×9,2; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; ნაკლული; მხედრული (სათაურები სინგურით); XVIII ს.; გადმოცა ხელოვნების მუზეუმიდან 1936 წელს.

„წ~ესა და დიდსა კ~ესა პასექისასა მწუხრზედ სახარებაჲ იოანესი, თავი კ, მუქლი **ით**. — და ვითარცა შემწუხრდა დღე იგი ერთშაბათსა...“ 2v—338v.

წყდება: „... რამეთუ არაჲ ვიყა (!) მუნ, არამედ მგალობელთ“.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ბოლო ფურცლების, 333—338-ის ხსოვლად მარცხენა ნაწილია დარჩენილი.

2. ტექსტი თავნაკლულია, იწყება:...„სა შინა ჩანს და ბნელი იგი მას ვერ ეწია...“ 1r—2v.

626

სადღესასწაულო. XVII—XVIII

224 ფ.; 27,5×17,2; ქაღალდი (მოლურჯო); უყდო; დაწლილი; დახიანებული (განსაკუთრებით ბოლო ფურცლები: 215—224); ნაკლული (თავ-ბოლოსა და შიგა და შიგაც); ნუსხური (სათაურები სინგურით, თავ-ბოლოკახმულობანი: 70v, 123v, 139r, 160v); XVII—XVIII; დაუწერელია: 39v, 41r—42r, 50v—51v.; გადმოეცა ხელოვნების მუზეუმიდან 1936 წელს.

[სადღესასწაულო] — ... „რომელი მარადის ჰგ[ი]ს და ბრწყინავს უკუნითი უკუნისამდე, და მერმეცა ვღაღადებდეთ და ვიტყოდეთ 1r—214v.

შენიშვნა: სადღესასწაულოში წარმოდგენილია თვეები: ოქტომბერი, ნოემბერი, დეკემბერი და იანვარი.

627

გამოკრებილი თვენი. XVIII

448 ფ.; 20×15,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ყდა, დახიანებული; ბოლონაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); [XVIII ს.]; დაუწერელია: 1r—4v, 6v, 215r—216v, 256r—257v, 357r.-v. გადმოეცა ხელოვნების მუზეუმიდან 1936 წელს.

„თ~ა სეკდენბერსა აქუს დღე ლ, დღეთა აქუს ჟამი ოჲ და ღამეთა ჟამი ოჲ. თვესა სეკდენბერსა ა გჳრგჳნი წელიწდისა დაწყებაჲ ინდიკტიონისა და ჴსენებაჲ წ~ისა სჴვონ ჰალობელისა (!) და წ~თა ორმოცთა ქალწულ მოწამეთა და წ~ისა ამონა დიაკონისა, უფალო ღმ~ესაჲ, ჴმაჲ ა.—შენ, სიტ~ყჲ თავადისა ქრისტეს უფლისაჲ, მოძღურებისა მიერ ლოცვა გჳსწავიეს ჩ~ნ, ყოველთა ღეთა ესრეთ მისსა მიმართ ჴმობად...“ 7r—342r.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის აზიებზე მრავალგან მიწერილია საგალობელთა ავტორები: გერმანოს, ანდრია, ანატოლი, ეფრემ, კოსმან, იოანე, თეოფანე და სხვ.

2. ე რ თ ე ბ ა: ა. „თ~ა სეკდემბერსა ოჲ. წამებაჲ წ~ისა დიდისა მოწამისა ქ ე თ ე ვ ა ნ დედოფლისაჲ, ესე იყო ასული ქართველთა მეფისა და დედოფალი კ ა ხ ე თ ი ს ა, ხოლო იწამა სპარსთა მეფისა შ ა ჰ ა ბ ა ხ ი ს მიერ უსჯულოსა ქალაქსა შინა, რომელსა ეწოდების შ ი რ ა ზ ი. წ~ნ, სიტყუაჲ. ბრწყინვალედ შუშნიერ არს დღეს ჴსენებაჲ ღირსისაჲ, ყოველად სანატრელისაჲ. ზორო განვაწყოთ, ძმანო, და ქებით შევამკოთ დედოფალი...“ 342r—348r.

ბ. „თ~ა ოყდომბერსა ა, დღესასწაული სვეტისა ცხოველისა და კვართისა სუფლისაჲ, მუზარი შემდგომად ნეტარ არს კაცისა... დღეს სიბრძნემან ღ~მან და სიტყუამან. მამისამან შეუმზადა საყდარსა ღ~ისასა დიდებაჲ...“ 348r—355v.

გ. „თ~ა ოყდომბერსა ბ, წ~თა ღუაწლისა მძლეთა დიდთა მოწამეთა დავით და კოსტანტინესი, რომელნი იწამნეს ქ~ესასა ქართლისასა, სანახებსა არგვეთისასა შემდგომად დიდისა და მაღლისა ვ ა ხ ტ ა ნ გ გორგასლისა მეცვლებისა. ესენი იყვნენ ძენი ქართველთანი და ქრისტეს აღსარებისათ~ს იწამნეს მ უ რ ვ ან ყ რ უ ს ა მიერ. ამასცე დღესა შ უ შ ა ნ იქ დედოფლისა, ჴმაჲ ბ. მამისგან შინი ორგზის, აღმოსაცენით აღმობრწყინვებულად მთიებ~ად და ვარსკულავად მოაველ მნათობად გამოსჩნდით დაეით და კოსტანტინე...“ 356r-v.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

დ. „წრისა გრიგოლი ხანძთელისა, თა ოყდომბერსა ე“ 358r.

ე „თა ნოენბერსა ი, წრისა კოსტანტინე ქართველისა“ 358r.

ვ. „თა ნოენბერსა იბ, წრისა აბიბოს ნეკრეს ქალაქის ეპისკოპოზისა“ 358.

ზ. „თა ნოენბერსა იზ, წრისა მიქაელისი, რომელსა ეწოდა გოგრონ“ 358r.

ი. „თა ნოენბერსა იი, წრისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ილარიონ ქართველისა. ესე იყო ნათესავი კრისტანე და სიმდიდრითა გარდარეულთა თავადისა კახთა მეფეთა უდიდებულესი, მჯედართ მფლობელისა ძე. უფალო ღაღდაყავს უქცევთ რვათა მეუნოთა ზედა, ჭმაჲ დ ორგზის,—აღვახუნეთ დღეს, მარწყუნენით, ბაგენი ჩნნი გალობ-ად ჴსენებასა წრისა და ნეტარისა მამისა ილარიონისა...“ 358r—360r.

თ. „თა დეკემბერსა ბ წრისა და ნეტარისა მამისა ჩრნისა დიდისა მღდელთ მოძღურისა პეტრესი, რომელი მონაზონ იქმნა, განეშორა და მერმე იძულებით მამფსა(!) ეპისკოპოზად იკურთხა. ესე იყო ძე ქართველთა მეფისა ვარზაკურ კეთილმორწყმუნისა, ესე მეოთხე მეფე იყო მირიან მეფისაჲნ, რომელი მოიქცა დედისა ჩრნისა ნინოს მიერ, და დასაბამ ექმნა ქართველთა კრისტეს ცნობისა სარწმუნოებისა. ჭმაჲ დ. მჴნონი. მოვედით და შემოკრებით დღესასწაულსა ამას დიდსა მღდელთმთავრისა დ-ბლისა პ-ესსა..“ 360r—362r.

ი. „თა იანვარსა ზ, წრისა დიდისა მოწამისა ჰაბოსი, რომელი იწამა ქალაქსა ტფილისასა, უფალო ღ-დაო, ვიტყჳთ სამთა ნათლისღებისათა... იყო ოდესმე აბონელსაცხებელთა შემზავებელ..“ 362r—364v.

ია. „თა იანუარსა იდ, წრისა დედისა ჩრნისა ნინო მოციქულისაჲ ქართველთა განმანათლებელისა, ჭმაჲ დ. მჴნონი, აღბრდილი უბიწოებით, მტკიცე სარწმუნოებითა, მოძღრი ქართლისა, სანატრელი ნინო“ 364v—369v.

იბ. „თა მარტსა კ, წთა დიდთა მოწამეთა და ქართველთა მნათობთა საქართველოსა მჳრობელთა სანატრელთა მეფეთა არჩილისი და ლუარსაბისი, უკუეთუ მარხვანი იყვნენ მწუხრი... გიხაროდენ მორწყნეთა შორის, ამოვანო მკედრო უფლისაო, რომელმან ბრძანებაჲ უსჯულოსა არად შჱჩაცხე.. და ბილწი იგი უსიტყუოლ ჰქცენ...“ 369v—373v.

იგ. „თა მაისსა იგ, წრისა მამისა ჩრნისა ეფთჳმი ქართველისა, წიგნთა თარგმანისა, რომელი იყოფებოდა მთაწმიდასა. შემდგომად ნეტარ არს კაცისა... მამაო წო, ეფთჳმი. ფრთოვან ჰყავ შენ გონებაჲ ღ-ისა მომრთ სურკლითა და ჩიელთაგან (!) საწუთისათა სრულიად განეშორე..“ 373r—376v.

იდ. „თა იულისსა კთ, წამებაჲ წრისა დიდისა მოწამისა ევსტათისი, რომელი იყო ნათესავით აგარიანი და ძე მოგჳსა, დატყჳეგა სჯული და მამული, მოვიდა, დაეშენა დედაქალაქსა მცხეთას და ნათელ-იღო და-ბარადის იქცეოდა მნათობსა ქართლისასა ღ-ე აღმართებულსა სუ(ა)ტა ცხოველსა წინაშე, ხოლო იწამა ქალაქსა ტფილისისასა მარხაპანისა ვისმე უსჯულოისაგან, რომელსა ეწოდა გუშნაჲ. ჭმაჲ დ. მოჳიეშჱიე ღ-წეთა შენითა სარბიელი, კეთილად სრულ ყავ ევსტათი და მძიმე ეჭმენ უსჯულოთა..“ 376v—378v.

იე. „თა აგუსტოსსა იჳ ქეღით უქმარისა ხატისა, რომელი მოიწია საქართველოდ სოფელსა მარტყოფისასა მამისა ჩრნისა წრისა ანტონი მარტომყოფელისა მიერ, რომელი იყო ათორმეტთა მამათაგანი, ჭმაჲ ბ, გუჯრები—ყოველი სასოებაჲ მამულისა...“ 378v—381r.

იზ. „ყეველიერისა ხუთშაბათსა, საკჳრველებაჲ წრისა მამისა ჩრნისა შიოსი. უფალო ღ-ოჲ, უქცევთ ათთა მუსლთა ზედა... გიხაროდენ მამათა თ-ლთა და მონაზონთა მზეო, მრავალ მნათობო, ყოვეელო უდაბნოსაო, გჳრგჳნო მორწყეთაო, შიო ნეტარო..“ 381r—386v.

იზ. „ეღდგომისა წ-ა დიდსა შაბათსა მწუხრი...“ 387r—444v.

იი „თა მაისსა ზ, გამოჩინებაჲ ჯ-ისა და წრისა მამისა ჩრნისა იოანე ზედაძნელისაჲ, უფალო ღაღდაყავსა, უქცევთ რვათა მუსლთა ზედა, ჭმაჲ დ, მჴნონი. ვღ-დებთ და ვჯ-ლებთ ჭმითა ტკბილითა ყოველნი, და ყოველად დიდებულსა ჯ-ა ამბორს უყოფდეთ...“ 445r—449v.

წყება: „... ღღეს მამა მამათა შამოჰკრებს კრებასა“.

მანაწერები: 1. „მაცხოვარო, შეიწყალე აქ ყოფილი ცოდვილი მონაზონი ნ ი ი მა ქ ა რ თ ვ ე ლ ი, ჩ ყ ო ნ ს წელსა ი-ს ივნის“ 5r.

2. „უფალო ღმერთო, შეიწყალე ნ ა კ ო ლ ა ო ს ძე ო რ ბ ე ლ ი ს ა“ 6r.

3. „ღირსო დედაო, ქრისტინე, გიძღვნი ამ წიგნს ჩემის ქრმისა და შვილების სადღეგრძელოთ, კნეინა თინათინ სვიმონ გედევანოვისა“ 449r.

628

იოანე სინელი — კლემაქსი. XVIII

253 ფ.; 22,2×15,8; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტიფოროული ხის ყდა; ნუსხური (სათაურები სინგურით); [XVIII ს.]; მთარგმნელი — ექვთიმე ათონელი (1r-v); გადმოცა ხელოვნების მუზეუმიდან 1936 წელს.

„სწავლანი წ ი ს ა და ნეტარისა მამისა ჩ ე ნ ი ს ა ი ო ა ნ ე სინელ მამასახლისისანი, რომელმან მიუძღვანნა მამასა ი ო ა ნ ე ს რაითელ მამასახლისსა, რამეთუ ითხოვა მისგან, რათა აღწერნეს სწავლანი მონაზონთა მიმართ, ვ ლი თავი გამოსლვისა ა ს ოფლით. — შეწევნითა სახიერისა და კაცთმოყ ა ს და მოწყალისა ღ ა და მ ე ს ი ა ჩ ნ ი ს ა ვ ი წ ყ ო თ ი ტ ყ უ ა დ...“ 11r—251v.

შ ე ნ ი შ ე ნ ა: 1. აშიებზე დართულია სქოლიოები განმარტებებით;

2. ე რ თ ი ა ნ ი: ხელთაჲ, პანტელეიმონ ბერის მიერ შესრულებული (253r).

3. უ ძ ღ ვ ა ნ ი: ა. „კიბე სათნოებათა ცად აღმყვანებელი, თქმული დ ა ნ ი ე ლ მონაზონისა რაითელისა წიგნისა ამის“-ს სულთა განმანათლებელისა, რომელსა ეწოდების კლემაქსი, რომელ არს კიბე“ 1v—3r.

ბ. „ცხოვრებაჲ წ ი ს ა და ნეტარისა მამისა ჩ ნ ი ს ა ი ო ა ნ ე სინელ მამასახლისისაჲ, მოძ ღ რ ებითა განთქმულისა, სულთა განმანათლებელისა და ჭეშმარიტად სანატ რ ელ ისაჲ, რომელი აღწერა დ ა ნ ი ე ლ მონაზონმან რაითელმან“ 3r—8v.

გ. „ეპისტოლე წ ი ს ა მამისა იოანე რაითელ მამასახლისისა ნეტარისა იოანეს მიმართ სინელ მამასახლისისა...“ 8v—9v.

დ. „ეპისტოლე წ ი ს ა და ნეტარისა ი ო ა ნ ე სინელ მამასახლისისაჲ ი ო ა ნ ე ს მიმართ რ ა ი თ ე ლ მამასახლისისა, რომელსა ზედა-წერილი ესე არს ფიცარნი სულიერნი: იოანე იოანეს ახარებს“ 9v—11r.

4. [მთარგმნელის ე ქ ვ თ ი მ ე ათონელის წინასიტყვაობა] — „ესე საცნაურ იყავნ ყოველთა, რომელნი იკითხვიდეთ, ანუ სწერდეთ წ ა ს ს ა წიგნსა, წ ა რ ო ლ ნ ა, ვითარმედ ნეტარსა მას მამასა, რომელსა ესე სულთა განმანათლებელი წიგნი უთქვამს, არა თუ კლემაქსი ეწოდების, ნუ იყოფინ, არამედ იოანე არს სახელი მისი, ხოლო კლემაქსი წიგნსა ეწოდების და არს კლემაქსი ბერძნულითა ენითა, ვითარცა კიბეო, ხოლო ამისთ ა ს ეწოდების წიგნსა ამას კიბე, რამეთუ ვითარცა კიბე სათნოებათა შეჰმნის წიგნი ესე და მდაბალთა სამეთაოგან იწყებს და თანა და თანა მაღალთა მიმართ აღავლს, ვითარცა თჳთ აღსასრულსა წიგნისასა ჰპოოთ გამოსახული კიბე სათნოებათაჲ. ხოლო რომელსა გამოკრებილი იგი მცირედი პ ლ ეთარგმნა — კლემაქსი ეთქუა მის წ ი ნ ა დ ა. აწ უ ჯ ო ე ვინმე წიგნისა სახელსა იტყოდის, თქუენ კლემაქსი, რომელ არს კიბე. ხოლო უ ჯ უ მ ო ე წ ი ს ა მის სახელსა იტყოდის, თქუენ იოანე, ვინაჲგან უ ჯ უ ე პ ლ ს ა მას თარგმანსა მრავალი მდუმრიად დაეწერა და მრავალი დეგდო, ამისთ ა მე, ჭ ლ ს ა ვ მან ე ფ თ ჳ მე, ბრძანებითა წ ი ს ა მამისა ჩ ე მ ი ს ა იოანესითა ვითარმედ ესე, ვითარცა თჳთ მას წ ა ე თ ქ ვა ბერძულად, რამეთუ ბერძენი იყო იგი ნათესავით.

აწ უ ჯ უ მ ე, რომელნიცა აკითხვიდეთ ამას წ ა ს ა წიგნსა, ლ ო ც ე ა ყ ე ნ წ ი ს ა მამისა ჩ ე მ ი ს ა ი ო ა ნ ე ს თ ჳ ს და ჩ ე მ თ ჳ ს ცოდვილისა ეფთჳმესა, და რომელნი სწერდეთ, ვითარცა აჰა ჰპოოთ, ეგრეთ დაწერეთ, და თავნი, ვითარცა აჰა იყ ნ ნ, ეგრე დასხენით, რამეთუ მე, ვითარცა მიპოვნიან, ეგრეთ დამისხამნ ყოველნი წ ი თ ლ ი ს ა, და მათცა სიტყუათა ნუ ვინ დააგდებთ, არამედ დასწერდით ღ ა თ ჳ ს და ჩ ე მ ი ს ა ცოდვილ ი ს ა, საბ ე ლ ს ა“ 1r-v.

6. ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. II

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ანდერძი: „ღმერთო. აცხოვნე მღუდელმონაზონი პანტელეიმონ, ამინ, თქვენცა გაცხოვნოს, მისს მთხოვნელი ამირან“ 252v.

მინაწერი: 1. „ჩუბის ომი **1780 ჩლ**ჯ; ქუთაისი აიღეს **1770 ჩლ**ჯ; ყოვლად სამღვდელო ცაგარლის იოანე მიცვალება **ჩყკგ**-სა წელსა; ომი ხრეთისიასა **ჩლნვ** დაგეთია... ზაზუნულს დასწვეს, ქ'ვნი 1753 ეს იყო ხრეთისისა; 1800 ან ქ'კს 67 წელიწადია ჩიხორის ომისა“. 1 საცავი ფ-ის r.

2. „**ხყკგ**-სა წელს, ოდეშს, სამენარელოს, მიიცვალა ყოვლად სამღვდელო ცაიშელ მიტროპოლიტი გრიგოლ. ღირსი და პატიოსანი მღვდელთ-მთავარი“, იქვე.

3. „ათას რვაას ოთხმოცდა ხუთში მომპაპარეს ღვთის დედათ მონასტერი, ყოველის თავის ქონებით ბრძანებითა ყოველად სამღვდელო იმერეთის ეპისკოპოსისა და. თანდაწერებითა იღუმენის ნიკიფორე და ჩემის მოძღვრის დეკანოზის იოანე აბაშიძისა და ათას რვას ოთხმოცდა შვიდში კიდევ იღუმენია ვიქმენ უწმიდესის სინოდის გადაწყვეტილებით მე, ულირსი და ცოდვილი. ღმერთო, შემიწყალე მე, ცოდვილი და კვალად ულირსი იღუმენია ელენა, 1888, იანვარს 11“ 1v—2r; (აქვე არის წერილის ნახევარი იღუმენია ელენესადმი 1888 1 იანვრის თარიღით).

4. „წელსა **ჩყოვ**-ს ოყდომბრის ექვსს შე, ულირსი და უნარჩელესი ყმა მონაზონი ქრისტინა, მოვედ წმიდასა ამას მონასტერსა და მიეიბარე ტკლესია და სრულიად მონასტ[ერი] ყოფლის თვისის კუთვნილებითა იღუმენის სერაპიონისაგან მოწერილობითა უმაღლესის მთავრობისთა და თანდასწრებთა ჯრუჭის მონასტრის წინამძღვრის არხიმანდრიტის სერაპიონისთა და ბლაღოჭინის იოანე აბაშიძისათ, და მყავდნენ ჩემნი სულიერნი დანი ჩემთან: მონაზონი ნინომე და სამონაზონ იქვლიტა კუთათელაძის ქალი და ათინადარი ჯაფარიძის ქალი, მონაზონი ქრისტინა, ჩყჲ იდ ნოენბრის“ 2v—3r.

5. „წელსა ჩყჲ ო[ც]დაცხრაში დაიწერა ეს ქორონიკონი“ 251v.

6. „ქ. სხვა თუ რამე დამეწერა, ის მომიწლია და ამას კი ვსწერ, რომ მისმა ღირსებამ დიონისი წინამძღვარმა მიბოძა ეს კლებაქსი და მე შენთვის შემომწირავს, მღუდმის მონასტრის მაცხოვარო, და ვინც მიგიღოს, მე აღარ ვსწყევ, მან იცის“ 252r.

7. „**ჩყკზ**-სა წელსა ნოემბრის გასულს მიიცვალა გურიის არხიეპისკოპოსი ნიკოლაოსს, გვარით მუნებურიევე ერისთავი შარვაშიძე“ 252r.

8. „მე, გლახაკ[ი] ბერი პანტელეიმონ, მოვედ მონასტერს ამას მთავრისასა **ჩყნა**-ს წელსა და ვეყურთხე მღუდელ-მონაზენად **ჩყმ**-სა ავგისტოს **30**, ხონთ სოფლით, გვარათ ჩხენკელი“ 252r.

9. „ქ. მე, გლახაკმან მონაზონმან სერაპიონმან, რვეკიოხე **ეს** წიგნი, ვისაც მოგჭირთვას, ან ყოვლად სამღდელს, ან სხვას სამღვდელს. ქრისტეს სიყვარულისათვის ცხონება ბძანეთ“ 252r.

629

კრებული. XVII—XVIII

54 ფ.; 30×21,5 ქაღალდი; უყდრო: დახიანებული; ნაკლული (თავბოლოსა და შიგა შიგ); ნუსხური (სათაურები სინგურით); გადამწერი — გრიგოლ (37r); [XVII—XVIIIს.]; დაუწერელია; 37v—38v; გადმოცემა ხელოვნების მუზეუმიდან 1936 წელს.

[მეტაფრასი] 1. „ქრისა ჯოროცითა აღებისასა საკითხავი, თქმული წ'ისა მამისა ჩ'ნისა ეფრემ ასურისა მეორედ მოსლვისათ'ს უფლისაჲ ჩ'ნისა იესუ ქრისტესსა, მ. გ. — საყვარელნო, ნუროარას პატივ-ცემთ უფროს შეორგულებელისა სიყვარულისა, რამეთუ ფრიად ვსცთებით დღითი-დღე..“ 1r—13v.

შენიშვნა: უძღვის თავნაკლული ტექსტი:... „ჩემ სახეთა და ვითარცაჲ სიტყჳსაებრ ნეტარისა ეფრემისა...“ 1r.

2. „წ~თა შორის მამისა ჩ~ნისა ი ო ა ნ ე ო ქ რ ო პ ი რ ი ს ა სიტყუა მეორედ მოსლვისათვის უფლისაჲ და რათა ვზრუნვიდეთ სარგებელისათ~ს სულთა ჩ~ნთასა, მ. გ. — რაოდენთა დავიტყოობით სოფლისა ამის წარმავალნი და ცუდნი საქმენი, ნუ კ~დ აქცევთ გულთა თ~ქნთა მიმართ...“ 13v—19r.

3. „შაბათსა ყველიერისასა, ჴსენებასა წ~თა მამათასა სიტყუა წ~ისა მამისა ჩ~ნისა ე ფ რ ე მ ა ს უ რ ი ს ა მამათათ~ს შესუ~ნებულთა, მ. გ. — გული ჩემი მელმის, შემნდობელ მექმნენით მე, ძმანო და მამანო კურთხეულნო...“ 19r—22v.

4. „თქმული მისივე, წ~ისა მამისა ჩ~ნისა ე ფ რ ე მ ა ს უ რ ი ს ა სიტყუა მამათათ~ს შესუ~ნებულთა, მ. გ. — ამას დღესა შინა პ~რსა და კეთილ ნიშსა საიდუმლოთა ეჱსუ ქ~ს მხოლოდ შობილისათა დიდებით მგალობელნი ქებით ეკჳმობდეთ ეკლესიასა შინა...“ 23r—27v.

5. „მ ი ს ი ვ ე თქმული, სიტ~ყჲ ოთხმარცულედი წაურთე, მკითხველო, მ~თ~სვე არს. — ხოლო ბოროტი ეშმაკი, ძლიერად რაჲ იძლია, ჯდა და ტროიდა და გოდებით იტყოდა..“ 27v—29r.

6. თქმული წ~ისა ა ნ ა ს ტ ა ს ი ს ი ნ ე ლ ი ს აჲ შემოსლვისა~თს მარხვათასა და მექუსისათ~ს ფსალმონისა, მ. გ. — შემსგავსებული მარხვათა დაწყებისა და ჯუროვნისა სინანულისა მიზეზი მოუნებიეს...“ 31r—46v.

7. „წ~თა შორის მამისა ჩ~ნისა ი ო ა ნ ე ო ქ რ ო პ ი რ ი ს ა სიტ~ყჲ უძღებისა მისათ~ს შვილისა, მ. გ. — მარადის თანამდებ ვართ ქადაგებად კაცთ~მოყუარებასა ღ~ისასა, რამეთუ მის მიერ ცოცხალ ვართ...“ 47r—54v.

წ უ ხ ე ბ ა: „...ეგრეთვე ჩ~ნცა მომკუდარნი ცოდვისაგან აღგუადგინენ შენითა“.

შე~ი~შვნა: უძღვის თავნაკლული საკითხავი, რომელიც ეზღა იწყება: „აწ უკუ~ ნუ მოვიწყინებთ ლოცვასა, რათა უჯირველად წარვიელთ ქ~ბრბაჲ ესე, და რადენნიცა ცოდვანი გუაქუნდენ, ყოველთაგან აჰვიე განვთავისუფლდეთ...“ 47r.

ანდერძები: 1. „ღმერთო, შეიწყალე ცოდვილი გ რ ი გ ო ლ ი“ 26v, 27r.

2. „ძმანო და მამანო ღ~ინო, ამა მ ე ტ რ ო ფ ა ს ბოლო ჲაკლდა და მისთ~ს ვერ დავსწერე, წყევასა ნუ ჰყოფთ ცოდვილისა გრიგოლის~ს 29r.

ნი~ნაწერი: 9v.

630

კ ო ნ დ ა კ ი. XVIII

94 ფ.; 30,6×21; ქაღალდი; უყდრო; დაშლილ-დაზიანებული; თავნაკლული; ნუხსური (სათაურები სინჯარით); გადამწერი — მახარებელი (21v, 56v), [XVIII ს.]; გადმოცემა ხელოვნების მუზეუმიდან 1936 წელს.

[კონდაკი] — ... „რ~ბითა ცხოველსმყოფელისა და პატიოსნისა ჯ~ისათა წ~თაჲ მთავარანგელოზთა მიქ~ლ და გაბრიელისათა და ყოველთა ზეცისა ძალთა უჴორცოთათა...“ 1r—93v.

შენიშვნა: 1. კონდაკი თავნაკლულია, იწყება ი ო ა ნ ე ო ქ რ ო პ ი რ ი ს ქების წარვითი—(1r—21v); 2. „ს~ღოთ ქებისწარვა წ~ისა ბ ა ს ი ლ ი ს ა — წესი და განგება ქების წარვისა, ვითარცა იყოს ქების წარვისა, მოვიდენ მღდელნი და დიაკონნი...“ 22r—56v; 3. „სალმთო ქების წარვა ს~იწის განახლებისაჲ, თქმული წ~ისა მამისა ჩ~ნისა გ რ ი გ ო ლ დიოლოგოს[ა], — ესე ს~ღო ქების წარვა აღსრულების წ~თა დიდთა მარხვათა შინა...“ 57r—93r.

ანდერძები: 1. „ღმერთო, მოიხსენე ბოსიი სანაკიძე და მისი მეუღლე თეთურა. ღმერთო, მოიხსენე ასია სანაკიძე და მისი მეუღლე მარიამ“ 2r.

2. „ღმერთო, მოიხსენე დავით კეკელიძე სასუფეველსა შენსა“ 2v.

3. „ღმერთო; მო[ი]ხ[სე]ნე ქარციგა“ 7r.

4. „მოიჯსენე, უფალო, ცოცხლით ცხოვნებული სჯმან ლორთქიფანიძე და მეუღლე მისი ქეთევან, ამინ, უფალო“ 14v.

5. „ბერთა თანა მოიჯსენე, უფალო, შენ მიერ კურთხეით კურთხეული ყოვლად სანატრელი მამათ-მთავარი უფალი ჩნი ჩრდილოსა და აფხაზეთისა ბიჭვრიტიასა (!) კათალიკოზი, სახელით“ 16v, 48.

6. „ამისი მწერალი მახარებელი მოიჯსენე, მოიჯსენე მამაო“ 21v.

7. ღმერთო, და წორ ბასილ. შეიწყალე მამუკა სანიკიძე“ 22r.

8. „ღმერთო, მოიხსენე სანაკიძე მამუკა სასუფეველსა შენსა“ 30r.

9 „წმიდაო უფალო ღმერთო, შეიწყალე ფრიად ცოდვილი გიორგი მღდელი, ამინ“ 56v.

10. „მოიჯსენე, უფალო. ამისი მუშაკი მახარებელი, ვინაც ჩემთს შენდობაჲ ბრძანოთ, თქნცა შენდობით გამყოფოს ღმერთმან“. 56v.

11. „მოიჯსენე უფალო, იესუ ქრისტე, ღმერთო, მონა შენი იოვაკიმ თ[ე]ქილიძე, ამინ, კ'ს“ 56v.

12. „ღმერთო, მოიხსენე თეკლა“ 58r.

13. „ღმერთო, მოიხსენე იოვანე, იესე მღდლის შვილი“ 64v.

14. „ღმერთო, მოიხსენე დარიჯანა ლომინაძის ქალი“ 77r.

15. „წ. მოიჯსენე, უფალო, თეკლა მონახონი, ალყაშვიას (!) ქალი, სასუფეველსა შენსა. ვი[ნ[ც ამ კონდაკს იქმარებდეთ, შენდობას უბრძანებდით.“ 79r.

16. „ღმერთო, შეიწყალე ფრიად ცოდვილი იოვაკიმ“ 92v.

მინაწერი: 36r, 69r, 75v—76r, 88v—89v, 91v—92r; 93r—v.

631

გულანი. 1723

670 ფ.; 33,2×23,6; ქაღალდი უყდო; დაზიანებული; ნაკლული (ძველი რედულებრივი სათვალავის მიხედვით აკლია ა-ბგ რვეულები. აქედან დარჩენილია მხოლოდ დ რვეულის 1 ფურცელი და ე ფურცელი იბ-ისა, დანარჩენი რვ რვეულამდე ზოგი სრულია და ზოგიც მეტ-ნაკლები); ნუსხური (სათაურები სინგურით, არის ბოლოყაზმულობანები, სახედაო ასოები და მდარე მხატვრობა: ჯვარი იერუსალემისა 348v, 349v); დამკვეთი-აბაშიძე გიორგი (424v); მემწერველი გულქან აბაშიძისა (532r); გადამწერები: მაკარიოზ აბაშიძე (384v, 521r), ნიკოლოზ ბაკურაძე (424v), ყაფლან აბაშიძე (530r), ყოფილი მაფაქია, გიორგი აბაშიძე (532r); 1732 წ. (532r); დაუწერელია: 138v, 196v, 348r, 368v. გადმოცა ხელნაწერების მუზეუმიდან—1936 წელს.

1. [წელიწდის კვირიაკეთა ყოველდღიური საკითხავები]... „დაუბადებელსა დ'თბჲ სამებასა, ერთარსებასა, რომელი სუფევს უკუნითი უკუნისამდე. მ'ვისა ქრისტე, რომელმან ვნებითა შენითა დააბნელე მზე და ნათლითა აღდგომისა შენისათა განაბრწყინვე ყოველი სოფელი...“ 1r—138r.

შენიშვნა: ტექსტი ძალზე ნაკლულია.

2. „განგებაჲ თუ'თა წელიწდისათა საკითხავთათ'ს: პ'ველ, სახარებისათა დღითი-დღეთა, წ'თა და საუფლოთა დღესასწაულთა. თ'ა სეკდენბერისა ა გ'რგ'ნი წელიწადისა, დაწყებაჲ ინდიკტიონისა და ჭ'სენებაჲ წ'ისა სჯმან ალაბელისა და ორმეოცთა დედათა. წარდგომა, კ'ბაჲ გ.—დიდ არს უფალი ჩ'ნი, დიდ არს ძალი მისი და სიდიდისა მისისა არა არს დასასრული...“ 139r—196r.

3. [გამნი]. „ღ~ისა მიერ რაჲ აღსდგე ძილისაგან, ესე ბრძანე უწინარეს — შუაღამისაჲ. — აღდგომილი ძილისაგან შეგივრდები შენ, სახიერო, და ანგელოზთა გალობაჲსა გიღაღადებთ შენ, ძლიერო...“ 197r—368r.

4. [დავითნი]. „ფსალმუნი ბ~ლი აღ~ჲ, ესე იგი არს ქებაჲ და გალობაჲ უფლისაჲ ანუ თუ გალობაჲ და ქებაჲ. — ნეტარ არს კაცი, რომელი არა მიჰიდა ზრახვასა უღთოთასა და გზასა ცოდველთასა არა დადგა და საყდრობელსა უსჯულოთასა არა დაჯდაჲ...“ 369r—424v.

5. [სადღესასწაულო]. „თ~ს სეკდენბერსა ა გჯრგჯნი წელიწდისა, დაწყებაჲ ინდიკტიონისა და ჴსენებაჲ წ~ისა სჯრთ ჰალაბელისა და წ~თა ორმეოცთა ქალწულთა მოწამეთა და წ~ისა ამონა დიაკონისა. მწუხრი, უფალო ღაღადყავსაჲ, ჴმაჲ ა. — შენ სიტყუაჲ თავადისა ქრისტჱს ღ~ჲ მოღ~რებისა მიერ ღ~ცესაჲ გჯსწავიეს ჩ~ნ ყოველთა ღღეთა ესრეთ მისა მიმართ ჴმობაჲდ...“ 425r—670v.

წყებაჲ: „... ვითარცა არა ელვანი გამობრწყინდით და სოფელი განათლეთ და“.

ანდერძები: 1. „ღმერთო, აცხოვნე ა ბ ა შ ი ძ ე გ ი ო რ გ ი, მეუღლე მისი ლ ო რ თ ქ ი ფ ა ნ ი ძ ი ს ქალი გ უ ლ ქ ან“ 186r, 190v, 197r, 247r, 274r, 283v, 349r, 362r, 369r, 425v, 562v).

2. „ღმერთო, შეიწყალე ფრიად ცოდველი ა ბ ა შ ი ძ ე, გ ი ო რ გ ი და სასუფეველი ცათა დაუმკჳდრე, ამინ“ 348v.

3. „ღმერთო, აცხოვნე ლ ო რ თ ქ ი ფ ა ნ ი ძ ი ს ქალი გ უ ლ ქ ან“ 357r.

4. „ღმერთო, აცხოვნე ცოდველი ბერი ნ ი კ ო ლ ო ზ“ 315v.

5. „ჭ. ღმერთო, აცხონე ამისი მჩრეველი ა ბ ა შ ი ძ ი ს შვილი მ ა კ ა რ ი ო ზ, კ ა ც ი ს წინამღვარი. ვინც ჩემთვის შენდობას ბრძანებდეთ, თქვენც შეგინდოს ღმერთმან, ამინ და კ~ნ“ 384v.

6. „აწერნეს წ~ნი ესე დავითნი შეწევნითა ღ~ისთა და მოჯირვებითა და ბრძანებითა პატრონის ა ბ ა შ ი ძ ი ს გ ი ო რ გ ი ს ი ა, მრავალმცა არიან წყლინი ცრუბისა მისანი. შენ, მოწყალეო და კაცთმოყუარეო უფალო, იესუ ქრისტე, ღმერთო, ღირს ყავ ორთავე შინა ცხრათა. დაიწერა წიგნი ესეჲ ჴელითა ფრიად ცოდველისა ნ ი კ ო ლ ო ზ ბ ა კ უ რ ა ძ ი ს ა თ ა, შენდობაჲსა გევედრებით“ 424v.

7. „ჭ ი უფალო და მეუფეო, მამაო, ძეო და სულო წ~ო, დაიცევ ორთავე შინა ცხრბაჲსა ა ბ ა შ ი ძ ე, ბატონი გ ი ო რ გ ი და მჴსდობაჲსა და დღენგრძლობაჲსა შინა და სასინანულოდ და სულის საოხად მოაჴმარე ჩ~ნი ნამსახური და ნაწერი წიგნი და ძენი მისნი: პატარა ლ ე ვ ან და ბ ე ჟ ან აღოზარდენ, ღმერთო, და მისის სიბრალულით და წყალობაჲ ჩემ საბრალოს ს ჯ მ ონ ს ა ნ ი ძ ე ს მგალობელზედაც ჰყავ, ამინ და კ~ნ“ 519v.

8. „ჭ. ღმერთო, აცხონე ამისი მჩრეველი ა ბ ა შ ი ძ ი ს შვილი მღდელმონაზონი მ ა კ ა რ ი ო ზ. ვინც ჩემ ცოდვათათვის შენდობას ყოფდეთ, თქვენც შეგინდო[ნ]ს ღმერთმან“ 521r.

9. ღ~ერთო, მოიხსენე ამისი მჩრეველი ყ ა ფ ლ ან ა ბ ა შ ი ძ ე. აღმომკითხველთა ამისთა შენდობას, მიბრძანებდეთ, რათა თქვენცა შეგინდენესთ შეცოდებანი თქუენი“ 530r.

10. „მე, უღირსმან დიდის წარჩინებულის ლ ო რ თ ქ ი ფ ა ნ ი ძ ი ს მეფის მოლარეთუხუცის, ქუთაისს ჰალაჭის მოურავის, დიდის გ ე დ ე ვ ან გ ე ნ ა თ ლ ი ს ძმის ბ ე ჟ ა ნ ი ს ასულმან, კათალიკოზის გ ი ო რ გ ო ლ ი ს და ნ ი კ ო ლ ო ზ გენათლის დამან, ერისთავის ბოშიტას დედამ და დიდის გ ი ო რ გ ი ს ა ბ ა შ ი ძ ი ს თანამეცხედრემან და მეუღლემან გ უ ლ ქ ან შემოგწირეთ ჩ~ნი საძვალეს, მონასტერს, სანებაჲ წ~ის მცხრს დავდევით გ უ ლ ა ნ ი ესე სულთა განსათნოებელი.

პ~ლ მ ა ლ ა ქ ი ა ყოფილის გ ი ო რ გ ი ა ბ ა შ ი ძ ი ს დაწერილი იყო, მე (!), ის რომ მიიცვალა, ჩ~ნ მოვიტანეთ და დავდევით სულისა ჩ~ნისა საოხად და მეუღლისა ჩ~ნისა ა ბ ა შ ი ძ ე გ ი ო რ გ ი ს ცოდვათა შესანდობლად და ძეთა ჩ~ნთა ლ ე ვ ა ნ ი ს,

ბეჟანის და მალაჭიას წარსამართებლად; ვინ იკითხეედეთ, შენდობას გვბძანებდეთ.

აწ, ვინცა და რამანცა ძმან კაცისამან ესე გულანი კაცს, მცრის, გამოსწიროს და გამოაცხვის, ან მოჰპაროს, ან ძალით წაართვას, ან შეჩინებული დაუჭიროს, ან ქამთა ვითარებისაგან დაკარგული იშოვნოს და ამასც არ გამოუგზავნოს, ესეც სამებაჲ წ̃ჲ მონასტერი და მცრელი გაუწყრებაჲ და ჩ̃ნათმც ნუქბაჲთ მცირეთ მიასლვას გაირჯებაჲ. ნუმცა რა ევსენებაჲ მის სულს წირვითა, ნუცა ლოცვითა, ნუცა გლახაკთ მწყალობი, ნუცა იწრუსალემს მისლვითა.

ქორონიკონსა დასაბამითგან შუდიათას ორას ოცდათერთმეტსა, ქრისტეს აქეთ ათას შვიდს ოცდასმსა, ინდიკტიონსა ერთსა, მზის მოქცევსა ზჯჳსა, მთვარის მოქცევსა თერთმეტსა, ხელნადებსა ერთსა, ნოენბერსა ათსა დღესა კჳრიაკჳსა“ 532r.

11. „ქ. ღმერთო, შეიწყალე ფრიად ცოდვილი იოანე პატარიძე, ამინ და კირიელეისონ. ღმერთო, აცხოენე, ამინ, ამინ, ამინ“ 619v.

12. „ღმერთო, ორთავე ცხრებათა შინა შეიწყალე აბაშიძე გიორგი, ამინ დაჲ კირიელეისონ“ 632v.

მინაწერი: 1. „ქ. გაიმარჯჳა მეფე სოლომონ, მათოჯჯს, ქრისტეს აქეთ ათას შვიდას ოთხმოცდა მეთოთხმეტესა, თვესა ოკნდობერსა (!) ოცდა ოთხსა, დღესა სამშაბათსა, და გააქცია ბატონიშვილი, დადიანი, აბაშიძე, ლეკის ჯარი.

მერმეთ, ცოტას ხანს უკან, მიიცვალა ბატონიშვილი დავით ამავე ქორთანიკონზე.

ქ. ერთი თვე რომა გამოვიდა, გიორგუ აღლუდიანიც მოკდა, ესე ვ ქორონიკონი იყო, ისიც მათთან იყო მიმდებარი (?)“ 23r.

2. „ქ. აღაშენა ეს ტაძარი სახლად მღთისა, სალოცველად, შიდ ჴსისხლო მსჴერპლის დაკულად, ვინც ღირს იყოს შემწირველად, ქრისტჱს ჴნებით, ჯვარ[მით, დაფლით, არც აღდგომის დამსაჴელად, ვინც ჴღირსად ეზიაროს, იგი იქმნეს ქრისტჱს მკულელად“ 133v–245v—246r.

3. „თუ ვიცოცხლე, ვიკითხავ მე, ჯისიკა (?) გეგუჩაძე, ამა გულანსა ამას“ 139r.

632

გულანი. XVIII

1050 ფ.; 40,3×30 ქაღალდი; ჴყდა; დაშლილი; დაზიანებული (კიდეებ შემოჭრილ-გაცვეთილი, ფ-ბი 653—708 ცეცხლისაგან ამოშჴვარი); ნაკლული (თავ-ბოლოსა და შიგა-და შიგ); ნუსხური (სხვადასხვა ხელი, სათაურები სინჯ̃ურით, მრავლად არის თავ-ბოლო-კაზმულობანი 33r. 67r, 94r, 226r, 272r, 376r, 456r, 477r, 593r, 640r, აგრეთვე ფერადებით შესრულებული სახვდაო ასოები; საყურადღებოა 1050r); გადამწერინი — ნიკოლოზ გაბახაძე (52v), იოანე დიაკონი (376r), საბა მთავარდიაკონი (640r); [XVIII]; დაუწერელია: 289r, 489v, 979v; გადმოღება ხელოვნების მუზეუმიდან 1936 წელს.

1. [სადღესასწაულო]... „წარდგომა ღ̃ისმშობლისა. — ზეცისანი ძრწოლით განკჳრდეს და ქ̃ყნისანი სიხარულით იხარებდეს, რაჟამს ჴმაჲ იგი უჴრწნელი მოიწია შენდა, ღ̃ისმშობელო...“ 1r—179v.

2. [თვეთა მეტყველება] — „თ̃ა სე̃კდრისა გ̃ წ̃ისა ანთიმოს მღდელთ-მძღრისა, უფალო ღაღდყავსა, დ̃გი. — ჴ სასწაულო, ჴ სიმჴნესა შენსა სანატრელო მღდელთმთავარო ქრისტესო...“ 179v—716v.

3. [მარხვანი] „ ...ჩრ̃ისშუნა, ხოლო მე ვსთესე ცოდვაჲ და მოვიმკე უდებებაჲ...“ 717r—937v.

4. „სწავლანი სულიერნი წ̃ისა და ნეტარისა იოანე აღმსარებლისა, სტოდიელთა წინამძღრისა თ̃სთა მოწაფეთა მიმართ, ყველიერისა კჳრიაკეთგან ვიდრე დიდად ოთხშ[ა]ბა[თამდე], რომელნი წარიკითხვან დიდ-

თა მარხვათა შემდგომად სეროპისა ლოცვისა და ისმენენ ყოველნი ძმანი ზედგომით მდუმრით, ყოველთა ღმობიერებითა გუაკურთხენ, მაშაო. — ძმანო და მამან[ო], სახიერი ღმერთი ჩ'ნი, რომელი მომცემს ჩ'ნ ცხ'რბსა და წილით-წილად მომიყვანნა ჩ'ნ ჯამსა ამას მარხვისასა კაცთმყ'რბით, რომელსა შინა თითოეული მოსწრაფეთაგან წადიერებისაებრ აღუცის, რამეთუ რომელიმე მარხვასა შეიტკბობს ორ-ორით, გინა სამ-სამით და ს'ნგ მღ'ძარებისათ'ს უმეტესისა განიფრთხობს...“ 938r—1049v.

წყ დ ე ბ ა: „... ღ'თე დიდებულსა უენებელსა“.

შენიშვნა: 1. აწიებზე მოხსენებულია ზოგან საგალობელთა ავტორები; 2. ფ-ი 1050-ე სხვა ხელნაწერიდან“ არის (ქამნი).

ანდერძები: 1. „ღმერთო, შეიწყალე ცოდვილი ნ ი კ ო ლ ო ზ, ამისი მჩხრეკალი, გ[ა]ბ[ა]ძე. აჰა ბევრი ავი მიქნეს, ჩემთ'ს წყევას ნუ ყოფთ, ეგების, შემცთა რაჲმე მისი მჯავრით, დიდებაჲ შენდაჲ, ღმერთო“ 52v.

2. „ღმერთო, შეიწყალე უცლებად (!) ამისა მჩხრეკალი ი ო ა ნე დიაკონი, ვინაცა მომიხსენოთ, უფალმან თქ'ნცა მოგიხსენოს სასუფეველსა მისსა, ამინ, კირიელეისონ“ 376r.

3. „ღმერთო შეიწყალე ამის მწერალი მთავარდიაკონი ს ა ბ ა ჲ. ნუ წარსწყმედ, ამინ, კირიელეისონ“ 640r.

4. „ღმერთო, შეიწყალე დ ა ვ ი თ“ 72r.

5. „უფალო, შეიწყალე დ ა ვ ი თ ქ ა თ ა მ ა ძ ე“ 78r.

6. „დამიჯირეს სულა მამტყეევეს, უფალნო ჩემნო. ჴსამართლოთ და უბრალოთ“ 118r.

7. „ღმერთო, შეიწყალე ორთათ[ვ]ე შინა ცხ'რბასა ' ე რ ი ს თ ა ვ ი ს ასული თამარ, ამინ“ 272r.

8. „ღმერთო, შეიწყალე ცოდვილი ბერი ი ო ს ებ „გნატრისის“ მთქმელი (!)“ 318v.

9. „ღმერთო, აცხოვნე ... ოზის შვილი“ 404r.

10. „ღმერთო, აცხონოს (!) დეკანოზ[ი] გ რ ი გ ო ლ“ 434r.

11. „ღმერთო, შეიწყალე ერისთჳს ასული თამარ, ამინ“ 456r.

12. „ღმერთო, შეიწყალე გიორგი“ 458r.

13. „ესე გულანი კა(ც)ხის მაც[ხ]ორისა არის. შენი სამსახური (!) და სამსახერი დამაცალე მე, მწარედ ცოდვილს მომეცი გულის (?) 641v.

14. „უფალო, შეიწყალე დ ა ვ ი თ“ 754r, 792v.

15. „ღმერთო, სამებით დიდებული, ერთარსებით ქებული, შეიწყალე ფრიად ცოდვილი დავით ქათამაძე, ამინ, კ'სნ“ 968v.

16. „ღმერთო, მოიხსენე და შეიწყალე მონა მღვთისა ი ს ა ი ა“ 790r.

მინაწერები: 1. ‘ო რვეულის ბოლოში— „ეს რვეული ეკუსის ფურცლის მეტი არ არის“ 232v.

2. „გ ნ ა ტ რ ი ს ი. დიაღ დიდი ცოდვა არის, როცა მჯალობელი ამ დღეს ქმაჲ მაღლად არ იტყჳს, დიაღ კაის გალობით, კაის ქმითა“ 704v.

3. „ქრისტეს აქეთ ათას შვიდას სამოც ექვს ს ვ ი რ ი აათვეს [მეფე ს ო ლ ო მ ონს ოსმაღთ, გასულს ეკვინისთვეს.

ქრისტეს აქეთ ათას შვიდას ოთხმოცდა თუთხმეტს მოაოხრა ზ ო ჯ ა ხ ა ნ მა ყ აჯარმა ტ ფ ი ლ ის ქალაქი, მრავალი ქრისტეანი წაიყვანეს.

ქრისტეს აქეთ ათას რვაას რვასა ა ბ ა შ ი ძე გ ე დ ე ო ნ მიიცვალა თვესა მარემსა (!) 784v.

5. „ესე წიგნი წამიკდა, ქარმან მელანი დამითხია, ნუ გამიწყრები უფალო ჩემო“ 784r.

633

დავითნი. XVII

180 ფ.; 14,5×9,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ყდა, დახიანებული; დაწლილი; თავ-ბოლონაკლული; (აღდგენილია: 1r—8v და 13r—15v); ნუსხური (სათაურები სინგურით): [XVII ს.]; გადმოცა ხელოვნების მუზეუმიდან 1936 წელს.

[დავითნი]... „ლინის რისხვა მისი მარადღ[ე], არა თუ მოიქცეთ, მახჳლი მისი ლესულ არს, მშჳდლსა მისსა...“ [6,10] 1r—180v.

წყებათა: „... და საყდრებსა შორის მოხუცებულთასა აქებდენ მას“ [106,31].

634

საგალობლები. XX

26 ფ.; 16,8×11,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; დახიანებული; მხედრული; XX ს. ჩამოტანილია შემოქმედიდან 1924 წელს, ხოლო გადმოცა ხელოვნების მუზეუმიდან 1936 წელს.

[საგალობლები]— „დეკემბერსა 27 ტროპარი, ხმა დ. ღვაწლი კეთილი მოიღვაწე, სტეფანე, პ̃ლ მოწამეო...“ 1r—26v.

შენიშვნა: საგალობლებს დართული აქვს წითლით სანოტო ნიშნები.

635

ჟამნი. XIX

324 ფ.; 20,2×13,8; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის დახიანებული ყდა, აგრეთვე ფურცლები: 206—278; თავ-ბოლონაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით, არის მარტივი ჯახვსლობანი: 4r, 31r. 169v, 221r); გადამწერი—ოქროპირი (4r, 220v, 221r); [XVII ს.]; გადმოცა ხელოვნების მუზეუმიდან 1936 წელს.

[ჟამნი]... „ლოცვა, რაჟამს დაიძინებდე.—წ̃ო ანგელოზო, რომელი ზედადადეგ პირველსა სულსა ჩემსა და გლახაკსა ცხ̃რბაჲსა ჩემისა, ნუ განმაგდებ მე, ცოდვილსა, ნუცა განმეშორები ჩემგან...“ 1r—256v.

წყებათა: „... იგიმცა კაცი კურთხეულ არს პირითა ჩემითა მისდა“.

შენიშვნა: ერთ ვის: 1- „ნუსხა ყოველთა კჳრიაკეთა სახარებათა საკითხვებისა“ 92v—93v.

2. [აღდგომის ქორონიკონი]—31r—319v.

ანდერძები: 1. „ღმერთო, მოიჯსენე ცოდვილი ოჳროპირი“ 4r.

2. „მეუფეო ღმერთო, მომიჯსენე; ყოველსა მყრობელო იესუ ქრისტეო და წ̃ო სულო, ერთო ღ̃თებაო და ერთო ძ̃ლო, შემიწყალე მე, ცოდვილი, რომლითაცა ჳწყო მსჯავრითა, მაცხოვნე მე, ღ̃ელისი მონა შენი, რამეთუ კურთხეულ ხარ საუკუნეთა უკუნისამდე, ამინ“ 58v.

3. „ქრისტე ღმერთო, შეიწყალე და მოიჯსენე ამა წიგნისა მჴრეკელი ოქროპირი წრიდლაძე სასუფეველსა შენსა და ცოდვანი მისნი ღმერთმან შეუნდოს, ამინ. და მისთა დედათა-მამათა და მეულღეთა მისთა ღმერთმან შეუნდოს, და ვინცა შენდობით მოგჯსენოთ, ღმერთმან თჳნაც მოგჯს[ე]ნოს სასუფეველსა მისსა, ამინ“ 220v.

მინაწერი: „ჟ. ეს ჟამნი ვაშაძების არის“ 51r.

636

თეოდორე სტოდიელი-სწავლანი. XVII—XVIII

101 ფ.; 19,8×14,6; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული ხის ყდა, დაზიანებული; ნაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); [XVII—XVIII ს.]; გადმოცა ხელოვნების მუზეუმიდან 1936 წელს.

„წმიდისა და ნეტარისა და ღირსისა მამისა ჩ~ნისა თ~ე ო დ ო რ ე სტოდიელისა თანასწორისა სწავლანი, რომელნი წარიკითხვიან შემდგომად სეროპისა ლოცვისა დიდთა მარხვათა, ყოველ დღეთა ყველერისა კ~ესსა. მწუხრი ესე წარიკითხვის და ყოველნი კ~ნი ზედგომით ისმენდენ.— ძმანო და მაწანო, სახიერი ღმერთი ჩნი, რომელი მომცემს ჩ~ნ ცხრბასა და წლითი-წლად მომიყვანებს, მომიყვნა ჩ~ნ აწ ჟამსა ამას მარხვისასა კაცთმ~რთო...“ 1r—101v.

წყ დ ე ბ ა: „... ეს მოვიძულოთ და საცხოვრებელი იგი საუკუნო აღვირჩიოთ“ (თავიდან: „ენების კჳრიაკესა ოთხშაბათსა მიბაძვისათ~ს ქრისტეს ენებათასა და ჴსენებაჲ მამათა“).

მ ი ნ ა წ ე რ ე ბ ა: 1. „კურთხეულმეა ხარ თეედორე, ჴვასწავე ყოველი კარგი“ ზედა ყდის v.

2. „ღმერთო, შეიწყალე უღირსი მონა ქრისტესი[ზ ა ქ ა რ ი ა წ ე რ ე თ ე ლ ი...“ 87v.

637-ა

სვინაქსარი. XIV—XV

1 ფ.; 27,6×22,5; ეტრატი; ფრაგმენტი; თავ-ბოლონაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); პალიმფსესტი (ქვედა ტექსტი ასომთავრული, X ს.); გადმოცა ხელოვნების მუზეუმიდან 1936 წ.

[სვინაქსარი]- ... „უფოჭსა მის ქალაქისანი და განაქიქნეს და ესრეთ გუშმულნი ექსორია ყვნეს სამეგრელოს და მიერ განჴყნეს, რამეთუ ესრეთ აქუნდა ბრძანებაჲ მეფისაგან...“ 1r—v („თ~ა აგვსტოსსი იგ“).

წ ყ დ ე ბ ა: „... რომელ არს ასურელისაჲ და დიდთა“ (შდრ. H—1661).

637-ბ

ოთხთავი. XIII

5 ფ.; ეტრატი; ფრაგმენტი; თავ-ბოლონაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით). გადმოცა ხელოვნების მუზეუმიდან 1936 წელს.

[ოთხთავი]- ... „თგან ნაყოფისაგან ამის ვენაჯისა, ვიდრე მუნ დღედმდე, რაჟამს-იგი ვსუა თ~ქნ თანა სასუფეველსა მამისა...“ 1r—5v.

წ ყ დ ე ბ ა: „... დასხდეს წინაშე საფლავსა მას“.

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: გამოკრებილი თავებია:

მათეს სახარებიდან: 26,39—27,61
ლუკას „ : 23,39—23,43
და იოანეს „ : 19,31—19,37.

638

გამოკრებილი სადღესასწაულო. 1794

577 ფ.; 16×11,2; ქაღალდი; უყდო (შემორჩენილია მხოლოდ ფიცრები); ნუსხური (სათაურები სინგურით); 1794 წ. (429r); გადამწერი—ოსე ხაჭარიას ძე, იეროდიაკონი (429r); დაუწერელია: 175v—176r, 198v, 428v, 429v—430v.; ჩამოტანილია [ხიდისთავიდან]—გადმოეცა ხელოვნების მუზეუმიდან 1936 წელს.

„თ~ა სეკდენბერსა აქუს დღე ლ, პ~ლსა დღესა დაწყებაჲ ი[ნ]დიკტიონისა, ესე იგი არს ახლისა წელიწდისა და ჴსენებაჲ ღირსისა მამისა ჩ~ნისა სიმეონ მესუ~ტისა და არხიმანდრიტისა და დედისა მისისა მართასი და კრებაჲ ყოველად წ~ისა ღ~ისმშობლისა, რომელი იყო მასიანეს და წ~ისა მოწამისა აითალასი და წ~თა მოწამეთა ორმეოცთა დედათა და წ~ისა ამონა დიაკუნისა და მოძღურისა მათისა და წ~თა მოწამეთა კალისტე, იუდო და ერმოგენისი და მოყუასთა მათთა, და ჴსენებაჲ მართლისა ისუს ძისა ნავესი.—მწუხრად, ნეტარ არს კაცი, პ~ლი დიდებაჲ, ხოლო უკეთუ შაბათი იყოს, წარვიკითხავთ კანონსა სრულად... თავადისა ქრისტეს ღ~ჲ მოძღურებისა მიერ ლოცუა გჳსწავიეს ჩ~ნ...“ 1r—573r.

შენიშვნა: ერთგან— „საკრაძლო ა წ~ჲ ღ~ისმშობლის, კმაჲ ა...“ 573v—577v.

ანდერძები: 1. „შენდობაჲ ჰაყავთ ცოდჳლისა ოსესთჳს, რამეთუ ფრიად შემძლებელ არს შეწევნად“ 270v.

2. „ქ. მე, უღირსმან მონამან იეროდიაკონმან ზაზარია მოძღურის ძმისწ~ს, აღვსწერე სულთა განმანათლებელი ესე სადღესასწაულო გამოკრებული, თქმული იოანე და მასკელისა, რომელიც ძალ-მედვა და დედაწში ეწერა, სიმართლეს ეძებად და, ჰი აღმომკითხველო, სიყვარულისათჳს ქრისტესის შენდობა მიბრძანეთ ურაცხეთა ცოდვითა აღსწორულსა, ვაი მე, რათა შენდობისა ნაცუდად თქუენცა ღირს იქმნენთ შენდობასა ღ~თისა მიერ. თვესა ივნისსა დასრულდა ლ, ქრისტეს აქათ ჩლჳდ“ 429r.

3. „ღმერთო, მოიხსენე ზურაბ გალობლის შვილი“ 577r.

მინაწერი: 1 სცავი ფ-ის r—v., 577v

639

სადღესასწაულო. 1793

455 ფ.; 12×9; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული ხის ყდა; ბოლონაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); 1793 წ. (4v); გადამწერი—ოსე—(5r). დაუწერელია: 1v—2v, 107v—108v, 323r—324r; გადმოეცა ხელოვნების მუზეუმიდან 1936 წელს.

[საწელიწდო]. „თვესა სეკდენბერსა აქუს დღე ლ, პ~ლსა დღესა დაწუებაჲ, ესე იგი არს ახლისა წელიწდისა, და ჴსენება ღირსისა მამისა ჩ~ნისა სჳმონ მესვეტისა და არხიმანდრიტისა და დედისა მისისა მართასი, და კრებაჲ ყოველად წ~ისა ღ~ისმშობლისა, რომელი იყო მასიანეს, და წ~ისა მოწამისა აითალასი და წ~თა მოწამეთა ორმეოცთა დედათა და წ~ისა ამონა დიაკუნისა და მოძღურისა მათისა, და წ~თა მოწამეთა კალისტე, იუდო და ერმოგენისი და მოყუასთა მათთა, და ჴსენება მართლისა ისუსი, ძისა ნავესი, მწუხრად: ნეტარ არს კაცი... — შენ, სიტყუაჲ თავადისა ქრისტეს ღ~ჲ მოძღურებისა მიერ ლოცუა გჳსწავიეს ჩ~ნ ყოველთა დღეთა ესრეთ...“ 5v—452v.

წყდება: „... მწყობრი ოთხ ათეული ბრწყინვალე“.

ანდერძები: 1. „ვიოხე მე, ყოლად ღუერსმან ი ო ვ, ფრიად კურთხეულმან ლაზისისმომ (!), ეპისკოპოსი (!) ძმან ო ს ე, თვესა ივნისსა კზ, ჭრისტეს აქით **ჩღეგ**. უფალო ღმერთო, შეიწყალე ცოდვილი ო ს ე“ 3r—5r.

2. „ჭ. თორმეტს თვეში რაც საუფლო დღე მოვა და ან რაც საბარებიანი დღე არის, ამ სადღესასწაულოში დავსწერინე და ორად შევაკვრევინე, და ამაში ფასად შემოფწია თხუთმეტ მარჩილსა და მოართვა წ‘ასა მცხოვარსა მ ღ ვ ი მ ი ს ა ს ა ჰ ი ჭ ი ნ ა ძ ი ს ჭალმა ხ ვ ა რ ა შ ვ ნ ე ყოფილმან, მონახონმა ბ ა რ ბ ა რ ა მ. ვინც წაიკითხოთ, შენდობას უბრძანებდეთ უ“ 455r.

მინაწერი: 454v.

640

სადღესასწაულო. XVIII

291 ფ.; 73×15; ქაღალდი; რესტავრირებული; თავ-ბოლონაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); XVIII ს.; გადმოტანილია ხელოვნების მუზეუმიდან 1936 წელს.

[სადღესასწაულო]... „დ‘ბე, ღ‘ისა ხილვა, აჰა ესერაჲ ყოველთა გ‘ხლბე მოვიდა და ლხინებაჲ ნათელი, დასრულბა და საუნჯე უსასყიდლო დაფარულ არს ქუაბსა, რომელი [ბ]ო[ეს] მოგუთა ...“ 1r—290v.

წ ყ დ ე ბ ა: „... წმიდამან ღ‘ისმშობელმან ქალწულმან ქალწულისა ნიწოს მიერ აღმოგჳცანნა“.

შენიშვნა: ფურცელი 291 (XVII ს.) სხვა ხელნაწერიდანაა.

641

კურთხევანი. XVIII

209 ფ.; 18,9×14,3; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტივიფრული ხის ყდა, დაზიანებული; ნაკლული (დასწყისში 2 ფ-ი, ხოლო თითო 24—25, 26—27, 92—93, 138—139 ფურცლებ შუა); ნუსხური (სათაურები სინგურით, არის მარტივი ბოლოკახვილობანი); [XVIII ს.]; დაფუძნებულია 1888v.; გადმოტანილია ხელოვნების მუზეუმიდან 1936 წელს.

[კურთხევანი]... „მისგან შობილი ესე ჩჩჳლი აღაორძინე და განჰკურნენ ყოვლისაგან სნეულებისა და მ‘წმლველობისაგან და ყოველისაგან ღელვათა წინააღმდგომთა სულთა მათ ბოროტთისა...“ 1r—203 v.

შენიშვნა ა: კურთხევანის შედგენილობაა:

1. [ლოცვა შობიარის პ‘ლსა დღესა]—1r—v.

2. „ლოცვა აღბეჭდვასა ყრმისასა, ოდეს მიიღებდეს სახელსა დღესა მერვესა, შემდგომად შობისა მისისასა“ 1v—5r.

3. „ლოცვა დ‘დჯაცსა ზედა მეორმოცესა დღესა შობისასა“ 5r—7v.

4. „ლოცვა დადგრომასა ზედა კათაკმევილთასა...“ 7v—12v

5. „ლოცვა წმიდისა ნათლისაჲ ებპახსა ზედა...“ 12v—16r.

6. „ლოცვა გ‘რგ‘ნის კურთხევისა“ 16r—27v.

7. „ლოცვა ზეთსა ზედა“ 27v—51r.

8. „ლოცვა მცირისა [და დიდისა] აიაზმისა“ 51v—60r.

9. „პარაკლისი ღ‘ისმშობლისა აღსრულებასა ზედა ცოდვილისასა, თქმული ეფთ ჳ მ ი ს მიერ, მონაზონისა და სინგელისა“ 60r—63v.

10. „ლოცვა ღირსისა მამისა ჩ‘ნისა ი ო ა ნ ე დ ა მ ა სკ ე ლ ი ს ა“ 63v—64r.

11. „სჯმენ თესალონიკელის მიერ თქმული“ 64r—67r.

12. „ნიკიფორე კოსტანტინეპოლელ პატრიაქისა მიერ თქმული“ 67r—v.

13. „ლოცვა შესანდობელი მოძ‘რთა მიერ წარსაკითხავი აღმსრებელსა ზედა“ 67v—68r.

14. „ლოცვა სათქმელი მღდელთმოძღვართა მიერ, ანუ სულიერსა მოძღრთაგან, ამისა შემდგომად ოდეს ეზიაროს საიდუმლოსა უფლისასა“ 68r—70r.

15. „დიდის ბასილისი აღმსარებელთა თ'ს კანონის დაჯერებისა და დაუჯერებლობისათ'ს“ 70v—71r.

16. „პატრიაქის მმარხველისა მიერ თქმული“ 71r—v.

17. „ყოველად წმიდისა სჯეროს თესალონიკელისა მიერ თქმული“ 71v—72r.

18. „პავლე მოციქული ბრძანებს“ 72r.

19. „ლოცვა სულთბრძოლისა“ 72v—76v.

20. „წესი, რომელი აღესრულების ერის კაცსა ზედა შესუმნებულსა, რაჟამს განვიდეს ამიერ სოფლით მართმადიდებელთაგანი ვინმე“ 76v—97v.

21. „ლოცვა და წესი მღდელსა ზედა მიცვალებულსა“ 97v—12r.

22. „წესი, რომელი აღესრულების ჩჩჯლსა ზედა აღსრულებულსა“ 125v—132r.

23. „წესი და განგებაჲ პანაშვიდისა, ანუ თარგმნილი ბერძნულისაგან, რომელსა აღვასრულებთ მიცვალებულსა ზედა“ 132v—138v.

24. „ლოცვა შემდგომად სიკუდილისა შესანდობელი“ 138v.

25. „ლოცვა სახლისა საფუძველისა დადებისა“ 138v.

26. „მკლესიასა შინა უკეთუ უცნაურად მოკუდეს კაცი მიზეზით რომლითამე ლოცვა ესე წარიკითხოს“ 139r—140r.

27. „ლოცვა ყოველსა სნეულებასა ზედა“ 140r.

28. „ლოცვა სავდრებელი სნეულთათ'ს და სულთაგან არაწმიდათა კუშთებულსა ზედა“ 140r—144r.

29. „მღდელმან ლოცვაჲ ესე თ'ჳს ზეთის ცხებასა ზედა“ 144r—v.

30. „ლოცვაჲ და შერისხვაჲ დიდისა ბასილისი ეშმაკთა მიერ ვნებულთა ზედა“ 144v—145r.

31. „სხ'ჲ ლოცვა მიერვე ზედა“ 145r—149v.

32. „ლოცვაჲ ღელვა-გუშმუსა ზედა, მისივე“ 149v—153v.

33. „სხ'ჲ ლოცვა სავდრებელი წინაშე უფლისაჲ სნებისა და სიმდილისა და ჟამისა სათქმელი, თქმული პატრიაქისა კალისტესი“ 153v—155r.

34. „ლოცვა წ'დთა ყრმათა სნეულისა უძილობისათ'ს“ 155r—156v.

35. „კაცს რომ სნეულებაჲ სჩირდეს რამე“ 156v—157r.

36. „წესი სულის წ'ისა მოსლვისა, კჩრიაკესა სულის წ'ის მოსვლისასა 157r—167r.

37. „ლოცვა თესლთა ზედა დასათესავად“ 167r—v.

38. „ლოცვა კალოსი“ 167v—168r.

39. „ლოცვა პ'ლისა წლისა“ 168r.

40. „კურთხევა ყორძნისა ტკლისაჲსა შინა“ 168r—v.

41. „ლოცვა დანერგვისა ვენაჯისასა“ 168v—169r.

42. „ლოცვა სთლობასა ვენაჯისასა“ 169r.

43. „ლოცვა ღუნის აზღისა, ოდეს იჭმოს ვინმე“ 169v.

44. „წესი, რომელი აღესრულების ყანისა, ვენაჯისა, ბოსტნისა, უკეთუ ავნებდეს ფურინველი, ოთხფერჯნი ანუ ქუშმძრომელნი ანუ სხუაჲ რაჲმე მავნე“ 169v—173r.

45. „კურთხევა მარილისა“ 173r—v

46. „კურთხევა წანდილისა პ'ლსა შაბათსა მარხვათასა, რაჟამს მწუხრის ლოცვა დასრულონ“ 173v—174r.

47. „კურთხევა ყველისა და კუსრცხისა“ 174r—v.

48. „კურთხევაჲ განწმენა ჯ'რ'ცსასა, წ'ა კჩრიაკესა აღდგომისა“ 174v.

49. „ლოცვა სახლსა შეგრძნებულსა“ 174v—176r.

50. „ლოცვაჲ საკირის დაწვისა“ 176r—177r.

51. „ლოცვაჲ, რაჟამს მოვიდეს ყრმა სწავლად წიგნისასა“ 177r—v.

52. „ლოცვაჲ ყრმასა ზედა ავის გუილსყორიანისასა“ 177v—178v.

53. „წესი, უკეთუ არაჲწმიდაჲ რაჲმე შეავრდეს ჭურჭელსა ღუნისა, თაფლისა და ზეთისასა, ანუ სხ'ჲსა რაჲსამე შინა“ 178v—179v.

54. „ჭურჭელსა ზედა შეგინებულსა შუშნის, რათა ჭურჭელი იგი გარეცხონ კარგათ და ჯუარის სახედ შეთაესხონ წყალი აიაზმისა“ 179v.

55. „ლოცვაჲ შეგინებულსა ხორბალსა და ფქვილსა ზედა, ანუ სწბასა რაჲსამე ზედა“ 180r—v.

56. „ლოცვა სამწყსოსა ზედაჲ“ 180v.

57. „ლოცვაჲ, უკეთუ ვინმე თავით თ'სით კრულ იყოს ფიცით“ 180v—182r.

58. „უკეთუ ფიცით კრულ იყოს ვინმე, ლოცვაჲ განჴსნისა“ 182r.

59. „ლოცვაჲ წარმდებად მფუცველსა ზედა“ 182r—v.

60. „ლოცვაჲ შეგინებულისაჲ მჭამელსა ზედა“ 182v—183r.

61. „ლოცვა ბოროტთა გულისთქმისა“ 183r—v.

62. „ლოცვა შეილობილობისა“ 183v—185r.

63. „ლოცვა ბაიისა კჳრიაკესა ბაიისასა“ 185r.

64. „ლოცვაჲ ბადისა“ 185r—v.

65. „ლოცვაჲ სულიერისა ძმობილობისა.

შეისწავეთ, რამეთუ წესი ესე საეკლესიო სწ'ფ'ს სჯული ამ ძმობილობას განაგდებს არა ქმნად, არამედ ჩ'ნ ვითარცა მრავალსა წიგნსა შინა ეპოეთ დაწერილი, ჩ'ნც ესე დავებეჭდეთ“ 185v—187r.

66. „უკ'თუ მღდელმა თჳსი მეუღლე ახიაროს“ 187r.

67. „რომელსა დღესა იქმნების, ანუ არა მიცვალებული სულის მოხსენებაჲ“ 187r.

68. „ვითარ ჯერ არს სულის მოჴსენებაჲ მიცვალებულისა“ 187v—188r.

69. „წესი, რომელი აღესრულების მონოზონსა ზედა აღსრულებულსა“ 189r—203v.

ბ. ერთობა — 1. „სიძეგებელი წიგნისა ამის“ 204r—205v.

2. „ლოცვაჲ მეთოდი კონსტანტინეპოლელ პატრიარქისა მიერი, თუ ვითარ ჯერ არს შეწყნარება თჳთეულსა ჰასაკსა შინა ურაჲს ყოფასა ბრალთა შთაგრდომილთა და კ'ღ ეშმარიტისა სარწმუნოებისა მიმართ მოქცეს[ა]“ 205v—209v.

ანდერძები: 1. „ღმერთო, აცხოვნე ცოდვილი ანნა. ამინ“ 7v, 209v.

2. „მოიხსენე, უფალო, ფრიად ცოდვილი მონა შენი დავით და მეუღლე გოშია, ვინც ჩვენთვინ შენდობა ბძანოთ, თქვენც შე[გინდოს] ღმერთმან, ამინ“ 51v—52r.

642

მარხვანი მეწიეთისა. XVI

325 ფ.; 27,6×15; ქაღალდი; ხის ყდა (ძველი); დაზიანებული (ფურცლები დაშლილ-დალპობილები): ნაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); XVI ს. [1566]; დამკვეთი ქეთაონ (319r); გადამწერი—[გაბრიელ]; გადმოეცა ხელოვნების მუზეუმიდან 1936 წელს.

„მარხვანი. დაწყებაჲ მარხვათა კჳრიაკეთაგან მეზუზრისათა და ფარისეველისა, ვიდრე შაბათადმდე, ჴმაჲ ა, შენ, სიტყუად, გზაჲ ამყვანებელი ჩ'ნი, ბრწყინვალე გჳჩუღნა სიმდაბლისა უფალმან, რომლითა განამართლა ფარისეველისა მის უაღრეს მეზუზრე იგი...“ 3r—319r.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერს ჰქონია ანდერძი, რომლის თანახმად გადაწერად ვინმე გაბრიელი ყოფილა მოხსენებული, ხოლო შემთხვევით ელიაზარ (K. Kekelidze „Литургические грузинские памятники», Тифлис, 1908 стр. 214).

2. მარხვანს უძღვის: ბ. „წმიდათა დიდთა მარხვათა ნაცვლად იბაკოჲსა ჴმაჲ ა, მეოხებითა, უფალო, ყოველთა წ'თა შენთაჲთა... 1v.

ბ. „წ'რსნი რვათა ჴმათა ზედა, გალობა სამებისა, ჴმაჲ ა“ 2r—v.

3. მარხვანში შესულია: „ძეგლის წერაჲ სარწმუნოებისა, რომელი აღწერეს წმიდათა მამათა კოსტანტინეპოლის შეკრებ'ლთა წმიდათა ხატთაჲ თაყუანისცემისათ'ს, რომელ-ესე წარიკითხვების სოფია წმიდასსა და ყოველთა ეკლესიათა პ'ლსა კჳრიაკესა მარხვათაჲსა წმიდაჲ ქაძის წირვასაჲ ზედა შემოსილისა ხუცესაგან“. აქ კესარიის შემდეგ ხსენებაა ქართველ მეფეთა.. „ბაგრატ აფხაზთა, ქართველთა მართლმადიდებლისა მეფისა საუკუნოჲმცა არს; გიორგი კესარიოსისა აფხაზთა, ქართველთა მართლმადიდებლისაჲ მეფისა საუკუ-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ნოემბა არს; დ ა ვ ი თ ყოველისა აღმოსავლეთისა მეფისა, ახლისა **მართლისა** მადიდებლობისა საუკუნოჲ; დ ე მ ე ტ რ ე ყოველისა აღმოსავლეთისა მეფისა საუკუნოჲ; გ ი ო რ გ ი ყოველისა აღმოსავლეთისა ჴელმწიფეჲ მპყრობლისა მეფეთ-მეფისა საუკუნოჲსაცა; თ ა მ ა რ ყოველისა აღმოსავლეთისა ახლისა მართლმადიდებლისა **აფხაზთა**, ქართველთა, ჰერთა და კახთა და ყოველთა ქრისტიანეთა მპყრობელისა საუკუნოჲსაც; ძისა მათისა მეფეთ-მეფისა ყოველისა აღმოსავლეთისა და დასავლეთისა მტკიცედ მპყრობელისა გ ი ო რ გ ი ს ი საუკუნოჲსაცაჲ არს საჴსენებელი და დასა მათისა რ უ ს უ დან მართლმადიდებლისა ყოველისაჲ აღმოსავლეთისა მტკიცედ მპყრობელისა საუკუნოჲსაცა; დ ა ვ ი თ მართლმადიდებელთა მეფეთ-მეფეთა საუკეთნოჲსაცა არს.

აქედ უცხო მამების შემდეგ ხსენებაა: „უსხეულოთა მიმსგავსებულისა წმიდისა მამისა ე ფ თ უ მ ე მთაწმინდელისა, ახლისა ოქროპირისა, ქართველთა განმანათლებელთა საუკუნოჲ; წმიდისა მამისა ჩ ნ ი ს ა გ ი ო რ გ ი მთაწმინდელისა ქართველთა მნათობისა საუკუნოჲსაცა არს; ყოველთა ნათესავთა ჩ ნ ო ა მასპინძლისა ქართველთა გ რ ი გ ო ლ სჳვასტოსისა ბაკურიანის ძისა და ყოველისა დასავლისა დიდისა დემესტოკოსისა მართლმადიდებლისა საუკუნოჲსაცა..

დაიცვენ და ადიდენ მორწუნენი მეფენი, მადიდებელნი ებისკოპოსნი და ყოველი მორწმენე ნათელღებული, მართლმადიდებელი სამწყსო ქართველთა მართლმადიდებლისა მეფისა ალ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ს ი და მეფელისა მისისა პატრონისა დედოფლისა თ ა მ ა რ ი ს ა საუკუნოჲსაცა; ძისა მათისა დიდისა მეფეთ-მეფისა ბ აგ რ ა ტ ი ს ი და ძმათა მისთა ღ ვ ი ს მ ყ ა რ ე თ ა გ ი ო რ გ ი და ვ ა ხ ტ ა ნ გ ი ს ი საუკუნოჲ; ღ ვ ი ს მ ყ ა რ ი ს ა მართლმორწმენისა პატრონისა ყ რ უ ყ ი ს ი და თანამეცხედრისაჲ მისისა პატრონისა ა ნ ა ს ი და ძეთა მათთა პატრონისა მ ზ ე ქ ა ბ უ ქ და ქ ა ი ხ ო ს რ ო ს ი საუკუნოჲ; ქრისტჱს მ ყ ა რ ი ს და მართლმადიდებლისა პატრონისა ს ფ ი რ ი დ ო ნ ი ს ი და მეცხედრისა მისისა დიდისა მეფისა ალექსანდრეს ახლისა ღ ვ ი ს მ ყ ა რ ი ს მორწმენისა და მართლმადიდებლისა პატრონისა თ ი ნ ა თ ი ნ ი ს ი საუკუნოჲსაცაჲ; ძისა მათისა ღ ვ ი ს მ ყ ა რ ი ს და მართლმორწმენისა პატრონისა ი ო ს ე ფ ა ტ ი ს ი და მეცხედრისა მისისა მართლმორწმენისა და ღ ვ ი ს მ ყ ა რ ი ს პატრონისა ქ ე თ ა ნ ი ს ი მრავალმეა არიან წელნი ცხოვრებისა მათისანი და საუკუნოჲსაცა ჴსენებაჲ და კურთხევაჲ მათი, და ძეთა მათთა მრავალმეა არიან წელნი ცხოვრებისა მათისა და საუკუნოჲსაცაჲ ჴსენებაჲ და კურთხევაჲ. ღ ვ ი ს მ ყ ა რ ი ს პ ა ტ ი ო ს ი ს ა მ ი ს ი ი ს ი და ქრისტჱს მ ყ ა რ ი ს პატრონის ა რ ი ნ ე ს ი და მართლმორწმენისა პატრონისა ა ბ დ უ ლ მ ი ს ი ს საუკუნოჲსა; ღ ვ ი ს მ ყ ა რ ი ს და მართლმორწმენეს პატრონისა ე ლ ე ნ ი ს ი საუკუნოჲსა; ძისა მათისა ღ ვ ი ს მ ყ ა რ ი ს პატრონისა ი ო ა ნ ე მ ი ს ი საუკუნოჲსა; ღ ვ ი ს მ ყ ა რ ი ს მართლმორწმენისა პატრონისა თ ა მ ა რ ი ს ა საუკუნოჲსა; ღ ვ ი ს მ ყ ა რ ი ს და მართლმორწმენისა პატრონისა გ უ ლ ქ ა ნ ი ს ი მრავალმეა არიან წელნი ცხოვრებისა მისისანი და საუკუნოჲსაცა არს ჴსენებაჲ და კურთხევაჲ მისი და ძეთა მისთა, მრავალმეა არიან წელნი ცხოვრებისა მისისანი“ 72r—73r.

4. ე რ თ ვ ი ს: „ესე ქრონიკონი დაიწერა სახითა ი ს ო ს ი ფ ე მ ი ს ი, უცთომელი სრული“ 319v—325v (ბოლონაკლულია).

ანდერძები: 1. „სულაშვილს მიქიელს შეუნდნენ ღმერთმა, ამინ“ 1v.

2. „ადიდენ ღმერთმან შენმიერითა დიდებითა მოსავი, მაკუნელი და მადიდებელი შენი პატრონი ქ ე თ ა ნ და ძენი მისნი მშჳდობით დაიცვენ ორსავე შინა ცხოვრებასა აწსა ამას სოფელსა მზეგრძელობასა შინა და მერმესა მას საუკუნესა ცხოვნებითა და ცოდვათა შენდობითა, რომლისა ბრძანებითა, ნებებითა და გულსმოდგინებითა აღიწერა და სრულ იქმნა წმიდაჲ ესე სულთა განმანათლებელი წიგნი მ ა რ ხ ვ ა ნ ი, **სრული**, შემკობილი და ყოველთურთ უკლები, ვითარცა განწესებულ არს წმიდათა მამათაგან. აჴმარენ ღმერთმან მზეგრძელობასა შინა და ცოდვათა შენდობასა, ამინ, ამინ, ამინ“ 319r.

შინაწერები: 1. „ეს მარხვანი არს წმიდის გიორგის ეკლესიის, ჩვენთაგან არს„ ამინ, ამინ—ამინ“ 73r.

2. „ეს მარხვანი წმიდის გიორგის მ[ე წ ი]ს არის“ 323r.

3. „ეს მარხვანი წმიდის გიორგის მ[ე წ ი]ს არის“ 323r.

4. „ჩვენ, ყოველად სამღდელო ცაგერელ მიტროპოლიტმან იოანე, შემოგწერეთ სულთა განმანათლებელი მარხუანი ესე შენ[ნ], ლაბჯინის მ[თ]ავარ ანგელოზის ეკლესიას, სულისა ჩვენისა სათნად და საუკუნო ჩვენდა მოსახსენებელად.

აწ ვინცა და რამანც ძმენ კაცისამან ეს ჩვენგან შეწირული მარხვანი მთავარანგელოზის ამ ლაბეჯინის ეკლესიას გამოაზუას და გამოსწიროს ან მეფემან, ან დადიანმან, ანუ დიდებულმან, ან თავადმან, ან აზნაურმან, ანუ დიდმან, ანუ მცირემან, ანუ გლეხმან, ვინც იკადროს და გამოსწიროს წმიდისა თანაარსისა და ყოველისა სულისა მა ...ა სულისა წმიდისაგან შეჩენებული იყოს სულით და ჯორცით და საფლავით, წმიდის ღ[ა]ს მშობელისაგან, წმიდათა ანგელოზთა, წმიდათა მოციქულთა, წმიდათა მღვდელთმთავართა და ჩვენგან შეჩენებული იყოს ორისავე სოფლით უკუნითი უკუნისამდე, ამინ.

ხოლო დამამტკიცებელნი ამისნი (და რომელმან ჩ[ა]ნთვის მოხსენება ჰყოთ) მოგიხსენებთ თქვენცა უფალმან ღმერთმან სასუფეველსა თ[ა]სა უკუნითი უკუნისამდე, ამინ“ 320r – v.

5. „ქ. ელისაბედს შეუნდეს [ღმერთმან]“ 325v.

6. ქრონიკონის (319v—325v) კიდეებზე მიწერილია მხედრული ით:

ა. „აქ მზე დაბნელდა, იყლის ი[ე]“.

ბ. „აქ ხმაწიფების ომი მოხდა“.

გ. „ამა ქრონიკონში ვიმყოფებით, ახლა ქრისთეს აქეთ ჩყნე წულში, რომელიცა მობრუნდა ეს ძველი ქრონიკონი“ (319v).

დ. „აქ მოვიდა თათარხანი ქუთაისთ, გელათი დაწვეს“ 321v.

ე. „აქ გელათს ომფორი დაიდა“.

ვ. „აქ შვიდ გზის წყეულნი სომეხნი შეიღბალნეს“ 322r.

ზ. „აქ დავით გელათი დაიწყო“ 323v.

ი. „აქ დადიანმა კაციამ გაიმარჯვა... არიდალ შემოება ონს [დადიან]ს რაჰა, სძლო დადიანმა, დაბო (!) დაირჩინა“ 324r.

თ. „აქ მზე დაბნელდა“

ი. „გაქ... სარეს... ლაშკარი მოვიდა ა...ნა ბეკს მას ყენს მეფეს... მამიამ ისევ წაართვეს“ 325r.

643

თვენი.

გადატანილია Ros. № 347

644

ოთხთავი. 1817

183 ფ.; 32,8×21; ქაღალდი (ლურჯი); ტყავგადაკრული ხის ყდა; მხედრული (სათაურები სინჯარით); 1817 წ. (1v, 182r); გადამწერი—პეტრე ხუცესი [არდაზიანი] 1v—182r.; დაეწერელია: მე-2 სავავი ფ-ის r—v, 40v, 107v, 183r—v.; გადმოეცა ხელოვნების მუზეუმიდან 1936 წელს.

„სახარება მათესი, თავი პირველი. მუხლიც პირველი. — ა. წიგნი შობისა იესო ქრისტესი ძისა დავითისი, ძისა აბრაამისი...“ 2r—141v.

შენიშვნა: 1. ერთვის: ა. „საძიებელი წმიდისა სახარებისა“ 142r—161r; ბ. „თთუმთ მეტყუ[ლ]ებანი ძალითა ღმრთისათა. თ[ა] სცდენებერსა აქუს დღე ლ“ 161r—181v; გ. „სახარებანი მიცუალებულთათჳს ყოველთა დღეთანი“ 181v—182r.

2. უძღვის: ა. „შესხმა სოფრონის მიერ წმიდისა მარკოს მახარებლისა“ 40r; ბ. „შესხმა წმიდისა მახარებელისა ლუკასი სოფრონის მიერ“ 64r—v; გ. [შესხმა წმიდისა იოანე მახარებელისა]—106r – 107r.

ანდერძი (გადამწერის): „აღიწერა სახარება ესე ხელითა უღირსისა ხუცისა პეტრე ესითა, გეცდრებით, მხილველნო, თუ შეცთომა რამე იხილოთ, არ წყვეთთ, არამედ შენდობას მიბრძანებდეთ ჩყ% წელსა, მარტის 0 დღესა, არდახიანოვისათა“ 182r.

მინაწერები: 1. „ეს წიგნი სახარება არის თავადის კონსტანტინე ფალავანდოვისა, მოიპოვა 15-ს იელისს 1833-სა წელსა“ 1 საცავი ფ-ის v.

2. „დღეს 15-ს იელისს 1883-ის წლისას, ვინმე თბილისის მოქალაქეთაგანი, აწ დროებით ცოლშვილით მყოფი აქ სოფ. ცეროწისში ასლან შალამოვი შემოვიდა ჩემთან და შემომიტანა წიგნი ესე ყველით ნაწერი სახარება, მეხოვა ვიყიდო, გავშინჯე და მომეწონა ეითარცა მართლწერა, ეგრეთვე ნუსხურიცა წერა და უმეტესად კიდეც რო ვნახე ბოლოს—დასასრულზე ზედ მიწერა: „გადმოვწერე 1817-ს წელსა ხუცესმა პეტრე არდახიანოთ და ეს დეკანოზი პეტრე იყო ჩემს ქალაქში ცხოვრებისა ჟამს ჩემი მოძღვარი და აღმზრდა კეთილად შეძინება წიგნისა ამის სახარებისა და არ დავიშურე“ სასყიდელი—ფასი და, სხვათა შორის, ჩემის წიგნიდა წიგნებისა დავდე ესეცა განძად საწიგნობლეში. თავადი კონსტანტინე ვახტანგისძე ფალავანდოვი“ 1v.

3. „წ“ა სახარება ესე ეკუთვნის თავადს კონსტანტინე ფალავანდოვს, 11 იელისს 1883 წელს, ქ. ფ.“ 182v.

4. „1906 წელსა დეკემბრის 3-სა დღესა, ვაძლევ ამ წიგნს სახსოვრათ მთავარ იოსებ წერეთელ კნ. მარიამ კონსტანტინეს ასული ჯავახოვისა, სოფ. ხოვლე“ 182v.

645

ოთხთავი (ლიხაურის სახარება). XI

92 ფ.; 18,2×13,6; ტერატი: ტყავგადაკრული ხის ყდა; დახიანებული; დაწლილი; ნაკლული; ნუსხური (სახედაო ასოები ოქრომელნით); [XI ს.]; გადმოცემა ხელოვნების მუზეუმიდან 1936 წელს.

[მათეს სახარება]... „მან ამრუშა იგი და რომელმან განტევებული შეირთოს, მანცა იმრუშა...“ 1r—92v.

წყდება: „...[სხუა უწინარეს ჩემსა შთავიდის] და განიკურნის“ იოანე 5,7.

შენიშვნა: ხელნაწერი დაწლილია, შიგადაშიგ აკლია ფურცლები. შემონახული ტექსტია:

მათე — 5,32— 5,47 (1r—v)
8,29—10,11 (2r—5v)
10,25—13,25 (6r—14v)
13,50—15,20 (15r—18v)
16,24—19,28 (19r—25v)
20,26—21,46 (26r—29v)
23,20—24,39 (30r—33v).

მარკოზ — 2,14— 4,8 (34r—37v)
4,38— 5,13 (38r—v)
5,26— 5,39 (39r—v)
6,8 — 6,22 (40r—v)
10,34—10,48 (41r—v)
12,33—14,7 (42r—45v)

ლუკა — 1,15— 2,4 (46r—49v)
2,49— 3,23 (50r—51v)
4,23— 5,7 (52r—53v)
8,20— 8,43 (54r—55v)
9,13— 9,27 (56r—v)
9,41— 9,56 (57r—v)
11,5 —11,17 (58r—v)
13,13—13,26 (59r—v)
14,18—16,6 (60r—63v)

ეროვნული ბიბლიოთეკა

17,16—19,20 (64r—69v)
20,6— 22,51 (70r—77v)
20,67—24,35 (78r—83v).

იოანე — 1,1 — 4,2 (84r—90v)
4,35— 5,7 (91r—92v)

ანდერძი: 2r, 37v, 59r (სრულად არ იკითხება).

მინაწერები: 1. „ლიხაურის სახარება, 1924 წ.“ ზედა ყდის v.

2. „ეს სახარება ეკუთნის ლიხაურის ღვთისმშობლის ეკლესიას, გურიაჲ, მღვდელი ნესტორ კონტრიძე“ 48v.

3. „სახარება ესე ძლიერ დაშლილი იყო. რაედენსაც მოვასწარი შეკაწროვე და შეკაჯახმიე მე, მღვდელმა ნესტორ კონტრიძემ, 1890-სა წელსა მარტის 21-სა დღესა“ 49v.

646

კრებული. [XVII—XVIII]

106 ფ.; 21×15; ქაღალდი; ყდადა: დაშლილი; დახიანებული; თავ-ბოლონაკლული, აკლია შიგა და შიგაც; ნუსხური (კალიგრაფიული სხვადასხვა ხელი, სათაურები სინგურით მარტივ კაზმულობიანი: 1r, 42r, 50r, 54r, 62v); [XVII—XVIII]; გადამწერი—გიორგი ბაკურაძე, დიაკონი (41v), მახარებელი ხუცესი (55v); დაუწერელია: 55r; გადმოცემა ხელოვნების მუზეუმიდან 1936 წელს.

1. [თვენი]... „იბ, [დ]აწყება ინდიკტიონისა, ესე იგი არს ახლისა წელიწადისა და ჴსენება დიდისა მამისა ჩ~ნისა სეიმონ აქიმანრიტისა(!) და ჴსენება ღ~ისმშობლისა მასიანეს და წმიდისა მოწამისა აითალასი და წ~თა ორმეოცთა დედათა...“ 1r—41v.

2. [მარხვანი]. „მეზუერისა და ფარისეველს კჳრიაკესა სამხრად ტიმოთეს მიმართ.—შვილო ტიმოთე, შედგომილ ხარ ჩემსა მოძღურებასა; გულთმოდგინებასა, სულგრძელებასა, სარწმუნოებასა, სიყვარულსა, მოთმინებასა; დევნულებათა, რაოდენი შემემთხჳა მე...“ 42r—49v.

წყდება: „...ნუ განიშორებთ განცხადებულებასა თ~ჭნსა მაგას, რომელსა აქუს“.

3. „ფსალმუნი დავითისი, უკეთუ დღესა... — დიდებაჲ წაიკითხეთ. კჳრიაკე თუ იყოს, სრულად წაიკითხეთ, ძმანო: ნეტარ არს კაცი, რომელი არა მივიდა ზრახვასა ულოთოსა...“ 50r—52v (ეს უკანასკნელი ფ-ლი სიგრძეზეა ჩამოგლეჯილი).

4. [ჳამნი]— „აღდგე რაჲ ძილისაგან, ესე ლოცვაჲ ბრძანე უწინარეს შუაღამისა.—აღდგომილი ძილისაგან შეგივრდები შენ, სახიერ, და ანგელოზთა გალობასა გიღაღადებ შენ, ძლიერო ღმერთო..“ 54r—106v.

წყდება: „... ჰეშმარიტებასა უკუნისამდე ყვნის სამართ[ა]ლი ენებულთა დას...“

შენიშვნა: 1. ერთვის—ა. „ლოცვა შეგინებულისა მჭამელისა“ 53r; ბ. „ჳამოლოცვა დღესასწაულთა ქრისტეს აღდგომისა“ 53v; გ. „ჳამოლოცვა სერობის ხადილისა“ 55v.

2. ბოლო უ-ი XVIII ს. ხელნაწერისა არის, ნაწყვეტია ახალი აღთქმიდან.

ანდერძები: 1—„მოიხსენე, უფალო, ცოდვილი ამის წმჳრალი დიაკონი გიორგი ბაკურაძე, ცოდვანი მისნი შეუნდოს ღმერთმან; ვინაჲ შენდობა ბძანოთ, თ~ქნაცა ღმერთმან შეგინდოს, ამინ“ 41v.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

2. „მოიხსენე, უფალო, სასუფეველსა შენსა გიორგი მღდელი, ხარაძე, ცოდვანი მისნი ღმერთმან შეუნდოს, ამინ“ 41v.

3. „მოიხსენე, უფალო, სასუფეველსა შენსა. ტაჯია ცუცქირიძის ქალს შეუნდოს ღმერთმან, ამინ, ამინ, ამინ“ 41v.

მინაწერი: „მოიხსენე, უფალო, მახარებელი მწერალი ხუცესი“ 55v.

647

დავითნი. XVIII

253 ფ.; 18.5×11.5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული ხის ყდა; თავ-ბოლონაკლული; ნუსხური (სათაურები სინგურით); გადამწერი—ებიტაშვილი დიმიტრი, მღვდ. (250v); XVIII ს.; გადმოეცა ხელოვნების მუზეუმიდან 1936 წელს.

[დავითნი]... „ერნი მათნი და განვაგდოთ ჩ~ნგან უღელი მათი...“ [2, 3] 1r—210r.

შენიშვნა: ფსალმუნებს ერთვის 1. „გალობაჲ ა მ ო ს ი“ 210r—212r.

2. „გალობაჲ ბ მ ო ს ი, მეორე სჯულისა“ 212r—217r.

3. „გალობაჲ გ ა ნ ა ნ ი ი დიდისა ს ა მ ე ფ ო წინასწარმეტყუელისა“ 217r—218v.

4. „გალობაჲ მეოთხე, განკორციელებისა უფლისასა ღაღადებს ა მ ბ ა კ ო მ“ 218v—221r.

5. „გალობაჲ მეხუთე, თქმული წინასწარმეტყუელისა ე ს ა ი ა ს ი“ 221r—222r.

6. „გალობაჲ მეექუსე, ი ო ნა წინასწარმეტყუელისა“ 222r—223r.

7. „გალობაჲ მეშჳდე, ლოცვა წმიდათა ყრმათა დამშრეტელ ეგმნა ალსა“ 223r—226r.

8. „გალობაჲ მერვე, ყოველნი დაბადებულნი მეუფესა აქებდით“ 226r—228r.

9. „გალობაჲ მეცხრე, წინასწარმეტყუელისა ზაქარიასი, წინამორბედის მამისა“ 228r—229r.

10. „საუფლოთა დღეთა და გამოჩენილთა წმიდათასა“ 229r—250v.

11. „ვითარ ჯერ არს, რამეთუ წარიკითხვიდეს დ ა ვ ი თ ნ ს ყოველსა წელიწადსა შინა...“ 251r—252v (ბოლონაკლულია).

ანდერძი: „ღმერთო, მიიწყალე ამისი დამწერი ცოდვილი მღდელი ე ბ ი ტ აშ ვ ი ლ ი დ ი მ ი ტ რ ი, ვინც იხილეთიდეთ შეცდომით ასოსა, ვითარცა ჯოკიელი ცოდვილი მღდელი შენდობაჲს ბრძანებდეთ და ნუ მწყევთ, რათა ვითარცა უფალმან იესუ ქრისტემან ღმერთმან ბეშპარიტმან მოგიტევნეს შეცოდებანი თქუენი, ამინ“ 250v.

648

სადღესასწაულო. 1730

517 ფ.; 30×19.5. ქაღალდი; ტყავგადაკრული (სიძველისაგან დაზიანებული) ხის ყდა; ნუსხური (სათაურები სინგურით, სხვადასხვა ხელი); 1742 წ. (468v); გადამწერი—მიქელ დოლენჯის ძე, ანჩისხატის დეკანოზი (468v); დამკ~ეთი—თამაზ პაატას ძე, ქისიყის მოურავი (468v); დაწერილია: 259v, 431v; გადმოეცა ხელოვნების მუზეუმიდან 1936 წელს.

[სადღესასწაულო]. „დაწყება ინდიკტიონისა, ესე იგი არს ახლისა წელწადისა და ჴსენება წ~ისა მამისა ჩ~ნისა სჳმონ მესეტრისა და ჴსენებაჲ წ~ისა ღ~ისმშობლისა მასიანეს და წ~ისა ნოწამისა აითალას და წ~თა ორმეოცთა დედათა და ამინ დიაკონისა მოძღარისა(!) მათისა და ჴსენებაჲ თავთა მოწამეთა: კალისტე, ერმოგენი და ევითვოდისი, და ჴსენებაჲ დიდისა მის დაცვისა და ჴსენებაჲ ისო ნავესი.—მწუხრი, შეწდგომად კანონისა აღვიარებთ, უფალო ღ~ღმყსსა ჴმაჲ ზედა... თავადისა ქრისტეს ღ~ისა მოძღურებისა მიერ ლოცვა გვისწავიეს ჩ~ნ...“ 1r—514v.

შენიშვნა: 1r—468v-დე გადაწერილია მიქელის მიერ, ხოლო 469r—514v-მდე გადამწერი უცნობია.

ანდერძი: „ანჩისხატის კანდელაკობით ქმობილის დრლ ენჯის ძის მიქელის კელითა სრულ იქმნა თვე ესე. ქჩ-ულ მოჭყვე თვესა ჲგვისტოსა თ დღესაჲ, ორშაბათსა, აღსრულა თვე ესე ივლისი კელითა ფრიად ცოდვილისა მთავარდაკონის კელითა ავვისტას ით. ვინცა ვინ ბილიგიდეთ, ნუ ჰყოფთ წყევასა ჩემთ'ს, რამეთუ ფრიად ჩჰარა დავწერე. ია დღეზედ ვიმაშურავე(!), და თუ რამ დამეკლოს, ანუ წამკდარი ნახოთ, ნუ დამსრახავთ, ჩემნო სასოებანოჲ. მიქელ ვსწერ წიგნსა ამას. მიქელ ვსწერ წიგნსა ამას.

დიდება ღმერთსა ყოველთა ქ[ე]თილთა სრულ მყოფელსა, აღიწერა თვე ივლისი ბრძანებითა ჭისყოს მოურავის პაატას ძის მოურაობით წოდებული თამაზისითა. მრავალმცა არიან წულნი ცხორებისა მისისანი ორსაე შინა ცხორებასა 468v (ტ. ს.).

მინაწერები: 1. „ჭ. ეს სადღესასწაულო აბელ მინბაშის არის. ვინც წარიკითხოს, აბელ მინბაშს მოიხსენებდით და მეუღლეს მისსას დიდის თავადის ორბელიანის ასულს და ძენი ამათნი: თამაზ, გიორგ და ზაქარია და ასული ამათნი ღმერთმა მოიხსენოს უკუნითი უკუნისამდე". ზედა ყდის v.

2. „ღმერთმა მოიხსენოს აბელ მინბაში და ძენი ამისნი თამაზ, გიორგ, ზაქარია და [ა]სული ამთა ქეთეონ", ზედა ყდის v.

649

დაუჯდომელი. XVIII

73 ფ.; 10×7: ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული მუყაოს ყდა; დახიანებული; მხედრული (სათაურები სინგურით, თავკაზმულობანი: 1r, 45r); [XVIII ს.]; დაუწერელია: 44v; გადმოეცა ხელოვნების მუზეუმიდან 1936 წ.

„იბაკონი და იაკობი წმიდისა ღ-ისმშობელისანი, რომელსა დაუჯდომელი ეწოდების.—ზესთა მბრძოლისა ჩემისათვის და მოღვაწისა უძლეველისა, ვითარცა ზენ მიერ ჴსნილნი განსაცთელთაგან [ს]მადლობელსა შევსწერავთ..." 1r—44r.

შენიშვნა: 1. ერთვის— „პარაკლისი საედრებელი ყოვლად წმინდისა ღ-თისმშობელისა მამართ.—მოვედით, თაყუანისვცეთ. გ. უფალო, შეისმინე ლოცჳა ჩემისა, ყურად-იღე ვედრება ჩემი ჰეშმარიტებითა შენითა..." 45r—73v.

2. ხელნაწერის ყდებზე ამოტეიფრულია ყვავილები, ჯვარცმა და ღვთისმშობელი ბავშვით.

650

ტიბიკონი. XVIII

408 ფ.; 20,7×15.7: ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული ხის ყდა; დახიანებული; ბოლონაკლული; ნუხბური (სათაურები სინგურით, ოქრომელნით შესრულებული კაზმულობანი: 272v, 324r); [XVIII ს.]. დაუწერელია: 407r—408r.; გადმოეცა ხელოვნების მუზეუმიდან 1936 წელს.

„ტბიბიკონი, რომელ არს ქცევა და წესი, ეკლესიათა განგებაჲ წ-ისა იწრუსალემისა ლავრისასა ღირსისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩ-ნისა საბაჲსი. ესრეთ განგება იქმნების და ს-ხჲთა იწრუსალემის პატრიოსანთა მონასტერთა მსგავსად და ს-ხჲთა წ-თა ღის ეკლესიათა.— ...წესი მცირეს მწუხრისა ტიბიკონისაებრ, ბ-ლ მამისა და სულისა. დღესა შაბათსა მიეალს პა-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

რეკლესიერჳი (რომელ არს სანთლისა აღმნთებელი) და უპირატესისა მიმართ ჰყოფს მეტანიასა, იუწყებს მისგან, თუ რომელსა ჟამსა იწყოს რეკა...“ 4r — 404r.

შენიშვნა: 1. უძღვის საძიებელი: „თავი განგებაჲ წ̃ისა ამის წიგნისა“ 1r—3v.
2. ერთვის: „ჩასართავი საუფლოსა დიდისა და ღ̃ისმშობლისა დღესასწაულთა“ 404r—406v.

წ ყ დ ე ბ ა: „... და განუყოფელისა ღთებისა ძლიერებაჲ“.

651

ზ ა ტ ი კ ი. XIX

124 ფ.; 10.6×8.5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ყდა; ნუსხური (ხოგჳერ დასაწყისები სინგურით); [XIX ს.]; დაუწერელია: ფ.ფ. 1—8, 84v, 85—91, 94, 96—124; შემოსულია შემოქმედის მონასტრიდან 1924 წელს.

[ზ ა ტ ი კ ი]. „ვმა ა. სამწუხრონი ლოცვანი ჩვენი შეიწირენ, წმიდაო უფალო, და მოგვმადლე ჩუენ მოტევება ცოდვათა, რამეთუ შენ მხოლო ხარ რომელმან უჩვენე სოფელსა აღდგომა...“ 9r—84r.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი შეიცავს საგალობლებს 8 ხმაზე; 2. ზოგ ადგილას ფანქრით სამუსიკო ნიშნებია მიწერილი; 3. ხელნაწერს აქვს ანბანური პაგინაციაც.

მინაწერები: იხ.: 92r—93v; 95r—v.

652

კ რ ე ბ უ ლ ი. XVII

255 ფ.; 38×25; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტივიწული ხის ყდა; ბოლონაკლული (აკლია შიგადაშიგაც); ნუსხური, ორ სვეტად, სათაურები სინგურით, მოხატული სახედაო ასოებით, თავსამკაულები: 1r, 105r, 113r, 243v; [XVII საუკ. მეორე ნახევარი], ჰვირნიშანი: გვირგვინი ვარსკვლავით და ნახევარი მთვარით: გადაწერენი: დავით (141v), თევდორე (169 v), იოანე (180v), ნიკოლოზ (182v); დამკვეთი: გულქან ლორთქიფანიძის ასული (243r); დაუწერელია: 58v, 83v, 87v, 205v, 211v; ხელნაწერი ადრე ეკუთვნოდა მღვიმის მონასტერს (საწერეთლოშია).

მ ე ტ ა ფ რ ა ს ი: 1. სეკდენბერსა ჲ, თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ანდრია იერუსალემელისა კრიტელ მთავარეპისკოპოსისა შობისათჳს დედოფლისა ჩუენისა ღვთისმშობლისა, მარადის ქალწულისა მარიამისა, მ. გ.—დასაბამი უკუე ჩუენთა დღესასწაულთა არს მოწევნული ესე დღესასწაული, პირველი ესე შემდგომად სჯულისა და აჩრდილისა და მიერ წესავალი მადლისა და ჭეშმარიტისა...“ 1r—5r.

2. „სეკდენბერსა იგ, წმიდათა შორის მაცხისა ჩუენისა იოანე მონაზონისა და ხუცისა დამასკელისა სიტყუა სატფურებისათჳს იერუსალიმისა, ქრისტეს ღუთისა ჩუენისა აღსადგომელისა, და ამაღლებისათჳს პატიოსნისა და ცხოველსმყოფელისა ჯუარისა, მ. გ.—რაოდენნი ღუთის მოქალაქე ქმნილ ხართ მრწობელთა ქალაქთაგანნი ამიერ დიდით და სახელგანთქმულით იერუსალიმით...“ 5r—11v.

3. „სეკდენბერსა იდ, ნეტარისა ანდრია იერუსალიმელისა კრიტელ მთავარეპისკოპოსისა სიტყუა ყოვლად მსთფლიოსა ამაღლებისა პატიოსნისა და ცხოველსმყოფლისა ჯუარისა, მ. გ.—ჯუარისა კრებასა აღ-

ვასრულებთ და ყოველივე ეკლესიასა განბრწყინდების საესებაჲ. ჯუარისა კრებასა აღვასრულებთ და სიხარულისა კამკამებითა ულვაროს პირი ყოვლისა სოფლისა..." 11ѵ—14ѵ.

4. „მისივე ცხოველს მყოფელისა ჯუარისათჳს, სიტყუა მეორე, მ. გ.—აღძრნეთ დღეს, საყვარელნო, ბაგენი ჩუენნი სახედ ბოძღნისა..." 14ѵ — 17r.

5. „თუესა ოკდონბერსა კჳ, წამებაჲ წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა დიმიტრისი, მ. გ.—მას ჟამსა შინა უსჯულოსმან მეფემან მაქსიმიანე დაიმორჩილნა გუთნი და სავრომატნი..." 17r—20r.

6. „გიორგისი, რომელი იყო კოსტანტინეპოლით წიგნის მკითხველი წმიდისა ღუთისა ეკლესიისა, სიტყუა ყოველად წმიდისა ღუთისმშობლისათჳს, რაჟამს მიყუანებულ იქმნა სამისა წლისა ტაძრად უფალი მშობელთა მიერ, გ. მ.—კეთილთა მიზეზთა სიტყუად დაწყებისათა მიჩუსნებს ჩუენ მოწევნული ესე დღესასწაული..." 21r—25ѵ.

7. „თუესა ნოენბერსა ლ, მიმოდასლეა მოციქულთა, ოდეს-იგი წარავლინა უფალმან მოციქული ანდრია სოფელსა მას კაცის მჭამელთასა გამოყუანებად მათგსა საპყრობილით, მ. გ.—მათ ჟამთა, ოდეს იყვნეს მოციქულნი ყოველნი ერთად შეკრებულ და იგინი ყოფდეს თითოეულად თავისა მათისა სოფლებსა ყოველსა..." 26r—33ѵ.

შენიშვნა: ტექსტს ბოლოში აქვს მიწერილი: „აქ აკლია და მოკბმის ცხრეთ, რამეთუ ჰყვა სვიმონ კანანელი და დაუდგინა ეპისკოპოსად აფხაზეთს" 33ѵ.

8. „თუესა დეკენბერსა დ, წამებაჲ წმიდისა ბარბარესი, მ. გ.—ოყო მათ ჟამთა მეფე ვინმე, რომელსა სახელი ერქუა მაქსიმიანოს, და ჴელმწიფე ვიწმე იყო აღმოსავალით კერძო კაცი, რომელსა სახელი ერქუა მარკიანე..." 33ѵ—37ѵ.

9. „თუესა ნოენბერსა ვ, ცხოვრებაჲ და მოქალაქობაჲ წმიდისა და საკჳრველთ-მოქმედისა მამისა ჩუენისა ნიკოლოზ მთავარეპისკოპოსისა მირონ ქალაქისა, რომელ არა ქუეყანასა ლუკისსა(!), მ. გ.—ცხოვრებანი და მოქალაქობანი ღირსთშემოსილთა და წმიდათა მამათანი მსგავსა(!) არიან მაგალითსა მხატვართასა..." 37ѵ—47ѵ.

10. „თუესა დეკენბერსა თ, საკითხავი, თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ეპიფანე კჳპრელ მთავარეპისკოპოსისა მუცლადღებისათჳს ანნას, რაჟამს ახარა შობა წმიდისა ღუთისმშობლისა, მ. გ.—რაჲ არს საღდუმლოჲ ესე ახალი და დიდებული, ღირთისა კუეყნად გარდამოსლუაჲ, დაძუელებულისა მის ბუნებისა ბრწყინვალედ განახლებაჲ..." 47ѵ—51r.

11. [იოანე ოქროპირი.] „სწავლა სიყუარულისათჳს. წინაჳრიაკესა ქრისტეს შობისასა საკითხავი მარგალიტისაგან, რომელი აკითხვების მამათმთავართათჳს, მ. გ.—არარაჲ არს სათნოებათა შორის უზჳშთაეს სიყუარულისა, რამეთუ თავადსაცა მეფესა და ღმერთსა ყოველთასა სიყუარულ ეწოდების..." 51r—52ѵ.

12. „დეკენბერსა კ, თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა, შესხმაჲ და ქებაჲ ნეტარისა ფილოღონესი ანტიოქელ მთავარებისკოპოსისა, ვითარმედ ყოველთათჳს ზრუნვისა სწორი არარაჲ არს ღმერთი სათნო ყოფად და ვითარმედ განუკრძალველად მიახლება წმი-

დათა საიდუმლოთა სასჯელისა დიდისა მომატყუებელ არს, დაღათუ ერთგზის ხოლო ვინმე ეზიარებოდის წელიწადსა. ხოლო აღმოთქუა უწინარეს ქრისტეს შობისა პირველ ხუთისა დღისა, მ. გ. —მე უკუე განმზადებულ ვიყავ მწვალებელთა ღუწლისა მიმართ წყობად, რაჲთამცა ნუშტი იგი თანამდები ალმისრულა თქუენდა..." 53r—54r.

13. „თუესა დეკენბერსა კდ, წინადღით ქრისტეს შობისა, საკითხავი, თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ათანასე ალექსანდრიელ მთავარებისკოპოსისა. სიტყუა აღწერისათჳს ყოველად წმიდისა ქალწულისა და ღ-რისშობლისა მარიამისა და იოსებისთჳს, რომელმან მაცთოხოა(!) იგი, მ. გ.—ვითარცა მუშაკნი იგი, რომელნი აღმოჰკუეთდიან მიწასა გამოსაღობელსა ოჴროსასა..." 54r—58r.

14. „უწყებათაგან პირველთა გამოწულილვით შეკრებილი ნეტარისა იოანესაგან ხუცისა და მონაზონისა დამასკელისა. საკითხავი შობისათჳს უფლისა ჩუენისა იესუს ქრისტესისა, მ. გ.—რაჟამს ზაფხული მოიწიოს, ყოველსა სოფელსა ნივთნი კუალად განახლებად მოიქცევიან..." 59r—64r.

15. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა გრიგოლის ღ-ის-მეტყუელისა კოსტანტინეპოლელ მთავარებისკოპოსისა ნათლისღებისათჳს უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესისა, მ. გ.—კუალად იესუ მაცხოვარ ჩუენი და, კუალად საიდუმლო, არა საცთურებანი, არცა უმკობელი, არცა საწარმართოსა მის ცთომილებისა და მთრვალობისა..." 64v—69r.

16. „თუესა იანვარსა კე, წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა გრიგოლი ღ-ის-მეტყუელისა, ასერგასისთა მიმართ ეპისკოპოსთა სიტყუაჲ ჴწნისა, მ. გ.—ვითარ თქუენ და ჩუენებანი ჰ, საყუარელნო მწყემსნო და თანამწყემსნო, რომელთანი შუსნიერ არიან ფერჴნი მახარობლად მშჳდობისა და კეთილისა..." 70r—76v.

17. „სოფრონ იერუსალიმელისა პატრიაქისაჲ სიტყუაჲ მიგებებისათჳს უფლისა და ღ-ჲ მაცხოვრისა ჩუენი იესუ ქრისტესი, გ. მ. —სხუაჲ არს ესე საიდუმლო ქრისტესი, სხუაჲ არს ესე დიდებულებაჲ მოქმედებისა ქრისტეს ღმრთისა ჩუენისა..." 78r—83r.

შენიშვნა: შეკინძის დროს ფურცლები არეულა, მაგ., 81v-ს შემდეგ 77r.

18. „თებერვალსა ოზ, წამებაჲ წმიდისა მოწამისა თეოდორე ტირონისაჲ, მ. გ.—ტკბილ არს და საწადელ ჴსნებაჲ მოწამეთა, და სავსე საღმრთოჲთა მადლითა..." 84r—87r.

19. „თუესა ფებერვალსა კდ, წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა თეოდორე აღმსარებელისა სტოდიელთა წინამძღურისა სიტყუაჲ შესჴმისა პოვნაჲს პატიოსნისა თავისა დიდებულისა წინამორბედისა და ნათლისმცემელისა იოანესი, მ. გ. — მესამე არს წოდებაჲ ესე, რომელი მოაქუს ჩუენდა ჴსნებისათჳს წინამორბედისა დღეინდელსა ამას დღესა.. " 88r—90r.

20. „თუესა მარტსა თ, წამებაჲ წმიდათა ორმეოცთა სევასტიას წამებულთა, რომელთა სახელები ესე არს: გ. მ. — დომენტიანოს, კჳრიე, ვალენტი, ევტუქი, ევლოგოს, ვალენტიანოს, ფლავიოს, სამარაგდოს... — ყოველთა მათ ნოეკიას(!) მეფისათა იყო დევნულებაჲ დიდი ქრისტიანეთა..." 90r—92v.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

21. „თუესა მარტსა კე. წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა სიტყუაჲ ხარებისათჳს ყოველად წმიდისა დედოფლისა ჩუენისა ღუთისმშობლისა და მარადის ქალწულისა მარიამისი, მ. გ. — კუალად სიხარულისა ხარებაჲ, კუალად განთავისუფლებისა უწყებაჲ, კუალად აღმოწოდებაჲ, კუალად აღმოსლვა...“ 92v—94r.

22. „იოანე მთავარებისკოპოსისა თესალონიკელისა სიტყუაჲ განკაცებისათჳს უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესისა და ხარებისათჳს ყოველად წმიდისა ღუთისმშობელისა, გ. მ. — ღმე წარჰვლა, ხოლო დღე მოგუშახლა, ჴმობს მოციქული, უჩინო იქმნა ღმე ცოდვისა და მოიწია დღე განკაცებისა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი...“ 94r—v.

23. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა გრიგოლი საკჳრველთმოქმედისა, რომელი იყო მთავარეპისკოპოსი იერ(!) კესარიოს პონტოსისა, სიტყუაჲ ხარებისათჳს ყოველად წმიდისა დედოფლისა ჩუენი(!) ღუთისმშობლისა, მ. გ. — დღეს ანგელოზთა განწყობილებანი გალობითა განბრწყინდებინ, და ნათელი ქრისტეს მოსლვისა მორწმუნეთა გამოუბრწყინდების...“ 95r—96v.

24. „კჳრიაკესა მეზუზრისა და ფარისეველისასა, თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა იგავისა მისთჳს მეზუზრისა და ფარისეველისა, გ. მ. — საყუარელნო, ორნი კაცნი აღვიდოდეს ტაძრად ლოცვად, ერთი ფარისეველი და ერთი მეზუზრე. ფარისეველი იგი წარდგა თჳსგან და ამას ილოციდა...“ 97r—99r.

25. „კჳრიაკესა უძღებისასა, წმიდათა შორის მამისა ჩუენის იოანე ოქროპირისა კოსტანტინეპოლელ მთავარეპისკოპოსისა სიტყუა უძღებისათჳს შვილისა, გ. მ. — მოვიდით, თანამდებ ვართ ქადაგებად კაცთმოყუარებასა ღუთისასა, რამეთუ ცხოველ ვართ და ვიძრვით...“ 99v—103r.

26. „შაბათსა ჴორცთა აღებისასა, წმიდისა მამისა ჩუენისა ეფრემ ასურისა სიტყუაჲ მამათათჳს შესუნწებულთა, მ. გ.—გული ჩემი მელმის, შემდომებელ მექმენით მე, ძმანო და მონანო კურთხეულნო...“ 103r—105r.

27. „კჳრიაკესა ჴორცთა აღებისასა, თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ეფრემ ასურიელისა მეორედ მოსლვისათჳს უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესითა, მ. გ.—საყუარელნო, ნუ რაჲსა პატივ-სცემ უფროს შეუორგულებულისა სიყუარულისა, რამეთუ ფრიად ვსცთებით დღითი-დღე...“ 105r—111r.

28. „შაბათსა ყველიერისასა, წმიდათა მამათათჳს შესუნწებულთა, მ. გ. — ამას დღეს შინა პირველსა და კეთილ საიდუმლოთა იესუ მხოლოდ შობილისათა დიდებით მგალობელნი ქებით ვეჴმობდეთ ეკლესიასა შინა სძლისა ქრისტესისა...“ 111r—112v.

29. „უყველიერისა კჳრიაკესა, წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა გრიგოლ ღ^სმეტყველისა სიტყუა წყლულებისათჳს სეტყჳსა მიერისა, მ. გ. — რად დაჰჴსნით წესსა საქებელსა, რაჲ აიძულებთ ენასა შჯულის მმოსნებელსა...“ თარგმნილი თეოფილესი (119v); 113r—119v.

შენიშვნა: გრიგოლ ღვთისმეტყველის „სიტყუა წყლულებისათჳს სეტყჳსა მიერისა“-ს თარგმანი ცნდა გუთნიდეს ეფრემ მცირეს, იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია I², 1941 წ. გვ. 599;

Cátalogue des Manuscrits Géorgiens de la Bibliothéque patriarcale Grecque á Jérusalem, par R. P. Blake (Orient Chrétien, 3 serie t. III—IV; 1924); ხელნ. №№ 13, 15, 43.

30. „პირველსა ორშაბათსა მარხვათასა, წმიდისა მამისა ჩუენისა ბასილი მთავარეპისკოპოსისა კესარია კაბადუკიისა მარხვისათჳს, გ. მ.—ნუგეშინის-ცემდითი, იტყჳს უფალი, მღდელნი ერსა, იტ'ყდეთ ყურთა მიმართ იწრუსალიმელისათა...“ 120r—121r.

31. „პირველსა შაბათსა წმიდათა მარხვათასა, წმიდისა მამისა ჩუენისა ნეკტარი კოსტანტინოპოლელ მამათმთავრისა საკითხავი ესე, რომელი აღიწერა სასწაულისა მისთჳს წმიდისა თეოდორეს მიერ აღსრულებულისა, რომელი-იგი აღასრულა ყოველად ძალუმან და ჳძლეველმან მოწამემან ქრისტჱ იელიან განდგომილისათა, რომელი იკითხვების პირველსა შაბათსა წმიდათა მარხვათასა, მ. გ. — ბრწყინვალე არს და შუშნიერ დღეს მგალობელთა მთავრისა დავითის თანაგალობად ჩუენდა და თქუმად...“ 121r—125r.

32. „პირველსა კჳრიაკესა წმიდათა მარხვათასა, წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა გერმანოს კოსტანტინეპოლელ მთავარებისკოპოსისა სიტყუა ჯუარისათჳს და წმიდათა ხატთა ჴელით ქმნილთა და ჴელით უქმნელთათჳს, მწუალებელთა მათ მიმართ, რომელნი ჯუარსა მხ (!) თაყუანი-სცემენ და ხატთა არა, მ. გ. — ვინაჲთგან უკუ უგუნურებით და უმეცრებით განწუალებულთანი იგი უსწაელებითნი და მეხდატეხილობითნი სიტყუანი და ბოროტნი იგი და გესლიანნი შჯულის-დებანი...“ 125r—128r.

33. „თხრობა, მოღებული წმიდათა და სამსახურებელთა ხატთათჳს, და თუ ვითარ, ანუ რომლისა მიზეზისათჳს განეწესა დღესასწაული მართლმადიდებლობისა, რომელი მოიღო წლითი-წლად აღსრულებად წმიდამან და დიდმან კაოოლიკე ღრ'ისა ეკლესიამან. ა'. კჳრიაკესა წმიდათა მარხვათასა, მ. გ. — მეფესა თეოფილეს მის ჟამისა, რათა იგი თჳთმპყრობელობისა ბერძენთასა დაეპყრა მთავრობა მიშუშბითა ღ'ჲ უჯეროსა მის და ბოროტისა ღთ'ის საძულელისა...“ 128r—133r.

34. „ღირსისა მამისა ჩუენისა იოანე მონაზონისა და ხუცისა დამასკელისა ღუთივმოცემულისა და მადლისა ოქრონტტარ წოდებულისა სიტყუა სიტყჳსა საგებელი მათი, რომელნი ჰგმობენ წმიდათა ხატთა, მ. გ. —საჴმარ იყო ჩუენდა მარადის შემეცნებულთა ამათ და თჳსისა უღირსობებისათა დუმილით მყოფთა მიერ აღსარებად თჳსთა შეცოდებად...“ 133r—141v.

35. „მეხუთესა ხუთშაბათსა, ცხოვრება წმიდისა და ნეტარისა მარიამ მეგჳპტელისა, რომელი იყოფოდა უდაბნოთა მათ იორდანისათა, მ. გ.—საიდუმლოთა მეფისათა დაფარვა კეთილ არს, ხოლო საქმეთა ღუთისათა ქადაგება სარგებელ არს და დიდებულ, რამეთუ ესრეთ ჰრქუა ანგელოზმან ტოვითს...“ 142r—149v.

36. „თხრობა დიდებული და საკჳრველი ძუ'ლთა მათ წიგნთაგან საუწყებელთა, ჴსენება სასწაულისა მის ყოველად დიდებულისა და ბრწყინვალისა, რაჟამს-იგი სპარსთა და ბარბაროზთა სამეფოჲ ესე ქალაქი მოიცვეს ბრძოლად, ხოლო ს'ჲ სასჯელითა წარწყმდენ იგინი საშინელად მეყსა შინა და ქალაქი ესე დაცულ იქმნა შეურყეველად მეოხებითა ყოველად წმიდისა ღვთისმშობლისათა. მიერითგან განეწესა წლითი-წლად დღე ესე წინა შაბათი ხარებისა ერბითა (!) სამადლობელად, რომელსა დაუჯდომელ ეწოდების, მ. გ. — მრავალ არიან უკუ და უაღრეს მითხრობისა მადლნი და საკჳრველებანი მსგავსად მამათა მოცემულისა მის წესისა ეკლესიასა ღუთისა...“ 150r—159v.

37. „შაბათსა ჳ, წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ანდრეა იერუსალიმელისა კრიტელ მთავარეპისკოპოსისა სიტყუა ლაზარესთჳს ოთხ დღე მომჭუდარისა, რამეთუ აღადგინა უფალმან, მ.გ.—ლაზარე შემოკრიბა აწინდელი ესე შესაკრებელი და ეგულების სერობისა ყოფად და ტაბლასა განჰჴმადებს ღირსებით ტრფიალთათჳს სათნოებისათა...“ 159r—166v.

38. „თქმული წმიდათა შორის ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა კოსტანტინეპოლელ მთავარეპისკოპოსისა საკითხავი ბზობისათჳს, გ. მ. — საკჳრველთაგან საკჳრველად და სასწაულთაგან სასწაულთა მიმართ უფლისათა ვიდოდით, ძმანო... 166v—169v.

39. „თქმული იოანე მდაბლისა მონაზონისა და ხუცისა დამასკელისა სიტყუა ლჳღისა განჴმელისა და იგავისა მისთჳს ვენაჯისა აღმოთქუა, რომელი-ესე იკითხების დიდსა ორშაბათსა, მ. გ.—აღმძრავს მე სიტყუად ერთ-არსი სიტყუაჲ მამისა, რამეთუ იგი მშობელთა წიაღთა არა ოდეს განეშორა და საშოსა ქალწულისასა გარეშეუწერელად მუცლად-ღებულ იქმნა...“ 170r—174v.

შენიშვნა: შეკინძვის დროს ფურცლები არეულა, ამიტომ 171v-ს შემდეგ არის ფ. 174r.

40. „თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა სიტყუა დიდისა ხუთშაბათისა, განცემისათჳს იუდასაგან და მიცემისათჳს წმიდათა საიდუმლოთასა, და რა არა ვიწყნებდეთ ძჳრსა, გ. მ. — მცირედ საჭირო არს დღეს თქუენსა მიმართ სიყუარულისა თქმად, ხოლო მცირედ საჭიროება ვთქუ არა ამისთჳს, რომელ დაიმძიმებთ თქუენ სიმრავლესა სიტყუათასა...“ 175r—173v.

შენიშვნა: შეკინძვის დროს ფურცლები არეულა, ამიტომ 176v-ს შემდეგ არის 172r.

41 „დიდსა პარასკევსა, საკითხავი ჯუარცმისათჳს და დაფლვისა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესისა, თქმული ნეტარისა მამისა ჩუენისა გიორგი ნიკომიდიელ მთავარეპისკოპოსისა, მ. გ.—მაღალსა და აღმატებულსა საკჳლველსა აღიწია ქადაგებაჲ იგი სახარებისა და ვითარცა ჭმა მაღლითა ნესტჳსა ღაღადებითა სასმენელად თჳსისა ტკბილისა სწავლისა ყოველთაჳ მოუწოდს დიდებულთა ამისთჳს...“ 177r—182v.

42. „დიდსა პარასკევსა, საკითხავი ვნებისათჳს და სიკუდილისა მოსაჭრელისა მაცხოვრისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი, თქმული ანანია ებრაელისა, მ. გ. — რამეთუ ვცან უფალი ჩუენისა იესუ ქრისტესი წერაგნისაგან საღეთოთა და სარწმუნოებით გულსმოდგინედ ვისწრაფე...“ 182v—186v.

43. „წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა ეპიფანე კჳპრელ მთავარეპისკოპოსისა საღეთო ჯორცთა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესთა დაფლვისათჳს, და იოსებ და ნიკოდიმოსისათჳს, და ჯოჯოხეთად შთასლვისათჳს უფლისა ყოველად განდაცხოვლობისა(!) ვენებისა მისისა, რომელი-ესე იკითხვების დიდსა შაბათსა, მ. გ. — რაჲ არს ესე დღეს დუმილი ქუეყანასა ზედა, დუმილი მრავალთ ქუეყანასა ზედა და მყუდროებაჲ მრავალი...“ 187r—191r.

44. „აღსვებასა, შემდგომად ამბორის ყოფისა, ესე საკითხავი ერსა ზედა იკითხვების, თქმული წმიდისა მამისა ჩუენისა იოანე თქრისტორისა, გ. მ.—რომელნი ხართ ქრისტჱს მოყუარენი და მორწმუნენი, მიიღეთ, მიიღეთ კეთილისა ამის დღისა კრება...“ 191r—v.

45. „წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა გრიგოლ ნოსელისა მკუდრეთით აღდგომისათჳს უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესისა, მ. გ. —რავდენიცა მამათმთავართა კურთხეუა საღუთოჲსა სულისა მიერ დამტკიცებულ არს...“ 191v—196v.

წყებაჲ: „ზესკნელი ქუეყნელად მიწევნული და კიდით კიდემდე განმზარტებული ამ^ს სა...“

46. „წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა სიტყუა ამაღლებისათჳს უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი, მ. გ. — ბრწყინვალე არს ყოველი დღესასწაული უფლისა განგებულებისა და განმბაბრწყინებელ გალობისა მორწმუნეთისა...“ 197r—198v.

47. „მისივე, წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა კოსტანტინებოლელ მთავარებისკოპოსისა სიტყუა ამაღლებისათჳს უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტესისა, გ. მ. — სამნი განსაკრთომელნი საქმენი და არა საცნაურნი კაცობრივისა ბუნებისაგან თანაშემოათხზნნა ბუნებასა ჩუენსა საცხოვრებლად...“ 199r—v.

48. „წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა გრიგოლი ღუთისმეტყუელისა ახალკურიაკისათჳს და არისა და ენკენიათათჳს, გ. მ. — ენკენიისა პატივი ძუელ სჯულ და კეთილობის მჭონებელ, ხოლო უფროსღა ახლისა ჯერ არს პატივებაჲ ენკენიათაგან...“ 200r—202v.

49. „თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ათანასი ალექსანდრიელისა მთავარებისკოპოსისა აღდგომისათჳს უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესა, გ. მ. — აღდგა უფალი ჩუენი იესუ ქრისტე მესამესა დღესა და ცხოვრება სოფელსა მოჰმადლა აღდგომითა მისითა...“ 202v—204v.

50. „წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა გრიგოლი ღ^ისმეტყუელისა პასხათჳს და დაყოვნებისათჳს, მ. გ. — აღდგომისა დღე და დასაბამი მარჯუე და განვბრწყინდეთ კრებასა და ურთიერთას შევიტკბნეთ...“ 204v—205r.

51. „თუესა აპრილსა კგ, წამებაჲ წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა გიორგისი, მ. გ. — რაჟამს-იგი დაეპყრა კერპთმსახურებასა ეშმაკისასა ყოველი სოფელი, იყო ბერძენთა ზედა მეფე, რომლისა სახელი მისი დეოკლიტიანე...“ 206r—211r.

52. „წმიდათაგანისა მამისა ჩუენისა გრიგოლი ღ^ისმეტყუელისა მეცრგასისათჳს და სულისა წმიდისა, გ. მ. — დღესასწაულისათჳს მცირედ ვფილოსოფოსობდეთ, რათა სულიერად ვდღესასწაულობდეთ...“ 212r—225v.

53. „თუესა ივნისსა კდ, წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა კოსტანტინეპოლელ პატრიაქისა სიტყუა შობისათჳს იოანე ნათლისმცემელისა, მ. გ. — შუენიერ არს და კეთილ ყოველი ესე დღესასწაული ამის ჩუენდა მოწევნილისა დღეინდელსა ამას დღესა...“ 226r—229v.

54. „თუესა ივნისსა კთ, წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა ნეტარისა იოანე ოქროპირისა კოსტანტინეპოლელ მთავარეპისკოპოსისა შესხმა წმიდათა და ყოვლად ქებულთა თავთა მოწყალეთა პეტრესი და პავლესი, მ. გ. —ცისა და ქუეყანისა ურთიერთას შესყორებისათჳს ჴდომსა ვხედავ დღეს მოწევნულსა ამას დღესასწაულსა ჴსენებასა წმიდათა მოციქულთასა...“ 229v—231r.

55. „თუესა ივნისსა ლ, წმიდათა შორის ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა კოსტანტინეპოლელ მთავარეპისკოპოსისა შესხმა წმიდათა ათორმეტთა მოციქულთა.—ჯუროვანითა და შუენიერითა განგებულებითა დღეინდელიცა ესე მოსლვა სულისა ყოველად წმიდისა აღმავსებელ ეკლესიის ბადესა მას მეთევზურთასა..." 231v—232r.

56. „თუესა აგვისტოსა, წმიდათა ნეტარისა მამისა ჩუენისა ეფრემ ასურისა სიტყუა ფერისცკალებისათჳს უფლისა და მაცხოვრისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი, მ. გ.—აგარაკისაგან მჱდ სიხარულისა, ხოლო ვენაჴისაგან ნაყოფნი სინერგეთანი, და წერილთაგან სწავლანი ცხოველს-მყოფელნი..." 233r—235r.

57. „თუესა აგვისტოსა იე, მიცვალება წმიდისა ღუთისმშობლისა ქუეყანით ზეცად, თქმული წმიდისა მამისა კესარიელისა ბასილისი, მ. გ.—წინაჲ ღმრთისა და მაცხოვრისა, რომელმან სიდუმლო საკრველი აღასრულა ცასა ქუეშე და ქუეყანასა ღუთისა მიერ დედისათჳს..." 235r—243r.

58. „თუესა აგვისტოსასა კთ, თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ანდრია იერუსალიმელისა კრიტელ მთავარეპისკოპოსისა თავის კუმთისათჳს წმიდისა და დიდებულისა წინამორბედისა და ნათლისმცემელისა იოანესითა, მ.გ. — ჰკრთების სიბერე, ვითარცა მრავალ-სახედ მორთბმული ძარღუმბითა გულსმოდგინებისათა..." 243v—252v.

59. „თუესა აგვისტოსასა იგ, სიტყუა, რომელი მოგჳთხრობს პატიოსნისა შობისა და აღზრდისათჳს ზესთა წმიდისა დედოფლისა ჩუენისა ღუთისმშობელისა და ღუთივშუენიერისა შობისა ქრისტეს ღმრთისა ჩუენისა, და რაოდენნი ცხოვრება შემოსულისა მიცვალებისა მისისამდე აღესრულნეს მრავალ გამოჩინებისათჳსცა პატიოსნისა სამოსელ-სარტყლისა მისისა და, თუ ვითარ დიდი ესე საუნჯე ქრისტეანეთათჳს დაუნჯებულ იქმნა, მ. გ. —უკმად ჴმშმარიტებით ქალწულსა, ვითარ სახედღა, რაჲ, კაცთა მომართ მოსლვა ეგულებოდა..." 252v—254v.

60. „თუესა იანვარსა ა, გრიგოლის ღისმეტყველისა, ეპიტაფიად ბასილისსა სტიხოსნი, იროიკონი, პარაფასნი(!) ნიკიტა ფილოსოფოსისანი, მ. გ. —ეჰა, ქრისტეს მოყუარეო და მსახურო და მონაო, თჳნიერ სულისა ცხოვნდენ, ვიდრე ღამე თჳნიერ შენსა..." 255r—256v.

შენიშვნა: ბოლონაკლულია.

ანდერძები: 1. (გადამწერისა): „ღმერთო, შეიწყალე ცოდვილი საბრალო ამისი მწერალი დავით. ვინც ჩუენის ცოდვილის სულისათჳს შენდობა ბრძანოთ, ღმერთმან შენდობა და ძალი მოგანიჭოს, არ" 141v.

2. (გადამწერისა): „ღმერთო, შეიწყალე ამისი მწერალი ცოდვილი თევდორე, ვინც ჩუენთჳს შენდობა ბრძანო, ღმერთმან თქუენც შეგინდოს, არ, არ" 169v.

3 (გადამწერისა): ღმერთო, შეიწყალე ცოდვილი ამის მწერალი მღდელი იოანე სასუფეველსა შენსა, არ. ვინც მოჴსენება ბრძანოთ, ღმერთმან თქუენცა მოგიჴსენოს სასუფეველსა მისსა, არ" 180v.

4. (გადამწერისა): „ღმერთო, მოიჴსენე ამისი უცებად მჩხრეკელი, ფრიად ცოდვილი დიაკონი ნიკოლოზ. ვინცა შენდობა ბრძანოთ, თქუენცა შეგინდოს ღმერთმან 182v.

5. (გადამწერისა): ღმერთო, შეიწყალე ამისი დაწერი ნიკოლოზ" 198v.

6. (გადამწერისა): „ღმერთო, შეიწყალე ამისი მწერალი ნიკოლოზ აბაშიძე"—(„აბაშიძე" შემდგომ მიწერილი) 225v.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

7. „ღმერთო, შეიწყალე ლორთქიფანიძის ქალი გულქან“: 1r, 5r, 11v, 14v, 37v, 47v, 51r, 52v, 64r, 69v, 88r, 158v, 191r, 191v, 202v, 204v, 205r, 229v, 231r, 232v, 235r.

8. „აღვაწერიე ესე საუფლო წმიდა მ ე ტ ა ფ რ ა ს ი მე, ლორთქიფანიძის ასულმან გულქან, ჩემის ცოდვილის სულის სათვის, ძისა ჩემისა ერისთვის შ ო შ ი ტ ა სადღეგრძელოთ, ვინცა წაიკითხოთ, ღვთის მადლს, შენდობა მიბძანეთ“ 243r.

9. „ღმერთო, შეიწყალე ა ბ ა შ ი ძ ე ზურაბ“ 1r.

10. „ღმერთო, შეიწყალე მარიამ ბატონისშვილი“ 96v, 149v, 226v.

11. „ღმერთო, შეიწყალე იოანე პატარიძე“ 113r, 114v.

12. „წმიდაო სამებაო და ყოველნო მისნო წმინდანო ზეცისანო და კუმყნისანო, შეიწყალეთ და მეოხ ეყმენეთ მას დღესა დიდსა განკითხვისასა ფრიად ცოდვილს იოანეს პატარიძეს და მეუღლე მისს თანანას, ა“ნ, ა“ნ, ა“ნ 119v.

13. „ღმერთო, მოიწყინე ბატონისშვილი მარიამ“ 166v.

14. „ღმერთო, შეიწყალე მარიამ ბატონისშვილი მარად განკითხვასა შინა, ა“ნ“ 254v.

მინაწერები: 1. „ჩყნ0-ს (1858) წელსი აღმოჩნდა კუდიანი ვარსკლავი აღმოსავლეთით, დასავლეთს ჰაღიოდა“ (ზემო ყდის შიდა გვერდი).

2. „ჩყა-ს (1861) წელსა მოვედი ბერად განმზადებული ამბავკომ, მარტის ლ-ს დღესა“ (ზემო ყდის შიდა გვერდი).

3. „ამ თვის თერთმეტს მოსწვა და აღოხრა ტფილისი ხოჯამ მამადხან მახახ დარელმა ჩქე-სა წელს. 1795“ (5r).

4. „ჩყმე-სა (1845) წელსა ივნისის თვეში მოვედი მე, საბირო დიაკონი ხოლო ბესარიონ ქრისტეფორე მღვდლისძე წერეთელი... და ვარ თორმეტი წელი მორჩილებაში“ 6r.

5. „ვაი, რას შევესწარით ამ დროს, ვინც ჯერ არ მომკვდარვართ. და ჩუენც ეს არის მოველით უცნაურს სიკვდილსა. ამ ორს წელიწადში აღოხრდა იმერეთი, წელთა ჯ“სათა ჩ. ყ. ი.-ს 1811 და კვლავ ჩყიბ-სა 1812, მოშესრულისაგან ქრისტესა და სიმეილისა და ცხრა-ცხელებისაგან. ვაი, კლავა დაუცხრომელი და უმეაობნა ქალთაგან თვინიერ მოწყალისა ღ“ისა“ 20v.

6. „ამ მეტაფრასში ცხენი მივართვი დედოფალს ანნას და მღუმეს მაცხოვარს შევსწირე (ხელწერა) ჩლჯ წელთა ჯ“სათა 1791“ 20v.

7. „... მეტაპრასი ერისთვის არის“ 65v.

8. „ეს ნეტაპრასი დედოფლის არის. ეს მანჯგალაძემ დასწერა დიაკონსა 78r.

9. „ღმერთო, აცხოვნე ნიკოლოზ აბაშიძე“ 87v.

10. „ამ თვის 8-ს მიცვალებული ტრაპეზუნს მეფე იმერთა მეორე სოლომონ არჩილისძე, ძლეული რუსთაგან ჩყიე-სა, 1815-სა წელსა, მ“ქს ფ“გ“ 88r.

11. „მარტს თ-სა ჩლე წელთა 1785. ამ დღეს დამარცხდა ჩაქვს იმერთა მეფე სოლომონ დიდი, ძე ალექსანდრე მეფისა“ 90r.

12. „ჭ. ეს ნეტაპრასი თამასი არის, ჯაფარიძის ვარ“ 114v.

13. „ღმერთო, შეიწყალე არსენ ბერი“ 118v.

14. „მეფე დავითის არის“ 155v.

15. „ღმერთო, შეიწყალე დედოფალი ხვარამზე სასუფეველსა შენსა, ამინ“ 195v.

16. „ამ დღეს მიიცვალა მეფე იმერთა სოლომონ დიდი. ჩლჰე-ს წელსა. 1785“ 206r.

17. „ქ. მარტის 19. შესულსა ჩუენი ჯელმწიფე იმპერატორი ალექსანდრე ფრანცეიის დედაქალაქში პარისს, წელთა ჯ“სათა 1914 (!) და ჯვარითა ძლევა-შემოსილი მოიქცა პეტრებურს ღ“თით“ (ქვემო ყდის შიდა გვერდი).

18. „წელთა ჩყლზ-სა, სეკდებრის კ“ზ-ს, დღესა სამშაბათსა, შუაღამით მობრძანდა, ქუთაისს ხელმწიფე იმპერატორი ნიკოლაოს პავლესძე და მეორეს დღესა წაბძანდა. მოლითს მიბძანდა იმ ღამეს (ქვემო ყდის შიდა გვერდი).

იხილე აგრეთვე მინაწერები: ზემო ყდის შიდა გვერდზე, 63r, 83r, 99r, 139v, 254v.

653

სახარება—ოთხთავი. XVII—XVIII

236 ფ.; 14×10,7; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული ხის ყდა; ბოლონაკლული, დაშლილი, ქვემო ყდა დაზიანებულია; ნუსხური, ორ სვეტად; დასაწყისები სინგურით; [XVII—XVIII საუკ.]; ჭვირნიშანი აქვს; გადამწერი: მღვდელი გაბრიელი; სინგურად უწერია იოსიფს (189v); ხელნაწერი ადრე ჰქუთვნებია კაცხის მონასტერს „კაცხი № 28“.

„სახარება მათესი, თავი პირველი.—წიგნი შობისა იესუ ქრისტესი, ძისა დავითისი, ძისა აბრაჰამისი. აბრაჰამ შვა ისაკ, ისაკ შვა იაკობ, იაკობ შვა იუდა და მძმენი მისნი...“ 1r—189v.

შენიშვნა: სახარების (ოთხთავის) ტექსტს დართული აქვს საძიებელი სახარებისა (190r—218r) და საძიებელი თვენისა 218v—236v; (თვენის საძიებელს ბოლო აკლია).

ანდერძები (გადამწერისა): 1. „ღმერთო, შეიწყალე გაბრიელი“ 88v.

2. „აჰ ერთი სათვალავი დედას აკლდა და მეც დამრჩა, სხუაჲ დედა არა მჭონდა ნუ მწყევთ“ 115r.

3. „მოიხსენე, უფალო, იოსიფ“ 148v.

4. „ღმერთო, შეიწყალე მღვდელი გაბრიელ“ 189v.

5. „ცოდვილი იოსიფ მოიხსენე, უფალო, რამეთუ მან იღვაწა რიცხუთა მათ ზემო წერილთათჳს“ 189v.

654

კრებული. XVIII

247 ფ.; 21,5×15.5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული ხის ყდა, დაზიანებული; ნუსხური, ათასურები სინგურით, თავსამკაული (114v); [XVIII საუკ. II ნახ.], ჭვირნიშანი აქვს; გადამწერი: ხუცესი სვიმონ (238r); დაქვითი: მღვიმის წინამძღვარი იოანე (238r); დაუწერიათ: (114r); ხელნაწერი ადრე ჰკუთვნებია მღვიმის მონასტერს.

1. „წმიდაჲთა შორის მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა კოსტანტინეპოლელ პატრიარხისა თქმულნი ღუთივმუსენიერნი სწავლანი, რომელსა ეწოდების ოქროს წყაროჲ. — სწავლა 1. წმიდათ წერილთა ჴელთმიღებისათჳს. — საყუარელო, იკოთხვიდე რა სიღეთოთა სიტყუათა, პირველად ეგე ღა რა განგიხვნეს შენ თვალნი გულისანი არა მხოლოდ კითხვად წერილისა, არამედ ყოუადცა, რათა არა ცუდად წიდათა ცხორებასა და სიტყუათა აღმოიკითხვიდე...“ 3r—100v.

შენიშვნა: 1. შედგენილია გაბრიელ მცირის მიერ (ქ. კეკელიძე, ძველი ქართული მწერლობის ისტორია, ტ. I, გვ. 375, თბილისი 1951 წ.).

2. ტექსტს დართული აქვს: „შესხმაჲ და ეგზრება წმიდისა მამისა იოანე ოქროპირისა“ (99r) და „ხანდაჯი წიგნისა ამის, რომელსა ეწოდების ოქროს წყაროჲ“ (99v—100v).

3. ხანდაჯის ბოლოს მხედრულით მიწერილია ნაწყვეტი ეფრემ მცირის თხზულებიდან: „უწყებაჲ მიხჳსა ქართველთა მოქცევისაჲსა თუ რამეთუ წიგნთა შინა მოიკსენებიან.“—სულიერსა მამასა, ჩუენსა და პატივისცემასა ჭკუესიარხსა ჩუენ ქართველთასა, მღუდელსა უფლისასა იოანეს კვირიკესა ..... ხოლო ქართველთა, მათვეჲ ჯამთა შინა დედაკაცი ვინმე ტყუეჭმენილი ბერმარტების მიმართ წინამძღვარ ექმნა, რომელი იყო სამარადისოსა ლოცვისაჲ შემსწეულელი და ლბილი სარეცელთათჳს აქუნდა დარეცილ იატაკსა ზედა მიწისასა, ხოლო უმეტეს ყოველთა საშჳებელთა შეიტკბობდა მარხვასა, ვინაიცა ამათ შრომათა მიანიჭეს მას მადლი მოციქულებისა. ასე დასრულდა დედაწინი, ღეთისმშობლის მეტაფრასში ასე სწერია“ 100v—101r.

2. [გაბრიელ მცირე]. „მღვდელმთავართა ლიტურღიისა განმარტება სახისმეტყველებითი, ვითარმედ ყოველსავე მღვდელმოქმედებასა მისსა საიდუმლოობითი ძალი უპყრიეს. — ღმერთმთავარო გონებაო, გამომბრწყინვებელო ღმერთმთავარისა სიტყჳსაო და გამომავლინებელო ღმერთმთავარისა სულისაო...“ 101 r — 113 v;

3. „ღვთივ შუენიერი თხრობანი სულისა ფრიად სარგებელნი, რომელსა ეწოდების გჳრგჳნი. თავი ა. მღვდელმოქმედებისათჳს და საიდუმლოსა განცხადებისა, თარობა ა: გამოცხადებისათჳს წმიდისა საიდუმლოსა და სიყვარულისა. — ღმერთი, რომელი სიყვარული არს ნამდვილვე, რომელი ეგოს სიყვარულსა ზედა. ღმერთი მის თანა ჰგიეს და იგი ღმერთსა თანა...“ 114 v — 238 r.

შენიშვნა: 1. შედგენილია გაბრიელ მცირის მიერ. 2. დართული აქვს ზანდუკი: „ესე არიან ზანდუკი წერილისა ამის ღუთივ სულიერთ თხრობათანი...“ 236 r. 3. ტექსტისათვის კიდეებზე უცნობ მკითხველს მეფურულით დაურთავს მინაწერები, რომლებიც შუასების ხასიათის ატარებენ. როგორც ერთ-ერთი მინაწერიდან ჩანს მკითხველი შუასების დროს სარგებლობდა რუსული დოღმატიკონით: „ესენი ასე სწერია ჩემს რუსულს დოღმატიკაში. ნოე. ით თავს შინა, წიგნს ც, გ თავსა“ 169 r;

იხ. აგრეთვე მინაწერები: 142 v, 143 r, 162 v, 168 v — 169 r, 186 v, 217 v, 230 v.

4. „ლოცვა ღირსისა მამისა ჩუენისა ეფრემ ასურისა. — დიდება და დიდად შუსნიერება მხოლოსა კაცთმოყუარესა ღმერთსა. ვეცდერები შენსა კაცთმოყუარებასა და სახარებასა, განკურნენ წყლულებანი სულისა ჩემისანი და განანათლენ თუალნი გონებისა ჩემისანი...“ 238 v — 239 v.

5. „სწავლა მისივე, თქმული ეფრემისი ბოროტთა გულის სიტყუათათჳს. — ძმანო ჩემნო, რაიჟამს შემოვიდენ თქუენდა ბოროტნი გულის სატყუანი, ნუ უდებ-ქმნითა განსცემ თჳეთა თჳისთა სასოწარკჳეთილებად, არამედ გაქვნდნენ გული თქუენი წინაშე ღმრთისა...“ 239 v — 240 r.

6. „კუალად სწავლა მამათ ცხოვრებისაგან. — შიში ღუთისა მოიგებიან მარადის ხსენებითა სიკჳდილისათა და მკჳდრეთით აღდგომისათა...“ 240 r — 241 r.

7. „კუალად ღირსისა მამისა ჩუენი მაკარი სწავლათაგან. — მარადის ვიხსენებდეთ ძმანო და ვიტყოდეთ: ნეტარ, რაბამ არს გარესწინელი იგი ბნელი...“ 241 r — 242 r.

8. „სხუა ლოცვა სინანულით და ლმობიერებით სათქმელი. ვისაც ენებოს და სუროდეს ვნებათა მაცხოვრისათა სულთქმით მოჴსენება და მოთმინებათა მისთა ზიარ ყოფა, რათა დიდებულებასაცა მისსა ზიარ იქმნეს, ილოცავს ესრეთ. გარდამოღებული მოსკოვს ტფილელის დაბეჭდილის სახარებისაგან. — მოვედ, ჰოი სულო ჩემო, სულო ცოდველო...“ 242 r — 245 r.

შენიშვნა: 238 v-დან ვიდრე 245 r-მდე დაწერილია სხვა ხელით, რომელიც XVIII საუკუნით თარიღდება. იხილე 242 r-ზე დაწერილი: „გარდამოღებული მოსკოვს ტფილელის დაბეჭდილის სახარებისაგან“ — იგულისხმება ათანასე ტფილელის სტამბა XVIII საუკუნეში.

9. [უცხო სიტყჳათა განმარტება] — პარაკლიტი, ბერძნული არის სიტყუა: პარაკლიტოს — და ააცხადებს ნუგეშინის მცემელსა...“ 245 v — 247 r.

შენიშვნა: 1. სიტყვები არაა გაწყობილი ანბანზე.

2. უცნო სიტყვათა განმარტება მხედრულითაა დაწერილი. შეიძლება მღვდლის პანტელეიმონის მიერ (იხ. მინაწერი: "პანტელეიმონ" 245 v.).

3. ზემო ყდის შიდა გვერდი და 1 r სავსეა არაბული ციფრებით.

4. ქვემო ყდის შიდა გვერდზე მინაწერები წაშლილია.

ანდერძი: „ყოველითურთ უბადრუკმან, ყოველთა უუარაწმიდესმან, ყოველთა უუცოდველსმა, არა კაცმან, არამედ ძაღლმან, წულმან ტარტაროზისამან, სახის მაგინებელმა ხუეკისმან სვიმონ აღსწერე ყოველად ღირსის არხიმანდრიტის მკჳრთის წინამძღურის იოანეს[ა]თჳს ესე სულის სარგებელი, და ვინც ცთომილი ნახოთ, ნუ მწყევით ლეთისათჳს, არამედ ილოცჳდით, რათა ყოველად მოწყალემან ღმერთმან თქუენც წყალობა მოგიგოს". 238 r.

მინაწერები: 1. „სომასი ალაბი სკალტი. ალაბი 3 რუბლი: 900 რუბლი. ოროლი ალაბი სალდათს მიეცით $\frac{400}{30}$ ალაბი. თითო ჩარეჩი დააკლდეს, მიეცით 15 შაური", ზემო ყდის შიდა გვერდი.

2. „ქარგი მსხური ვეცხლის მოყუარეს ქვიან". ზემო ყდის შიდა გვერდი.

3. „ბუმაგა შეიკრა წელს „ჩლეპ". ხელფასი აბაზი. ბ". 1 r.

4. „მე, გეგნატე ნოდია, მოსული ვარ ჩყმდ წელს იუნისისა" 1 r.

5. „5000 სალდათს მიეცით შინელათ შესაკერავი შალი შვიდ-შვიდი არშინი 4000." 1 r.

6. „ჯანი (20.000). 3000. ფასი თითო ფრული აღლმი" 1 r.

7. „ჭ. ბელაქანი მოათხრეს და ჭარს ხარკი დასდეს. ათასი ოქროს უნდა ციციანოვს მოერთვას, პავლეს. ათასსი ლიტრა აბრეშუმი სახელმწიფოთ მოიტანონ და ათას კაცს რუსისას . . . პური აჰამონ. მარტის თვიდან იქმნა ეს ამბავი 1803, ჩყგ. უყ" 1 v.

8. „ჭ. წელათა უფლისათა: 1804 იანვარს. 5, აიღეს ქალაქი განჯა რუსთა მხედართმთავრებელობითა ღუნაროვ კნიაზ ციციანოვის პავლესითა, და ამავ იანვარს დიდი ომი იქმნა რუსთა და ლეკთაგან და მოიკლა სახელოვანი ღუნაროვი გულიკოი და გაემარჯვათ რუსთა" 1 v.

9. „ჭ. ჩყდ (1804). ღუნარად აეშენთი (!) კნიაზ ციციანოვი პავლე მოვიდა ვახანს და ჩუენს მეფეს გაუოიგდა აქეთ და იქით ფიცით, აპრილის კ-დ ქს..." 1 v.

10. „1804. აქაც კახთ უუაღატეს რუსებსა: რუსის ჯარი ჩამოვიდა კოლბეურს აღდგომის დღეს აპრილის 24" 1 v.

11. „ქ. რუსის ჯარი ახლდა მეფის გიორგის ძეს, უგანათლებულეს იოანეს, და ღვთის მადლით გაეჯარჯვა იორის მახლობელს ალაგს, რომელსა ჰქვიან ნიახურა, ოდეს მოიყვანა ალექსანდრემ ხუნძახის ხანი უმანხან ოცდა ოთხითა ათასითა ლეკითა და დიდად სახელოვანად აღმოჩნდა თჳით ესე მეფის ძე იოანე, და მოსრნეს აჯარიანნი ოთხი ათასი თუმსა ნოენბერსა ზ, წელთა უფლისათა ჩყ (1800), ქართული ქორონიკონი უპშ (488)" 1 v.

12. „მე, ბესარიონ წერეთელი, მოვედი ამა მონასტერსა შინა ჩყმე-ს წელში და ხელფასსმეუთ ვიქმენ სამღდელმონასნედ ჩყნზ-ს წელში, სახელის წოდებითა ვასილად, რომელსაც დღეს მეჭიდებიან. ღმერთო, აცხონე იღუმენი იოსტოს, რადგან დიდი ვალი დასდვა ჩემზედ და მისის შემწეობით მივიღე სამღთო მადლი; უფალმან მიანიჭოს აბრამას წიაღი... ბერი წერეთელი შიოშის შვილი" 2 r.

13. „მე ივიმის მაცხოვრის არის ეს ოქროს წყარო, ნუროვინ იკადრებს წალებად, თორემ მაცხოვარია ამისი გამომეძებელი. შეუწერავს იოვანე არხიმანდრიტს ხელით უქნელს წმინდის მაცხოვრისათვის მისი სულის საოხათ. გინც წაიკითხოთ, მამანო და ძმანო, შენდობასა მიბრძანებდეთ, ამინ, ღმერთმან აცხოვნოს არხიმანდრიტი იოვანე, ამინ" 2 r.

14. „ღმერთო, შეიწყალე ცოდვილი მღუდელმონახონი პანტელეიმონი" 2 v.

15. „ქ. სულიერსა მამასა ჩუენსა და პატრონსა ნინა ეკლესიარხსა ჩუენ ქართველთასა, მღუდელს უფლისსა იოანეს კვირიკესსა, ყოველად მცირე სახის და სხეულისა ეფრემ მონაზონი თაყუანისცემით მოგიკითხავ. ვინაცგან მადლითა ღვთისათა სრულ ქმნა“ 2 v. (ტექსტი წარმოადგენს ნაწყვეტს ეფრემ მცირის თხზულებისას: „უწყებაჲ მზჱსაჲ ქართველთა მოქცეულისაჲ, თუ რომელთა წიგნთა შინა მოიპოვნებიან“).

16. „ქ. ეს ოჭროს წყარო მის მაღალ ღირსებას, ახალ მიცვალებულს არხიმანდრიტს იოანეს გულსმოდგინებით მოვსთხოვე სიცოცხლეშივე. შენდგომად სიკვდილისა ჩემისა მიიღეო. ახლა მე მივართვი მაცხოვარს მის მოსახსენებლად. ვინც ამ მონასტრიდან ეს მისაღებად ინებოს და წაართვას, რისხვიდეს თვით მხსნელი ჩვენი მაცხოვარი და მის მაგივრათაც განაკითხოს დღეს მას განკითხვისას წინაშე ღვთისა. ნოენბრის თვესა ვ. აღესრულა დღესა ხუთშაბათს ჩყოთ წელსა უღირსი დეკანოზი ვაშაძე იოანე“ 2 v.

17. „პირველი უკუე წმიდა კრება [იქმნა] ნიკიისა წმიდასა სოფიას ეკლესიასა; მეორე — კოსტანტინოპოლის ეკლესიას წა ირინესა; მესამე—ეფესოს შინა ეკლესიასა წა იოანე ღვთისმეტყველისა; მეოთხე — ხალკიდონსა შინა წა ევფემიას ტაძარსა შესაკრებელსა; მეხუთე — კუალად კოსტანტინოპოლსა წა სოფიას ეკლესიასა; მეექუსე — კუალად კოსტანტინოპოლს პალატსა თხლითია წოდებულსა; მეშვიდე წა კრება იქმნა ნიკიას, ოდეს მიიღო სკიპტრა მართლმადიდებელმან მეფემან კოსტანტინი და დედაი მისისა ირინე ღვთის მოქმედებითა ხელთა ქრისტესთა 787. მმართველი კრებისა უწმინდესი პატრიარხი ტარასი. აქა აღეშენა წმთა მამათაგან და დამტკიცა მართლმადიდებლობა ჴეშმარიტი“ 247 r.

18. „წყეულმა მხეცმისახელემ ლევი ისაკრომ იწყო ხატთ ბრძოლა წელსა ქრისთ ლჷგ, და შემდგომად ლევისა ლეკი, ესე იგი ძე მისი კოსთანტინ, სკორის მოსახელე კოპრონიმ, ყოველით უბადრუკი. 726“ 247 r.

19. „ყაისარ შე რომ ბერძენნი სცხოვრებენ თათრულად სწორენ და მრწამსიც ასე აქუსთ ნათარგმნი თათრულის ენითა: — იმან გეთურუნემ ბარ ალაჰა: ფედერა ჯუმლაჲ დუთანა . . . . . დევრი ხამანი ხაიდი, ამინ“ 247 v

იხ. აგრეთვე მინაწერები: 245 r, 246 v.

655

კონდაკი. XVI — XVII

50 ფ.; 16,4 × 11; ქაღალდი: ტყავგადაკრული ხის ყდა, დახიანებული; ნუსხური: დასაწყისები სინგურით; [XVI—XVII. ჰეირნიშანი აქვს; გადაწერი: გიორგი მღუდელი (26 r); ხელნაწერი ადრე ჰკუთვნებია მღვიმის მონასტერს.

[კონდაკი]. „საღეთო ჟამისწირვაჲ წმიდისა იოანე ოქროპირისა. — მღუდელმან მოიღოს სტიხარი, ჯუარი დასწეროს და თქუას: იხარებს სული ჩემი უფლისა მიმართ...“ 2 r — 50 v.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი შეიცავს: ა. იოანე ოქროპირის „ჟამის წირვა“-ს (2 r—26 v), ბ. ბასილი დიდის „ჟამის წირვა“-ს (26 v — 44 v), გ. ბასილი დიდის „ზიარების ლოცვა“-ს (44 v — 48 r), დ. იოანე ოქროპირის „ზიარების ლოცვა“-ს (48 r — 50 v).

2. ტექსტში სხვა ხელით (ნუსხურით) არის ჩამატებული ადგილები, მაგ: 38 r, 40 r, 41 v.

3. ზემო ყდის შიდა მხარისათვის გამოყენებულია ძველი ხელნაწერის (დაახლოებით XIV საუკ.) ფურცელი. ქვემო ყდის შიდა მხარისათვის კი გამოყენებულია ნაბეჭდი ფურცელი (ფსალმუნის ტექსტი).

ანდერძი: „მოიჴსენე, უფალო იესუ ქრისტე, ღმერთო, მონაჲ შენი, ამის მწერალი გიორგი მღუდელი და მეცნეფრე მისი მარიამ. მამათა და დედათა მათთა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ღმერთმან შეუნდვნეს. ვინცა მოგჯსენოთ, თქუენცა მოგიჯსენნეს ქრისტჱმან ღმერთმან სასუფეველსა მისსა, ამინ“ 26 r.

მინაწერები: 1. „ეს კონდაკი საბა მღვდლის ნაქონი არის და ის რომ მიიცვალა, მისმა შვილისშვილმა ბასილმა მაჩუქა მე, მღვდელს იოვანეს. ღმერთო, შეიწყალე საბა მღვდელი“ 1 v.

2. „ღმერთო, მოიჯსენე იოანე მჩხაიძე და მეუღლე მისი დარიჯან“ 2 v.
3. „ღმერთო, მოიჯსენე იოვანე ხუცესი იმნაისშვილი სასუფეველსა...“ 3 v.
4. „ღმერთო, მოიჯსენე მახარებელი მჭელი (!) ბასილი“ 4 v.
5. „ღმერთო, მოიჯსენე გაბრიელ ჯაყელი“ 5 r.
6. „ღმერთო, მოიჯსენე გიორგი მდღელი ტუსკაია, ან“ ... 16 v.
7. „ღმერთო, მოიჯსენე. . . . . “ 18 r.
8. „მოიხსენე უფალო სასუფეველსა შენსა მახარებელი ურატაძე“ 19 v—20 r.
9. „ღმერთო, მოიჯსენე ქუჯუა ჯიჯიაშვილი“ 20 v.
10. „ღმერთო, მოიჯსენე ბასილ მგელაძე, ან“ 20 v.
11. „ღმერთო, მოიჯსენე გიორგი სამსონია“ 21 r.
12. „ღმერთო, მოიჯსენე მახარებელი ჩხაიძე“ 21 r.
13. „მოიჯსენე, უფალო, მენავეთა, მოგზაურთა, სნეულთა, მშრომელთა, ტყუჱთა ჴსნისა და ცხოვრებისა მათისათჳს“ 21 v.
14. „მოიხსენე, უფალო თაგდირიძე გიორგი, ან“ 21 v. 22 r.
15. „ღმერთო, მოიჯსენე თეთრუაი სამსონიძე“ 22 v.
16. „მოიხსენე უფალო გაბრიელ თვალაისშვილი. 24 v. 25 r.
17. „ღმერთო, მოიჯსენე იობი ტუსკაია ცოცხლებით და პატრონებითა“ 27 r.
18. „ღმერთო, მოიჯსენე იოსებ (!) ბერი“ 29 v. („იოსებ ბერი“, მხედრულითაა დაწერილი).

19. „ღმერთო, მოიჯსენე და, წმიდაო ბასილი, შეიწყალე ფრიად ცოდვილი იოსებ“ 33 v. („იოსებ“ მხედრულითაა დაწერილი).

20. „ჵ. ესე წიგნი გიბოძე ჩემ, თაგდირიძემა ბატონმა გიორგი, შენ, ჩხიკვიშვილს ათანასეს, ამა პირისა ზედან, რომ შენი ხიარი მამელი, რაც მ... ეხო თუ გარედამ ჩემი . . . ., შენთჳს მომიცემია. ამის მოწმე . . . წუწუნავა ქაიხოსრო და ++“ (ორი ჯვარია გამოსახული) 50 v.

656

კურთხევანი. XVII—XVIII

154 ფ.; 19,6×15; ქაღალდი: ტყავგადაკრული ტიფიური ხის ყდა; ნაკლულია; ნუსხური; სათაურები სინგურით; [XVII—XVIII ს. ს.], ქვირნშანი აქვს; ხელნაწერი ადრე ჰქუთნების მღვიმის მონასტერს.

კურთხევანი: „კურთხევანი ძალითა ღუთისაჲთა ან. ლოცვა მშობიერისა...“ 1 r — 154 r.

შენიშვნა: ა. კურთხევანის შედგენილობა: 1. ლოცვა მშობიერისა პირველსა დღესა უფლისა მიერ (1 r — v); 2. ლოცვა აღებულებისა ყრმისასა, ოდეს მიიღებდეს სახელსა დღესა მერვესა შობისა მისსა (2 r — 3 r); 3. ლოცვა შესლესა დედაკაცისასა ექლესიად შემდგომად შობისა დღესა მეორმოცესა (3 r — v); 4. ლოცვა, რაჟამს ეკლესიად შეყვანდეს ყრმაჲ დედასა დღესა მეორმოცესა. (3 v — 4v); 5. ლოცვა, ოდეს კათაკმეველთა დადგენდეს (4 v — 7 v); 6. ლოცვა შემდგომად კათაკმეველთა დადგენისა, ოდეს ეგზულებოდეს მონათლვაჲ (8 r — 11 v); 7. ლოცვა წმიდისა ნათლისღებისთჳს (11 v — 15 r); 8. ლოცვა განბანასა ახალ ნათელღებულსა და კანკელისა დღესა მ (15 r—v); 9. ლოცვა პირველ აღკვეთასა ყრმისსა (15 v—16 r); 10. წყლის კურთხევა განცხადებისა (16 r—22 v); 11. ლოცვა სასმენელად ყოველთა (22 v—23v); 12 განგება წინდობისა (23 v—24 v); 13. განგება გვრგუნთ კურთხევისა (24 v — 26 r); 14. ლოცვა განწმენდისა გვრგუნისა (32 r); 15. წესი ჩჴლის ზედა აღსრულებულისა

(32 v — 36 v); 16. წესი, რომელ აღესრულების დაფლვასა შესუწნებულისასა (37 r— 57 r); 17. ლოცვა შესუწნებულისა (57 r — 58 v); 18. ლოცვა შემდურვისა (58 v — 59 r); 19. ლოცვა ჩასულა ზედა აღსრ. (59 v); 20. ლოცვა მდებელსა ზედა აღსრულებულსა (59 v — ?); 21. წესი პანაშვიდისა (61 v — 77 r); 22. წესი, რომელი აღსრულებაი ზჱთსა სნეულისასა (77 r — 100 v); **23. წესი,** რომელი აესრულების კურთხევა მონაზონისა. (100 v — 149 v); 24. კუთხევა დიდისა სქემისა ბერებული, თქმული წმიდისა ბასილი კესარიელისა (110 r—138 r); 25. ლოცვა ჯუარჴლისა შეგინებულისა (149 r — v); 26. ლოცვა ყოველსა ზედა საჴმარსა შეგინებულსა (150 r — v); 27. ლოცვა შეგინებულისა მჴედველსა ზედა (150 v—152 r); 28. კურთხევა საღვთო საკლავისა (152 r — v); 29. ლოცვა პირველისა ხილისა (153 r); 30. კურთხევა ყორძნისა ეკლესიასა შინა (153 r). 31. კურთხევა ღჳნისა ახლისა, ოდეს იჴმაროთ (153 r—v); 32. კურთხევა მარილისა (153 v); 33. კურთხევა ყველისა და კვერცხისა (153 v); 34. კურთხევა ჴორცისა აღდგომისა (154 r).

ბ. ხელნაწერი ნაკლულია. ზოგიერთი ნაწილი შემდეგაა აღდგენილი, მაგ.: 1 r—v; 14 r —v; 28 r — 36 v; 153 r— 154 r.

გ. ზემო და ქვემო ყდისათვის გამოყენებულია ძველი ხელნაწერის ფურცლები.

მინაწერები: 1. „მის მაღალკეთილშობილებას, უფალს მღვიმის მონასტრის მამას, სვიმონ წინამძღვარს, მოწყალეს ქელშჳფეს ვთხოვ...“ 1 r; 2. „მათ მაღალკეთილშობილებას, უფალ მღვიმის არხიმანდრიტს იოვანეს...“ 73 r.

657

მარხვანი. 1575

390 ფ.; 28,2×19; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტყიფრული ხის ყდა; დაზლილი და ნაკლული; ნოსხური, სხვადასხვა ხელი, ზოგჯერ მოხატული სახედაო ასოებით, სათუო რები სინჯრებით; ბოლოსამკაული (77 v); მოხატული ჯვარი (355 r); 1575 წ. (379 v), ჯვრნიშანი აქვს; გადამწერი: ინანიკიშვილი მაზოყლ (379 v); დამკვეთი: იერემია მაწყუმსწყალი. (379 v); ხელნაწერი ადრე ეკუთვნოდა კაცხის მონასტერს (კაცხი № 26),

[მარხვანი]: „...ჩემთა მიერ თუალნი სულისა ჩუენისანი და ვერ შემძლებელ ვარ ახილვად და განცდად...“ 1 r—379 v.

შენიშვნა: 1. 380 r-დან ვიდრე 390 v-მდე წარმოდგენს მარხვანის ტექსტს, დაწერილს სხვა ხელით, დაახლოებით XVII საუკუნისა.

2. ზოგიერთი მინაწერი წაჭრილია და დაზიანებული, მაგ.: 62 r; 70 r; 217 r.

3. ხელნაწერში გვხვდება კრიპტოგრამები, იხ, 21 r; 377 r; 379 v.

ანდერძი: „დიდებაჲ ღმერთს სრულმყოფელსა ყოველთა კეთილთასა. სრულ იქმნნეს წმიდანი ესე და სულთა განმანათლებელნი მარხვანი, ყოველითურთ სრულნი და უკლებნი მისითა საწინაწარმეტყუელოთა, სამოციქულოთა, სახარებითა, სტოდიელითა, ტიპიკონთა; იწყების მეზუთრისა და ფარაცეველისა კვირიაკესა და სრულ იქმნების დიდსა შაბათსა ბრძანებითა და ჴელი-ჩინებითა მღდელთ-მთავართ მთავრისა იერემიაჲ მაწყუსრლიისათა, რომლისა საუკუნოჲცა არს საჴსენებელი და კურთხეჲსა მისი, აწ.

„[დაიწერა] ჴელითა ფრიად ცოდეველისა და ყოველთა კაცთაგან უცოდეველისისა ინანიკიშვილისა მანოელისაჲ. მანოელს და მისთა მშობელთა შეუნდეს ღმერთმან, აწ. და ვინცა ბრძანოთ, თქუენცა შეგინდეს ღმერთმან, აწ. სრულ იქმნა მაისსა ი, დღესა ოთხშაბათსა, ჴორონიკონსა ხჟგ.

„სრულ თვსუხთმამეშ ნივ ნუ ასალეყწ სჳთასიკერხს დაბეცუ ეირიკ ოფრ ორიბერდეეზ სჳთა (კრიპტოგრამაა, იკითხება ასე: „გეედფრები, უფალო ჩემო, კრიე, უცებად ჩხრეკისათჳს, წყალსა ნუ ვინ შემამთხუეთ ღთისათჳს“. 379 v.

მინაწერები: 1. (გადამწერისა): „ესე წინა მჴენი თუ გატყდეს, ჩემი არა ბრალია. დდასა ასრე ეწერა და ზებარად მე არ ვიცოდი, უფალო ჩემო“. 1 r.

2. (გადამწერისა): „ეაჲ მე ცოდვილსა, რათა ავი ჭაღალდი არის, ასრე ჴელი ჭამიჴდნა“ 17 r.

3. (გადამწერისა). „აჭა სატანჯას ღჳნო გამოეგზავნა, დავითრე და მისთჳს შემცილდა, უფალო ჩემო“ 261 r.

4. „ღმერთო, აცხოვნე ლორთქ'იფანიძის ქალი გულქან“ 49 r; 108 r; 138 r, 203 v; 224 v; 369 r.

5. „მოიკსენე, უფალო, ლორთქიფანიძის ქალი გულქან“ 78 r.

6. „მარხუანსა ამას ვკითხულობ მე, ივანე რამანიშვილი. ღმერთო, მიბოძე გონება და გულის მცნება. უფალო იესო ქრისტე, ღმერთო ჩემო“ 82 r.

7. „მიიცვალა ბატონისშვილი იოანე“ 145 r.

8. „ქ. სისონა აბულაძე, გოგია მეგრელი ორივე სწორა ვკითხულობთ, დივანი სისონა აბულაძე“ 162 v.

9. „ღმერთო, ... თეოდოსი წინამძღვარი“ 169 v.

10. „ღმერთო, შეიწყალე ფრიად ცოდვილი თედორე დიამიძე დფრიად ნაჭ-ჭი (!)“ 225 v. (დაწერილია წითელი მელნით).

11. „დამიწერია მახარაშვილს სვიმონიკას.

ქ. დეიბადა აბაშიძის დავითისძე ლევანი ქრისტე აქეთ ათასი შვიდასი ოთხმოცსა ... თვესა ოცდა... დღესა ოთხშაბათსა“ 262 v — 263 r.

12. „ეს მარჯვანი კაცნის საყდრისა[ა], ვინც გამოსწოროს, ისიმც რისხავს“ 379 v.

13. „სადიდებლად წმიდისა ერთარსისა და განუყოფელისა სამებისა მე, აბაშიძემ [გიორგიმ] და თანამეცხედრემან ჩემმან ლორთქიფანიძის ასულმან გულქან შეჳწირეთ ჩუენს სასაფლაოს, კაცხის მაცხოვრის საყდარს, წმიდა ესე მარხვაის სულისა ჩუენისა საოხად და ძეთა ჩუენთა ლევანის და ბეჟანის წარსამართებად“ 379 v.

14. „ამ წიგნში სულ ოთხასი ფურცელია. მომიხსენეთ საწყალობელი თ. ქორდანია“ (კვემო ყდის შიდა მხარე).

იხ. აგრეთვე მინაწერები: 7 r, 12 v, 13 r, 15 r, 73 v, 91r, 111 v, 112 r, 134 v, 135 v, 146 r, 156 v, 157 v, 159 v, 167 v, 168 v, 175 v, 191 v, 203 v, 206 r, 240 v, 257 v, 260 r, 270 v, 290 v, 347 v, 379 v.

658

კრებული. XVII

171 ფ.; 32,2 × 21,5; ქაღალდი, ადგილ-ადგილ დალაქული; ტყავგადაკრული ტკივრული ხის ყდა; ნაკლული; დაშლილი; ნესხური, სხვადასხვა ხელი; სათაურები სინგურით; თავსამკაული (128 r; 153 r); [XVII საუკ. II ნახ.]. ჭვირნიშანი აქვს; დამცავი: გულქან მოურავის ქალი (49 v; 54 v); ხელნაწერი ადრე ეკუთვნოდა მღვიმის მონასტერს. საწერთალიშია (მღვიმე № 10).

[კრებული]: 1. კურთხევანი; „... მტერთასა, უგნებელად დაგჳფარენ ნათლით შეოსილო...“ 1 r — 124 v.

შენიშვნა: კურთხევანის შედგენილობა: . . . . 1. ლოცვა შესლვასა დედაკაცისასა ეკლესიად შემდგომად შობისაჲ დღესა მეორმოცესაჲ; 2. ლოცვა, რაჟამს ეკლესიად შეიყვანდეს ყრმასაი დედა დღეს მეორმოცესა; 3. ლოცვა, ოდეს კათაკუმეველად დადგენდეს; 4. ლოცვა შემდგომად კათაკუმეველთა დადგენისა, ოდეს ეგუებებოდეს მონათლვა. 5. ლოცვა განბანასაა ახალ ნათლიღებულისა და კუნჭულისა აჴდისა დღესა მერვესა. 6. ლოცვა პირველ აღკუმცასა ყრმისასა; 7. განგება წინდობისა, რომელ არს ნიშნობისა შემდგომად ჟამს წირვისა; 8. განგება გჳრგჳნთა კურთხევისაჲ; 9. ლოცვა ახუმისა გჳრგჳნთასა ახალ კორწინებულთაგან დღესა ტ; 10. წესი, რომელი აღესრულებაის ზეთსა ზედა სნეულისასა; 11. გალლობაი ზეთის კურთხევისანი: 12. ლოცვა წმიდისა ბასილისაჲ; 13. განგება მონაზონის კურთხევისა ესრეთ არს; 14. კურთხევა მონაზონისა, ბერძნულად თქმული წმიდისა ბასილი მთავარეპისკოპოსისა; 15. წესი და განგება წმიდისა და ანგელოზებრიესა სქემისა კურთხევისა, თქმული წმიდისა დიდისა ბასი-

ლ ი ი; 16. რაჟამს მოიღებეს მონაზონი ჰირსა წმიდისა სჴემისასა. 17. აჯარატიზონნი-ნერტარისა ი ო ს ე ბ ი თქმულნი; 18. ლოცვა ახადაა კუნკულისასა მეშჳდეს დღესა; 19. გალობანი სულთა ბრძოლისანი მიცვალებულსა ზედა; 20. ლოცვა სულთა ბრძოლისა; 21. კურთხევა საფლავის კუმთისა; 22. განგება, რაჟამს მღვდელი შესწუნებულზედ მიეიდეს; 23. წესი, რომელი აღესრულების დაფფლვასა შესწუნებულისასა. შესწუნებოს რაჲ ძმასმან განწმიდონ იგი ღრუბლითა და ჴუმელებისაებრ მოიყვანონ; 24. ლოცვა დაფფლისა, კათოლიკე, რაჟამს ზედი დასცხას. 25. ლოცვა მღდელსა ზედა აღსრულებულსა; 26. ლოცვა ეპისკოპოსისა ზედა აღსრულებულსა; 27. ლოცვა მონაზონსა ზედა აღსრულებულსა; 28. ლოცვა ჩჩლისა ზედა აღსრულებულსა; 29. ლოცვა ნუგეშინის-ცემისა, რომელი წარიკითხვის მიცვალებულსა ზედა შემდგომად დაფფლისა; 30. ლოცვა თესლსა ზედა სულთასა; 31. ლოცვა თესლსა ზედა და რომელსაცა ნაყოფსა წმიდათასა; 32. ლოცვა განკითხვისა სულთა ბრძოლისასა; 33. ლოცვა კათოლიკე კაცისათჳს, რაჟამს ჰირსა შინა იყოს; 34. პანაშჳდი მიცვალებულთანი; 35. განგება მწუხრისა კ-ურსა და დღესასწაულთა კრ-ესთა და ლ-ცთა; 35. განგება საცისკროს ლოცვათა; 37. ლოცვა ეკლესიისა საფუძლის დადებისა; 38. წესი, რომელი იქმნების ეკლესიისასა და დამყარებასა მას შინა მგალობარისა წმიდისა ტრაპეზისასა; 39. წესი, რომელი აღესრულების წმიდასა ზედა ტრაპეზსა, შეირყოს რაჲ, გინა მოიშალოს პირველისა დამყარებისაგან; 40. კურთხევა ოდეისა; 41. ლოცვა ჴელით-დასხმასა წინამძღურისა 42. ლოცვა ჴელთდასხმისა წოვნის მჳთხევლისასა და მგალობელისასა; 43. ლოცვა ჴელთ-დასხმისა ქორეპოდიაკონისა; 44. ლოცვა ჴელთდასხმისა მთავარდიაკონისასა; 45. ლოცვა ჴელთდასხმისა მღდელისასა; 46. ლოცვა ჴელთდასხმისა ეპისკოპოზისასა; 47. ლოცვა მღ-ძურისა, თქმული წმიდისა ბ ა ს ი ლი ი კ ე ს ა რ ი ე ლ ი ს ა; 48. წესი, რომელი აღესრულების აღსარებელისა ზედა თჳსთა ცოდვათასა; 49. განგება წმიდა ღუთისა გამოცხადებისა; 50. განგება ბაიას კურთხეულისა; 51. განგება ჴარებთა ბაჭიჲ დიდსა ე-წაბათსა; 52. განგება მჳსლთმოდრეკისა წა მარტჳლისა, თქმული წმიდა მაზისა ჩუწნისა ბ ა ს ი ლი ი კ ე ს ა რ ი ე ლ მთავარეპისკოპოზისა; 53. პარაკლისი, ახლად თარგმნილი ბერძულისა წესითა, საეფდრებელი ყოველად წმიდისა ღუთისშობლისა ვისთჳსცა გენებას; 54. გალობანი ღუთისშობლისანი; 55. კურთხევა პურთა, ღვინისთჳსა, ოდეცა საჭმარ იყოს და გენებოს; 56. ლოცვა, რაჟამს დაიცუდებოდის ვინმე; 57. ლოცვა ურთიერთას დაჯებისათჳს; 58. ლოცვა წარმდებებით მფუცავსა ზედა; 59. ლოცვა აღმენებასა სახლისასა; 60. ლოცვა სახლად შესლვისა; 61. ლოცვა გზად წარმავალისა ზედა; 62. ლოცვა სამკალსა ზედა; 63. ლოცვა დანერგვასა ვენახისასა; 64. ლოცვა სთლლობასა ყურძნისასა; 65. ლოცვა ყურძნისა ეკლესიასა შინა, რაჟამს ეგუეპოდის ჭამა; 66. განგება, უკეთუ არაწ-თავნი რამე შთავარდეს წყაროსა; 67. განგება, რომელი ჴელ-არს აღსრულებად; 68. ლოცვა შეგინებულისა მჳამელისა ზედა; 69. ლოცვა ჭამადთა მიერ შებრკოლებითა ცთომილისა ზედა; 70. ლოცვა ყოველსავე საჭმისა ზედა შეგინებულსა; 71. ლოცვა ჭურჭელსა ზედა შეგინებულსა; 72. ლოცვა ყოველსავე ნაყოფსა ზედა; 73. კურთხევა მარილი-სა; 74. ლოცვა ტარიგსა ზედა, რაჟამს შესწირვიდეს ეკლესიად; 75. კურთხევა ბადისა; 76. ლოცვა შიშისათჳს; 77. ლოცვა ძრჳსათჳს; 78. შიშისათჳს და ძრჳსა და ხედამრბიელისა უცხო თესლთათჳს; 79. განგება, რომელი აღესრულების ფწჳრობისათჳს; 80. ლოცვა შეხავებისათჳს ჰაერთასა; 81. ლოცვა წმიდისა და დიდებულისა მოწჳნისა ტ ჯ რ ი ფ ო ნ ი ი ყ ო ს ე ი ს ე ნ ე ს ჴ ე ს ა, ყანისა და ბოსტნისა. 82. განგება ძმობლობისა; 83. ლოცვა, ოდეს იშჳილებდეს ვინ; 84. ლოცვა თოლეცემლისა; 85. ლოცვა დედაკაცისა, რაჟამს ძნელად შობდეს; 86. უკეთუ თავეი ანებებდეს ნაზრომთა; 87. შელოცვა ბოსტნისა; 88. ლოცვა ლ-ძის თჳისა აღესებისასა; 89. განგება, ოდეს ელოგია შეიჭნებოდის წმიდათა ნაწილთაგან; 90. განგება შებთხუეულისა წმიდათა ნაწილთასა; 91. ლოცვა ჴნდისა და დიდებულისა მოწამისა მამასი ყოველისა სნებისათჳს პირუტყუთასა; 92. ლოცვა ენებუნლსა ზედა მტერთაგან; 93. ლოცვა ღელვაგუმწყლსა ზედა სულთაგან არა-წმიდათა 94. ლოცვა წმიდისა ბ ა ს ი ლ ი ი მაოტებელად ყოველისაე არაწმიდისა სულისა; 95. მისივე, — ფუცება ღელვაგუმწყლსა ზედა სულთა ზედა მიერ არა-წმიდათა; 96. ლოცვა წმიდისა თ ქ ო პ ა ი ი ს ა სულთათჳს არა-წმიდათა; 97. ლოცვა განცოფებულისა ნაკბენსა; 98. ლოცვა სახლსა ხ-ე შეგრძნებულსა ანუ სხჳთა ძჳელთა სახითა საქმეკოსა მოცულისა სულთა მინართ არაწმიდათა; 99. ლოცვა ცხროვანსა ზედა; 100. კნიელთა ტაეპლისათჳს. 101. კურთხევა ლამპართ მიგებებისა; 102. ლოცვა სტ-ცჳსა; 103. კურთხევა დადგენისა დედათ დიაკონისასა; 104. წესი და განგება, რომელი აღესრულების

კურთხევაჲ მეფეთასა; 105. კურთხევა ერისთჳსა; 106. კურთხევა ცოტას ერისთჳსა; 107. კურთხევაჲ მიჰრონისა დიდსა ხუთშაბათსა, რომელი იქმნების პატრიაქის მიერ შემდგომად აღსრულებისა; 108. ლოცვა წმიდისა ოქროპირისა აღსარებისთჳს ცოდვათასა და სინანულისა; 109. ლოცვა ზიარებისა, თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუნის დიდისა ბასილისი; 110. ლოცვა ზიარებისა, თქმული წმიდისა ნეტარისა მამისა ჩუნისა იოანე ოქროპირისა; 111. ზიარებისათჳს, თქმული წმიდისა მარკოზ მონაზონისა; 112. ზიარებისათჳსე, თქმული წმიდისა იოანე ოქროპირისა; 113. ლოცვა წმიდისა ეფრემისა; 114. ლოცვა შემდგომად ზიარებისა; 115. ლოცვა შემდგომად ერის განტევებისა ზიარებისავე; 116. კუალად ლოცვა ზიარებისა ერისა და მჳრისაჲთჳს, ოდეს ეზიარებოდეს, ესე მღდელმან წარუკითხოს; 117. ლოცვა წმიდისა მამისა ჩუნისა მაკარისი; 118. ლოცვა წმიდისა მამისა ჩუნისა იოანე ოქროპირისა; 119. წესი, რომელი იქმნების მოქცეულსა ზედა სარკინოზთაგან წმიდისა მომართ და ჴელმარტისა სარწმუნოებისა ჩუენ ქრისტიანეთასა; 120. შეურწმენებანი იაკობტჲთა და ყოველთა ერთპუნებიანთა, რომელთა თანა არიან სომეხნიცა; 121. წესი და განგება მათ ზედა, რომელნი წვალებისაგან მართლმადიდებლად მოიქცენ. 122. ლოცვა, რომელნი უარისყოფისაგან მოიქცენ ქრისტიანებად, დადსა ხუთშაბათსა ერსა ზედა; 123. წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა მეთოდი კოსტანტინებოლელ მთავარეპისკოპოსისა და მოწამისა განწესება, თუ ვითარ ჯერ-არს შეწყნარება თითოეულისა ჰასაკისა შინა უარის-ყოფისა ბრლთა შთაერთმიდელთა და ქრისტიანობად მოქცეულთა; 124. ყოველად ბრძანებაჲ ევსტრატი ნიკეა მიტროპოლიტისა მოსაჴსენებელი შემკობილი, თუ ოდეს ჰრომნი და ეკლესიანი მათი, და რასჳთს საღთოთა აღმოსავლისა ეკლესიათაგან განიჴრნეს. 125. ძეგლის წერა; 126. ლოცვა წმიდისა ნათლისღებისათა“.

2. „წესი სამღდელოსა საღთოსა ჯამის წირვისა წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა, ვითარ ჯერ-უჩს წირვა პატრიაქსა მსგავსად შედგომთაცა მღდელთმთავართა. — ოდეს იქმნების დღესასწაული მოწჳენისა ჯამის წირვისასა, რომელი წარვიდეს პატრიაქი წმიდასა ტაძარსა...“ 128 r — 152 v.

3. „საღეთო ჯამის წირვა წმიდისა დიდისა ბასილისა. — შე-რა-ვიდეს მღდელნი ანუ მღდელთ მოძღუარნი რაჲ ეკლესიად და წემოხჳნენ წმიდათა ხატთა წესიაებრ...“ 153 r — 164 v.

4. „საღეთო ჯამის წირვა წმიდისა მამისა ჩუენისა გრიგოლი დიოლოღოსი, წმიდისა განახლებისა. — ესე საღეთო ჯამის წირვა აღესრულების წმიდათა დიდთა მარხეთა. დაჰრეკონ რა შუა დღე...“ 164 v — 171 v.

შენიშვნა: ხელნაწერი დეკ 15,8 × 10,7 ზომის დაწერილი ფუფუცელი ასოთი შინაარსისა: „სია, რომელიც ადგილები დარჩა მონასტრისთვის საკუთარს სასარგებლოდ სიფხიზლე ზედა რგანს.

1. ადგილი, სახელწოდებული აბუღაძისეული, ზომითა ერთი დესიატინა და რჳალი საჟენი. 2. ადგილი, სახელწოდებული კვინცხნარი: სახნავი და ტყიანი ადგილი, ზომით ათას სამას ორმოცდაათი საჟენი. 3. ადგილი: ვარტოღელე, სახნავი და ტყიანი, ჴრთი დესიატინა და სამასი საჟენი. 4. ადგილი დიდი მინდორი: სახნავი და ტყიანი, ერთი დესიატინა და სამასი საჟენი. 5. სახნავი მიწა საფრცხეზე, ათას ოთხასი საჟენი. 6. სახნავი მიწა ლაშე, ათასი საჟენი. 7. ტყე, სახელწოდებული ნაღოლკი, ათას რჳალა საჟენი. 8. ქაჟის წყალი, ასოცი საჟენი. ამა მოწერილების თანამდებ მივიღე ქმაყოფილება“.

ანდერძები: 1. „ღმერთო, იესუ ქრისტე, ღმერთო, შეიწყალე და მშჳიდობით დაიცევ ორთავე შინა ცხორებათა ბატონი გულქან, რომლისა ბრძანებითა აღიწერა წიგნი ესე კურთხევანი, და მარჯჳნით ქერძო საყოფელსა დაჰწესე სული მისი. ძენი მისნი აღხარდენ, ღმერთო“ 49 v.

2. „ნებითა და შეწევნითა ღჳთისათა და ბრძანებითა მოურავის ქალისა ბატონის გულქანისათა შემოკრებული იწერების საეკლესიოთა წესითა ყოველთურთ

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სრული და უკლები კურთხევანი. ახმარე ღმერთო დღეგრძელობასა და კარგათ ყოფნა—შიდ, ა-ნ". 54 v.

3. „ტანა (!) მტ-ყ-ლ-ნ, ღმერთო, შეგცოდე და შემინდვენ. ღმერთო, მილხინე ცოდვილსა ამას და შემინდე მე" 97 v.

მინაწერები: 1. „ღმერთო, აცხოვნე ლ ო რ თ ქ ი ფ ა ნ ი ძ ი ს ქ ა ლ ი გ უ ლ ქ ა ნ." 2 v., 8 v, 12 r, 20 r, 33 r, 34 v, 42 r, 45 r, 59 r, 67 r, 88 r. 94 r, 128 r, 153 r, 164 v.

2. „ქ. ღმერთმან აცხოვნოს დ ა ვ ი თ დ ი ვ ა ნ ი" 20 v.

3. „ქ. ღმერთო, აცხონე ცოდვილი ამისი მჯღაბავი მ დ ი ვ ა ნ ი ს ი მ ო ნ" 27 r.

4. „ღმერთო, შეიწყალე ნ ი კ ო ლ ო ზ" 37 v.

5. „მღდელი მონაზონი პ ა ნ ტ ე ლ ე ი მ ო ნ ი" 67 v.

6. „ღმერთო, მოიკსენე, აცხონე ლ ო რ თ ქ ი ფ ა ნ ი ძ ი ს ქ ა ლ ი გ უ ლ ქ ა ნ" 117 r.

7. „მის მაღალ ღირსებას, უფალს მამა არხიმანდრიტს პ ა ნ ტ ე ლ ე ი მ ო ნ ს" 127 r.

8. „ღმერთო, აცხონე ლ ო რ თ ქ ი ფ ა ნ ი ძ ი ს ქ ა ლ ი გ უ ლ ქ ა ნ. ღვთის მადლს, წენდობას გჳბრძანებდით": 133 r, 134 r, 138 r, 139 r, 150 v.

9. „მის მაღალ ღირსებას, უფალს, მღიმის (!) მონასტრის არქიმანდრიტი, მოწყალეს ხელმწიფეს, მამას ს ი მ ო ნ ს ა ვ ა ლ ი ა ნ ს, ღმერთსა ვთხოვ თქვენ მწყალობასა, გვამბორები" 159 v.

10. „მე ვარ და ჩემი ნაბადი გამთენებელი ღამისა." 163 v.

659

ჟამნი. XVIII

174 ფ.; 16 × 10,4; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტკიცრული ხის ყდა, დაზიანებული თავბოლონაკლული; ნუსხური, სხვადასხვა ხელი; სათაურები სინჯრით; [XIII], ჳვირნიშანი აქვს; დაწერილია 63 r — v; ხელნაწერი თელავიდანაა შემოსული.

[ჟ ა მ ნ ი]. „... რომელნი ჩემნი ცხოველ არიან და განძლიერებულნი უფროს, და განმრაელდეს, რომელთა მომიცლულს მე უსამართლოდ..."

წ ყ დ ე ბ ა: „...და იხილნა ორნი ანგელოზნი სპეტაკითა მოსილნი, მსხდომარენი ერთი თავითა და ერთი ფერჳთ, სადა-იგი იღვა გვამი იესუსი. და ჰ-ქეს მას ანგელოზთა მათ: დედაკაცო, რაჲსა სტირ? ხოლო..." 1 r — 174 v.

მინაწერები: 1. „თ ე ლ ა ვ ი 25. ჟამნი" (ზემო ყდის შიდა გვერდი).

2. „ჟამნი ესე არს ი ო ვ ა ნ ე, ვინც წარიპაროს, ცოდვის მტერითველ იქმნეს" 43 v.

3. (ფანქრით). „დაიბადა ვაჟი დ ი მ ი ტ რ ი გ ო გ უ ნ ო ვ ი ს ა" 138 v, იხ. აგრეთვე მინაწერები: ზემო ყდის შიდა გვერდი, 168 v.

660

კურთხევანი. XVII — XVIII

240 ფ.; 15,5 × 10,5; ქაღალდი; დაზიანებული, რესტავრირებული; უყდო დაშლილი; ნაკლული; ნუსხური; სათაურები სინჯრით; [XVII ს.], ჳვირნიშანი: სამი ნახევარი მთვარე.

[კ უ რ თ ხ ე ვ ა ნ ი] „ლოცვა წმიდისა ზეთისა ზედა. გგალობთ ესრეთ. რამეთუ შეკრბენ წულნი მღდელნი ეკლესიასა შინა, გინა სახლსა..." 1 r — 240 v.

შენიშვნა: კურთხევანის შედგენილობა: 1. ლოცვა წმიდისა ზეთისა ზედა; 2. გალობაჲ ზეთისა ზედა, თქმული არ ს ე ნ ი ს ი; 3. გალობაჲ მცირისა აიაზმისი დღესასწაულთა და თჳს თავთა ესრეთ აღესრულების; 4. ლოცვა დიდისა აიაზმისა; 5. შესხმა ს თ ფ რ ო ნ ი ღ რ უ ს ა ლ ე მ ჲ ს ე პ ა ტ რ ი ა რ ქ ი ს ა მიერ; 6. ლოცვა დედაკაცისა ზედა მშობიარისა პირველსა დღეს შობისა ყმისა მისისა; 7. ლოცვა აღბეჭდვისა ყრმისასა, ოდეს მიიღებდეს სახელსა დღისა მერვესა შემდგომად შობისა მისისა; 8. ლოცვა მეორმოცესა დღისა(!) და დედაკაცისა

ზედა შობისა მისისა; 9. ლოცვა დედაკაცსა ზედა, რაიჟამს შეყვანდეს ეკლესიად; 10. ლოცვა დადგომასა ზედა კათაკმეველთასა. 11. ლოცვა წმიდაჲ ნათლისაჲ ემბაზსა ზედა, ყრმითურთ მოივლის მღდელი; 12. ლოცვა აღუწესებს ყრმასა მას ზედა; 13. წესი გჳრგჳნის კურთხევისა, ვისაც ჴენებოს; 14. ლოცვა განჴსნასა გჳრგჳნისასა დღეს მერვესა; 15. თავი მერვეს (!) ქორწინებისა ნიკიფორჱს მიერ პატრიარქისა კონსტანტინეპოლელისა და გამომეტყუ̈ლისა; 16. ლოცვა მეორისა ქორწინებისა; 17. ლოცვა ანაფორის შთაცმისა და ქუდ.სა; 18. ლოცვა მცირისა ცქმისა, რომელ არს მანდილი, რომელ არს მახარა; 19. რომელსა ენებოს აღშენება ეკლესიისა; 20. ჯუარის შემწე ესრეთ იქმნების; 21. წესი, რომელი აღესრულების შერთვასა წმიდისა ტაძრებისასა ანუ დაფუძნებასა ზედა ტრაპეზისასა: 22. სხუაჲ ლოცვა კალისტე კოსტანტინოპოლელ პატრიარქისა მიერ ენკჳრიისათჳს ტაძრისა; 23. წესი ტრაპეზის გარეცხისა დიდსა ხუთშაბათსა; 24. ლოცვა ტრაპეზის სხურავისა აჳდისა. 25. კურთხევა ბაიანი . . .; 26. კურთხევა განჴსნასა ჯოჯოხეთისასა წმიდასა კჳრიაკესა აღდგომასა; 20. კურთხევა ყველისა და კვერცხისა; 28. კურთხევაჴორძნისა, რაჟამს მიიღებდეს აგჳსტოსა; 29. ლოცვა სალხობასა ვენაჴისასა; 30. ლოცვა ღვინისა ახლისა, ოდეს იჴმიოს ვინმე. 31. კურთხევა მარილისა 32. წესი, რომელი იქმნების ჩჳლსა ზედა აღსრულებულსა; 33. წესი, რომელი იქმნების აღსრულებასა ზედა მონახორთასა; 34. ლოცვა შესუ̈ლებულისა მიცვალებულსა ზედა; 35. წესი, რომელი აღესრულების მღდელსა ზედა აღსრულებულსა; 36. წესი, რომელი იქმნების აღსრულებასა ერის კაცისა ზედა, ოდეს აღესრულოს .... დიდებულთაგანი ვინმე ერის ... დედაკაცი.

მინაწერი: „ქ. ეს კურთხეული კანდელაკისათვინ იწერების“. 191 რ.

661

თვენი. XVI

265 ფ.; 26,5 × 17,5; ქაღალდი, დაზიანებული; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; თავნაკლული. ნოსხური; სათაურები სინგურით; [XVI]; ჭვირნიშანი აქვს; გადამწერი გრიგოლი (115 v).

თვენი: 1. „... ცუარითა მით, რომელი ვითარცა წჳმაჲ საწმისსა ზედა საზოდ შენდა გარდამოჴდა ზეცით ქალწულო...“ 1 r.

2. ... „გალობაჲ ღვთისმშობლისა“ 1 r — 3 v;

3. „თვესა ოკდონბერსა ჳ, წმიდათა მოწამეთა სერგის და [ბა]ქოსი“ 3 v—4 r;

4. „ოკდონბერსა ჵ, წმიდისა პელაგიასი“ 4 r;

5. „ოკდონბერსა თ, იაკობი[სი]“ 4 r—v;

6. „ოკდონბერსა ი, წმიდათა ევლამპეთი“ 4 v;

7. „ოკდონბერსა ია, წმიდისა ფილიპე მოციქულისა და ზინაიდაისი“ 4 v—5 r;

8. „ოკდონბერსა იბ, წმიდათა მოწამეთა პროვო, ტარახო და ანდრონიკესი“ 5 r;

9. „ოკდონბერსა იგ, წმიდათა მოწამეთა კარპო და პაპლიოსი“ 5 r;

10. „ოკდონბერსა იდ, წმიდათა მოწამეთა ნაზარი, პროტასი, გერვასისი და კელსი“ 5 r;

11. „ოკდონბერსა იე, წმიდისა ლუკიანე ანტიოქელ ხუცისა“ 5 r;

12. „ოკდონბერსა იჳ, წმიდისა ლონგინოზ ასისთავისა“ 5 r — 7 r;

13. „თვესა ოკდონბერსა იზ, წმიდისა ოსი წინასწარმეტყუელისა“ 7 r;

14. „ოკდონბერსა იჱ, წმიდისა ლუკა მახარებელისა“ 7 r — 9 r;

15. „ოკდონბერსა ით, წმიდისა იოველ წინასწარმეტყუ̈ლისა“ 9 r;

16. „თვესა ოკდონბერსა კ, წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა არტემისი“ 9 ჯ — 11 ჯ;

17. „თვესა ოკდონბერსა კა, წმიდისა ილარიონ დიდისა“ 11 ჯ — 13 ჯ;

18. „ოკდონბერსა კბ, წმიდისა აბერკისი“ 13 ჯ;

19. „თვესა ოკდონბერსა კგ, წმიდისა იაკობ ძმისა უფლისა“ 13 ჯ — 15 ჯ;

20. „ოკდონბერსა კდ, წმიდისა მოწამისა არეთაჲსი და მის თანა წამებულთაჲ ოთხ ათას ორას ორმეოც და ათორმეტთა, ნეგრა ქალაქს“ 15 ჯ;

21. „ოკდონბერსა კე, წმიდათა მოწამეთა მარკიანე და მარტჯრისი“ 15 ჯ;

22. „თვესა ოკდონბერსა კვ, წმიდისა და დიდებულისა მთავარმოწამისა დიმიტრისი“ 15 ჯ — 19 ვ;

23. „ოკდონბერსა კზ, წმიდისა მოწამისა ნესტორისი“ 19 ვ;

24. „ოკდონბერსა კთ, წმიდათა მოწამეთა ტერენტი და ნეონილაისი“ 19 ვ;

25. „ოკდონბერსა კი, წმიდისა მოწამისა ანასტასია ჰრომისა და მამისა აბრაჰამისი“ 19 ვ;

26. „ოკდონბერსა ლ, წმიდათა მოწამეთა ზინობიო და ზინობიაისი“ 19 ვ;

27. „ოკდონბერსა ლა, წმიდათა მოციქულთა სტაქოს, ამპოლიოს და მათთანათა“ 19 ვ — 20 ჯ;

28. „თვესა ნოენბერსა აქუს დღე ლ, დღეთა აქუს ჟამი ო, და ღამეთა აქუს ჟამი იდ, ნოენბერსა ა, წმიდათა უკრთამოთა კოზმან და დამიანესი“ 20 ჯ — 22 ვ;

29. „ნოენბერსა ბ, წმიდათა მოწამეთა აკუნდინო, პიღასი, აფთონი, ელპიდიფორე და ანემპოდისტოსი“ 22 ვ — 23 ჯ;

30. „ნოენბერსა გ, წმიდათა მოწამეთა აკეფსიმა. აითალა და იოსებისი“ 23 ჯ;

31. „თვესა ნოენბერსა დ, წმიდისა მამისა ჩვენისა იოანიკი ულუმბიელისა“ 23 ჯ — 25 ჯ;

32. „თვესა ნოენბერსა ე, წმიდათა მოწამეთა ღალაკტიონ და ეპისტიმისი“ 25 ჯ;

33. „თვესა ნოენბერსა ვ, წმიდისა პავლე აღმსარებელისა“ 25 ჯ — 27 ჯ;

34. „თვესა ნოენბერსა ზ, წმიდათა ლგ-თა მოწამეთა, რომელნი იწამნეს მელიტინს“ 27 ჯ;

35. „თვესა ნოენბერსა ი, წმიდათა მიქელ და გაბრიელ მთავარანგელოზთა“ 27 ჯ — 30 ვ;

36. „ნოენბერსა თ, წმიდათა მოწამეთა ონისიფორე და პორფირისა და ღირსისა დედისა მატრონაჲსი და ღირსისა თეოქტისტე ლეზველისაჲ“ 30 ვ;

37. „ნოენბერსა ი, წმიდათა მოციქულთა ერასტოს, ულუმპა და მისთანათაჲ და წმიდისა გიორგი მთავარმოწამისა ურბის თვალსა შესვლაჲ“ 30 ვ;

38. „თვესა ნოენბერსა ია, წმიდათა მოწამეთა მინა, ბიკტორ, ბიკენტი და სტეფანიაისი და წმიდისა მამისა ჩვენისა და აღმსარებლისა თეოდორე სტოდიელისაჲ“ 30 ვ — 32 ვ;

39. „თვესა ნოენბერსა **აბ**, წმიდისა მამისა ჩვენისაჲ იოანე მოწყალისა და ნეტარისა მამისა ნილოჲსი“ 32 v—33 v;

შენიშვნა: კიდეზე მიწერილია: „ეს ტიბიკონი იოანე ოქროპირისაჲ. იგრისა არის“ 32 v;

40. „თვესა ნოენბერსა **აგ**, წმიდისა იოანე ოქროპირისაჲ მიცვალებაჲ“ 33 v—41 r;

შენიშვნა: კიდეზე მიწერილია: „ამისი ტიბიკონი ორი ფურცელი ზედათ გარდმოაგდე და ჰპოო“. 33 v.

41. „თვესა ნოენბერსა **იდ**, წმიდისა ფილიპე მოციქულისა“ 41 r—42 v;

42. „ნოენბერსა **იე**, წმიდათა აღმსარებელთა გურია, სამონა და აბიბოს მოწამეთა“ 42 v—43 r;

43. „თვესა ნოენბერსა **ივ**, წმიდისა მათე მახარებლისაჲ“ 43 r—45 r;

44. „თვესა ნოენბერსა **იზ**, წმიდისა გრიგოლი საკჳრველთმოქმედისა“ 45 r—47 v;

45. „ნოენბერსა **ით**, წმიდისა მოწამისა პლატონისი“ 47 v;

46. „თვესა ნოენბერსა **ით**, წმიდისა წინასწარმეტყველისა აბდიაჲსი და წმიდისა და ღმერთშემოსილისა ილარიონ ქართველისაჲ“ 47 v—49 r;

47. „თვესა ნოენბერსა **კ**, წინადღე და წმიდათა პროკლე კოსტანტიპოლელისა და გრიგოლი დეკაპოლელისა“ 49 r—51 r.

48. „თვესა ნოენბერსა **კა**, ტაძრად მიყვანებაჲ წმიდისა ღვთისმშობლისაჲ“ 51 r—56 v;

49. „ნოენბერსა **კბ**, წმიდისა მოციქულისა ფილიმონისი“ 56 v;

50. „თვესა ნოენბერსა **კგ**, წმიდათა ამფილქე იკონიელისა და გრიგოლი აკრაკანტელისა“ 56 v—59 r;

51. „თვესა ნოენბერსა **კდ**, წმიდისა მოწამისა ეკატერინესი და წმიდისა მოწამისა მერკურესი“ 59 r—61 r;

52. „თვესა ნოენბერსა **კე**, წმიდისა კლემენტოს ჰრომთა პაპისაჲ და წმიდისა პეტრე ალექსანდრიელისაჲ“ 61 r—63 r;

53. „ნოენბერსა **კვ**, წმიდისა მამისა ჩვენისა ალჯპი მესუჳტისა“ 63 r;

54. „თვესა ნოენბერსა **კზ**, წმიდისა იაკობ დაჭრილისა“ 63 r—64 v;

55. „თვესა ნოენბერსა **კჱ**, წმიდისა მამისა ჩუენისა სტეფანე ახლისა აღმსარებლისაჲ“ 64 v—66 v;

56. „ნოენბერსა **კთ**, წმიდისა პარამონა მოწამისაჲ“ 66 v;

57. „თვესა ნოენბერსა **ლ**, წმიდისა მოციქულისა ანდრიასი“ 66 v—69 r;

58. „თვესა დეკენბერსა აჳს დღე **ლა**, დღეთა აჳს ჟამი თ, და ღამეთა აჳს ჟამი **იე**, დეკენბერსა ა, წმიდისა წინასწარმეტყუჳლისა ნაომისი“ 69 r;

59. „დეკენბერსა ბ, წმიდისა ამბაკომ წინასწარმეტყველისა. ამასვე დღესა მიცვალებაჲ პეტრე ქართველისა, რომელი იყო ძე ვარაზ ბაკურ მეფისა“ 69 r;

60. „დეკენბერსა გ, წმიდისა წინასწარმეტყველისა სოფონიასი“ 69 r;

61. „თვესა დეკენბერსა დ, წმიდისა მოწამისა ბარბარაჲსი და წმიდისა მამისა ჩუენისა იოანე დამასკელისაჲ“ 69 r — 71 v;

62. „თვესა დეკენბერსა ე, წმიდისა მამისა ჩუენისა საბაჲსი“ 71 v — 74 r;

63. „თვესა დეკენბერსა ვ, წმიდისა მამისა ჩუენისა ნიკოლოზ მღდელთმთავრისა“ 74 r — 78 r;

64. „დეკენბერსა ზ, წმიდისა მამისა ჩუენისა ამბროსი მედიოლანელ ეპისკოპოსისა“ 78 r—v;

65. „დეკენბერსა ი, წმიდისა მამისა ჩუენისა პატაპისა“ 78 v;

66. „თვესა დეკენბერსა თ, მუცლადღებაჲ წმიდისა ანნაჲსი“ 78 v — 80 v;

67. „თვესა დეკენბერსა ი, წმიდათა მოწამეთა მინა, ერმოგენი და ევღრაფოჲსი“ 80 v — 81 r;.

68. „დეკენბერსა ია, წმიდისა მამისა ჩუენისა დანიელ მესვეტისაჲ“ 81 r;

69 „დეკენბერსა იბ, წმიდისა მამისა ჩუენისა საკჳრველთმოქმედისა სფირიდონისი“ 81 r;

70. „თვესა დეკენბერსა იგ, წმიდათა მოწამეთა ევსტარტი, ავქსენტი, ევგენი, მარდარი და ორესტისი“ 81 r — 83 v;

71. „დეკენბერსა იდ, წმიდათა მოწამეთა თჳრსა, ლევკი და კალინიკესი და მიცვალებაჲ იოანე-თორნიკისა“ 83 v;

72. „დეკენბერსა იე, წმიდისა მღდელმოწამისა ელევთერისი“ 83 v;

73. „დეკენბერსა ივ, წმიდისა წინასწარმეტყველისა ანგეასი“ 83 v;

74. „დეკენბერსა იზ, წმიდისა წინასწარმეტყველისა დანიელისი და სამთა ყრმათა ანანია, აზარია და მისაელისი“ 83 v — 85 v.

75. „ქრისტეს შობისა წინა კჳრიაკესა, ჴსენებაჲ წმიდათა მამათმთავართა“ 86 r — 87 v;

76. „მეორესა კჳრიაკესა პირველ ქრისტეს შობისა, წმიდათა მამათა და სამთა ყრმათა და დანიელისი“ 87 v — 90 r;

77. „დეკენბერსა იჱ, წმიდისა სევასტიანე და მისთანანა“ 90 r;

78. „დეკენბერსა ით, წმიდისა ვონიფატესი“ 90 r;

79. „თვესა დეკენბერსა კ, წმიდისა ეგნატი ღმერთშემოსილისაჲ“ 90 r — 92 r;

80. „თვესა დეკენბერსა კ, წინადღე ქრისტეს შობისა“ 92 r — 95 r;

81. „გალობანი სერობისად სათქუმელნი ქრისტეს შობამდე“ 95 r — 96 r;

82. „დეკენბერსა კა, წმიდისა ივლიანა ნიკომიდიელისაჲ, განგებაჲ დღესასწაულისა და წმიდისა“ 96 r;

83. „დეკენბერსა კბ, წმიდისა დიდისა მოწამისა ანასტასია მწამლელობისა და მჴსნელისაჲ“ 96 r;

84. „დეკენბერსა კგ, წმიდათა ათთა მოწამეთა კრიტელთაჲ“ 96 r—v;

ეროვნული ბიბლიოთეკა

85. „თვესა დეკენბერსა **კდ**, წინა დღე ქრისტეს შობისაჲ“ 96 v — 104 v;

86. „თვესა დეკენბერსა **კე**, შობაჲ უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი“ 104 r — 110v;

87. „გალობანი იოანე დამასკელისანი სერობისად სათქმელნი, თავედნი, გიორგი თარგმანისა, — საუკუნოჲ იყავნ ჴსენებაჲ“ 110 v — 111 v;

88. „თვესა დეკენბერსა **კვ**, კრებაჲ წმიდისა ღუთისმშობლისა და ჴსენებაჲ წმიდათა და მართალთა და ღუთისა მამისა იოსებ მართლისა და იაკობ ძმისა უფლისაჲ“ 111 v — 113 r;

89. „თვესა დეკენბერსა **კზ**, წმიდისა პირველმოწამისა სტეფანესი“ 113 r — 115 r;

90. „თვესა დეკენბერსა **კთ**, წმიდისა თეოდორე საბაწმიდელისა ხუცისა და აღმსარებლისაჲ ძმისა თეოფანე გამომეტყუელისა და აღმსარებელისა“ 115r;

91. „თვესა დეკენბერსა **კთ**, წმიდათა ჩჩჳლთა ყრმათა და წმიდისა მარკელესი“ 115 r — v;

92. „თვესა დეკენბერსა **ლ**, წმიდისა მოწამისა ანოსიაჲსი და ზოტიკე ხუცისა ობოლთა მზრდელისაჲ“ 115 v;

93. „დეკენბერსა **ლა**, წმიდისა მელანია ჰრომისა“ 115 v;

94. „თვესა იანვარსა აქუს დღე **ლა**, დღეთა აქუს ჭამი **ი**, და ღამეთა აქუს ჭამი **იდ**. იანვრისა **ა**, წინადაცუეთა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი და წმიდისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩუენისა დიდისა ბასილისი“. 115 v — 119 v;

95. „თვესა იანვარსა **ბ**, წინა დღე განცხადებისაჲ“ 120 r — 124v;

96. „იანვარსა **გ**, წინა დღე და წმიდისა წინასწარმეტყველისა მალაქიაისი და გორდისი“ 124 v;

97. „იანვარსა **დ**, წინა დღე და წმიდისა მოწამისა თეოქტისტესი“ 124 v;

98. „იანვარსა **ე**, წინა დღე და წმიდისა მოწამისა თეოპემპოსი და თეონაჲსი და დედისა სჳნკილიტიკესი“ 124 v — 129 v;

99. „იანვარსა **ვ**, განცხადებისანი. პირველი საკითხავი დაბადებისაჲ“ 129 v — 134 v;

100. „თვესა იანვარსა **ვ**, განცხადებაჲ და ნათლისღებაჲ უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი“ 134 v—141 r;

101. „იამბიკონნი სერობისად სათქმელნი, თქმული იოანე დამასკელისანი“ 141 r — 142 r;

102. „იანვარსა **ზ**, წმიდისა იოანე წინამორბედისა და ნათლისმცემლისა განგებაჲ ყოველივე დღესასწაულისაჲ“ 142 — 143 v;

103. „იანვარსა **ჱ**, წმიდისა მოწამისა იულიანესი და ბასილიაჲსი განგებაჲ დღესასწაულისა“ 143 v;

104. „იანვარსა **თ**, წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა პოლიევქტოსი და წმიდისა მამისა ევსტრატი აღმსარებელისა განგებაჲ დღესასწაულისა“ 143 v;

105. „თვესა იანვარსა **ი**, წმიდისა გრიგოლი ნოსელისა და წმიდის მარკიანე იკონომოსისა“ 143 v — 145 r;

106. „თვესა იანვარსა **ია**, წმიდისა მამისა ჩუენისა თევდოსისი“ 145 r — 147;

107. „იანვარსა **იბ**, წმიდისა მოწამისა ტატიანასი, განგება დღესასწაულისა“ 147 r;

108. „იანვარსა **იგ**, წმიდათა მოწამეთა ერმჳლე და სტრატონიკესი და წმიდისა დომენტიანე მელიტინელ ეპისკოპოსისა“ 147 r.

109. „ამასვე დღესა წმიდისა დედისა ჩუენისა ნინოსი“ 147 r.

110. „იანვარსა **იე**, წმიდისა პაველ თებელისა და იოანე გლახაკისა, პანსოფი მოწამისა“ 148 v — 150 v;

111. „თვესა იანვარსა **ივ**, თაყუანისცემაჲ პატიოსანთა ჯაჭუთა პეტრე მოციქულისათა“ 150 v — 152 v;

112. „თვესა იანვარსა **იზ**, წმიდისა მამისა ჩუენისა დიდისა ანტონისი“ 152 v — 155 r;

113. „თვესა იანვარსა **იჱ**, წმიდისა ათანასი დიდისა“ 155 r — 156 v;

114. „ამასვე დღესა დიდისა მნათობისა კჳრილე ალექსანდრიელისაჲ“; 156 v — 158 r;

115. „თვესა იანვარსა **ით**, დიდისა მაკარი მეგჳპტელისა“ 158 r — 159 v;

116. „თვესა იანვარსა **კ**, წმიდისა მამისა ჩუენისა დიდისა ეფთუმისი“ 159 v — 161 v;

117. „თვესა იახვარსა **კა**, წმიდისა მაქსიმე აღმსარებელისა“ 161 v — 163 r;

118. „თვესა იანვარსა **კბ**, წმიდისა ტიმოთე მოციქულისა და წმიდისა ანასტასია სპარსისაჲ“ 163 r — 165 r;

119. „თვესა იანვარსა **კგ**, წმიდისა და დიდებულისა კლიმი და აღათანგელოზისი“ 165 r — 166 v;

120. „თვესა იანვარსა **კე**, წმიდისა და ღმერთშემოსილისა გრიგოლი ღვთისმეტყველისაჲ“ 166 v — 169 r;

121. „იანვარსა **კვ**, წმიდისა ქსენეფორესი, შვილთა და მეუღლისა მისისა“ 169 r;

122. „იანვარსა **კზ**, აღმოყუანებაჲ ნაწილთა წმიდისა იოანე ოქროპირისათა“ 169 r;

123. „თვესა იანვარსა **კთ**, წმიდისა მამისა ჩუენისა ეფრემ ასური საჲ“ 169 r — 171 r;

124. „იანვარსა **კთ**, წმიდისა ეგნატეს ნაწილთა აღმოყუანებაჲ“ 171 r,

125. „იანვარსა **ლ**, წმიდისა იპოლიტე ჰრომთა პაპისა, განგებაჲ მღდელთ მოძღუართა“ 171 r;

126. „იანვარსა **ლა**, წმიდათა მოწამეთა კჳროს და იოანესი და მათ თანა წმიდათა ქალწულთა და მოწამეთა“ 171 r;

127. „თვესა ფებერვალსა აქუს დღე **კᲫ**, დღეთა აქუს ჴამი **ია**, და ღამეთა ჴამი **იგ**, ფებერვალსა **ა**, წინადღე მიგებებისა და წმიდისა ტურიფონისი“ 171 v — 173 r;

128. „თვესა ფებერვალსა **ბ**, მიგებებაჲ უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი“ 173 r — 178 r;

129. „ფებერვალსა **გ**, წმიდისა სიმონ მართლისაჲ“ 178 r;

130. „ფებერვალსა **დ**, წმიდისა ისიდორე პიოსტჳლისა“ 178 r;

131. „ფებერვალსა ე, წმიდისა მოწამისა აღათისი“ 178 r;
132. „ფებერვალსა ვ, წმიდისა მამისა ჩუენისა ვოკოლესი“ 178 r;
133. „ფებერვალსა ზ, ღირსისა მამისა ჩუენისა პართენი ლამფსაკელ ებისკოპოსისა“ 178 r;
134. „თვესა ფებერვალსა ი, წმიდისა თეოდორე სტრატილატისა“ 178 r — 180 r;
135. „თვესა ფებერვალსა თ, წმიდისა მოწამისა ნიკიფორესი“ 180 r;
136. „ფებერვალსა ი, წმიდისა მღდელმოწამისა ხალალამპრესი“ 180 r;
137. „ფებერვალსა ია, წმიდის მღდელთმოწამისა ბასილისი“ 180 r;
138. „ფებერვალსა იბ, წმიდისა მამისა ჩუენისა მელეტის ანტიოქელ მთავარებისკოპოსისა“ 180 v;
139. „ფებერვალსა იგ, ღირსისა მამისა ჩუენისა მარტინიანესი“ 180 v;
140. „ფებერვალსა იდ, ღირსისა მამისა ჩუენისა ავქსენტისი“ 180 v;
141. „ფებერვალსა იე, წმიდისა მოციქულისა ონისიმესი“ 180 v;
142. „ფებერვალსა ივ, წმიდისა მოწამისა პამფილესი და მისთანათა“ 180 v;
143. „ფებერვალსა იზ, წმიდისა და დიდებულისა თეოდორე-ტიროსისა“ 180 v;
144. „ფებერვალსა იი, წმიდისა მამისა ჩვენისა ლეონტი პრომთა პაპისა“ 180 v;
145. „ფებერვალსა ით, წმიდისა მოციქულისა არქიიოსი“ 180 v;
146. „ფებერვალსა კ, წმიდისა მამისა ჩუენისა ლეონტი კატანელ მთავარებისკოპოსისა“ 180 v;
147. „ფებერვალსა კა, ღირსისა მამისა ჩუენისა ტიმოთესი და წმიდისა მამისა ჩვენისა ევსტათი ანტიოქელისა“ 180 v;
148. „ფებერვალსა კბ, პოვნა წმიდათა მოწამეთა, რომელნი იპოვნეს ევგენიას“ 180 v;
149. „ფებერვალსა კგ, წმიდისა მღდელთმოწამისა პოლიკარპოსი ზმირნელ მთავარებისკოპოსისა“ 180 v;
150. „თვესა ფებერვალსა კდ, პოვნაჲ პატიოსნისა თავისა წმიდისა იოანე ნათლისმცემელისა“ 180 v — 182 v;
151. „ფებერვალსა კე, წმიდისა მამისა ჩვენისა ტარასი კოსტანტინეპოლელ მთავარებისკოპოსისა“ 182 v;
152. „ფებერვალსა, კვ, წმიდისა მამისა ჩვენისა პორფირი ღაზელ ებისკოპოსისა“ 182 v;
153. „ფებერვალსა კზ, ღირსისა მამისა ჩუენისა და აღმსარებლისა პროკპი დეკაპოლელისაჲ“ 182 v;
154. „ფებერვალსა კი, წმიდისა მამისა ჩუენისა ბასილი აღმსარებლისაჲ“ 182 v;
155. „თვესა მარტსა აქუს დღე ლა, დღეთა აქუს ჟამი იბ, და ღამეთა ჟამი იბ. მარტსა ა, წმიდისა მოწამისა ევდოკიაისი“ 182 v;
156. „მარტსა ბ, წმიდისა მღდელთ მოწამისა თეოდოტე კჳრნელ მთავარებისკოპოსისა“ 182 v;
157. „მარტსა გ, წმიდათა მოწამეთა ევტროპი, კლეონიკე და ვასილისკისი“ 182 v;

158. „მარტსა დ, წმიდისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩუენისა ჯ-რასიმე იორდანისპირელისა, რომელსა ჰმსახურებდა ლომი“ 182 v — 183 r;

159. მარტსა ე, წმიდისა მოწამისა კონონისა“ 183 r;

160. „მარტსა ვ, წმიდათა ორმეოცდა ორთა მოწამეთაჲ ასურეთს აღსრულებულთა“ 183 r;

161. „მარტსა ზ, წმიდათა მღდელმოწამეთა ქერსოვნელისა ებისკოპოსთა ბასილიოსი, ეფრემისი, ევგენისი და მათთანათაჲ“ 183 r;

162. „მარტსა თ, წმიდისა მამისა ჩუენისა თეოფილაქტე ნიკომიდიელ მთავარებისკოპოსისა“ 183 r;

163. „თვესა მარტსა თ, წმიდათა ორმეოცთა მოწამეთა სევასტიელთაჲ“ 183 r — 186 v;

164. „მარტსა ი, წმიდისა მოწამისა კოდრატესი და მოყუასთა მისთა“ 186 v;

165. „მარტსა ია, წმიდისა მამისა ჩუენისა სოფრომ იერუსალიმელ პატრიაქისაჲ“ 186 v;

166. „მარტსა იბ, წმიდისა მამისა ჩუენისა თეოფანე აღმსარებელისა და ისაკისი“ 186 v;

167. „მარტსა იგ, აღმოყვანებაჲ ნაწილთა წმიდისა მამისა ჩუენისა ნიკიფორე კოსტანტინეპოლელ პატრიაქისა“ 186 v;

168. „მარტსა იდ, წმიდისა მამისა ჩუენისა ვენეტიკტესი“ 186 v;

169. „მარტსა იე, წმიდათა შჯდთა მოწამეთა აღაპისი და მისთანათაჲ“ 186 v;

170. „მარტსა ივ, წმიდისა მოწამისა საბიანესი, რომელი იწამა დეოკლიტიანე მეფისა ზე ერმოჲ ქალაქს ეგჳპტესასა“ 186 v;

171. „მარტსა იზ, წმიდისა ალექსი კაცისა ღთისაჲ“ 186 v — 188 r;

172. „მარტსა იჱ, წმიდისა მამისა ჩუენისა კჳრილე იერუსალიმელ პატრიაქისა“ 188 r;

173. „მარტსა ით, წმიდათა მოწამეთა ხურისანთე და დარიაჲსი“ 188 r;

174. „მარტსა კ, წმიდათა მამათა ჩუენთა, რომელნი მოისრნეს შავთა მიერ ლავრას საბასა“ 188 r;

175. „მარტსა კა, წმიდისა იაკობ ებისკოპოსისა და აღმსარებელისა“ 188 r;

176. „მარტსა კბ, წმიდისა მოწამისა ბასილი ხუცისა კორინთელთა ეკლესიისა“ 188 r;

177. „მარტსა კგ, წმიდისა მამისა ჩუენისა ნიკონისი და ორთა მოწაფეთა მისთა“ 188 r;

178. „თვესა მარტსა კდ, წინა დღე ხარებისა“ 188 r — 190 r;

179. „თვესა მარტსა კე, ხარებაჲ წმიდისა ღვთისმშობლისაჲ“ 190 r — 194 r;

180. „მარტსა კვ, კრებაჲ გაბრიელ მთავარანგელოზისა“ 194 r;

181. „მარტსა კზ, წმიდისა მოწამისა მატრონაჲ თესალონიკელისა“ 194 r;

182. „მარტსა კთ, წმიდისა მამისა ჩუენისა სტეფანე საკჳრველთმოქმედისა“ 194 r.

183. „მარტსა კთ, წმიდისა მამისა ჩუენისა მარკოზ ასურიელ ეპისკოპოსისა და სხუათა მრავალთა ქრისტეს მოძულისა იულიანეს ზე მოღუაწე ქმნილთა“ 194 r;

184. „თვესა მარტსა ლ, ღირსისა იოანესი, რომელმან კლემაკსი აღწერა“ 194 r — 195 v;

185. „მარტსა ლა, ღირსისა მამისა ჩუენისა იპატი საკჳრველთმოქმედისაჲ“ 195 v;

186. „თვესა აპრილსა აქუს დღე ლ, დღეთა აქუს ჟამი ოგ. და ღამეთა ჟამი ია. აპრილსა ა, ღირსისა დედისა ჩუენისა მარიამ მეგჳპტელისა“ 195 v — 197 r;

187. „აპრილსა ბ, ღირსისა მამისა ჩუენისა და საკჳრველთმოქმედისა ტიტესი“ 197 r;

188. „აპრილსა გ, ღირსისა მამისა ჩუენისა ნიკიტასი“ 197 r;

189. „აპრილსა დ, წმიდისა გიორგისი მალეინს შინა და ღირსისა მამისა ჩუენისა იოსებ გამომეტყუ̆ლისა“ 197 r;

190. „აპრილსა ე, წმიდათა მოწამეთა თეოდოლე და აღალოპოსი“ 197 r;

191. „აპრილსა ვ, ღირსისა მამისა ჩუენისა ევტჳქი კოსტანტინეპოლელ პატრიაქისა“ 197 r;

192. „აპრილსა ზ, ღირსისა მამისა ჩუენისა გიორგი მიტჳნელ მთავარებისკოპოსისაჲ“ 197 r;

193. „აპრილსა ̆, წმიდათა მოციქულთა იროდიონ, აგაბოს, როფოს, ასჳნკრიტოს, ფილეღონ, ერმაჲ და ეპაფრაჲსი“ 197 r;

194. „აპრილსა თ, წმიდისა მოწამისა ევტუქისი“ 197 r;

195. „აპრილსა ი, წმიდათა მოწამეთა ტერენტისი, პომპიოსი და მათთანა“ 197 r;

196. „აპრილსა ია, წმიდისა მღდელმოწამისა ანტიპასი“ 197 r;

197. „აპრილსა იბ, ღირსისა მამისა ჩუენისა აღმსარებელისა ბასილი პროელ მთავარებისკოპოსისაჲ“ 197 r;

198. „აპრილსა იგ, წმიდისა მღდელმოწამისა არტემონისი“ 197 r;

199. „აპრილსა იდ, წმიდათა მოციქულთა არისტარხო, პუდიო და ტროფიმესი“ 197 r;

200. „აპრილსა იე, წმიდისა მოწამისა კრისკენტისი“ 197 r;

201. „აპრილსა ივ, წმიდათა მოწამეთა და ქალწულთა ირინი, აღაპი და ქიონიაისი“ 197 r;

202, „აპრილსა იზ, ღირსისა მამისა ჩუენისა სჳმონ სპარსისა და წმიდისა მამისა ჩუენისა აკაკი მელიტინელისაჲ“ 197 r;

203. „აპრილსა ი̆, ღირსისა მამისა ჩუენისა იოანე მოწაფისა წმიდისა გრიგოლი დეკაპოლელისაჲ“ 197 r;

204. „აპრილსა ით, ღირსისა მამისა ჩუენისა იოანესი, რომელი იყო ხუცესი ძუ̆ლისა ლავრისა“ 197 r;

205. „აპრილსა კ, ღირსისა მამისა ჩუენისა თეოდორე ტირიქსინაისი“ 197 r;

206. „აპრილსა კა, წმიდისა მღდელმოწამისა იანვარისი და მისთანათა და წმიდისა მოწამისა თეოდორესი პერეგეს შინა“ 197 r;

ეროვნული ბიბლიოთეკა

207. „აპრილსა კბ, ღირსისა მამისა ჩუენისა თეოდორე სიკოტელისა“ 197 r;

208. „თვესა აპრილსა კგ, წმიდისა მოწამისა გიორგისი“ 197 v—201 r;

209. „აპრილსა კდ, წმიდისა მოწამისა საბასტრატილატისაჲ“ 201 r;

210. „აპრილსა კე, წმიდისა და ყოვლად ქებულისა მარკოზ მოციქულისა და მახარებლისაჲ“ 201 r—202 r;

211. „აპრილსა კვ, წმიდისა მღდელთმოწამისა ბასილეოს ამასელ ებისკოპოსისა“ 202 r;

212. „აპრილსა კზ, წმიდისა მღდელთმოწამისა სჳმეონისი, რომელი იყო ნათესავი უფლისაჲ“ 202 r;

213. „აპრილსა კთ, წმიდათა მოციქულთა იასონ და სოსიპატროჲსი სამეოცდაათთაგანისა და წმიდათა ცხრათა მოწამეთა კჳპროს შინა“ 202 r;

214. „აპრილსა კი, წმიდათა მოწამეთა დიოდორე და მისთანათაჲ“ 202 r;

215. „თვესა აპრილსა ლ, წმიდისა მოციქულისა იაკობ ძმისა უფლისაჲ“ 202 r—203 v;

216. „თვესა მაისსა აქუს დღე ლჲ, დღეთა აქუს ჟამი იდ, და ღამეთა ჟამი ი. მაისსა ა, წმიდისა წინასწარმეტყუელისა იერემიაისი“ 203 v;

217. „მაისსა ბ, წმიდისა მამისა ჩუენისა დიდისა ათანასესი“ 203 v—204 r;

218. „თვესა მაისსა დ, წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა ირინისი“ 204 r—205 r;

219. „მაისსა ე, წმიდისა პელაგიაისი“ 205 r;

220. „მაისსა ვ, მართლისა იობისი“ 205 r;

221. „მაისსა ზ, ჴენებაჲ სასწაულისა ჯუარისა გამოჩინებისასა“ 205 r;

222. „მაისსა ☉, წმიდისა და დიდებულისა იოანე მახარებლისა“ 205 r;

223. „მაისსა თ, წმიდისა წინასწარმეტყუელისა ესაიაისი და წმიდისა მოწამისა ქრისტეფორესი“ 205 r;

224. „მაისსა ი, წმიდისა მოციქულისა სიმონ მოშურნისა და წმიდათა მოწამეთა ალფიოს, ფილადელფოს და კჳრინესი“ 205 r;

225. „მაისსა ია, სატფურებაჲ კოსტანტინპოლისა და წმიდისა მოწამისა მუკისი“ 205 r;

226. „თვესა მაისსა იბ, წმიდისა მამისა ჩუენისა ეპიფანე კჳპრელისაჲ და წმიდისა გერმანოს კოსტანტინპოლელისაჲ“ 205 r—207 r;

227. „თვესა მაისსა იგ, წმიდისა მამისა ჩუენისა ევთჳმი მთაწმიდელისა“ 207 r—208 v;

228. „მაისსა იდ, წმიდისა მოწამისა ისიდორესი“ 208 v;

229. „მაისსა იე, ღირსისა მამისა ჩუენისა პახუმისი“ 208 v;

230. „მაისსა ივ, ღირსისა მამისა ჩუენისა გიორგი მიტჳნელ მთავარებისკოპოსისა და ღირსისა მამისა თეოდორე განწმედილისა“ 208 v;

231. „მაისსა იზ, წმიდისა მოციქულისა ანდრონიკესი“ 208 v:

232. „მაისსა ი, წმიდისა მოწამისა თეოდოტი ანკჳრიელისა და წმიდათა შჳდთა ქალწულთა“ 208 v;

233. „მაისსა ით, წმიდისა მღდელთმოწამისა პატრიკისი და მისთანათაჲ“ 208 v;

234. „მაისსა კ, წმიდისა მოწამისა თალელესი“ 208 v;

235. „მაისსა კა, წმიდათა მეფეთა და მოციქულთა სწორთა კოსტანტინე და ელენესი“ 208 v — 210 v;

236. „მაისსა კბ, წმიდისა მოწამისა ვასილისკოჲსი“ 210 v;

237. „მაისსა კგ, წმიდისა მამისა ჩუენისა მიხაელ სჳნადელისა და აღმსარებლისაჲ“ 210 v;

238. „თვესა მაისსა კდ, წმიდისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩუენისა სჳმეონ საკჳრველთმოქმედისა“ 210 v—212 v;

239. „მაისსა კე, მესამე, თავის პოვნაჲ წმიდისა იოანე წინამორბედისა“ 212 v;

240. „მაისსა კვ, წმიდისა კარპო მოციქულისა სამეოცდაათთაგანისა“ 212 v;

241. „მაისსა კზ, წმიდისა მღდელთმოწამისა ოერაპონისი“ 212 v;

242. „მაისსა კთ, წმიდისა მამისა ჩუენისა ნიკიტა ხალკიდონელ ეპისკოპოსისა“ 212 v;

243. „მაისსა კთ, წმიდისა მოწამისა თეოდოსიაისი“ 212 v;

244. „მაისსა ლ, წმიდისა მამისა ჩუენისა ისაკ დალმატისაჲ“ 212 v;

245. „მაისსა ლა, წმიდისა მოწამისა ერმისი“ 212 v;

246. „თვესა ივნისსა აქუს დღე ლ, დღეთა აქუს ჭამი იე, და ღამეთა ჭამი თ. ივნისსა ა, წმიდისა მოწამისა იუსტინა ფილოსოფოსისა და მისთანათაჲ“ 212 v;

247. „ივნისსა ბ, წმიდისა მამისა ჩუენისა ნიკიფორე კოსტანტინეპოლელ პატრიაქისა“ 212 v;

248. „ივნისსა გ, წმიდისა მოწამისა ლუკიონისი“ 212 v;

249. „ივნისსა დ, წმიდისა მამისა ჩუენისა მიტროფანე კოსტანტინეპოლელ პატრიაქისა“ 212 v;

250. „ივნისსა ე, წმიდისა მღდელთმოწამისა დორეთე ტჳრელ მთავარებისკოპოსისა“ 212 v;

251. „ივნისსა ვ, ღირსისა მამისა ჩუენისა ბესარ[ი]ონისი და წმიდისა ილარიონ ახლისა“ 212 v;

252. „ივნისსა ზ, წმიდისა მოწამისა თეოდოტე ანკჳრელისა“ 212 v;

253. „ივნისსა ი, წმიდისა დიდებულისა თეოდორე სტრატილატისა. განგებაჲ ჰპოო ყოველი ფებერვალს ი“ 212 v;

254. „ივნისსა თ, წმიდისა მამისა ჩუენისა კჳრილე ალექსანდრიელისა“ 212 v;

255. „ივნისსა ი, წმიდისა ღდელთმოწამისა ტიმოთე პროსელ ებისკოპოსისა“ 212 v;

256. „თვესა ივნისსა ია, წმიდისა მოციქულისა ბართლომესი და ბარნაბასი“ 212 v — 214 v;

257. „თვესა ივნისსა **იბ**, წმიდისა მამისა ჩუენისა ონოფრესი“ 212 v — 216 r;

258. „ივნისსა **იგ**, წმიდისა მოწამისა აკლინაჲსი“ 216 r;

259. „ივნისსა **იდ**, წმიდისა წინასწარმეტყუელისა ელისე და წმიდისა მეთოდი კოსტანტინეპოლელისა, წმიდისა და ღმერთშემოსილისა მამისა ჩუენისა იოანე ქართველისა მთაწმიდელისა“ 216 r;

260. „ივნისსა **იე**, წმიდისა წინასწარმეტყველისა ამოსისი“ 216 r;

261. „ივნისსა **ივ**, წმიდისა მამისა ჩუენისა საკჳრველთმოქმედისა ტჳნონ ამათუნტელისა“ 216 r—v;

262. „ივნისსა **იზ**, წმიდათა მოწამეთა მანოელ, საბელ და ისმაელისი“ 216 v;

263. „ივნისსა **იჱ**, წმიდისა მოწამისა ლეონტისი“ 216 v;

264. „ივნისსა **ით**, წმიდისა მოციქულისა იუდაჲ ძმისა უფლისაჲ 216 v;

265. „ივნისსა **კ**, წმიდისა მღდელთმოწამისა მეთოდი პატრონელისა“ 216 v;

266. „ივნისსა **კა**, წმიდისა მღდელთმოწამისა ივლიანე ტარსელისა“ 216 v;

267. „ივნისსა **კბ**, წმიდისა მღდელთმოწამისა ევსევი სამუსატელ ებისკოპოსისა“ 216 v;

268. „ივნისსა **კგ**, წმიდისა მოწამისა აღრაპინაისი“ 216 v;

269. „თვესა ივნისსა **კდ**, შობაჲ წმიდისა იოანე ნათლისმცემელისა“ 216 v—220 v;

270. „ივნისსა **კე**, წმიდისა მოწამისა ფებრონიაისი“ 220 v;

271. „ივნისსა **კვ**, ღირსისა მამისა ჩუენისა დავით თესალონიკელისაჲ“ 220 v;

272. „ივნისსა **კზ**, ღირსისა მამისა ჩუენისა სამსონ უცხოჲთ შემწყნარებლისა“ 220 v;

273. „ივნისსა **კთ**, აღმოყვანებაჲ ნაწილთა წმიდათა და საკჳრველთმოქმედთა კჳროს და იოანესი“ 220 v;

274. „თვესა ივნისსა **კთ**, წმიდათა და ყოვლად ქებულთა თავთა მოციქულთა პეტრესი და პავლესი“ 220 v—225 v;

275. „თვესა ივნისსა **ლ**, კრებაჲ წმიდათა ათორმეტთა მოციქულთა“ 225 v—227 r;

276. „ამასვე დღესა, წმიდისა მამისა ჩუენისა გიორგი მთაწმიდელისაჲ“ 227 r—229 r;

277. „თვესა ივლისსა აქუს დღე **ლა**, დღეთა აქუს ჟამი **იდ**, და ღამეთა ჟამი **ი**. ივლისსა **ა**, წმიდათა და საკჳრველთმოქმედთა კოზმან და დამიანესი ჰრომს წამებულთა. განგებაჲ ყოველი ჰპიო ნოენბერისა ა“ 229 r;

278. „თვესა ივლისსა **ბ**, დადებაჲ პატიოსნისა სარტყლისა ყოვლად წმიდასა ელაქერნას“ 229 r—231 r;

279. „ივლისსა **გ**, წმიდისა მოწამისა იაკინთესი“ 231 r;

280. „ივლისსა **დ**, ღირსისა მამისა ჩუენისაჲ ანდრია კრიტელისა“ 231 r;

281. „ივლისსა ე, ღირსისა მართაჲსი დედისა წმიდისა სვიმონ საკჳრველთმოქმედისა და ღირსისა მამისა ჩუენისა ათანასე ლავრელისაჲ მოსაწმიდისა“ 231 r;

282. „ივლისსა ვ, ღირსისა მამისა ჩუენისა დიდისა სისოჲსი“ 231 r;

283. „ივლისსა ზ, წმიდისა მღდელმოწამისა ასკლიპოჲსი და მისთანათა და ღირსისა აკაკი მორჩილისაჲ“ 231 r;

284. „თჳესა ივლისსა ჱ, წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა პროკოპისი“ 231 r — 233 v;

285. „ივლისსა თ, წმიდისა მღდელთმოწამისა პანკრატისი ტავრომენელთა ეპისკოპოსისა“ 233 v;

286. „ივლისსა ი, წმიდათა მოწამეთა ნიკიპოლელთაჲ“ 233 v;

287. „ივლისსა ია, წმიდისა და კეთილად მართლისა, ყოვლად ქებულისა ევფემიაჲსი. განგებაჲ ყოველივე ჰპოო სეკდენბერსა იჱ“ 233 v;

288. „ივლისსა იბ, წმიდათა მოწამეთა პროკლე და ილარიონისი“ 233 v;

289. „ივლისსა იგ, კრებაჲ გაბრიელ მთავარანგელოზისა. განგებაჲ მთავარანგელოზთა ნოენბერსა ჱ იძიე“ 233 v;

290. „ივლისსა იდ, წმიდისა მოციქულისა აკჳლაჲსი“ 233 v;

291. „თჳესა ივლისსა იე, წმიდათა მოწამეთა კვირიკე და ივლიტაჲსი“ 233 v—235 v;

292. „ივლისსა ივ, წმიდათა ექუსას ოცდაათთა ხალკიდონელთა მამათა, და სამას ათრვამეტთა ნიკეელთა, და ასერგასისთა კოსტანტინეპოლელთა, ორასთა ეფესელთა, მერმეცა ასსამეოცდაათთა კოსტანტინეპოლელთა მეექუსისა კრებისათაჲ და ასსამეოცთა მეხუთისა კრებისაჲთა“ 235 v;

293. „თჳესა ივლისსა იზ, წმიდისა და დიდებულისა მოწამისაჲ მარინაჲსი“ 235 v—237 r;

294. „ივლისსა იჱ, წმიდისა მოწამისა ემმელიანესი“ 237 r;

295. „ივლისსა ით, ღირსისა მაკრინაჲსი, დისა წმიდისა დიდისა ბასილისი და ღირსთა მამათა ჩუენთა დიოჲსი და ბარალამ კავკასიელისა“ 237 r;

296. „თჳესა ივლისსა კ, წმიდისა ელიაჲ წინასწარმეტყველისაჲ“ 237 r — 239 v;

297. „ივლისსა კა, წმიდათა მამათა ჩუენთა სჳმონ და იოანესი, ქრისტესთჳს სალოსთა“ 239 v;

298. „ივლისსა კბ, წმიდისა მენელსაცხებლისა მარიამისი და მღდელმოწამისა ფოკასი“ 239 v;

299. „ივლისსა კგ, წმიდათა მოწამეთა ტროფიმე, თეოფილე და მისთანათაჲ“ 239 v;

300. „ივლისსა კდ, წმიდისა ქალწულმოწამისა ხრისტინაჲსი“ 239 v—240 r;

301. „თჳესა ივლისსა კე, დაძინებაჲ წმიდათა და მართალთა იოვაკიმ და ანნაისი“ 240 r—241 r;

302. „ივლისსა კვ, წმიდისა მღდელთმოწამისა ერმოლაოსი“ 241 r;

303. „ივლისსა კზ, წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა პანტელეიმონისი“ 241 r — 242 v;

304. „იელისსა კ0, წმიდათა მოციქულთა: პროხორე, ნიკანორა და პარმენასი“ 242 v;

305. „იელისსა კთ, წმიდისა მოწამისა კალინიკესი“ 242 v;

306. „იელისსა კთ, წმიდათა მოციქულთა შილას, სილოვანე, კრისკენტი, ეპენეტოს და ანდრონიკესი“ 242 v;

307. „იელისსა კთ, წმიდისა და მართლისა ევდოკიმესი“ 242 v;

308. „თვესა აგვსტოსსა აქუს დღე კთ, დღეთა აქუს ჟამი ოგ, და ღამეთა ჟამი იე. აგვსტოსსა ა, წმიდათა და ღუაწლით შემოსილთა მაკაბელთა და ელიაზარ მღდელისაჲ და დედისა მათისაჲ სოლომონიდაჲსი“ 242 v—245 r;

309. „აგვსტოსსა ბ, პოვნა ნაწილთა წმიდისა და დიდებულისაჲ პირველმოწამისი სტეფანესთა“ 245 r;

310. „აგვსტოსსა გ, წმიდათა მოწამეთა ისაკ, დალმატი და ფავსტოსი“ 245 r;

311. „აგვსტოსსა დ, წმიდათა შჳდთა ყრმათა ეფესელთაჲ“ 245 r;

312. „აგვსტოსსა ე, წინა დღე ფერისცვალებისა და წმიდისა მოწამისა ევსეწინისი“ 245 r — 246 v;

313. „თვესა აგვსტოსსა ვ, ფერისცვალებაჲ უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი“ 246 v — 251 v;

314. „აგვისტოსსა ზ, წმიდისა მოწამისა დომანტისი“ 251 v;

315. „აგვისტოსა ჱ, წმიდისა ემელიანე კჳზიკელ ებისკოპოსისა და ვსენებაჲ მელქისედეკისი“ 251 v;

316. „აგვსტოსსა თ, წმიდისა მოციქულისა მატათიაჲსი, რომელი დაიდგინა ნაცულად იუდასაჲ“ 251 v;

317. „აგვსტოსსა ი, წმიდისა ლავრენტი მთავარდიაკონისა“ 251 v;

318. „აგვსტოსსა ია, წმიდისა მღდელთმოწამისაჲ ევპოლოსი“ 251 v;

319. „აგვსტოსსა იბ, წმიდისა მოწამისა ფოტისი და ანიკეტოსი“ 251 v;

320. „აგვსტოსსა იგ, ღირსისა მაქსიმე აღმსარებლისაჲ“ 251 v;

321. „თვესა აგვსტოსსა იდ, წინადღე წმიდისა ღვთისმშობლისა მიცვალებისაჲ და წმიდისა წინასწარმეტყველისა მიქაჲსი“ 251 v — 254 v;

322. „თვესა აგვსტოსსა იე, მიცვალებაჲ ყოვლად წმიდისა ღვთის მშობლისაჲ“. 254 v — 258 r;

323. „აგვისტოსსა ივ, ყოვლად ბრწყინვალისა ღვთივქმნულისა ხატისა ედესით კოსტანტინეპოლს მოსლვაჲ და წმიდისა მოწამისა დომიდესი“ 258 r;

324. „აგვისტოსსა ვზ, წმიდისა მოწამისა მირონისი“ 258 r;

325. „აგვისტოსსა ივ, წმიდათა მოწამეთა ფლოროსი და ლავროსი“ 258 r;

326. „აგვისტოსსა ით, წმიდათა მოწამეთა ანდრია სტრატილატისაჲ და მისთანათა ორ ათას ხუთას ოთხმოცდაათცამეტთა“ 258 r;

327. „აგვისტოსსა კ, წმიდისა დიდებულისა წინასწარმეტყუელისა შოელისი“ 258 r;

328. „აგვისტოსსა კა, წმიდისა მოციქულისა თადეოზისი“ 258 r;

329. „აგვისტოსსა კბ, წმიდისა მოწამისა აღათონიკესი“ 258 r;

330. „აგვისტოსსა **კგ**, წმიდისა მოწამისა ლუკიანესი და წარგზავნა დღესასწაულისაჲ“ 258 r;

331. „აგვისტოსსა **კდ**, წმიდისა მღდელთმოწამისა ევდოკისი, მოწაფისა წმიდისა იოანე ღვთისმეტყველისაჲ“ 258 r;

332. „აგვისტოსსა **კე**, აღმოყვანებაჲ ნაწილთა წმიდისა მოციქულისა ბარნაბისათა და ჴსენებაჲ წმიდისა მოციქულისა ტიტესი“ 258 r — 259 r;

333. „აგვისტოსსა **კვ**, წმიდათა მოწამეთა ანდრიანე და ნატალიაჲსი“ 259 r;

334. „აგვისტოსსა **კზ**, ღირსისა მამისა ჩუენისა პიმენისი“ 259 r;

335. „აგვისტოსსა **კთ**, წმიდისა მამისა ჩუენისა მოსე შავისა ეთიოპელისაჲ“ 259 v;

336. „აგვისტოსსა **კთ**, წმიდისა იოანე წინამორბედისა თავის კუეთაჲ“ 259 v — 264 r;

337. „აგვისტოსსა **ლ**, წმიდათა მამათმთავართა ალექსანდრე, იოანე და პავლე ახლისა“ 263 r — v;

338. „თვესა აგვისტოსსა **ლა**, დადებაჲ სარტყლისაჲ ყოველად წმიდისა ღუთისმშობლისა. . . “263 v;

შენაშენი: 1. ხელნაწერი წარმოადგენს მთელი წლის თვეს. აღნიშნულია ყოველი დღის დღესასწაული, მაგრამ საგალობლების ტექსტი ყველა დღესასწაულს არ ახლავს თან.

2. კიდეებზე მოთავსებულია ტიპიკარული შენიშვნები, იხ. 15 v; 27 r; 32 v; 41 r; 51 r — v; 71 v; 74 r — v; 86 r; 87 v — 88 r; 104 v; 111 v; 115 v; 129 v; 152 v; 159 v; 166 v; 178 v; 180 v; 183 r; 190 r; 197 v; 205 r; 216 v; 220 v; 225 v; 246 v; 256 v; 261 v;

3. 265-ე ფურცელი თავის ადგილზე არაა ჩაკერებული.

ანდერძები: 1. „ჴ ხელახლა ამ წიგნის განმახლებელი და შემკრები ცოდვილი მღდელი ლუკა ღმერთმან შეიწყალოს. წმიდაო გიორგი, შემწე ეყავ ორსავე სოფელსა. ვინც წაიკითხოთ, შენდობას მიბრძანებდეთ; მე დიდათ შემწეველ და თქუენ უბრუნველ...“ 65 v — 66 r.

2. „გრიგოლს ცოდვილსა და მისსა მეულესა სინდუხტს შეუნდინე ღმერთმან“ 115 v;

3. „გრიგოლს შეუნდოს ღმერთმან“ 180 v;

4. „გრიგოლს შეუნდოს ღმერთმან“ (წითლით) 203 v;

5. „ღმერთო, შეიწყალე გრიგოლ“ 212 v;

6. „გრიგოლს შეუნდოს ღმერთმან ცოდვანი“ 220 v;

7. „გრიგოლს შეუნდოს ღმერთმან“ 242 v;

მინაწერი: 1. „ჴ. ღმერთო, შეიწყალე ათოციის დეკანოზის შვილი“ 61 v;

2. „ჴ. ღმერთო, შეიწყალე ათოცი“ 62 r.

3. „ჴ. ღმერთო, შეიწყალე ათოციის დეკანოზის შვილი აბელ ორსავე სოფელსა შინა“ 63 r, 84 r.

4. „ჴ. ღმერთო, შეიწყალე ათოციის დეკანოზის შვილი დანიელი, ნიკოლოზი..“ 95 v.

5. „ჴ. სახელგანთქმულს ანატოლიის მე სინბრიასდღისი აჭ..“. 128 v;

6. „ჴ. ღმერთო, შეიწყალე ცოდვილი ბერი ათოციის დეკანოზი“ 144 v.

7. „უფალო ღმერთო იესო ქრისტე, სწავლა კეთილად მოუხდინე მონასა შენსა აბელს...“ 158 r.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

იხილე აგრეთვე მინაწერები: 82 r, 82 v, 91 v, 96 v, 99 r, 115 r, 131 v, 132 r, 133 v, 148 r, 149 r, 153 r, 154 r, 157 r, 177 v, 184 v, 187 r, 212 v, 213 r, 243 v, 248 v, 265 v.

662

გულანი. XVII

250 ფ.; 26,7 × 40,5; ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; ნაკლული; ნუსხური; სათაურები სინგურით; [XVII]; ჭვირნიშანი აქვს.

I. [დასდებელნი აღდგომისნი]. „... მხილველთა და ქადაგეს ქალწულად დადგრომა შენი...“ 1 r — 32 r.

წყება: „შენ დდ ღ ყისა მპყრობელისა უმეცრებისა...“

შენიშვნა: „აღდგომის დასდებელთა“ ფრაგმენტი შეიცავს საგალობლებს ა, ბ, ჯ — ხმებზე.

II. **თვენი. 1.** „. . . თვესა ივნისსა **კდ**, შობაჲ წმიდისა იოანე ნათლისმცემელისა“ 32 r — 33 r;

2. „თვესა ივნისსა **კე**, წმიდისა მოწამისა ფებრონიასი“ 33 r — v;

3. „თვესა ივნისსა **კვ**, წმიდისა მოწამისა ულვიანესი და ამასვე დღესა წმიდისა მამისა ჩუენისა დავით თესალონიკელისა“ **33** v — 34 v.

4. „თვესა ივნისსა **კვ**, წმიდისა მამისა ჩუენისა იოვანე გუთელებისკოპოსისა“ 34 v;

5. „მასვე დღესა, სხუანი გალობანი წმიდისა მამისა ჩუენისა დავით თესალონიკელისნი“ 34 v — 35 r;

6. „თვესა ივნისსა **კზ**, წმიდისა სამსონ შემწყნარებელისა“ 35 r — 36 r;

7. „თვესა ივნისსა **კზ**, წმიდისა მამისა ჩუენისა კჳრილე ალექსანდრიელისა“ 36 r;

8. „თვესა ივნისსა **კთ**, ნაწილთა პოვნა წმიდათა და საკჳრველთმოქმედთა კჳროს და იოანესთა“ 36 r — v;

9. „თვესა ივნისსა **კთ**, წმიდათა მოწამეთა კარპოს ებისკოპოსისა და პაველ დიაკონისაჲ და აღათოდორე და აღათონიკისი“ 36 v — 38 r;

10. „თვესა ივნისსა **კთ**, წმიდათა და ყოვლად ქებულთა თავთა მოციქულთა პეტრესი და პაველისი“... 38 r — 39 v;

11. „თვესა ივლისსა აქუს დღე **ლა**, დღეთა აქუს ჟამი **იდ**, და ღამეთა ჟამი **ი**. თვესა ივლისსა ა, ჴსენებაჲ წმიდათა და საკჳრველთმოქმედთა, უჭრთამოთა მკურნალთა კოზმან და დამიანესი, რომელნი აღსრულნეს ჰრომს შინა“ 39 v — 40 v;

12. „თვესა ივლისსა **ბ**, წმიდისა ღუთისმშობლისა სამოსლისა დადებაჲ ვლაქერნას“ 40 v — 41 v;

13. „თვესა ივლისსა **ბ**, დადებაჲ პატიოსნისა სამოსლისა წმიდისა ღუთისმშობლისა, რომელი არს ვლაქერნას“ 41 v — 42 v;

14. „თვესა ივლისსა **გ**, წმიდისა მოწამისა იაკინთესი“ 42 v — 43 r;

15. „თვესა ივლისსა **გ**, წმიდათა მოწამეთა მარკოზ და.....“ 43 r — v;

16. „თვესა ივლისსა **დ**, წმიდისა მამისა ჩუენისა ანდრია კრიტელისა“ **43** v — 44 r;

17. „თვესა ივლისსა **ვ**, წმიდისა მამისა სისოსი“ 44 r — 45 r;

18. „თვესა ივლისსა ვ, წმიდისა მოწამისა ლუკია ქალწულისაჲ და რიქსი მოწამისა და სხვათა მრავალთა, რომელნი იწამნეს კამპანიასა“ 45 r;

19. „თვესა ივლისსა ზ, წმიდისა თომასი მალეონს“ 45 r;

20. „თვესა ივლისსა ზ, წმიდათა მოწამეთა ისავრო, ბასილი, ინოკენტი, ფელიქს, ერმიოს და პერიღრინესი“ 45 v — 46 r;

21. „თვესა ივლისსა ჱ, წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა პროკოპისი“ 46 r — 48 v;

22. „თვესა ივლისსა თ, წმიდისა ბაგრატ მოციქულთა სწორისა და ტაგრომენელთა მღდელთმოძღურისა“ 48 v — 49 r;

23. „თვესა ივლისსა ი, წმიდისა მოწამისა ორესტისი“ 49 r — v;

24. „თვესა ივლისსა ია, წმიდათა ორმეოცდახუთთა მოწამეთა, რომელნი ნიკოპოლის იწამნეს“ 49 v — 50 v;

25. „თვესა ივლისსა იბ, წმიდისა დ ყოველად ქებულისა ევფემიასი“ 50 v — 52 r;

26. „თვესა ივლისსა იგ, წმიდათა მოწამეთა პროკლე და ილარიონისი“ 52 r — 53 r;

27. „თვესა ივლისსა იგ, ყოველად ბრწყინვალისა გაბრიელ მთავარანგელოზისა“ 53 r — 54 r;

28. „თვესა ივლისსა იდ, წმიდისა მოციქულისა აკვლასი“ 54 r — v;

29. „თვესა ივლისსა იდ, წმიდისა მოწამისა იოსტოსი“ 54 v — 55 r;

30. „თვესა ივლისსა იე, წმიდათა და დიდებულთა მოწამეთა კვირიკესი და ივლიტესი“ 55 r — 57 r;

31. „თვესა ივლისსა იზ, ჴსენებაჲ წმიდათა მამათა ქ: ლ:, რომელნი შეკრბეს ქალკიდონს მეოთხეს კრებასა“ 57 r — 58 v;

32. „თვესა ივლისსა იზ, წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა მარინასი“ 58 v — 59 v;

33. „მასვე დღესა, წმიდისა მღდელმოწამისა ათინოგენოსი“ 59 v — 60 r;

34. „თვესა ივლისსა იჱ, წმიდისა მოწამისა ემელიანესი“ 60 r — 61 r;

35. „თვესა ივლისსა ით, წმიდისა მაკრინასი, დისაჲ წმიდისა დიდისა ბასილისი. მასვე დღესა, წმიდისა მამისა ჩუენისა დიოსი“ 61 r — 63 v;

36. „თვესა ივლისსა კ, წმიდისა წინასწარმეტყველისა ელიასი“ 63 v — 64 v;

37. „თვესა ივლისსა კა, წმიდათა მამათა სჳმონ ქრისტესთჳს სალოსისა და იოანესი, და მასვე დღესა წმიდისა ეზეკიელ წინასწარმეტყველისა“ 64 v — 66 v;

38. „თვესა ივლისსა კბ, წმიდისა მარიამ მაგდანელისა და წმიდისა ფოკასი“ 66 v — 68 r;

39. „თვესა ივლისსა კგ, წმიდათა მოწამეთა: ტროფიმე, თეოფილე და მათთანათა“ 68 r — 69 r;

40. „თვესა ივლისსა კდ, წმიდათა მოწამეთა მინო და კაპიტონისი და წმიდისა მოწამისა ქრისტინასი“ 69 r — v;

41. „თვესა ივლისსა კე, დაძინებაჲ წმიდათა და მართალთა იოვაკიმ და ანნასი, მშობელთა წმიდისა ღჳთისმშობელისთა“ 69 v;

42. „მასვე დღესა, წმიდისა ევპრაქსიისა და წმიდისა ულუმპიასი“ 69 v — 70 v;

43. „თვესა ივლისსა კე, წმიდისა ანა დედისა წმიდისა ღვთისმშობლისა დაძინებაჲ“ 70 v — 71 v;

44. „თვესა ივლისსა კვ, წმიდისა მღდელმოწამისა ერმოლაოსი და მისთანათა 71 v — 73 r;

45. „თვესა ივლისსა კზ, წმიდისა დიდებულისა პანტელეიმონ მოწამისა“ 73 r — 74 r;

46. „თვესა ივლისსა კთ, წმიდათა მოციქულთა და შჳდთა დიაკონთა პროხორონ, ტიმონა, პარმენა და მათთანათა“ 74 r — v;

47. „თვესა ივლისსა კი, წმიდისა მოწამისა ევსტათი ანკჳრელისა“ 74 v — 75 r;

48. „თვესა ივლისსა კთ, წმიდისა მოწამისა კალინიკისა“ 75 r — 76 r;

49. „თვესა ივლისსა ლ, წმიდათა მოციქულთა შილა, სილოვანე, კრისკენტი, ეპენეტო და მათთანათა“ 76 r — v;

50. „თვესა ივლისსა ლ, წმიდისა იოანე ზჳედრისა“ 76 v — 78 r;

51. „თვესა ივლისსა ლა, წმიდისა მამისა ჩუენისა და საკჳრველთმოქმედისა ევდოკიმოსი“ 78 r — v;

52. „თვესა ივლისსა ლა, წმიდისა ანტონინე ალექსანდრიელისა და წმიდისა ევდოკიმოსი 78 v — 79 r;

53. „თვესა აგვისტოსა ა, წმიდათა და ღუაწლით შემოსილთა მაკაბელთა, შჳდთა ძმათა, და ელიაზარისი და დედისა მათისა სოლომონიასი“ 79 v — 80 v;

54. „თვესა აგვისტოსა აქუს დღე ლა, დღეთა აქუს ჯამი იგ, და ღამეთა ჯამი იბ. თვესა აგვისტოსა ა, ღაწლი წმიდათა მაკაბელთაჲ მოწამეთა და ელეაზარ მღდლისა და შჳდთა ძმათა და სოლომონისი დედისა მათისა“ 80 v — 81 r;

55. „თვესა აგვისტოსა ბ, აღმოყუანებაჲ ნაწილთა წმიდისა პირველმოწამისა სტეფანესთა“ 81 r — 82 r;

56. „თვესა აგვისტოსა ბ, წმიდისა მღდელთმოწამისა სტეფანე ჰრომთა პაპისა და მისთანათა“ 82 r — 83 r;

57. „თვესა აგვისტოსა გ, წმიდათა მამათა ისაკისი, დალმატისი და ფავსტოსი“ 83 r — 84 v;

58. „თვესა აგვისტოსა დ, წმიდათა შჳდთა ყრმათა ეფესელთა“ 84 v — 85 r;

59. „თვესა აგვისტოსა ე, წინა დღე ფერისცვალებისა და წმიდისა მოწამისა ევსევნისი“ 85 r — v;

60. „თვესა აგვსტოსა ვ, ფერისცვალებაჲ უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი“ 85 v — 86 r;

61. „თვესა აგვსტოსა ზ, წმიდისა მირონ საკჳრველთმოქმედისა“ 86 r — v;

62. „თვესა აგვსტოსა თ, წმიდისა მოციქულისა მატათიასი“ 86 v — 87 v;

63. „თვესა აგვსტოსა ი, წმიდისა მოწამისა ლავრენტი დიაკონისა“ 87 v — 88 v;

64. „თვესა აგვსტოსა **ი**ა, წმიდისა მოწამისა ევპლო დიაკონისა“ 88 v—89r;

65. „თვესა აგვსტოსა **ი**ბ, წმიდათა მოწამეთა ფოტისი და ანიკიტოსი“ 89 r — 90 r;

66. „თვესა აგვისტოსა **ი**ა, წმიდათა მოწამეთა ევპლოს, ზენონ, მაკარი, ნეოფიტე, გაპოს, გაიანე, მარკოზ და მაკარი, რომელნი იწამნეს სიკილიას“ 90 r — v;

67. „თვესა აგვისტოსა **ი**ბ. წმიდისა მოწამისა ფოტი და ნიკიტასი“ 90 v;

შენიშვნა: ბოლო აკლია.

68. „თვესა აგვისტოსა **ი**ვ, წმიდისა მოწამისა დიომიდესი“ 91 v — 92 r;

69. „თვესა აგვისტოსა **ი**ვ, წმიდისა ღვთისმშობლისაჲ და წმიდისა მანდილისი და წმიდისა დიომიდესი“ 92 r — 93 r;

70. „თვესა აგვისტოსა **ი**ზ, წმიდისა მოწამისა მირონისი“ 93 r — v;

71. „თვესა აგვისტოსა **ი**ზ, წმიდათა მოწამეთა პავლე და ივლიანისი, დისა მისისა და სტრატონიკესი“ 93 v — 94 r;

72. „თვესა აგვისტოსა **ი**ი, წმიდათა ფლოროს და ლავროსი და წმიდისა მამისა ალმსარებლისა მაკარისი“ 94 r — 95 v;

73. „თვესა აგვისტოსა **ი**თ, ანდრია სტრატილატისა და მისთანათა“ 95 v — 96 r;

74. „თვესა აგვისტოსა კ, წმიდისა სამოელ წინასწარმეტყველისა“ 96 v — 97 v;

75. „თვესა აგვისტოსსა კა, წმიდისა თადეოზ მოციქულისა“ 97 v;

76. „თვესა აგვისტოსსა კ, წმიდისა მოწამისა ბასისი და სამთა ძეთა მისთა თეოღნი, ალაპი და პისტოსი“ 97 r — 98 v;

77. „თვესა აგვატოსსა კბ, წმიდისა ალათონიკესი“ 98 v — 99 r;

78. „თვესა აგვსტოსსა კბ, წმიდათა მოწამეთა ალათონიკოსი და ზოტიკოსი და ზენონისი და აკუნდესი და სევერიანესი და თეოპრეპოსი“ 99 r — 99 v;

79. „თვესა აგვისტოსსა კგ, წმიდისა ლუკიოს მოწამისა“ 99 v — 100 r;

80. „თვესა აგვსტოსსა კგ, წმიდისა მამისა ჩუენისა ევსტათი ანტიოქელ მთავარებისკოპოსისა“ 100 r — v;

81. „თვესა აგვსტოსსა კდ, წმიდისა ევტჳქი მოწამისა, რომელი იყო მოწაფე წმიდისა იოანე მახარებლისა“ 100 v — 101 v;

82. „თვესა აგვსტოსსა კდ, წმიდისა მოწამისა ტატიანისი“ 101 v — 102 r;

83. „თვესა აგვისტოსსა კე, წმიდისა ტიტე მოციქულისა და ბარნაბასი“ 102 r — 104 v;

84. „თვესა აგვისტოსსა კვ, წმიდათა მოწამეთა ანდრიანე და ნატალიასი“ 104 v — 106 v;

შენიშვნა: ბოლონაკლულია.

85. „თვესა აგვსტოსსა კთ, თავის კუმთა წმიდისა იოანე ნათლისმცემელისაჲ“ 106 v — 108 r;

ეროვნული ბიბლიოთეკა

86. „თვესა აგვსტოსა **ლ**, წმიდისა მოწამისა ა ნ დ რ ი ა ნ ე ს ი 108 r—v;

87. „თვესა აგვსტოსაჲ **ლ**, წმიდისა მღდელმოწამისა ფ ი ლ ო ნ ი დ ო ებისკოპოსისა“ 108 v — 109 r;

88. „თვესა აგვსტოსსა **ლა**, დადება სარტყლისა წმიდისა ღვთისმშობლისა ხ ა ლ კ ე დ ო ნ ი ა ს“ 109 r — 113 v.

შენიშვნა: 1. 114 r — v-ზე მოთავსებულია ნუსხა ქმებზე განწყობილი სახარების საკითხავებისა.

2. 115 v-ზე მოთავსებულია მხედრული ხელით დაწერილი „გამოვლინენი ყოველთა შვიდეულთანი“.

3. ხელნაწერში საგალობლებთან ერთად მოცემულია წმიდანების სვინაქსარული ცხოვრებანი.

4. ზოგიერთ საგალობელზე მიწერილია ავტორები, მაგ: გ ე რ მ ა ნ ე — 34 r; ი ო ს ე ბ — 34 v, 35 v, 42 r, 101 r; ე გ ნ ა ტ ი — 43 r, 57 v, 97 v; თ ე ო ფ ა ნ ე — 43 v, 44 v, 45 v, 66 v, 88 r, 91 v, 102 v; ი ო ა ნ ე 56 r; კ ვ ი პ რ ი ა ნ ე 58 v; მ ი ქ ა ე ლ 77 v; ე ფ რ ე მ 104 v;

III. [მ ე ტ ა ფ რ ა ს ი]. 1. „ნეტარისა ა ნ დ რ ი ა ი ო რ უ ს ა ლ ი მ ე ლ ი ს ა კრიტელ მთავარებისკოპოსისა სიტყუა ყოვლად მსოფლიოსა ამაღლებისა პატიოსნისა და ცხოველსმყოფელისა ჯუარისა, მ. გ. — ჯუარისა კრებასა აღვასრულებთ და ყოველივე ეკლესიის განბრწყინდების...“ 116 r — 118 v;

2. „თვესა სექდენბერსა კ, წამებაჲ ყოვლად ქებულისა ე ვ ს ტ ა თ ე სტრატილატისა და მეუღლისა და შვილთა მისთა, მ. გ. — ტრაიანოს ჰრომთა ზედა მეუფობისა და კერპთა მიმართ სიბორგილეს...“ 118 v — 123 v;

3. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ი ო ა ნ ე ო ქ რ ო პ ი რ ი ს ა კოსტანტინპოლელ მთავარეპისკოპოსისა სიტყუაჲ ზაქარიაჲს დადუმებისათჳს და ე ლ ი ს ა ბ ე დ ი ს მიდგომილებისათჳს, მ. გ.] — არარაჲ არს ურჩ საზღვართა სამეუფოთა, რამეთუ ყოველივე ჰმორჩილობს და ჰმონებს საღვთოჲსა ბრძანებასა,..“ 124 r — 125 r;

4. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ი ო ა ნ ე ო ქ რ ო პ ი რ ი ს ა, დადუმებისათჳს ზაქარიაჲსა და ზობისათჳს წინა[მორბედისა] სიტყუაჲ შესხმითი, გ. მ. — „ზოსე დიდმან მსახურმან ღვთისამან წინასწარმეტყველთა თავმან, ზღვის მოგზაურმან რაინდმან ჰაერისამან...“ 125 r — 127 v;

5. „თხრობაჲ და ქადაგებანი წმიდისა ყოვლად ქებულისა მოციქულისა და მახარებლისა ი ო ა ნ ე ღ ვ თ ი ს მ ე ტ ყ უ ე ლ ი ს ა, აღწერილი პ რ ო ხ ო რ ე ს მიერ, მოწაფისა მისისა ერთისა შჯდთაგანისა, ძმისწულისა წმიდისა ს ტ ე ფ ა ნ ე პ ი რ ვ ე ლ მ ო წ ა მ ი ს ა, თარგმნილი წმიდისა მამისა და განმანათლებელისა ჩუენისა [ახლისა] ო ქ რ ო პ ი რ ი ს ა ე ფ თ ჳ მ ე [მ თ ა ვ წ მ ი დ ე ლ ი ს ა], გ. მ. — ესე კაცი ღმერთშემოსილი უზჱშთაესი ანგელოზთაცა შეყვარებულ ყოველთა მეფისა...“ 127 v — 143 v;

6. „საკითხავი საკჳრველებაჲთა‿ჲს თ ო მ ა მ ო ც ი ქ უ ლ ი ს ა, რომელი იკითხუოდის ოკდონბერსა **ვ** და ივლისსა **ზ**, გ. მ. უფალო იესუ ქრისტე, ღმერთო. — მას ჟამსა შინა იყვნეს ყოველნი მოციქულნი ი ე რ უ ს ა ლ ე მ ს და განიყუნეს ყოველი...“ 143 v — 146 r;

7. „თვესა ოკდონბერსა **კვ**, და დეკემბერსა **კვ**, წამებაჲ წმიდისა ია კ ო ბ მ ო ც ი ქ უ ლ ი ს ა ი ე რ უ ს ა ლ ე მ ე ლ ი ეპისკოპოსისა, ძმისა ღვთისაჲ. — და იყო რ‿ჟს ნებითა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესითა...“ 146 r — 147 r;

8. „თვესა ოკტონბერსა **კვ**, წამებაჲ წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა დ ი მ ი ტ რ ი ს ი, გ. მ. — მას ჟამსა შინა უშჯულომან მეფემან მ ა ქ ს ი მ ი ა ნე დაიმორჩილნა გუთნი და სავრომატნი...“ 147 r — 149 v;

9. „თვესა ნოენბერსა **ა**, წმიდათა კ ო ზ მ ან და დ ა მ ი ა ნ ე ს ნი და შ უ შ ა ნ ი ს ი. წმიდისა საქმენი კ ო ზ მ ა ს ი და დ ა მ ი ა ნ ე ს ი და კურნებანი მ ა თ ნი ყოველთა ზედა“ 149 v — 151 r;

10. „მარტჳლობაჲ წმიდათა მოწამეთა კ ო ზ მ ან და დ ა მ ი ა ნ ე ს ი“ 151 r — v.

შენიშვნა: ბოლონაკლულია.

11. „თვესა ნოენბერსა **ი** და აპრილს **კგ**, წამებაჲ წმიდისა და დიდებულისა მთავარმოწამისა გ ი ო რ გ ი ს ი, მ. გ. — რაიჟამს იგი დაეპყრა კერპთმსახურებასა ეშმაკისასა ყოველი სოფელი, იყო ბერძენთა ზედა მეფე, რომლისა სახელი მისი დეოკლიტიანე.....“ 152 r — 157 r;

12. „თვესა ნოენბერსა **ოგ**: ი ო ა ნე მ ო ნ ა ზ ო ნ ი ს ა და ხ უ ც ი ს ა დ ა მ ა ს კ ე ლ ი ს ა შესხმა წმიდისა ი ო ა ნე ო ქ რ ო პ ი რ ი ს ა; გ. მ. — უკჳდა სადმე, უკჳდა, ჲ ოანე, ყოველად ოქროო, შეხებად შენთა...“ 157 r — 161 v;

13. „თვესა ნოენბერსა **კა**, საკითხავი თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩ უ ე ნ ი ს ა გ ი ო რ გ ი ნ ი კ ო მ ი დ ი ე ლ ი ს ა რიტორისა ტაძრად მიყუანებისათჳს ყოველად წმიდისა დედოფლისა ჩუენისა ღ ვთისმშობლისა და მარადის ქალწულისა მარიამისი, მ. გ. — ბრწყინვალე არს მიზეზი ამის კრებისაჲ...“ 161 v — 165 v;

14. „თვესა დეკენბერსა **დ**, წამებაჲ წმიდისა ბ ა რ ბ ა რ ა ს ი, გ. მ. იყო მათ ჟამთა მეფე, რომელსა სახელი ერქუა მ ა ქ ს ი მ ი ა ნ ო ს...“ 165 v — 169 v;

15. „თვესა დეკენბერსა **დ**, ცხორებაჲ და მოქალაქობაჲ წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ი ო ა ნე დ ა მ ა ს კ ე ლ ი ს ა ხუცისა და მონაზონისა, გ. მ. სწავლის მოყუარეთა და სიწმიდის მოყუარეთა კაცთა სიმრავლისათჳს...“ 169 v — 175 v;

16. „თვესა დეკენბერსა **ე**, ცხორებაჲ და მოქალაქეობაჲ წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ს ა ბ ა ს ი, მ. გ. — არარაჲ არს ესეოდენი შეუსწორებელ აღმძრველ ყოფად სულისა...“ 175 v — 210 v;

შენიშვნა: ბოლონაკლულია.

17. „თვესა დეკემბერსა **თ**, საკითხავი, თქმული [წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ე პ ი ფ ა ნ ე კ ჳ პ რ ე ლ მ თ ა ვ ა რ ე პ ი ს კ ო პ ო ს ი ს ა მუცლადღებისათჳს ანნას, რაჟამს ახარა შობა წმიდისა ღ ვთისმშობლისა], მ. გ. — რაჲ არს საჲდუმლო ესე ახალი და დიდებული ღ ვთისაჲ, ჴუეყანად გარდამოსლვა და დაძუ ლებულისა მის ბუნებისა ბრწყინვალედ განახლებაჲ...“ 211 r — 214 v;

18. „თვესა დეკენბერსა **იბ**, ცხორებაჲ და მოქალაქეობაჲ ღირსისა მამისა ჩუენისა ს პ ი რ ი დ ო ნ ს ა კ ჳ რ ე ლ თ მ ო ქ მ ე დ ი ს ა ტრიმითჳნტელ ეპისკოპოსისა, გ. მ. — დიდად სარგებელ არს სულთა ცხორებაჲ კაცთა მჴნეთა და ღ ვთის მოყუარეთა...“ 214 v — 229 r;

19. „თვესა დეკემბერსა კ, წამებაჲ წმიდისაჲ ეგნატისი ანტიოქელ მთავარეფისკოპოსისა და პროპისა პატრიარქისაჲ, გ. მ. — წელსა მეხუთესა მეფობასა ტრაიანოსსა კესარიასასა...“ 229 r. — 232 v;

20. „თვესა დეკემბერსა კე, ყოველად წმიდაჲ და დიდებული შობაჲ უფლისაჲ ჩუენისა იესუ ქრისტესი. საკითხავი, თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოანე დამასკელისაჲ სიტყუაჲ შობისათჳს უფლისაჲ ჩუენისა იესუ ქრისტესისა, მ. გ. — რაჟამს ზაფხული მოიწიოს, ყოველსა სოფლისა ნივთი კუალად განახლებად მოიქცევიან...“ 232 v — 238 v;

21. „თვესა იანუარსა ა, გრიგოლი ღუთისმეტყუელისა ეპიტაფიად ბასილესსა სტიხონი, იროიკონი, პარაფრასი ნიკიტა ფილოსოფოსისანი, გ. მ. — ეჰა, ქრისტჱ მოყუარეო და მსახურო და მონაო მისო ერთგულო ბასილე“ 238 v — 241 v;

22. „ღირსისა მამისა ჩუენისა ეფრემ ასურისა მიერ შესხმა დიდი-, სა და ღმერთშემოსილისა ბასილესი, მ. გ. — საყუარელნო, მოყუსნით ყურნი, თხრობაჲ მნებავს...“ 242 r — 244 v;

23. „თვესა იანუარსა ჳ, თქმული წმიდისა იოანე ოქროპირისა [ნათლისღებისათჳს ჩუენისა იესუ ქრისტესა იორდანესა ზედა იოანეს მიერ], მ. გ. — კაცნო ღუთის მოყუარენო და ძმათ მოყუარენო მასპინძელ-ებრძენით სიტყუათა ჩემთა...“ 244 v — 247 r;

24. „თქმული იოანე კოსტანტინეპოლელ ეპისკოპოსისა ნათლისღებისათჳს უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესა იორდანესა ზედა მდინარესა [იოანეს] მიერ.“ — სიხარული არს ჩუენ ყოველთა მორწუნეთა, ძმანო, ღუთისა მიერ მომადლებული დღეინდელი ესე დღე...“ 247 r — v;

25. [თქმული წმიდისა იოანე ოქროპირისა ნათლისღებისათჳს]. — უფალი ჩუენი იესუ ქრისტე, ცხორებაჲ და სიტყუაჲ ნათესაჲსა ჩუენისა, დამბადებელი, ნეტარი და გამოუთქმელისაგან ბუნებისა შობილი...“ 247 v — 248 r;

26. „თქმული წმიდისა იოანე ოქროპირისა ნათლისღებისათჳს უფლისა ჩუენისა, იესუ ქრისტესა. — უფალმან ჩუენმან იესუ ქრისტემან, ოდესიგი იხილა დედაკაცი იგი სამარიტელი ჯურღმულსა მას ზედა, არა თუ მარტოდ ყოფა იგი დედაკაცისაჲ...“ 248 r — 249 r;

27. „თქმული წმიდისა იოანე ეპისკოპოსისა კოსტანტინეპოლელისა ნათლისღებისათჳს უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესა.—კეთილ არს ნათელი და პატიოსან, რამეთუ კაცთა უძღჳ იგი სარგებელად...“ 249 r — 250 v;

28. „თქმული იოანე ოქროპირისავე ნათლისღებისათჳს უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესა. — დასაბამი სახარებისა სასუფეველისა ცათასა არს წმიდაჲ ესე დღეინდელი ღუსასწაული...“ 250 v.

წყებაჲ: „და მას ზედა მყოფნი ყოველნი მას ადიდებენ, რამეთუ იორდანე მიიწია და ახარა: იხრ˘ბედ მ˘მადმთ˘ვა...“

შენიშვნა: სათურები ხშირად გადასულია და არ იკითხება.

მინაწერი: „ესე წიგნი წ˘ი˘ლ˘კ˘ნის ღვთისშობლისა არის, ვინა მოიპაროს...“ 222 v.

663

მარხვანი. 1667

157 ფ.; 41,5 × 26,5; ქაღალდი (დახიანებული, დაობებული და გაცეთილი); უყდრო, დაშლილი; ნაკლულო; ნოსხური, ასვგადასვა ხელი, დასაწყისები სინგურით; 1667 წ. (122 v); ჭვირნიშანი აქვს; გადამწერი: იესე და ფარმენუს ბედისმწერლისშვილები (140 v — 141 r).

[მარხვანი]. „...ღწლისაჲ მძღენო, ვითარცა ტრაპეზსა[ნ] დაიტიე პური იგი საიდუმლოჲ. დფო წო, რომლისა-ესე მჭამელთა არღარაჲ გუშობის საუკუნოდ, რომელნი შენ დედად ღისად და მზრდელად აღგიარებთ, ქალწულო, და სარწმუნოებით გადიდებთ...“ 1 r — 157 v.

წყება: „...მისწუსთ შენ სიმდიდრესა... თხრობილსა, ღირსო, და კადნიერ იქმე... ... ირად სრწმუნებით...“

შენიშვნა: ზოგიერთ საგალობელს მიწერილი აქვს ავტორის სახელი, მაგ.: იოსებ 5 r, 8 r, 10 v, 22 v, 95 r; თეოდორე 7 r, 8 r, 22 v, 56 r, 57 v; რომანოზ 34 r; კოზმან 80 r. 87 r, 92 r, 95 r, 115 v; ანდრია 81 r, 94 r, 95 v; არსენი (მთარგმნელი) 92 r.

ანდერძები: 1. (ხმედრული) „ღო, შეიწყალე ცოდვილი იესე“. 111 r.

2. „სრულ იქმნა წმიდაჲ ესე მარხუანი ჴელითა იესესითა თს მტსა იგ დღესა დ, ქსა ტნე (1667 წ.). 122 v.

3. „მე ცოდვილმან და ყოველთა უნარჩევესმან ბედისმწერლისშვილმა ფარმენუს დავწერე ეს სამი რვეული და ამას ზემოთ ჩმე ძმე დაწერაჲ. და ვინცა შენდობითა მომიწყენთო, თქუენცა მოგიწყენოს უფალმან, ან. 140 v.

4. „დიდებაჲ ღა სრულმყოფელსა ყოველისა კეთილისასა, რომელსა ჰნებაჲ ყოველთა კაცთა ცხორებაჲ და შემწეობაჲ მისაჲ მიერ. ჴელ ვყავ მე ფრიად ცოდვილმან და ყოველთა კაცთა უნარჩევესმან ბზდიაშვილმნ ბედისმწერლისშვილმან იესე წმიდანი ესე და სულთა განმანათლებელი მარხუანი მისის სტუდიელ სწწლთა სრულთა და უნაკლულო. ჩემ ცოდვილისათჳს ლოცაჲ ყვით ღჲთს, გეევედრები, და, თუ რაამე ჩა უცებობითა დაჰკლებოდეს რაამე, წყევსა ნუ ჰყოფთ ონს ჩმნი. ღო შე ცი ბედისმწერალი და მეფლე მისი, ან. ძა ჩემი შემომწეი ამ სამს რვეულს“ 141 r.

მინაწერები: 1. (გადამწერისა). „ეს ერთი მეზელი ედომს ქუშით დამრჩა და აქა, ბრძანეთ. და წყვასა ნუ ჰყოფთ ღთა, გეევედრები.“ 21 v.

2. (გადამწერისა). „აქა უცებომან ამბავმან დამაგდებინა ეს „ბ“ სტინი.“ 101 r.

3. (გადამწერისა). „ნუ მწყევთ, საწყინომ ამბავე დაპაწუანა ორყჯერ“ 145 r.

იხ. აგრეთვე მინაწერი 141 v.

664

გადატანილია საბუთებში. № და ფონდი

665

საგალობელთა სარჩევი. XX

I 373 ფ.; 35,7 × 23,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; ბზედრული; XX საუკ.; [გადამწერი: ექვთ. კერესელიძე; შემდგენელი: [ფილიმონ ჯორიძე]; დაშენებულია: 5 v — 25 v, 27 r — 37 v, 41 r — 59 v, 63 v — 81 v, 83 r — 96 v, 98 v — 114 v, 116 r — 138 v, 140 v — 160 v, 162 r, — 178 v, 179 v — 184 v, 190 v — 208 v, 210 r — 228 v, 229 v — 253 v, 254 v — 282 v, 287 v — 212 v, 213 v — 217 v, 221 v — 244 v, 246 r — 258 v, 261 r — 280 v, 283 v — 300 v, 304 r — 320 v, 221 v — 325 v, 327 r — 330 v, 331 v — 335 v, 338 r — 353 v, 354 v — 358 v, 360 r — 363 v, 365 r — 368 v, 369 v — 373 v.

[ფილიმონ ქორიძის მიერ ნოტებზე გადატანილი საეკლესიო საგალობლების სარჩევი]. „მეორე წიგნის სარჩევი, ამინ, აკურთხევს სული ჩემი უფალსა, ამინ, ალლილუია..... პირველი წიგნის სარჩევი...„ 1 r — 369 r;

შენიშვნა. 1. სარჩევში აღნიშნულია: „გალობის სათაური, რა საგალობელია. რომელ წინაშია მოთავსებული (ნომრები წიგნებისა), გვერდი წიგნისა; რომელი ხმაა, მერამდენე გალობაა ან მუხლი, რომელი დღისა ანუ დღესასწაულისა არის“;

2. სარჩევში დვეს ფანქრით ნაწერი ოთხი გვერდი (22,2 × 10,9), შემდგი შინაარსისა: „1, 3, 4, 5, 6 წიგნების საგალობელი არიან დაწერილნი ქალაქ კუთაისში 1885 წელსა ყოველად სამღვდელო გაბრიელ ეპისკოპოსის განკარგულებით და სამღვდელოების ხარჯით, ხოლო ნოტებზე დაწერილია ფილიმონ ქორიძის მიერ და გადაცემული არის მღვდ. რაჟდენ თ. ხუნდაძისა, ახანური დიმიტრი როსტომის ძე ჭალაგანიძე და იელიანე ი. წერეთლისაგან სამ ხმაზე.

„1-ლ წიგნში არის 104 გალობა, მე-3 წიგნში არის 113 გალ.. მე-4-ზე წიგნში არის 58 გალობა, მე-5-ზე წიგნში არის 66 გალობა, მე-6-სე წიგნში არის 71 გალობა. სულ შედგა 412 საგალობელი სამ ხმაზე გამშვენებული.

„მეორე წიგნი არის დაწერილი ქალაქ თბილისში 1884 წელს. დაწერილია ბ-ნ ფილიმონ ქორიძისაგან და გადაცემული არის თავად მელქისედეკ ნაკაშიძისა და ბენიამენ კონტრიძისაგან, რიცხვით 71 საგალობელი სამ ხმაზე. მე-7-დე წიგნი არის დაწერილი და გადაღებული ეტატე ს. კერესელიძისაგან, რიცხვით 142 საგალობელი, ზოგი სამ ხმაზე და ზოგი ცალ ხმაზე.

„მეოთხე, მეცხრე, მეათე და მეთერთმეტე და მეთორმეტე წიგნები არის ქალაქ ოზურგეთში დაწერილი სხვადასხვა წელში მაქსიმე რ. შარაშიძის, ესტატე ს. კერესელიძის და ვასილ ს. გრძელიძის ხარჯით, ხოლო ნოტებზე დამწერი არის ბ-ნ ფილიმონი ქორიძე და გალობის გადამცემი ახე. ბ-ნ ანტონ დუმბაძე და მისი შვილი დავით და სვიმონ მოლარიშვილისაგან, რიცხვით სულ 673 საგალობელი, ზოგი სამ ხმაზე და ზოგი ცალ ხმაზე.

„მე-13-ტე, მე-14-ტე და მე-15-ტე წიგნები არის ქალაქ თბილისში დაწერილი 1903 — 4 წლებში ბ-ნ არისტოვლე ვ. კუთათელაძის სათხოვნით და მის მიერვე არის გალობა გადაცემული, და დაწერილი ნოტებზე არის ბ-ნ ფილიმონ ქორიძისაგან, რიცხვით სულ 580 საგალობელი, არის ცალ ხმაზე.

„მე-16 წიგნი, მე 17-ტე, მე 18-ტე, მე 19-ტე, მე 20-ცე მე 21-თე და მე-22-რე, ეს შვიდი წიგნი არის დაწერილი ქალაქ ოზურგეთში 1906-7—8 წლებში მაქსიმე რ. შარაძის, ესტატე ს. კერესელიძის და ვასილ გძელიძის ხარჯით. ნოტებზე გადამღები არის ფილიმონ ქორიძე, ხოლო გალობის გადამცემნი არიან მღვდელი დავით ანტონის ძე დუმბაძე, თავადი მელქისედეკ გიორგისძე ნაკაშიძე და სვიმონ მოლარიშვილისაგან, რიცხვი შვიდივე წიგნის შინაარსისა 974 საგალობელი, სულ ცალ 1-ლ ხმაზე.

„სულ მთელი 22 წიგნის გალობა არის 2952 საგალობელი“.

666

საგალობლები ნოტებზე. 1885

230 ფ.: 35 × 26,5; სანოტო ჭაღალდი; მუყაოს მკვრივი ყდა; ნოტები; ტექსტი მხედრულით; ფანქრით ნაწერი; დაწერილია საგალობლების ნოტებზე გადამღების ფილიმონ ქორიძის ხელით; 1885 წ. (იხ. ქ 665-ის აღწერილობა შენ. 2); დაუწერელია გვ. 228—230.

[საეკლესიო საგალობლები, ნოტებზე გადაღებული ფილიმონ ქორიძის მიერ]. პარტიტურა I. „გადიდებთ შენ, ცხოვრების მომცემელო....“ 3 r — 227 v.

შენიშვნა: ა. პარტიტურა შეიცავს შემდეგ საგალობლებს:

1. „გადიდებთ შენ ცხოვრების მომცემელო...“ 3 r — 4 r; 2. „წარდგომა სახარებისა“ 4 v; 3. „წარდგომა სამღიცქვლისი“ 5 r; 4. „ქრისტეს შობასა ვადიდებ“ 6 v — 7 r; 5. „სასწაულითა იხსნა“ 7 r — 8 r; 6. „წინა საკუნეთა მამისა...“ 8 v—9 v; 7. „ღმერთო, მოხედვე მონათა გალობასა“ 9 v — 10 v; 8. „კვერთი იესუს ძირისა“ 11 r — 12 r; 9. „პირველ აუწყა წინასწარმეტყველებით“ 12 r — 13 v; 10. „ღმერთო ხარ მწყიდობისა“ 13 v — 15 r; 11. „საცთოთა ბნელთა ღამისათა“ 15 r—16 r; 12. „პირველი იონა შთანთქმული“ 16 v — 18 v; 13. „შთახედა იონა სიღრმესა“ 18 v—20 r; 14. „ქალწული დღეს არსებად უხუსთაესსა შობს“ 20 r—22 v; 15. „ყრძანი სარწმუნოებით აღსრდილნი“ 22 v—24 v; 16. „კურთხეულ ხარ შენ სიყვარულითა“ 24 v — 26 r; 17. „სახმილი შეცვრეულსა“ 62 v — 28 v; 18 „ყრძანი ბაბილონს შეუწყელნი“ 29 r — 30 v; 19. „ადიდე სული ჩემი უპატიოსნესი“ 30 v — 31 r; 20. „სიღრმელო უცხო და დიდებული“ 31 v—32 v; 21. „ჯურ-არს სდუმილი“ 32 v — 34 r; 22. „სამოთ მთიებისა“ 34 r — v; 23. „შენ ხარ მღვდელ უკუნისამდე“ 34 v—35 v; 24. „ყოველსა ქვეყანასა განხდა ხმა შენი“ 35 v—37 v; 25. „რომელნი საყდართა ზედა (ცეკლით ფერთა“ 38 r — 39 v; 26. „გადიდებთ შენ, მღვდელთმთავარო“ 40 r — 41 r; 27. „რაკამს იორდანეს ნათელს იღე“ 41 r — 43 r; 28. „გადიდებდე შენ, ცხოვრების მომცემელო“ 43 r — 44 r; 29. „ხლვამან იხილა და იელტოდა (წარდგომა სახარებისა)“ 44 r — 45 r; 30. „განაპო სიღრმე ზღვისა“ 45 r — 46 v; 31. „ზღვისა ღელვათა მძვინვართა“ 47 r — 48 v; 32. „რომელმან მოსცა ძლევა მეფესა“ 49 r — 50 v; 33. „განხსნილნი ძელთა კრულებათა“ 50 v — 52 r; 34. „სმენა მესმა, უფალო“ 52 r. —54 r; 35. „საქმენი შენნი ვითარცა განიცადნა“ 54 r — 56 r; 36. „იესო მთავარი მწყიდობისა“ 56 r — 58 v; 37. „განვიბანენით ხორცით სულთა თანა“ 59 r — 60 v; 38. „ხმა სიტყვისა ღვთისა“ 61 r — 63 v; 39. „წინასწარმეტყველმან მფლისა სიმტურვილე“ 64 r — 65 v; 40. „ყრძანი წმიდანი სახმილნი ცეცხლისასა“ 66 r—68 r; 41. „რომელმან პირველადი“ 68 r — 70 r; 42. „სიხიფმოო დიდებული“ 70 r—72 v; 43. „დაბადებულნი გამორნდეს“ 72 v — 74 v; 44. „ადიდე, სული ჩემო“ 74 v—75 v; 45. „ვერ შემძლებელ ვარ“ 75 v — 77v; 46. „ეუხესთაეს არს ბუნებასა კაცთასა“ 78 r—79 v; 47. „გიხ-როდენ, მიმაღლებულო ღვთისმშობელო“ 79 v — 83 r; 48. „გადიდებთ შენ, ცხოვრების მომცემელო“ 83 v—84 v; 49. „მოვიხსენო სახელი შენი“ 84 v — 85 r 50. „წარდგომა სამღიცქვლისი“ 85 r — v; 51. „უქმი ქვეყანა სამკვიდრებელი ზღვათა“ 86 r — 88 r; 52. „მოსავთა შენთა“ 88 r—89 v; 53. „ქრისტე, ღმერთო, ცანი ქვითრობა“ 89 v — 91 v; 54. „ჩვენებითა ცა იხილა“ 92 r — 93 v; 55. „ხმა ვყავ შენდამი“ 94 r — 95 r; 56. „ღვთისა სიტყვასა, რომელმანცა ცეცხლსა“... 95 r — 96 v; 57. „მოხებად ღვთისა აღდგომილნი“ 96 v — 98 r; 58. „ღვთისმშობელო ქალწულო“ 98 r — v; 59. „წვრილთა მიერ სჯულისათა“ 99 r — 100 r; 60. „ჩვენა უფალნან“ 100 v — 101 v; 61. „დღეს ცხოვრებისა ჩვენისა“ 101 v — 103 r; 62. „ანგელოსისა ხმასა გიღაღადებთ... 103 r — v; 63. „წარდგომა სახარებისა“ 103 v; 64. „წარდგომა სამღიცქვლისი“. 103 v — 104 r; 65. „აღაღე პირი ჩემი“ 104 r — 105 v; 66. „მგალობელნი შენნი, ღვთისმშობელო“ 105 v — 106 v; 67. „იესო, მჯდომარე დიდებით საყდართა“ 106 v — 107 v; 68. „სიღმრთოსა დიდებისა შენისა“ 108 r — v; 69. „ღაღადებდა წინასწარმეტყველი იონა“ 109 r — v; 70. „ეტყოდა გაბრიელ ღვთისმშობელსა“ 110 r — 112 v; 71. „აუწყვებდით ქვეყანა სიხარულსა“ 112 v — 113 r; 72. „ქიდობასნის მას სჯულისასა“ 113 v—115 v; 73. ტყვეთა განმათავისუფლებელო“ 115 v — 117 r; 74. „გადიდებთ შენ მრავალთა ტანჯვათა“ 117 r — 118 r; 75. „სახარების წარდგომა“ 118 r—v; 76. „წინასწარმეტყველო და წინამორბედო“ 118 v — 120 v; 77. „გადიდებთ შენ, ნათლისმცემელო“ 121 r—122 r; 78. „სახარების წარდგომა“ 122 r — v; 79. „წარდგომა სამღიცქვლისი“ 122 v — 123 r; 80. „მოციქულთა თავნო“ 123 r; 81. „გადიდებდი თქვენ, ყოველად ქებულნო მოციქულნო“ 124 v — 126 v; 82. წარდგომა სახარებისა, იგივე სამღიცქვლისა“ 126 v—127 r; 83. „მთასა ზედა ფერი ცვალე“ 127 r — 130 v; 84. „გადიდებდით შენ, ცხოვრების მომცემელო“ 131 r — 132 r; 85. „წარდგომა სახარებისა“ 132 r — v; 86. „წარდგომა სამღიცქვლისა“ 132 v; 87. „ქვეყანასა მწყურნებსა“ 133 r — 134 v; 88. „ძლიერ და უძლურნო შეიმოსნეს“ 135 r — v; 89. „შენ, დამამყარებელო კამარათა ცისათა“ 136 r —

137 v; 90. „მესმა სმენა შენი“ 138 r — 139 v; 91. „ვჰმეთ შენით გამობრწყინდეს“ 139 v — 141 r; 92. „რომელმან განკვეთე კრისტე“ 141 r — 142 v; 93. „ნუ სად განმშორებ“ 142 v — 144 v; 94. „ღმერთო სულთქმით“ 144 v — 145 r; 95. „მოიტყევნ სისხიერ“ 145 v — 147 r; 96. „ებოსს ზედა ფერი იცვლე“ 147 r — 151 r; 97. „აბრამიანთა ყრმათა“ 151 r — 152 r; 98. „ყრმანი ებრაელნი“ 152 r — 153 v; 99. „ბაბილონს ყრმანი“ 153 v — 155 v; 100. „შენდ წილ ალბუნა“ 155 v — 158 r; 101. „ადიდე, სულო ჩემო“ 158 v — 159 r; 102. „ზოსა შენი ჳბრწყნელ არს“ 159 r — 160 v; 103. „შეძრწუნდეს დაბადებულნი“ 160 v — 162 v; 104. „უფალო, მოგველინე ნათელი“ 163 r — 164 v; 105. „გადიდებთ შენ, ყოველად წმიდაო დედაო“ 164 v — 166 r; 106. „წარდგომა საბარებისა“ 166 r; 107. „წარდგომა სამღიქულისა“ 166 v; 108. „შობასა ქალწულება დაიმარხე“ 167 r — 168 v; 109. „პირადპირადად შემობილ მან“ 168 v — 170 v; 110. „ყოველსა მკარობელი და დამბადებელი“ 171 r — 172 v; 111. „ოგამან წინასწარმეტყველთა“ 172 v — 174 v; 112. „განზრახება სიდიმლო შობა შენი“ 174 v — 176 r; 113. „ბრწყინვალედ მშვენიერებასა ღრთებისა შენისასა“ 176 v — 178 r; 114. „ცეცე იქმნა სიმხურვალე ოგი“ 179 r — 181 v; 115. „განცვიფრდეს ყოველნივე პატიოსნისათვის“ 181 v; — 182 v; 116. „სჯიმრთოსა მას დღესასწაულსა“ 183 r — 184 r; 117. „ყრმანი ბრწყინვალენი“ 184 r — 185 v; 118. „ანგელოზთა მიცვლება“ 186 r — 187 r; 119. „ძლეულ იქმნეს ბუნებანი“ 187 r — 189 r; 120. „ალი შემაცრეველი“ 189 v — 192 r; 121. „ყოველნი ტომნი ქვეყანისნი“ 192 r — 194 r; 122. „ხსენება მართლისა ქებით აღესრულების“ 194 r — 197 r; 123. „გადიდებთ შენ, ნათლისმცემელო“ 197 v — 198 v; 124. „წარდგომა საბარებისა“ 198 v; 125. „წარდგომა სამღიქულისა“ 199 r; 126. „დიდმარხეის პირველ კვირიაკისა“ 199 v — 201 v; 127. „საცნაურთა შენთა მსახურთასა შევსწრიალთ შენდა“ 201 v — 204 v; 128. „დიდება მამასა და ძესა“ 204 v — 205 r; 129. „ვითარცა აწ წესნი“ 205 r — 207 r; 130. „დაუსაბამოსა შენსა“ 207 v — 208 v; 131. „წმიდ ხარ, წმიდა ხარ შენ, ღმერთო“ 209 r — v; 132. „ბანთად შესაწირე“ 209 v — 211 r; 133. „დიდება მამასა და ძესა“ 211 v; 134. „რომესა ხელ-გდეთ შენ“ 212 r — 213 v; 135. „უფალო, რომელმან ყოველად წმიდა სული“ (დაბეჭდილია) 214 r — 215 v; 136. „გული წმიდა დაბადე“. (დაბეჭდილია). 215 v — 216 v; 137. „დიდება და აწდა ღვთისმშობელო“ 217 r — 218 r; 138. „რომელმან მეცნესისა დღესა“ (დაბეჭდილია) 218 r — 219 r; 139. „ყოვად იღე, ღმერთო“ (დაბეჭდილია) 219 v — 220 r; 140. „დიდება მამასა და ძესა“ 220 v — 221 r; 141. „რამეთუ არა მაქეს ჩემ კადნიერება“ 221 r — 223 v; 142. „წმინდანო მოწამენო“ 224 r — v; 143. „დიდება შენდა, კრისტე ღმერთო“ 225 r — v; 144. „ისაი მხიარულ ყავ“ 226 r — 227 v.

ბ. წინ უძღვის საგალობელთა სარჩევი. სარჩევი არ არის სრული. 1 r — 2 v.

667

აღდგომის საგალობლები ნოტებზე. 1884

109 ფ.; 33×25,5; სანოტო ქაღალდი; მუყაოს მკრთივი ყდა; ნოტები; ტექსტი მხედრულით; ფანჯრით ნაწერი; დაწერილია საგალობლების ნოტებზე გადამღების ფილიმონ ქორიძის ხელით. 1884 წ., თბილისი. (იხ. Q 665-ის აღწერილობა, შენ. 2).

[აღდგომის საგალობლები, ნოტებზე გადაღებული ფილიმონ ქორიძის მიერ]. პარტიტურა მეორე, რეული ნ. „აღდგომასა შენსა, ქრისტე მაცხოვარ, ანგელოსნი უგალობენ...“ 2 r — 109 v.

შენიშვნა: ა. პარტიტურა შეიცავს აღდგომის შემდეგ საგალობლებს: 1. „აღდგომასა შენსა“ 2 r — v; 2. „ქრისტე აღდგა მკვდრეთით“ 2 v — 3 r; 3. „ცხოვრების მიმნიჭებელი“ 3 r; 4. „აღდგომისა დღე არს“ 3 v — 5 r; 5. „განვიწმინდნეთ საცნობელნი“ 5 r — 7 r; 6. „ცანი ყოველად ღირსებით“ 7 r — 8 v; 7. „მოვედით და ვსვათ“ 8 v — 9 v; 9. „აწ ყოველითურთ აღიცხა ნათელი“ 10 r — 11 r; 10. „გუშინ შენ თანა ჯვარს ეცემოდი“ 11 v — 12 v; 11. „საღრთოსა სამებლისა“ 13 r — 15 r; 12. „ულმობელად განმღებელმან“ 15 r — 17 r; 13. „ვითარ ტარიგი უბიწომა“ 17 v — 19 v;

14. „წინაშე აჩრდილებრივისა“ 19 v — 21 v; 15. „აღვიმსთო ჩვენ ცისკარსა“ 22 r — v; 16. „უხმოო რა იგი მოწყალება“ 23 r — v; 17. „ლმობარ შემოსით“ 24 r — 25 r; 18. „შთახედ შენ ქვესკნელთა“ 25 r — 26 r; 19. „დაიცვენ, ბეჭედნი აღუტეხე“ 26 r — 27 r; 20. „მაცხოვარ ცხოველი“ 27 v — 28 v; 21. „აღსდგა რა იესო“ 28 — 29 r; 22. „რომელმან ყრანი იხსნა“ 29 r — 30 v; 23. „დედანი ღვთივ განბრძნობილნი“ 30 v — 31 v; 24. „სიკვდილითა სიკვდილისა“ 32 r — 33 r; 25. „ვითარ უგმარატ“ 33 v — 35 r; 26. „ესე არს წიდა“ 35 r — 36 v; 27. „მოვედით ეზიარებით“ 37 r — 38 v; 28. „აღიზიდენ თვალნი“ 39 r — 41 r; 29. „მამაო, ყოველისა მპყრობელო“ 41 v — 44 r; 30. „ადიდებს სული ჩემი“ 44 v — 45 v; 31. „ანგელოზი ღაღადებს“ 45 v — 47 v; 32. „განათლდი, განათლდი“ 48 r — 50 r; 33. „ჰოი სიმრთო“ 50 r — 53 v; 34. „ჰოი პასქა დიდო“ 53 v — 56 r; 35. „ხოროცთა მიძინე“ 56 r — 57 v; 36. „აღსდგინ ღმერთი“ 57 v — 58 r; 37. „პასქე ბრწყინვალე“ 58 r — 61 v; 38. „ვითარცა მოაკლდენ კვამლსა“ 61 v — 62 r; 39. „ხილეთი მოვედით“ 63 r — 66 v; 40. „ესრეთ წარწყმდენ ცოდვილნი“ 67 r; 41. „მნენელსაცხებელსაცა“ 67 v — 71 r; 42. „ეს არს დღე“ 71 v; 43. „პასქეი საწადელი“ 72 r — 75 v; 44. „დიდებაჲ მამასა და ძესა“ 76 r — v; 45. „აღდგომისა დღე არს“ 77 r — 81 r; 45. „და ჩენ მოგვანიჭა ცხოვრება“ 81 r — 82 r; 47. „მეოხებითა ღვთისმშობელისა“ 82 r — v; 48. გვაცხოვენენ ჩენ, ძო ღვთისაო“ 82 v — 83 r; 49. „ცქერსიასა...“ 83 r — 84 r; 50. „როდენთა ქრისტეს მიერ“ 84 v — 87 r; 51. ეს არს დღე, რომელ ქმნა უფალმან“ 87 r — v; 52. „უფალო, ღაღად ვყავ შენდამი“ 87 v — 89 v; 53. დიდება და აწდა, ალილუია ფსალმუნისა“ 89 v — 90 r; 54. „უფალო ჩუენ ესუფევი შეენიერება“ 90 r — 91 v; 55. „პურის კურთხევის, უფალო შეგვიწყალენ“ 91 v — 92 v; 56. „და სულისაცა შენისა თანა“ 92 v; 57. „შენ, უფალო“ 92 v; 58. „დაბეჭდული საფლავით“ 92 v — 94 r; 59. „სახელითა უფლისათა გვაკურთხენ“ 94 r; 60 „ყოველი სული აქებდეთ უფალსა“ 94 v; 61. „წმინდა არს უფალი ღმერთი ჩუენი“ 94 v; 62. „დაამტკიცე“ 95 r; 63. „დიდ არს უფალი ღმერთი“ 95 v; 64. „ღმერთი უფალი“ 96 r — 97 v; 65. „ახალკეროი გადიდებსი“ 98 r — v; 66. „დიდება და აწდა“ 98 v — 99 v; 67. „ალილუია, დიდება შენდა, ღმერთო“ 99 v — 100 v; 68. „ამაღლდი დიდებით კრისტე“ 101 r — 102 r; 69. „სიყრმით ჩემითგან“ 102 r — 103 r; 70. „რომელთა გძლეთ სიონი“ 103 r — v; 71. „დიდება და აწდა თავისი“ 103 v — 104 r, 72. „სულისა მიერ წმიდასა“ 104 r — v; 73. „ამაღლდა ღმერთი ღაღადებითა“ 105 r — v; 74. „ამაღლების გადიდებთ“ 105 v — 106 r; 75. „მხსნელსა ჩენისა ღმერთსა“ 106 v — 107 r; 76. „ძალითა ჯვარისათა“ 107 v — 108 r; 77. v „სძენა მესმა მე ძლიერი“ 108 r — v; 78. „აღმსთოებილნი შენ გიგალობთ“ 108 v — 109 r; 79. „ბარემთმიცეს ღელვათა“ 109 r — v.

2. წინ უძღვის საგალობელთა სარჩევი 1 r — v.

668

დიდმარხვის საგალობლები ნოტებზე. 1886

94 ფ.; 34×26,5; სანოტო ქაღალდი; მუყაოს მკვრივი ყდა; ნოტები; ტექსტი მხედრულით; ფანქრით ნაწერი; დაწერილია საგალობლების ნოტებზე გადამღების — ფილიმონ ქორიძის ხელით; 1886 წ. (94 v); დაუწერელია 65 v.

[დიდმარხვის საგალობლები. ნოტებზე გადაღებულია ფილიმონ ქორიძის მიერ]. პარტიტურა მესამე. რეული 7. „რომელმან მეცხრეს ჯამსა ჩვენთვის ხორცით სიკვდილისა...“ 2 r — 94 v.

შენიშვნა: 1. პარტიტურა შეიცავს დიდმარხვის შემდეგ საგალობლებს: 1. „რომელმან მეცხრესა“ 2 r — 3 r; 2. „მოგვიახლენ ლოცვა ჩემი“ 3 r — v; 3. „შევედინ შენ წინა“ 4 r — v; 4. „დიდება მამასა და ძესა“ 4 v — 5 r; 5. „რომელი ჩვენთვის იშვე“ 5 r — 7 v; 6. „ღვთისმშობელო ქალწულო (ტროპარი ხმა ექვსი)“ 7 v — 8 v; 7. „ხათლისმცემელო კრისტე (ტროპარი ხმა ექვსი)“ 9 r — v; 8. „მეოხ გეფიცებთ ჩენ“ 10 r — 11 r; 9. „გიგებთ მოწყალებასა შენსა“ 11 r — 12 r; 10. „შემწე, დამხსნელ და მფარველ“ 12 r — v; 11. „მიწყალე მე, ღმერთო, მიწყალე“ 13 r — v; 12. „მოიხილეც ცაო“ 13 v — 14 r; 13. „შეურყეველსა კლდესა“ 14 r — v; 14. „ესმა წინასწარმეტ-

10. ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. II

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ყველას“ 15 r — 16 r; 15. „იხილეთ, იხილეთ, რამეთუ“ 16 v — 17 v; 16. „დაამტკიცე, უფალო, კლდესა“ 17 v — 18 r; 17. „ღამითგან ვიმსთობთ“ 18 r — 19 r; 18. „დადად ვყავ მე“ 19 r — 20 r; 19. „სულო ჩემო, სულო ჩემო, აღსდეგ“ 20 v — 21 v; 20. „ვსცოდე და ჭსჯულო ვიქმენით“ 21 v — 22 v; 21. „რომელსა ძალნი ცათანი“ 22 v — 23 v; 22. „უფალსლად მიდგომილი შობს ზესთა“ 24 r — 25 v; 23. „ღირსი დედაო, მარიამ“ 26 r; 24. „ღირსთ მამაო, ანდრეა, ჩენ თანა არს ღმერთი“ 26 v — 27 r; 25. „ისმინეთ ესე 27 r — v; 26. „დიდ არიან სარწმუნოებისა“ 28 r — 30 r; 27. „ხსენოა მბრძოლისა“ 30 v — 34 r; 28. „ვიხარებდე სძალო“ 34 r; 29. „მხმობელი ესრეთ“ 34 v; 30. „დღეს სალმრთომან“ 35 r — 36 r; 31. „ყოველთა აღდგომასა“ 36 r — 38 v; 32. „დაფფულნი შენ თანა“ 39 r — 40 v; 33. „გადიდებთ შენ ცხოვრების მომცემელი“ 41 r — 42 r; 34. „წარდგომა სახარებისა“ 42 r; 35. „წარდგომა სამოციქულოისა“ 42 r — v; 36. „მოციქულთა რა იხილეს“ 42 v — 43 v; 37. „ღმერთი უფალი და გამოგვიჩნდა“ 43 v — 47 r; 38. „კურთხეულ არს მომავალი“ 47 r — 48; 39. „ჰაჰა ესერა სიძე მოვალს“ 49 r — 50v; 40. „სასძლოსა შენსა ვხედავ“ 50 v — 51 v; 41. „რაჟამს დიდებულნი მოწაფენი“ 52 r — 55 r; 42. „მშვენიერმან იოსებ“ 55 r — 56 r; 43. „შენელსაცხებელთა დედა“ 56 r — v; 44. „რაჟამს შთახედ საფლავად“ 56 v — 57 r; 45. „რაჟამს ლოდი იგი“ 58 v — 60 v; 46. „გაბრიელ გიღაღად ქალწულსა“ 60 v — 62 v; 47. „ყოველივე საადუმლო“ 63 r — 64 r; 48. „იხარებდინ ცანი“ 65 r — 66 v; 49. „შენ შეამდგომელსა“ 67 r — 68 r; 50. „ბრწყინვალე იგი აღდგომისა“ 68 r — 70r; 51. „რომელი საუკუნიდგან დაფარულ იყო“ 70 r — 71 v; 52. „თანადაუსაბამოსა მას სიტყვასა“ 72 r — 74 r; 53. „ვიხაროდენ, ბჭენო განუღებელნო“ 74 v — 76 r; 54. „ანგელოზთა ძალნი“ 76 v — 78 r; 55. „რომელმან კურთხეულ უყოდენ“ 78 r — 79 v; 56. „დახსენ ჯვარისა შენითა“ 79 v — 81 r; 57. „ვითარცა ჩვენისა აღდგომისა“ 81 v — 83 r; 58. „ძალით გარდამოხედ მაცხოვარო“ 83 v — 84 v; 59. „ვითარცა ზენასა“ 85 r — 87 r; 60. „ზღვასა მის მეწამულისა“ 87 r — 88 r; 61. „იხარებს ეკლესიაო“ 88 v — 89 r; 62. „ისილა რა ეკლესიაო“ 89 r — 90 r; 63. „შენ, უფალო, ნათელი ხარ“ 90 r — 91 r; 64. „ვინ არს ესე მეფეო“ 91 v; 65. „ყოველ, უფალო, წყალობა შენი“ 92 r; 66. „ძალ ჩემდა და საგოდებელ ჩემდა“ 92 r — v; 67. „უგალობებდით ღმერთსა ჩვენ“ 92 v; 68. „ვითარ განდიდნეს“ 93 r; 69. „უფალო, მიცვენ ჩვენ“ 93 r — 94 v.

2. წინ უძღვის საგალობელთა სარჩევი 1 ր.

მინაწერები: 1. „დავსრულეთ სამშაბათს, ორს დეკემბერისას 1886 წელსა“ 94 v.

2. „გარდაღებული ამ რეცულში საგალობლები ნოტებზე, აღნიშნული ამ რეცულში საგალობლები, რიცხვით 66 ნომერი, არა[ა]ნ გარდაცემული ჩვენგან და გარდაღებული ნოტებზე ფილიმონ ქორიძისაგან იმ მტკიცე და ნამდვილ კილოით, როგორც ვგალობთ ჩვენ“ (მელნით). 94 v.

669

საგალობლები ნოტებზე 1835

58 ფ.; 34×26; სანოტო ქაღალდი; მუყაოს მკერივი ყდა; ნოტები; ტექსტი მხედრული; ფანგრით ნაწერი; დაწერილია საგალობლების ნოტებზე გადამღების — ფილიმონ ქორიძის ხელით; 1885 წ. (იხ. Q 665-ის აღწერილობა, შენ. 2); დაუწერელია: 13 v, 17 v, 49 v, 52 v, 55 r — v, 56 r — v, 58 v.

[საეკლესიო საგალობლები. ნოტებზე გადაღებულია ფილიმონ ქორიძის მიერ]. პარტიტურა მეოთხე, რვეული 8. „რომელმან იხსენ ყრმანი სახმილისაგან...“ 2 r — 54 v.

შენიშვნა: 1. პარტიტურა შეიცავს შემდეგ საგალობლებს:
1. „რომელმან იხსენ ყრმანი“ 2 r — v; 2. „მამისაგან შობილსა ძესა“ 3 r — v; 3. „ადიდებს სული ჩემი“ 4 r — v; 4. „შენ, ქალწულო, მოწყრომელი“ 5 r — 7 v; 5. „ამაღლდა ღმერთი“ 8 r — 9 r; 6. „წარდგომა სამოციქულისი“ 9 r; 7. „მეუფეო ზეცათო“

9 v — 10 v; 8. „კურთხეულ ხარ შენ, ქრისტე“ 11 r — 12 r; 9. „გადიდებთ შენ, ცხოვრების მომცემელო“ 12 r — v; 10. „წარდგომა სახარებისა“ 13 r; 11. „წარდგომა სამოციქულოსი“ 13 r; 12. „ამაღლდი, უფალო“ 14 r—15 r; 13. მოციქულთა რა იხილეს“ 15 r—v; 14. „ვიხაროდენ შენ, წმიდაო დედოფალო“ 16 r — 17 r; 15. „შობამან შენმან“ 18 r—19 v; 16. „გადიდებთ შენ, ყოვლად წმინდა“ 19 v—20 v; 17. „წარდგომა სახარებისა“ 20 v — 21 r; 18. „წარდგომა სამოციქულოსი“ 21 r; 19. „უგალობდეთ უფალსა“ 21 v — 22 v; 20. „განმაძლიერენ მოსავნი შენნი“ 22 v — 23 v; 21. „შესმა, უფალო“ 23 v—24 r; 22. „დამბსნელი ბნელისა“ 24 r—25 r; 23. „ღვთისა მიმართ ვღაღადებთ“ 25 v—26 v; 24. „მაყვანი მოტყინარე და სასწინარე“ 27 r—29 v; 25. „სასწინლსა მას შინა ყრმათა“ 29 v—31 v; 26. „ადიდებს სული ჩემი“ 31 v —32 r; 27. „რომელმან შენ მთიები“ 32 r — 34 r; 28. „აცხოვნე, უფალო“ 34 r — 35 r; 29. „გადიდებთ შენ, ცხოვრების მომცემელო“ 35 v — 36 r; 30. „იხილეს ყოველთა კიდეთა“ 36 r — v; 31. „ადიდებს სული ჩემი“ 37 r — v; 32. „სიდუმლო სამოთხე ხარ“ 37 v — 39 r; 33. „წმინდაო ღმერთო“ 39 r — v; 34. „კერიელეისონ“ 39 v; 35. „აღამაღლებდით უფალსა ღმერთსა“ 40 r — 41 r; 36. „ჯუარსა შენსა თაყვანი-ვსცემთ“ (!) 41 r — 42 v; 37. „ღმერთ განგებულებისა ღვთისა“ 43 r — 44 v; 38. „გადიდებთ შენ, ყოვლად წმინდა ქალწულო“ 45 r — v; 39. „ანგელოთა რა იხილეს“ 45 v — 46 v; 40. „შობამან შენმან“ 46 v — 50 v; 41. „რომელმან იხსენ ყრმანი“ 51 r.

2. ბოლოში დართული აქვს მღვდელმთავრის წირვის წესი. აქ ჩამოთვლილია საგალობლები, რომლებიც სრულდება მღვდელმთავრის წირვის დროს (57 r — 58 r)

3. წინ უძღვის საგალობელთა სარჩევი 1 r.

4. ფანქრით ჩაწერილ საგალობლებს ფილიმონ კორიძე შემდეგში არჩევდა, ავკეთებდა და აძლევდა სუფთად გადასაწერად სხვებს. ამიტომ ამ ნუსხის 58 r-ზე მოთავსებული მინაწერი: „მარტო მღვდელმთავრის წირვის წესი იქნება მოკეცული ერთ რვეულში (თითო რვეული თითო ხმისათვის). გარდა ამისა განსაკუთრებით რვეულში უნდა იქნეს მოკეცული მდაბიური წირვის წესი, აგრეთვე ცალკე რვეულში რიგრიგობით მწუხრის და ცისკრის წესი. რგა ხმა, უფალო, ღაღად-ვყავ და ღმერთი უფალი თავის ტროპარებით კიდევ ცალკე რვეულში“ 58 r.

670

მიცვალებულის საგალობლები ნოტებზე. 1893

54 ფ; 33,5 × 25; სანოტო ქაღალდი. მუყაოს მკვრივი ყდა; ნოტები: ტექსტი მხედრულით; ფანქრით ნაწერი; დაწერილია საგალობლების ნოტებზე გადამღები ფილიმონ კორიძის ხელით (იხ. ქ 665-ის აღწერილობა, შენ. 2); 1893 წ. (იხ. ზემო ყდის შიდა გვერდი.); დაუწერელია 1 v, 54 r — v.

მიცვალებულის საგალობელის პარტიტურა. [ნოტებზე გადაღებულია ფილიმონ კორიძის მიერ]. პარტიტურა მეხუთე. „მოკვეთილი კვეთს მეწამულსა და ღელვათა მზრდელი ზღვისაგან ხმების...“ 2 r — 53 v.

შენიშვნა: 1. პარტიტურა ჩაიცავს შემდეგ საგალობლებს: 1. „მოკვეთილი კვეთს მეწამულსა“ 2 r — v; 2. „სამებაჲო წმინდაო“ 3 r — v; 3. „რაჟამს წინასწარმეტყველმან“ 3 v — 4 r; 4. „ბნელისაგან ცოდვათა“ 4 v — 5 r; 5. „სულთა თანა აღსრულებულსა“ 5 r—7 v; 6. „დიდება შენდა, უფალო“ 7 v; 7. „ისპოლა“ 7 v; 8. „კურთხეულ ხარ შენ, უფალო“ 8 r; 9. „სახელისა შენისათჳს“ 8 r; 10. „შეიწყალე მონა ესე“ 8 v; 11. „კურთხეულ ხარ შენ, უფალო“ 9 r; 12. „დიდება მამასა და ძესა“ 9 r — v; 13. „მუცლად იღო“ 9 v — 11 r; 14. „წმინდათა თანა“ 11 r — 13; r; 15. „ჰოი სასუფეველი“ 13 v — 14 r; 16. „ცა ვერცელი განსაცვიფრებელ არს“ 14 v — 15 v; 17. „შენ მხოლო სანატრელ ხარ“ 16 r—17 v; 18. „სულთა თანა აღსრულებულსა მართალთასა“ 18 r — 23 v; 19. „უფალო, შეგვიწყალენ“ 24 r; 20. „მოგებმადლე, უფალო“ 24 v

21. „უპატიოსნესა ქერაბიმთასა“ 24 v — 25 r; 22. „დიდება მამასა და ძესა“ 25 r—v; 23. „საუკუნოდ იყავნ ხსენება“ 26 r; 24. „საუკუნოდ იყავნ ხსენება მისი“ 26 r—v; 25. „კურთხეულ ხარ შენ, უფალო“ 26 v; 26. „შეიწყალე მონა ესე“ 27 r—v; 27. „სახელისა შენისათვის“ 28 r; 28. „კურთხეულ ხარ შენ, უფალო“ 28 r—v; 29. „დიდება მამასა და ძესა“ 28 v—29 v; 30. „მოწყეთილი კეფის მეწამღესსა“ 30 r—31 v; 31. „სამებაო წმინდაო“ 31 v—33 r; 32. „რაჟამს წინასწარმეტყველმან“ 33 r—34 v; 33. „ბნელისაგან ცოდვათასა“ 34 v—36 v; 34. „მუცლად იღო იონაჲ“ 36 v—38 v; 35. „წმინდათა თანა“ 38 v—42 v; 36. „ჰოჰა სასწაული“ 42 v—44 v; 37. „ცა ვრცელი განსაცვიფრებელ არს“ 45 r—47 r; 38. „შენ მოხელე სანატრელ ხარ“ 47 v—49 r; 39. „უფალო, შეგვიწყალენ“ 49 v; 40. „დიდება შენდა, უფალო“ 49 v—50 r; 41. „წმინდაო ღმერთო“ 50 r—51 r; 42. „ზღვა მეწამული“ 51 r—53 r; 43. „განუსვენე“ 53 r—v.

2. წინ უძღვის საგალობელთა სარჩევი 1 r.

671

მღვდელმთავრის პარტიტურა. XIX — XX

172 გვ; 25 × 19; სანოტო ქაღალდი; შავი კოლენკორის ყდა; ყდაზე ვარაყით ამოტვიფრული წარწერა; აქვს ყდის საცავი ფურცლები; ნოტები; ტექსტი მხედრულით; [XIX — XX ს.]; დაუწერელია: გვ. 16—24, 50—52, 124—172.

მღვდელმთავრის პარტიტურა [ნოტებზე გადაღებული ფილიმონ ქორიძის მიერ]. „ისპოლა ედი დესპოტა...“ გვ. 1—123.

შენიშვნა: 1. პარტიტურა შეიცავს შემდეგ საგალობლებს: 1. „ისპოლა“ გვ. 1; 2. „ღირს არს და ჴმშარიტად“ გვ. 2—6; 3. „ტონ დესპოტონ“ გვ. 7; 4. „ულხინე“ გვ. 8—14; 5. „მოკლე ისპოლა“ გვ. 15; 6. „ამინ, უფალო, შეგვიწყალენ“ გვ. 25—27. 7. „მხოლოდ შობილი ძე“ გვ. 28—31; 8. „მოეცადით თაყვანი-ვისცეთ“ გვ. 32—34; 9. „ისპოლა გძელი“ გვ. 35—36; 10. „უფალო, აცხოვნე“ გვ. 37; 11. „მრავალჟამიერ“ გვ. 37—39; 12. „წმინდაო ღმერთო“ გვ. 39—41; 13. „წარგზავნა რომელიმე“ გვ. 42; 14. „ალილუია“ გვ. 43; 15. „და სულისაცა შენისა“ გვ. 43; 16. „დიდება შენდა, უფალო“ გვ. 43; 17. „ისპოლა მოკლე“ გვ. 44; 18. „უფალო, შეგვიწყალენ“ გვ. 44—49; 19. „ჲდა ვითარცა მეუფისა ყოველთასა“ გვ. 53—55; 20. „დიდება შენდა, ჴრისტე ღმერთო“ გვ. 56—57; 21. „წმინდანო მოწამენო“ გვ. 57—59; 22. „ისაია მხიარულ ყავ ქალწულსაწ“ გვ. 59—60; 23. „ჯგსიოს“ გვ. 61; 24. „კარიელეისონ“ გვ. 61—62; 25. „ისპოლა მოკლე“ გვ. 63; 26. „უფალო, შეგვიწყალენ“ გვ. 63; 27. „მოგვმადლე, უფალო“ გვ. 63—64; 28. „მამასა და ძესა და წმინდაო სულსა“ გვ. 65; 29. „მრწამს ერთი ღმერთი“ გვ. 65—68; 30. „წყალობა, მწვადობა შესწირავი ქებასა“ გვ. 69; 31. „ღირს არს და მართალ თაყვანისცემა მამისა გვ. 69—71; 32. „წმინდაო, წმინდაო უფალო საბაოთ, სავსე არიან ცანი“ გვ. 71—74; 33. „შენ გიგალობთ, შენ გაკურთხებთ“ გვ. 74—76; 34. „ღირს არს ჴმშარიტად“ გვ. 76—79; 35. „ყოველთა და ყოველისათვის“ გვ. 79—81; 36. „ცრთ არს წმიდა, ერთ არს უფალი“ გვ. 82; 37. „განიცადე, აჭებდით უფალსა“ გვ. 82—89; 38. „კურთხეულ არს მომავალი“ გვ. 89—90; 39. „ნათელი ჴმშარიტი ვიხილეთ“ გვ. 90; 40. „აღვაცე პირი ჩემი ქებითა“ გვ. 91—95; 41. „განმანათლებელი ჩვენი“ გვ. 96—102; 42. „ჯრელი მზისა შემომქმედი“ გვ. 103—113; 43. „ალილუია არ‍ცივი“ გვ. 114—119; 44. „წმინდაო ღმერთო“ (თქმული დუმბაძის) 120—123;

2. 94 გვერდთან ჩაკერებულია ორი ფურცელი. ფურცლის პირველ გვერდზე მოთავსებულია გალობის ტექსტი იმპერატორ ნიკოლოზ ალექსანდრესძეზე და მისი ოჯახის წევრებზე.

3. პარტიტურაში ქართულ საგალობლებთან ერთად მოთავსებულია საგალობლები ბერძნულ ენაზე.

672

საგალობლები ნოტებზე. 1917

IX+415 ფ.; (830 გვ.); 36,8×27,3; სანოტო ქაღალდი; ტყავგადაკრული, ვარაყით ამოტვიფრული და წარწერიანი მუყაოს ყდა; ნოტები; ტექსტი მხედრულით; სათაურები სინჯურით; თავკაზმულობა: (გვ. 1, 400, 749). ყოველი საგალობლის ბოლოს მოთავსებულია ბოლოკაზმულობა; 1917 წ. 12 ივლისი (გვ. 747); გადამწერი: მღვდელმონაზონი ეგვთიმე [კერესელიძე] (გვ. 747): დაუწერელია: გვ. 20, 34, 118, 198, 238, 258, 280, 300, 308, 318, 378, 576, 612, 748, 816 — 830.

[საგალობლები, ნოტებზე გადაღებულია ფილიმონ ქორიძის მიერ]. „პარტიტურა 16. სრულიად წელიწადსა შინა სახმარებელი რვა ხმა, აღდგომის სამწუხრო საგალობელნი. — აკურთხევს სული ჩემი უფალსა...“ გვ. 1 — 815.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის: ა) „შინაარსი წიგნისა ამის: 1. სრულიად წელიწადსა შინა სახმარებელი რვა ხმა აღდგომის სამწუხრო ყოველნი საგალობელნი“ გვ. 1—392.

2. „სრულიად საქართველოს საკათალიკოსო მართლმადიდებელი ეკლესიის წმიდათა დასთა და საუფლო დღესასწულთა ტროპარნი“ გვ. 393—632.

3. სრული პარაკლისი, საგალობელი და. საეედრებელი ყოველად წმიდისა ღვთისმშობელისა მიმართ გვ. 633—747.

4. „სრული პარაკლისი, საგალობელი და საეედრებელი მაცხოვრისა უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტეს მიმართ“ გვ. 749—815.

ბ) „სარჩევი წიგნისა ამის საგალობელთა“ II — IX.

2. ხელნაწერში დღეს კონსერტი შემდეგი მისამართით: „სადღური მცხეთა მცხეთის სობოროში, მამა ევთიმე კერესელიძეს“.

3. საგალობლები ნოტებზე გადაღებულია ფილიმონ ქორიძის მიერ 1906—8 წლებში, ქ. ოზურგეთში (იხ. Q 665-ის აღწერილობა შენ. 2).

ანერძები: 1. „ევთიმე“ გვ. 61, 75, 88, 162, 257, 268, 290, 307, 317, 359, 364.

2. „ოსანრულდა ქილოზედ გაწყობილი რვა ხმა, აღდგომის ტროპარნი თეისის ღვთისმშობლისანებითურთ. რვა ხმა კვირიაკესა ზედა საგალობელი შემდგომად „აწ განტკბევსა“ და „ღმერთი უფალსა“ ზედა საგალობელი. ჟამთუ გენებოს უფრო გამშვენებულად თქმა, იგიეე ამავე ტროპარებისა, იხილე ცისკარში შემდგომად „ღმერთი უფალსა“ წერებული. ევთიმე“ გვ. 377.

3. „დიდება შენდა, ყოველად წმიდაო ღვთისმშობელო, ჭალწულო მარიამ, დიდება შენდა!!! რამეთუ ჰა ესერა 14 წელი არს მას შემდეგ, რომელ დროსაც ვისწავლე სრულიად პარაკლისისა ესე გალობანი და დღეს, 1917 წ. 12 ივლისს, მადლითა და შეწევნითა შენითა სრულ იქმნა ნოტებზე დაწერაცა. მღვდელი მონაზონი ეგვთიმე გელათისა“ გვ. 744.

673

საგალობლები ნოტებზე. 1891 — 1920

XVI + 670 ფ.; (1340 გვ.); 35,7×26,5; სანოტო ქაღალდი. ტყავგადაკრული ამოტვიფრული ხის ყდა; ნოტები; ტექსტი მხედრულით; სათაურები სინგურით; თავკაზმულობა (გვ. 1, 107); ყოველი საგალობლის ბოლოს მოთავსებულია ბოლოკაზმულობა 1891—1920 წ. (გვ. 1326, 1338); გადამწერი: ეგვთიმე [კერესელიძე] (გვ. 1338); დაუწერელია: გვ. XVI v. 106, 282, 668, 692, 900; 1152, 1170, 1339, 1340.

[საგალობლები, ნოტებზე გადაღებულია ფილიმონ ქორიძის მიერ]. პარტიტურა. წიგნი 17. სრულიად წელიწადსა შინა სახმარებელი, რაჲ ხმა. პარაკლიტონი აღდგომისა და სადღესასწაულ[ო] სრული საცისკრო საგალობელნი. არს საკუთრება მღვდელმონაზონ ექვთიმესი. 1891 — 1920 წ. — რაჲ ხმა სამებიანის საგალობელნი სძლისპირნი... გვ. 1;

შენიშვნა: 1. პარტიტურა შეიცავს შემდეგ საგალობლებს:

1. „რაჲ ხმა სამებიანის საგალობელნი სძლისპირნი ყოველთა კვირიაკეთა შუადამიანთა ზედა“ გვ. 1 — 92;

2. „კვირიაკესა ცისკრად, გალობა შუადამისა. შემდგომად სამებიანის რაჲ ხმა საგალობელთა იგალობების“ გვ. 93 — 105;

3. „დასაწყისი სრულიად წელიწადსა შინა სახმარი, სრული ცისკრის რაჲ ხმა საგალობელთა“ გვ. 107 — 134;

4. „რაჲ ხმა, ტროპარნი აღდგომისანი“ გვ. 135 — 185;

5. „რაჲ ხმა „ალილუია“ (ღმერთი უფალი მაგიერი). თავის რაჲ ხმა სამებიანის ტროპარებითა, ცისკრად დიდ მარხვაში და სხვა მარხვების სადა დღეებში საგალობელი, ყველა თავის ჩართვების მუხლებითა“ გვ. 186 — 281;

6. „დასაწყისი რაჲ ხმა აღდგომის სტიხოლოგიის ფსალმუნთა წარდგომათანი“, გვ. 283 — 396;

7. „ყოველ დღესასწაულთა ზედა ორთა ფსალმუნთა საგალობელნი. აქებდით... და აუარებდით... უფალსა“ გვ. 397 — 422;

8. „მდინარეთა ზედა ბაბილოვნისათა (შემდგომად აქებდისა)“ გვ. 423 — 427;

9. „ცისკრად სადღესასწაულო სადიდებელნი“ გვ. 428 — 508;

10. „რაჲ ხმა, იაკჳნი“ გვ. 509 — 522;

11. „რაჲ ხმა, პარაკლიტონის ანტიფონნი (აღსავალნი)“ გვ. 523 — 614;

12. „რაჲ ხმა, საცისკრო სახარების წარდგომანი აღდგომისანი“ გვ. 615 — 623;

13. „ყოველთა დღესასწაულისათჳს საცისკრო სახარების წარდგომანი“ გვ. 624 — 654;

14. „რაჲ ხმა სძლისპირნი“ გვ. 655 — 772;

15. „კატავასია აღდგომის სძლისპირნი ბრწყინვალე აღდგომის დღიდან, ვიდრე ამაღლებადმდე“ გვ. 773 — 788;

16. „კატავასიანი ანუ დასაფარებელნი სძლისპირნი სრულიად წელიწადსა შინა სახმარებელნი“ გვ. 789 — 899;

17. „ადიდებს სული ჩემი“ გვ. 901 — 904;

18. „უპატიოსნესსა... საცისკრო (ქრელი)“ გვ. 905 — 910;

19. „რაჲ ხმა, წმიდა არს უფალი ღმერთი ჩუენი“ გვ. 911 — 918;

20. „საცისკრო გამშთანაულებელნი ათერთმეტთანი“ გვ. 919 — 982;

21. „განმანათლებელნი ყოველთა შეიდეულთა დღეთა“ გვ. 983 — 996;

22. „განმანათლებელნი „ღრჳა“ ხმათა ზედა ყოველ შეიდეულთა დღეთა, დიდ-მარხვათა წინა და სხვა მარხვათა“ გვ. 997 — 1038;

23. „ყოველი სული აქებდით უფალსა“ გვ. 1039 — 1052;

24. „აქებდითსა ზედა დასდებელნი საცისკრონი, რაჲ ხმა პარაკლიტონისანი“ გვ. 1053 — 1151;

25. „ღრჳა ხმა, უმეტესად კურთხეულ ხარ შენ“ გვ. 1153 — 1169;

26. „დიდება მაღალიანი“ გვ. 1171 — 1188;

27. „დიდება მაღალიანის ორი ტროპარი რაჲ ხმათა ზედა“ გვ. 1189 — 1212;

28. „ცისკრად „შეგვიწყალენის“ კერძესა ზედა“ გვ. 1213 — 1217;

29. „ცალობა პირველისა ჟამისა“ გვ. 1219 — 1228;

30. „ათორმეტ საუფლოთა და დიდთა დღესასწაულთა სტიხოლოგიის წარდგომათა საგალობელნი“ გვ. 1229 — 1326;

31. „წირვასა ზედა. რაჲ ხმა, — აღდგომის სამოციქულოს წარდგომანი“ გვ. 1327— 1334;

32. „წირვის რაჲ ხმა, ალილუია“ გვ. 1335 — 1338;

2. წინ უძღვის საგალობელთა სარჩევი გვ. I — XVI;

3. ეს საგალობლები ნოტებზე გადაუღია ფილიმონ ქორიძეს (იხ. № 665-ის აღწერილობა, შენ. 2).

ანდერძები: 1. „ექვთიმე“. გვ. 134, 788, 899; 1326, 1331, 1334.

2. „აჰ დასრულდა მრავალ წლიდგან ნაღვაწი აღდგომის რვა ხმა სტიხოლოღიათა წარდგომანი. მღვდელ-მონაზონი ექვთიმე“ გვ. 396.

3. „იეროდიაკონი გელათისა ევთიმე“ გვ. 772.

4. „სამწუხაროდ ჩვენდა! სთქვა ამ გალობის მცოდნემ და ნოტებზე დამწერმა მამა დეკანოზ რაჟდენ ხუნდაძემ, რომ ეს „შენ ღვთისმშობელსა“ დედასა ნათლისასა, უპატიოსნესა“ ყოფილა ძველ დროში „რვა ხმად“ და ბოლოს დროებში მისი მცოდნე არავინ ყოფილა მთელ საქართველოში, მხოლოდ სცოდნიათ მგრელიაში ახანთრი ჯალაგანიძეებს. იქ იმათგან შეუსწავლია ზემოდ ხსენებულ რაჟდენ ხუნდაძეს ეს ერთი მხოლოდ იმ რვა ხმათაგან და (ისიც არ ვიცით, თუ ეს საგალობელი რომელი ხმის არის!). ამის შემდეგ მეტის სწავლის დრო აღარ ჰქონია და შემდგ სხვასაც აღარავის ეუსწავლია. ამრიგად, მცოდნე - მგალობელთა სიკვდილის შემდეგ საგალობელი რვა ხმა „შენ ღვთისმშობელსა დედასა ნათლისასა, უპატოსნესა დაკარგულა. ექვთიმე“ გვ. 910.

5. „აჰ დასრულდა მერვე ხმის „აქებდითსა“ ზედა დასდებელნიც, ჰეშმარიტად წეწუენითა ღვთისათჳ! 1915 წ. 26 მარტი. გელათის მონასტერი იეროდიაკ. ევთიმე“ გვ. 1151.

6. „ვიწყე წერა წიგნისა ამის ღვთისა მიმართ „სარწმუნოებით“, ვიწრომე „სასოებით“ და დავაასრულე „სიყვარულით“. — და აწ ნაწრომი ესე ჰგიეს, ხოლო მწირომელი წარვალს, მღვდელ-მონაზონი გელათისა ექვთიმე. 1891 — 1919 წ.“ გვ. 1326;

7. „დიდება შენდა, უფალო იესო ქრისტე, ძალო ცხოვრებისა ჩემისაო, რამეთუ, რომელი არა ვიცოდი, მადლითა შენითა ვისწავე და, რომელი არა შემიძლო, შემძლებელ მყავ დაწერად წიგნისა ამის მხიარულებითა... და აწ მწირომელი წარვალს, ხოლო ნაწრომსა ამას შეგვედრებ შენ, რათა ჰგიებდეს ერთა შორის ყოვლადეგ მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამინ. ცოდვილი მღვდელმონაზონი ექვთიმე გვ. 1338.

674

საგალობლები ნოტებზე. 1891 — 1931

XIII×420 ფ. (840 გვ.); 36×26; სანოტო ქაღალდი; ტყავგადაკრული ამოტვიფრული ხის ყდა; ნოტები; ტექსტი მხედრულით; სათაურები სინგურით; აქვს თავკაზმულობა და პოლოკაზმულობა; 1891—1931 წ. (გვ. 838); გადამწერი: ექვთიმე [ქერსელიძე] (გვ. 838); დაუწერელია: გვ. 188, 192, 839, 840.

„ქართული გალობა. სამი წირვის წესი, ლიტურგია მღვდელთმთავართაჳს და მღვდელთათჳს, მთელი წლიური საწირვო საგალობლები. პარტიტურა წიგნი I. 1900 — 1932 წ. საკუთარი შრომა იღუმ. ექვთიმე“.

შენიშვნა: 1. პარტიტურა შეიცავს შემდეგ საგალობლებს: 1. „ლიტურგია მღვდელმთავართაჳს და მღვდელთათჳს. წირვის საგალობელნი, დაწერილი ნამდვილ კილოზედაც და გამშვენებითაც“ გვ. 1 — 62;

2. „წირვის ზედა რვა ხმა, აღდგომის სამოციქულოს წარდგომანი“ გვ. 63 — 67;

3. „წირვასა ზედა სამოციქულოს წარდგომანი ყოველთა შეიდეულთა დღეთანი“ გვ. 67 — 70;

4. „წირვის რვა ხმა, ალლილუია“ გვ. 71 — 149;

5. „განცადეს საგალობელნი“ გვ. 150 — 187;

6. „წირვის წესის საგალობელი, ნამდვილ კილოზედ დაწერილი ყოველ საუფლო დღესასწაულთა მეცხრე სძლისპირებით და ტროპარებით“ გვ. 193 — 344;

7. „საბაჯო საგალობელი, სადა კილო წირვის წესი“ გვ. 245 — 266;

8. „პირველ შეწირული ანუ განაზღების წირვის წესი“ გვ. 267 — 300;
9. „დიდი ვასილის წირვის საგალობელნი“ გვ. 301—333;
10. „საგალობლები მღვდლად ანუ დიაკვნად კურთხევის დროს და ეგრეთვე ერისკაცის ჯვარისწერის დროს სათქმელი“ გვ. 334 — 364;
11. „ყველა საუფლო დღესასწაულების წირვის საგალობელნი“ გვ. 365 — 384;
12. „14 სექტემბერს, ამაღლება პატიოსნისა და ცხოველისმყოფელისა ჯვრისა. წირვაზე“ გვ. 385 — 404;
13. „21 ნოემბერს, ტაძრად მიყვანება ყოვლად წმიდისა ღვთისმშობელისა“ გვ. 405 — 421;
14. „25 დეკემბერს, შობა უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი“ გვ. 422 — 450;
15. „1-ლი იანვარი, დღესასწაული წმ. ვასილი დიდისა და წინადაცვეთისა“ გვ. 451 — 464;
16. „6 იანვარს, ნათლისღებას“ გვ. 465 — 482;
17. „2 თებერვალს, მირქმა უფლისა“ გვ. 483 — 498;
18. „25 მარტი, ხარება ყოვლად წმიდისა ღვთისმშობელისა გვ. 499 — 511;
19. „მოძრავნი დღესასწაულნი დიდმარხვის მეექვსე კვირიაკის შაბათსა, დღესასწაული წმიდისა მართლისა ლაზარესი“ გვ. 512 — 519;
20. „კვირიაკესა მეექვსესა, — ბზობა“ გვ. 520 — 546;
21. „ბრწყინვალე ქრისტეს აღდგომის დღესასწაულის წირვის ჟამნობათათვის“ გვ. 547 — 577;
22. „ბრწყინვალე აღდგომის წირვის საგალობელნი“ გვ. 578 — 594;
23. „ბრწყინვალე კვირიაკის შვიდეულის დღეებში წირვაზედ წარდგომანი“ გვ. 595 — 603;
24. „აღდგომის შემდეგ მეექვსე კვირიაკის ხუთშაბათს, ამაღლება უფლისა“ გვ. 604 — 620;
25. „სულთწიდის მოფენა წირვაზედ“ გვ. 621 — 636;
26. „24 ივნისს, შობა იოანე ნათლისმცემელისა“ გვ. 637 — 641;
27. „29 ივნისს, პეტრე-პავლობა“ გვ. 642 — 646;
28. „6 აგვისტოს, ფერისცვალება უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი“ გვ. 647 — 667;
29. „15 აგვისტოს, მიძინება ყოვლად წმიდისა ღვთის-მშობელისა“ გვ. 668 — 683;
30. „29 აგვისტოს თავის კვეთა წმ. ნათლის მცემელისა“ გვ. 684 — 692;
31. რვა ხმა კვირიაკეთა, ლიტურღიასა ზედა მომიხსენენი“ გვ. 693 — 736;
32. „რვა ხმა დიდება... და აწდა...“ გვ. 737 — 740;
33. „1-ლი ჟამის საგალობელი ხმა ვ“ გვ. 741 — 777;
34. „ქება ქებულთა, მინასიკი“ გვ. 778 — 793;
35. „მიცვალებულთა საგალობელნი“ გვ. 795 — 834.

2. წინ უძღვის საგალობელთა სარჩევი. I — XXVI.

3. 189 გვერდზე მოთავსებულია „მთასახედი“. „მთასახედი“ შეიცავს ქართული გალობის წესსა და კანონს.

4. ხელნაწერში ზოგჯერ აღნიშნულია გალობის დროს მღვდელთმსახურების შესრულების წესიც, მაგ. გვ. 835 — 838.

5. საგალობლები ნოტებზე გადაუღია ფილიმონ ქორიძეს (იხ. Q 665-ის აღწერილობა, შენ. 2).

ანდერძები: 1. „1898 წ. დამწერელი კილო-გალობისა პირველ ხმაზე იყო მ ა ქ ს ი მ ე რ. შ ა რ ა ძ ე და გადამცემელი მგალობელი კილო-გალობისა იყო ს ვ ი მ ო ნ მ ო ლ ა რ ი შ ვ ი ლ ი, ხოლო სამ ხმაზე გამწყობელი და დამწერელი მე და მღვდ. ი ვ ლ ი ა ნ ე ნ ი კ ო ლ ა ძ ე, მღვდ. მონაზ. ე ვ თ ი მ ე“. გვ. 191.

2. „შეწევნითა ღვთისათა ნოტებზე დაწერეა დავასრულე მთელი წლის ყოველ წირვების ყოველგვარი ფშვინვიერი და უფსკრიერი საგალობლებისა. 1931 წ. 26 აპრილს. იღ. ე ვ თ ი მ ე“. გვ. 794.

3. „მადლითა და შეწევნითა ღვთისათა დავასრულე წიგნიცა ესე, მრავლის წლიდგან ყოველგვარად ნაზრუნევი და ნადვაწი... და აწ უძღვნი ჩემს საყვარელ სამშობლო მართლმადიდებელ ეკკლესიას, ერთა, ქალაქთა და მგალობელთა სადიდებლად ღვთისა, ამინ 1891 — 1931 წელი, ე ვ თ ი მ ი“ გვ. 838;

4. იხ. აგრეთვე მინაწერები. 67, 70, 187, 244, 260, 333, 546, 577, 692, 753, 778, 834.

675

კრებული. 1901

342 ფ.; 34,5×21; ქაღალდი ნაბეჭდი ჩარჩოთი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; ყდაზე ამოტიტვრულია: ჯვარი და წარწერა—„ფსალმუნთა განმარტებანი“.: აქვს ყდის საცავი ფურცლები; მბეჭდილი; სათაურები სინჯრით; აქვს თავკაზმულობა და ბოლოკაზმულობა: 1901 წ.; გადაწერი: ესტატე კურსელიძე. (340 r); დაუწერელია: 1 r — 2 v, 262 v, 266 v, 340 v — 342 v.

1. „ფსალმუნთა განმარტებანი. — ელაა ღვთისა არს მოსწრაფედ მოვლინება ძალსა საკვირველებათა...“ 3 r — 262 v;

2. [კლემაქსი] „სწავლანი წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩვენისა იოანე სინელ მამასახლისისანი, რომელნი მიუძღვნა მამა იოანეს რაითელ მამასახლისსა, რამეთუ ითხოვა მისგან, რათა აღწერნეს სწავლანი მონაზონთა მიმართ; პირველი თავი გამოსლის სოფლით. — შეწევნითა სახიერისა და კაცთმოყვარისა და მოწყალისა ღვთისა და მეუფისა ჩვენისათა ვიწყოთ სიტყუად... 267 r — 340 r.

შენიშვნა: 1. კლემაქსის ტექსტს წინ უძღვის: ა. „კიბე სათნოებათა ცად აღმყვანებელი, თქმული დანიელ მონაზონისა რაითელისა წიგნისა ამისთვის სულთა განმანათლებელისა, რომელსა ეწოდების კლემაქსი“ 263 r — v. ბ. „ცხოვრება წმიდისა ნეტარისა მამისა ჩვენისა იოანე სინელ მამასახლისისა. მოძღვრებითა განთქმულისა, სულთა განმანათლებელისა და ჴელმარტად სანატრელისა, რომელი-ესე აღწერა დანიელ მონაზონმან რაითელმან“ 264 r — 265 v;

გ. „ეპისტოლე წმიდისა მამისა იოანე რაითელ მამასახლისისა ნეტარისა მამისა იოანე სინელ მამასახლისისადმი“ 265 v.

დ. „ეპისტოლე წმიდისა და ნეტარისა იოანე სინელ მამასახლისისა, იოანეს მიმართ რაითელ მამასახლისისა, რომელსა ზედაწერილი ესე არს: „ფიცარნი სულიერნი“ 266 r.

2. კლემაქსის ტექსტში შიგადაშიგ ჩართულია თარგმანი, ე. ი. განმარტება.

ანდერძები: 1. (მთარგმნელისა ევქსთიმე მთაწმიდელისა): „ესე საცნაურ იყავნ ყოველთა, რომელნი იკითხვიდეთ ანუ სწერდეთ წმიდასა ამას წიგნსა, წმინდანო ღვთისანო, ვითარმედ ნეტარსა მას მამასა, (რომელსა ესე სულთა განმანათლებელი წიგნი უთქვამს), არა თუ კლემაქსი ეწოდების, ნუ იყოფენ, არამედ ითანე არს სახელი მისი, ხოლო კლემაქსი წიგნსა ეწოდების და არს კლემაქსი ბერძნულითა ენითა, ვითარმედ კიბე.

ხოლო ამისთვის ეწოდების წიგნსა ამას კიბე, რამეთუ ვითარცა კიბე სათნოებათა შექმნა წიგნი ესე. და მდაბლითა სჩქმეთაგან იწყებს, თანა მაღალთა მიმართ აღეველს, ვითარცა თვით აღსასრულსა წიგნისა ჰპოოთ გამოსახული კიბე სათნოებათა.

ხოლო რომელსა გამოკრებული იგი მცირედ პირველ ეთარგმნა, კლემაქსი ეთქუა მის წმიდისა და აწ, უკეთუ ვინმე წიგნისა სახელსა ატყოდეს, ჰსთქუნ კლემაქსი, რომელ არს კიბე, ხოლო უკეთუ წმიდისა სახელსა მისსა ატყოდეს, თქუნ იოანე.

ვინათგან უკუე პირველსა მას თარგმანსა მრავალი მდუმრიად დაეწერა და მრავალი დაეგდო, ამისთვის მე გლახაკმა ევთიმ ბრძანებითა წმიდისა მამისა ჩემისა იოანესითა ვსთარგმნე ესე, ვითარცა თვით მას წმიდასა ეთქუა ბერძულად, რამეთუ ბერძენი იყო იგი ნათესავით.

აწ უკუე, რომელნიცა ამას წმიდასა წიგნსა იკითხვიდეს, ლოცვა ჴყავით წმიდისა მამისა ჩემისა იოანესთვის და ჩემთვის ცოდველისა ევთიმესა, და რომელნი ჰსწერდეთ, ვითარცა აქა ჰპოვოთ, ესრეთ დასწერეთ და თავნი, ვითარცა აქა იყვნენ,

ეგრეთ დასხენით, რამეთუ მე მიპოვნიან ეგრეთ, დამისხამს ყოველნი წოლილთა და ამათცა სიტყვათა ნუ ვინ დააგდებთ, არამედ დასწერდით ღვთისათვის და ჩემსაცა ცოდვილისა სახელსა" 263 r.

2. (გადამწერისა ესტატე კერესელიძისა): „მონა ვარ უხმარი, ხოლო რაიცა ჯერ იყო ჩემდა, ქმენ თიხამან, არა მე, არამედ ღმერთმა, რომელმანცა შემქმნა მე თიხა ესე სახმარად ძლიერისა მარჯვენისა თვისისა, მან ჰქმნა ყოველი კეთილი, მას ჰშვენის ყოველთა მიერ ჭება-დიდება, პატივი და თაყვანისცემა ყოველდღე მარად საუკუნეთა უკუნითი უკუნისამდე, ამინ.

ხოლო მე შემინდვეთ, მამანო და ძმანო, თუ რაიცა შეცთომით გადმოვწერე წიგნსა ამას შინა, და შენიშნოთ უმეცრება ჩემი, ამისთვის ნუ მწყევთ, არამედ შემევედრეთ მოწყალესა ღმერთსა. — მონა ღვთისა ესტატე კერესე[ლიძე], ბეთანიის მონასტერი, 1901" 340 r.

676

საგალობლები ნოტებზე. 1884

72 ფ.; 36,8 × 25,5; სანოტო ქაღალდი; კლენკორგადაკრული მუყაოს ყდა; ნოტები, ტექსტი მხედრულით; სათაურები რუსულ ენაზე; ტექსტი ქართულ ენაზე; 1884 წ. (4 r); დაუწერელია: 1 r — v, 3 v, 4 v, 11 r — v, 68 v — 72.

„Полная обедня св. Іоанна Златоустого, переложенная на ноты Филимоном Коридзе, 1884 года. პირველი წიგნი. ქუთაისში დაწერილი. რვეული მე 6, სამ ხმაზე გაწყობილი". 5 r — 127 r.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის საგალობელთა სარჩევი 2 r — 3 r.

2. ხელნაწერი დალუქულია და გატარებულია იმერეთის საეპარხიო კანცელარიაში. 72 v.

მინაწერები: 1. „ეს რვეული შემოწირული ფილიმონ ქორიძისაგან, რომელიც გადაიღო ტფილისში დაკაშიძის და კონტრიძისაგან გადაცემული" 4 r.

2. „Всей тетради писанных, перенумерованных и шнуропрепечатанных стодвацать семь страниц (127 стран.). Секретарь Имер. Епарх. Канц. Тутберидзе, помошник секретаря Л. Чачанидзе" 72 v.

3 (წითლით): „Дозволено цензурою, 29 октября 1894 года, Тифлис, цензор князь Р. Эристов" 72 v.

677

საგალობლები ნოტებზე. 1885

100 ფ.; 31,9 × 25; სანოტო ქაღალდი, კლენკორგადაკრული მუყაოს ყდა; აქვს ყდის საცავი ფურცლები; მერვე რვეულის ფურცლები დაზიანებულია; ნოტები; ტექსტი მხედრულით; სათაურები რუსულად; 1885 წ. 40 v; დაუწერელია: 1 r — v, 2 v, 41 v, 44 v, 50 v, 52 v, 56 v.

საეკლესიო საგალობლები, [ნოტებზე გადაღებულია ფილიმონ ქორიძის მიერ.] „მეორე წიგნი, რვეულები: 1-ლი 9 და 8, სამ ხმაზე გაწყობილი, ქუთაისში დაწერილი".

შენიშვნა: 1. შედგება შემდეგი საგალობლებისაგან:

ა. „სამღდელმთავრო და სამღდელო ლიტურგიის წირვის წესი", რვეული I, 4 r — 40 r.

ბ. „იგივე პირველი რვეულის წირვის წესი, რომელიც მგალობელთაგან მეორედ გასწორებულ და გამშვენებულ იქმნა", რვეული IX, 42 r — 55 r;

გ. „მიცვალებულის წესის აგების გალობანი თავის სძლისპირებით", რვეული VIII, 57 r — 100 r.

2. წინ ერთვის საგალობელთა სარჩევი 2r.

3. სამივე რვეული დალუქულია და გატარებულია იმერეთის სეპარაწოსო კანცელარიაში იხ. 40 v, 55v, 100v.

ანდერძები: 1. „სრული სამღუდელთმთავარო წორავის გალობა ესე წ'დ იოანნე ოქროპირისა არის, გარდაცემული ჩუნ5 ქვემოთ ამისა ხელისმომწერთაგან მგალობლებთ: ახაურის დიმიტრი როსტომის ძის ჭალაგანიძისა, მთავარდიაკონის რაჟდენ თომასძის ხუნდაძისა და ივლიანე იოსებისა ძის წერეთლისა ეკრიპიელის მგალობლის ბ. ფილიმონ ქორიძისადმი, რომელმანც გარდაიღო ნოტებზე იმ ნამდვილის და მტკიცე კილოით, რომელსაც ვგალობთ ჩუნ(!) მარტვილის საკათედრო სობოროს მგალობელი დიმიტრი როსტომის ძე ჭალაგანიძე, ქუთაისის სასულიერო სასწავლებლის ქართული გალობის მასწავლებელი მთავარდიაკონი რაჟდენ თომასძე ხუნდაძე, ქუთაისს საკათედრო სობოროის იპოდიაკონი ივლიანე იოსებისძე წერეთელი, 5-სს ივნისს 1885-სა წელსა“ 40 r — v.

2. „1885 წელსა ივლისის 12 დღესა, ჩვენ ქვემო ამისა ხელის მომწერნი მგალობელნი, აღმორჩეულნი საეკლესიო გალობის აღმადგენელის კომიტეტისაგან, ახაური დიმიტრი როსტომისძე ჭალაგანიძე: დიაკონი რაჟდენ თომასძე ხუნდაძე და იულიანე იოსებისძე წერეთელი ვამოწმებთ, რომ ჩვენგან გადაცემული ამ წიგნში საგალობელნი მცირე და დიდი პანაშვიდი, წირვები ვასილი დიდისა და პირველშეწირულისა: და მღვდლად დიაკვნად ხელდასხმის დროს საგალობელნი, რიცხვით სულ ყველა ორმოცდორი ნაბერი, არის გადაღებული ნოტებზე ბ. ფილიმონ ქორიძისაგან იმ ნამდვილ და მტკიცე კილოით, რომელითაც ვგალობთ ჩვენ, რასა ზედა ხელს ვაწერთ: მგალობელი დიმიტრი როსტომისძე ჭალაგანიძე, მგალობელი ივლიანე იოსებისძე წერეთელი, სამღუდელო დიაკონი მგალობელი რაჟდენ თომასძე ხუნდაძე“ 100 r—v

678

საგალობლები ნოტებზე. 1885

156 ფ.; 32,4 × 25; სანოტო ქაღალდი; კოლეკტორგადაკრული მუყაოს ყდა; ნოტები; ტექსტი მხედრულით; 1885 წ. (155 v); დაუწერელია: 1 v, 2 v, 21 v, 156 r—v.

აღდგომის საგალობლები, [ნოტებზე გადაღებულია ფილიმონ ქორიძის მიერ]. „მესამე წიგნი, რეეული მე-2 და 3, სამ ხმაზე დაწერილი,“ დაწერილია ქუთაისში. 3 r — 268 v.

შენიშვნა: 1. Q 678 წარმოადგენს Q 667 და 669 ხელნაწერების სუფთად, მელნით გადაწერილ პირს.

2. წინ უძღვის სარჩევი 1 r—2 r.

3. ხელნაწერი დალუქულია და გატარებულია იმერეთის საეპარხოსო კანცელარიაში. ხელს აწერენ: თუთბერიძე და ჩაჩანიძე იხ. 20 v.

4. 1894 წ. 29 ოქტომბერს ხელნაწერს გაუვლია თბილისის ცენზორის ხელში. ხელს აწერს ცენზორი: რ. ერისთავი.

ანდერძი: 1. „აღნიშნული ამა ტეტრადში სამხმოვანი საგალობელნი სხვადასხვა დღესასწაულისა, რიცხვით ასი ნომერი (100), გარდაცემულნი ჩვენ ქვემო ამისა ხელის მომწერთაგან, და გადაღებული ნოტებზე ბ. ქორიძისა მიერ, არიან შეწყობილნი იმ ნამდვილი კილოით, ხასიათით და თვისებით, რომლითაც ვგალობთ ჩვენ და გალობენ ჩვენში, რას ზედა ჩვენის ხელის მოწერითა ვამტკიცებთ მგალობელნი: ახაური დიმიტრი ჭალაგანიძე, მგალობელი რაჟდენ ხუნდაძე, მგალობელი ივლიანე წერეთელი, 18 დეკემბერი 1885 წელი“. 155 v.

679

საგალობლები ნოტებზე. 1886

103 ფ.; 35 × 25,5; სანოტო ქაღალდი; კოლენკორგადაკრული მუყაოს ყდა; ნოტები; ტექსტი მხედრულით; სათაურები სინგურით; 1886 წ. (102 v); დაუწერელია: 1 v, 2 v, 3 v.

[საგალობლები სხვადასხვა დღესასწაულებისათვის, ნოტებზე გადაღებულია ფილიმონ ქორიძის მიერ.], „მეოთხე წიგნი, რეული 4-ე; სამზეზე გაწყობილი, დაწერილია ქუთაისში“.

შენიშვნა: 1. რეული შეიცავს შემდეგ საგალობლებს:

1. „ტროპარი ნათლის-მცემლის, ხმა დ. 24 ივნისს“ 4 r — 6 r;
2. „სადიდებელი ნათლისმცემლის“ 6 v — 7 v;
3. „ტროპარი პეტრე-პავლობის, ხმა დ. 29 ივნისს“ 8 r — 9 r;
4. „სადიდებელი პეტრე-პავლესი“ 9 v — 11 r;
5. „ტროპარი ფერისცვალების, ხმა გ., 6 აგვისტოს“ 11 v — 14 v;
6. „სადიდებელი ფერისცვალების“ 15 r — 16 r;
7. „წარდგომა სახარებისა“ 16 r — 16 v;
8. „სძლისპირი, ხმა ჱ., გალ. ა“ 16 v — 18 r;
9. „სძლისპირი, გალობა გ., ხმა დ“ 18 v —19 v;
10. „სძლისპირი, გალობა. გ., ხმა ჳ“ 19 v — 21 r;
11. „სძლისპირი, ხმა დ. გალობა დ“ 21 v — 22 v;
12. „სძლისპირი, ხმა ჲ, გალობა დ“ 23 r — 24 v;
13. „სძლისპირი, ხმა დ. გალობა ე“ 24 v — 25 v;
14. „სძლისპირი, ხმა ჳ. გალობა ე“ 26 r — 28 r;
15. „სძლისპირი, ხმა დ. გალობა ვ“ 28 r — v;
16. „სძლისპირი, ხმა ჳ. გალობა ე“ 29 r — 30 v;
17. „კონდაკი. ხმა ზ“ 30 v — 34 r;
18. „სძლისპირი, ხმა დ. გალობა ზ“ 34 r — 35 r;
19. „სძლისპირი, ხმა ჲ. გალობა ზ“ 35 v — 36 r;
20. „სძლისპირი. გალობა ჲ. ხმა ფ“ 37 r — 38 v;
21. „სძლისპირი, გალობა ჲ. ხმა ჳ“ 39 r — 41 v;
22. „ჩასართავი მეცხრე სძლის პირის“ 42 r — v;
23. „სძლისპირი, გალობა თ, ხმა დ“ 42 v — 44 r;
24. „სძლისპირი, გალობა თ, ხმა ჳ“ 44 r — 46 r;
25. „შესვლადი“ 46 r — 47 v;
26. „ტროპარი, ხმა ჲ, მიძინების“ 48 r — 49 v;
27. „სადიდებელი“ 49 v — 50 v;
28. „წარდგომა სახარებისა“ 50 v — 51 v;
29. „სძლისპირი“ 51 v — 53 v;
30. „სძლისპირი, გალობა გ, ხმა ა“ 54 r — 55 v;
31. „სძლისპირი, გალობა დ, ხმა ა“ 55 v — 57 v;
32. „სძლისპირი, გალობა დ, ხმა დ“ 57 v — 59 r;
33. „სძლისპირი, გალობა ე, ხმა ჲ 59 v — 61 r;
34. „სძლისპირი, ხმა, გალ. ე“ 61 r — 62 r;
35. „სძლისპირი, გალობა ვ, ხმა ა“ 62 v — 64 v;
36. „სძლისპირი, გალობა ზ, ხმა ჲ“ 65 r — 66r;
37. „სძლისპირი, გალობა ჳ“, 66 r — 68 v;
38. „სძლისპირი, გალობა ჳ. ხმა დ“ 68 v — 70 r;
39. „ჩასართავი მეცხრე სძლისპირისა“ 70 r — 71 r;
40. „სძლისპირი, გალობა თ, ხმა ა“ 71 r — 73 r;
41. „სძლისპირი, გალობა თ, ხმა დ“ 73 v — 75 v;
42. „ტროპარი, ხმა ბ, თავის კვეთის“ 75 v — 78 r;

43. „სადიდებელი ნათლის-მცემლისა“ 78 v — 80 r;
44. „დიდმარხვის პირველი კვირაკისა“ 80 r — 82 r;
45. „ტროპარი ხმა ღ“ 82 r — 85 r;
46. „დიდება მამასა და ძესა“ 85 r;
47. „ტროპარი, ხმა ღ“ 85 v — 87 r;
48. „ტროპარი, ხმა ღ 87 v — 89 r;
49. „1-ლი ჟამნის ტროპარი, ხმა ვ“ 89 r — 90 v;
50. „დიდება მამასა და ძესა“ 91 r;
51. „ტროპარი პირველ ჟამსა ზედა, ხმა ვ, განთიად შეისმინეზე“ 91 v — 93 r;
52. „მესამე ჟამნის ტროპარი, ხმა ვ 93 v — 94 v;
53. „ბული წმიდა დაბადე“ 95 r — 96 r;
54. „მესამე ჟამნის ტროპარის ბწ და..., ხმა ვ“ 96 r — 97 v;
55. „მეექვსე ჟამნის ტროპარი, ხმა ვ. 97 v — 98 v;
56. „ყოვრად-ღიე, ღმერთო“ 98 v — 99 r;
57. „დიდება მამასა და ძესა“ 99 v — 100 r;
58. „მეექვსე ჟამზე ტროპარი, ხმა ბ“ 100 v — 102 v.

2. წინ უძღვის საგალობელთა სარჩევი 2 r — 3 r.

3. წელნაწერი დალუქულია და გატარებულია იმერეთის საეპარხიოსო კანცელარიაში, ხელს აწერენ: თუთბერიძე და ლ. ჩაჩანიძე იხ. 103 v.

4. ხელნაწერს 1894 წ. 29. ოქტომბერს გაუყიდია თბილისის ცენზორის ხელში, ხელს აწერს ცენზორი რ. ერისთავი. იხ. 103 v.

5. ხელნაწერს აქვს დაბეჭდვის ნებართვა, ხელს აწერს: „გ. ხელიძე, 6 იანვარი 1901 წ“. 103 v.

ანგარიში: „1885 წელი, ივნისის **27** დღესა ამ რეეულში დაწერილი საგალობელნი სხვადასხვა დღესასწულებისათჳს, რიცხვით ორმოცდათერამეტი ნუმერი (59), არიან გარდაცემულნი ჩვენ კეშმი ხელის მომწერთა მგალობელთა დიმიტრი ჭალაგანიძისა, რაჟდენ ხუნდაძისა და ივლიანე წერეთლისა მიერ გალობათა ნოტებზე შემდგენელის ბ. ფილიმონ ქორიძისადმი, რომელმაც ზემოაღნიშნული ნუმრები საგალობელთა შეადგინა ნოტებზე იმ მტკიცე და ნამდვილის კილოით და ვარჯიშით, რომლითაც ვგალობთ ჩვენ, მგალობელნი: ახზ. დიმიტრი ჭალაგანიძე, დიაკონი რაჟდენ ხუნდაძე, ივლიანე წერეთელი“ 102 v — 103 r.

680

საგალობლები ნოტებზე. 1886

96 ფ.; 33,6 × 27; სანოტო ქაღალდი; კალენკორადაკრული მუყაოს ყდა; ნოტები: ტექსტი მხედრულით; 1886 წ. (96 r); დაუწერელია: 1 r — v, 2v, 3 v.

„სრული ოქროპირის წირვის წესი, ფილიმონ ქორიძის გადაღებული ანტონ დუმბაძისა, დიმიტრი ჭალაგანიძისა, რაჟდენ ხუნდაძისა და ივლიანე წერეთლის დახმარებით, წიგნი მეხუთე, რეეული მეხუთე, სამ ხმაზე გაწყობილი, დაწერილია ქუთაისში“ 5 r — 96 r.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის საგალობელთა სარჩევი 2 r, 3 r.

2. ხელნაწერი გამზადებულია დასაბეჭდად. აქვს სატიტულო ფურცელი წარწერით: „მ. შარაძისა და ამხანაგობის სტამბის გამოცემა. სრული ოქროპირის წირვის წესი, ფილიმონ ქორიძის გადაღებული ანტონ დუმბაძისა, დიმიტრი ჭალაგანიძისა, რაჟდენ ხუნდაძისა და ივლიანე წერეთლის დახმარებით, სტამბა მ. შარაძისა და ამხანაგობისა, 1894 წ.“ 4 r.

3. ნებადართულია დასაბეჭდად, ხელს აწერენ: ცენზორი ა. ქიშმიშოვი (4 v) და გ. ხელიძე (96 v);

4. ხელნაწერი დალუქულია და გატარებულია იმერეთის საეპარხიოსო კანცელარიაში, ხელს აწერენ: თუთბერიძე და ლ. ჩაჩანიძე.

5. გატარებულია თბილისის ცენზორის რ. ერისთავის ხელში 1894 წ. 29 ოქტომბერს 96 ვ.

ანდერძი: „1886 წელსა, დეკემბრის 10 დღესა, აღნიშნული ამ რვეულში საგალობლები, რიცხვით სამოცდა ექვსი (66) ნომერი, არიან გარდაცემული ჩვენგან და გარდაღებული ნოტებზე ბ. ფილიმონ ქორიძისაგან იმ ნამდვილ კილოით, რომელითაც ვგალობთ ჩვენ, რასა ხედა ხელს ვაწერთ: ახხ. დიმიტრი ჭალაგანიძე, მთავარდიაკონი რაჟდენ ხუნდაძე, იმოდიაკონი ივლიანე წერეთელი“ 96 ვ.

681

საგალობლები ნოტებზე. 1886

96 ფ.; 34×25,7; სანოტო ქაღალდი, კოლენკორგადაკრული მუყაოს ყდა; ნოტები; ტექსტი მხედრულით; სათაურები წითლით; 1886 წ. (96 ვ); დაუწერელია: 1r — v, 2 v, 3 v, 49 v, 50 v.

შობის გალობანი, [ნოტებზე გადაღებულია ფილიმონ ქორიძის მიერ]. „მეექვსე წიგნი, რეული მეშვიდე; დაწერილია ქუთაისს“. 4 r — 96 v.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის საგალობელთა სარჩევი 2 r, 3 r.
2. ხელნაწერი დალუქულია და გატარებულია იმერეთის საეპარხიო კანცელარიაში, ხელს აწერს მდივნის თანაშემწე: ლ. ჩაჩანიძე (96 v).

ანდერძი: „1886 წელი, 31 მარტს, ჩვენ ქვემო ხელის მომწერნი, მგალობელნი. დიმიტრი ჭალაგანიძე, რაჟდენ ხუნდაძე და ივლიანე წერეთელი ამით ვამოწმებთ, რომ ზემოხსენებულნი საგალობელნი სხვადასხვა დღესასწაულებისა. რიცხვით სამოცდა თერთმეტი ნომერი, არიან გარდაცემულნი ჩვენგან და დაწყობილნი ნოტებზე ფილიმონ ქორიძისაგან იმ მტკიცე და შეუცვლელი კილოთი, რომლითაც ვგალობთ ჩვენ. ახხ. დიმიტრი ჭალაგანიძე, რაჟდენ ხუნდაძე, ივლიანე წერეთელი“ 96 ვ.

682

საგალობლები ნოტებზე. XIX

148 ფ; 18,3×30; სანოტო ქაღალდი; კოლენკორგადაკრული მუყაოს ყდა; ნოტები; ტექსტი მხედრულით; ფანქრით ნაწერი; [XIX]; დაუწერელია: 1 r — v, 4 v, 113 r—119v.

სადღესასწაულო ტროპარები, წიგნი მეშვიდე, რეული მეათე; დაწერილია ქუთაისში [ნოტებზე გადაღებულია ფილიმონ ქორიძის მიერ]. „12 ივლისს დღესასწაული წმ. მამათა ათორმეტთა იოანე და გაბრიელისა, ტროპარი, ხმა ა“ 5 r — 147 v.

შენიშვნა: წინ უძღვის საგალობელთა სარჩევი 2 r — 3 v.

683

საგალობლები ნოტებზე. XIX

168 ფ.; 35×26; ნოტების ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული მუყაოს ყდა; აქვს ყდის საცავი ფურცლები; ნოტები; ტექსტი მხედრულით, ფანქრით ნაწერი; [XIX]; დაუწერელია 6 r — 7 v, 13 v, 24 r, 67 v, 168 r—v.

[საეკლესიო საგალობლები, მერვე წიგნი, ნოტებზე გადაღებულია ფილიმონ ქორიძის მიერ]. „დიდება მამასა და ძესა და წმინდასა..“ 8 r — 167 v;

შენიშვნა: 1. შეიცავს შემდეგ საგალობლებს:

ა. „ვრა ხმა დიდება და აწდა“. 8 r — 13 r, 19 v — 23 v.

ბ. „სადა წირვის წესი“ 14 r — 19 v, 24 v — 67 r.

გ. „ძლისპირები“ 68 r — 100 v.

დ. „ანტიფონები“ 100 v — 123 r.

ე. „ვრა ხმა, იპაკოები“ 123 v — 130 r.

ვ. „ვრა ხმა, წარდგომა ცისკრად სახარებისანი“ 130 r — 157 r.

ზ. „ვრა ხმა, უფალო ღაღადყავი“ 157 r — 167 v.

2. წინ უძღვის საგალობელთა სარჩევი 1 r — 5 v.

3. ხელნაწერში დევს დაბეჭდილი ფურცლის ნაწევი. ტექსტი წარმოადგენს მცხეთის ტაძრის აღმდგენელი კომიტეტის მომართვას: „თქვენო მოწყალენო ხელმწიფენე, ოდესმე დიდებული საქართველოს სამეფოო ქალაქი მცხეთა...“ აქვე დაბეჭდილია სურათი: „ძეგლი წმ. მეფეთა საფლავზედ“.

4. გვ. 2 r-ზე მიმაგრებულია ქაღალდის ნაგლეჯი შემდეგი წარწერით: „ამ წიგნის ძლისპირები სულ გადატანილია მე-12 წიგნ. და სამ ხმაზე დაწერილია“.

684

საგალობლები ნოტებზე. XIX

92 ფ.; 35,3×27,7; სანოტო ქაღალდი; კოლენკორგადაკრული მუყაოს ყდა; აქვს სატავი ფურცლები. ნოტები; ტექსტი მხედრულით, ფანქრით ნაწერი ევთიმეს ხელით (90 r); [XIX]; დაუწერელია: 3 v, 90 v — 92 v.

„ოზურგეთში დაწერილი სძლისპირთა საგალობელნი ანტონ დუმბაძისაგან გადაცემული“, წიგნი მეცხრე, [ნოტებზე გადაღებულია ფილიმონ ქორიძის მიერ]. „აღდგომა და ცხოვრება კაცთა, უფალო“ 4 r — 90 r;

შენიშვნა: წინ უძღვის საგალობელთა სარჩევი 1 r — 3 r.

მინაწერი: „მღვდელ-მონაზონი ევთიმე“ 90 r.

685

საგალობლები ნოტებზე. XIX

182 ფ.; 36,2×26,3; სანოტო ქაღალდი; კოლენკორგადაკრული მუყაოს ყდა; აქვს ყდის სატავი ფურცლები; ნოტები; ტექსტი მხედრულით; ფანქრით ნაწერი: დაწერილია გურიაში (იხ. ყდაზე წარწერა); [XIX ს.]; დაუწერელია: 1 v, 2 v, 3 v, 7 v, 8 v, 35 v — 36 v, 46 v — 47 v, 82 v, 83 v, 88 v, 98 v, 105 v, 106 v, 116 v, 123 v — 124 v, 156 v — 157 r.

[ძლისპირთა საგალობლები, ნოტებზე გადაღებულია ფილიმონ ქორიძის მიერ], წიგნი მეათე, რვეულები მე-6 მე-7, მე-14. „დიდება მამასა და ძესა და წმინდასა სულსა..“ 4 r — 181 v.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის საგალობელთა სარჩევი 1 r — 3 r.

2. ფურცლები 8 r — 36 v ჩაკერებულია და სხვა ზომისაა 31×22,5.

მინაწერები: 1. „გალობა ს. სძლისპირი, ხმა გ. „მონებად ღვთისა აღდგომილნი“ ქუთაისში დანაწერი არის უკვე სამ ხმაზე“ 39 r.

2. „მოვთხრობ ხმის გალობა ა, გ. და ე ქუთაისში არის დაწერილი უკვე“ 41 v.

3. „ამ ხმაში ქუთაისში დანაწერი არის გალობა ე, ვ, და შ“. 78 r.

4. „ქუთაისშია დაწერილი სამ ხმაზე, ჭ—ძე“ (ჭოხიძე) 98 r.

686

საგალობლები ოტებზე. XX

96 ფ.; 35,3×27,4; სანოტო ჭაღლდი; კოლესკორადაკრული მუყაოს ყდა; აქვს ყდის საცავი ფურცლები; ნოტები; ტექსტი მხედრულით, ფანქრით; ნაწერი: [XX ს.], დაუწერელია: 2 v, 61 v, 68 v, 71 v, 74 r — v, 81 v, 82 v, 84 r — v, 89 v, 90 v, 92 v, 93 v, 94 v.

„გალობა, მარხვან-შეხვეტილიანი, წიგნი მეთერთმეტე, რეფულები 11 და 16, გურიაში დაწერილი“ [ნოტებზე გადაღებულია ფილიმონ ქორიძის მიერ]. „რატომს დიდებულნი მოწყფენი საბანელსა მას სერობისასა...“ 3 r — 96 v.

შენიშვნა: წინ უძღვის საგალობელთა სარჩევი 1 r — 2 r.

ანდერძი: „ამ დიდი პარასკევის საგალობელის, რომელსაც ყველას ერთიანი „შეხვეტილიანი“ ჰქვია, ამის მცოდნე მგალობელი ახლა აღარ არის. დიდებული საგალობლებია და მშვიდი. განსვენება და სასუფეველი ქორიძეს და ან. დუმბაძეს ამის დაწერისათვის, რ. ხუნდაძეს“ 62 v.

687

საგალობლები ოტებზე. XX

109 ფ.; 36,7×26; სანოტო ჭაღლდი; კოლესკორადაკრული მუყაოს ყდა; აქვს ყდის საცავი ფურცლები; ნოტები; ტექსტი მხედრულით; ფანქრით ნაწერი; [XX ს.]; გადამწერნი: რაჟდენ ხუნდაძე (65 r, 76 v), ეკვთიმე (107 v); დაუწერელია: 3 r — v, 70 v.

ძლისპირთა საგალობლები, მეთორმეტე წიგნი, [ნოტებზე გადაღებულია ფილიმონ ქორიძის მიერ]. „ნეტარ არს კაცი, რომელი არა მივიდა ზრახვასა“ 4 r — 109 v.

შენიშვნა: წინ უძღვის საგალობელთა სარჩევი 1 r — 2 v.

მინაწერები: 1. „მამაო რაჟდენ! უმორჩილესად გთხოვთ, ამ თქვენ წყალობა მირჩმის ძლისპირებს, თუ შეიძლებოდეს, ცოტაოდენი შიგა და შიგ ადგილი განშვენება მიეცით, ასე ძალიან სადა კილოს, მე მგონია, მეორე და ბანი კარგათ ვერ მიეწყობა, ეგვთიმე“ 65 r.

2. „მირჩმის გალობები გავშინჯე, მაგრამ ძალიან ბუნებრივათ არის დაწერილი და ჩვენთვისაც ეს არის საჭირო. მშვენივრათ მოუხდა მაღალი ბანი და ბანი, რ. ხუნდაძე“. 65 r.

3. „ჯერ ეს სძლისპირი: „სიტყვა მძლავრისა წინასწარ“... აქ შეშლილად არის დაწერილი. „პირველი ხმაო, თქვენ მიგიწერიათ, თავში, ამიტომ დარჩენილია დაუწერავად და უნდა დაიწეროს სამივე ხმით, ეკვთიმე“ 76 v.

4. „უნდა დაგწერო — „დაღაცათუ შენ, მეუფეო, სიტყვა მძლავრისა, რაჟდენ“ 76 v.

5. „დამწერელი წიგნისა ამის მღ.-მონაზონი ეგვთიმე 107 v.

იხ. აგრეთვე მინაწერები: 32 r, 33 r, 34 r, 35 r, 36 v, 37 v, 57 r, 59 r, 75 r, 82 r, 85 r.

688

საგალობლები ნოტებზე. 1913

418 ფ.; 23×31,5; 350 r—397 r-ს ფურცლების ზომაა 21,5×25,5; სანოტო ქაღალდი; კოლენკორგადადარული მუყაოს ყდა, აქვს ყდის საცავი ფურცლები; ნოტები; ტექსტი მხედრულით, ფანქრით ნაწერი; 1913 წ. (253 r); გადამწერი: რაჟდენ ხუნდაძე (203 r); დამკვეთი: ევთიმე (334 v); დაუწერელია: 7 r-v, 102 v, 111 v, 121 v, 160 v, 180 v, 201 v, 212 v, 222 r-v, 232 r—v, 242 r, 266 v, 349 v, 396 r—397 v, 414 r—418 v.

[საეკლესიო საგალობლები, ნოტებზე გადაღებულია ფილიმონ ქორიძის მიერ], მეცამეტე წიგნი. „ვრა ხმა, უფალო ღალადეყავსა ზედა დასდებელნი აღდგომისანი“ 8 r—413 v.

შენიშვნა: 1. საგალობლებს შეადგენს: ა. „ვრა ხმა, უფალო ღალადეყავსა ზედა დასდებელნი აღდგომისანი“ 8 r — 60 r; ბ. „სხვადასხვა საეკლესიო საგალობლები“ 60 v — 91 v; გ. „ძლისპირები“ 92]r—180 r; დ. „ანტიფონები“ 181 r—266 r; ე. „სტიხოლიღია“ 267 r—334 v; ვ. „ვრა ხმა, წმიდა არსი საცისკრო“ 335 r—341 r; ზ. „ვრა ხმა, ალლილუია სამოციქულისი.“ 341 r—344 r; თ. „ვრა ხმა, წარდგომანი სამოციქულისი“ 344 v — 348 r; ი. „ვრა ხმა, ლიტურღიასა ზედა მომპისნენი“ 350r — 400 v; ია. „მოწუფეთა ყრმათათვის, სადა კილო. წირვის წესი“ 401 r—413 v.

2. წინ უძღვის საგალობელთა სარჩევი 1r—6v.

3. ზოგიერთი გალობა გადაღებულია მღედელ რაჟდენ ხუნდაძისაგან იხ. 192 r, 202 r, 243 r.

4. მინაწერებიც უმეტესი ნაწილი, რომელიც გაუკეთებია ევთიმეს, ამოშლილია, მიუხედავად ამისა ხერხდება მათი ამოკითხვა. იხ. 8 r—v, 16 r — v, 71 r, 212 r.

მინაწერები: 1. „მამაო რაჟდენ! უმორჩილესად გთხოვ, დამიწერო სამ ხმაზე ორი ტროპარი: 1-ლი „ბრძანებულია ჩვენდა საიდუმლო“ და მეორე: „ტარიგო შენ, იესო, ეფემია ანუ ანასტასია ხმობდა“ ამ ცარიელ ადგილში“ 86 r;

2. „უარყოფილია მელნით ჩასწორებული ნომრები, ისევ კარანდაშით დაწერილი იანგარიშეთ ბოლომდის, მღვდ. მონაზ.-ევთიმე“ 112 r.

3. „ამ გალობის ბოლო კილოც და სიტყვებიც შეცვლილი იყო და გავასწორე, რ. ხ.“ 117 v.

4. „ეს გალობა ისე ძირს იყო დაწერილი, რომ ორი ტონით მაღლა გადმოვსწერე, მაგრამ მაინც კიდე დაბალა არის, გასინჯეთ, ბოლომდ ცუდად არ იყოს, ევთიმე, გავასწორე მღ. რ. ხ.“ 126 r.

5. „მამაო რაჟდენ! გთხოვ მეორმოცე ნომერი დასწერო ცისკრის გალობა „მდინარეს ზედა ბაბილოვნისათა“, ან „მოწყალებისა კარი განგვიღე“, ევთიმე.

ესეც შენი ფეშკაში, ჩემი ევთიმე! მღდ. რ. ხ.“ 159 r.

6. „ამ ანტიფონების მე-2 და მე-3 ხმა, ე. ი. მაღალი ბანი და ბანი გადაღებულია, დაწერილი ნოტებზე მღ. რაჟდენ ხუნდაძისაგან“. 192 r.

7. „მღვ. რაჟდენ ხუნდაძის მიმართ. დაწერილი პირველი ანტიფონის ბოლო „რე“-ზე თავდება, სრულად უჩვეულო ხმაზე, არ ვიცი რატომ?! შეიძლება, გადაწერაში შეცდი! — მე კი ასე ვიცი, როგორც აქ წერია, თუ შეცთომაა გადაწერაში, მაშინ გასწორება უნდა, — რაჟდენი 242 v.

8. „თორმეტი საუფლო დღესასწაულის საცისკრო დავითნის წარდგომები (სტიხოლოგიები) დაწერილი ქონდა მამა ევთიმეს (წინეთ ფსტატე კერესელიძე), მარტო ერთ ხმაზე. მე, მღვდელმა რაჟდენ ხუნდაძემ, შეუწყვე მე-2 და მე-3 ხმა და დავსწერე. მან, ევთიმემ კი ქორიძეს დააწერინა ის პირველი ხმა არისტოტე ჭუთათელაძის ნაგალობევით, კილო სიმონ კუნტის იცოდა განსვენებულმა არისტომ, დავწერე უცვლელათ ის კილო, რომელსაც თანამდროვე კილოსან ტროპარი ცვლილება აქვს. მშვენიერი კილოა, მღვდ. რაჟდენ ხუნდაძე, 1913 წ. 26 ნოემბერი“ 267 r.

9. „ამ წიგნის სამოცი ნომრიდგან მღ. რაჟდენ ხუნდაძეს დავაწერინე (გარიგებისაებრ ჩემის ფულით), მოძახილი და ბანი როცა გათავდა, ჩამაბარა და მეც გარიგებისაებრ ფულიც ჩავაბარე, ამის შემდგ გავიდა ათი წელიწადი, ქვეყანა აირია და მტაცებლობა შეიქმნა, მეც ამისი შემეშინა,ეს წიგნი და ამასთან სხვებიც იმავე რაჟდენ ხუნდაძეს მივაბარე დასაცველად, ხოლო იგი აღიესო ანგარების შორით და ამოჰკრა ამ წიგნიდგან სამოცი ნომრიდგან აქამდე იმ სურვილით, რომ უნდა გაეყიდა მთავრობაზე და ბევრისგან ბევრი ფული აეღო, მაგრამ ღვთის მადლით არ მოეწყო ხელი და წართმეული ოთხი წიგნი დიდის ჭირითა, ხარჯითა და ტანჯვით უკან დავიბრუნე, მღვდელ-მონაზონი ევთიმე“ 334 v.

იხ. აგრეთვე ნინოწყრები: 82 v, 118 v, 122 r, 128 r, 133 r, 202 r, 203 r, 203 v, 213 v, 223 r, 233 r, 293 r, 348 r, 395 v.

689

საგალობლები ნოტებზე. XX

147 ფ.; 37.7×28; სანოტო ქაღალდი; მუყაოს ყდა; აქვს ყდის საცავი ფურცლები; ნოტები; ტექსტი მხედრულია; ფანქრით ნაწერი (6 r—139v); მელნით ნაწერია 1 r—4 r; 140 r—147 v; [XX ს.]; გადაწერი: მღდ. მონაზ. ევთიმე (147 v); დაწერილია: 3 v, 4 v—5v.

ძლისპირთა საგალობელნი, წიგნი 14, თქმული და გადაცემული არისტოვლე ქუთათელაძის მიერ (1 r). „ზღვის ღელვანი განვლნა ისრაილ...“ (6 r — 147 v).

შენიშვნა: წინ ფურცის საგალობელთა სარჩევი 1 r — 4r.

ანდერძები: 1. „ყველა ამას ქვეით დაწერილი სძლისპირები არის არისტოვლე ქუთათელაძის მიერ გადაცემული, სულ 202 გალობა“ 6 r.

2. „დიდება შენდა, ღმერთო! მღ.-მონზ. ევთიმე“ 117 v.

3. „ძლიერის წადილით მინდოდა და ვეძებდი კიდეც ყოველდღიური წმიდანების საბერის საგალობელთა (რომელსაც უწოდებდენ ძველად მგალობლები: „მინასიპის“ საგალობელად), თუ სამგე დაწერილს შევხვდებოდი. ამასობაში განვლო 32 წელიწადმა, და რადგან ვერ შევხვდი, კიდეც ვწუხდი მისთვის. 1925 წელში გარემოების შეცვლისა გამო დროებით მომიხდა ცხოვრება მცხეთის სვეტიცხოვლის საკათედრო სობოროში და სწორედ სალაროს დალაგების დროს შემხვდა ცალკენ დადებული ძველი ხელნაწერი სძლისპირთა კრებულის წიგნი და იმ პეშთანაწერში ვწერი, რომელიც მინდოდა ყოველ დღიური წირიდანების საბერს „მინასიპის“ საგალობელი. რასაკვირველია, გამეხარა! ყველა იგინი ვიგალობე და დავსწერე ნოტებზე, ისე, იმ ხმით და იმ კილოთი, როგორც ძველად უგალობებიათ მგალობლებს, რომელიც იწყება ამ წიგნის 225 გვერდიდგან და თადები აქ 268 გვერდზედ. ამასთან დავსძინე სრულიად საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის წმიდათა გუნდის საბერზედ შემდგი საგალობელნი, ისიც გაგიგონება, მგალობელი მღვდელ-მონაზონი ევთიმე გელათელი (ქერესელიძე)“ 139 v.

4. „შეწევნითა ღვთისთა დავასრულე დაწერა წიგნისა ამის, რომელიც არის სძლისპირთა საგალობელი, მღვდელ-მონაზონი ევთიმე გელათელი“ 147 v.

იხ. მინაწერები: 93 v, 112 r, 140 r.

690

საგალობლები ნოტებზე. 1904 — 1905

532 ფ.; 22×31; სანოტო ქაღალდი; კლეპკორგადაკრული მუყაოს ყდა; აქვს ყდის საცავი ფურცლები; ნოტები; ტექსტი მხედრულია, ფანქრით ნაწერი; 1904 — 1905 წ.

(13 r); დაუწერელია: 13 v, 49 r—54 v, 55 v, 120 r—v, 121 v, 141 v— 142 v, 143 v, 149 v, 167 v — 168 v, 176 v, 199 r—v, 223 r, 224 v — 225 v, 249 r, 250 v, 282 r, — 283 v, 284 v, 300 v — 301 v, 302 v, 304 v — 305 r, 327 r — v, 328 v, 357 r—v, 358 v, 403 v — 405 r, 406 v, 432[v, 433 v, 480 v, 481 v, 505 r — 506v.

თ ო რ მ ე ტ ი საუფლოთა ს ა დ ღ ე ს ა ს წ ა უ ლ ო ს ა გ ა ლ ო ბ ე ლ ნ ი, [ნოტებზე გადაღებულია ფ ი ლ ი მ ო ნ ქ ო რ ი ძ ი ს მიერ], „I რვეული, 8 დეკემბერი. უფალო ღაღადყავსა ზედა დასდებელი, ხმა 3 (დავიწყეთ გადაღება 23 დეკემბერს 1904 წ.)“ 14 r—532 v.

შენიშვნა 1. ყდაზე აქვს წარწერა: „15 რვეული არის ამ წიგნში ერთად მოთავსებული, არისტოვლე ქუთათელაძისაგან გადაცემული და ფილიმონ ქორიძისაგან გადაღებული. დაწყებულია 1904 წ., გათავდა 1905 წ“.

2. წინ უძღვის საგალობელთა სარჩევი (მელნით დაწერილი) 1 r—12 v.

ანდერძები. 1. „დავიწყეთ 23 დეკემბერს 1904 წ; გადაცემულია არისტ. ქუთათელაძისაგან და გადაღებული ფილიმონ ქორიძისაგან, გათავდეს 1905 წ. ივნისში“ (13 r).

2. „მადლობა ღმერთსა, დავასრულეთ 4 ივნისს, არისტო ქუთათელაძე 1905 წ.“ 477 v.

691

საგალობლები ნოტებზე. XX

486 ფ.; 35,5×27,5; სანოტო ქაღალდი; რვეულების თავში და ბოლოში ფერადი ფურცლები; კოლენკორნგადაკრული მუყაოს ყდა; აქვს ყდის საცავი ფურცლები; ნოტები; ტექსტი მხედრულია, ფანქრით ნაწერი; [XX ს.]; დაუწერელია: 1 v — 3 v, 7 r — v, 8 v, 12 r—v, 51 v, 56 v—66 v, 67 v—69 v, 73 v, 140 v, 141 v—143 v, 157 v—158r, 217 v—219 v, 223 v, 224 v, 250 v, 252 v, 259 v, 277 v—278 v, 282 v, 288 r—289 v, 290 v — 292 v, 296 r—v, 297 v, 318 v—319 v, 325 v, 350 v—352 v, 353 v—355 v, 358 v—359v, 374 v, 376 v, 379 v— 381 r, 384 v, 409 v, 414 v, 415 v—417 v, 421 r, 422 v, 439 v, 441 v, 464 v—465 v, 466 v, 481 v, 485 v, 486 v.

სრული საგალობელნი შვიდი დღესასწაულისა. წიგნი 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24. 1 r — 486 v.

შენიშვნა 1. ყდაზე აქვს შემდეგი წარწერა:

ა) „ამ წიგნში მოთავსებულია შვიდი წიგნი 18-დან 24-მდე 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24.“

ბ) „სრული საგალობელნი შვიდი დღესასწაულისა, 8 სექდემბერს ღთისმშობლობისა, 21 ნოემბერს ტაძრად მიყვანებისა. 25 დეკემბერს ქრისტეს შობისა, 29 ივნისს . . . . პეტრე-პავლობისა, 15 აგვისტოს... მიძინებისა, 29 აგვისტოს... თავის კვეთისა, 6 აგვისტოს... ფერისცვალებისა“.

2. ყოველ წიგნს წინ უძღვის საგალობელთა სარჩევი: 4 r—6 v, 70 r—73 r, 144 r— 147 v, 220 r—223 r, 293 r—295 v, 356 v—358 r, 418 v—420 v. სარჩევი დაწერილია მელნით;

692

საგალობლები ნოტებზე. 1923

112 ფ.; 37×28; სანოტო ქაღალდი; მუყაოს ყდა; აქვს ყდის საცავი ფურცლები; ნოტები; ტექსტი მხედრულია; თავსამკაულით (3 r); ბოლოსამკაული (111 v); სათაურები სინგურით; საგალობელთა ნომრები ლურჯი მელნით; 1923 წ. (111 v).; გადამწერი: მღდ.-მონაზ. ევთიმე (101 r, 108 v, 111 v); დაუწერელია: 112 r—v.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

[ქრისტეს აღდგომის საგალობლები] „შედეგი შუა ღამისა წმიდისა და დიდისა კვირაიაკისა პასექისასა. დიდ შაბათს საღამოდგან განვამზადებთ ეკკლესიას და ჟამსა შუაღამისასა მნათე დარეკს...“ 3 r—111v.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის საგალობელთა სარჩევი. 1 r—2 v.

2. დართული აქვს წირვის წესიც. 3 r, 31 r, 32 r, 32 v, 50 v, 85 r, 86 v, 87 r, 87 v, 101 r.

3. გალობებს მიწერილი აქვს გადამწერის შენიშვნები იხ. 32 r, 64 r, 110 v.

ანდერძი: „შეწევნითა ღვთისათა სრულ იქმნა წიგნი ესე ბრწყინვალე ქრისტეს აღდგომის სრულ საგალობელთა„ 1923 წ. მაისის 25. მღვდ.-მონ. ევთიმე“ 111 v.

693

საგალობლები ნოტებზე. XIX

191 ფ.; 36,2×25,2; სანოტო ქაღალდი; კოლენკორგადაკრული მუყაოს ყდა; ფანქრით ნაწერი; [XIX]; დამწერი: ფილიმონ ქორიძე (იხ. ზემო ყდის საცავი ფურცელი); დაუწერელია: 154 v—155 v, 191 r—v.

„თორმეტი საუფლო სადღესასწაულო საგალობელნი, დასდებელნი და ფსალმუნთა წარდგომანი და რვა ხმა პარაკლიტონის გალობანი, წიგნი 26 (რვეულები: 18, 9, 10). — 8 სექდემბერს უფალო ღაღადეყავსა ზედა დასდებელი, ხმა 6“ 4 r—190 v.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის საგალობელთა სარჩევი დაწერილი მწკრნით 1 r — 3v.

2. შიგადაშიგ კიდეებზე წითელი მელნით გაეთებულია შენიშვნები 114 v, 116 r.

ანდერძები: 1. „ქალაქ თბილისში დაიწერა ამ წიგნში მოქცეული თორმეტი საუფლოს საგალობელნი არისტო ვასილისძე ქუთათელაძის გადაცემით და ფილიმონ იესეს ძის ქორიძის დაწერით, მაქსიმე შარაძის და ესტატე კერესელიძის საფასით. ეგრეთვე ამ წიგნში მოქცეული რვა ხმა პარაკლიტონის საგალობელნი დაიწერა ქალაქ ოზურგეთში მღვ. დავით დუმბაძის გადაცემით და ფილიმონ ქორიძის დაწერით, მ. შარაძის და ე. კერესელიძის საფასით“ (ზემო ყდის საცავი ფურცელი).

2. „ეს მეთვრამეტე რვეული გათავდება ამავე წიგნის 224 გვერდით. აქედგან ამის მიმყოლი საგალობელი, არისტო ქუთათელაძის გადაცემული, გადადის ცალე წიგნში მეცხრამეტე, 19 რვეულში.

„ხოლო ამ წიგნის 273 გვერდიდგან ბოლომდი ანტონ დუმბაძის გადაცემული გალობა აროის“ 4 r.

694

საგალობლები ნოტებზე. XIX

125 ფ.; 22,7×30,7; ნოტების ქაღალდი; კოლენკორგადაკრული მუყაოს ყდა; ნოტები; ტექსტი მხედრულია; ფანქრით ნაწერი; [XIX]; დაუწერელია: 3 r—v; 4v— 5 v, 41 v — 44 v, 46 v, 49 v, 50 v, 68 v, 85 r, 98 v—99 r, 100 v.

[საუფლო სადღესასწაულო საგალობელნი], წიგნი 27, რვეული 19.

შენიშვნა: 1. ყდაზე აქვს წარწერა: „თბილისში დაწერილი გალობა, რვეული მე-19-ტე“.

2. ეს საგალობელები გადაცემულია თბილისში არისტო ჭუთათელაძის მიერ და დაწერილია ნოტებზე ფილიმონ ქორიძის მიერ (იხ. Q 693-ის აღწერილობა, ანდერძი 2).

3. წინ უძღვის საგალობელთა სარჩევი, დაწერილი მელნით 1 r — 2v.

696

პარაკლისი წმიდისა ნინოსი. 1794

28 ფ.; 11,5×9; ცისფერი გახუმბული ქაღალდი; უყდო; მხედრული; დასაწყისები წითლით; 1794 წ. 31 მარტი (28 r), ჰეირნიშანი აქვს (7 r); დაუწერელია: 1 r — 2 v, 28 v.

„პარაკლისი წმიდისა ღოციქულისა ნინოსი საეედრებელი. მღდელშან, კურთხეულ არს. — ამინ, დიდებაჲ შენდა, წმიდაო ღმერთო“... 3 r—28 r.

ანდერძი: „დაიწერა მარტის ლა (31), სიტყჳსა ღმრთისა განჴორციელებითგან, ჩღჟდ (1794 წ).“ 28 r.

697

ძლისპირნი ღვთისმშობლისანი და ლოცვანი. XVIII

68 ფ.; 9,8×5,7; ქაღალდი; უყდო, თავნაკლული, დაშლილი, ბოლო ფურცლის მხოლოდ ნახევარია დარჩენილი; მხედრული; სათაურები სინგურით; [XVIII], ჰეირნიშანი აქვს; გადამწერი გერონტი (67 v); დაუწერელია: 30 v, 43 r—v, 68 r—v.

1. [ძლისპირნი ღვთისმშობლისანი]. „...ღმერთი უფალი და გამოგჳჩნდა ჩუენ, კურთხეულ არს მომავალი სახელითა უფლისათა...“ 1 r — 30 v.

2. „ლოცუა ყოველთა დღეთა სათქმელი პირველ ძილად დაწოლისა.— კურთხეულ ხარ, მეუფეო ღმერთო, ყოვლისა მპყრობელო,..“ 31 r — 42 v.

შენიშვნა: ამ ლოცვათა წიგნის შედგენილობა ასეთია: 1. „პირველ ძილად დაწოლისა“; 2. „რაჟამს გეგულებოდეს დაძინება, ჰსთქუ ესე ლოცუა წმიდისა ანგელოსისა მიმართ, სულისა და ჴორცთა მეუწყლისა სამარადისო“. 3. „ლოცუა წმიდისა ანგელოსისა მიმართ მეუწყლისა ცხოვრებისა ჩუენისა სამარადისო“. 4. „ლოცუა ავახაკისა ერთისა, რომელი მავრიკ მეფემან მიიყუანა ღ~სა. რაჟამს დასწვებოდეს წარსთქუა და უფროს ხოლო ჯამსა სიცუდილისასა სამარადისოდ“; 5. „ლოცუა ძილად. დაწოლისა საედრებელი ყოვლად წმიდისა ღვთისმშობელისა მიმართ სამარადისო“; 6. „ლოცუა ბოროტთა გულის სიტყუათათჳს სამარადისო“. 7. „სხუა ლოცუა მისიეე“.

3. „ლოცუანი დღისანი ათორმეტნი. ლოცუა აჯამისა.— გმადლობ შენ, უფალო ღმერთო, წმიდაო, და გადიდებ ნაოლითა შენითა...“ 44 r — 67 v.

შენიშვნა: ლოცვანის შედგენილობა ასეთია: 1. „ლოცუა აჯამისა“; 2. „ლოცუა დღისა ბ. ჯამისა“; 3. „ლოცუა დღისა გ ჯამისა“; 4. „ლოცუა დღისა დ ჯამისა“; 5. „ლოცუა დღისა ე ჯამისა“; 6. „ლოცუა დღისა ვ ჯამისა“; 7. „ლოცუა დღისა ზ ჯამისა“; 8. „ლოცუა დღისა ჱ ჯამისა“. 9. „ლოცუა დღისა თ ჯამისა“. 10. „ლოცუა დღისა ი ჯამისა“; 11. „ლოცუა დღისა ია ჯამისა“; 12. „ლოცუა დღისა იბ ჯამისა“.

ანდერძი: „დასასრული დღის ლოცუათა, გერონტი“ 67 v.

698

ანასტასია ბატონიშვილის წერილი.
(გადატანილია საარქივო ფონდში: „სხვადასხვა“ № 47).

700

ივ. ჯავახიშვილი. სინის მთის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა. 1902

447 ფ.; სხვადასხვა ზომის ფურცლები, ცალ გვერდზე ნაწერი; ძირითადი ზომა: 35,7×22; ქაღალდი; უყდო დაშლილი; ქართული, რუსული, სპირიული ტექსტები, ქართული ტექსტი მხედრულით; 1902 წ. (1 r); აიტოგრაფი; დაუწერელია: 241 r, 242 r, 252 r, 263 r, 300 r, 318 r, 319 r, 358 r, 359 r, 379 r, 427 r, 429 r.

„სინის მთის ქართველთა მონასტრის ქართული და ორი ასურული ხელნაწერის აღწერილობა. 1902 წ. მაისში, ივნისსა და ივლისში შედგენილი. ივ. ჯავახიშვილის მიერ. — Рукописи Синайского Монастыря. № 1. Пергамент, длина 24 сант., ширина 19...“ 1 r—447 r.

შენიშვნა: ხელნაწერი გამოცემულია (იხ. ივ. ჯავახიშვილი, სინის მთის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა, დასაბეჭდად მოამზადა ივ. ჯავახიშვილის სახელობის კაბინეტმა, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა, თბილისი, 1947 წ.).

701

ფენელონი. მოკლე აღწერა ცხოვრებათა ძველთა ფილოსოფოსთათა. 1839 — 1840

102 ფ.; 21,1×16,3; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; მთარგმნელის გ. ავალოვის ხელით ნაწერი; 1839—1840 წწ. (1 r; 101 r.) ჰვირნიშანი: 1839; დაუწერელია: 101 v, 102 v.

„მოკლეჲ აღწერაჲ ცხოვრებისა ძჳლთა ფილოსოფოსთასა. — ა ფალეს იწია პირველსა წელსა ლე ოლიმპიადისასა, მოკუდა ნჳ შინა ოლიმპიადისასა, ჲგ წელსა ზობითგან“... 3 r—101 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ უძღვის: ა. თავფურცელი: „მოკლეჲ აღწერაჲ ცხოვრებათა ძუელთა ფილოსოფოსთათა თანადართჳთა უალრჩეულესთა ჰაზრთა, დამოკიდებულებათა და ზნეობითთა სწავლათათა კატასყეილი უფლისა ფენელონისა მიერ კამბრაის არხიეპისკოპოსისა.

ჩჳლთ წელსა, ნოემბრის **იე** რიცხუსა, ნოსკოვს“.

ბ. „სჯელნი ფილოსოფოსთა, პყრობილნი წიგნსა ამას შინა“ 2 r—v.

2. ხელნაწერს ბეჭედს ანბანური პაგინაცია.

3. ტექსტს თან ახლავს სქოლიოები, რომლის ნაწილი ეკუთვნის მთარგმნელს, გ. ავალოვს (იხ. 4 r. 7 v, 16 r, 40 r და სხვ.).

4. ტექსტში მოყვანილია ციტატები ლათინურ ენაზე, (იხ. 3 v, 27 v, 44 r, 46 r, და სხვ.).

ანდერძი: „სრულ იქმნა, ჩჳმ (1840) წელსა, იანჳრის კზ დღესა, თარგმნილი თავადისა გიორგი ავალოვისა მიერ“ 101 r.

მინაწერი: „ჩჳეე წელსა, თებერვლის ა-ს დღესა ოსბიმ წაიღო ერთი თუნგი არაყი ხუთ მუშათ“ 102 r.

702

კრებული. 1817

307. ფ.; 31×21; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტკივფრული ხის ყდა; ნუსხური, ორ სვეტად; სათაურები სინგურით, მოხატული სახედაო ასოებით; თავსამაულები: 2 r, 3 r, 8 r, 22 r. 30 r და სხვ.: 1817 წ. (2 r); ჭვირნიშანი აქვს; გადამწერი: მდივანი გიორგი (2 v); დამკვეთი: ნიკოლოზ დადიანი (2 r—v); დაუწერელია: 1 v, 267 v, 306 r—307 v.

[მ ე ტ ა ფ რ ა ს ი]: 1. „თვესა ოკტომბერსა კვ, წამება წ~ისა და დიდებულისა მოწამისა დ ი მ ი ტ რ ი ს ი, მ. გ. — მას ჟამსა შინა უსჯულოსთან მეფემან მაქსიმიანე დაიმორჩილნა გუთნი და საგრომატნი...“ 3 r—7 v.

2. „თვესა ნოემბერსა ლ, მიმოდასულსა მოციქულთა, ოდეს-იგი წარავლინა უფალმან მოციქული ანდრია სოფელსა მას კაცის მჭამელთასა გამოყვანებად მატთეს საპყრობილით, მ. გ.—მათ ჟამთა, ოდეს იყუნეს მოციქულნი ყოველნი ერთად შეკრებულ და განიყოფდეს თითოეულად თავისა მათისა სოფლებსა...“ 8 r—21 v.

3. „თვესა დეკემბერსა დ, წამება წი~სა ბ ა რ ბ ა რ ა ს ი. მ. გ. — იყო მათ ჟამთა მეფე ვინმე, რომელსა სახელი ერქვა მაქსიმიანოს და ველმწიფე ვინმე იყო აღმოსავალით კერძო კაცი, რომელსა სახელი ერქვა მარკიანე...“ 22 r — 30r.

4. „თვესა დეკემბერსა ვ, ცხოვრება და მოქალაქობა წი~სა და საკჳრველთმოქმედისა მამისა ჩუენისა ნ ი კ ო ლ ა ო ზ მ თ ა ვ ა რ ე პ ი ს კ ო პ ო ს ი ს ი ა მირონ ქალაქისა, რომელ არს ქუეყანასა ლუკიისასა. მ. გ. — ცხოვრებანი და მოქალაქობანი ღმერთშემოსილთა და წმიდათა მამათანი. მსგავს არიან იგინი მაგალითსა მხატვართასა...“ 30 r — 50 v.

5. „თვესა დეკემბერსა კე, უწყებათაგან პირველთა დიდითა გამოწულილვითა შეკრებილი ნეტარისაგან იოანე ხ უ ც ი ს ა და მონაზონისა დ ა მ ა ს კ ე ლ ი ს ა, სიტყუაჲ ყოვლად ქებულისა შობისათჳს უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესისა. მ. გ. — რაჟამს ზაფხული მოიწიოს, ყოვლისა სოფლისა ნივთნი კუალად განახლებად მოიქცევიან...“ 51 r — 62 r.

6. „თვესა ფებერვალსა ბ, საკითხავი, თქმული წმინდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ა მ ფ ი ლ ო ქ ი ი კ ო ნ ე ლ ი ს ა, მიგებებისათჳს უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესსა. გ. მ. — მრავალნი დიდთა მათ სახელოვანთა კაცთაგანნი საკჳრველ ჰყოფენ ქალწულებასა და არსცა ჴეშმარიტად საკჳრველ...“ 62 r—67 v.

7. „თვესა ფებერვალსა ოზ, წამება წი~სა მოწამისა თ ე ო დ ო რ ე ტ ი რ ო ნ ი ს ა. მ. გ.—ტკბილ არს და საწადელ ჰსენება მოწამეთა და სავსე საღვთოთა მადლითა...“ 67 v—74 r;

8. „თვესა მარტსა თ, წამება წ~თა ორმეოცთა სევასტიას წამებულთა, რომელთა სახელები ესე არს...“ 74 v — 79 v;

9. „თხრობაჲ დიდებული და საკჳრველი ძველთა მათ წიგნთაგან საუწყებელთა. ხსენებაჲ სასწაულისა მის ყოვლად დიდებულისა და ბრწყინვალისა, რაჟამს-იგი სპარსთა და ბარბაროზთა სამეუფო ესე ქალაქი მოიცვეს ბრძოლად, ხ~ საღვთოთა სასწაულითა წარსწყმდენ იგინი საშინელად მეყსა შინა და ქალაქი ესე დაცულ იქმნა შეურყეველად მეოხებითა ყოვლად წმიდისა ღვთისმშობლისათა. მიერითგან განეწესა წლითი-წლად დღ~ესე წინა შაბათი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ხარებისა ვითარებითა სამაღლობლად, რომელსა დაუჯდომელ ღწოდების. გ. მ. — მრავალ არიან უკუე და უღრეს მითხრობისა მადლნი და საკვრველებანი მსგავსად მამათა მოცემულისა მის წესისა ეკლესიასა ღრ'სასა..." 79 v — 98 r.

10. „წმინდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა გრიგოლი საკვრველთმოქმედისა, რომელი იყო მთავარეპისკოპოსი იოანე კესარიოს პონტოისასა, სიტყუა ხარებისათჳს ყოველად წმიდისა დედოფლისა ჩუენისა ღვთისმშობელისა. გ. მ. — დღეს ანგელოსთა განწყობილებანი გალობითა განბრწყინებებიან..." 98 v — 102 v.

11. „ვისივე. წ'თა შორის მამისა ჩუ'სნისა იოანე ოქროპირისა, სიტყუაჲ ხარებისათვის ყოველად წ'სა ღვთისმშობელისა და მარადის ქალწულისა მარიამისა, მ. გ. — კუალად სიხარულისა სახარება, კუალად განთავისუფლებისა უწყება, კუალად აღმოწოდება, კუალად აღმოსლუა..." 103 r — 106 v.

12. „თჳესა აპრილსა კგ, წამება წ'სა და დიდებულისა მთავარმოწამისა გიორგისა, მ. გ. — რაჟამს-იგი დაეპყრა კერპთმსახურებასა ეშმაკისასა ყოველი სოფელი, იყო ბერძენთა ზედა მეფე..." 106 v — 116 v.

13. „სასწაულნი წ'სა და დიდებულისა მთავარმოწამისა გიორგისა აღდგინებისათჳს წ'თისა მიერ მოკლულისა მჴედრისა, მ. გ. — მთავარმან ვინმე. კერძოთა კაბადუკიელთა სოფლებისათა განწესებულმან, ინება ყოვლისა თანა მჴედრობისა სამეფოსა შესლვად კერძოთა უშინაგანესისა ასურიელისათა..." 116 v — 119 v.

14. „თჳესა ივნისსა, წ'თა შორის მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა კოსტანტინპოლელ პატრიაქისა სიტყუა შობისათჳს წ'სა იოანე ნათლისმცემელისა, მ. გ. — შვენიერ არს და კეთილ ჟამი ესე დღესასწაულისა ამის ჩუენდა მოწევნულისა..." 119 v — 128 v.

15. „თჳესა აგჳსტოსა ვ, წ'თა შორის ნეტარისა მამისა ჩუენისა ეფრემ ასორისა სიტყუა ფერისცვალებისათვის უფლისა ღმრთისა და მაცხოვარისა ჩუ'სნისა ი'ჳ ქრისტესისა, მ. გ. — აგარაკისაგან მჴა სიხარულისა, ხოლო ვენახისაგან ნაყოფნი სანოვაგეთანი..." 128 v — 133 v.

16 „თჳესა აგჳსტოსა იე, თქმული წ'სა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ბასილი კესარიელ მთავარეპისკოპოსისა მიცვალებისათჳს ყოველად წი'სა ღმრთისმშობლისა და მარადის ქალწულისა მარიამისა, გ. მ. — სამებამან წმინდამან ცხოველმან და დიდებულმან დაუსაბამომან დამბადებელმან ღმერთმან..." 133 v — 153 v.

17. „თჳესა აგვისტოსა კთ, თქმული წ'სა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ანდრია იერუსალიმელისა კრიტელ მთავარეპისკოპოსისა, თავის კვეთისათჳს წმიდისა და დიდებულისა წინამორბედისა და ნათლისმცემელისა იოანესსა. მ. გ. — ჰკრთების სიბერე, ვითარცა მრავალსახედ მოროხმული..." 153 v — 170 r.

18. „კჳრიაკესა მეზვერისა და ფარისეველისა, თქმული წ'სა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა იგავისა მისთჳს მეზუ'რისა და ფარისეველისა, გ. მ. — საყვარელნო, ორნი კაცნი ავიდოდეს ტაძრად ლოცვად, ერთი ფარისეველი და ერთი მეზუ'რე..." 170 r — 174 v.

19. „კჳრიაკესა უძლებისასა, წ'თა შორის მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა კოსტანტიპოლელ მთავარეპისკოპოსისა სიტყუაჲ უძლები-

საათჴს შვილისა, გ. მ. — მარადის თანამდებ ვართ ქადაგებად კაცთმოყუარებასა ღმრთისასა, რამეთუ მის მ̃რ ცხოველ ვართ.. 174 v — 181 v.

20. „შაბათსა ჴორცთა აღებისასა, წ̃სა მამისა ჩუენისა ეფრემ ასურისა სიტყუაჲ მამათაჲსჲ შესვენებულთა, მ. გ. — გული ჩემი მელმის, შემდომებელ ბ̃ეშნ̃ით მე, ძმანო და მონანო კურთხეულნო...“ 182 r—185 r.

21. „კჳრიაკესა ჴორცთა აღებისასა, თქმული წ̃სა დაენტარისა მამისა ჩუენისა ეფრემ ასურისა მეორედ მოსლუასთჳს უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტჱსისა, გ. მ. — საყვარელნო, ნურარას პატივ-სცემთ უფროს შეუორგულებელისა სიყუარულისა...“ 185 r — 195 r.

22. „პირველს შაბათსა წ̃თა მარხუათასა, წმიდისა მამისა ჩუენისა ნექტარი კოსტანტინებოლელ მთავარეპისკოპოსისა საკითხავი ესე, რომელი აღწერა სასწაულისა მისთჳს წმიდისა თეოდორჱს მიერ აღსრულებულისა, რომელი-იგი აღასრულა ყოვლად ქებულმან და უძლეველმან მოწამემან ჶმთა ივლიანე განდგომილისათა, რომელი იკითხების პირველსა შაბათსა წმიდათა მარხუათასჲ, მ. გ.—ბრწყინვალე არს და შჱენიერ დღეს მგალობელთ მთავრისა დავითის თანა გალობად, ჩუენდა თქუმად...“ 195 r — 203 r.

23. „მეხუთესა ხუთშაბათსა, ცხოვრება წ̃სა და ნეტარისა მარიამ მეგჳპტელისა, რომელი იყოფჳოდა უდაბნოთა მათ იორდანისათა, მ. გ. —საიდუმლოთა მეფისათა დამარხვა კეთილ არს, ჩუენ საქმეთა ღუთისათა ქადაგება სარგებელ არს და დიდებულ...“ 203 r — 217 r.

24. „შაბათსა, წ̃სა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ანდრია იერუსალიმელისა კრიტელ მთავარეპისკოპოსისა სიტყუაჲ ლაზარესთჳს ოთხ დღე მომკუდარისა, რომელი აღადგინა უფალმან, მ. გ.—ლაზარე შემოჰკრიბა აწინდელი ესე შესაკრებელი და ეგულების სერობისა ყოფად და ტაბლასა განმზადებს ღირსებით,..“ 217 r — 231 r.

25. „თქმული წ̃სა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა სიტყუაჲ ლელჳსათჳს განხმელისა და იგავისა მისთჳს ვენახისა აღმოთქჳა, რომელი-ესე იკითხების დიდსა ორშაბათსა, გ. მ. — აღმძრავს მე სიტყვად ერთარსი სიტყუაჲ მამისა, რამეთუ იგი მამულთა წიაღთა არაოდეს განეშორა...“ 231 v — 237 r.

შენიშვნა: ეს თხზულება ეკუთვნის იოანე დამასკელს და არა იოანე ოქროპირს (იხ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია ტ. I, 1941 წ., გვ. 628).

26. „თქმოლი წ̃ის და ნეტარისა მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირის სიტყუაჲ დიდსა ხუთშაბათსა განცემისათჳს იუდასაგან და მიცემისათჳს წმიდათა საიდუმლოთასა, რათა არა ვიჴსენებდეთ ძჳრსა, გვაკურთხენ. — მცირედ საჭირო არს დღეს თქუენსა მიმართ სიყვარულისა თქმად, ხოლო მცირედ საჭიროება ვთქუ...“ 237 v — 246 r.

27. „დიდსა პარასკევსა, საკითხავი ჯუარცმისათჳს და დაფლვისა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტჱსა, თქმული ნეტარისა მამისა ჩუენისა გიორგი ნიკომიდიელ მთავარეპისკოპოსისა, გ. მ. — მაღალსა და აღმატებულსა სახლჳელსა აღიწია ქადაგება იგი სახარებისა...“ 246 r—259 r.

28. „დიდსა პარასკევსა, საკითხავი ვნებისათჳს და დაფლჳსა უფლისა ღმრთისა და მაცხოვრისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი, თქმული ანანია ებრაელისა, მ. გ. — რამეთუ ვსცან უფალი ჩუენისა იჳს ქრისტესი წიგნთაგან

ეროვნული ბიბლიოთეკა

საღთოჲათა, და სარწმუნოებით გულსმოდგინედ ვისწრაფე და აღვსწერენ მოსახსენებელნი...“ 259 v — 267 r.

29. „წმინდათა შორის მამისა ჩუ̃ნისა ეპიფანე კჳპრელ მთავარეპისკოპოსისა საღმრთოჲათა ჴორცთა უფლისა ჩუ̃ნისა იესჳ ქრისტესთა დაფლჳსათჳს და იოსებ და ნიკოდიმოსისათჳს და ჯუარხოცეთად შეასლჳსათჳს უფლისა შემდგომად განმაცხოველებელისა ვნებისა მისისა, რომელი-ესე იკითხვების დიდსა შაბათსა, მ. გ. — რაჲ არს ესე დღეს დუმილი ქუ̃ყანასა ზედა, დუმილი მრავალი ქუ̃ყანასა ზედა და მყუდროება მრავალი...“ 268 r — 278 v.

30. „წმინდათა შორის მამისა ჩუ̃ნისა გრიგოლი ნოსელისა მკუდრეთით აღდგომისათჳს უფლისა ჩუ̃ნისა ი̃ჱ ქრისტესისა. — რაოდენიცა მამათმთავართა კურთხევა საღმრთოჲსა სჯულისა მიერ დამტკიცებულ არს...“ 279 r — 292 r.

31. „წ̃თა შორის მამისა ჩუ̃ნისა გრიგოლი ღვთისმეტყველისა პასხაჲსათჳს და დაყოვნებისათჳს, მ. გ. — აღდგომისა დღე და დასაბამი მარჯუ̃ და განბრწყინებეთ კრებასა და ურთიერთას შევიტკბენთ...“ 292 v — 294 r.

32. „წ̃თა შორის მამისა ჩუ̃ნისა გრიგოლი ღვთისმეტყველისა ახალ კვირიაკისათჳს და ენკენიათა, გ. მ. — ენკენიასა პატივი ძველ სჯულ და კეთილობის მქონებელ, ხოლო უფროსღა ახლისა ჯუარ-არს პატივის-ცემა ენკენიათაგან...“ 294 v — 999 r.

33. „წ̃თა შორის მამისა ჩუ̃ნისა ი̃ოანე ოქროპირისა სიტყვა ამაღლებისათჳს უფლისა ღ̃ა და მაცხოვრისა ჩუ̃ნისა ი̃ჱ ქ̃ესსა, მ. გ. — ბრწყინვალე არს ყოველი დღესასწაული უფლისა განგებულებისა და განმაბრწყინვებელ გ̃ლებსა მორწმუ̃ნეთასა...“ 299 v — 303 r.

34. „მისვე წ̃თა შორის მამისა ჩუ̃ნისა ი̃ოანე ოქროპირისა კოსტანტინეპოლელ მთავარეპისკოპოსისა სიტყუაჲ ამაღლებისათჳს უფლისა ჩუ̃ნისა ი̃ჱ ქ̃ესა, გ. მ. — სამნი განსაკრთომელნი საქმენი და არა საცნაურნი კაცობრეთსა ბუნებისაგან თანა შემოათხზნნა ბუნებასა ჩუ̃ნსა საცხოვრებლად...“ 303 r — 305 r.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ზოგიერთი ფურცელი დაზიანებულია, მაგ.: 137 r, 139 r, 142 r და ა. შ.

2. ხელნაწერში დევს ორი ფურცელი, ზომით 30,8×19,8 სმ. ფურცლებზე მოთავსებულია 1786 წელს დაბეჭდილი სახარებიდან ნუსხურით გადმოწერილი ტექსტი. იწყება: „სახარება მათეჲსი, თავი პირველი. წყდება: „დაიბეჭდა სახარება ესე დასაბეჭდავად. ჴს ჭ̃დ. ხ̃ განჯორციელებითგან სიტყჳსა ღ̃ა ჩ̃ჲ პ̃ჳ, თთუ̃სა იანვრსა ჩ̃ რიცხუსა კ̃ზ“ (1 r — 2 r).

ანდერძები: 1. (გადამწერისა). „საღიდებელად ყოვლად წ̃ისა სამებისა მამისა და ძისა და წ̃ისა სულისათა, დროსა თუთმპყრობელი ე̃ლ მ̃ჭ̃ი ნ̃ი ა̃ლ̃ექსანდრე პავლეს ძის სრულიად რუსეთისა, ოდეს მიიღო სამეფონი საქართველოსა და იეფრიისნი და კერძონი მაჴნი თანმოკიდებულნი დირჩნი (!) მეფეთანი, ყოველნივე სრულიად აღიხუნა ამის სამეფოსაგან და დაიპყრა, მას ჟამსა მთავრობდა დ̃ დ̃ი̃ან გრიგოლ ი̃ძ ლ̃ეონ თ̃სა სამთავროთა ოდო̃შ-ლ̃ეჩხუმთა სვანთა და ვბაზთა (!) ზედა ზედშესრულად ჴელმწ̃ეფეთაგან კავალერითა და ღენერალად სახელწოდებითა და შეურყეველად თჳსთა სამთავროთა შინა მთავრობდა, რომელსაც მბარობებული და განმგებელი სრულიად ამის სამთავროსა და თანკერძოთა ზღუს კიდეთასა დ̃ დ̃ი̃ან ძის ძე ნ̃ი̃კოლაოს შემდგომად რვასა წლისა

მპყრობელისა ბრძანებითა ჴელმწიფისათა წარვიდა რუსეთად საჯამგებლოსა სამეფოსა. ჴელმწიფეთაგან სიიდუმლოისა გულად მომლები და დიდად პატივცემული კავალერითა და წყალობის მომლებელი მო-რა-ქალუფ იქმნა სამთავროთა შინა სადადიანისათა, და ამას რომელსა მე წარვსწერ მწირი მწეროალი ეგწეროდი მას სამთავროსა. იხილა მხოლოდ შობილება ჩემი მისმა განათლებულებამან დადიანის ძის ძემ ნიკოლოზ, რომელსა საღვთოსა ზესთა მჴედველობისა და ძალისა შესაბამნი გამოძიებანი წიგნთაგან შრომის მოყუარებით მოეცო და მყუდროდ ცხოვრების მოყუარე და ღირსქმნილი მაღალთა ხედვათასა იყო, ვითარცა ხე დანერგილი თანა-წარსადგინელსა წყალთა წმიდათა წერილთასა, რომლისა ფურცელნი არა დასცვივნენ და მოსწორვემან წმიდათა წერილთა მწერლობისამან მეგობრობისა პატივსა ზედა აღმოყვანა, საფიღოსოფოსოთა და სამეცნოთა და საეკლესიოთა წიგნთა მწერლობისა მოსაძსაზურედ მიჩინა. და აღესწერე წელიწადისა მეტაფრასი სრულებით სასახლესა და სოფელსა ყ უ რ ძ უ მათს ძირსა და შემდგომად ნ ო ღ ა დ წოდებულსა, საუფლოსა სასახლესა პალატსა და ციხესა შინა. სრულ იქმნა, დიდებაჲ სრულმყოფელისა ღუთისჲ!

აღიწერა მაისის ლ ჴელითა მდივანი გ ი ო რ გ ი ს ძ ე მ დ ი ვ ა ნ ი გ ი ო რ გ ი სითა, ქ'სით ჩ ყ ი ზ 2 r — v.

2. „ღმერთო, შეიწყალე მუშაკთ შეწევნა უპირატესი ნ ი კ ო ლ ო ზ მ თ ა ვ რ ი ს ა ძ ე დ ა დ ი ა ნ ო ზ“ 30 r.

3. „განსრულდა, დ'ბჲ სრულმყოფელსა ღთ'სა, ამინ“ 305 r.

4. „ძეელისაგან დატკბობილი წყლისა მწარისა მერარი, ვინც იხილოთ, ნუ მიზრახავთ, კარგი ჴელი თუ ვერ არი, სიცრუის შეურევნელი წითელ შაესა მელანი, დ'ნ კრაო, შეიწყალე, გ ი ო რ გ ი ამის მ წ ე რ ა ლ ი“ 305 v.

მინაწერი: იხ. 1 r-ზე.

703

ვახტანგ VI. სამართლის წიგნთა კრებული. XIX

193 ფ.; 34×20,7; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; ჩხედრული; მოხატული სახედაო ასოები; თავკაზმულობა: 1 r, 96 v, 111 v. 114 r, 119 v, 133 r, 169 v, 179 v, 185 r, 186 r, 189 r; ბოლოკაზმულობა: 8 v, 132 v, 165 r; სათაურები სინჯურით; [XIX ს.]; გადამწერი: მდივანი გიორგი (193 r). დაუწერელია: 165 v, 166 v, 167 v, 193 v.

[ს ა მ ა რ თ ლ ი ს წ ი გ ნ თ ა კ რ ე ბ უ ლ ი]. 1. [ს ა მ ა რ თ ა ლ ი მ ო ს ე ს ი ა]. „კარი პირველი. დასაწყისი წიგნისა სამართლისა, რ'ლი მოსცა ღ'თან მოსეს, რომელი დაწერა მან მოსე წიგნსა მას მეორე სჯულისასა და გამოსლვ. მცნება ღ'თისაგან. სამართალი მოსესი. — მცნება ღ'თისაგან. თავ.უყავ მამასა შენსა და დედასა შენსა, ვითარცა გამცნო შენ უფალმან ღმერთმან შენმან...“ 2 v — 8 v.

2. [ს ა მ ა რ თ ა ლ ი ბ ე რ ძ ე ნ თ ა]. „ღ'ენ ბრძნისა და კოსტანტინესი და სხვათა ჴელმწიფეთა მიერ თქმული და განწესება სჯულისა. კანონი მეფეთა და სიმართლისა მოსამართლეთათჳს, რათა რაოდენიცა ეწეროს წიგნსა ამას შინა მცირედიცა არა განვაგდოთ, არ ყოველივე ვისწინოთ და ვყოთ-ცა. — რომ მოხდეს და დადგეს მსაჯულად კაცი ვინმე სასამართლოდ კაცსა ზედა, უკეთუ ენებოს კაცსა მას მსაჯულად სახელის წოდება...“ 9 r — 46 r.

3. [ს ა მ ა რ თ ა ლ ი ს ო მ ე ხ თ ა]. „ესე წიგნი არს დიდისა სომხითისა სამართლის წიგნთა ზედა გარდმოთარგმანებული და ეწოდების სახელი სამართლისა, თუ იკითხავთ და შეტყობა გინდათ, თუ რომლისა წიგნისაგან შეგვიკრებია, მოგახსენებთ, ანუ რომლის გვართ შეკრიბეთ...“ 96 v — 111 r.

4. [სამართალი კათალიკოზთა]. „სახელითა ღ[ა]ისათა, მე, ქრისტეს მიერ კურთხეულმან, ყოველსა საქართველოჲსა კათალიკოზმან პატრიაქმან მალაქია, მე, ქრისტეს მიერ კურთხეულმან აფხაზეთის კათალიკოზმან მამათმთავარმან ევდემონ, დავსხედით და შევკრიბენით ყოველნი ეპისკოპოზნი აფხაზეთისა...“ 111 v — 113 v.

5. „ძეგლის დადება მეფეთ-მეფის გიორგის მიერ.— ჩვენ მეფეთ-მეფემ გიორგიმ, ძემან ყოველთა შორის წარჩინებულისა მეფეთ-მეფის დიმიტრისამან, დავიდევით ძეგლი განაჩენი...“ 114 v — 119 v.

6. [სამართალი ბექასი]. — „შევიყარენით კოლთა, მინდობილნი ღმრთისანი და აწყვერისა ღ[ა]თისმშობელისანი და გაქცევისა და დავიდევით წინა პატრონისა პაპისა ჩემისა მანდატურთ უხუცესის ბექას განაჩენი...“ 119 v — 132 v.

7. [სამართალი მეფის ვახტანგისა]. „მყოფისა უმყოფისა, არსისა დაუარსისა, დამაარსისა მქენი, არა თუ ღირსად და შეძლებისა ჩემისაებრ მაქებელი და მმონებელი, უღებად მჭოლე, მპოვნელ ვიქმენ, ვითარცა მეფენი, დღითი-დღე მრეველნი ჴელთა მარგალიტთა შინა...“ 133 v—165 r.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის წინასიტყვაობა: „დასაბამითგანვე დამბადებელმან სა ფუძველთა ქვეყანისათამან და დამჭველმან ცათამან, უფსკრულთა გამომუღველმან და სიცრცეთა სოფლისათა გარეშემკველმან, ყოველთა არსთა და არა-არსთა არსებად მომყვანებელმან...“ 1 r — 2 v.

2. 166 r და 167 r-ზე მოთავსებულია „ფიცი ებრაელთა“ და „ფიცითი აღთქმა“ ხელი გვიანდელია.

3. ხელნაწერს ბოლოში დართული აქვს საძიებელი. 168 r — 193 r.

ანდერძი: „დაიწერა ჴელითა მწირვანი გიორგისძე, მწირვანი გიორგი პრთთნთთარისათა, რომელ არს მოასხსენებელთა მწერალი, თესა აგვისტოსა დ“ 193 r.

704

კრებული. XVIII

109 ფ.; 16,4×10,8; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; ბოლონაკლული; ნუხსური, სათაურები სინჯურით; თავკაზმულობა: 1 r, 32 r, 46 r, 84 r, 93 r [XVIII ს.]; დაუწერელია: 45 r — v, 83 v.

[კრებული]: 1. „იბაკონი წ[ა]სა ღ[ა]ისმშობელისა, რომელსა დაუ[ჯ]დომელი ეწოდების. ქ[ა]დ. გ[ა]. — ზეშთა მბრძოლისა ჩუ[ნ]ნისათჳს და მოღუაწისა უძლეველისა...“ 1 r — 16 r.

შენიშვნა: გარდა დაუჯდომელისა ხელნაწერშივეა: 1. „ლოცვა ყოველად წმიდისა ღ[ა]ისმშობლისა მიმართ, თქმული ღირსისაა ფილოთეოს მთავარეპისკოპოსისა კოსტანტინეპოლელისა“ 16 r — 22 r; 2. „სხუაჲ ლოცვაჲ ყოველად წმიდისა ღ[ა]ისმშობელისა მიმართ“ 22 r — 23 v; 3. „სხუაჲ ლოცვაჲ საედრებელი“ 23 v—24 r; 4. „ლოცვა დღითი-დღე სათქმელი წმიდისა ღ[ა]ისმშობლისა მიმართ, უკუმთ გსურის ბილვა მისი ჟამსა სულისა შენისა განყოფისასა“ 24 r—29 r; 5. „ლოცვაჲ განთიად და მიმწუხრისა, თქმული წმ[ი]დისა ი[ო]ანე დ[ა]მასკელისა“ 29 r —31 v.

2. „წესი და განგება წმიდისა ზიარებისა ლოცვისა.—ოდეს გენებოს შეწირვა უსისხლოს მსხ[უ]რპლისა წინა დღეს...“ 32 r—44 v.

3. „ლოცვა წმიდისა ზიარებისა“ 46 r—83r.

შენიშვნა: უკანასკნელში შესულია შემდეგი ლოცვები: 1. „წმიდისა მამისა ჩუსნისა ბასილისა“ 46 r—48 v; 2. „ლოცვაჲ ბ, ზიარებისა წმიდისა მამისა ჩუსნისა იოანე ოქრომპირისა“ 48 v — 51 r; 3. „ლოცვაჲ გ, წმიდისა სჳმიონ მეტაფრასისა“ 51 r— 52 v; 4. „ლოცვაჲ დ, ზიარებისა წმიდისა სჳმიონ მეტაფრასისა“ 52 v—57 v; 5. „ლოცვაჲ ე, ზიარებისა წმიდისა მამისა ჩუსნისა დამასკელისა“ 57 v—58 v; 6. „ლოცვაჲ ვ, ზიარებისა წმიდისა დიდის ბასილისა“ 58 v—59 v; 7. „ლოცვაჲ ზ, წმიდისა სჳმიონ ახლისა ღრისმტყუჳლისა“ 59 v—64 v; 8. „ლოცვაჲ ზიარებისა Ჱ, წმიდისა იოანე ოქრომპირისა“ 63 v—64 r; 9. „ლოცვაჲ ზიარებისა თ, იოანე ოქრომპირისა“ 64 v — 65 r; 10. „ლოცვაჲ ზიარებისა ი, იოანე დამასკელისა“ 65 r,— 66 v; 11. „ლოცვაჲ ზიარებისა ია, იოანე დამასკელისა“ 66 v—67 r; 12. „ლოცვაჲ ზიარებისა ი"ბ, თქმული წმიდისა ჩუსნისა დიდისა ბასილისა“ 67 v — 74 r; 13. ლოცვაჲ ზიარებისა იგ, იოანე ოქრომპირისა“ 74 r — 78 r; 14. „ლოცვაჲ გ. შემდგომად ზიარებისა, თქმული მისივე 78 r — 79 v; 15. „ლოცვაჲ დ ზიარებისა. წრს ბასილისა“ 79 v —80 r; 16. ლოცვაჲ შემდგომად ზიარებისა ე, თქმული სჳმიონ მეტაფრასისა“ 80 r — 81 v; 17. „ლოცვაჲ ვ შემდგომად ზიარებისა, წმიდისა კჳრილე ალექსანდრიელისა“ 81 v — 82 r; 18. „ლოცვაჲ ზ შემდგომად ზიარებისა, წმიდისა მიმართ ღრისმშობელისა“ 82 r — 83 r.

4. „იბაკონი უფლისა ჩუსნისა იესო ქრისტესი, თქმული წმიდისა თეოქთისტე სტოდეღის მონასტრისა. იბაკო ა. ზეშთა მბრძოლო, უფალო, ჯოჯოხეთისა დამთრგუნველო...“ 84 r — 97 v.

5. „სამოციქულო და სახარება შუდეულთა კრკესა. ფსალმუნი, იყავნ, უფალო, წუალობაჲ შენი ჩუსნ ზედა. დ"სბი. იხარებდით მართალნი უფლისაჲ მიმართ“ 98 r — 109 v.

705

ლოცვები 1840

267 ფ.; 16,3×10,2; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტკივფრული მუყაოს ყდაჲ აჭვს ყდის საცავი ფურცლები; მხედული, სათაურები სინგურით; ნაბეჭდი ილუსტრაციებით; 1840 წ. 15 ივნისი (6 r), გადამწერი: ელენე (!) 133 r, 136 r, 174 r; დაუწერელია: 1 r — 5 v, 6 v — 7 r, 10 r, 15 r, 21 v — 22 r, 26 r, 32 v — 34 r, 40 r, 46 r—47 r, 55 r, 60 r, 67 v—68 r, 72 v — 73 r, 77 v — 78 r, 84 v — 85 r, 88 r, 92 r, 100 r, 108 r, 119 r, 123 v—124 r, 137 r, 153 v — 154 r, 159 r, 168 r, 177 r, 187 v — 188 r, 192 r — v, 195 r, 197 v — 198 v, 200 r — v, 203 r — v, 205 r — v, 207 v — 208 v, 210 v — 211 v, 213 — 214 v, 217 r — v, 219 v — 220 v, 223 r — v, 225 v — 226 v, 229 r — v, 231 v — 267 r.

[კათოლიკური რიგის ლოცვები]. „ფიქრის ლოცვა: სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა, ამინ. იესოს და ყოვლად წ"ა მარიამ უმანკო ქალწულის სახელი მარადის ქებული და დიდებული იყოს, ამენ“ 8 r — 231 r;

შენიშვნა: ხელნაწერში შესულია შემდეგი ლოცვები: 1. „ფიქრის ლოცვები“ 8 r— 54 v; 2. „დილის ლოცვები“ 56 r — 59 r; 3. „დაედგრება თავისი თავისა ღთისმშობელთანა“ 59 r — v; 4. „ლოცვები, რომლებიც უნდა ითქვას წირვის დროს“ 61 r — 67 r; 5. „ლოცვა სინანულისა აღსარების უწინარეს სათქმელი“ 69 r — 71 r; 6. „ლოცვა აღსარების უკან სათქმელი“ 77 r — 72 r; 7. „ლოცვა წ"ა ზიარების მიღების უწინ სათქმელი“ 74 r — 75 r; 8. „ლოცვა წ"ა ზიარების მიღების უკან სათქმელი“ 75 r — 77 r; 9. „ლოცვა სათქმელი სინანულისა, მანასე მეფისაგან თქმული ტერ ამენაკალი“ 79 r — 82 r; 10. „დიდება მამასა და ძისა და სულსა წ"ასა, ვითარცა ჲრ იყო

აწ და მარადის და სხვ.“ 82 r — 84 r; 11. „ლოცვა სიმდაბლისა და მოთმინებისათვის“ 86 r — 87 v; 12. „ლოცვები ღვთისმშობლისადმი“ 89 r — 99 v; 13. „სიხარულისა სადღესლო ყრ. წმიდა სავარდო“ 101 r — 104 r; 14. „მხურვალობა წიდ სახარულთა მიმართ, რომლებით გამბიარულდების დედფუალი ჩვენი ცათა შინა“ 104 v —107 v; 15. „წუწუხარებისა სიდღესლო ყრ წ-ა სავარდო“ 109 r — 112 v; 16. „ჯაჭა მხურვალება მარიამისა...“ 112 v — 118 v; 17. „გალობა გოდებისა ყრ წ-ის სიმწუხარისა მიმართ“ 120 r — 123 r; 18. „დიდებისა სიდღესლო ყრ წ-ა სავარდო“ 125 r — 128 r; 19. „ეტერელი მარიამ ქალწულისა მიმართ მხურვალება“ 129 r — 136 v; 20. „ვედრებანი ცხოვრებისა და სატანჯველისა ფუღისა ჩვენისაიესო ქრისტესი“ 138 r — 145 r; 21. „ლოცვა ჯვარცმული ქრისტეს მიმართ“ 145 v — 146 r; 22. „ლოცვა ქრისტეს სატანჯველთათვის“ 147 v — 153 r; 23. „ლოცვა საღამოსი ყოველად წმიდა, ღვთისმშობელი ქალწული მარიამის მიმართ“ 155 r — 158 v; 24. „საღამოს ლოცვა, რომელიც წ-ა ნერსეს, სოფრეთ ქათალიკოზს გამოუღია ქ-ტეს მიმართ“ 160 r — 167 v; 25. „რაჟამს ავათმყოფი შესწუხდეს, აიღოს ჯვარცმა ქრისტესი ხელ-ით თჳსა ეს ლოცვა“ 169 r — 171 v; 26. „ვედრება ქრისტიანებრივი სიკუდილისათვის“ 171 v — 173 r; 27. „ლოცვა მფარველი ანგელოზისათვის“ 173 r—174 r; 28. „ლოცვა იმ წმიდის მამართ, რომელიც საკუთარი მეუხე არს შენი, ვითამც სჩნია“ 174 r — 176 v; 29. „სამთ მხურვალე ლოცვათათჳს“ 178 r — 187 r; 30. „თუ შენდობანი რით მიიღებიან მათგან, ვინც გამაწმიდებელს მადლით არიან“ 189 r — 191 v; 31 „ჯვარის გზა“ 193 r — 231.

706

მინაწერები ნაბეჭდ სახარებაზე. XIX

41 ფ.; სახარება ზომითარის 11,5×7,5 სმ.; ჩასმულია ვერცხლის ყდაში, ვერცხლისავე საკეტებით. ბეღური ხელოვნებით გამოსახულია ზემო ყდაზე: ქრისტეს აღდგომა 4 მახარებელით; ქვემო ყდაზე: ჯვარი, 2 ანგელოზი და სხვა რელიეფური გამოხატულებანი; ყუაზე: კრავი, ბარძიმი, ჯვარი, რომელზედაც გველია შემოხვეული, კიდობანი და ორი ანგელოზი; საკეტებზე: პეტრე და პავლე (?); ყდის შიდა გვერდები გამოკრული სალათისფერი აბრეშუმის ქსოვილით; დაბეჭდილია საჩხერეში, თავადის, მაიორის და ყავალერის გრიგოლ წერეთლის „საფასის წარგებითა“.

მინაწერები: 1. „ნიშნად განსაკუთრების პატივის ცემისა ღენარ-მაიორის კოლიუბაკინისაგან მენგრელიის ეპისკოპოსს თეოფანეს“ (ზემო ყდის საცავი ფურცელი);

2. „წ-ა მამაო, მღუდელ-მონახონო ბესარიონ, ფავლენის ძეო, შენ მიერ წარმოგზავნილი წ-ა სახარება ესე შეგიმეცა ჩემსა მწყრობაში მყოფმან და მოგიძღვანე. ვთხოვ უმდაბლესად შენსა სიწმინდესა, რათა წ-ა ლოცუასა შინა დაუგდებელ მჰყო მე და მეუღლე ჩემი და ძენი ჩემნი ნიკოლოზ, კოსტანტინე, დავით და ალექსანდრე და ასული ჩემი ბარბარე და მეუღლე მისი თავადი დიმიტრი ორბელისძე და ასული მათი ვერა და ძმანი და დანი ჩემნი და მოიხსენიო მიცვალებულნი: მამაჩემი მეფე გიორგი, და დედაჩემი ქეთევან, ჩემი ძმები, ბიძები და ჩემი დები და ყოველნი ჩემი მოცნობნი(!) და ნათესავნი — მაბრნი და მდებრნი, სამღუდელონი და სერჩონი და ყოველნი მართმადიდებელნი ქრისტიანენი. ცოდვილი მწირი მეფისძე ბაგრატ, 1823, თთჳსა ოცდისმეს 9 თჳთ პეტრბურხით.

ვინც სამღუდელონი მიემთხვიენეთ ამ წმიდისა სახარების კითხვას, ჩემ ცოდვილისათვის ლოცვასა ჰყოფდეთ და მოიხსენებდეთ მიცვალებულსა მხეცელს მარიამს მეფისძე ბაგრატი“ 78 r — 79 r.

707

მარგალიტი. 1845

102 ფ.; 21×17; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ნის ყდა; მბეჭდრული; სათაურები სინგურით; 1845 წ. ივლისის 12 (100 v); გადამწერი: დავით იოანეს-ძე გაგუა (100 v); დაუწერელია: 101 r-v, 102 v.

[მარგალიტი]. „წიგნსა ამას ეწოდების მაგალითი(!), მრავალთა აგვათა მომთხრობი.—დეკენბერსა ოცდახუთსა შობა ქრისტესი...“ 1 r — 100 v.

შენიშვნა: წიგნის შედგენილობა: 1. „მაუწყე, თუ სით შეკრძენ მოციქულნი ესე ღ~თისმშობლის მიცუალებასა“ 2 r; 2. „თარგმანება წმიდისა ეპიფანესი“ 4 r; 3. „შესხმა და სახელები წმიდისა ღ~თ~ისმშობლისა“ 4 v; 4. „უკეთუ გნებავს, თუ რაოდენნი ნათესავნი არიან ქუყანასსა ზედა ცნობად“ 5 r; **5.** „სახელები შეიდთა ცათა“ 5 r; 6. „ისტორყა დაბადებისა ადამისთჳს და სამოთხის შეხებიერებისათჳს“ 7 r; 7. „შესაქმისი ცისა და ქუყანისა წიგნსა ევფრატსა წერია“ 9 r; 8. „ცათა მობილვასა შიგან სწერია დაბადებაჲ ანგელოსთა“ 9 r; 9. „თქმული დიონისი არეოპაგელისა სიტყუყა დაბადებისა სამოთხისა და ადამისთჳს. დანიელისგან თქმული“ 10 r; 10. „დაბადებასა[ა] შინა წერილ არს“ 10 v; 11. „რასა იტყოდეს, ვინაჲთგან სამოთხე ასე ტკბილი არს“ 12 r; 12. „აწ ანგელოს საქმე ვიწყოთ“ 13 r; 13. „წიგნსა მარგალიტსა შიგან სწერია ესე სულისა“ 15 r; 14. „სულისა ცნობა და მეცნიერება ესოეთ ვსთქუათ“ 17 r; 15. „აწ მწუალებელთსა და ფუჭულთათჳს ვიტყჳთ“ 17 v; 16. „აწ ქრისტეანეთათჳს ვიტყჳ“ 18 r; 17. „იყუნეს ორნი კაცნი“ 19 v; „იყო კრთი კაცი“ 21 r; 18. „სწავლა წმიდისა მამისა ჩუენისა მაჭიმჲ აღმსარებელისა“ 22 v; 19. „წიდა იოანე მახარებელი და ღ~თისმეტყველი იტყჳს“ 23 r; 20. „იტყვის ღ~თ~შემოსილი ვასილი“ 23 r; 21. „სხუა სწავლა წმიდისა მაჭიმი აღმსარებელისა“ 23 v; 22. „სწავლანი წმიდისა იოანე ოქროპირისა“ 24 v; 23. „თქმული წმიდისა მამისა ჩუენისა ეფრემ ასურისა“ 29 r; 24. „სწავლა იოანე ოქროპირისა“ 29 v; 25. „თქმული წმიდისა მამისა ჩუენისა გრიგოლ ნოსელისა“ 32 r; 26. „თქმული წმიდისა მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა“ 32 v; 27. „მცნება წმიდისა ვასილისა მღუდელთა მიმართ. თარგმანება არსენისაგან“ 33 v; 28. „სწავლა წმიდის იოანე ოქროპირისა და სხუათა ფილოსოფოსთა მეორედ მოსლესისათჳს დიად შუენიერი“ 34 v; 29. „სწავლანი სულიერნი გამოკრებულნი თითო სახეთა წიგნთაგან“ 37 r; 30. „იგავი ლევიტელისა“ 39 r; 31. „იგავი დავითისი“ 41 r; 32. „სიმი იგი შეუძლებელ არს ჩემდა ცნობად და მეოთხე იგი ვერ გულისჴმაჲ-ყოფა“ 41 v; 33. „იგავი სახარებისა“ 42 r; 34. „მოწყალებისთჳს თქმული“ 43 r; 35. „დიდსა ხუთშაბათსა მწუხრისა სერობა სახე იყო“ 43 v; 36. „იგავი საბარებისა“ 45 r; 37. „იგავი დავითისი“ 45 v; 38. „სახისმეტყველება და სიტყუსგება წმიდათა მღუდელთმოძღურთა ვასილისი და გრიგორი“ 46 r; 39. „კითხვა-მიგება გრიგორი ღ~თისმეტყველისა ანგელოსისა მიერ“54 v; 40. „თანასა ალექსანდრელის თქმული“ 55 v; 41. „სიტყუასი წმიდათა მამათანი იჳს სახარებისა“ 64 r; 42. „კითხუ-მიგება წმიდათა მამათა“ 67 r; 43. „სიტყუასი გამოკრებულნი სახარებათანი წმიდათა მამათა მიერ“ 70 r; 44. „ვითარ ჯერ-არს მღუდელი, რომელი დგეს წინაშე წმიდისა მის საკურთხეველისა“ 76 v; 45. „სახისათჳს მონახრებისა“ 78 r; 46. „ამა წიგნსა ეწოდების ხონოლოგიი, სიტყუა მეორედ მოსლესათჳს და აღსასყოფლისათჳს“ 79 v; 47. „მერმე მიერითგან ძლეა ბერძენთა“ 82 r; 48. „მეორედ მოსლვა კუალად დიდებით მაცხოვრისათ“ 85 v; 49. „ქართა უკანასკნელთა არწიეი მეფე“ 85 v; 50. „მეფე მანგლოსანი“ 86 r; 51. „მეფე დედაკაცი“ 86 v; 52. „აღდგომისათჳს მკუდართასი იოანე დამასკელისა“ 86 v; 53. „გზოდება იაკობ მონახონისა, რომელი წინანასწარმეტყუელებით თქუა“ 87 v; 54. „სიტყჳს ჴება ბერისა ეფთჳნე გრძელისა სოსთენის მიერ სომეხთა მოძღურისა“ 88 v; 55. „წუწუხა პეტრე მაწყრესა მასათჳს და აღაჯორთა მარხუსი“ 95 r; 56. „თარგმანება სომეხთა წუალებათათჳს და თუ რომელითა პირითა შეიწყნარებიან სომეხნი“ 98 r.

ანდერძი: „აღიწერა ჴელითა დავით იოანეს ძისა გაგუასათა. მე-ვედრებით ყოველთა აღმომკითხველთა, შენდობასა მიბრძანებდეთ, რათა უფალმან თქვენცა შეგიწყნაროს. წელსა ჩყმე (1845), ივლისის ბ̃“ 100 v.

მინაწერები: 1. „ვინც აგი ღონოღოროფი ნახოს, ყველამ შენდობა შეუთვალოს ამის პატრონსი“ 100 v.

2. „ესე წიგნი ეკუთნის პრაპორშჩიკს კნიაზ ხაქარია მიქელაძეს“ 102 r.

708

გადატანილია სომხურ ხელნაწერთა კოლექციაში: Arm. 240

709

კრებული. XIX

7. ფ.; 21,9×17.5; ლურჯი ქაღალდი; უყდრო. თავ-ბოლონაკლული; ფურცლები ჭუჭყიანია და ჭიისგანაა შეჭმული; მხედრული; [XIX ს.]; დაუწერელია: 7 v—r; ხელნაწერი ნაპოვნია ვასო გადილიას მიერ სამეგრელოში 1941 წ.

1. „[ო]ა ნოენბერსა კე, თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩვენისა მღუდელმოწამისა კლიმენტოს პრომთა პაპისა და წმიდისა მოციქულისა პეტრეს მოწაფისა, თუ ვითარ სახედ დაემოწაფა იგი წმიდასა მოწაფესა პეტრეს, რომელი ესე მიუწერა პრომით იერუსალიმს წმიდისა იაკობის მიმართ, ძისა უფლისა, პრძანებითა წმიდისა მოციქულისა პეტრესითა]— ... ჰალაკისა მიმართ. მჰრქუა მე დედამან ჩემმან: შვილო ჩემო...“ 1 r—4 r.

წყდება: „...კოდვილთა არა სტანჯავს და ყოველივე რაჲცა თვით უნდეს, მოყვარისა უყოფს, ესე არს სჯული ღ[ისა და წინასწარ...“

2. [ა ლ ე ქ ს ი ა ნ ი]. — „ქ. ერთი კაცი იყო, დიაბ მდიდარი და მოხელე დიდის ქალაქისა...“ 4 v—6 v.

წყდება: „...ორივე ერთად ვამყოფეთო, ერთი კვირემდის ქალმან მიართვას და პატივი მისცესო და დღეში ათ-ათის...“

3. [ლექსი]. — „ხთის მშობელი და ყოვლად პატიოსანი,
დედა ქალწული, მშვენიერი შრომანი,
მას ახარებდა ანგელოსი ფრთოსანი,
შენგან იშვების მეუფე გვერგვინოსანი,
მას მონებენ მეფენი შრაველ ყმოსანი“ 6 v.

710

ანბანთქებანი. XIX

13 ფ.; 22×17,5; ქაღალდი; უყდრო; თავბოლო-ნაკლული, (აკლია შუა ფურცლებიც 6 r — 7 r-ს შორის); მხედრული; [XIX ს.]; ნაპოვნია ვასო გადილიას მიერ სამეგრელოში 1941 წ.

[ანბანთქებანი] — 1. „. . . . . იასამან იზისვეებდა (!), ირხეოდა, იძირმობდა...“ 1 r—v.

წყდება:

„...და ჰაეროვნობს უცხოდ რასმე ვახტანგ ვფიცავ მზესა გვანობსჩი, გულსა რად მიეძღვნა, სამარადოდ მისთვის ვანობს“.

2. „ანბანთქება მეფის არჩილის თქმული — ასულ ასულა ჰვრეტნი და ასულა ესე ვინა ჩემი ასულა...“ 1 v — 2 v.

3. „ანბანთქება ამიცანათ ნათქვამი მეფის თეიმურაზისა. — აღვძრათ სიტყვა საცნობელი, არცა ძნიად გამოსჩნდები...“ 2 v — 6 v.

4. „ვახტანგ ორბელიანის თქმული. — აჰას ანბათ აღვამაღლოთ, აწ ავლისა აღნაგობა...“ 6 v.

წ ყ დ ე ბ ა: „...თმა თხზულობით, თეთრ თითობით თინა-თინა თამაშობდა...“
5. „ეს ანბანთქება მ ე ფ ი ს თ ე ი მ უ რ ა ზ ი ს თქმულია.
—.... აღახუ[ე]ნ ჩემნი ბაგენი, ღმერთო, სამებით ქებულო“... 7 r—11 v.
6. „ანბანთქება მ ე ფ ი ს ა რ ჩ ი ლ ი ს თქმულია.—
ასულა, ასულა, ვერტნი და სულ ესე ვინა ჩემი ასული...“ 12 r—13 v.
წ ყ დ ე ბ ა: „...და Ⴋაღდის(!) უფროსსა პატივსა მიიღებს ჰამადისაგან თვალთ დაუბნელებს...“

711

კონჩუევი პეტრე. შენიშვნები 1884 წ. გამოცემულ ქართულ ბიბლიაზე. XIX

38 ფ.; 35,5×22; ქაღალდი; ცუდო; მხედრული (ქართული და რუსული); [XIX ს.] ავტოგრაფი;

„З а м е т к и п о с л и ч е н и ю и исправлению грузинской библии с указаниями опечаток и ошибок, вошедших в нее при издании ея в 1884 году.

прежний текст	исправленный текст
ა. მოსეს წიგნი დაბადება	პირველი წიგნი მოსესი—შექმნათა.

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „Составил Протоиерей Петр Кончуев; законоучитель Закавказского Девичьяго Института“.

712

გადატანილია ალ. ჯაბადარის პირად საარქივო ფონდში № 11.

713

კრებული. XIX

143 ფ.; 33,5×21; ქაღალდი, დაზიანებული და ჭუჭყიანი; მუყაოს კიდეებ დამტვრეული ყდა; მხედრული; [XIX ს.]; დაუწერელია: 142 v.

1. „ა მ ბ ა ვ ი ჩ ა რ-დ ა ვ ი წ ი ა ნ ი ს ა. — იყო ხელმწიფე კონსტანტინეპოლსა შუა მორჩმული, განგებიანი. არა იყო გულსა მისა შეჯერება. ლხინობდის, ასპარაზობდის და ბურთაობდის...“ 1r — 56 v.

2. „ბ ა რ ა მ ი ა ნ ი. — ქვეყანასა ურუმეთისასა იყო ხემწიფე ქიშვარ გაძრიელებული, უკლებელი, მორჩმული, მოვლენილი და სიმდიდრისაგან გალაღებული...“ 57 r — 104 r.

3. „ალექსიანი.—იყო ერთი მდიდარი კაცი სტამბოლსა შინა, მეტად მრავლის მჭონებელი, უთვალავი ოქრო და ვერცხლი და მარგალიტის პატრონი...“ 105 r — 110 v.

4. [თურქულ ენაზე დაწერილი ლექსი].—
ყარა ბაღდა თალანვარ
ხილვი უსტა სალანვარ...“ 110 v.

5. [მ ი რ ი ა ნ ი ა ნ ი]. „აქა ამბავი და დასაწყისი ჩინეთის ხმეწიფისა და ძისა მისისა მირისა, რომელი მისცა ღმერთმა ფერის ასულთან...“ 111 r —142 r.

6. [ლექსი]. — „გამტყოცნა სოფელმა...

დღენი ჩემნი წარავლენ...
რაყოფათ შემექნა შვიდივე წე...
სიცოცხლესლა ვპოვებ ბნელა...“ 143 r.

შენიშვნა: 1. ფურცელი, რომელზედაც ეს ოთხტაეპიანი სამოყხუნური ლექსია მოთავსებული, მეტად დახიანებულია.

2. ხელნაწერის დედანი დეფექტური ყოფილა. იხ. 8 v—9 r, 88 v—r, 102 r — 103 r.

3. 143 v-ზე და ქვედა ყდის შიდა გვერდზე დაწერილია სამი საბუთი შამთაში(!) მაცხოვრებელი სახელმწიფო ყმების თ ე დ ო და გ ი გ ო ნ ა რ ი მ ა ნ ი ძ ი ს მიერ, მიბატონის შ ა ნ შ ე ყ ო რ ღ ნ ო ვ ი ს გ ა ნ 1866, 1867 წწ., ფულის სესხების შესახებ.

მინაწერი: „პირველათ დაკრიფა, შ ა მ თ ა შ ი წაიღო კიტრი ას ორმოცდა რვა. მეორეთ დაკრიფა, ღ ე ვ ე შ ი წაიღო კვირა დღეს ორას ორმოცდათი. ვიყავ მეორე დღეს, ორშაბათს, დაკრიფა და წაიღო ღ ე ვ ე ი ს კ ე ნ ორას-ორმოცდათხუთმეტი“ 104 v. იხ. აგრეთვე მინაწ. 131 r.

714

შოთა რუსთაველი. ვეფხისტყაოსანი (ვახტანგისეული რედაქცია) XVIII.

94 ფ.; 19×15,2; ქაღალდი; **უყდო** (ჩადებულია საერთო რვეულის ყდაში); დაშლილი; თავბოლონაკლული; მხედრული; [XVIII ს.]; ჰვირნიშანი აქვს.

[შ ო თ ა რ უ ს თ ა ვ ე ლ ი. ვ ე ფ ხ ი ს ტ ყ ა ო ს ა ნ ი].
— „...ატყუის, ო მზეო, ვინ ხატად გთქვის მზიანის ღამისა...“
წ უ ყ დ ე ბ ა: „...და აღრე მივიდეს მეფისა სახლად საყოფად არებად...“ 1 r—94 v.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერს დასაწყისში აკლია ვეფხისტყაოსნის ვახტანგისეული გამოცემის მიხედვით 825 სტროფი. წყდება 1528-ეს სტროფზე.

2. ფურცლები დახიანებულია და რესტავრირებულია ლურჯი და თეთრი ქაღალდით. ალაგ-ალაგ ეხეტებით გვაინდელი მელნითა და ხელით დაჯღაბნილ ფურცლებს.

3. ყოველი თავის სათაური და სტროფის დასაწყისი დაწერილია წითელი მელნით.

715

მარგალიტი. XIX

156 ფ.; 20×14,5; მწვანე და თეთრი ფერის ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტყიფრული ხის ყდა, დახიანებული; დაშლილი; მხედრული, სათაურები სინგურით; [XIX ს.], ჰვირნიშანით: 1800 წ. (155 v); გადამწერი: ოსე (4 r).

[მ ა რ გ ა ლ ი ტ ი]. „ვიწყოთ შვენიერთა პირველისა სიტყვისა ღვთისათა სწავლანი ესე სულთ სამოვნო ...ად წარმოჩენილნი და თქმულნი რ ლს.. ხედავთ შინა მდებარ და... დეკენებრესა კ ე შობა ქ ესი. დღესა სამშაბათსა ...“ 1 r — 153 v.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი იმავე შედგენილობისაა, რა შედგენილობისაც Q 707;

2. ხელნაწერის ფურცლები დახიანებულია და ტუტყიანი.

ანდერძი: „ღ ო, შეიწყალე ამისი აღმწერი ო ს ე“ 4 r.

მინაწერები: 1. „ეს დავითის წიგნი არის“ 2 v.

2. „ესე მარგალიტიანი თავადის ბეჭან ბეჭანის ძის წერეთლის არის, ღმერთმან მოახმარო[ს] კეთილსა დღეებს შინა და კეთილსა ცხოვრებასა(!) აწ და საუკუნოდ, უკუნით უკუნისამდე. და ძენი მისნი დავით და მელქისედეკ წერეთელნი. დავსწერე მე დავითმა ჩყლვ წელს“ 155 r; 156 v.

716

დავითნი. XVI

190 ფ.; 12,5×8,5; ეტრატი, პირველი ორი ფურცელი ქაღალდია; უყდო; ნუსხური, მთავრული ასოები და დასაწყისები სინგურით; თავ-ბოლონაკლულნი; აკლია 115—116 ფ. ფ. შორის; დაზიანებულია: ფ. ფ. 145—146; რესტავრირებულია: ფ. ფ. 5, 6, 24; [XVI ს.]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

[ფსალმუნი]. „...ეცინოდის მათ და უფალმან შეურაცხ-ყონეს იგინი. მაშინ იტყოდის მათდა მიმართ რისხვითა მისითა...“ 1 r — 190 v.

ფსალმ. ბ, მუხლ. დ.

წყდება: „...დიდებაჲ. გალობაჲ აღსავალთა. კანონი ჹშ. — ჭირსა ჩემსა უფლისა მიმართ ღაღად-ვყავ და ისმინაჲ ჩემი. უფალო, იჴსენ სული ჩემი ბაგეთაგან ცრუთა და ენისა მზაკვარისაგან. რაჲ მოგეცეს შენ, ანუ რაჲ შეგეძინოს შენ ენისაგან მზაკვარისაჲ. ისარნი ძლიერისნი ლესულ არიან...“

შენიშვნა: ხელნაწერის პირველი და მეორე ფურცელი დაწერილია ქაღალდზე გვიანდელი ხელით.

მინაწერები: 15 v—16 r, 20 r, 21 v—22 r, 26 v, 28 v, 32 v, 35 v, 38 v, 42 v, 47 v, 52 v — 53 r, 55 v, 63 v, 66 v, 70 v, 76 v, 77 v, 85 v, 94 v, 98 v, 100 v — 101 r, 110 r — 111 v, 115 v, 116 v, 119 v, 120 r, 121 v, 123 v — 124 r, 127 v — 128 r, 131 v — 132 r, 139 v — 140 r — v, 142 v — 143 v, 154 v — 155 r.

717

ვახტანგ VI. სამართლის წიგნი. 1849

76 ფ.; 22×17,5 ქაღალდი; მხედრული: ზემო ყდა არა აქვს, ქვემო ყდისათვის გამოყენებულია XVI — XVII ს. ს. ხელნაწერის (ნუსხური თ დაწერილი ოთხთავის) ფურცლები; მარტივი თავსამკაული 1 r-ზე; დაზიანებულია: 1—6,73—76 ფ. ფ.; გადამწერი—მოძღვრის შვილი წერეთელი გიორგი (75 v, 76 v); 1849 წ. (75 v); ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

„წიგნი სამართლისა, ქმნილი მეფის ვახტანგისა.— ა. დღითი-დღე მრეველნი ხელთა მარგარიტანი შინა, და ჰპოებენ მძივთა რათამე, და უხილველობისათჳს აღიღებენ და შთასდებენ საუნჯესა პატრონისთა, შემკობითა უპატიოსნედ მარგარიტთა ჰყოფენ...“ 1 r — 68 v.

შენიშვნა 1. სამართლის წიგნის შესავალი ნაკლულია. შესავლის პირველი სტრიქონი — „მყოფისა უმყოფისა, არსისა დამარსისა მჭ[ე]ბი“ — გადატანილია სათაურის წინ და გამოყოფილია შრიფტით და თავსამკაულით.

2. სამართლის წიგნი შეიცავს 275 მუხლს.

3. ერთვის: „სიძიებელი წიგნისა ამის სასამართლოსა“ (68 v — 75v).

ანდერძები (გადამწერისა): 1. „აღმწერელი ამისი გიორგი წერეთელი, კეთილად მცთხველნო, გთხოვთ, უკეთუ შეცთომა რაჲმე იხილოთ, ნუ უგუღებელს

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მყოფთ. განსრულდა წიგნი ესე სასამართლო იანვრის კ დ-სა, კრისტესით ჩ უ მ თ წელსა“ 75 v.

2. „ძისს პატიოსნებას მღვდელს იესე ამაშუკელ ს! მოწყალეს ხელმწიფეს! ამა სამართლის წიგნს უძღვნი თქვენს პატიოსნებასა. წყრასა ზედა ვიშრომე ოცდა ერთი დღე. ფასი აქვს ათი მანეთი ვერცხლისა, ხოლო თქვენ სხვასავით ვერ მოგახსენებთ, რასაც უბოძებთ. თქვენი ნება არის. დავშთები თქვენის პატიოსნების სიამოვნების სამარადისო მოსურნე თქვენი დისწული გიორგი მოძღვრის შვილი წერეთელი“ 76 v.

718

კრებული. XVIII

213 ფ.; 16×10; ქაღალდი მოლურჯო ფერისა; მხედრული, დასაწყისები მთავრულით, სინგურით; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; დაზიანებულია: 1 — 3, 10, 35, 42, 179, 187, 212—213 ფ. ფ.; ფერებით შესრულებული ვვირგვინი (20 v), ყოველი თავის დასაწყისში თავსამკაული; ქაღალდის ჭვირნიშანი — 1791 (ფ.175); დაწერის დრო — XVIII ს. მიწურული; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

[გაბრიელ მცირე]. „მღუდელ-მთავრისა ლიტურღიისა განმარტებაჲ სახის-მეტყუ[ველებითი, ვითარმედ ყოველსავე მღუდელ-მოქმედებასა მისსა საღდუმლოობითი ძალი უპყრიეს. — ღუდელთ-მთავარო გონებაო, გამომბრწყინვებელო ღუდელთ-მთავრისა სიტყჳაო და გამომავლინებელო ღუდელთ-მთავრისა სულისაო...“ 1 r—19 v.

2. [გაბრიელ მცირე]. „ღუთივ-შუ[ნიერნი თხრობანი სულისა და სარგებელნი, რომელსა ეწოდების გჳრგჳნი. — თავი ა. მღუდელ-მოქმედებისათჳს და საიდუმლოსა გამოცხადებისა, თხრობა ა. გამოცხადებისათჳს წმიდისა საჲდუმლოჲსა. — ღმერთი, რომელი სიყუარული არს, ნამდჳლვე, რომელი ეგოს სიყუარულსა ზედა...“ 21 r — 207 v.

შენიშვნა: 1. „გჳრგჳნის“ ტექსტს ერთვის: ა. „ესე არს ზანდუკი წერილისა ამის ღუთივ-სულიერთა თხრობათანი“. 208 v — 210 v.

ბ. განმარტება: „ღუთივ-სულიერსა ამას წერილსა ეწოდების გჳრგჳნი...“ 211 r.

3. „წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა სწავლა ჴ[შმარიტისა სიყუარულისათჳს. — საყუარელნო, მაცხოვარი ჩუენი უფალი იესუ ქრისტე ესრეთ იტყჳს...“ 211 r — 213 v.

719

გრიგოლ ღვთისმეტყველი, სიტყვა ნათლისღებისა XIX

16 ფ.; 22,5×17,5; ქაღალდი; უყდრო; მხედრული, სათაური სინგურით, დასაწყისი ასოები მთავრულით; დაუწერელია 1 r — 2 v, 14 v — 16 v; დაზიანებულია 1 — 4 ფ.ფ.; ქაღალდი დასერილი და დალაქვებულია; [XIX ს.]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

„თ[ა იანვარსა ჳ. წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა გრიგორი ღვთისმეტყუველისა სიტყუა ნათელთაჲსა. მ. გ. — კუალად იესო ჩემი და კუალად საიდუმლოჲ, საიდუმლო არა საცთურებანი...“ 3 r — 14 r.

შენიშვნა: გრიგოლ ღვთისმეტყველის „სიტყუა ნათლთათჳს“ თარგმნილია ეფრემ მცირის მიერ (იხ. კ. კეკელიძე, ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია, 1^2, გვ. 598).

720

იოანე ბატონიშვილი. კალმასობა. 1828

175 ფ.; 34×20,5; ქაღალდი მოლურჯო და თეთრი ფერისა; უყდრო; დაშლილი; ავტოგრაფი; თავ-ბოლოსკენული, აკლია ტექსტის შიგნითაც; ხელნაწერის ფურცლები დაზიანებულია, ამჟამად რესტავრირებულია; დაწერის დრო — 1828 წ.; დაწერის ადგილი — პეტერბურგი; ხელნაწერი 1942 წელს შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა გადმოსცა საქ. სახელმწიფო მუზეუმს.

[იოანე ბატონიშვილი, კალმასობა]. „...წარსული მუნით მიჴედნენ მწუხრის ჟამ სკრასა და აცნობეს ნასირსა გლახას მისლვაჲ თჳსი...“ 1 r — 175 v.

წყებები: „... იოსებ ისტორიკოსი ურიასტნელი მოუთხრობს, რომელ იყო მუნ ტაძრისა სამკაულნი...“

შენიშვნა: 1. „კალმასობის“ ერთადერთი ავტოგრაფი დაწერილია ორ წიგნად. პირველი წიგნი ორი ხელნაწერით არის წარმოდგენილი (Q-720 და S—5375). წინამდებარე ხელნაწერი წარმოადგენს „კალმასობის“ პირველი წიგნის დასაწყისს.

2. ხელნაწერი საფუძვლად დაედვა ბეჭდურ გამოცემას (იხ. იოანე ბატონიშვილი, კალმასობა, ტ. I. კ. კეკელიძისა და ალ. ბარამიძის რედაქციით). ჩვენი ხელნაწერი გამოცემაში ვრცლად არის აღწერილი (იხ. დასახელებ. გამოც. გვ. X—XII).

3. „კალმასობის“ ნაბეჭდ გამოცემაში ჩვენი ხელნაწერი მოხსენებულია ჭომბროდ, როგორც შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტის საკუთრება.

721

საპოლიტიკო თეატრონი ანუ საყოფაჩცეო სახილველობა. 1823

245 ფ.; 35×20,5; ქაღალდი; მბეჭდური; სათაურები და დასაწყისი ასოები მთავრულით; ბერძნულიდან ქართულად თარგმნილია 1817 წელს ვენედიქტე არქიმანდრიტის მიერ (1 v); გადამწერი — იოანე იალღუზის ძე (243 v); გადაწერის დრო 1823 წ. (243v); ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

„საპოლიტიკო თეატრონი ანუ საყოფაჩცეო სახილველობა, რომელსა შინა შეკრებულ არიან უაღრესნი განზრახვანი, თუ რაჲ უხმს ქმნად და რაჲსაგან ლტოლუად სათანადო არს მთავარი. თავი პირველი.—ვითარმედ მთავარსა თანა-ძძს, რათა განტაროს ცხოვრებაჲ თჳსი პატიოსნებით, რამეთუ მას შეუდგებიან ჴელს-ჭეშნენი მისნი, ვითარცა აჩრდილი გვამსა...“ 7r.

შენიშვნა: 1. თავფურცელზე სწერია: „საპოლიტიკო თეატრი. (ესე იგი) საყოფაჩცევი სახილველობა, თარგმნილი ლათინურისაგან ეღინურსა ენასა ზედა უმაღლესისა და ყოვლად ბრძნისა უნგროვლაჰიისა მთავარისა ნიკოლაოს მავროკორდატოვისაგან, რომელიცა პირველად გამოიცა ტიპოგრაფიით და მიეძღუანა ძესა მისსა ღვთისმსახურსა და ყოვლად ბრძენსა ძესა მისსა უმაღლესსა ვნასა ზედა უნგროვლახიისასა უფალსა უფალსა (!) კონსტანტინეს, ნიკოლაოსის ძესა მავროკორდატოვსა წარსაგებელითა უჩინებულესისა და სამეფოსა მონასტრისა ყოვლად წმიდისა ღვთისმშობელისა კიკოდ წოდებულისა, რომელიცა არს ჰალაკსა შინა კიპრიისასა. ადგილი ბეჭდისა. ხატი ყოვლად წმიდისა ღვთისმშობელისა კიკოს მონასტრისა, შრომითა და გულსმოდგინებითა, მეცადინობითა ყოვლად ღირსისა და უკეთილ-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სწავლულესისა უფლისა სერაფიმ პისიდიელისა, მისეე სამეუფოისა მონასტრის არხიმანდრიტისათა.

დაიბეჭდა იოანეს მიერ ვოტლოპემანული პერიოკოპისა საქსონიისა ქალაქსა შინა ლიფსიას 1758. ჩ ლ ნ წელსა. ხოლო ქართულსა ენასა ზედა გარდმოლებულ იქმნა ტფილისს, იერუსალიმის მონასტრსა შინა, ეკკლესიასა პატრიოსნისა ჯუარისასა არხიმანდრიტისა ვენედიკტესაგან და შეწყობილ იქმნა ქართულსა ენასა ზედა წელსა 1817, ჩ ყ ი ზ" 1 r—v.

2. ტექსტს წინ უძღვის: ა. წიგნის მთარგმნელის სერაფიმ პისიდიელის მიმართვა ნიკოლოზს მავროკორდატოვისადმი: „უმაღლესო და უაღმატებულესო ღვთისმსახურო მთავარო, მოწყალეო ჴელმწიფევ! მრავალი უკუე არიან მისზენი, რომელთა გამოსცა წიგნი ესე, ოდეს ჩინებული, შეთხზვისაებრი თჳსისა და საკჳრველი ყოველად ბრძნისა მიერ აღმწერელისა, ეგოდენვე შეენიერ და ბრწყინჳალე არს ჴუენისამებრცა ენისა, რომელიცა გარდმოლებულ იქმნა უტკბილესსა ტრანსსა ზედა უმჯერ-მეთქუსისა მთარგმნელისა, მარად სახსოვრისა თქუენისა უმაღლესობის მშობელისაგან..." 2 r—3 v. ბ. „კითხვის მოყუარეთადმი. — უკეთუ ვინმე სიხარულით კმაყოფილ იქმნების აღმოყოთხვასა ზედა, რომელთამე ძუძლთა კაცთა, ანუ სახელოვანთა ფილოსოფოსთა ისტორიისასა, რაოდეს უმეტეს მიიღებს სიხარულსა და შჯსაძინელსა საპოლტიკოსსა ამის თეატრისაგან..." 4 r—v. გ. პინაკსი. 5 r—6 v.

3. 244 r—v-ზე მოთავსებულია პილატეს განჩინება: „1550-სა წელსა კონსტანტინოპოლის იერემიას პატრიარხობის ჟამსა განჰსცხადნა განჩინება ესე..."

ანდერძი (გადამწერისა): „სრულ-იქმნა ძალითა ღმრთისათა წიგნი ესე საპოლიტიკო თეატრი ქელითა ღუბერსკის სკკატრისა იოანე იალღუბის ძისათა მაისის ია-სა დღესა, ჩ ყ ქ-სა წელსა. ხოლო საღმრთოდ ტრფიალნო მკითხველნო და მოყვარენო ამას შინა ხსენებულთა სათნოებათანა, ჰყავთ სიყვარული და ლიცჳთ ჴსენება მაგელი, რომელიცა ღმდაბლესად მოჴენე ვარ. და უკეთუ ცთომაჲ რაჲმე იხილოთ, შენდობაილ მყავთ, რამეთუ თუმცა ძალისამებრ ვიგულისმოდგინე სიმართლისათჳს, გარნა უძლურებისა გამო ბუნება კაცობრივ არა არს უცთომელ!" 243 v.

მინაწერები: 1. „ესე საუნჯისა წიგნი პოდპოლკოვნიკის თავადის დავით თარხან-მოურავისა არის, რომელშიაც მიცემული არს ფასი არა უტცრესი შვიდის თუმნის თეთრის ფულისა". (!) 1 r. „ხოლო აწ წიგნი ესე ეკუთვნის ივანე სპირიდონის ძე ელიაშვილს. 1895 წ." 1 r.

2. „1833-სა წელთა, ოკტომბრის(!) 10-სა, დღესა სამშაბათსა, მეათე საათსა შუაჟა(!) დღით წილი ეკარეთ ილია-დავითის ზედა, თუ რომელსა სამსახურსა შინა შვიდეს იგი, და წილი ხუდა ქვეითისა პოლკსა შინა. მყრელნი წილისანი იყვნენ დავით თარხან-მოურავი მიმბაში და ნაზორი (!) თანა თჳთ ილიკოჲსა..." (საცავი ფურცელი. მინაწერის ბოლოს ხელწერაა, რომელიც არ იკითხება).

722

კრებული. 1870

146 ფ.; 21×17; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მბეჭდური; დაწერილია სხვადასხვა ხელით; დაუწერელია: 130 v, 137 v, 138 r; ამოცვენილია: 127—129, 131—137 ფ. ფ. 1870 წ. (125 v); ხელნაწერი 1942 წელს შეუხეხს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

1. [ჩარდარი შიანი]. „კოსტანტინეპოლის ხემწიფის ამბავი უშვილობისათვის, თუ როგორ შეწუხებულ იყო. — იყო კოსტანტინეპოლის ქვეყანასა ზედა მორჩმული და გამდიდრებული, ყოველს ქვეყანასა ზედა განთქმული იყო. გულისსა (!) მისა (!) შეჰკერება არა ჰქონდა რა. ლხინობდის და ასპიროზობდის (!)..." 1 r—125 v.

ანდერძი (გადამწერისა): „დასრულდა ეს ჩარდავრიშიანი წელსა ჩყო, კათთვის ია დღესა. ვინც მოიპაროს, გაუწყრეს ღმერთი. ვინც ეს დავრიშიანი წაიკითხოს, თითო შენდობა დამწერ (!) უბრძანეთ. გთხოვთ, თუ ასონაკლები იყოს, ანუ შეცთომილი რამე იყოს, შემინდევით“ (125 v).

2. ,,აქ [ა]ნბავი, თქმული ჯიჯგიმ ხემწიფისა გაცოცხლებული[სა]. —ისმინა მოწყალემა ღმერთმა, გაიარა წმიდა გრიგოლმა ჭალის პირსა...“ 127 r — 130 v.

ანდერძი (გადამწერისა): „ესე წიგნი დაიწერა — ზაქარ კიკნაძესია — 1870-სა მარიამობის თვის 13-სა“ (130 r).

3. ,,აღმოსავლეთის ხელმწიფის გაღარიბების ანბავი. — ერთს დიდს ქალაქსა ერთი მდიდარი ხემწიფე იმყოფებოდა და მრავლის ხაზინის მქონებელი იყო...“ 131 r—132 v.

წყდება: „... წამოვიდა, მოვიდა, ცოლსაც აჰამა და თითონაც ჰამა, ერთსა სათსა უკანა გამოუყენა იმ სოფლადგარმა მოსამსახურე და წაართვეს იგი ის ქალიც. ამ გაღარიბებულს ხელმწიფეს რაღა ეთქმის, აწ რა ძალი შაუძლიან...“

4. „გამოცხადება იესო ქრისტესი ქვეყნიართა.—იყო ერთი მდიდარი კაცი. ასეთი მდიდარა იყო, რომა არ იცოდა როგორ მეევლო(!) სარჩოსთვისა...“ 133 r—136 v.

შენიშვნა: 137 r-ზე ამავე ტექსტის დასაწყისია გამეორებული.

5. [დ. გურამიშვილი, სიტყვა ესე ღვთისა, სიტყვისა-სიტყვად შეწყობილი და სწავლა საყვარლისა, ღვთისა და კაცისა ძისა, ყრმათათვის სიმღერად. — „ეეო მეო, ქალო ქალთა მზეო“-ს სანაცვლოდ სათქმელი.] — „ეო, მეო, აქეთ მომხედეო...“ 138 v — 142 r.

შენიშვნა: ლექსი დაწერილია გაუმართავი ხელით, უწიგნურად, სასვენი ნიშნების გარეშე.

6. „ქალ-ვაჟის საუბარი. ვაჟი.—მზეო, მარად გული შენ გემონება...“ 143 r — 144 v.

მინაწერი: 126 r, 138 r, 142 v, 143 r, 144 r—v, 145 r—v, 146 v.

723

ჩარდავრიშიანი. XVIII

12 ფ.; 27×18; ქაღალდი; უყდო; ბოლონაკლული; მხედრული, სათაურები სინგურით; დაზიანებულია 1 ფ.; [XVIII ს.]; ხელნაწერი 1942 წელს მუხიანს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

[ჩარდავრიშიანი]. „იყო ჯელმწიფე კოსტანტინუპოლესა შინა მორჩმული და განმდიდრებული, ყოველსა ქვეყანასა სახელგანთქმული. არ იყო გულსა მისსა შეჯირვება...“ 1 r — 12 v.

წყდება: „... ერთ დღეს დაუძახე და არ მოვიდა, შემოეთვალა — არ შემიძლიაო და ჯელმწიფის შვილი ნუ გამიწყრებაო. ავდექით ჩვენ და წავედით, მივედით, ისხდნენ...“

ეროვნული ბიბლიოთეკა

724

კრებული. 1810

169 ფ.; 19,5×15,5; ქაღალდი; შემორჩენილია მხოლოდ ხის ქვემო ყდა, ტყავგადაკრული, ტვიფრული; მხედრული; სათაურები სინგურით, დასაწყისი ასოები მთავრულით; თავბოლოსანალული; ქაღალდი გაყვითლებული და დალაქავებული; გადამწერი — მამუჩაშვილი ოთანე (143 v); მოსკოვი (143 v); 1810 წ (143 v); ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

1. [გაბრიელ მცირე]. <გჳრგჳნი>. „თავი ა. ... და საწადელნი, რომელთა შუენიერებასა და სახეკეთილობასა შეუძლებელ არს გამოთქმად. და რამეთუ იყო ნათელი მათი, ვითარცა ბრწყინვალება ელვისა...“ 1 r—143 v.

ანდრძი (გადამწერისა): „სრულ იქმნა სულისა გჳრგჳნი სადიდებელად ძისა ღმრთის ცხოველისა, ამინ. მათის უდიდებულესობისა და უთვითუმპყრობელესობის სრულიად როსიის კელმწიფის იმპერატორის ალ ე ქ სანდრე პავლეს ძის პალატსა, ქალაქსა შინა სამეუფოსა მოსკოვს, კელითა ცოდვილის მღუდლის მამუჩაშვილის იოანესითა დასაბამითგან წელსა ჳტიზ, ხოლო განხორციელებითგან სიტყჳსა ღმრთისა წელსა ჩყი“ (143 v).

2. [ზაქარია გაბაშვილი, განზრახვანი]. „ზაქარიამან ყოვლად უღირსმან ხუცეს-მოძღვარმან, ხოლო სქემით ვიდრემე გაბაონმან, უფერადოთა ლექსთა მიერ მდაბიურთა ენათა ზედა წარვსწერე ექვს ნაწილად თხოვა ესე ღვთისა მიმართ. გლოვაჲ არს მჭმუნვარებაჲ სულისა ლმობასა შინა, გულისა მოწყალებისასა, მარადის საწყურელისა ზედა დადგრომითსა მეძიებელი, ტკივილთ მოგონება და გოდება თვითა (!) ცოდუათა ზედა. — განზრახვა ა. ნუ თავსმოყვარებითა და ხორცთა ნებიერობითა განშინჯავ და განიჩრეკ თაესა შენსა, სულო ჩემო...“ 145 r—169 v.

წყება: „... და მათი სიშიშველის შემოსა ქრისტეს ღვთის შემოსაა. იმათი მიცემა—ქრისტეს ჯილში მიცემაა, და იმათი დაფლვა და საფლავად მიღება—ქრისტეს ჯვარიდამ გარდამოხსნაზე მსახურებაა, და ქრისტეს დაფლვაა. ნუ ხარ...“

შენიშვნა. 144 r—v-ზე მოგვიანო, ძირითადი ხელისაგან განსხვავებული ხელით დაწერილია „სამთავრეოს“ ერთი ნაწილი.

მინაწერი: „ეს წიგნი არის გვირგვინი, მოთხრობა რიცხვით ასისა,
ღირსთა და მართალთ დედათა და წმიდათ მამათ დასისა,
გასყიდვის ფიქრი არა მაქვს და არცალებად ფასისა,
და ვინცა მთხოვს, არვის ვარუქებ, ცუდად აიგდებს თავს ისა“ 143 v.

725

მარგალიტი. 1793

158 ფ.; 16,5×11; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული მუყაოს ყდა (ქვემო ყდა ჭიისაგან შეჭმული და დაზიანებული); მხედრული, სათაურები სინგურით, დასაწყისი ასოები მთავრულით; შავი და წითელი მელნით შესრულებული ჯვარი (1 v), რომელსაც ასომთავრულით წარწერილი აქვს: „ჯ(ვა)რი ქ(რისტ)ე ძლევა მტრისა“. გადამწერი — ხუცეს-მონაზონი გაბრიელ (158 v); გარეჯის ნათლისმცემელი მონასტერი (158 v); 1793 წ. (158 v); ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

„წმიდათა შორის მამისა ჩვენისა იოანე ოქროპირისა კოსტანტინუპოლელ პატრიარხისა ღვთივმეტყველისა სწავლანი, რომელსა ეწოდების მარგარიტ. -- თავი ბ. მოთმინებისათვის. გ. მ. — დიდ არს, საყვარელნო, მოთმინებისა მადლი და სულგრძელებისა, და რაოდა არა სულმოკლე და მოწყინე ვიქმნებოდეთ მოწევნადთა შინა ჩვენ ზედა განსაცდელთა...“ 2 r—157 v.

შენიშვნა: 1. ერთგან „ხანდღუა წიგნისა ამის“ 158 r—v.

2. თავფურცელზე სწერია: „ამას წიგნსა ეწოდების მარგარიტ. ჰსთქუა უფალმან: მსგავს არს სასუფეველი ცათა კაცსა ვაჭარსა, რომელი ეძიებს კეთილთა მარგარიტთა და ჰპოვის რა ერთი მარგარიტი მრავალსასყიდლისა, წარვიდა და განყიდა ყოველივე, რაცა ედგა და მოიყიდა იგი“ 1 r.

ანდერძი (გადამწერისა): „ნამდვილეე ეჳშმარიტად უსასყიდლო მარგარიტი, ღვთივსულიერსა ამას წიგნსა შინა მდებარე, სამღთო მცნებაჲ, აღმასრულებელთა ზეცის იერუსალიმად აღმყვანებელი და სატრფიალოჲსა ღვთისა მიმაახლებელი, ყოველს სურვილით და ფრიადის შრომით აღვსწერე, რამეთუ დედანი უმეტეჲ ხომისა ძნელ და წაბილწულ იყვნეს, გარნა სიყვარულმან ტკბილსიტყვაობისამან გულსმოდგინე მყო და გედღრები ყოველთა, შეცთომისათვის მომიტევეთ და შრომისათვის მილოცეთ მეტყუელთა. ღმერთო, შეიწყალე უღირსი ხეცს-მონაზონი გაბრიელ, აღვწერა უდაბნოსა გარესჯისასა, მონასტერსა ნათლისმცემლისასა, წელს განბრძოლებითგან სიტყვისა ღვთისა ჩღჟგ, ოქტომბერის ოგ“ (158 v).

მინაწერი: „ქ. ყოველად სამღვდელო მიტროპოლიტი ნიოწმიდისა და არხიეპისკოპოზი რუსთავისა სტეფანე“ (ქვემო ყდის შიდა მხარე).

726
კრებული. 1827

184 ფ.; ქაღალდი თეთრი და ლურჯი ფერისა; ტყავგადაკრული ხის ყდა, ტვიფრული; მხედრული, სათაურები სინგურით, დასაწყისი ასოები მთავრულით; მარტივი თავსამკაული (1 r); 1827 წ. (171 r); ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

1. [ნიკიფორე ხუცესი]. „ცხოვრება და მოქალაქობა ღირსისა და ნეტარისა მამისა ჩვენისა ანდრიასი, რომელი იქმნა სალოს ქრისტესთვის. გ. მ. — ძმანო ჩემნო საყუარელნო და მონანო უფლისანო, ისმინეთ ვედრებისა ჩემისა და გაუწყოთ, რამეთუ არს საქმე ესე ტკბილი, ვითარცა თაფლი...“ 1 r — 171 r.

ანდერძი (გადამწერისა): „1827, 4.10 სრულ იქმნა სადიდებელად ღმრთისა, ყოვლისა მპყრობელისა უფლისა ყოველთა ძალთასა“ (171 r).

2. „საკითხავნი წმიდისა ახალკრიაკისანი. თქმული წმიდისა იოანე ოქროპირისა აღსარებისათჳს თომა მოციქულისა და დღისა ახალკრიაკისა. — მოვედი აღთქმისა მის აღსრულებად თქუენდა, რომელი მომცა მე მომანიჭებელმან აღორძინებისა თქუენისა...“ 172 r—180 v.

შენიშვნა: „საკითხავის“ ტექსტი ლურჯ ქაღალდზეა დაწერილი. გადამწერის ანდერძი დაწერილია ანდრია სალოსის ცხოვრების შემდეგ.

მინაწერი: „დეკანოზ შიო კაიშაურის საკუთრება ესე ანდრია სალოსის წიგნია“ (180 v).

727

ანდრია სალოსის ცხოვრება XVIII—XIX

154 ფ.; 21×16; ქაღალდი, მოლურჯო ფერის; მხედრული, სათაურები და დასაწყისები მთავრულით, სინგურით; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა, ტეიფრული; ზემო ყდა მოცილებული აქვს; დახიანებულია: 1—4 ფ. ფ.; [XVIII—XIX ს. ს. მიჯნა]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

[ნიკიფორე ხუცესი]. „ცხოვრება და მოქალაქობა წმიდისა და ნეტარისა ანდრიასი, რომელი იქმნა სალოს ქრისტესთჳს. გ. მ. — ძმანო და მამანო ჩემნო, საყუარელნო, უფლისანო, ისმინეთ ვედრებისა ჩემისა და გაუწყეთ თქუენ...“ 1 ვ—154 ▼.

შენიშვნა: ხელნაწერში ჩადებულია წერილი: „პატივცემულო გიორგი ბაქრაძევ! ამასთანავე გადმოგცემთ ერთს ხელნაწერს წიგნს — „ცხოვრება ნეტარისა ანდრია სალოსისა“, და გთხოვთ გადასცეთ სახელმწიფო უნივერსიტეტთან არსებულ ენისა და ლიტერატურისა და ხელოვნების ინსტიტუტს. ეპისკოპოსი ალექსი წილკნელი (გერსამია). 26 სექტემბერი, 1931 წ., მცხეთა“.

728

რუსულ-ქართული ლექსიკონები. XIX

190 ფ.; 20×16; ქაღალდი; ქაღალდგადაკრული მუყაოს ყდა; ყდის ყუა ამძვრალია მხედრული; ჰვირნიშანი — 1805 წ. (ფ. ფ. 28,33); [XXI ს.]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

[რუსულ-ქართული ლექსიკონი]. 1. Агнец კრავი ანუ ტარიგი

агничий	ტარიგისა
адамантовый	ადამანტისაგანი
адамант	ადამანტი
адский	ჯოჯოხეთისა...!

1 ვ—134 ვ.

2. Присовокупление. Словарь разноязычный, или толкование Еврейских, Греческих, Латинских, Французских, Немецких и прочих иноземених (!), употребляемых в руском (!) языке и некоторых славянских слов. — Аббат авва.

абдрун образец..“ 135 ვ—185 ვ.

3. Толкование Имени Человеческих.

Афон горный высокии Евр.

Аваккум подвижник, Евр...“ 186 ვ—190 ▼.

შენიშვნა: ხელნაწერის ყუაზე დაბეჭდილია: „Российско-грузинский словарь“ მინაწერი: „Из книг Семена Анодатова“ (ზემო ყდის საცავი ფურცელი).

729

რუსულ-ქართული ლექსიკონი. XIX

176 ფ.; 21×17; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა, ტეიფრული; მხედრული; [XIX ს]; ჰვირნიშანი 1834 წ. (ფ. ფ. 16,19); ქაღალდის კიდეები შემოცეცხლილია; ხელ-

ნაწერი ლევან აღნიაშვილის საკუთრება ყოფილა; გადამწერი—იოველ ხატიევი (176 v). ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

[რუსულ-ქართული ლექსიკონი].

A a

А союз ხოლო, და, კი.
Абасы აბაზი..." 1 r—176 v.

შენიშვნა: ხელნაწერი იელბ-ისთვის გადაუცია ლევან აღნიაშვილს. 1 r-ზე სწერია: „იელბ'ს ლევ. აღნიაშვილი, 13/II." ამავე გვერდზე ბეჭდია წარწერით: „ბიბლიოთეკა ლ. აღნიაშვილისა".

ანდერძი (გადამწერისა): „აღწერე ფრიადის შრომითა ესე რუსულიდამ ქართულათ სიტყუანი თარგმნილნი მოწაფეთმან სემინარიისმან სასულიეროს სასწავლებელისა იოველ ხატიევმან" 176 v.

„Поправлено (!) и дополнено (!) сей Словарь(!) Г. С. у. Июля Хатиевым" 176 v.

730

ქართულ-რუსული ლექსიკონი. XIX

135 ფ.; 20×16,5; ქაღალდი; ქაღალდგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული, დასაწყისი ასოები მთავრულით; ქაღალდის ჭვირნიშანი—1835 წ. (3,9 ფ. ფ.) [XIX ს.]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

[ქართულ-რუსული ლექსიკონი] „ა. ლი აბაარგე собери в путь, к езду (!) приготов(!)..." 1 r—135 v.

შენიშვნა: ლექსიკონი შეიცავს ა. — მ ასოების მასალას.

მინაწერი: „ლექსიკოლოგიის კაბინეტს შემოსწირა არკადი არდიშვილმა 1929. 24XI" (ზემო ყდის შიდა მხარე).

731

ბ. გაბაშვილი. რუხის ბრძოლა. 1839

8 ფ.; 21.5×17,5; ქაღალდი; ქაღალდის ყდა; მხედრული. დასაწყისი ასოები მთავრულით; მარტივი თავსამკაული (1 r); 1839 წ. (8 r); ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

[ბესიკი, რუხის ბრძოლა]. „ბრძოლისათვის ავხაზთა მიმართ მეფისა მიერ სოლომონ დავითიანისა ითქვას მაირი პირველი ჩახრიხოული.—

ათინურთ ენა, ქველ შესაძენი, შესხმის მოცალედ გშვენს წამის-წამად.
პლატონ, ჰუმიროს, პროკლეთურთ იროს, არისტოტელი ყვეს დასაწამად..." 1v—8r.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის შესავალი: „იხარა დიდმა დავით სულიერისა ებნისა ქნარ-წყობითა, თან სულითა მეფებრითა მღაღადებელმან და სთქვა..." (1 r—v).
2. ტექსტის ბოლოს მიწერილია თარიღი: „1839,3.8-სა" 8 r.

მინაწერი ფანქრით: „კოლექცია ლენინგრადის. Царевича Иана(!). Рухская битва. 189“ (8 ვ).

732

ქართველი შვილი იოანე. ქართული გრამატიკა. 1822

XXII+81 ფ.; 20,5×17; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა, ტვიფრული; მხედრული, სათაურები და დასწყისები სინგურით, მთავრულით; დაწერილია: 1—XXII, 61—81 ფ. ფ.; 1822 წ. (60 ვ); ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

[იოანე ქართველი შვილი]. „ქართული ღრამატიკა. § 1. ღრამატიკა არს ჰსწავლა ელთმძღვანელი კანონიერ უბნობისა და მართლწერისადმი...“ 1 ვ — 60 ვ.

ანდერძი: „დასრულდა მეორე ნაწილი ღრამმატიკისა 1822 წელსა, ფებერვლის 4-სა დღესა“ (60 ვ).

733

შ. რუსთაველი. ვეფხის-ტყაოსანი. XX

71 ფ.; 22×17; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; თავ-ბოლონაკლული: დაზიანებულია ფ. ფ. 62—67; [XX ს.]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

[შ. რუსთაველი, ვეფხისტყაოსანი]

„...ქალი სტირს დაცრემლსა არფქვევს(!), ხრის ყორნისა ბოლო ფრთათა,
მამისა ტახტსა საჯდომად თავი არ ეღირსებოდა.
ამად სტირს, ბაღი ვარდისა ცრემლითა აივსებოდა...“ 1 ვ — 71 ვ.
(1937 წ. გამოცემის 46—47 სტრფ.).

წყება: „.... თათბირი ტარიელისა სამთავაგანვე ციხის შეხდომისა და აღებისა.
...კვლავ ერთმანეთსა მიუგეს სიტყვები არ პირ-მკვახები,
დასკვნეს(!) იგი თათბირი ტარიას განაზრახები...“ სტროფი 1408.

შენიშვნა: 1. თავფურცელზე სწერია: „ვეფხისტყაოსანი, ხელნაწერი მესხეთიდან. დაწერილია ნ. მაისურაძის პაპის პაპის მიერ სოფ. მუსხში“.

2. „ვეფხისტყაოსნის“ ტექსტი მოკლე რედაქციისაა.

734

კრებული. XIX

219 ფ.; 31×20,5; ქაღალდი მოლურჯო და თეთრი ფერისა; კოლენკორგადაკრული მუყაოს ყდა, მსხვილი მხედრული (1—165 ფ. ფ. ამ ხელითაა დაწერილი მოლურჯო ქაღალდზე „ვეფხის-ტყაოსანი“) წვრილი კალიგრაფიული მხედრული, სათაურები და დასწყისები ასომთავრულად (ამ ხელითაა თეთრ ქაღალდზე დაწერილი „ჯრამატიკა“); დაუწერელია: ფ. ფ. 166—171; მოლურჯო ქაღალდის ჟვირნიშანი — 1819; [XIX ს.]; ბოლონაკლული; „ვეფხისტყაოსნის“ თავების დასაწყისებთან მარტივი თავსამკაულებია ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

1. [შ. რუსთაველი, ვეფხისტყაოსანი].

„როშელმან შექმნა სამყარო ძალითა მით ძლიერითა,
ზეგარდმო არსნი სულითა ყუნა ზეცით მონაბერითა...“ 1 ვ — 165 ვ.

შენიშვნა: 1. „ვეფხისტყაოსნის“ ეს ნუსხა გადმოწერილია ვახტანგ VI-ის გამოცემიდან.

2. ხელნაწერი შეიცავს ვახტანგ VI-ის კომენტარებს.

2. [ანტონ I]. „თჳს ჴელოვნებისა ღრამატიკოსობითისა. ნაწილი პირველი, რომელსა შინა მარტივად მდებარე არიან თჳთოეული ნაწილნი სიტყუათანი მაგალითებითურთ, რომელნიცა ზეპირებად სათანადო არიან ღრამმატიკაჲსა მოწაფე-ქმნილთა. თავი ა. პრუნუათათჳს სახელთასა. — რიცხუსა შინა ჩუენ მიერ განჰსჯითა შემოყუანილნი ბრუნუანი სახელთანი არიან რვა მარტივისა ანუ ჰრთულისანი...“ 172 r — 219 v.

წყებაჲ: „თჳს მესამისა სახელის მდეგრისა, ესე იგი სახისა. თავი თ. —მდეგარითა, რომელა შედრგინებული სახელისა ორთა მიმართ სახეთა იწუალების, ესე იგი ყოველ სახისა მიმართ...“

შენიშვნა: ტექსტი წყებაჲ ნაბეჭდი გამოცემის 129 გვერდზე.

735

ალექსანდრიანი. 1862

168 ფ.; 35×21.5; ქაღალდი; უყდო; მხედრული. დასაწყისები სინგურით; დახიანებულია ფ. ფ. 1—12; გადამწერი ლუკა მგალობლისშვილი (168 r: 1862 წ. (168 v); ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

„წიგნი მოთხრობა ალექსანდრე [მაკედონელისა]. — ქვეყანასა მაკედონიის კითხვა და მისნობა. წყალი ოქროსა, რამლი და ჯამ-სტროლაბი. უთხრა ვინმე გამდელსა ალუმპიადესა მალვით და საიდუმლოთ: შემოსრულ არს ქალაქსა ჩუენსა კაცი ვინმე უცხო სურიელი და უნაკლულო ანაგებითა...“ 1 r—168 r.

შენიშვნა: „ალექსანდრიანის“ ტექსტი ჩხატარაძის პროზული რედაქციისაა. შრდ. ხელნაწ. S —1514 (იხ. ალ. ბარამიძე, ქართული ალექსანდრიანი, ნარკვევები ქართული ლიტ. ისტორიიდან, ტ. II, გვ. 235—246).

ანდერძი (გადამწერისა): „აღსრულდა წიგნი ესე ალექსანდრე მაკედონელისათჳს ჩემ ცოდვილისა ლუკა მგალობლისშვილისათა ჩყგბ-სა წელსა, მარტის ლ-სა “168 r.

736

პეტრე ჩხატარაძისძე. ალექსანდრიანი. XVIII

174 ფ.; 30×21; ქაღალდი; ტეიორული ტყავის ყდა, უფიცრო, მოცილებული; ხელნაწერი დაშლილია; მხედრული, დასაწყისები სინჯურით; თავ-ბოლონაკლული; კანია შიგნით: 5—6, 77—78, 81—82, 82—83, 88—89, 105—106, 107—108, 168—169 ფ. ფ. შორის; ქაღალდის ჭერონშანი—სამი მთვარე (158 ფ.); [XVIII ს. 1/4]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

„ამბავნი ძველ-მოსახსენებელნი დიდისა და პატიოსნისა კეთილის-მოქმედისა კაცისა და ცათ ქვეშ მპყრობელისა და მეფისა მაკედონელისა ალექსანდრესი შობისა და ცხორებისა და სიმხნისა მისისათვის. — ესე ამბავი ჩრდილოეთს, რუსთ ქვეყნად, იყო დებული.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ჟამთა სიგრძითა ძველქმნითა ყოველს ჭეშყნად დავიწყებული,
გადმოეთარგმნა ქართულად არჩილს, ვინ იყო ქებული.
და მიბრძანეს, ლექსად გამოვთქუ, მსმენო, იყვენით შვებული...“
3 v — 171 v.

შენიშვნა: 1. პეტრე ჩხატარაიძის გალექსილი „ალექსანდრიანის“ ეს ნუსხა სამეცნიერო ლიტერატურაში არ არის ცნობილი (იხ. ალ. ბარამიძე, ქართული ალექსანდრიანი, ნარკვევები ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორიიდან, II, გვ. 246). ეს ხელნაწერი ცნობილ ნუსხებზე უფრო ძველი და სრული ჩანს. ხელნაწერის ქაღალდის ფურცლებზე ჰეირნიშნად სამი მთვარე, რაც უფლებას გვაძლევს ხელნაწერი XVIII ს. დამდეგით დავათარიღოთ.

2. სხვა ცნობილი ნუსხებისაგან განსხვავებით, ჩვენ ნუსხას გააჩნია ვრცელი შესავალი (თავნაკლული):

„მოჰყავთ ყური გონიერად, კუალად გითხრობ ამას მართლად,
რა აღესებად თანაარსი მღვდელთ-მოძღვარს ეპყრას სანთლად,
ჯვარის სახედ გამოსახვით ქვეყნის მბათი არს სამ ნათლად,—
და შემტკიცებით, კაცო, სწორ ჰყავ სახილველად ერთ არს ალად...“ 1 r—3 v.

3. ბოლოს ერთვის გიორგი გურიელის ხოტბა (თავნაკლული):
[უცნაური ღმერთი], სამებით ერთი, ცნობის განბნევი, გამომხატესი,
მოსცე ფიცრისა, მოსცე ფიცრისა, მცემ განმარტები განუკარტესი...“ 172 r—173. (ამ ხოტბის ერთი ნაწილი გამოქვეყნებულია, იხ. ანთოლოგია, II, 1928 წ., გვ. 159).

4. „ალექსანდრიანის“ ტექსტს ამ ხელნაწერში, სხვა ცნობილი ხელნაწერებისაგან განსხვავებით, ერთვის გიორგი გურიელის ბრძოლის აღწერა, ჩახრუხაულით დაწურილი. ვინაიდან ეს აღწერა ამ ერთადერთი ხელნაწერითაა ჩვენამდე მოღწეული ამიტომ მას სრულად ვაქვეყნებთ. ტექსტში ნაკლული და დახიანებულია:

„... მეფე გურიელის პატრონის გიორგის და გამარჯვება შეწევნითა და თანამდგომ[მითა] ოდიშის და ლეჩხუმის პატრონისა ბეჟანისათა და აბაშიძეთა ზურაბ და სვიმონისათა.

... ერნი ქებულ ძლიერნი, მეფე გურიელს ზონთქარმან მისცა.
... ახალი მეფობს მაღალი, ქუთათის ტახტად მამა-პაპ ჰისცა.
... ღთის ცნობას ვინ ცოცს, ზეგარდუბრუნდეს ბორბალი ვისცა.
... ხმობს დაეთ ეჩრად ფსალმუნთა შინა ბევრ მრავალჯზისცა.

... იმერეთისა სოფლისა საბრხე განსაცდელია.
... დავითიანად მათ ძველად ედვა ღ'თისა ჭელია.
... გვართა [ძ]ველთარ (!) მიმართა რისხვა, წყალობა ღთისა ვრცელია.
... ლს მისს, ზე მაღლად ზისს, სრა მისი, ტახტი სრულ ყოველია.

...ლად გზითა ჯერკულად მეფე იმერთა თავდასასხმელად,
...ფიქველად ახლდენ რაჭველად ზემო, მზრთ ჯარნი ეპყრა მას ჭელად,
... ერთად დგენ სვიმონეთად მეფე და ფაშა, მწე მძანი ძველად,
... ბეჟან დადიან, ვინ მძლედ დადიან, მეგობრად მარჯედ და ტახტის მცველად,

... ქსვაც რაჭის ერისთავს, ტაბალად ენითა გამოაშორვებს,
... ჭყონდიდელს, ცაგარ-გენათელს თანა აახლებს, კულავ ძმათა ორებს,
... სიმონიო, ძლეისა პოვნით, სახელოსანნი, მტერთ შუა მორებს.
და მანუჩარ, ჯაბუკ და შამახდველ, მძლენი ვაქაცნი...

მეფის მოსვლა ცნეს, ალამნი გასცნეს, მათ უძლეველთა დიდ ახოვნებით.
წინ მიეგებნეს, ჰპოვეს, რაც ძებნეს, ჯაბუკნი გმირნი თავმოწონებით.
ხმა სალენძ-ჯუთა, თურჩთა და ურთა, ქანარათ ბერვა, ქუხილთ გონებით,
და მეფე გურიელ, მას დღე ტარიელ, ბრძანებს დღეს ვინცა მოვიწონებით.

წინ შემომხვინეს, მსწრაფლ შეეტივნეს, თქვეს: ახა, ჟამი გულოვანი.
შეიქმნა სროლა, ხმოთთა ძრწოლა, სპათა შუბიან-ჴრმალოსანი.
არა გვიანად მოეკვნენ განად, სემონ და ძმანი დადიანი,
და უქმნეს სადარნო, ვინ შეადარნო, ჯართ იწყეს აწლა, ადრე ხანი.

მეფედ ცხებული, გალომებული ფაშა, ჰყონდიდელ, ხურაბ ქებული,
რაზმს წინ მოეკვნენ, ნახეს გაიკნენ, დაბრუნდენ, იქმნეს ფიცხლად რებული.
სრულ მეთოფენი, ველთა მომფენი, ველთა დაიპყრნეს, იქმნეს...
და ეს გამარჯვებად იქმნა, დიდ ქებად, არ იქმნას ჟამად დავიწყე[ბული].

დიდად შეებულნი, გამარჯვებულნი, ქუთათის, გეგუთს მოვიდოდიან,
სახელოსანნი, დიდგულოსანნი. გურულ თავადნი ტკბილად ყმობდიან.
მყრობი იმერთა, ჭოროხ-ქმერთა ღმერთს და ხონთქარსა შემწედ ფლ[ობდიან],
და ერთგულთ კეთებით, პატივს-ცემს ქებით, ორგულნი ყუელა დაინთქმოდიან.

ქ. მეფედ ცნობილი, კეთილშობილი, ოქროა ხალს გამოდნობილი,
რაზმ დაწყობილი, მტერ შემსრობილი, ესაეს ახალს გულ-ტკბილლმობილი.
ბრძენთა მკობილი, არ დაგმობილი, სპა უთქს ახალს, ფოლად წდობილი.
და ჰყავთ მონდობილი, ვითარ(!) ყმობილი, იმღერს ახალს ტკბილად ძნობილი.

მე, ისარისრე, მოისარისრე აქილეველს და მოსიმახო,
ასპარეზობდის, თვალთ პანეზობდის, არ ვეკ მისებრი დაისახო,
... ერს ოროლით, მუზრაკ-კოროლით, სტადიონთ რბევა და სანახაო.
... მასთან ...ილითა ნორადნ მასთან განიზრახო". 174 r — v.

737

შ. რუსთაველი. ვეფხისტყაოსანი. XIX — XX

108 ფ.; 32,5×21; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული ხის ყდა, მოცილებული მხედრული; ქაღალდის კიდეები შემოცვეთილი და დახიანებული; ხელნაწერი დაშლილია; აკლია 3 და 4 ფ. ფ. შორის; გადაწერილი დიაჩოქი ბასილი ცაბაკაია (საცავი ფურცელი), [XIX—XX ს. ს.]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

„შესავალი პირველი ვეფხისტყაოსნისა. — ამა ამბის დასაწყისი პირველი ჰამო და სასმენელად მშვენიერი ჰსწყალისათვის მოშაირეთასა ტარიელისა და ნესტან-დარეჯანისა, რომელსა ვეფხის-ტყაოსნობით უხმობენ.— რომელმან შექმნა სამყარო ძალითა მით ძლიერითა..." 1 r — 108 v.

შენიშვნა: „ვეფხის-ტყაოსნის" ტექსტი მისდევს „ვეფხის-ტყაოსნის" ვახტანგისეულ გამოცემას.

ანდერძი: „სრულ იქმნა წიგნი ესე ხმობილი „ვ ე ფ ხ ი ს ტ ყ ა ო ს ნ ა დ" დიაჩოქის ბ ა ს ი ლ ს ი მ ო ნ ი ს-ძ ი ს ც ხ ა კ ა ი ა ს მიერ" (საცავი ფურცელი).

738

ს. ს. ორბელიანი. სიბრძნე სიცრუისა. 1820

78 ფ.; 34×21; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა, ტეიფრული; მხედრული, სათაურები და დასწყისი ასოები სინგურით; ფ. 78 დახიანებულია; გადაწერილი ნიკოლოზ ბაღინოვი (78 v); 1820 (78 v); ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

„წიგნი სიბრძნე სიცრუისა, ნათქვამი სულხან ორბელიანისა ჟამსა სიჯაბუკისა მისისა. — ქ. იყო ველმწიფე ერთი, რომელსა არავისგან საქმენი მისი მოიგონებიან, რომლისა სიკეთისა [და] სიქველისაგან ეგოდენი მოწყალებანი შეჩარიბნა გულსა მისსა, რომე ზღვისა ათასის თავად არ აღრიცხებოდა..“ 1 r — 78 v.

შენიშვნა: ტექსტი უწიგნურად არის დაწერილი, საგრძნობლად სხვაობას უკანასკნელი გამოცემისაგან (შდრ. სიბრძნე-სიცრუის 1938 წლ. გამოცემას).

ანდერძი (გადამწერისა): „დასრულდა წიგნი ესე სიბრძნე სიცრუისა თებერვლის ა, ერთსა, ჩყკ-სა წელსა. აღიწერა ესე სიბრძნე სიცრუის წიგნი ქელითა ტიტულარნის სოვეტნიკი ნიკოლოზ ბაღინოვისათა“ (78 v).

739

ს. ს. ორბელიანი. სიბრძნე სიცრუისა. XIX

170 ფ.: 19×15,5; ქაღალდი მოლურჯო ფერისა; ქაღალდგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული, დასაწყისები სინგრით; ქაღალდის ჭვირნიშანი 1804 წ. (2 ფ.); [XIX ს.]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

„წიგნი სიბრძნე სიცრუვისა, ნათქვამი ჟამსა სიჯაბუკისა მისისა. — იყო ველმწიფე ერთი, რომლისა საქმენი არავისგან მოიგონებიან, რომლისა სიკეთისა და სიქველისაგან ეგოდენი მოწყალებანი შეეკარიბნა გულსა მისსა, რომე ზღვისა ათასის თავად არ აღერიცხოდა...“ 1 r — 170 v.

740

ათინაიდა. XIX

40 ფ.: 21,5×16,5; ქაღალდი მოლურჯო ფერისა; ტყავგადაკრული ხის ყდა, ტიფრული; თარგმანისა რუსულიდან დავით ფურცელაძის მიერ [1 v]; [XIX საუკუნის პირველი ნახევარი]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

„ათინაიდა. — სჩნდა, ვითარმედ შემდგომად დარღუვისა თჳსისა კუალად მყოფობდა ჩინებულება მისი, რომელითამე სახითა იპყრობდა მის თანა ამას პატივისცემასა და ამას დიდებასა, რომელნიცა მოიპოვა მან ეგოდენ ელვარითა ტიტლოებითა, ჟამსა ყვავილოვანისა მდგომარეობისა თჳსისა..,“ 1 r — 40 v.

შენიშვნა: „ათინაიდა“ გამოქვეყნებულია რუსულ ენაზე: „Афинаида, исторический отрывок; соч. Г. Арнода, перевод с французского. Москва, 1794“.

მინაწერები: 1. „კარგი ისტორია ესე უთარგმანებიეს როსსიულის ენიდამ კართულსა ზმასა ზედა კარგს მამულის შვილს საქართველოს ახნარს დავით ზურაბის ძეს ფურცელაძეს წელსა ჩყკე-სა, ბრწყინვალესსა ქალაქსა ქუთაისსა, რომელიც დიდათ საქებელი არს და სამადლობელი წამკითხველთაგან. თავადი გრიგოლ წერეთელი“ 1 v.

2. „1826-სა წელსა, დეკემბრის 4-ს გარდიცვალა ღენერალი თავადი, ჩხერის მოურავი ბერი წერეთელი და მის სახსოვრად დამრჩა მისი ნათარგმნი ეს წიგ-

ნი. რა ვქნათ, ბატონს დედოფალს როგორ გაუცხადოთ? თუ დღეს გაუცხადდეთ, კეფალოზს ალარ მიირთმევს, ვიცი. მაგრა აგერ ახალი ზუთხი რომ მოგვივა პალასატომიდამ, მაშინ შეუცხადებთ. თვითონ ზუთხს არ მიირთმევს და დაგვირჩება ჩვენ. უთუოდ ასე ვიქ" (ვ. წერეთლის ნაწერი უნდა იყოს).

3. „ბეთრეთ უმორჩილესათ აღმომცირებელთა წერილისა ამის, რათა შენდობით მომიხსენებდეთ. ღენერალ-მაიორი და კავალერი ნ ი კ ო ლ ა ძ დ ა დ ი ა ნ ო ვ ი პ ი რ ვ ე ლ ი" (40 r).

741

ხირომანტია. XVIII

45 ფ.; 21,5×16,5; ქაღალდი; უყდო; დაშლილი; ნაკლული; მხედრული, დასაწყისები, სათაურები სინგურით; ქაღალდის ჰეკრინიშანი — სამი ნახევარმთვარე (ფ. 3); ქაღალდი დალაქავებულია; [XVIII ს. დამდეგი]; ხელნაწერში მრავალი სქემა და ნახატია; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

[ხ ი რ ო მ ა ნ ტ ი ა]. „...თარგმანობა ამ ორთავე ხატთა. პირველად შეეიტყოთ, თუ რა დღე არს, მერმე თავზე გასინჯე საათის ანგარიში რამდენს საათზე გინდოდეს, იმ ანგარიშით ეტლი ნახე..." 1 r.

წ ყ დ ე ბ ა :„... მზე შეეა ერკემელში პირველს წინწკალს, მარტის თვეს, ცის შუაში პირველ გამოჩენაზე. მაშინ იპატრონებს ოტარიდ ტყუბის ბურჯით, რომელი არს თავის სადგომი. ამ წელს, დიაღ, შიმშილობა იქნება და კაცნიც, დიაღ, დაიხოცებიან და ფუტკარნი და პირუტყუნიც და დ..."

შენიშვნა: 1. „ხირომანტიის" ბოლო ფურცელი შეიცავს სიგრძედ-სიგანედთა გამოანგარიშებას. მოღწეულია ამ ტექსტის მხოლოდ ერთი უკანასკნელი ფურცელი. ტექსტის ბოლოს სწერია: „რაც ამათ ზემოთ დაგვიწერია, მართლა არ შეიტყობის, თუ რომელს ქვეყანას რომ ვართ. იმისი სიმაღლის და სიმდაბლის ზომაც არ შეიტყობთ მაგრამ ეს წიგნი მარტო ს ა ქ ა რ თ ვ ე ლ ო ს ი, კ ა ხ ე თ ი ს ა, ი მ ე რ ე თ ი ს და ო დ ი შ ი ს შეგვიტყობს და შეგვატყობინებს. ს ა ქ ა რ თ ვ ე ლ ო ს სიმაღლე არის სამოცდა თექუსმეტი მართაბა. სიგანე არის ორმოცდაოთხი მართაბა და მ ნ ვ ი ლი, კ ა ხ ე თ ი ს არის სიმაღლე ე ი მართაბა არის(!), სიგანე მ ი ს ი ი კი ცხრამეტი მართაბა არის და ოცდათორმეტი ნაწილი. ი მ ე რ ე თ ი ს სიმაღლე არის ოცდათვრამეტი მართაბა. სიგანე არის კ ი მართაბა და თორმეტი ნაწილი არის, ო დ ი შ ი ს სიმაღლე ლ ვ ბ მართაბა და ლ ნაწილი არის, სიგანე მისი მბ მართაბა არის და მე ნაწილი. ზემოთ წერილი კუთხებით ესები ადვილ შეიტყობთ" 40 v.

2. ტერმინების მიხედვით ხირომანტია თარგმნილი უნდა იყოს ლათინურიდან.

3. ხელნაწერის დედანი შედგენილი უნდა იყოს არაუგვიანეს XVII საუკუნის დამდეგისა. ამას მოწმობს ოგ თავის სათაური: „თუ მთოვარე და მზე რომელს წელს, რომელს თვესა, რომელს კვირას, რომელს ჟამს დაბნელდებიან. ქ ვ ს ტ ბ — ამ წელს დაბნელება იქნება, ერთხელ მზისა, ორჯელ მთვარისა".

4. „ხირომანტიის" ტექსტი მისდევს ხელნაწერ Q — 867-ის ტექსტს.

5. ხელნაწერს აქვს მრავალი მინაწერი და კრიპტოგრამა.

მინაწერები: 1. „თავადი ბ ე რ ი წ ე რ ე თ ე ლ ი". 18 v. 2. „დ ა ვ ი თ დ ა დ ი ა ნ ი ს არის" 25 r.

იხ. აგრეთვე 18 r, 19 r, 40 v, 41 r — v, 42 r — v; 44 v, 45 r — v, 43 r-ზე არაბული ანბანი და მისი რიცხობრივი გამოსახულება. კ რ ი პ ტ ო გ რ ა მ ე ბ ი: 42 v, 43 r — v, 44 r.

13. ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. II

742

კრებული. 1789

102 ფ.; 20×15,5; ქაღალდი მოლურჯო ფერისა და თეთრი: ტყავგადაკრული ხის ყდა, ტკიფრული; ზემო ყდა დაზიანებულია; მხედრული, სათაურები და დასწყისი მთავრული ასოებით, სინგურით; ამოცვენილია: 26,27 ფ. ფ; გადამწერი დავით გოსტაშაბის ძე (101 v); 1789 წ. (101 v); ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

1. „ტყუეობისათჳს დიდებულისა სამეუფოჲსა ქალაქისა კოსტანტინეპოლისა, რომელსა უწოდებენ ახლად რომად, რომელიცა დაატყუევა მახომედ მეორემან, სულთანმან თურქთამან მერვემან, შემდგომად ქრისტესა წელსა 1453, ჩუნგ. — მახომედ, სულთანმან თურქთამან, რომელისა სახელი მეორე, შემდგომად სიკუდილისა მამისა თჳსისა ამურატისასა აზიასა შინა სამთავროსა ბითვინისასა და ქალაქსა შინა ბურესსა ღირსებისაებრ აღასრულა დაფლეჲ მისი...“ 1 r — 27 r.

2. [ს.-ს. ორბელიანი, მოგზაურობა ევროპაში]. „სახელითა მამისათა, ძისათა და სულისა წმინდისათა ფრანცისიდამ წამოსვლა სულხან-საბა ორბელიანისა და იტალიაში შესვლა ქ-სს ჩლია, ივნისის თხუთმეტს. — ფრანციცის თემის ბოლოდამ წამოვედით, რომელსა ჰქვიან ტანტიბ ქალაქი...“ 28 r — 101 v.

შენიშვნა: ხელნაწერი საფუძვლად დაედო ბეჭდურ გამოცემას. გამოცემაში ხელნაწერი A ლიტერით არის აღნიშნული (იხ. ს.-ს. ორბელიანი, მოგზაურობა ევროპაში, ს. იორდანიშვილის რედაქციით, 1940 წ. გვ. V).

ანდერძი (გადამწერისა): „ყოველად წმიდაჲ სუეტ, ღმერთო, შემიწყალე უღირსი მწერალი ამისი გოსტაშაბის ძე დავით, რომელმან აღვსწერე წიგნი ესე თუსცა აგვისტოსა ი, ქრისტეს აქეთ ჩ ღ პ, ხოლო ქართულსა ქორონიკონსა უოზ დაწერილი“ 101 v.

მინაწერები: 102 v, ქვემო ყდის შიდა მხარეზე.

743

კრებული. 1812—1819

283 ფ.; 20,5×16,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული, დასაწყისები სინგურით; დაუწერელია: 151—252 ფ. ფ.; გადამწერი — ხუცესი მამფრიდი იოანე (93 v, 150 v); 1812 — 1819 წ.წ. (93 v, 150 v); დაწერის ადგილი — ვორონეჟი (93 v), მოსკოვი (150 v); ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

1. „წმიდათა შორის მამისა ჩვენისა იოანე ოქროპირისა კოსტანტინუპოლელ პატრიარხისა თქმულთაგან ღუთივშვენიერი სწავლანი, რომელსა ეწოდების ოქროს წყარო. სწავლა ა. წმიდათ წერილთა ჴელად მიღებისათჳს. — საყვარელო, იკითხვიდე რა საღჳრთოთა სიტყვათა, პირველად ეგედრე ღმერთსა, რათა განგიხვნეს შენ თვალნი გულისანი არა მხოლოდ კითხვად წერილისა, არამედ ყოფადცა...“ 1 r — 93 v.

შენიშვნა: „ოქროს წყარო“ შედგენილია გაბრიელ მცირის მიერ.

ანდერძი (გადამწერისა): „სრულ იქმნა სულისა მომრწყველი ოქროს წყაროჲ ყ'დის სურვილით მწერლის, ცოდვილ ხუცესის ჴელითა მამფრიდის იოანესითა დიდსა როსიასსა, ქალაქსა შინა ვარონიჟსა, წელსა განჴორციელებითგან სიტყჳსა ღჳთისა ჩ ყ ი გ, დეკემბრის ლ“. 93 v.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

2. „გამოჩინებისათვის მელქისედეკისა. — ჰშვა ასელა სუ-ლი, და სალამან ჰშვა მელქინ, და მელქინ იყო წარმართ და ბილწ და აღა-სრულებნ გებასა კერპთა მიმართ და შეკრბეს ყოველნი მოყუასნი მისნი და მოჰკდიდეს შესაწირავსა კერპთასა..“ 94 r — 96 r.

3. „შესხმა წმიდათა მოწამეთა ბიძინასი, შალვასი და ელ[ი]ზ-ბარისა და უწყება წამებისა მათისა. გკ̃ხენ მეუფეო! — მოწამეთა სამრავ-ლებან გარე მომიცუ̃ს ჩვენ მრავლითა რაჲთამე ბრწყინვალებითა და გარდა-მეტებულითა ჰაეროვნებითა...“ 97 r — 108 r.

4. „სამუელ რაბინ იუდიანისა. — ოქროს ანაქუსი(!). — თავი ჲ. — მისთვის ვითარმედ რასთვის იმყოფებიან ღმრთისა რისხვისა ქუ̃შე იუდიანნი. — მსურს, უფალო ჩემო, რათა შენ მიერ უწყებულ ვიქმნე დამტკი-ცებითა სჯულისა წინასწარმეტყუ̃ლთა და სხვათა წერილთაგან, რაჲსათვის ჩვენ ყოველნი იუდიანნი ერთობით შევრდომილ ვართ ტყეებასა ამას, რო-მელსა შინა აწ ვართ...! 109 r — 150 v.

შენიშვნა: წინ უძღვის: ჲ. რუსულ ენაზე გადმომღების მღვდელ-მონაზონს ვა რ ლ ა მ ის წერილი მწყემსმთავრისადმი (110 r — 111 v). ბ. „ოქროს აღნაქვ-სი ნ“ ქართულ ენაზედ გადმომღების დ ი მ ი ტ რ ი ბაგრატიონის წინასიტყვა-ობა: „მკითხუ̃ლთათვის. — ჩემგან ამ წიგნის თარგმნა შეუძლებელ იყო სალმთა-წერილის ენის გამოუცდელობით“ (111 r). გ. „ალნიშუნა“ (მეორე გამოცემის წინა-სიტყვაობა) 111 v — 112 r, (შდრ. H — 1657 ხელნაწერის აღწერილობას).

ანდრეძი (გადამწერისა): „ველ-ვჰყავ წიგნისა ამის სამოელ რაბინის, უპირ-ველესის სინაღოღისა იუდიანისაგან მიწერილი სჯულს შესაკრებელის მოძღუ̃რის ისაკ რაბინის მიმართ, რომელ ეწოდების წიგნსა ამას ოქროს ანაქუსი. აღეწერე სამეუფოსა ქალაქსა მოსკოვს წელთა 1819, აგვისტოს ი, ცოდვილი ბუღცსი მამუ̃ხოვი იოანე“ 150 v.

5. [იონა ხელაშვილი]. „ამაოება ამაოთა, ყოველივე ამაო. — ჰხე-ვენ ქვეყანაო, ისინიც სიტყვანი ესე კილოვნებისა, კიდით-კიდემდე დაშენებულო. ხედავთ სამთა ამათ ძნიად სატკივრითელთა ფიცხელთა ხარკთა შენთა...“ 253 r — 258 v.

შენიშვნა: ტექსტი წარმოადგინს ერეკლე II-ის ძის, ვახტანგ ბატონიშვილის გარ-დაცვალების გამო დაწერილ გლოვას, რომლის ავტორია იონა ხელაშვილი (იხ. A — 1145, 83 v).

6. „ამბავი მაჰხმადისა თარგმანსა შინა ფსალმუნთასა მოკვანილი და წიგნთაგან მაჰხმადიანთასა გამოღებული და ნათესაობა მათი. — გალობა. ფსალმუნი ასაფისი 3 ბ. — ესე ფსალმუნი წინასწარმეტყუ̃ლმან აგარიანთა ნათესავისა და ისმაიტელთათჳს სთქუა, რამეთუ წინასწარ ხედვიდა სულითა განშრავლებასა მათსა და გამოფენასა ყოველთა კიდეთა ზედა და შეურაცხ-ჰყოფასა მორწმუნეთასა მათგან. პირველად ადიდებს ღმერთსა და იტყვის წინასწარმეტყუ̃ლი: ღმერთო, ვინ გემსგავსოს შენ. თ არ გმანი: ამისთვის იტყვის: ღმერთო, ვინ გემსგავსოს შენ, რამეთუ მრავალნი კერპთმსახურნი იყუნეს, რომელნიმე რომელსა იტყოდეს ღმერთად...“ 250 r — 278 r.

7. „სიმღერო სარწმუნოებისა. — მრწამს უკუ̃ე, ვითარმედ ღმერთი იყო მარადის და არს და იყოს, გარნა უფროსღა არს მარად...“ 278 v — 283 v.

744

ს.-ს. ორბელიანი. სიბრძნე სიცრუისა. XVIII

24 ფ.; 27,5×18; ქაღალდი; უყდო; ფრაგმენტი; მხედრული, დასაწყისები სინგურით; დაზიანებულია: 1—2, 19—24 ფ. ფ.: ქაღალდი დალაქავებული; ფრაგმენტი შეიცავს ხელნაწერის ზ—ი რვეულებს; ნაკლულია ზ და ი რვეულები, სრულია ი და თ რვეულები. [XVIII ს.]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

[ს.-ს. ორბელიანი. სიბრძნე სიცრუისა]. „...[რომე შიგან შესვლა]საც არ აღირსებდენ, ართუ დაჯდომილიყო. მან კაცმან, [რა კაც]ი ეგრე მჯდომი ნახა, ერთი მოსამახურე კაცი შეუყენა...“ 1 r — 24 v (შდრ. 1938 წლ. გამოცემას, გვ. 85).

წყდება: „... შეეხვეწა კაცი: ცოტა [კიდეე მაცალე, აგერ მელა არის] და მასცა ვკითხოთ. მივიდნენ, მელას [ჰკითხეს. კაცმან თავისი საჭირვარი უთხრა]. გველმა ხისა და ჯარის მოწმობა მოახსენა...“ (შდრ. 1938 წლ. გამოცემას, გვ. 127).

745

ქალვაჟიანი. XIX—XX

7 ფ.; 22×17,5; ქაღალდი; უყდო: მხედრული; ხელნაწერის ფურცლები შუა ადგილას გადაბეჭდულია; ქაღალდი დალაქავებულია; [XIX—XX ს. ს.]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

„ლექსი ქალ-ვაჟისა, თქმული ბრძენთა. — იყო ერთი კაცი ფრიად მდიდარე(!) და დიდი ქალაქის პატრონიც იყო. უანგარიშო ხაზინა ოქრო და ვერცხლი, თვალ-მარგალიტით ასე, რომ მის ტოლი სხვას არავის ეჭნებოდა...“ 1 r — 5 v.

მინაწერები: 5 v, 6 r, 7 r—v.

746

კარაბადინი. XIX—XX

64 ფ.; 20×16,5; ქაღალდი; უყდო: მხედრული; თავ-ბოლონაკლული: [XIX — XX ს.ს.]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს ჯადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

[კარაბადინი]. „...სასაქმებელი ყველასი ბალღამისა და ზაფრისა ზაფრისა(!). ან გულის რევისა: ორი დრამი რუბის რევანდი, ერთი დრამი აბუსალათინის გული კარგად დანაყე და დალბე (!)...“ 1 r — 64 r.

შენიშვნა: 64 r — v-ზე სხვა ხელით მიწერილია სამკურნალო რეცეპტები.

747

კარაბადინი. XIX — XX

I—X 72 ფ.; 23×17,5; ქაღალდი; დაშლილი; ხელნაწერი ჩადებულია მუყაოს ყდაში; მხედრული; დაუწერელია: 66 v—70 v; [XIX—XX ს. ს.]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

„წიგნი, რომელიცა იწყობის(!) კარაბადინამად. — ძალითა და შეწევნითა ღვთისათა, რომელმან შეჰქმნა ყოველნი არსნი ხილულნი და უხილავნი...“ 9 r — 66 r.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის ხანდუკი (1 r—8 v). 2. ხელნაწერში დევს ორი ფურცელი, რომელზედაც აგრეთვე სამკურნალო დარიგებებია დაწერილი: „დარიგება წინად დასაცველთა ხომითა დასაწყისთა აქიმობათათვის დამცველისა სნეულების ხოლერისა...“ (71 r — 72 r).

3. ხელნაწერში ჩადებულია აგრეთვე კარაბადინის ერთი ნაწილის რუსული თარგმანი (1 r—V r).

748

ვახტანგ VI. სამართლის წიგნი. 1852

I—II 132 ფ.; 21,5×17,5; ქაღალდი; ტკივადაკრული ხის ყდა; მხედრული, დასაწყისები სინგურით; გადამწერი მახარებელ დარახველიძე (132 v); 1852 წ. (132 v); ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

„სამართალი ვახტანგ მეფისა მიერ თქმული. თავი ა. — ლეონ ბრძენისა და კოსტანტინესი. და სხუათა ხელმწიფეთა მიერ თქმული და განწესება სჯულისა კანონთა მეფეთა...“ 1 r — 132 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტი, სახელწოდების მიუხედავად, იწყება ბერძნული სამართლით, მაგრამ წყდება პირველ მუხლებეგ (7 r), რის შემდეგ იწყება ვახტანგის სამართლის პირველი მუხლი (7 r-ხე).

2. ვახტანგის სამართალს ერთვის რამოდენიმე მუხლი (რჰს—რყ და რვე მუხლები) ბერძნული სამართალიდან (იხ. ხელნაწერში სჯ—სყდ მუხლ.).

3. ვახტანგის სამართლის ტექსტს ხელნაწერში არა აქვს შესავალი.

4. სამართლის ტექსტს ერთვის საძიებელი (121—132 ფ. ფ.).

ანდერძები (გადამწერისა): 1. „დაიწერა სამართლის წიგნი ქრონიკონსა ჩ ყ ნ ბ წელსა, იანვარსა ვ განსრულდა, რომელსა შინა წელთა მეორემდე გარდამოვითარგმე(!) მე მახარებელ დარახველიძემან, სახას ძემან“ 132 v. 2. „ღმერთო. აცოცხლე პატრონი ამისი მახარებელ დარახველიძე და მერმედ აცხოვნე სასუფეველსა შენსა, ამინ“ II v.

მინაწერები: 1. „ჩ ყ ნ დ წელსა, მაისის კზ რიცხსა მოიშალა ხუანთჭარის ჯარი ამავ შუხუთის ქალაქშიდ და მრავალი დაიხოცნენ ჩხუბითა. კიდევაც ხასან ბაშის თავი ვიშოვნეთ ჩვენ. ამავე სოფლისა მცხოვრებმან გიორგი იობის ძემან ორაგველიძემან მოსწყვიტა ეს თავი... და სხუანი მრაუალნი ვიშოვნეთ დავითყიეთ] და მოვკალით. აღმიწერიეს ესე მე მახარებელ სახას ძეს ორაგველიძეს“. II r.

2. მინაწერება ორაგველიძეთა ოჯახის წევრების შესახებ (Iv, II r).

749

კარაბადინი. XVIII

15 ფ.; 27,5×18; ქაღალდი; ფრაგმენტი: უყდო; მხედრული, დასაწყისები სინგურით; დაწერილია სხვადასხვა ქაღალდზე სამი ერთმანეთისაგან განსხვავებული ხელით; ხელნაწერში 3 სხვადასხვა ფრაგმენტია ერთად შეკერილი; [XVIII ს.]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

[კარაბადინი]. „... კაცსა აწყინოს, ამისი წამალი თბილი, მწურვალი და ტკბილი საჭმელები არის. ამავ კიტრის თესლის წყალი საფარისა სიმწარეს გააქარვებს, კაცს გახსნის და ყოველს მწურვალს სენს არგებს...“ 1 r—15 v.

წყდება: „... ეს კატის ჯორცი რომე კაცმან ჭამოს და ან ზედ დაიდვას სოკოსათვის, ნოვასილისათუის და სარბანასათუის სამისა თუ ისვე მწუედ კარგი არის. აწე ბოვასილი სოკოსა ჰქვიან. ნოვასილი ამასა ჰქვიან, რომე უკანა კარს გარეშემო ხურელი...“

750

კრებული. XIX — XX

147 ფ.; 22×17,5; ქაღალდი; ქაღალდგადაკრული მუყაოს ყდა, დახიანებული; მხედრული; დაუწერელია: 125—147 ფ. ფ.; გადამწერი — იაგორ იოსებიჩ ალელეპტროვი (7 ვ). [XIX—XX]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

1. „დღე არის დღესასწაული ანდალამუწისა(!), რომელმანც(!) გაჰკურნა ქრისტემ. თავი 39. — კაცი ვინმე იყო ანდამალუწი გლახაკი, უპატრონო და შეწუხებული, უნუგეშო და ყოველიე სახმარი(!). დადუნებული ჰქონდა ყოველი ასო, რამეთუ თვალით იყო ბრმა...“ 1 r — 6 v.

2. „ლაპარაკი სოდომ-გომორი კეისრისა. თავი 40. — სადიდებლათ თანაარისისა(!), მამისა, ძისა და სულის წმინდისა, ამენ. ესე წიგნი აღიწერა ლესარის გუბერნიაში, ვენეტის უდაბნოსა შინა...“ 7 v—17 r.

3. „მოთხრობა უშვილო ეფრემისა, რომ გაუჩნდა წმინდა ალექსი. თავი 41. — ერთი კაცი იყო სტანბოლს ქალაქში...“ 17 v — 29 v.

4. „მოთხრობა წმინდა იოვანე ნებიერი გლახისა. თავი 42. — ამის მამას ერქვა იესტროპოს, რომელიც სტანბოლის ქალაქში არკაზეოს კეისართან გეხარლათ იყო...“ 29 v — 39 v.

5. „მოთხრობა შვიდის ყრმის იეფესოსისა, თავი 43. — იეფესოს ქალაქი ახლა აიასუქ ითქმის, გუშ ათასი ნათქვამი ალაგია, რომელ ახლოა იზმირსა...“ 40 r — 49 r.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს ჯვრის გამოსახულება წარწერით: „იაგორ იოსეფოვიჩ ა. ლ.“.

6. „ქრისტე მთაზედ თავისი ქადაგებას დაიწყებს და უჩვენებს, რომელნი არიან სანატრელნი. თავი 44. — 1. როდესაც მრევლი ნახა, ავიდა მთაზედა...“ 50 r — 55 r.

7. „რიგი და მოთხრობა წმინდათა. თავი 45. — წმინდა ადრიანე და ანატოლი. ადრიანე კერპის შვილი იყო...“ 55 r — 65 v.

8. „მოთხრობა წმინდა ანტონისა აბანუ ანაპატისა ჰიჭნაურისა. თავი... — ესა იყო ეგვიპტელი, კეთილი და სულიერი დედ-მამის შვილი...“ 66 r — 72 r.

9. „მოთხრობა წმინდა ვონომფერიესი ბერისა, ჰიჭნაურისა. თავი — ეგვიპტელი იყო, თითონა პატარობისასა ერთრ(!) ვანქში საბეროთ შეიდა...“ 72 v — 76 v.

10. „მოთხრობა ამბება მარგოზისა ბერისა, თავი. — ერთ დღესა, როდესაც წმინდა სრაპიონი(!) ბერთან იყო, სიზმარი ნახა...“ 76 v — 84 r.

11. „მოთხრობა იევგენე კუსისა. თავი. — ეს ქალი იყო ჰორომა ქალაქში, ფილიპეს ქალი...“ 84 v — 94 r.

12. „მოთხრობა წმინდა გიორგისა. თავი. — კაისერის მხარეს დაიბადა, ბარშამის ქალაქში გაიზარდა, ბარშამელი იყო ამისი დედა...“ 95 r — 102 r v.

13. „მოთხრობა წმინდა სიმეონ სვეტლისა(!). თავი. — ანტიოქი ქალაქში იყო დაბადებული მცირე თეოდოს კეისრისა დროსა, ღარიბ კაცისა შვილი იყო...“ 103 r — 109 v.

14. „მოთხრობა წმინდა გიორგისა(!) გამნათლებელისა. — ამის მამას ერქვა ანაკ და დედას ვომოხე. მამა პართელების სჯულისა იყო, კერპთმსახური...“ 110 r — 118 r.

15. „მოთხრობა წმინდა ქალწული იევპრაქსია. თავი. — ეს დაიბადა სტანბოლის ქალაქში წელსა 380-ს...“ 118 v — 124 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი თარგმნილი ჩანს სომხურიდან. გადაწერილია სომხის მიერ უწიგნურად.

2. ხელნაწერის ყდის საცავ ფურცლად გამოყენებულია ფერნანის ცირკის აფიშა, ლიტოგრაფიული წესით დაბეჭდილი.

ანდერძები (გადამწერისა): 1. „დიდება მამასა, და ძესა, და სულსა წმინდისა, ამინ. აწდა მარადის და უკუნის უკუნისამდე, ამენ. ღმერთო ცისა და ქვეყნის გამჩენო იესუ ქრისტე, რომელიც, გაჭკურნე ანდალმუწი იგი, ეგრეთვე ამის დამწერის სული შეიწყალე და დაისხენ ჯუოჯოზეთისაგან“ 7 r.

2. „წიგნი ესე დაბადებისა დამიწერია მე იაგორ ოსებიჩ ალელპეტროვსა და გთხოვთ წარმკითხვენო, თუ რომ უკეთუ იხილოთ რამე შეცდომილი, ნუ გამიკითხამთ, რამეთუ, როგორც ცა არავის უხილავს სრულიად მოწმენდილი, რათა არა იყოს ხსენებული მცირეთაგანი, ეგრეთვე წერილნიცა თუ სომხური და თუ ქართულნი არ შეიძლება შეუცდომელნი მცირედი ასოთაგანიცა“ 7 r.

751

ერისთავი ვასილ. თხზულებათა კრებული. XIX

74 ფ.; 22×18,5; ქაღალდი: უყდო; მხედრული; ამოცვენილია ფ. ფ. 26,27; [XIX ს.].

1. „ვასილ ერისთავი. „ლევანის ბედი. დრამა ოთხს მოქმედებათ. — (სცენა წარმოადგენს რევაზის სახლს, წინ მწვანე ველზედ ერთი ხე სდგას. შორით მთები მოჩანან). მოქმედება პირველი. გამოსვლა პირველი.— ლევან დაფიქრებული დადის და ცოტა ხანს შემდეგ: არ ვიცი როგორ დავარწმუნო მამა ჩემი, რომ ის ქალი, თუმცა თავადიშვილის ქალი არ არის, არც დიდი მზითევი აქვს, მაგრამ განათლებული და ყოველი ღირსებით სავსეა...“ 2r — 24 v.

2. „იკორთის ეკკლესიას. —
ტაძარო წმინდაო! შენს მშვენებას და შენს დიდებას
მე შემოვსწირამ წმინდასა ცრემლს და მოწიწებას...“ 25 r.

3. „გნახე უცხო მხარეს, ტურფა,
გადაშლილი ვარდივითა...“ 25 r — 26 v.

4. დადგა ზამთარი,
დაღონდა ყველა,

ეროვნული ბიბლიოთეკა

და ფრინველთაგან თავისუფალი
აღარსად ისმის გალობა, სტვენა..." 27 r.

5. „დ. ა.—გამოველ ერთხელ მოწყენილი მთვარიან ღამეს,
იყო დუმილი ბუნებაში, მთელ არე მარეს..." 27 v — r.

6. „ფოთოლი (მიბაძვა ლერმონტოვისა). —
ფოთოლო, საით მიდიხარ, რომელს ქვეყანას დაბადებულხარ..."
27 v—28.

7. „კ. დ. — მეჯუდის ვარდო,
სულით უმანკო..." 28 r — 29 r.

8. „უყურეფ ცაში ურიცხეს ვარსკვლავებს,
ზოგი ანათებს, ზოგნი ქრებიან.." 29 r.

9. „სამშობლო მხარეს. — განგშორდი, მაგრამ მარად თვალში მიცურვენ ცრემლნი..." 29 r — v.

10. „ალბომში. — არა, კალამს არა ძალუძს,
რომ გამოსთქვას შენი ქება.." 29 r.

11. „ს. ვ. — ნეტავ იმ დროსა, როდესაც,
მე შენ გიმზერდი თვალითა.." 29 v — 30 r.

12. „კათ. 16. 1880 წ. — ამდენს რათა სწუხს, ან რასა სწუხს ეს ჩემი
გული..." 30 r — v.

13. „ალბომში.— ოდეს განახე, მაშინვე
გულსა მეცნენ დარდები..." 31 r.

14. „მარიამობის 16 დღ. 1880 წ. — მიყვარს მე განთიადისას,
როს ცა უმანკო მშვენიერებს..." 31 r — v.

15. „ყაბახის შადრევანს. — ოდეს გულითა ვარ სევდიანი,
მსურს, შადრევანო, მე შენი მზერა..."

16. „სიზმარი. — ათასნაირი ფიქრებითა გაშფოთებული,
წამოვწექ ჩრდილში ხის ძირისა დასასვენებლათ..."
32 r — 33 r.

17. „ — მიყვარს ზამთარს როს დაბურამს
შავი ნისლი სათოვლეთა..." 33 v — 34 r.

18. „1863 წ. იანვრის 4 დღესა. ნათარგმნი რუსულით. —
ოხ! სიხარულო, სიხარულო, ნეტავი რათა
ჩვენთვისა კვალად მსწრაფლად იცვლება..." 34 r — v.

19. „ჯიმშერ. — ხმა ჯიმშერისა, მახსოვს, ერთხელ იყო განთქმული..."
34 v — 50 v.

20. „მი ლახორი (მეჯინიბეთ უფროსი). —
ღმერთო, გეევდრი, ვსდგევარ შენ წინა
მუხლმოდრეკილი, შეჰირვებული..." 50 v—66 v.

21. „ტუსაღი (მიბაძვა ლერმონტოვისა). —
ერთხელ შევესწარ ქალაქ ადგილს სასატიმროსა..." 67 r — 74 v.

მინაწერი (ხელნაწერისაგან განსხვავებული ხელით): „მე ჯვრის ხევსი მცხოვრებული ვასილი სოლომონის ძე ერისთავი. 30 ივნისს 1887 წ.“ 26 v.

752

ოთხთავი. XVII

175 ფ.; 22×12; ქაღალდი; ხის ყდა; ტყავგადაკრული, ტეიფრული; მხედრული, დასაწყისები სინაფრით; ყოველი სიტყვის შემდეგ განკვეთის ნიშანი; ქაღალდი დალაქავებული; სახარების ყოველ თავს აქვს პირველი ფურცელი, ნაკლული ადგილები გვიანდელი ხელით არის აღდგენილი; მინიატურები: 1 v, 52 v, 82 v, 132 v; ამოვარდნილია ფ. 138; დაზიანებულია: 174—175 ფ. ფ.; [XVII ს.]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

[ოთხთავი]. „სახარება მათესი. — თავი ა. დასაწყისი ა. წიგნი შობისა იესო ქრისტესი, ძისა დავითისი, ძისა აბრაამისი...“ 1 r — 174 v.

ანდერძი გ. მთაწმიდელისა: 1. „ესე საცნაურ იყავნ ყოველთა, რამეთუ ესე წმიდა ოთხთავი არათუ ახლად გუთხრაგნია, არამედ ფრიადითა იძულებითა ძმათა ვიეთმე სრულთა და ბრძნად მეცნიერთა თანა ბერიგორთა სახარებათა შემოწერებითა და ფრიადითა გამოწულილოვითა თარგმნულან. აწ, ვინცა ვინ სწერდეთ, ვითა აქა ჰპოვოთ, ეგრეთვე დასწერეთ. თუ ამისგან ჯერ-გონჩდეს დაწერა, შიშისა ღვთისათვის სიტყვისა სიტყვად ნუ სცვალებთ, არამედ ვითარცა აქა ჰპოვოთ, ეგრეთვე სწერდით, და თუ არა... პირველითგან წმიდად თარგმნეულით და კეთილად. ხოლო ხანმეტიცა და საბაწინდღიურნიცა. მუნით დასწერეთ და, ღთისათვის, ერთმანერთსა ნუ გარევეთ“ 174 v — 175 r.

2. გადამწერისა: „და გლახაკისა ამის მწერლისათვის ლოცვა ყავთ. ღმერთმან შეუნდნეს ამ წიგნისა დედის დამწერელსა ყოფილი ცოდვანი და შეცოდებანი მისნი დიდითა მოწყალებითა მისითა, ამინ. ჯერ-იყოს ესე თქუენ მიერ, ძმანო ჩემნო, რამეთუ არა დაიწერა საძიებელი ამათ წმიდათა სახარებათა ამის მიზეზთა მიერ. რამეთუ მეშინის, ვითარმედ ნუთუ ვერ შემძლებელ იქმნენ მიწდომად საძიებელთა ქეშმარიტებით გამოკითხვად კაცნი ერისანნი, რომელი-იგი მოკეთულ არს მღრღელთა მიერ, რათა წმიდათა ეკლესიათა შინა გამოკითხვად საძიებელთა მიერ დღითიდღისა მსჯავსებით სიტყუა სახარებისა ამის, რათა განანათლოს და განაწმიდოს დღეიგი და გონება ყოველთა მსმენელთა ქეშმარიტებ ბრძანებამან უფლისა ღმერთის ჩუენისამან. ხოლო საძიებელთა აღმოკითხვა წმიდისა ამის სახარე... ...ესე უწყოდენ ქეშმარიტად, რამეთუ ყოელგან კეთილ არს, რათა ‹მცირედცა რასამე გულისჴმისმყოფელი იქმნენ, დიდ არს მათთვის ესე.

ხოლო ყველად ჴედერები მე, ესე ყოველად ცოდვათაგან ძლეირად შეპყრობილი და მონა-ქმნილი ცოდვისა, რათა ბრძანოთ მწერლისა ამის შენდობა თანანადებთა მათ ჩუენთა.

ხოლო მონობისაცა უღირსი, ვითარმედ მონა ღვთისა ვინმე ფრიად ცოდვილი ესე, რომელი მე ესწერ წიგნსა ამას წმიდისა სახარებათასა, რომელი არა ჯერ-იყო წერითა მჳედრულითა, არამედ მოვით(!) შენდობას ვითხოვ ამისთჳს, რამეთუ მრავალთა კაცთა მჯდრად და ერისჯნად განწესებეთ გული უთქმით ქეშმარიტთა საბეჭითა, რათამც ღირს იქმნენ გულისჴმის-ყოფად ესე ვითართა საქმეთა და გონება-მიუწუღიმელთა სასწაულთა და საკურველთ-მოქმედებათა უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტესთა, და არა ძალ-უძს წიგნთა ხუცურთა აღმოკითხვად. აწ უკუე ვიეთნიცა... აღმოიკითხოდით წერილსა ამას...“ 175 r — v.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

753

მანანა. XIX

120 ფ.; 16,5×14; ქაღალდი; ნახერგადაკრული ხის ყდა; შემორჩენილია მხოლოდ ზემო ყდა; მხედრული, დასაწყისები სინგურით, მთავრულით; დაწერილია ორი სხვადასხვა ხელით; [XIV ს.]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

„ღვთივდიდებულთა წმიდათათჳს შესხმანი სულისა დამატკბობელნი, რომელსა ეწოდების მ ა ნ ა ნ ა. შესხმა ა. ღვთისმშობელისა და ყოვლად დიდებულისა დედოფლისა ჩვენისა ღვთისმშობელისა, — აღსდექ, უფალო, განსასუენებელად შენდა შენდა(!) კიდობანი სიწმინდისა შენისა...“ 1 r — 120 v.

შენიშვნა: კრებული „მანანა“ შედგენილია გაბრიელ მცირის მიერ.

754

მირიანი. XIX

62 ფ.; 22×17,5; ქაღალდი კლენკორგადაკრული მუყაოს ყდა; ქაღალდი დალაქებული; ბოლონაკლული; მხედრული; [XIX ს.]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

„აჰა ანბავი დასაწყისი ჩინეთის ხელმწიფისა და ძისა მისისა მ ი რ ი ს, რომელიც მისცა ღმერთმან ფერის ხელმწიფის ქალთან. — იყო ხელმწიფე ხოსროშაი, ჩინეთს დგებოდა. ამისთანა ძლიერი და მაღალი ხელმწიფე უშვილობას ისე შეეწუხებინა, რომ თავისი სახელმწიფო აღარაფლად (!) მიაჩნდა...“ 1 r — 61 r.

წ ყ დ ე ბ ა: „... ესენი ყველანი დასხდნენ ტახტზედ და ფერიებს უბრძანეს, ასწიეს, სადაც ანდლიბს გულაღზარი დაეკარგა, იმ წყაროზე...“.

შენიშვნა: ტექსტის უკანასკნელი თავია: „აჰა მირის, ნიკიტარის და ნასიბის, ორმოში რომ ცყარენ, ერთი თვის შეთავება. მირის სიხმრის ნახვა და გამოხსნა იმ ჯურღმულიდამ“.

მინაწერები: 62 r-ზე.

755

ჯულაბაშვილების დავთარი. XVIII — XIX

29 ფ.; 20×15,5; ქაღალდი; კლენკორგადაკრული ტყავის ყდა; მხედრული; [XVIII—XIX ს. ს.]. ხელნაწერი 1949 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

[ჯ უ ლ ა ბ ა შ ვ ი ლ ე ბ ი ს დ ა ვ თ ა რ ი]. „ქ. ნე პაპუნმა იმ თარიღჩი, რომ ისპ[ა]ჰ[ა]ნს ხოჯა ბეგთ დაუნახათან ამანთი გაუშვი ისპანს, მე ასე მითხრა დაუნჷ, რომ მლთინსაო მამის შენის გოდერძასიო სამას თუმნის თამასუქიო...“ 1 v — 29.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის დოკუმენტები, ნუსხები, და წერილები დაწერილია ჯულაბაშვილთა ოჯახის სხვადასხვა წევრების მიერ. ძირითადი ხელით ჩაწერილი ტექსტების უმრავლესობა თარიღიანია, თარიღდება XVIII ს. პირველი ნახევრით;

დანარჩენი ტექსტები თარიღდება XVIII ს. მეორე ნახევრითა და XIX საუკუნით. ყოველი სიტყვის შემდეგ განკვეთის წერტილებია ნახმარი. ტიკსტი დაწერილია მეტად გაუმართავი ენით.

2. ხელნაწერი წარმოადგენს გორელი ვაჭრების — ჯულაბაშვილების — საქმიან დავთარს, სადაც შეტანილია სხვადასხვა სახის დოკუმენტები და ცნობები მათი საქაჯრო საქმიანობის შესახებ როგორც საქართველოში, ასევე საქართველოს გარეთ.

3. ჯარდა სავაჭრო საქმიანობის ამსახველი მასალისა, ხელნაწერში შესულია: სამკურნალო ხასიათის ცნობები (7 v — 8 r), სამღვდელო (8 v — 16 r), გოდება სომხურად, ქართული ტრანსლიტერაციით (20 v — 22 r.).

4. ხელნაწერი ჩადებულია პატარა ქაღალდი შემდეგი ცნობით: „გორელი კათოლიკეს (?) ჯულაბაშვილებისა (?) ოჯახიდან. გადმომცა ლ. ციხისთავმა. 11. XII. 34. საქმიანი დავთარი".

756

კრებული. 1859

225 ფ.; 19,5×15,5; ქაღალდი; ქაღალდგადაკრული ყდა; მხედრული; 1859 წ. (61 r); ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმმა გადმოსცა შ. რუსთველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

1. „ანბავი პირველი დასაწყისი ჩინეთის ჴელმწიფისა, ამ წიგნს ეწოდების მირიანი. — იყო ერთი ჴელმწიფე ხოსროვ შაჰ, ჩინეთსა იმყოფებოდა. ამისთანა ძლიერი და მაღალი ჴელმწიფე იყო..." 1 r — 61 r.

2. „გოდება ყოვლად წმიდისა. — სიმწუხრითა გოდებით გალობა ყოველად წმიდისა. დგას ჯვართანა იესოს დედა სიმწუხარით. მაზედ სცრემლეოდა, ოდეს მას ხედავდა..." 62 r — 66 v.

3. „ლოცვა წმიდის თომა აქვინელისაგან ნათქვამი. — ჱი, დამბადებელო და გამოუთქმელო, რომელი სიბრძნისა შენისა საუნჯეთაგან ცხრა გუნდნი ანგელოსნი დაარიგე..." 66 v — 67 r.

4. „ლოცვა დიაღ შემძლე მორწმუნე ქრისტიანეთათვის, რომელი დაგვიტევა წმიდა ნერსეს განათლებულმან. — სარწმუნოებით აღვიარებ და თაყვანის-გცემ შენ, მამაო, ძეო და სულო წმიდაო..." 67 r — 71 r.

5. „თვესა აგვისტოსა ია-სა მიცვალება ყოველად წმიდისა ღ-თისმშობელისა. საკითხავი, თქმული წმიდათა შორის მამისა ჩვენისა ვასილი კესარიის მთავარეპისკოპოსისა. — რაჟამს-იგი სულისაგან წმიდისა ღ-თისმშობელმან მარიამ ჟამი განსულისა თვისისა ამიერ სოფლით გულისჴმაჰყო, მაშინ მხიარულიქმნეს სიბრძნითა საღვთოთა..." 72 r — 113 v.

6. „აღმოსავლეთის კერძოთ მთავრისა და იელუსარიმის(!) განმგისა პილატეს ნიერ (რაპორტი). — მოხსენდეს თქვენს თვითმპყრობელობითს დიდებულებას საქმე იგი საოცარი, რომელიცა იქმნა ამ ჟამად ქვეყანასა ჩვენსა შინა..." 115 r — 125 r.

შენიშვნა: 1. წინ უძღვის მთარგმნელის წინასიტყვაობა (114 r — 115 r).

2. ერთვის „ლექსი მთარგმნელისაგან. — ვეცხლი აიღო მღვდელთაგან, თავი დაირჩო იუდა, /სიცრუემცა ჯუჯუხეთისას პილატე მასთან ჩიოდა,/ მართლ-მსაჯული ქრისტესი, მწყ კესარი კიოდა, /ჰეროდე ცეცხლში იწოდა, ძლიერ თავიცა სტკიოდა./ ჯვარმან ერთმან განმაცოცხლა და მეორემ არ მაწყინა. /ჯვარით მავსო მესამისამ, ნამდვილ დიდათ მომაწყინა,/ ჯვარი ერთი შემეწია, მყის მკურნალი მომირიბნა. /ჯოჯოხეთში არ ჩამაგდო, სატანებსა მომარჩინა" 125 v.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ანდერძები (გადამწერისა): 1. „1859 წელსა, აპრილის 6 დღესა სრულ იქმნა.“ (61 r). 2. „დასრულდა, დიდება ღმერთსა, წელსა ჩ ყ ნ თ, მაისის კც დღესა, ქელითა გ. ს. ტ.“ (125 v).

757

კრებული. 1790

28 ფ.; 33,5×20; ქაღალდი; ქაღალდგადაკრული მუყაოს ყდა, დახიანებული ჭიისაგან; მხედრული, დასწყისები მთავრულით; გადაწერილია ბენდერს (ქვემო ყდის შიდა მხარე); 1790 წ. (ქვემო ყდის შიდა მხარე); ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

1. ,,მოკლე სწავლა, თუ ვითარ ჯერ არს კითხუა საღმრთოსა წერილისა აღსა[შე]ნებელად თავისა თჳსისა. — 1. ყოველითურთ სიფრთხილე სათანადო არს, რათა არა აჭუნდეს გულსა შინა თჳსსა საიდუმლოდ...“ 1 r — 3 v.

2. ,,ამბათ-ქება ყოველად წმიდისა. — ანი აქებს აღრეულსა, ბანი ბრწყინუად ბნელის ბრალთად...“ 4 r — v.

3. ,,ათენს ბნელს გულსა დიასებრ, ვარდ-ზამბახ, ◌ თმით იანი, კაზმავს ლალს მინა, ნარგიზთ ორ-პირ ჟამ რიგით სჳანი...“ 4 v.

4. ,,ქ. აღაღებს ბაგეს, გულს დასადაგებს, ელვარებ, ვფუცავ, ზე ◌იერულად, 4 v.

5. [ვახტანგ VI]. „ამას ბრძანებს გიორგ დედა, ესრეთ ვიყავ ზეზეთ ◌რა...“ 4 v.

6. ,,თთუ◌სა აპრილსა, 23 დღესა წამება წმიდისა დიდებულისა დიდისა მოწამისა ძლევა-შემოსილისა გიორგისა...“ 5 r — 14 r.

7. ,,სასწაული წმიდისა დიდისა მოწაფისა გიორგისა. — კერძოთა სირიისათა იყო ქალაქი,სახელით რამელა, რომელსაცა შინა აშენებდნენ ეკკლესიასა ჭკსასა სახელსა ზედა წმიდისა დიდისა მოწამისა გიორგისსა...“ 15 r — 19 v.

8. ,,სიტყუა მისის უგანათლებულ[ე]სობის კნიაზის გრიგორი ალექსანდრიჩის პოტემკინ-თავრიჩესკისა, მაღალ მბრძანებელისა უფლისა ღუნარალ-ფერდმარშლისა და სხუათა და სხუათა ორდენთა კავალერისადმი დროსა მას ზედა დადგმისა ლავრის გჳრგჳნისასა ეკლესიაშინა ამაღლებისა უფლისასა, მონასტერსა შინა გოლს, თქმული ეკატერინოსლავისა და ხერსონისა ტაძრის არჳეპისკოპოსისა ამბროსის მიერ იანუარს 15 დღეს, 1790 წელსა, იასს. — უგანათლებულესო კნიაზო! თუმცა კეთილმოქმედება არს ასული ყოველად უზესთაესისა სოფლისა და ყოველად უზესთაესობა არს შესაბამი მისი პატივისა...“ 19 r — 21 v.

9. „იოსებ არხიერისაგან მიწერილი ბოქრეშის ჰერმანთადმი. — კეთილმსახურნო სამწყსონო, წარმოდგომითა ჩუენითა დღეს წმიდასა ამას შინა ტაძარსა ჰსჩანს წინააღდგომი ვითარება...“ 23 r — 24 v.

ანდერძები: 1. „ქ. ამბათ-ქება.
ქ. წმიდის გიორგის ცხოვრება.
ქ. წმიდის გიორგის სასწაული.
ქ. კნიახის შესხმა 1 და 2.
ქ. წიგნი მიწერილი.
ერთათ აღესწერე ბენდერს აგვისტოს 16 დღესა,
1790 წელსა (ქვემო ყდის შიდა მხარე).

2. „საქართველოდამ გამოველ ოკდონბერს კ, კ'ნს უოე". 27 r.

მინაწერი: „კრისტეს აქეთ 1790, მთელი წელიწადი 365 დღე არის. იმერეთის მეფე დავით ლეორდეციჩი, 34 ღლდა, სუპარუჟესტვე იმეტ ანნა კნიაჟნუ ორბელიანოვ—25 ღლდა. ცარევნა ელენა — 45 ღლდა. ვე ზამუჟესტვე ზა ღეორდიმ ერისთოვიმ; მარია 45 ღლდ, ვე ზამუჟესტვე ზა კნიაზომ პაპუნომ ცერეთელოვონ, ფერდმარშარომ ესე იმერეთიი. ანნა 37 ლეტ, ვე ზამუჟესტვე ზა კნიაზომ პეტრომ ერისთოვიმ. ცარევნა მარია 33 ღლდა, ვე ზამუჟესტვე ზა სიმეონომ აბაშიზევიმ. ქ. უმერ ტაღო ცარია სოლომონა სუპრუღა ვდოვსტუიუშაია ცარიცა ღულბანა, უროჟდენნაია კნიაჟნა ცულუკაზევა, 60 ლეტა. ცარევნა დარეჯან, 35 ღლდა, ვე სუპარუჟესტვე ზა კნიაზომ კაიხოსრომ აბაშიზეომ. მარია 30 ლეტ, ვე სუპარუჟესტვე ზა კნიაზომ ელიზბარომ ერისთოვიმ. ბრატ ცარია სოლომონა ბაღრატ ალექსანდროვიჩ, 50 ლეტ. სინ ეღო დავით, 9 ლიტ. დეტი უშერშაღო მეწშაღო ბრატა სოლომონოვა არჩილ: 1.—დავიდ 17 ლეტ; 2. ვარვარა — 20 ლეტ; 3. მარია — 15 ლეტ.

კართლინია იაკეთია. ღრუნსყაღო ზაკონა. ცარ ირაკლი თეიმურაზოვიჩ 68 ლეტ. როდილისია 7 ნოემბრია 1721 ღლდა, ვე სუპარუჟესტვე იმეტ დარიუ ღეორღივნუ, კნიაჟნუ დდიანოვუ, 52 ღ. დეტ ოტ პერვაღო ბრაკა სე ცარიცაღო ანნა, კნიაჟინუ აბაშიდზეოვ. 1) ცარევიჩ ღეორღიუ, 40 ლეტ, ვე სუპარუჟესტვე იმეტ ვარვარუ ღეორღივნუ, კნიაჟნუ ციციანოვუ, 19 ლეტ. [უ]ნეღოტ პერვაია ცოლი კატევანა-კნიაჟნი ანდრონიკოვი.

გიორგის შვილები:

1). კნიაზ დავიდ, 23 ღლდა.

2). — იოანნე, 21 ღლდა.

3). — ბაღრატ., 13 ღლდა.

4). — ტეიმურაზ, 7 ლეტ.

5.) კნიაჟნა ვარვარა, 19 ლეტ. ვე ზამუჟესტვე ზა კნიაზომ ზასიმეონ ანდრონიკოვიმ.

6). — სოფია., 18 ლეტ.

7). კნიაჟნა ნინა, 16 ლეტ.

8). — ცარევნა ტომარა, 41 ღლდ; ვე სუპარუჟესტვე ზა კნიაზომ დავიდომ ორბელიანომ.

ოტ ნინეშნი ცარიცაი:

1). ცარევიჩ იულონ, 28 ლეტ, ვე სუპარუჟესტვე იმეტ სალამანიუ რევაზეევნუ, კნიაჟნუ ამილახოროვუ, 23 ღლდ.

2). — ვახტანღ, 27 ლეტ.

3). — ანტონიუ, 26 ლეტ.

4). — მირიან. 23 ღლდა.

5). — ალექსანდრე, 19 ლეტ.

6). — პარნაოზ, 15 ლეტ.

7). ცარევნა ელენა, 35 ლეტ.

8). მარია, 34 ღლდა.

9). კათევანა, 24 ღლდა, ვე ზამუჟესტვე ზა კნიაზომ ივანომ ბაღრატიონომ.

10). — ანასტასია, 21 ღოდა.
11). — ეკატერინა, 14 ლტ.
12). — თეკლა, 12 ლტ.

როსიისკოი იმპერატორსკოი დომ ეია ველიჩ̃ეს̃ტვო ბლაღოჩ̃ესტიეშაია ღოსუდარინა, იმპერატრიცა ეკატერინა ალექსიევნა, სამოდერჟიცა ესე როსისკაია, როდილას ვე 1729 ღოდუ, 21 აპრილია.

პ[ა]ველ პეტროვიჩ როდილსია ვე 1754 ღოდუ 20 სენტაბრია.
მარია თეოდოროვნა როდილსია ვე 1754 ღოდუ 14 ოკდამბრია.
ალექსანდრა პავლოვიჩ როდილსია ვე 1777 ღოდუ დეკამბრია 12 დნია.
კონსტანტინ პავლოვიჩ როდილსია ვე 1779 ღოდუ აპრილია 27 დნია.
ალექსანდრა პავლუვნა როდილსია ვე 1783 ღოდუ დეკამბრია 13 დნია.
მარია პავლევნა როდილსია ვე 1786 ღოდუ ფევრალია 4 დნია.
ეკატერინა პავლუვნა როდილსია 1788 ღოდუ მაია 10 დნია.
(26 v — 27 v).

758

ქალაჯიანი. 1835

64 ფ.; 21×17; ქაღალდი; ქაღალდგადაკრული მუყაოს ყდა, დაზიანებული; მხედრული, დასაწყისები სინგურით; დაზიანებულია: ფ. ფ. 54[1]— 55; დაუწერელია 58 v — 64 v; გადამწერი—არუთინ (54 r); 1836 წ. (54 r); ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

[ქალაჯიანი]. „დროსა ერთსა ყოფილან სამეუფოსა ქალაქსა კოსტანდიელსა საბერძნეთისა კეისარსა, ყოფილან ცოლ-ქმარნი ღთისა სათნოთა სწავლისა მოყუარე ორნივე. ხოლო ყოფილან უშვილო, დროსა გარდასულსა ბუნატრიაათ უფლისა მიერ, რათ[ა] მისცეს მემკვიდრეთ თავიანთი ქონებისა...“ 1 v — 53 v.

ანდერძი (გადამწერისა): „სიცოცხლით გამაძღარ, სულიერათ და ხორციელათ ცხონებაც მრავალი ეტყოდნენ. ამათ უკან თავიანთი სამართალი მეცნიერებით დარჩა ესე ანბავი სიბრძნის სათქმელი ქვეყანაზედა. არაკთა სმენელნო, თქვენც ამასთანა მეცნიერება და სწავლა მოგცესთ, კეთილ-ცხოვრება ამავ სოფელსა და საიქიოსა, თქვენი მასწავლებელი, ოსტატი თქვენი, დედ-მამაც საიქიოს განსვენება მოგცესთ, ამინ. წელსა ჩ ყ ლ ვ. მარტისა ზ დღესა, მთვარისა ბ შაბათსა მე დავწერე არუთინ. გთხოვთ, ვინც წაიკითხოთ, ჩემსა მასწავლებელსა, ოსტატსა და ჩემი დედ-მამის ცხონებ[ა] მოახსენეთ“ 54 r.

მინაწერები: 54 v, 55 r, 55 v, 56 r.

759

ყარამანიანი. 1787

53 ფ.; ქაღალდი; 21×16,5; უყდო: მხედრული, დასაწყისები სინგურით; ხელნაწერი დაშლილია; აკლია მრავალი ფურცელი; დაზიანებულია: ფ. ფ.: 25—28, 31 — 32, გადამწერი — იოსები (53 r); 1787 (53 r); ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

[ყარამანიანი]. „აქა მოიხსენეთ, გარდანგეშამა რომ დევნი პყრობილობისგან განთავისუფლა, მათი ამბავი. — რა იგი დევნი პყრობილობისგან გარდანქეშამა განთავისუფლა, მსწრაფლ თავ-თავის სამყოფს წარვიდნენ...“ 1 v — 52 v.

შენიშვნა: ხელნაწერი შეიცავს „ყარამანიანის“ პირველსა და მეორე კარს.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ანდერძი გადამწერისა: „ეს ორი კარი ყარამანიანი ერთის გამოჭრილის კალმით არის დაწერილი ჴელითა იოსებისათა. დასრულდა სეკდნებერს კე, ქ'ჯს წოდ" 53 ր.

760

ელეონორა კასტილიელი. XIX — XX

22 ფ.; 36×22; ქაღალდი; ფყდო; მზედრული; [XIX — XX ს. ს.]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

„ელეონორა კასტილიელი, გინა გმირობა მეუღლეობითისა სიყუარულისა.—ეუტეევ მე სხუათა, გამკიცხონ სატირითა ის სჭესი, რომლისადმი ვალდებულია კაცი თჳსით კეთილდღეობით. შეურაცმყოფელი ადვილისა ამის ჴელოვნებისა სასიამოვნოდ მზაკურობისათჳს აღვსწერ მე მაღალსა მსხვერპლვასა ახალგაზდასა მეუღლესა..." 1 ր — 22 ր.

შენიშვნა: 1. ტექსტის მთარგმნელი არ ჩანს. 2. ხელნაწერი მთარგმნელის ავტოგრაფს უნდა წარმოადგენდეს, ვინაიდან ტექსტი მრავალ დგილას ნასწორებია. 3. ხელნაწერი ჩამოტანილია მ. კახიშვილის მიერ თიანეთიდან 1934 წელს (22 ր).

761

ოთხთავი (ფრაგმენტი). XVII — XVIII

4 ფ.; 24×20; ქაღალდი; ფრაგმენტი; ნუსხური, დასაწყისები მთავრულით; 2—4 ფ.ფ. რესტავრირებულია; პირველი ფურცელი ძალზე დახიანებულია. ამ ფურცელზე პირუკუ დაკრულია მეორე ფურცელი, აგრეთვე დახიანებული; [XVII,— XVIII ს. ს.]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

[ლუკას თავის სახარებაჲ]. „... და ფარისეველნი ვინმე ერისა მისგანნი ეტყოდეს მას. მოძღუარ, შერისხენ მოწაფეთა შენთა..." ლ. 19,39. 1 ր — 4 ვ.

წყდება: „... რამეთუ მე მოგცე თ'ქნ პირი და სიბრძნე, რომელსა ვითარ შეუძლონ წინაღდგომად და სიტყჳს-გებად ყოველთა წინააღმდგომთა თ'ქნთა, რამეთუ მიეცი..."

762

კრებული. XIII — XIV

339 ფ.; 24×18; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; ნუსხური, სათაურები სინგურით, დასაწყისი ასოები მთავრულით; ქაღალდი შემოცვეთილი და დახიანებულია; ხელნაწერი რესტავრირებულია ცალკეი ქაღალდით; დახიანებულია ფ. ფ.: 150, 189, 198, 199; გადამწერი—თეოდორე (294 ր); [XIII — XIV ს. ს.]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

1. „ღაწლი წმიდისა და დიდებულისა ქრისტეს მოწამისა ფოტინე სამარიტელისა მის დედაკაცისა, რომელსა ეზრახა უფალი ჩუენი იესუ ქრისტე ჯურღმულსა მას ზედა იაკობისსა და მის თანა წამებათა სხუათა მათ წმიდათაჲ, მ. გ. — ოდეს-იგი მაღლით მოხედვა ყო ჩუენ ზედა წყალობამან და მჴსნელმან იესუ, ინება განახლებად..." 1 ր — 17 ვ.

2. ,,თუესა აგვსტოსა **ი3.** კოსტანტინეს მიერ მეფედ ბერძენთა დადგინებულისა ქრისტეს მიერ მეფისა საუკუნეთაჲსა თხრობაჲ, შეკრებული თითოსახეთა თხრობათაგან ავგაროზის მიმართ წარყვანებულისა მის ხატისათჳს ქრისტჱს ღ~ისა ჩუენისა, თუ ეითარ ედგესით კოსტანტინეპოლედ აღმოყყვანეს მ. გ. — არა ხოლო თჳთ თავადი იგი ოდენ სიტყუაჲ თანა დაუსაბამოჲ მამისა მიუწდომელ იყო თავით თჳსით ბუნებითისა მისთჳს მიუწდომელობისა, არამედ ყოველნივე საქმენი განგებულებისა მისისანი განუცდელ არიან..." 18 r.—46 v.

3. ,,თხრობაჲ დიდებული და საკჳრველი ძუ~ლთა მათ წიგნთაგან საუწყებელთა. ჯსენებაჲ სასწაულისა მის ყოველად დიდებულისა და ბრწყინვალისაჲ, რაჟამს-იგი სპარსთა და ბარბაროზთა სამეუფოჲ ესე ქალაქი მოიცვეს ბრძოლად. ხოლო საღ~თოჲთა საკელითა წარწყმდეს იგი მეყსა შინა... და... ესე დაცულ იქმნა... მეოხებითა ყოველად წმიდისა ღ~ის მშობელისაჲთა, და მიერითგან განეწესა წლი... დღე ესე... შაბათი ხარებისაჲ გალობით სამადლობელად, რომელსაცა დაუჯდომელ სახელ-ედების. გ. მ. — მრავალ არიან და უკუე და უკეღრეს მითხრობისა მადლნი და საკჳრველებანი ყოველსა ზედა ნათესავსა ჳაცთასა..." 47 r — 72 v.

4. „უწყებაჲ, ეითარ იგი ერაკლე მეფემან ყოველი სამეფო სპარსთაჲ წარმოტყუ~ნა. მ. გ. — რამეთუ ჯერ-არს უწყებად, რამეთუ სურის უმრავლესთა ცნობად დასაბამი და მიზეზი თხრობისა ამის საკჳრველისაჲ..." 72 v—85 v.

5. „საკითხავი პოვნისათჳს პატიოსნისა და ცხოველსმყოფელისა ჯუარისა, აღწერილი ალექსანდრეს მიერ კჳპრელ მონაზონისა, რომელსა ეყედრნეს მრავალნი წმიდანი მამანი. — ვინაჲთგან მოვიღე ვედრებისა თქუენისა ბრძანებაჲ, წმიდანო მამანო, ფრიად დამიკჳრდა, რამეთუ ითხოვეთ ჩემ გლახაკისაგან და მწურაცხისა, რათა აღვწერო სახე ჴეშმარიტი პოვნისათჳს ძელისა ცხოველისა და პატიოსნისა ჯუარისა..." 86 r — 126 v.

6. „მაისსა. ჳკდსა. გამოჩინებაჲ პატიოსნისა ჯუარისაჲ. გ. მ. — და ეითარცა დაიპყრა კოსტანტინე მეფობაჲ მამისა თჳსისაჲ, მაშინ მოიწინეს მისსა წინამძღუარნი არიანოზ თანა..." 127 r — 135 r.

7. „ცხორებაჲ წმიდისა მამისა ჩუენისა ონოფრე მძოვრისაჲ და სხუათა განწორებულთაჲ, რომელნი იხილნა ნეტარმან პაფნუტი. გ. მ. — ცხორებაჲ საღ~თოჲ და სანატრელი და საქმენი სარგებელნი სულისანი ისმინენით, საყუარელნო ძმანო;..." 136 r — 150 r.

8. „თუესა აგვსტოსსა **იე.** მიცვალებაჲ წმიდისა ღ~ისმშობელისა ქუეყანით ზეცად, თქმული წმიდისა მამისა ჩუენისა ბასილი კესარიელისაჲ. მ. გ. — წინაწე ღმრთისა და მაცხოვრისა, რომელმან საიდუმლოჲ სასურველი აღასრულა ცასა შორის და ქუეყანასა შორის..." 151 r — 187 v.

9. „ცხორებაჲ და მოქალაქობაჲ და ღაწული წმიდისა და ღირსისა დედისა ჩუენისა ნინოჲსი, რომელმან ქადაგა ქრისტე ღმერთი ჩუენი ქუეყანასა ჩრდილოჲსასა და განანათლა ნათესაჲი ქართველთაჲ. გ. მ. — ინება რაჲ მეუფემან მეუფეთამან და უფალმან უფლებათამან და შემოქმედმან ყოველსა მთავრობათა და ჴელმწიფებათამან იესუ, ძემან ღმრთისამან, თანაწორმან მამისა და სულისა წმიდისამან მოსლვაჲ ქუეყანად ჴსნად დაბადებულთა თჳსთა, მოავლინა მოციქულად მოსლვისა მისისა მთავარანგელოზი გაბრიელ..." 188 r — 234 v.

10. „სასწაულნი საკჳრველნი წმიდისა და დიდებულისა ქრისტეს მოწამისა თეოდორესნი. პირველი სასწაული. გ. მ. — კაცი ვინმე იყო მჴურვალე სარწმუნოებასა ზედა ქრისტესსა და მსახურებასა ამას წმიდასა მოწამისა თეოდორესსა...“ 235 r — 248 r.

11. „წმიდისა მამისა ჩუენისა გრიგოლ ნოსელისა შესხმაჲ წმიდისა და დიდებულისა მოწამისა თეოდორესი. მ. გ. — ერნო ქრისტესნო და სამწყსონო წმიდანო...“ 248 v — 260 v.

12. „ცხორებაჲ და მოქალაქობაჲ წმიდისა მამისა ჩუენისა ილარიონ ქართველისაჲ. მ. გ. — ესე წმიდაჲ მამაჲ ჩუენი ილარიონ იყო ნათესავით ქართველი, ქუეყანით კახეთით, შვილი აზნაურთა მდიდართაჲ...“ 261 r — 273 v.

13. „წამებაჲ წმიდისა და დიდებულისა მთავარმოწამისა გიორგისი. მ. გ. — მაცხოვრისა ჩუენისა იესუ ქრისტეს პირველ საუკუნეთა მეუფებასა არა არს არცა დასაბამი დღეთაჲ, არცა აღსასრული ცხორებისაჲ...“ 274 r — 294 r.

14. „უწყებაჲ საკჳრველებათა თჳს წმიდისა და დიდებულისა ქრისტეს მოწამისა გიორგისთა. გ. მ. — რომელნი ნიჭთა ღ[ა]ისთა მიმთხვევად სერველ ხართ, სავსენებელთა კრებათა წმიდათასა შეურგულებულითა სარწმუნოებითა, მჴურვალითა სიყუარულითა დღესასწაულად ნუ უდებ იქმნებით...“ 294 v.

15. [თუესა ოქტომბერსა ლა. წამებაჲ და ღუაწლი წმიდათა და დიდებულთა მოწამეთა დადიდ და კოსტანტინესი, რომელნი იწამნეს ქუეყანასა ჩრდილოეთისასა, სანაჴებსა არგუ[თისასა, საბრძანებელსა ქართველთასა, შემდგომად მიცვალებისა დიდისა მის და მაღლისა მეფისა ვახტანგ გორგასლისსა, რომელმან მეფობაჲ ყოველისა ქუეყანისაჲ საფლავად შთაიტანა ურ[თოჲსა მის და მძლავრისა სპარსთა მეფისა მურვან აბულ კასიმისგან, რომელსა ეწოდა ნართაულად ყრუ, რომელი იყო დისწული მუჰად ცუღსაბელისა მოციქულისა. მ. გ. — მეფობასა ბერძენთა ზედა ღ[ა]ისმსახურისა ჰრაკლესსა, ოდეს იგი განაგებდა საბრძანებელსა თჳსსა.“ 327 r — 338 v.

წყებაჲ: „... მაშინ იცნეს იგინი და სიხარულისა და წუხილისგან განკრთომილნი ხედვიდეს წმიდათა მათ. მაშინ ორნი ვინმე სხუანი...“.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი პაგინირებულია ბერძნული ანბანით. 2. ხელნაწერის ფურცლების ზემო კიდეებზე მხედრული ხელით წარწერილია სტატიების შემოკლებული სათაურები.

3. ხელნაწერი რესტავრირებულია, სავარაუდოა, XVIII საუკუნის დამდეგს, ვინაიდან რესტავრირებულ ფურცლებს ამ დროის მინაწერები აქვს (იხ. 327 r).

ანდერძი (გადამწერისა): „წმიდაო გიორგი, შეიწყალე თეოდორე, რომელმან ვწერე წამებაჲ შენი“ (294 r).

მინაწერები: 1. (დავით და კოსტანტინეს წამებასთან დაკავშირებით): „ჵ. უფალნო, ვახტანგ გორგასლის დროს მამად გამოჩენილიყო. [მ]ურვან ყრუ მაჰ[მად]ს კარგა ჴანს იყო. [მუ]რვანი რომ გარდიცვალა, იმ დროს ერეკლე კეისარი ქართლს მოვიდა. მაშინ გამოჩნ[დ]ნენ ბაგრატიონნი. მურვან ყრუ ამის დროს მოვალს — ვერ შევიტყე უმჯობესთ, გასინჯეთ“ (327 r).

2. „ეკუთვნის დიდს მცხეთის სობოროს ჩ ყ ნ ე-სა წელსა“ 23 r.

I4. ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. II

3. (ასომთავრულად): „ქ. ა˘დ ჲ ყოველად წმიდაო დედოფალო, შეიწყალე სული მონისა შენისა ხახულისა და ოშკისა მძღვრისა, მათე მახარებლისა უბრ[ა]ლო ტყ[ე]ისა, ვა˘ მე დარიბსა. ვინცა წარიკითხოთ, შენდობა ბრძანეთ, თქ˘ნცა შეგინდოს“ (187 v).

მინაწერები: 151 r (XV—XVI ს. ს. მხედრულით), 155 v, 163 r, 338 r.

763

ქორწინების თავთავის. XVIII — XIX

15 ფ.; 21,5×17,5; ქაღალდი; უყდო, დაზიანებული, ქაღალდის კიდეები შემოცვეთილია, ფურცლები დალაქვებულია; ნუსხური; დასაწყისები მთავრულით; [XVIII—XIX ს. ს.]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

„ქორწინებისა თჳთოეულთა თჳს. თავი სჯა მატთესი. — ხარისხნი ქორწინებისანი ამად ვიღრე იწოდებიან.... რამეთუ ვითარ-იგი კიბეთა ზედა აღვლენ ხარისხად და.... ეგრეთვე არს ნათესაობაცა ხარისხად...“ 1 r — 15 v.

შენიშვნა: ტექსტს ბოლოს დართული აქვს „მაგალითნი ქორწინებისანი“: „ამა, მაგალითნიცა ქორწინებისანი, რომელიცა დასხნა უბრძნესმან და უსიტყჳერესმან დიდმან ხარტოფილაქსმან, ესე იგი არს წიგნთა მცუშლმან უფმიდესისა კრებ ეკლესიისა კოსტანტინეპოლისმან, იეროდიაკონთა შორის უფალმან მანუილ ქსანთინოს“ 9 v—15 v.

764

ანტონ I. მარტირია (გამოკრებილი). 1845

201 ფ.; 22×17,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული, ტკივფრული ხის ყდა; მხედრული, სათაურები სინგარით, დასაწყისი ასოები მთავრულით; დაუწერელია: ფ. 49; გადამწერი— დიაჩოქი ნიკოლოზ კაჭარავა (200 v); 1845 წ. (200 v); ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

1. <ქართუ˘ლთ ცხოვრებაჲ>. „მოქცევა მირიან მეფისა და ყოვლისა ქართლისა წმიდისა და ნეტარისა დედისა ჩუ˘ენისა ნინო მოციქულისაჲ მიერ. — პირველად ვასხენოთ ცხოვრება წმიდისა და ნეტარისა ნინო მოციქულისა და ყოვლისა ქართლისა განმანათლებელისა, რომლისათჳს მოგვითხრა ჭამსა აღსრულებისა მისისა, რომელი აღწერა მორწუნემან ნეტარ-მან დედოფალი (!) სალომე უჯარმელოსან (!)...“ 1 r — 30 r.

შენიშვნა: „მოქცევა“ შეიცავს შემდეგ თავებს: „თქმული აბიათარ მღვდელისა, რომელი დაემოწაფა წმიდასა ნინოს“ 12 v — 19 r; „თქმული სიდრნია დედაკაცისა, რომელი იყო მოწაფე წმიდისა ნინო მოციქულისა. ესე იხილა და დაიწერა სასწაულითა...“ 19 r—20 v. „თქმული მისიუ˘ აღშენებისათჳს ეკლესიათა“ 20 v — 25 r. „აღმართებისათჳს პატიისნისა ჯუარისა“ 25 r — 28 r; „წიგნი, რომელი მოუწერა პატრიარხმან რომისამან და ბრანჯთა მეფემან ნინოსა და მეფესა და ყოველთა ერთა ქართლისათა“ 28 r — 30 r.

2. „ცხოვრება მეფეთა-მეფისა დავითისა, გიორგის ძისა, რომელი იყო სამეოცდამეათცხრამეტე შვილიშვილთაგანი დავით წინასწარმეტყველისა, რომელსა ეწოდა დავით აღმაშენებელი. ესე იყო მეფე ქართლისა და აფხა-

ზეთისა ორმეოცდამეცხრამეტე მეფე. — ამისა შემდგომად მოვიდა სულტანი მალიქშა, მოადგა სამშაილდესა და წარიღო და იოანეს ძე ლიპარიტე ტყუე ჰყო, მოაოხრა სომხითი..." 30 v — 48 r.

3. „დაჯდა ნებითა განგებითა ღვთისათა მეფე თამარ. — დასაბამითგან წელთა ექვსი ათას ექვსას ოთხმეოცდაექვსსა, ქრისტეს აქეთ ათას ას ორმეოცდა(!) ათექვსმეტსა. იყო თამარ მეფე საქართუელოსა. სამოცდა მესამე. — ხოლო ამიერითგან ვიწყო და მოგითხრა დაფარული იგი ცეცხლი, ვითარცა საღრჩელსა შინა კვეთებითა ჩვენისათა გამოკრთეს, ეგრეთუე აღმობრწყინვებად ამბავთა თამარისათა და სიტყჳთა ოდენ მცირედი რაჲმე ნაბერწყალი დიდისა მის სახმილისა აღმოვაჩვერო..." 50 r — 104 v.

4. „წმიდათა დავით და კოსტანტინე, მთავართა არგუუთისათა, რომელნიცა იწამნეს უღმრთოთა მურვან ყრუსა დისწულისაგან. — მოწარხობასა ბერძენთა ზედა ირაკლიას პირველისასა, მიიღო რა ჴელმწიფობა დისწულმან მამადისამან, მურვან ყრუდ წოდებულმან..." 106 r — 109.

5. „წმიდისა მეფისა არჩილისათჳს. — ვახტანგ დიდისა, ზედწოდებით გურგასლანისა, კეთილმსახურისა მეფისა სრულიად საქართუელოჲსა და შთამომავლობით ხოსროიანისი, ძეთაგან მისთა მეშვიდემან წარმოებულმან კეთილმსახურმან სტეფანოს, მთავარმან ქართლისამან, რომლისა მთავრობისა დროსა იქმნა მსოფლიო კრება მეექუსე..." 109 v — 113 v.

6. „წმიდისა მეფის ღარსაბის წამება. — გიორგი მეათემან, კეთილ-მსახურმან მეფემან დავითიან-ბაგრატოვანმან, ძემან დიდის სიმონისამან, შობილმან კახთა მეფისა ლეონ დიდისა ასულის დედოფლისაგან..." 114 r — 126 v.

7. „წამება წმიდისა დედოფლისა სუსანისი, რომელსა პირუელ ეწოდა შუშანიკ. — ეს დედოფალი უკუე სუსანნა, რომელსა სომეხნი უწოდებენ შუშანად, ასული იყო სომეხთა ნათესავი სპანპენტისა(!), სახელად ვარდანისა..." 125 v — 134 v.

8. „ესე წმიდა აბიბოს იყო ერთი ათორმეტთაგანი. — მამათა(!) იოანე ზედაძნელისა მოწაფე, რომელნიცა იყვნენ ქუყანით სარიით აღმომზენი და გჳრგჳნი მმართუელთანი, რომელთასა უწყებულ ვართ ჩუენ, რომელ მოიწია იოანესა ბრძანებაჲ ზეგარდამო..." 135 r — 137 v.

9. „წმიდაჲ ნეოფიტეს წამება, რომელმან მიიღო გვირგვინი. — ამირ მუმლი ვინმე, რომელიცა ფლობდა არაბათა(!), სირთა და მიდთა, წარმოავლინა მხედრობითა თჳსითა..." 138 r — 141 r.

10. „წმიდისა დიდისა მოწამისა შალუ(!), მთავრისა ახალციხელისა. — მოთხრობისამებრ ისტორიისა შინა თამარ მეფისათა, ვითარმედ ბრძოლასა შინა ნოქარდინ სულტანისა მიმართ ძლევა-შემოსილისა სპისა თამარისა, თამარისათა წინაბრძოლად განიჩინა მანდარტუ(!)ხუცესი შალვაჲ..." 141 v — 143 v.

11. „წმიდისა მოწამისა რაჟდენისათჳს. — რაჟდენი იყო ნათესავით ბარბაროსი, მოსრული საქართუელოდ ასულისა თანა სპარსთა მეფისა ცოლის ვახტანგ პირველისა, ანუ ვახტანგ დიდისა, ზედწოდებით გურგასლანისა..." 144 r — 147 r.

12. „წმიდათა მოწამეთა ბიძინა და ელისბარისა და შალვასი. — რა უღმრთომან შაბაზ პირუელმან აწამნა წმიდანი მეფენი, ესე იგი

წმიდაჲ დედოფალი ქეთევან და წმიდაჲ მეფეჲ ელისბარი და ლუარსაბი..." 147 v — 154 v.

13. „მოწაფეთათჳს მონასტერსა(!) დავით გარეჯისასა. — ესე წმინდანი მოწამენი უკუე იყვნეს მკჳდრნი ზოგად ცხოვრებელთა მათ მოწამეთა გარეჯისათა, სხვადასხვათა საქართუველოჲსათა მოსრულნი და შეკრებულნი მონასტერთა დავით გარეჯისასა..." 154 v — 157 v.

14. „წამება წმიდისა ევსტათი მცხეთელისა. — დროსა მთავრობასა ქართლსა ზედა სტეფანოზის, ძის გუარამ კურატპალატისასა, ოდეს იგი ნებსით თჳსით განუდგა სტეფანოს ბერძენთა..." 158 r — 163 v.

15. „წმიდისა აბოსა წამებისათჳს. — აბო იყო შთამომავლობით ისმაიტელი, შობილი ახალსა ბაბილოვანსა შინა..." 164 r —169 v.

16. წმიდათა ათთა ბევრთა მოწამეთათჳს ტფილისსა შინა. — ჯალალედინი, სულტანი ხვარასნისა, მეფე ყოელისა სპარსეთისა და მჴყრობელი ხვარასნისა ვიდრე ინდოეთამდე..." 169 v — 173 v.

17. „წმიდისა ნოწამისა კოსტანტინე მთავრისა. — დროსა კურატპალატისასა, რომელიცა მეფედ ჰყო მსახურებისათჳს ხალილ არაბის ძემან მახმედ და ბაგრატს არწმუნა სრულიად მეფობაჲ ქართლისა..." 173 v.

18. „წმიდისა მიხაილ-გობრონად წოდებულისა და მოყვასთა მისთა. — დროსა შინა მეფობისა ბერძენთა ზედა კოსტანტინესსა, რომელი იყო ძე ლეონისა და ძმის წული ვასილი მაკედოლენისა(!), წელიწადსა განკოცელებითგან სიტყჳსა ღჳთისა..." 178 r — 182 r.

19. „წმიდათა მოწამეთა ქუაბთახევს შინა წამებულთა. — ბაგრატ მეექუსე ზე, ნათესავით დავითიან-ბაგრატიანისა, ძის წულისა გიორგის მეოთხისა, ბრწყინვალედ ზედწოდებულისა, რომელიცა მონარხობითა მართჳდა ყოველსა იერისასა, აფხაზეთსა და საქართუველოსა, რომელიცა ბაგრატ დიდად წოდებულ-ჰყო საქმეთან, დროსა მეფობისასა გამოჩნდა დემორ..." 182 r — 186 v.

20. „წმიდისა სუქიოსის და მისთანა ვნებულთათჳს. — მოზრახეობენ ამისთჳს ჴეშმარიტი მეისტორიენი, ვითარმედ მამაჲ მოციქულისა იუდასი იყოფო მჭონები ეპისტოლის ავგაროზისა..." 187 r — 191 r.

21. „ისაკ და იოსებისა მოწამეთა და ვნებისათჳს. — ისაკ და იოსებ იყვნეს ძენი მთავრისა..." 191 v — 193 v.

22. „წმიდისა მღვდელ-მოწამისა გრიგორი დიდისა, სომხითისა ეპისკოპოსისათჳს. — დროსა მეფობისა სომეხთა ზე ხოსროსისა გამოჩნდა ნათესავით პართი, ზედწოდებით ანაკოს..." 193 r — 200 r.

შენიშვნა: 1. „ქართუველთ ცხოვრებაჲ" წარმოადგენს გამოკრებილ „მარტირიკას". 2. წმინდანთა ცხოვრებებსა და წამებებს ერთვის ანტონ პირველის იამბიკოები. 3. ერთვის სარჩევი (201 r — v).

ანდერძი (გადამწერისა): „ესე ყოვლად კეთილი წიგნი, რომელსა ეწოდების ქართუველთ ცხოვრებაჲ, აღვსწერე მე, სანღვდელოდ ღმრთისმეტყველსა დიაკონ[ად]მან ნიკოლოზ კაჭარავამ სრულიად თავისის სარჩევითა და ყოველითაჲვე თავისის ჰაზრითა, არარაჲ დამიკლიეს, ვინაჲდგან ფრიადი სურვილი მქონდა მე შვენისათჳს ამა წიგნისა, და აღვასრულე მე კეთილი სურვილი ჩემი, და გადმოვსწერე მე ფრიადისა მცირითა შრომითა ჩემითა, ვინაჲცა ნანდვილი იგი პირი ამისი ჰხვიარ და ფრიად წინა-ფუძმა დაწერილ იყო მწერალთაგან, და მე ფრიადის გულისმოდგინებითა მო-

წადე ვიყავ, რათამცა კეთილად აღმეწერა და აგსწერე უმტნაკლე, რომელსა ქონან და არიან სარჩევნი თავნი წმიდათა მოწამეთანი 26-ნი, და ფერტცელნი 181-თი. და აწ თქვენ, ჰ-ი კეთილნო მხილველნო ამა წიგნისანო, ვინცა იპყრათ, და ჭკუთუ შეცთომა რამე ი8ილოთ, ნუ მწყევთ, არამედ ლოცუთ მომიხსენებდეთ წმიდათა შინა ლოცვათა თქუენთა, უფალნო. და ჭკუთუ ვინმე ველ-ჰყოს ჩემგან მიღებად წიგნისა ამის, მაშინ შენ შერისხენ თჳთ, ღმერთო დაუსაბამოო, და ცხოვრება მისი ჰყვე იუდასთან და ჰშთაბადე უფსკრულთა შინა ჯოჯოხეთისათა, ამინ. ჩ ყ მ ე-სა წელსა, იანვრის ი9-სა დღესა. ნ. მ.“ 200 v.

765

ს.-ს. ორბელიანი. სიტყვის კონა. 1753

133 ფ.; 31×20,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული ხის ყდა მოცილებული: ნუსხური (წერილი); დახიანებული, ნაკლული; ქაღალდი გაყვითლებულია, კიდეები შემოცვეთილია; გადამწერი სვიმეონ (133 v); 1753 წ. (133 v); ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

[ს.-ს. ო რ ბ ე ლ ი ა ნ ი. ს ი ტ ყ ვ ი ს კ ო ნ ა]. „... და ბოლოდ მოვალს მრავალთა სიტყვათა ზედა, ვითარცა თავს დავგიწერია.

ა ახლოს დანიშვნა.

ა იქავ ახლოს შეძლევა.

ა ა კავშირში. იხილე აქა, თუ ვითარ გაყოფს აობასა...“ 1 r.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი მისდევს A რედაქციის ხოსიმესეულ გავრცობილ ნუსხას (შდრ. „სიტყვის კონა“, 1949 წლის გამოცემა).

2. სომხურ-თურქული შესატყვისები ხელნაწერში იშვიათად არის მიწერილი.

3. იტალიური შესატყვისები სულ არ არის.

4. ერთვის: ბ. „ვ ე ხ ტ ა ნ გ მ ე ფ ი ს ნათქვამი. — რადგან დაშერა ასრე საბა... 128 r.

ბ. „მ ი ს ი ვ ე მ ე ფ ი ს ა. — სიყრმითჳან იყო მუდამად სიბრძნის სწავლისა მსაზველი...“ 128 r.

გ. „ს ა ბ ა ს ნ ა თ ქ ვ ა მი. — ამ ლექსიკონის რიგება...“ 128 r.

დ. „იესუ ქრისტეს ღუთისა ჩუენისა სამეოცდა ათორმეტი მოწაფეთ სახელები...“ 128 v.

ე. [ანბანთა რიცხვთა სწავლანი, თუ რომელნი რაოდენთა რიცხვთა იტყვიან] 129 r და [ზოლა და ქართული რიცხვის სწავლა] 131 r.

ვ. „დასაბამითგან ქრისტეს მოსულადმდე ქართულის რიცხუთა გარდახდა წელიწადი ხუთი ათას ასოთხმოცდაათორმეტი...“ 130 r.

ზ. [განჯაფისა და მისის თამაშობის სახელები] 130 r.

ჱ. [ანბანი პირველად სასწავლოდ ყრმათათჳს.] 130 v — 131 r.

თ. [მოხელენი, რომელნი არიან ქართულნი და რომელთამე არღარა ჳწოდენ.] 133 r — v.

ი. 132 r-ზე მოთავსებულია ცის სქემა.

ანდერძი (გადამწერისა): „ვიწყე მაისს კ. ქ-კსა ოშა ს ნ მ ა ნ და განსრულდა აგჳსტოს ე წიგნი ესე სიტყჳს კონა“. 133 v.

მინაწერები: 1. ლექსიკოლოგიური ხასიათისა (ქვემო ყდის შიდა მხარე).

2. ლოკვები (132 v).

3. ცნობები ბერძნული მითოლოგიიდან და ბიზანტიის ისტორიიდან.

4. „სიცოცხლის უმჯობესად მოსაგონისსა საქართველოსა კათალიკოზ-პატრიარქისა ა [ნ] ტ ო ნ ი ს ბ ა ტ ო ნ ს შ ვ ი ლ ი ს ა (!)“ 128 r.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

766

ანსილიონი. „ესტეტიკებრი განსჯანი". 1819

1 + 15 ფ.; 34×21; ქაღალდი (ლურჯი ფერისა); უყდო; მხედრული; ქაღალდი დალაქავებული; ქაღალდის ჰვირნიშანი 1818 წ.: მთარგმნელი—დავით ბატონიშვილი (13 v); გადამწერი—იოანე ერისთავი (?) 14 r; 1819 წ. (13 v); ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

„პაექრობა ანუ ბაასი უფლისა თეოფილაკტე ექსარხოზისა და არქიერისა ფილარეტისა რაოდენთამე შენიშვნათა ზედა უფლისა ანსილიონისა აღნაქვსსა შინათა. — სიტყუა ავქსონისა (პირველისა განსჯისა მესამესა პუნკტსა შინა). ყოველობა წარმოდგენათა და ანუ უმჯობეს თქმად: ყოველნი მყოფნი დაარსნი, გარეგან ჩემსა პოებულნი და ჩემ ზედა არა დამოკიდებულნი, ერთითა უკეე სიტყუითა: სოფელი, შემცველ თვის შორის ყოველისა, არს დაუსრულებელ. — შემცნეცა კრიტიკოსისა ა. სიტყვანი ავქსონისანი წარმოადგენენ თავის შორის ესევითართა შერეწილებასა მოგონებათასა, რომელსაცა შინა სხვანი და სხვანი მოგონებანი არიან მიღებულ იგივეობითად, ხოლო ჭეშმარიტნი შეერთებულ ცრუთა თანა..." 1 r — 13 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტს სქოლიოში გაანჩია დავით ბატონიშვილის შენიშვნები. 2. ტექსტი თარგმნილია დავით ბატონიშვილის მიერ.

ანდერძი: 1. „სრულ-ვჰყავ ყოველივე და ესეცა ვსთარგმნე თანაშესატყვისად ანსილიონისა და გთხოვ ივანე ერისთავსაც გარდაწერინო. დავით(!)" (ხელწერა გაურკვეველია) 13 v.

2. ტექსტის ხელითვე: „პოშტში არ წამოიღეს გამოსაზავნთან (?), დაბეჭდილი არ არსო და ჴელწერილიაო, წაღება არ იქნებაო. ნეტარ მკითხავი აცოდინონ, ბეჭდი ანუ სამოთხე იქნების თვინიერ ავაზაკთა, ანუ არა" 13 v.

მინაწერები: „ჯაიმართა 1819-სა წელსა, ივნისის 14-სა დღესა მეჯვრისჴევს" 13 v.

2. „მოწყალეო ჴელმწიფე გრიგოლ ხუროაბის ძეო! კმაყოფად თქუენის სურვილისა მოგართუი კრიტიკაჲ ანტიკრიტიკაჲთურთ, ერთად შეთხზული, რომლისაცა თხზულებისა სიმაღლესა და ფუნიერებასა შინა, მოწყალეო ჴელმწიფე, დასტკბების რა მაღალ-განმბილველი გულისხმის-ყოფა თქუენი, ვიცი მას შინა მეცა მომიეღინებთ თქუენს მონას ივანე ერისთოვს 1824. 24.2 მეჯვრისხევი" 14 r.

3. „აპრილის ე-სა მივიღე, გრიგოლ" 14 r.

4. „ღმითი პატარა სამსონ დიმიტრის ძე, ისევე ნესტორ ჩემი იშვა ჩყლ-სა წელსა შინა. ... მამაც ღმერთო, შენ შეუწიე და აღზარდე კეთილდღეობასა შინა, ვინაჲდგან შენ ხარ ჭეშმარიტად მეცნიერი, რომელ უბრალოდ დასთნიეს სისხლი მამისა მისისა და მძინარე მოკლეს მოჭმედებითა სისხლით შესვარვითა ოფიშვითელთა ნიკარაძეთასა, მდგომარე ოდეც მეორესა წელსა შინა შობიდგან თჳსით, მართალი და კარგი ჩ[ი]ნ დიმიტრი, ღმერთო, ნუ შეარჩენ სისხლთა მისთა" 1 r.

767

ხ.-ხ. ორბელიანი. სიტყვის კონა. 1822

285 ფ.; 33×21.5; ქაღალდი ლურჯი ფერისა; ქაღალდგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული; ქაღალდის ჰვირნიშანი: 1820 წ.; გადაწერილია 1822 წელს (1 r); ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

„სიტყვის კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი. — ანი არს პირუწლი ასო და ხმოვანი და ართრონი, მრავალრიგად თავად და ბოლოდ მოვალს მრავალთა სიტყუათა ზედა...“ 3 r — 284 r.

შენიშვნა: 1. „სიტყვის კონის“ ეს ხელნაწერი A რედაქციისაა (იხ. „ქართული ლექსიკონი“ 1928 წლის გამოცემა, გვ. IX).

2. „ლექსიკონს“ წინ უძღვის: „ესე ნიშანნი სადაც სხედან, მოგასწავლის ცხოველი არს თუ მცენარე. გონება აგანმხედველე]“ 2 r.

3. ლექსიკონს არა აქვს სომხურ-თურქულ-იტალიური შესატყვისები.

ანდერძი: „ლექსიკონი ესე ვიწყე წერა 1822-სა დღესა, სეკტემბრის 18-სა დღესა“ 1 r.

მინაწერი: „Сей грузинский Лексикон принадлежит колледжскому регистратору князю Ивану Аргутинскому-Долгорукову“ 285 r.

768

შ. რუსთაველი. ვეფხის-ტყაოსანი. XIX

117 ფ.; 35×21; ქაღალდი; ქაღალდგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული, დასაწყისები სინგურით; ქაღალდის ჭვირნიშანი 1833 წ. (85 ფ.); [XIX ს.];

[ვეფხის-ტყაოსანი]. „ქ. ამა ამბისა დასაწყისი პირველი და ამის სასმენელად. — რომელმან შექმნა სამყაროო ძალითა მით ძლიერითა...“ 1 r — 110 r.

შენიშვნა: 1. „ვეფხის-ტყაოსნის“ ტექსტი ერცელი რედაქციისაა. გაარჩევა გმირთა სიკვდილის ეპიზოდები.

2. ტექსტს ერთვის ვახტანგ VI-ის კომენტარები (ა — ოვ სტროფების) 111 r — 116 r.

3. ხელნაწერი ალექსანდრე სიმონისძე გამრეკელის საკუთრება ყოფილა (117 r).

მინაწერი: „ალექსანდრე სიმონისძე გამრეკელს მის პატივისმცემელი თ. ივანე აფხაზი. 6 თიბათვეს, 1899 წ. თიანეთი“ 117 r.

769

კრებული. XIX

84 ფ.; 33,5×21; ქაღალდი; ქაღალდგადაკრული მუყაოს ყდა, დაზიანებული; მხედრული, სათაურები სინგურით, დასაწყისი ასოები მთავრულით; დაუწერელია ფ. ფ. 34, 37 — 84; [XIX ს.]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

1. „მოქცევა მირიან მეფისა და მისთანა ყოველისა საქართველოისა წმინდისა და ნეტარისა დედისა ჩვენისა ნინა მოციქულისა მიერ, რომელიესე იკითხების იანვარსა ით, — და იყო მათ ჟამთა შინა, ოდეს წმინდა გიორგი კაპადუკიელი იწამა ქრისტესთჳს კაპადუკიათ ქალაქით, კაცი ვინმე მთავართა შესაბამი, მონა ღუთისა, სახელით ზაბილონ. და ესე წარვიდა ჰრომედ წინაშე მეფისა მსახურებად და ნიჭისა მოღებად მისგან...“ 1 r — 24 r.

შენიშვნა: „მოქცევა“ შეიცავს შემდეგ თავებს: „მეორე, თქმული მისივე აბიათარ მღუდლის (!) კურთისათჳს უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესსა“ (9 r — 12 v); „თქმული სიდომია დედაკაცისა, რომელი იყო მოწაფე წმიდისა ნინასი, რომელი-ესე იხილა და დაწერა მოქცევა სასწაულითა მირიან მეფისათა და შერდო-

მა ნინასი აღსარებისათჳს ქრისტესისა, ჯვარის აღმართებისათჳს, ეკკლესიის აღშენებისათჳს და მას შინა სასწაულთა მისთათჳს“ (13 r — 17 r); „აღმართებისათჳის პატოსნისა ჯუარისა“ (17 v — 19 v). „წიგნი, რომელი მოუწერა პატრიარხმან რომასმან და ბრანჯთა მეფემან ნინას და მეფესა და ყოველთა ერთა ქართლისათა“ (20 r —24 r).

2. „ღუთივშვენიერნი თხრობანი სულისა ფრიად სარგებელნი, რომელს ეწოდების გჳრგჳნი.— თავი ა. მღუდელ-მოქმედებისათჳს და საიდუმლოთა გამოცხადებისა. თხრობა ა. გამოცხადებისათჳს წმინდისა საიდუმლოისა და სიყვარულისა.— ღმერთი, რომელი სიყვარული არს, ნამდვილეე რომელი ეგოს სიყვარულსა ზედა..“ 25 r — 33 v.

წყდება. „... თხრობა იე. უბრალოდ შესმენისა ბერისათჳს. — ...ხოლო მსმენელმან ამისმან ნეტარმან იოანემ გონა, ვითარმედ დააყენოს ესევითარისა ცოდვისაგან და წარავ...“

შენიშვნა: „გვირგვინი“ შედგენილია გაბრიელ მცირის მიერ.

მიმნერი: „ჩემი წიგნების კატალოგი. 1929 წელი, „ხაჰესი“ (დასახელებულია 71 წიგნი) 35 r — 36 r.

770

ქრებული. XVIII

9 ფ.; 19,5×14,5; ქაღალდი (მოყავისფრო. დაზიანებული), უყდო; მხედრული (კალიგრაფიული), დასაწყისები სინგურით; [XVIII ს.]: ხელნაწერი 1942 წელს „ მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

1. [თქმული მეფის არჩილის მიერ ანბან ლ[ექსად, ამიცა]ნად სათარგმანებელნი, უცებთათჳს [მც]ირე საჭიროდ წერტილნი და ბრძენთა ადგილ გულის-ხმის საყოფელნი.— [არსი] ყოველთა დამაარსი, სხვა უარსო არსად არი...“ 1 r — 4 r.

წყდება: „... ჰი, ერთს მიეყავთ აქ მყოფი, სხვას მოჰყავს აქა სახლები,
ჩორთაგან ერთი გვაოჴრებს, ერთით მოშენოს სახლები,
და ჩომის დღეს ერთი კარგია, ერთი არ არის სახლები...“

შენიშვნა: ანბანთ-ქება ნაკლულია, ტექსტს აკლია 2 — 3 ფურცლებს შორის. 2. ტექსტი წყდება ბეჭდური გამოცემის 66 ე სტროფზე (იხ. არჩილი, აღ. ბარამიძისა და ნ. ბერძენიშვილის რედაქციით, ტ. I. 1936 წ. გვ. 285).

2. „საქართველოს ზნეობანი, რომელი ჯერ-არს ესევითარად წჳრთილობა კაცთა, რომელთა ნებაეს, რათა სრულ-იყოს საწუთოსა ამის ზნეკეთილობათა მიერ. ესე ყორად იხენ და გულად მიიხვენ, რომელიესე აღუწერია მეფესა არჩილს და ლექსად წარმოუთქვამს, რათა ყოველნი ერისკაცნი ესრეთ იქცეოდნენ.

აჰა ისმინე ეს მკითხველო.—
მოწყალე ხარ მართლის გულით მოქენეთა უხვად, ღ[მერთო],
გვამოვნებით სამხატეროო, ღვთაებითა მხოლოდ ერთ[ო],
ვინ თბე ჩვენი შეიმოსა, სხვას ნივთს არას არ იერთ[ო],
და რისხვაზედა სულ სულგრძელო, წყალობაზედ წამი [ერთო] ...“

1 r — 4 v.

წყდება: „...ვინ ამასა იქმ, მასცა, რაც რომ არ დამიწერია,
ბევრი რამ ზნეობებისა კარგი რამ ანაწერია,
ზოგი რამ იცის წუმამა, მთავრობდა და [აწ] ერია...“

შენიშვნა: 1. „საქართველოს ზნეობანის“ ტექსტს აკლია 4—5 ფ. შორის 1 ფურცელი; 5—7 ფ. ფ. შორის 2 ფურცელი.

2. ტექსტი წყდება ზემოთ დასახელებული გამოცემის 65-ე სტროფზე.

3. [ა მ ი რ ნ ა ს ა რ ი ა ნ ი]. „...შვილო! არა მტერი ავგულობისთანა არა იქნების რა, [ამი]სთვის, რომე ავგულს კაცს მტერი არ დაკლდების.

[შეი]ლო! სწავლების დროს რა ძებნა უნდა, ან ეს [არ] სთქვა, ჯერ გუნება არა მაქვს და მერმე ვისწავლიო. ესრეთ ჴამს, რომ ერთი საათი არ გამოუშვა, რომ არა ისწავლო რა, თუ ჰკვიანსა და ბრძენს კაცს არ ახლავხარ, უჭკოსაგანაც ბევრი კარგი ისწავლების ...“ 8 r — 9 v.

წყდება. „...ერთხელ ხვასრო, ერანის ქელმწიფე, თავის ვაზირს ბოზორჯამირის ცოდნის ამბავს ურუმის ელჩს უამბობდა და ქელმწიფეს ეგონა, იგი ვაზირი დაემოწმებოდა...“

შენიშვნა: „ამირნასარიანის“ ეს ფრაგმენტი გამოქვეყნებულ ტექსთან შედარებით უფრო ძველსა და სწორ წაკითხვებს შეიცავს (იხ. გ. იმედაშვილი, ყაბუს ნამეს ქართული ვერსია ამირნასარიანი, ლიტ. ძიებანი, IX, გვ. — 325).

771

კეისრისა და მისი ქალიშვილის ამბავი. XIX

17 ფ.; 22,5×17,5; ქაღალდი; ქაღალდზე გადაკრული ნაბრის ყდა; მხედრული; [XIX ს.]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

[კ ე ი ს რ ი ს ა და მ ი ს ი ქ ა ლ ი შ ვ ი ლ ი ს ა მ ბ ა ვ ი]. „კაცი ვინმე იყო ქალაქსა შინა კოსტანტინეპოლისა კეისართა მდიდარი, სახელოვანი, ძლიერი და ახოვანი, მართმადიდებელი ქრისტიანელთა, აღმაშენებელი ეკლესიათა, მოწყალე გლახაკთა და დარდობილთა შემბრალე. ამ კეისარს ყავდა მეუღლე სჯულიერი და განთქმული მშვენიერებით...“ 1 r — 17 r.

შენიშვნა: ტექსტი დაწერილია უწიგნურად.

772

გ. ერისთავი. შეშლილი. XIX—XX

9 ფ.; 22×18; ქაღალდი მოყავისფრო, დალაქვებული; უყდრო; დაშლილი; თავ-ბოლონაკლული; მხედრული, გაუმართავი; [XIX — XX ს. ს.]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

1. [გ. ე რ ი ს თ ა ვ ი შ ე შ ლ ი ლ ი], „...დარბაზში სხედან მართა, ანანა და მაკრინე [ა ნ ა]: გენაცვა, ქალო, მართლა გვიანბე როგორ ყოფილა, სოფელს თუ ყოფილა და იმისგან გაცივებულა...“ 1 r — 9 v. (იწყება მეორე ნაწილის პირველი სურათით. შდრ. გ. ე რ ი ს თ ა ვ ი, თხზულებანი, 1936 წ., გვ. 106).

წ ყ დ ე ბ ა: „...შენმა მზემან, ხვალე დავსწეროთ ჯვარი, ამოვიყაროთ ლოტრანის ჯავრი.

ქალები სხედან გრძელს ხალაში...“ (შდრ. გამოც., გვ. 117).

ეროვნული ბიბლიოთეკა

შენიშვნა: 1. ტექსტი დაწერილია გაბმით. არ არის დაცული ლექსის სტრიქონები.

2. ხელნაწერი დაწერილია გაუმართავი ენით და ხელით.

3. ტექსტში რამდენიმე შემთხვევაში შეცვლილია მომჭმედ პირთა სახელები.

4. „ჯაფარა მყ[ა]ვდა, მიყვარდა ეშმაკური სიტყვის მთქმელი,
ხუთი კვირის რომ შეიქმნა, გარეთ ფრინვას მიყო ხელი...“ 8 v — 9r.

Q 773

დიმიტრი ქობულაშვილის წერილი. გადატანილია საარქივო ფონდში: „სხვადასხვა“, № 69.

774

კრებული. XIX

4 ფ.; 21.5;×17,5, ქაღალდი (ლურჯი); უყდრო; მხედრული, გაუმართავი; ქაღალდი დალაქავებული; [XIX ს.]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

1. [ს ა ს უ ლ ი ე რ ო ხასიათის ლ ე ქ ს ი].

„ქ. ცოდვით სავსევ, ჩემო თაო, რატო არ ცვითე შალია,
არ დ[ა]კლებიდ ღვინოსა, პური არ ჭამე მშრალია...“ 1 v — 3 r.

2. [ა მ ბ ა ვ ი ჯ უ მ ჯ უ მ ხ ე ლ მ წ ი ფ ი ს ა]. „ჯუმჯუმ ხელმწიფე იყო დიდი დ[ა] მდიდ[არი, მორწმუნე...“ 3 v — 4 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი ბოლონაკლულია. ხელნაწერი დაწერილია გაუმართავი ენითა და ხელით.

2. ხელნაწერი შემოწირულია სტუდენტ ალიხან ავაზაშვილის მიერ. ჩამოტანილია ყვარლიდან, ნ. ჭავჭავაძის ოჯახიდან.

775

ბეჟანიანი. XIX

I + 23 ფ.; 22 × 18; ქაღალდი; ნაჭერგადაკრული ქაღალდის ყდა; მხედრული; ამოვარდნილია ფ. 22; გადაწერი — ესაია ჩხეიძის ქალი (22 v); [XIX ს.]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

„აქა ანბავი დასაწყისი ბ ე ჟ ა ნ ი და მ ა ნ ი ჟ რ ი ს ა(!). —
თურანს ტახტი დაეკარგა, ხორციელად ყველას ყმობდა...“ 1 r — 22 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტი ყოველთვის არ მისდევს გამოქვეყნებულ „ბეჟანიანს“ (შდრ. ბეჟანიანი, ნათარგმნი ხოსრო თურმანიძისაგან, 1913 წ.).

2. ხელნაწერში ჩადებულია დიდი ზომის (20 × 27) ფურცელი, აგრეთვე „ბეჟანიანის“ ტექსტით (I r-v).

ანდერძი (გადამწერისა): „დაეწერე ეს ლექსი მე ე ს ა ი ა ჩ ხ ე ი ძ ი ს ქალმა“ 22 v.

მინაწერები: 22 v, 23 r.

776

კრებული. XIX

6 ფ.; 21×16,5; ქაღალდი (ლურჯი ფერისა); ფრაგმენტი; უყდო; დაშლილი; მხედრული, დასაწყისი ასოები მთავრულით; [XIX ს.]; ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

1. „ღირს საჭოვარნი სიტყუანი. — ოთხნი ნივთნი არიან უკმოუქცეველნი, ანუ დაუბრუნებელნი; სიყმაწვილე, დროჲ, ნათქუამი სიტყუა და ქალწულება.

უკეთუ ვინმე ოცისა წლისა დაბადებითგან არა იყოს ლამაზი, ოცდაათისა ღონიერი, ორმოცისა გონიერი, ორმოცდაათისა მდიდარი, სამოცისა ღუთისმოყუარე, იგი აღარა თანამდებ არს მოლოდებად ამ თჳსებათ მიღებისა..“ 1 r — 2 v.

2. „აღწერა თჳსებათა უჩინებულესთა ერთა ევროპიისათა.

	ნემეცი	ფრანციცი	იტალიანელნი	ღიშპანელნი	ინგლისნი
საქცეცსა შინა, ტანადობასა შინა...	ლატონნი, მაღალნი...	თავაზიანნი, განწყობილნი...	ხდილნი, საშუალნი...	შეურაცხ-მყო, დაბალნი...	მედიდურნი, კეკლუცნი...

3 r — v.

3. „უბნობა შორის მწივნობრისა და ყრმაწულისა. — ყრმა ერთი დასერინობდა პირსა ზედა მდინარისასა და შემოეყარა მას მწივნობარი ფრიად ჩაფიქრებული და უთხრა ნას: უფალო ბრძენო, რისგან ხარ ჩაფიქრებული...“ 3 r — v.

4. „შოტლანდიის ლიტონი სალდათი. — ღლასკოვსა შინა-სალდათი, სახელად ჩარდ-მედილტონ, დღესა კვირიაკესა მივიდა ეკკლესიასა და მიიტანა თან ნაცულად ლოცუანისა ერთი ჴელი სათამაშო ქალაღდი...“ 6 r — v.

წყუება: „...ჰი, ფიცხელო უფალო, სალდათისა მიხედვით მე ვსცნობ თავსა ჩემსა და სულელსა ჩემსა სერჟანტსა, რომელიცა მდებს მე ბრალსა ამაოდ, ვინაჲდგან გარდა ზემოჴსენებულისა, ვსარგებლობ მე სათამაშო ქალაღდთგან ჰსწავლასაცა ამას, რომელ და-რა-ვთვლი მათ...“

777

კრებული. 1813

36 ფ.; 21 × 17; ქაღალდი ლურჯი ფერისა; მხედრული, სათაურები სინგურით; დასაწყისი ასოები მთავრულით; უყდო; დაშლილი; დაუწერელია: ფ. ფ. 18,19,27 — 32; ქაღალდის ჰეირნიშანი: 1812 წ. (29 ფ.); 1813 წ. (26 r); ხელნაწერი 1942 წელს მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

1. [დ. ჩოლოყაშვილი. ეფიღენია. ტრაღედია]. „თეატრი წარმოადგენს მინდორზედ სამსხვერპლოსა. კალხაზ დუმილით ილოცამს და აგმეცს... გამოცხადება ა, მოქმედება ა, ღამით. აღიამენონ: დიაღ, მე დიაღ, მე აღამემნონ, მე ხელმწიფე შენი, მე დამჰირნე შენისა ღჳძილისა და მეგობრობისა.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

არკაზ: ხელმწიფეც, რა მიზეზმან აგასწრობინათ მთიებისათჳს,..." 4 r — 17 r.

წყდება: „მოქმედება თ... არკაზ სირბილით შემოვა.

არკაზ ქაქანით (ანბობს): დასცხერით გლოვისაგან, დედოფალო, ღმერთი შენის მწარეს ოჯრისა მსმენელთა მოწყალების სიტკბოება მოგემადლეს (!). ოდესცა ახილ ეღიფენიას(?) სიცოცხლის დასფარავად მრავალთ ბერძენთ სულთ ჯოჯოხეთად..."

შენიშვნა: 1. „ეფიღენიის" უკანასკნელი ფურცელი დაწერილია სხვა ხელით.

2. ტრაგედიის თავფურცელზე წერია: 1) „ტრაღედია. ეფიღენია. მათის მეფობის დიდებულების სრულიად საქართუელოს მეფის ირაკლი მეორის შვსაქცეველად, ეპოხასა მეფობისა მისისასა ნბ წელსა, შემდგომად მაცხოვრისა ჩუენისა ჩ ღ ჟ ე, თთუესა მარტსა ვ, თქმული მდივანბეგის თავადის დავით ჩოლოყაშვილისაგან ქალაქსა ტფილისს" 2r.

3. ტექსტი მრავალ ადგილას ნასწორებია ტექსტისვე ხელით.

4. ტექსტი გამოქვეყნებულია (იხ. ტრ. რუხაძე, ძველი ქართული თეატრი და დრამატურგია, 1949 წ., გვ. 297).

2. „სვინაქსარი ოთხშაბათსა განზოგებისასა. — ოთხშაბათსა განრღვეულისა კეირიაკისასა ვდღესასწაულობთ დღესასწაულსა ერგასისა განზოგებისასა.-." 20 r — 26 r.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „ალექსანდრეს ლავრაში სანკტპეტერბურხს თარგმნილი რუსულისაგან ქართულსა ზედა არხიეპისკოპოსის დოსითეოსის მიერ ფიცხელაურისათა 1813 წელსა, აპრილის 20" 26 r.

3. „დანიშვნა იპოკემტაგროჲსა. — არა ვარ შემოქმედი, არცა ქმნილი. არაოდეს ვიყავ ხილულ ცოცხალთა შორის..." 34 v.

4. „სქიმა ხუთთა საკოროლოთა.

	ნემცები	ფრანცუზები	იტალიანები	ოშპანიელები	ანგლიელები
ქცევათა შინა	ცუდნი	ზრდილნი	თავაზიანნი	საგიობელნი	დიდებულნი

35 r.

5. „თჳს შოტლანდიის ვაშტისა, ანუ სალდათის სიწრფოებისა. — გლასკოვსა შინა მხედარი, სახელით რიჩარდ მედილტონ, მივიდა დღესა კჳრიაკესა ეკკლესიასა შინა და მიიტანა თჳს თანა სალოცუსლისა წიგნისა წილ დასტა სათამაშო ქაღალდი..." 35 v — 36 v.

778

თედო რაზიკაშვილის წერილები. გადატანილია საარქივო ფონდში: „სხვადასხვა".

779

შოთა რუსთაველი. ვეფხის-ტყაოსანი. XVIII

181 ფ.; 33×23; ქაღალდი: უყდო, დაფურცვლილი, ნაკლული; მხედრული; სათაურები და სტროფის დასაწყისი სიტყვები სინგურით; [XVIII ს.].

[ვეფხის-ტყაოსანი] „...უბრძანა აჰა შერმადინ, ამად მე შენგან მრცხუენია,
ჩემნი საქმენი ყოველნი გცოდნიან, გაგივლენიან...“ 1 r — 181 v.

წყება: „... ისია ჩემი გამზრდელი და თქუენ...
იქი ვერ მივალ მრცხუენიან გუ...
ჩემად არაკად სულდგმული კაცი...“

შენიშვნა: 1. ვეფხის-ტყაოსანი ვრცელი რედაქციისაა.

2. ხელნაწერი გადაწერილია აღმურანთ ბაღდასარას შვილ მუშრიბი გასპარას მიერ (იხ. ვეფხის-ტყაოსანი, ს. ყუბანიშვილის გამოცემა, 1956 წ., გვ. 06 — 07)

3. ყდას, რომელშიც შენახულია ეს ნუსხა, მიწერილი აქვს შემდეგი: „ცნობა ვეფხის-ტყაოსნის ხელთნაწერზე.

იმერეთის მეფემ სოლომონმა აჩუქა ჯილდოთ იმერეთის ჯარების სარდალს ხახული აბაშიძეს, რომლის შვილი ნინო, დედა იყო ჩემი ბაბუის ბარონ დავითისძე მდივნისა. ხახულმა გამოატანა იგი თავის ქალიშვილს ნინოს მზითევად დავით მდივანზე გამოთხოვების დროს, რადგან საქართველოში წესათ იყო შემოღებული ვეფხის-ტყაოსნის მზითევათ გატანება.

ვეფხის-ტყაოსანი ინახებოდა ზესტაფონის რაიონში, სოფელ. ზოვრეთში დავით კოსტანტინეს ძე მდივნისას. 2. I. 35.

დ. მდივანი.
ხახულ აბაშიძე
↓
ნინო + დავით მდივანი
↓
ბარონ მდივანი
↓
კოტე მდივანი
↓
დავით მდივანი.“

780

კრებული. XIX

191 ფ.; 35×22; ქაღალდი: ტყავგადაკრული ხის ტყიფრული ყდა; პოლონაკლული, დაშლილი და დაფურცვლილი; მხედრული; სათაურები სინგურით; [XIX ს.]; დაწურელია: 179 v — 180 r.; ხელნაწერი 1942 წ. მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

1. „ამბის დასაწყისი პირველი, ამო და სასმენელად მშვენიერის სწავლისათვის მოშაირეთასა, ტარიელისა და ნესტანდარეჯანისა. ვეფხის-ტყაოსნობითი უხსობენ. —

რომელმან შექმნა სამყარო ძალითა მით ძლიერითა...“ 1 r — 172 v.

წყდება: „და უბნობს, ცოდვა ცეცხლად ამთონმა ცოდვის მოქმედებამან რატომ ვერ დაგწვაო, გულო, რომ ასჯელ...“

შენიშვნა: კრებულში შესული ვეფხის-ტყაოსნის ტექსტი განმარტებებითურთ ზედმიწევნით მიჰყვება ვახტანგ VI-ის მიერ დაბეჭდილ ვეფხის-ტყაოსანს. განმარტებანი წყდება 323 გვ., 305-ტაეპსა (იხ. შ. რუსთაველი, ვეფხის-ტყაოსანი, ვახტანგისეული გამოცემა, 1712 წ. აღდგენილი ა.ჯ. შანიძის მიერ, ტფილისი, 1937 წ.)

2. „რუსუდანიანისაგან. აქა დაბადება ჯიმშედ ხელმწიფისა.— დაიბადა ვაჟი ცისკრის უნათლესი, ლომის მონაკვეთი, საფალავნოდ შექნილი...“ 173 r — 191 v.

წყდება: „მერმე ასე უთქვამს: მე ერთი გამოძებული კაცი ვარო და, თუ მოყვარესა არას მოვიკიდებ, არ იქნებაო...“

შენიშვნა: ხელნაწერის ტექსტი მისდევს რუსუდანიანის ტექსტს (იხ. „რუსუდანიანი“ ილია აბულაძისა და ივანე გიგინეიშვილის რედაქციით, 1957 წ., კარი II, გვ. 163_{31} — 229_{16}).

მინაწერები: 1. „ეს საძაგელი წელიწადი დაიწყო, 1907 შვიდიდან დაიწყო. 1908 წელსა იყო ნამეტანი გლახა წელიწადი. ყორიფლის სიძეირე; არ მოვიდა ნამუშევარი გვალვის მიზეზით. ისეთი გვალვა იყო, ოცდაექვს თიბათვეს არ იყო დაწყებული თესვა. ჯერ ვეღარ მოასწრო მოსვლა და, რაც მოვიდა, ისიც წახდა. ფული არ იშოვებოდა და ნამეტანი შიწუხება ადგა ხალხს. იყო ნამეტანი სიკვდილი. ზშირათ კვდებოდა ადამიანი“ (ზედა ყდის შიდა გვერდი).

2. „ანუშკა დაიბადა ჩყოგ იანვრის პირველს;
ონისიმე დაიბადა ჩყოდ სეკდებრის იდ;
ლუარსაბი დაიბადა ჩყოვ ოკტობრის თვრამეტს;
მატრონა დაიბადა ჩყოთ მარტის ი დღესა;
ბარბარა დაიბადა ჩყბგ იანვრის თვრამეტს;
ნატალია დაიბადა ჩყბე იანვრის ცხრამეტს;
ვასილი დაიბადა ჩყბჳ იანვრის ოცდაათს;
სანდრო დაიბადა ჩყბი თებერვლის თერთმეტს;
ივლიანე დაიბადა ჩყგბ აგვისტოს რვას;
ვარინკა დაიბადა ჩყგიე მარტის რვას.

3. 1905 წელსა გაიყვნენ სპირდონი და მისი შვილები“ (ქვედა ყდის შიდა მხარე).

781

მპოვნელი ქარვისა. XIX

66 ფ.; 35,5 × 22; უყდო; დაზიანებული; ბოლონაკლული: მხედრული [XIX ს.]; ხელნაწერი 1942 წ. მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

„მპოვნელი ქარვისა. თავი I.— აღმოსავლეთის ზღვის ელვა დიდის ხმით ეხლებოდა ქვიან ზამლანდის ნაპირს და შემდეგ აქაფებისა იფანტებოდა...“ 1 r — 66 v.

წყდება: „... მაშ უნდა მიხვიდე და ჰკითხო, უყვარხარ თუ არა? — არა, მე ვეტყვი: თქვენი ქარვა აღარ არის ქვეყანა...“ (XIV თავი).

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი შედგება XIV თავისაგან.
2. ხელნაწერი თარგმნილი უნდა იყოს.
3. ხელნაწერს დაკრული აქვს ქაღალდი, რომელზედაც სწერია:

„რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტს.

გიდგენთ ხელნაწერს „მოყვეული ქარვისა“, რომელიც მისაჴუჭრა კ[ა]ტო მაჭავარიანმა, ეხლა კი ჩემი საკუთრება[ა]. გთხოვთ, თქვენი შეფასების და მიხედვით მოცეთ ამ ხელნაწერის საფასური. პლატონ გურგენიძე. 2. II. 38.

შემფასებელ კომისიას. კ. კ[ეკელი]ძ[ე]“

782

გულასპაიანი. XIX

209 ფ.; 35 × 21,5; ქაღალდი; უყდო, დაშლილი; მხედრული; [XIX ს.]; ხელნაწერი 1942 წ. მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

„აქა კარი პირველი. დასაწყისი ამბავთა ძლიერის ინდოეთის მეფის [ვა]დონისა და ძისა მისისა მშვენიერის გულასპაისა, რომელსაცა შეუდგებიან შემდგომნი სიტყვანი. — დიდსა სამეფოსა შინა ინდოეთისასა იყო ჴელმწიფე ერთი ფრიად დიდისა მორჩმა-დიდებისა მქონებელი, სიბრძნე-მეცნიერებითა სრული, მხნე აჴოვანი, [ძლიერი, ხაზინა-ჴვარ-მრავალი...“ 1 r—208v.

შენიშვნა: 1. ტექსტში 4 v, 17 r, 20 v, 23 v, 38 r, 51 r, 57 v, 60 r, 64 v, 71 r, 81 r, 90 r, 94 r, 99 v, 111 v, 117 v, 118 v, 126 r, 123 r, 139 v, 147 r, 163 v, 170 r, 171 v, 178 r, 181 v, 191 v, 196 v, 198 r, 200ც-ზე გამოტოვებულია ადგილები და გადმწერის ხელით მიწერილია: „აქა ალაგი სამხატროსი“.

2. ტექსტს ბოლოს დართული აქვს:

„სვიმონ ფარსადანის ძესა, პოეზიურათ მეტყველსა,
შაირ-ლექსითა სავსესა, მჭერ-მეთქვეობის მქონესა,
აქვს ვალი, გაქოს შესაბამ წიგნისა ამის მცნობელსა,
შაბაშ ესოდენ შრომასა, ანბავსა გრძელსა და ძველსა,

თქვენგან შრომითა შეკრებულს ტყეთა მინდორთა და ველსა.
რა გიმარღანე გაჭირილმან, თუ არ ეს მცირე ქებანი,
რაზედაც შრომა გასწიე, თვალს არ ეც განსვენებანი,
ანბავთ კეთილათ სასმენსა აზრსა აქვს განშვენებანი,

ვსთქვით, არ დამშვრალა ცუდათო, არცა აქვს ლექსთა კლებანი.
ვერვინ იკადრებს, არ აკონ, თუ არ სურსთ შურით ვნებანი,
ამად ვსწერ ჴეშმარიტებით, არა მაქვს ჲპირთა თნებანი.

უმორჩილესი მონა დავით ესტატის ძე ციციანოვი“ (208 v).

მ ო ნ ა წ ე რ ი: „ეს წიგნი წეიკითხა მიჩკო ავალიშვილმა და დიდათ მოეწონა, 1880 იანვრის 15 დღესა“ (209 r).

783

ოთხთავი (ფრაგმენტი). XIII

3 ფ.; 25,5 × 20; ეტრატი; დაზიანებული; ჴუსხური, დასაწყისები სინგურით; [XIII ს.]; ხელნაწერი 1942 წ. მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

[ოთხთავი] „...არცა სკორესა სარგებელ არს, არამედ გარე განდევიან იგი...“ (ლუკა 14,32). 1 r — 3 v.

წყდება „...ჰრქუა მას აბრაჰამ, ჰქონან მოსე და წინასწარმეტყუელნი...“ (ლუკა 16,28).

შენიშვნა: 3 r-v წარმოადგენს პალიმფსესტს.

784

უ. რენანის შრომის კრიტიკა. XIX

173 ფ.: 35,5 × 22; ქაღალდი; უყდრო; თანაკლული; მხედრული, [XIX ს.]; ხელნაწერი 1942 წ. მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

[უ. რენანის შრომის კრიტიკა]. — „...და მოვიღოთ ეს დოკუმენტები იმ სახით, როგორაც არიან. თუ ამ დოკუმენტებს შევსცვლით, უთუოთ გავრყვნით. განაღა შეიძლება შედგენა ჰეშმარიტის ისტორიისა გარყვნილის და გადასხვავებულის დოკუმენტებისაგან?...“ 1 r — 173 v.

შენიშვნა: ხელნაწერის ტექსტი შეიცავს XXVII თავს.

785

გადატანილია აკ. წერეთლის პირად საარქივო ფონდში—№ 237.

786

გადატანილია საარქივო ფონდში: „სხვადასხვა“.

787

გადატანილია გ. წერეთლის პირად საარქივო ფონდში—№ 40.

788

გადატანილია ს. გორგაძის პირად საარქივო ფონდში.

789

თეოფილე ხუსკივაძე. საბრალო დედა (საახალწლო ესკიზი). 1907

4 ფ.; 35 × 22; ქაღალდი; უყდრო; მხედრული; ავტოგრაფი; 1907 წ. (4 v); ხელნაწერი 1942 წ. მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

«ხუსკივაძე თეოფილე» „საბრალო დედა (საახალწლო ესკიზი). — ვინ გააჩინა ეს დღესასწაულები, ვინ? მეტი ვერაფერი მოიგონეს?! ეს რა გასაჩენი იყო?!...“ 1 r — 4 v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს მიწერილია: ა. „ჭ. ცუთაისი, 1907 წ.“ (4 v).

ბ. „პატივცემულო ანასტასია მიხაილის ასულო! უკაცრავათ, რომ კი ბანია ვერაფერი მოგაწვდინეთ, ღმერთმანი, დრო ვერ ვიშოვნე და მიზეზი ეს არის მხოლოდ. დღეს გიგზავნით ამ ესკიზს და საახალწლო ნომერში მოათავსეთ. თ. ხუსკივაძე“ (4 v).

790

გრ. დერჟავინი. იამბიკო ღმერთზედ. 1880

6 ფ.; 21,5 × 16,5 ქაღალდი; ქაღალდისაგე ყდით; მზედრული; გადამწერი ს. ტაბიძე (5 v); 1880. Vl. 12 (5 v); დაუწერელია 6 r — v; ხელნაწერი 1942 წ. მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

„დერჟავინის იამბიკო ღმერთზედ.—

ჰოი, სიერცითა ყოველ კერძოდ
შენა გჭვრეტ დაუსრულებსა...“ 1 r — 5 r.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს მიწერილია: ა. „საქართუელოს მეფის გიორგის მეათცამეტის ძისა მისისა იოანესგან იქმნა გარდმოღებული რუსულისაგან ქართულად ლექს-იამბიკოდ თჳსთა მემამულეთათჳს წელსა 1818, თთჳსსა ივნისსა 22 დღესა. საუკუნოდმცა იყავნ ხსენება მისი“ (5 v).

ბ. „მათს ბრწყინვალებას, თავადს იოანეს გივის ძეს მიერთმევის მათის უკანასკნელის მონის ს. ტაბიძეს მიერით სანტ-პეტერბურღსა შინა, წ. 1880 ივნისსა 12. ღმერთმან მწვადობაში მოახმაროს და აცოცხლოს მრავალჟამიერ თჳსის მეუღლითურთ“ (5 v).

791

სვიმონ ტაბიძე. ლექსები. 1876 — 1881

4 ფ.; 20,5 × 13 (1-2 ფ.): 26,5 × 20 (3'— 4 ფ.).: ქაღალდი; უყდო; ავტოგრაფი; დაუწერელია: 2 r-v, 4 r-v; ხელნაწერი 1942 წ. მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

1. «სვიმონ ტაბიძე» „მათს ბრწყინვალებას, ბატონს თავადს ღენერალ-მაიორს იოანეს გივისძეს მიერთმევის აკროსტიხი ესე, რომელ არს კიდურწერილ „ამილახვარს.“ —

აღვაღებ ფნდოს ბაგესა, თქუმნდა შემკობის,
მრავალთ შემწეო, ყურადღებით მწყალობო...“ 1 r.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „დავშთები თქუენი უკანასკნელი მონა, გურული, თქუენი მლოცველი ბებერი კაცი სვიმონა ტაბიძე, 1876 წ.“

2. «სვიმონ ტაბიძე» „ღირსად ჩინებულნო თავად-აზნაურნო, ამერ-იმერნო, მჱსწრაფლად მოსრულნო მარშალ-დეპუტატნო. —

ათას რვაას ოთხმოცდაერთსა წელსა
პირველსა მარტსა აღსრულებულსა...“ 3 r.

შენიშვნა: 1. ლექსის ბოლოს ციწერილია: „ეგებე უმორჩილესად დიდის პატივისცემითა თქუენდამო უმორჩილესი მონა სვიმონა ტაბიძე, წ. 1881, მარტ. 18.“

2. ლექსი მიძღვნილია იმპერატორ ალექსანდრე II-ის დასაფლავებაზე მისული ქართველი თავადაზნაურებისადმი.

792

გადატანილია ილ. ჭავჭავაძის პირად საარქივო ფონდში—№ 32.

793

გადატანილია აკ. წერეთლის პირად საარქივო ფონდში—№ 240.

794

ლვთისმშობლის ცხოვრება. XIX

78 ფ.; 18,5 × 12; ქაღალდი; მუყაოს ყდა: დაშლილი; ნაკლული; მხედრული; [XIX ს.]; ხელნაწერი 1942 წ. მუზეუმს გადმოსცა შ. რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტმა.

[ღვთისმშობლის ცხოვრება] „... ანასა რათა ხარო დალონებული, უთხრა ანამა: როგორ არ დავლონდეო, ქვეყანა თავთავის მუცლის ნამეფხზედ (!) ხარობენ და უხარიანთ, მარტო მე გამხადა ღმერთმა დაჩაგრული...“ 1 ს—78 ვ.

წყდება: „... ხარზე ჯვარი დაკიდეს, რადგან სული წმინდაი იდგა თავზედა ქანწყულა...“

შენიშვნა: დაწერილია უწიგნურად, გაუმართავი ხელითა და ენით.

795

ქართლის ცხოვრება. 1479 — 1495
(ანასეული ნუსხა)

470 გვ.; 30 × 21; სქელი მოყავთალო ფერის ქაღალდი; მუყაოს ყდა; დახიანებული, ნაკლული; მხედრული, სათაურები სინგურით; მომგებელნი: დედოფალთ-დედოფალი ნესტან-დარეჯან, ძე მისი — მეფე ალექსანდრე და დედოფალი ანა (411 გვ.); [1479 — 1495 წ. წ.]; აქვს ჰვირნიშანი (7,11,13,23 და სხვ. გვ.); შეძენილია 1942 წ.

[ქართლის ცხოვრება, ანასეული ნუსხა] „... გამოსჩნდი უმჯობესი ყოველთა ნათესავთა [ფარნავაზიანთა], რადგან მოკუდა მეფე ჩუენი და ვმადლობთ [სუესა ჩუენსა],...“ (ლეონტი მროველის თხზულებიდან: „ცხოვრება ქართველთა მეფეთა და პირველთაგანთა მამათა და ნათესავთა“). 1 გვ. —410 გვ.

წყდება: „მუნ არს შრომა, შუებ[ა] და სიხარული, და რომელსა არა აქუს მწუხარება და სიმდიდრე, რომელსა არა შეუდგს სიგლახაკე, და რომელსა არა გაჭკუთს ურვა და მეფობა, რომელსა არა აქუს აღსასრული, და მუნ არს ცხორება, რომელსა არა შეამრღუევს სიკუდილი“ („ცხოვრება მეფეთ-მეფისა დავითისი“).

შენიშვნა: 1. კრებულს ერთვის: ა. [ლაშა გიორგის დროინდელი მემატიანე.] 412 გვ. — 425 გვ. ბ. „ცხორება წმიდისა მამისა ჩუენისა იოვანე ზედაძენელისა, რომელი ბრძანებითა ღ[თისათა და წინამძღოლობითა სულისა წმიდისათა მოვლინა ქუეყანით შუამდინარით კუეყანად ქართლისად, ითორმეტთა მოწაფეთა მისთა წმიდათა თანა, განახლდა და განავრცო წმიდამან ჩუენმან, კრისტეს მიერ არსენი კათალიკოზმან...“ გვ. 426 — 470.

წყდება: „შემდგომად ამისსა მოართუეს მათდა ღრეგილი, შკრული [ვით]არცა რკინითა, და ცნიად განრღუეული, რამეთუ წყლულ იყუნეს ყოველნი ჯორნი მისნი, რამეთუ გუემულ იყო იგი ქამთა მრავალთა ფიცხელ“.

2. იოანე ზედაზნელის ცხოვრებას წინ უძღვის: „სახელები წმიდათა მოწაფეთა...“ გვ. 425—426.

3. ქართლის ცხოვრების ანასეული ნუსხა 1942 წელს გამოსცა პროფ. ს. ყაუხჩიშვილმა.

4. კრებულზე დართული იოანე ზედაზნელის ცხოვრება გამოსცა პროფ. ილ. აბულაძემ (იხ. „ასურელ მოღვაწეთა ცხოვრების წიგნთა ძველი რედაქციები“, ტექსტები გამოკვლევითა და ლექსიკონით გამოსცა ი. აბულაძემ, თბ. 1955).

ანდერძი: „სამნი ჴელთა ჩუენთანი წარმართენ უფალო. ცხორება და მოქცევა ჭართლისა და მოთხრობა ნათესაობისა, და თუ რომელნი რომეთუთა ტომთანი ვართ ანუ თუ ვითარ მოვიქეცით და მოვიღეთ სჯული ქრისტეანობისა და ვიცანთ ღმერთი, ისიმნეთ აღწერილი აბიათარისი.

აღიდგენ ღმერთმან და დაიმყარენ ორთავე ცხორებათა შინა პატრონნი: დედოფალთადედოფალი ნესტან-დარეჯან და ძე მათი მეფე ალექსანდრე და დედოფალი ანა. ესენი იყუნეს უმტკუნ ყოველთა ქართლისა მეფეთა და მთავართა მოსწრფშენენი, მაშენებელნი ეკლესიათანი. რომეთუ ალავერდი წარტყუენულ იყო წარმართთაგან, რომელ სხუათა მეფეთა ვერ ჴელ-ეყო განწმედად და აღშენებად; ამათ აღაშენეს და განწმიდნეს ყოველისაგან ღუარძლისა, აღაშენნეს ცაჲ და გუმბათი და სამკრონი, რაბამ რამე აღმატებულად და შემსგავსებულად, ვითარცა ჯერ-იყო წინანდელთა ქნეულთა ნიკოთა სიკეთითა და მოქმნულებისა შეუსწორებელობისა. და აღავსო სიწმიდეთა მიერ პატრიოსანთა ნაწილთა წმიდათითა, წმიდათა ხატთა და სიწმიდისა სამსხურებელთა, ყოელად დიდებულთა ყოელითა სიკეთითა, შესწირნა მრავალნი გლეხნი სამსახურებელად წმიდისა გიორგისა და მოწესეთა მისთაჳის შემდგომად ამათ თანა როდენნიმე ეკლესიანი აღაშენნეს და რაოდენნიმე წარმართთაგან შეგინებულნი ეკლესიანი განწმიდნეს სახლად ღმრთისა და წარსმართებელად მეფობისა თჳისისა.

ღმერთო და ყოველნო წმიდანო მისნო და წმიდაო გიორგი ალავერდისაო, მთავარ-მოწამეო, მცველ და მფარველ, მჭირისა მდგომელ და განმმარჯუებელ ქმნენით ორთა ცხორებათა შინა პატრონთა: დედოფალთა-დედოფალსა ნესტან-დარეჯანს და ძესა მათსა, ღმრთივ გუირგუინოსანსა მეფესა ალექსანდრეს და დედოფალსა ანას, რომლისა მიერ გუებრძანა პატრიოსანთა ამათ წიგნთა, აღწერა; დაღაცათუ ჩუენ შეუძლებელ ვიყვენით, არამედ ბრძანებათა მისთა ვერღარა ურჩ ვექმენით. ხოლო ჩუენ ძალისაებრ, ვითარცა ძალ-გუედვა, ვიღუაწეთ, დაღაცათუ ნაღვაწი ესე უნდო და უშეცრ არს, არამედ შენდობა ოჳენ ყოველთაგან". (410—412)

მინაწერები: 73,80,81, 157, 160, 245, 258 და 307 გვერდებზე.

796

შოთა რუსთაველი. ვეფხის-ტყაოსანი. XIX

171 ფ.; 35,5 × 21,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ტყიფრული ყდა; მხედრული, სათაურები და დასაწყისი სიტყვები სინგურით; [XIX ს.]; დაუწერელია: 1—4; 170—171 ფ. ფ.

* [ვეფხის-ტყაოსანი]. ამბავი პირველი. დასაწყისი. რუსთველისაგან ნათქუამი. —

ჰე, ღმერთო ერთო. შენ შექმენ სახე ყოელისა ტანისა,
შენ დამიფარე, ძლევა მეც დათურგუნად მე სატანისა..." 5r—169 v.

შენიშვნა: ვეფხის-ტყაოსნის ეს ნუსხა ვრცელი რედაქციისაა.

მინაწერი: 3 r.

797

შოთა რუსთაველი. ვეფხის-ტყაოსანი. XIX

85 ფ.; 34,5 × 22; ქაღალდი, ტყავგადაკრული ხის ყდა; მხედრული; თავბოლონაკლული; სათაურები და სტროფების დასაწყისი სიტყვები სინგურითაა ნაწერი; [XIX ს.].

[ვეფხის-ტყაოსანი] „რა მოგშორდე, მახსენებდი, სიყვარული ჩემი
გკონდეს,
არ ვეშიშვი მტერთა ჩემთა, თავი მონად მომიმონ-
დეს...“ 1 r — 61 r.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ტექსტი ზედმიწევნით მისდევს ვახტანგისეული ვეფხის-ტყაოსნის ტექსტს.

2. ტექსტს დასაწყისში აკლია სტროფები: ა — ღოდ (1—774).

3. დართული აქვს: „თარგმანი პირველი წიგნისა ამის“ (61 r — 85 v).

წ ყ დ ე ბ ა ტ პ (387) სტროფის განმარტებაზე. (იხ. ვეფხის-ტყაოსანი, ვახტანგისეული გამოცემა 1712 წლისა, აღდგენილი აკ. შ ა ნ ი ძ ი ს მიერ, ტფ., 1937).

798

შოთა რუსთაველი. ვეფხის-ტყაოსანი. 1842

184 ფ.; 35 × 22; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს დაბიანებული ყდა; მხედრული; სათაურები და ყოველი სტროფის პირველი სიტყვა სინგურით; გადამწერი ეფემია სვიმონის ასული ჯავახოვი (184 v); 1842 წ. (საცავი ფურცლის r).

„ქ. ამ ანბის დასაწყისი პირველი ამოდ მშენიერისსა და ნესტან-დარეჯანისა ვეფხვის-ტყაოსნობით უხმობენ. —
როშელმან შექმნა სამყარო ძალითა მით ძლიერითა...“ 1 r — 184 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი მისდევს ვახტანგისეულ „ვეფხის-ტყაოსანს“ (იხ. ვეფხის-ტყაოსნის ვახტანგისეული გამოცემა 1712 წლისა, აღდგენილი აკ. შ ა ნ ი ძ ი ს მიერ, ტფილისი, 1937 წ.).

2. კომენტარიები არ აქვს დართული.

ანდერძი: 1. „ამა სოფლისა სიმჭნე-სიმდიდრე იმ სოფელს არ სჯეგებელი,
ინდოთ და არაბეთ მეფეთა ანბავთა შესაგებელი,
ჯავახოვის ქალმა აღეწერე სულისა არ მარგებელი,
და მკითხველო, ღ̇თსა მითხოვე კეთილი მისაგებელი.
თამარ მეფისა ბრძანებით შეთხუბული რუსთველი (!) ენითა,
ვახტანგ მეფისა დროს ბეჭდული მესტანბე მიქაელითა,
მზანამა ვპოვე ნიშანი, მეც დავშვერ ჩემი კელითა.
და ვინც რომ იკითხოთ, შექცეთ (!) სიტყვითა მოსმენითა.
ვეფხვის-ტყაოსნად ხმობილი ამბავი სამთა გმირისა,
შესწმა ღმთა და მნათობთა და გარდახდომა ჭირისა,
რუსთველისაგან ნათქვამი ქება ბროლთა მჭირისა
და მკითხველო, ღმერთსა მიმადლე კეთილი მისაგებელი“ (184 v).

2. „აღიწერა წიგნი ესე ვეფხვის-ტყაოსანი კეთილშობილის სვიმან ჯავახოვის ასულის ეფემიასაგან მიერ (!) წესსა ჩყმბსა, მარიამობისთვის ე-სა დღესა“ (საცავი ფურცლის r)

მინაწერი: „წიგნი ეკუთვნის რომან ანტონიძე ჩუბინაშვილს“ (საცავი ფურცლის r).

799

შოთა რუსთაველი. ვეფხის-ტყაოსანი. XIX

161 ფ.; 21 × 17; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; თაბლოლა ნაკლული; მხედრული, სათაურები და სტროფების დასაწყისი სიტყვები სინგურით; [XIX ს.]. ბეგრნიშანი 151 — 153 ფ. ფ.; შეძენილია 1942 წელს.

[შ. რუსთაველი, ვეფხის-ტყაოსანი] „...მოშაირე არა ქვიან თუ
სადმე თქვას ერთი ორი,
[თავი ყოლა] ნუ გონია მელექსეთა კარგთა სწორი...“
1 r — 161 v.

წყდება: „ავთანდილ უთხრა ტარიელს ესე სიტყვები ორები,
მან უთხრა, აგრე ნუ უბნობ, შეცევ ბროლისა ყორები...“

შენიშვნა: ტექსტი ვახტანგისეული ვეფხის-ტყაოსნის რედაქციისა, იწყება კბ (22). სტროფით და წყდება ჩნგ (1553) სტროფზე. (იხ. „ვეფხის-ტყაოსანი“ ვახტანგისეული გამოცემა 1712 წლისა, აღდგენილი აკაკი შანიძის მიერ., ტფ. 1937, გვ. — სოთ.).

მინაწერი: „ვინძლო კარგი დასწერო, ჩემი სიცოცხლე შეილო ბატონო ელენე“. 45 r.

800

ივ. პურადაშვილი. მოგონებები და ნარკვევები ქუთაისის შესახებ. 1937

I — II, 321 ფ.; 31 × 20,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მანქანაზე ნაბეჭდი; ავტორი ი. პურადაშვილი (II ფ.); 1937 წ. (II ფ.).; შეძენილია 1944 წელს.

„[ივ. პურადაშვილი, მოგონებები და ნარკვევები ქუთაისის შესახებ], ნაწილი მეორე, თავი პირველი. — წინასიტყვაობაში ნათქვამი მქონდა, რომ ჩემი მოგონებების მეორე ნაწილი შეიცავს მოგონებებს ქ. ქუთაისის ცხოვრებიდან...“ 1 r — 321 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტს წამძღვარებული აქვს ავტორის „წინასიტყვაობა“ (I — II ფ.)

2. მოგონება-ნარკვევი შედგება შემდეგი თავებისაგან:

ა. „თავი პირველი. <პურადაშვილის მოგონებებიდან>“ (1 r — 51 v).
ბ. „თავი მეორე. საზოგადო არევ[ებ]ები“ (52 r — 64 r).
გ. „თავი მესამე. ქუთაისის თვითმართველობა“ (65 r — 95 r).
დ. „თავი მესამე (!) ფინანსები“ (96 r — 105 r).
ე. „ბანკები“ (106 r — 107 r).
ვ. „საფოთიერთო ნდობის საზოგადოება“ (108 r — 135 r);
ზ. „ქუთაისის მიზეილის სახელობის სათავადაზნაურო საადგილმამულო ბანკი (136 r — 149 r). ამ თავს ერთვის: „Список уполномоченных Михайловского дворянского земельного банка А. От дворянства 1910 — 1912 г.“ (2 ფ.).

თ. „სახალხო განათლება“ (150 r — 178 r).
ი. „ხალხის ჯანმრთელობა“ (179 r — 190 r).
ია. „წყალსადენი და ტრამვაი“ (191 r—202 r).
იბ. „რკინისგზა და ქალაქ ქუთაისის ცდები“ (203 r — 221 r).
იგ. „პატრობა და მრეწველობა“ (222 r — 253 r).
იდ. „საქველმოქმედო საზოგადოება“ (254 r — 254 v).
იე. „ქალაქის კეთილმოწყობა“ (255 r — 271 v).
ივ. „ებრაელების დარბევა ქუთაისში“ (272 r — 278 r).
იზ. „1905 წლის მოძრაობა“ (279 r — 299 r).

3. ტექსტს დართული აქვს შემდეგი მასალები:

ა. „ქალაქ ქუთაისის თვითმმართველობა 1917 წელში“ (300 r — 301 r).
ბ. „მოხსენება ქუთაისის ქალაქის თავის დ. ლორთქიფანიძისა —

Его сиятельству наместнику кавказскому. 1906 წ. I. 1V. (302 r — 306 r).

ბ. „მოხსენება ქუთაისის ქალაქის სათათბიროს კომისიის თავმჯდომარის ზდანოვიჩისა ქუთაისის ქალაქის თავისადმი რუსულ ენაზე, 1906 წ. 25 იანვარი. (307 r—309 r).

დ. Копия с письма предводителя дворянства Кутаисской губернии Д. Кипиани на имя экзарха, 1886 г. VI. 8. (310 r);

ე. „Выписка из обследованных делопроизводств и судебных приговоров по делу Соломона Гвачьева Ашордия“ (311 r — 313 r);

ვ. „Из приговора 1910 г. июля 5/12 дня“ (314 r);

ზ. „Анонимный донос“ (315 r);

თ. „მოსაზრება კ. მარჯანიშვილის სახელობის თეატრის კოლექტივის დაარსებიდან 10 წლის იუბილის გამო, 1939 წ. 15 იანვარი“ (316 r — 321 r).

801

ვახტანგ VI. სამართლის წიგნი. 1858

105 ფ.; 17 × 11; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; ნაკლული; მხედრული; 1858 წ. (97 v, 104 v); გადამწერი — ანტონ ქორიძე (104 v); შემოსულია 1944 წელს.

„სამართლის წიგნი ვახტანგ მეფისა. — ჯერ ესე გკადროთ და მოგახსენოთ მეფეთა და ყოველს სამართალშიდ მჯდომს კაცსა: ესე იცოდეთ, დამარხვით გონებაში გქონდესთ, რომე ღმერთი, ყოველს დამბადებელი, თქუმნგან სამართლის უფროო არას ითხოვს და რისხვაც უსამართლობით მოიელინების...“ 1 r — 97 r.

შენიშვნა: ერთვის — „საძიებელი წიგნისა ამის სასამართლოსა“ (98 r — 104 v).

ანდერძები: 1. „სრულ იქმნა წიგნი ესე სასამართლო ჩყნთ წელს, იანვარს კთ-სა“. (97 v).

2. „1858-го года, генваря 29-го дня“ (104 v).

3. „აღესწერე მღუდლის ძემ. ანტონ ქორიძე“ (104 v).

4. „ღმერთო, აცხოვნე ამ წიგნის დამწერი დიაჩოკი ანტონ ქ[ორიძე], კანდელაკი თუმც რაამე ცთომა იხილოთ, ნუ მწყევთ, არამედ შემინდევით“ (104 v — 105 r).

მინაწერები: 1. „Сия книга приналлежит дворянину Г и г о Чиладзе“ (105 r)

2. „ეს სასამართლო წიგნი ეკუთვნის ახნაურს გ ი გ ო ჭ ი ლ ა ძ ე ს“ (105 v).

802

ქადაგებანი. XIX

24 ფ.; 35 × 22; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; [XIX ს.]; დაუწერელია 12 v; შემოსულია 1944 წელს.

1. „ქ ა დ ა გ ე ბ ა დიდმარხვისა პირველ დღესა, სიკუდილსა ზედა. —

მოიხსენე, ჰი ადამიანო, რამეთუ მიწა ხარ და მიწად უნდა იქცე.

ძმანო, დღეს, არა პირველს კეცრა დღესა დიდმარხვისა, აღმოვსულ ვარ ამა წმიდა ტრაპეზზე თქუმნდა ერთისა ყოულად სამწუხროისა ამბავისა მისათხრობლად, და ვაღვიარებ სიმართლით, რომ მე დიდის სიძნელით ძლივს გბედავ ამის თქმასა...“ 1 r — 6 r.

2. „ქ ა დ ა გ ე ბ ა სიტყვისა ღვთის სმენის სურვილსა ზედა. —

არა პურითა ხოლო სცხონდების კაცი, არამედ ყოულითა სიტყვითა, რომელი გამოვალს პირისაგან ღვთისა [მათე 4,4].

ვითარცა ხორცსა ესაჭიროების საზრდო და საჭმელი, აგრეთვე სულსა ესაჭიროება თჳისი საზრდო. სულის საზრდელი არა არის პური, არამედ არს სიტყვისა ღვთის სწენა. ამას პირველად აჲტკიცებს თჳით ქრისტე...“ 6 v — 12 r.

3. „განზრახვა სიკუდილსა ზედა. —

მოიხსენიე, ჩი კაცო, რამეთუ მიწაჲ, გ^ა მტვერი ხარ და მიწად, გ^ა მტვრად უნდა იქცე.

იტყვის ეკკლეზიასტე: უმჯობეს არს წასულა იმ სახლში, სადა არს მწუხარება და გლოვიერება, ვირემ იქ, სადაცა არს ლხინი და განცხრომაო...“ 13 r — 18 r.

4. [განზრახვა მცონარესა ზედა]. —

„ვაი კაცსა მას, იტყვის წმიდა წერილი, რომელიცა ამაოდ და უნაყოფოდ ატარებს სიცოცხლესა და ამ დღიდამ იმ დღეზედ გარდააქუს ქმნა სინანულისა და განწორება ცოდვათაგან...“ 19 r — v.

5. „ქადაგება სიმდაბლესა ზედა. —

რომელმან აღიმაღლოს თავი თჳისი, იგი დამდაბლდეს, და რომელმანც დაიმდაბლოს თავი თჳისი, იგი აღმაღლდეს.

სიმდაბლის ცნობა საჭირო არს ყოველა კაცისათჳის, თუ მათთჳის, რომელნიცა ბრძანებლობენ სხჳათა, თუ მათთჳის, რომელნიცა ვაღდებულნი არიან დამორჩილებად...“ 20 r — 24 v.

შენიშვნა: ტექსტში შიგადაშიგ ჩართულია ლათინური წინადადებები. ეპიგრაფები, ქართულთან ერთად, ლათინურადაცაა მოყვანილი.

803

რ ო ტო-პ ი რ ი „ჭაშნიკისა“ (ლენინგრადის საჯარო ბიბლიოთეკის კოლექციიდან). გადატანილია ფოტოპირების კოლექციაში — № 61.

804

რ ო ტო-პ ი რ ი ვახტანგ VI-ის თხზულებათა კრებულისა (სამეცნიერო აკადემიის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტის კოლექციიდან). გადატანილია ფოტოპირების კოლექციაში — № 59.

805

რ ო ტო-პ ი რ ი შაჰნამეს პროზაული ვერსიისა (ლენინგრადის საჯარო ბიბლიოთეკის იოანე ბატონიშვილისეული კოლექციიდან). გადატანილია ფოტოპირების კოლექციაში — № 60.

806

ლოცვანი. XIX

216 ფ.; (432 გვ.); 16 × 10; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული მუყაოს ყდა (ტყავგადაკრული მუყაოს ბუდით); მხედრული (დასაწყისი ასოები და სათაურები სინგურით); თავკაზმულობიანი (გვ. 1); [XIX ს.]; ჯაუწერელია; გვ. გვ. 36, 68, 80, 110, 136, 146, 175, 197, 213, 221, 227, 231, 235, 245, 253, 259, 273, 284, 285, 292, 293, 295, 297, 299, 301, 303, 305, 307, 309, 311, 313, 315, 319, 321, 323, 325, 327, 329, 331, 335, 337, 339, 341, 343, 347, 349, 351, 353, 355, 357, 359, 361, 363, 365, 367, 390, 391, 399, 432; შემოსულია 1944 წელს.

[ლოცვანი] „ლოცუა დილისა. — სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა, ამინ.

უფალო, აღახვენ პირი ჩემი, რათა უგალობდე წმიდასა სახელსა შენსა...“ გვ. 1—425.

შენიშვნა: ერთვის ხანდუკი (გვ. გვ. 426 — 431).

807

მიხითარ სებასტელი. რიტორიკა. 1766

108 ფ.; 17,5 × 14; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული ხის ყდა; მხედრული, 1766 წ. (107 v); გადამწერი — იეროდიაკონი ნეოფიტე; დაუწერელია 1 r-v, 6 v-7 v; 105 v, 108 r-v; შემოსულია 1944 წელს.

„თჳს ჴელოვნებისა სარიტოროჲსა (ესე იგი სამჴეცრმეთქჳოჲსა) წიგნი ა. თჳს საზღურისა სამჴეცრმეთქჳოჲსა და წუალებისა ნაწილთა მისთჳსა. თავი ა. — მჴეცრმეთქუმობა, რომელიცა თჳმის რიტორებად, არს ჴელოვნება საკეთილმეთქჳო. ითჳმის ჴელოვნებად, რომლითა ეზიარების სხუათა ყოთა ჴელოვნებათა...“ 8 r — 105 r.

შენიშვნა: უძღვის: ა. თავფურცელი „მიხითარ ყ'დ ბრძნისა მოძღურისა სომეხთასა სევასტიელისა ქმნილი წიგნი რიტორიკა სარგებელად ყრმათა სხოლის შინათა, ქართულსა ენასა ზედა გარდამოლებით შრომილი ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა...“ (2 r).

ბ. „წინასიტყუობა—ეპისტოლე, მიწერილი ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა ყოვლისა საქართუჱლოჲსა, დავითიან ბაგრატოვნისა, ირაკლის მიმართ მეორისა ძისა თჳისისა, მეფისა ყოვლისა საქართუჱლოჲსა, დავითიან ბაგრატოვნისა“ (2 v — 6 r).

ერთვის: „პინაკს-სიტყუობა სარიტოროჲსა ჴელოვნებისა“ (106 r — 107 v).

ანდერძი: „წელსა 1766, თუჱსა მაისსა 27, ჴჯ, ნეოფიტეს მიერ იეროდიაკონისა“.

808

ღვთისმშობლის საგალობლები. 1787

112 ფ.; 7,5×5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული მუყაოს ყდა; მხედრული, სათაურები სინგურით; 1787 წ. (84 v); გადამწერი — ამეროსი წილკნელი (84 v); შეძენილია ნ. ჯავახიშვილისაგან 1944 წელს.

1. „იბაკონი დაიკოსნი წმიდისა ღ'ისმშობელისანი, ჴმაჲ ა. — ზესთა ბრძოლისა ჩემისათჳს და მოღუაწისა უძლეველისა, ვითარცა შენ მიერ ჴსინილნი განსაცდელთაგან სამადლობელსა შეჳსწირავთ, ღ'ისმშობელო ქალწულო...“ 1 r — 44 v.

2. „პარაკლისი, ახლად თარგმნილი ბერძულისაგან, საედრებელი ყოვლად წმიდისა ღ[ა]ისმშობელისა მიმართ. — მღუდელმან: კურთხეულ არსი, მეუფეო ზეცათაო, წმიდაო ღმერთო...“ 45 r — 112 v.

ანდერძი: „ყოვლად წმიდაო დედოფალო, ღ[ა]თის მშობელო, მარადის ქალწულო მარიამ, დაიცევ და დიფარე მონა და მსახებელი შენი მ უ ხ რ ა ნ ი ს ბ ა ტ ო ნ ი, სარდალ-სახლთუხუცესი იოანე, და ყოველის განსაცდელისაგან გან[ა]რინე.

აღსწერე წ ი ლ კ ნ ე ლ მ ა ა მ ვ რ ო ს ი მ, 1787“ (84 v).

809

დაუჯდომელი. XVIII

76 ფ.; 7×5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული ხის ყდა; დახიანებული (ფ. 76-ს ტექსტი მოხეული აქვს და დაკარგული); მოპატული (თითქმის ყოველი ფურცელი მოხატულია ჩიტებითა და ყვავილებით); მხედრული, სათაურები სინგურით; [XVIII ს.]; შეძენილია ნ. ჯავახიშვილისაგან 1944 წელს.

„დ ა უ ჯ დ ო მ ე ლ ი... ბერძულისაგან თარგმნილი საედრებელი. — ზეშთა მბრძოლისა და მოღვაწისა უძლეველისა ჯვარისა შენისა, ქრისტე ღმერთო, მორწმუნეთა, მონათა შენთა და ძლევა მომადლე მათ...“ 2 r — 76 r.

810

ღვთისმშობლის საგალობლები. 1788

70 ფ.; 9,4×6,5; ქაღალდი ტყავგადაკრული ტეიფრული მუყაოს ყდა (ამოცვივნულია ფ. ფ. 1 — 8,43 — 52); მხედრული, სათაურები სინგურით; 1788 წ. (70 v); შეძენილია ნ. ჯავახიშვილისაგან 1944 წელს.

1. „იბაკონი დაიკოსნი ყოვლად წმიდისა ღ[ა]ისმშობელისანი, რომელსა ეწოდების დაუჯდომელი, ტროპარი, ჴმა ჳ. — ბრძანებული საიდუმლო გულისჴმა-ჰყო გონიერად და მეყსეულად კარედ იოსებისა მოიწია უჴორცო და ეტყოდა უქორწინებელსა...“ 1 r — 37 v.

2. „პარაკლისი ღ[ა]ისმშობელისა მიმართ საედრებელი. — მეუფეო ზეცათაო; წმიდაო ღმერთო; მამაო ჩვენო; უფალო, შეგვიწყალენ ი ბ, მოვედით თაყვანის-ვჰსცეთ გ...“ 38 r — 70 v.

შენიშვნა: 70 v-ზე მოთავსებულია ხელნაწერის გადაწერის თარიღი: „1788. 6/7 “.

811

დავითონი. XVII — XVIII

154 ფ.; 11,7×8,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული ხის ყდა; ნუსხური (სათაურები დაწერილია ოქრომელნით); თავკაზმულობიანი (7 r), დასურათებული (6 v), ტექსტი ჩაწერილია ფერადსა და ოქრომელნით შემოხაზულ ჩარჩოებში; [XVII—XVIII ს.]; შეძენილია ნ. ჯავახიშვილისაგან 1944 წელს.

„ფ ს ა ლ მ უ ნ ი პირველი, ალ, ესე იგი არს ქებაჲ და გალობაჲ უფლისაჲ, გინა თუ გალობაჲ და ქებაჲ ღვთისაჲ. — ნეტარ არს კაცი, რომელი არა მივიდა ზრახვასა უღმოოთასა და გზასა ცოდვილთასაჲ...“ 7 r — 145 v.

შენიშვნა. უძღვის: ლოცვები „უკეთუ ვისმე ძილსა შინა დაცემა შეემთხვიოს, მას დღესა ნუ ეხიარების, სამი მიწყალე თქვას...“ (1 v — 6 r).

ერთ.ის: საკითხვები „საკმე მოციქულთა“-დან: „ცვირიკეს ფსალმუნი, იყავნ, უფალო, წყალობაჲ შენი, დასდებელი. იხარებდით მართალნი უფლისაჲ მიერ. ჰრომაელთა მიმართ. — ძმანო, რომელთა-ცა ნათელ იღეთ ქრისტე იესუს მიერ...“ (146 r — 154 v).

812

ლოცვანი. 1794

102 ფ.; 14×9,5 ქაღალდი; ქსოვილგადაკრული მუყაოს ყდა; ოდნავ დაზიანებული: მხედრული, სათაურები სინგურით: 1794 წ. (102 v); გადამწერი — ერისთავი იოანე (102 v); შეძენილია ნ. ჯავახიშვილისაგან 1944 წელს.

„ლოცვანი შუაღამისანი. — რაჟამს აღდგე ძილისაგან, განეშორე სარეცელსა და ბრძანე: ლოცვითა წმიდათა მამათა ჩ̃ნთა...“ 1 r — 102 r.

ანდერძი: „სრულ იქმნა თთვესა იანვარსა პირველსა, ქ̃ს ოთხმოცდაორსა, ჴელითა მოსინასა მღრთისა ერისთავისა ძისა იოანე“ (102 v).

813

ცხოვრება იოანე გლახაკისა. XIX

18 ფ.; 17×10; მოლურჯო ქაღალდი; სქელი ქაღალდის ყდა; დაზიანებული (ბოლო ფურცლები ჭიანჭამია): მხედრული (სათაური სინგურით); [XIX ს.]; შეძენილია ნ. ჯავახიშვილისაგან 1944 წელს.

„ცხოვრება წმიდისა და ნეტარისა მამისა იოანესი, რომელი გლახაკ იქმნა ქრისტესჳს მონასტერსა მას დაუძინებელთასა, გ. მ. — იყო ქალაქსა შინა კოსტანტინეპოლეს კაცი ვინმე კეთრთხეული, ღ̃ისა მიერ შემკული სიტყვითა და საქმითა, და ყოველითავე სალ̃თოთა სათნოებითა...“ 1 r — 18 v.

მინაწერი (ტექსტის ხელით): „თორნიკესიას წიგნი, არავინ მოიპაროს, თორემ ღმერთი გიწყენთ“ (ზემოყდის v).

814

კრებული. XVIII

04+63 ფ.; 16×10,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტივიფრული ხის ყდა; ნუსხური და მხედრული, სათაურები სინგურით: [XVIII ს.]; გადამწერი — ბესარიონ (29 v); დაუწერელია: 01 — 04,62 r — 63 v; შეძენილია ნ. ჯავახიშვილისაგან 1944 წელს.

1. „წესი და განგება წმიდისა ზიარებისა ლ̃ოცვისა. — ოდეს გენებოს შეწირვა უსისხლოსა მსხუ̃რპლისა, წინა დღე მცირე სერობისა იღოცე ესრეთ...“ 1 r — 29 v.

2. [კლემაქსი იოანე სინელისა, გალექსილი იოანე პეტრიწის მიერ].

„ოოანესაგან სინელისა, სამთონი,
გვარნი კიბისა აღსავალთაებრ თქმულნი...

ანდერძი: „ბესარიონ“ (ასომთავრული, ბეგუნად. 29 v).

815

არითმეტიკის სახელმძღვანელო. XVIII

22 ფ.; 15×10; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მხედრული; [XVIII ს.]; შეძენილია ნ. ჯავახიშვილისაგან 1944 წელს.

[არითმეტიკის სახელმძღვანელო].—

„ჭელმწიფესა ვისმე, მპყრობელსა მრავლისა ქუყნისასა, აქუს შემოსავალი თეთრი, რომელსა მოერთუა თითოეულადმან: 1) 5.678.932, 2) 78.943, 3) 94.689.439, 4) 640, 5) 700.629, 6) 8.456.789— ოდეს შეკრბებიან ესენი ერთად, რაოდენი იქნება, მინდა შევიტყო...“ 2 r — 22 v.

მთავრდება: „არითმეტიკა არს სიტყუა ბერძული, ხოლო ქართულისა ენითა ეწოდების ქვეყნის მზომელობა და ხელოვნება ველთა მზომელობისა და აქუს მათემატიკოსობისა გამოცდილებათა შორის უპირველესობა. დაღაცაოუ ჰეშმარიტ არს იგი მათემატიკოსობა, არამედ ამისდა შეუწევნელად ძნელოვან არს წამება მისი“.

მინაწერი (ტარიხებული ასომთავრულით) „აწ“წე ესე: რევას, დავით, ი“ს, გიორგი, როსტომ. შაწშე, რევაჲ, ბიძინა, ელიზბარ, ელისბარ, მიხაილ, იოანე, ბესარიონ, მირვანოზ, თონიკე, სოლომან, გიორგი, ლუარსაბ“ (1 v).

816

არითმეტიკის სახელმძღვანელო. XIX

54 ფ.; (108 გვ.); 16,5×10,5; მოლურჯო ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტვიფრული ხის ყდა; მხედრული; [XIX ს.]; დაწერილია გვ. 108; შეძენილია ნ. ჯავახიშვილისაგან 1944 წელს.

„ნაწილი I. თჳს არიხმატიკისა, რომელ არს შემოკლებული. — არიხმატიკა არს ჴელოვნება მრიცხუმლობითი, რომლითა იგულ[ის]ხმების ნივთთა აღრიცხულთა რაოდენობა.

არიხმეტიკა იწუალების ორ სახედ: 1. პოლიტიკად, 2. ლოღისტიკად. არიხმეტიკა პოლიტიკა იწუალების ხუთგუარ...“ გვ. 1 — 107.

შენიშვნა: უკანასკნელ ფურცელზე სხვა ხელით სწერია: „სამკუთხის კუბიკი. განამრავლე რადიჭსი 8 ერთის გამომატებულის რიცხვით 9. 8×9=72 იქნება და ესე განყავ 2-ზე და გამოვა 36, და გამოსული განამრავლე რადიჭზე...“ გვ. 107.

817

ბასილი დიდი. მიცვალება ღვთისმშობლისა. XIX

59 ფ.; 16×10.5; მოლურჯო ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; [XIX ს.]; დაწერილია 59 r-v შეძენილია ნ. ჯავახიშვილისაგან 1944 წელს.

„თუმცა აგვისტოსა ი“ე, მიცუალება ყოველად წმიდისა ღ“თისმშობელისა, თქუენი წმიდისა მამისა ჩუენისა ვასილისი, გ. მ. — რაჟამსაც იგი სულისაგან წმიდისა ღ“ისმშობელსა მარიამს ჟამი განსულისა თჳსისა ამიერ სოფლით გულისხმა-ეყო განსლვა, მაშინ მხიარულ იქმნა სიბრძნითა საღმთოჲთა და ლმობიერად აღივსო...“ 1 r — 58 v.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

818

ვახტანგ VI. სამართლის წიგნი. 1856

01+115 ფ.; 17,4×10,8; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული ხის ყდა; მზედრული; 1856 წ. (105 r); შეძენილია ნ. ჯავახიშვილისაგან 1944 წელს.

[სამართლის წიგნი]. — „ა. ჯერ ეს გკადროთ და მოგახსენოთ მეფეთა და მსაჯულთა და ყოველს სამართალში მჯდომსა კაცსა: ეს იცოდეთ, დამარხჳთ გონებაშიდ გჭონდესთ, რომე ღმერთი ყოვლისა დამბადებელი ოქვენგან სამართლის უფროსს არას ითხოვს...“ 1 r — 105 r.

შენიშვნა: ერთგული: „სახიერებელი წიგნისა ამის“ (105 v — 112 v).

ანდერძი: „1856-სა წელსა, აგვისტოს 26-სა“.

819

კარაბადინი. XVIII

109 ფ.; 16,4×10; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ყდა; დაზიანებული; თავნაკლული; მზედრული; [XVIII ს.]; შეძენილია ნ. ჯავახიშვილისაგან 1944 წელს.

„კარაბადინი ბართალი და ჴეშმარიტი. — ხურვებისათვის ქერის ჭატო მჟავის დოთ მოიღე და ფერჴთა შემოსცევ...“ 83 v — 109 v.

შენიშვნა: უძღვის: ა. ლექსი [სულისა და გვამის გაბჭობა].—

„... შენ საჭაო... რომ სიხრმის, კვალად ხარ ცუდი,
მოხვალ, ნახავ ამ ს[ო]ფელსა, გაიპარვი როგორც ქურდი.
სულმან უთხრა: გვამო ჩემო, ამ დღისათვის რას მიელიდი...“ (1 v — 6 v).

ბ. შეღლეცვები:

1. „სახარება იოვანესი, თავი პირველი... ღმერთო და ოთხნო თავნო სახარებისანო: მათე, მარკოზ, ლუკა და იოვანე! შემწე, მეოხ, მცველ და მფარველ ექმენით მონასა ღმითისასა სახელით [ ] და იჳსენით ყოველს ჭირისაგან, სენისა, სნებისა, ცხრომა და ჴურვებისაან...“ (7 r — 16 r).

2. „ლოცვა უქმურისა“ (16 r — 20 v).
3. „ლოცვა მუცლის ტკენისა“ (20 v — 21 r).
4. „ლოცვა ალისა“ (21 r — 23 r).
5. „ლოცვა შაკიკისა“ (23 r — 26 r).
6. „ლოცვა ქაჯისა“ (26 r — 30 v; 44 r — v).
7. „ლოცვა თვალებისა“ (30 v — 33 r).
8. „ლოცვა თვალცემულისა“ (33 r — 35 r; 38 v — 40 v).
9. „ლოცვა კაცსა ზედა ჭირვეულსა“ (35 r — 36 v).
10. „ლოცვა თვალ-ყებისა“ (36 v — 38 v).
11. „ლოცვა ქამისა და უქმურისა“ (40 v — 41 r).
12. „ლოცვა საწურლისა“ (41 r — 43 r).
13. „ლოცვა გველის ნაკბენისა“ (43 r — 44 v).
14. „ლოცვა სამას სამეცდაბუთის სენისა და ჭირისა განმაჴვრებელი“ (45 r — 51 r).
15. „ლოცვა შეიდთა ყრმათა, სნეულისა უძილობისათვის“ (51 r — 57 v).
16. [ლოცვა] „უკეთუ ფიცით კრულ იყოს ვინმე, მისი გაჴსნისა“ (57 v — 59 r).
17. „ლოცვა მაცხოვრისა და ყოველთა წმინდათა მისთა დღითი-დღე საგონებელი“ (59 r — 65 v).
18. „ლოცვა წმინდათა მოწამეთა კვიპრიანესი, მაოტებელად წმინდათასა“ (77 v — 83 v).

გ. „ებისტოლე, რომელი მიუწერა უფალსა ჩუენსა იესოს ქრისტესა აგვაროზ მთავარმან ედესით“ (66 r — 67 v).

დ. „ებისტოლე, რომელი მიუწერა უფალმან ჩუენმან იესო ქრისტემან აგვაროზ მთავარსა“ (57 v — 77 v).

ანდერძი: „სამკურნალო წიგნი ვსწერე,
სეფულმან მოიხედოსო,
იოვანეს ნაბძანები:
უძლურმან მოიხედოსო.

კარაბადინი მკურნალთა“ (109 v).

820

ბასილი დიდი. მოცვალება ღვთისმშობლისა. 1816

68 ფ.; 16,7×9,7; მოლურჯო ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული ხის ყდა; დახიანებული. დასწყისი და ბოლო ფურცლები ჭიანჭამია; ხიდრული, სათაური სინგურით; 1816 წ. (67 v); გადაწერი — გიორგი (67 v); შეძენილია ნ. ჯავახიშვილისაგან 1944 წელს.

„თვესა აგვისტოსა **იე**, მ ი ც ვ ა ლ ე ბ ა ყოვლად წმიდისა ღ ვ თ ი ს მ შ ო ბ ე ლ ი ს ა ქვეყანით ზეცად, თქჳული წმიდისა მამისა ჩუენისა ე ვ ა ს ი ლ კ ე ს ა რ ი ე ლ ი ს ა, გ. მ. — წინაზე ღუთისა და მაცხოვრისა, რომელმან საიდუმლო სასურველი აღასრულა ცასა ქეშე და ქვეყანასა შორის...“ 1 r—67 v.

ანდერძი: „წმინდაო ღუთისმშობელო, მეოხ ეყავ წიგნისა ამის სასურველისა პატრონს, და უცოცხლე და მშვიდობით მოგუარე მეუღლე და დაუზარდე ორნი ძენი და ნუ შეუცვალი სიყვარულსა.. და მეცა მეოხ მეყავ, მიხაბაშვა ამისსა [გ ი ო რ გ ი ს].

დაიწერა თვესა მარტსა ბ, წელსა ჩყჲვ. ღმერთო, მშვიდობით ახმარე პატრონსა ამისსა“ (67 v).

შენიშვნა: ა. ანდერძში გადამწერს თავისი სახელი „გიორგი“ დაუწერია სიდიდემლო ნიშნებით.

ბ. კრიპტოგრამა გახსნა გ ი ვ ი მ ი ქ ა ძ ემ. იხ. „დროშა“, 1953, № 6. გვ. 20.

821

აპოფთეგმები. 1783

51 ფ.; 18,5×14; ქაღალდი, ტყავგადაკრული მუყაოს ტეიფრული ხის ყდა; მხედრული, სათაურები და დასაწყისი ასოები სინგურით; გადაწერა საქართველოს მეფის სძლის მუხრანის ბატონის ასული ქეთევანი (46 r); 1783 წ. V. 3. (46 r); დაუწერელია: 47 r — 51 v; შეძენილია ნ. ჯავახიშვილისაგან 1944 წ.

1. „ქ. მ ო კ ლ ე დ ს ი ტ ყ ვ ი ს გ ე ბ ა სოგრატისი, სწავლა პირველი, და სხვათაცა ფილასოფოსთა, რუსულისაგან ქართულს ენაზედ თარგმნილი(!). — კეთილის კაცის წესი არ არის, კაცს პირში აქებდეს და უკან კი ძრახეოდეს...“ 1 r — 8 r;

2. „ი გ ა გ ნ ი კ ე თ ი ლ გ ო ნ ი ე რ ი ს ა რ ი ს ტ ო ტ ე ლ ი ს ა ნ ი. — შენს თავს ნურც იქებ და ნურც იძაგებ, თუ თავს იქებ, არაფერი იქნები და თუ იძაგებ, ქვეყანას ფარისეველად აღუჩნდები...“ 8 r — 17 r.

3. „მისნივე [ა რ ი ს ტ ო ტ ე ლ ი ს ა] მ ც ნ ე ბ ი ე რ ნ ი ს ი ტ ყ ვ ა ნ ი. — მეგობარი ყოვ[ე]ლთვის უნდა გყვანდეს შენის თავის მოსახმარებლად. შენს თავზე კარგი მოსამართლე ვერ იქნები, თუმცა სხვათ კაის სამართალს არ უზამ...“ 17 r — 21 r.

4. „მისნივე [არისტოტელისა] ბრძენნი სიტყვანი.— ბრძენს კაცსა და პატიოსანს პატივს ნუ დააკლებ. ნამეტნავი გაბედვა კაცს მრავალჯერ გააჯავრებს...“ 21 r — 23 v.

5. „სწავლანი ბრძნის ან[ა]კსაღორისანი. — ღმერთი აქე, მშობელთ პატივ ეც. მეგობართ მოუხმარე და შური ნურავის გაქეს...“ 23 v — 33 v.

6. „მოკლედ გამოსახსნელი ამბავი, წიგნი მეორე, რომის კეისრებისა, სხვათა მეფეთა, მთავართა და მიედართა მთავრობისა. — ოცდაათი კეისარი ერთხელ ნავში იჯდა და დიდი ღელვა აღუდგა...“ 33 v—46 r.

ანდერძი: „აღწერილი საქართველოს მეფის [. . . .] სჯლის, მუხრანის ბატონის ასულის ქეთევანის მიერ, თვეს მაისსა 8, წელს ქე´სით ჩ̂ლბ, ქართულსა ქ[რონი]კ[რონ]სა ფოა“ 46 r.

მინაწერები: „ოდეს ჭეშ̂ქანა ქართლისა ჟამთა მიმოცვალებათაგან მო[ო]ხრებულიყო უბადრუკა ლეკთაგან და წარჯყვნილ̂ქმნილ იყვნენ სოფელნი და დაბანი, მას ჟამსა ჩვენ მუხრანის ბატონმან კოსტანტინემ კელ ვჰპოვე ციხისა ამის შენებად მოგებულთა ჩემთა საფასეთა და მრავალნი წარვაგენ, რამეთუ ნივთნი ზღუდეთა და კედელსა და სახლთანი შორით მოვიხეშნ და ფრიადი შრომა ვჰპოვე და აღვაშენე სამკვიდრებელად ჩემდა და განსასვენებლად და მნახავთაგანსა ნუ ეყო მოსაწონი და თუალთა სანებათ საამოვნო ჩარენი და ორთა მდინარეთაგან შორისობითა შეჰკეთნი სახელად წოდებული ვარციხე. კელ აქეთ ჩ̂ლმ, ქართულს ქრონიკონს ულვ“ (კვედა ყდის შიდა ბჭარე).

იხ. აგრეთვე მინაწერები ზედა ყდის შიდა მხარეს და 46 r-ზე.

822

კრებული. XIX

72 ფ.; 21 × 16; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული სათაურები და აბზაცის დასაწყისი ასოები სინურით; [XIX ს.]; ჭეირნიშანი 1801 წ. (64 — 67 ფ. ფ); დაუწერელია 1, 31, 32, 48 და 72 ფ. ფ; შეძენილია ნ. ჯაკობიშვილისაგან 1944 წ.

1. „წმიდათა შორის მამისა ჩვენისა იოანე ოქროპირისა სიტყუა ხარებისათჳს ყოველად წმიდისა დედოფლისა ჩვენისა ღ̃ისმშობელისა და მარადის ქალწულისა მარიამისა. მ. გ! — კუალად სიხარულისა სახარება, კუალად განთავისუფლებისა უწყება, კუალად აღმოწოდება, კუალად აღმოსულ̃ად, კუალად მხიარულებისა ჴმად, კუალად მონებისა წილ აზნაურებად. ანგელოსი ქალწულსა ზრაავს...“ 2 r — 5 v;

2. „თუმცა აგვისტოსა იე, მიცვალება ყოვლად წმიდისა ღ̃ისმშობელისა, თქმული წმიდისა მამისა ჩვენისა ვასილისი, მ. გ! რაჟამს იგი სულისაგან წმიდისა ღისმშობელსა მარიამს ჟამი განსვლისა თჳსისა ამიერ სოფლით გულისხმა-ყოო...“ 6 r — 30 v.

3. „ცხოვრება წმიდისა და ნეტარისა მარიამ მეგჳპტელისა, რომელი იყოფოდა უდაბნოთა მათ იორდანისათა, გ. მ! — საიდუმლოთა მეფისათა დამარხულ̃ად კეთილ არს, ხოლო საქმეთა ღისათა ქადაგება სარგებელ არს...“ 33 r — 47 v.

4. „დიდსა პარასკევსა, საკითხავი ჯუარცმისათჳს და დაფლვისა უფლისა ჩუ̃ნისა იესო ქრისტესსა, თქმული ნეტარისა მამისა ჩუ̃ნისა გიორგი

ნიკომიდიელ მთავარეპისკოპოსისა, მ. გ! — მაღალსა და აღმატებულსა სახილველსა აღიწია ქადაგებაჲ იგი სახარებისა..." 50 r — 63 r.

5. წმიდათა შორის მამისა ჩუ̃ნისა იოანე ოქროპირისა კოსტანტინეპოლელ მთავარეპისკოპოსისა სიტყუა ვნებისათჳს მაცხოვრისა ჩუ̃ნისა იესო ქრისტესსა ძისა და ღ̃ისა და კუალად დღესა, რომელსა განავლინა ადამ სამოთხით, მასუე დღესა შეეყარა ავაზაკი სამოთხედ, მ. გ! — გუშინ აღთქმულსა მას ვალსა დღეს მნებავს აღსრულებად. საყუარელნო..." 63 r — 67 v;

6. „თქმული წი̃სა და ნეტარისა მამისა ჩუ̃ნისა იოანე ოქროპირისა კოსტანტინუპოლელ არხიეპისკოპოსისა თარგმანებაჲ მატთეს სახარებისა სიტყჳსა. ამისათჳს გუაკურთხენ, უწმიდესო მეუფეო. — სახარება ხუალისაგან, რომელ არს შემდგომად პარასკეუისა. შეკრბეს მღუდელ-მთავარნი იგი და ფარისეველნი პილატესსა და ჰრქუ̃ს..." 68 r — 71 v.

823

გამოკრებული ჟამნი. 1780

114 ფ.; 20,5×15; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტკეფრული ხის დაზიანებული ყდა ნუსხური, სათაურები და დასაწყისი ასოები მთავრულით და სინჯურით; აქვს რვეულებრივი პაგინაცია; აკლია პირველი რვეული და ბოლო რვეულის ზოგითა ფურცლები. ამოკდებულია და დაზიანებული 113 ფ; გადამწერი გიორგი დიაკონი (114 r); 1780. VII 3. (114 r); შეძენილია ნ. ჯავახიშვილისაგან 1944 წ.

1. [ჟამნი შუაღამისანი] „... ო̃ და ნუგეშინის მეცა მე, ურვამან შემიპყრა მე ცოდეილთამან, რომელთა დაუტეეს შჯული შენი..." 1 r — 21 r.

შენიშვნა: ჟამნი შესულია:
ა. „ჟამნი პირველი შაბათისა შუაღამისა..." (21 r — 32 r).
ბ. „სხუა შუაღამის ჟამნი კჳრიაკისა..." (32 r — 34 v).
გ. „დასაწყისი ცისკრისა..." (34 v — 55 v).
დ. „ჟამნი პირველი მზისა..." (55 v — 61 v).
ე. „ჟამნი მესამე..." (61 v — 66 r)
ვ. „ჟამნი მეექჳსე.." (66 r — 71 v).
ზ. „განჴება სადილის ჟამნისა..." (71 v — 81 v)
თ. „ჟამნი ცხრა ჟამისა..." (81 v — 86 v).
ი. „დაწყება მწუხრის ლოცჳსა..." (86 v — 95 r)
ია. „ჟამნი მცირე სეროპისა.." 95 r — 105 r).
ეზ. „ოხითა იბაკონი აღდგომისანი, რვა ჴმანი, ა..." (105 r — 111 v).
ოვ. „ოხითა იბაკონი მაგდუსისა..." (111 v — 114 r).

ანდერძი: „აღიწერა გამოკრებული ჟამნი ესე ჴელითა ფრიად უღირსის დიაკუნის გი̃ორგისათა. ცოთმისა რაისათჳს მე ჴედრით ფრიად გულს-მოდგინებით შენდობასა. თთუსა იცლისს გ., ქ[ორონი]ჷ[ო]ს უოც." (114 r),

824

არითმეტიკა. XVIII

116 ფ.; 20×16; ქაღალდი; ქაღალდგადაკრული ხის ყდა, ზემო ყდა შუაზეა გადატეხილი და მოკიდებული აქვს; მხედრული; სათაურები სინგურით; ჭეირანშაჰი 1791 წლისა (იხ. ფ. ფ. 109 — 114) [XVIII ს.] შეძენილია ნ. ჯავახიშვილისაგან 1944 წ.

„ა რ ი ხ მ ე ტ ი კ ა, პრაკტიკა, რომელ არს აღმრიცხველობისა გამოცდილება. — კითხვა: რა არს არიხმეტიკა, აღმრიცხველობა? მიგება: არიხმეტიკა, რომელ არს აღმრიცხველობა, არს ქელოვნება პატიოსანი, უშურველი და ყოელთა ადვილ გულისხმის-საყოფელი, მრავალად უმარგებელესი და ფრიად უსაქებელესი ძველთა და ახალთა ბრძენთა არიხმეტიკათა მიერ მრავალ ჟამ კეთილ გამოცხადებით პოვნილ შემოკრებული...“ 1 r — 114 r.

შენიშვნა: 1. წიგნი შედგება 5 ნაწილისაგან:

ა. „ნაწილი I: არიხმეტიკა, პრაქტიკა, რომელ არს აღმრიცხველობისა გამოცდილება“ (1 r — 16 v).

ბ. „ნაწილი II: რიცხუთათვის შემუსვრილთა, გინა დანაწილებულთათჳს“ (17 r — 31 r).

გ. „ნაწილი III: განწესებულთათვის შესაფერთა, ესე არს სამთა ხუთთა და შვიდთა ჯუმალთათვის რიცხუთა მთელთა და შემუსვრილთათვის“ (31 r — 80r);

დ. „ნაწილი IV: განწესებულთათვის ტყუილთა, ესე არს გამოსაცნობთა.“ (80 r — 95 v).

ე. „ნაწილი V“ (97 r — 114 r).

825

ბაუმეისტერი ფრიდერიკოს ხრისტიანოს. ლოღიკა. XVIII

165 ფ.; 2,15×17; ქაღალდი; ხის ტყავფარული ყდა; მხედრული, სათაურები და ტექსტის ზოგიერთი ადგილები ასომთავრულით; ჭეირნიშანი 1792 წ. (იხ. 155—160 ფ. ფ.) [XVIII ს.]; მთარგმნელი ანტონ I (2 r); შეძენილია ნ. ჯავახიშვილისაგან 1944 წ.

„<ბ ა უ მ ე ი ს ტ ე რ ი ფ რ ი დ ე რ ი კ ო ს ხ რ ი ს ტ ი ა ნ ო ს — ლ ო ღ ი კ ა.> ფილოსოფია ახალ-პაექრობითი, მპყრობელი თჳს შორის განსაზღურებათა და დადებულებათა. განსაზღურება ლოღიკისა.—ცნობა ისტორიკებრი არს, ცნობა ნივთთა მათ, რომელნიცა არიან და იქმნებიან, ანუ ნივთიერსა შინა სოფელსა და ანუ არსებათა შინა უნივოთთა შემთხუჳულ იქმნებიან, მოკლედ: ცნობა ისტორიკებრი არს ცნობა საქმეთა...“ 3 r — 46 v.

შენიშვნა: 1. გარდა ზემოთ მოყვანილი თავისა წიგნში მოიპოვება შემდეგი თავები:

ა. „განსაზღურება ინტოლოღიისა. — ინტოლოღია ბუნებითი არს შეგრთება ცნობათა შერევნილთა...“ 46 v — 73 r.

ბ. „განსაზღურებანი კოზმოლოღიისნი, — კოზმოლოღია საზოგადო არს ცნობა, რომელიცა იპყრობს თეორსა (ესე იგი ხედუასა) საზოგადოსა სოფლისათჳს დასაბამთა შინა ონტოლოღიისათა...“ 73 v — 82 v.

გ. „განსაზღურებანი პსიხოლოღიისნი. — მჳნვიერი ანუ პსიხი არს ესეგითარი, რომელმანაც იცის თავი თჳსი და ნივთნი გარეგან ჩუმწსა მდებარენი...“ 83 r—116 v.

დ. „განსაზღურებანი ბუნებითისა ღ-ის-მეტყუელებისანი. — არსი თავით თჳსით ეწოდების მას, რომელსაცა მიზეზი ყოფისა თჳსისა აქუს თავსა შორის თჳსსა...“ 116 r — 124 r.

ე. „განს[ა]ზღურებანი ფილოსოფიისაგან საყოფაქცეოსა, — საქმედ ბუნებითად იწოდებიან იგინი, რომელთაცა კეთილ-ბუნება თჳნიერ განჰსჯისა განსაზღურებს,..“ 124 r — 141 r.

ვ. „განსაზღურებანი საპოლიტიკონი. — თან საზოგადოება არს შეყურა რომელიმე, ქმნილი წარმოობისათჳს საზოგადოსა ბედნიერობისა ძალთა მიერ საზოგადოთა...“ 141 v — 145 r.

ზ. „განსაზღურებანი საფისკონი. — ფორნი სხუულთა შინა იწოდებიან სიერცენი ცალიერნი, თავსა შორის თჳსსა აოა მეკონნი მის ნივთისანი, რომელისაგანცა შედგმულ არიან სხეულნი იგი...“ 145 r — 148 r.

2. ლოღიკის ტექსტს წინ უძღვის: ა. „ფრიდერიკოს ხრისტიანოს ბაუმეისტრისა, ჲორლიციფორის ღიმნაზიისა რეკტორისა, დასაბამი ფილოსოფიისა ახლისა, სარგებლად ყრმათა სხოლის შინათა ქმნილი. წიგნი. განსაზღურება ფილოსოფიისა, მაყრობელი თჳს შორის საზღუართა 1263, ქართულსა ენასა ზედა გარდამოღებით შრომილი ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა დავითიან-ბაგრატოვანისა, დროსა ყოვლად უბრწყინუალესისსა და უმჯობრობელესისა დიდისა ჴელმწიფისა იმპერატრიცა ეკატირინა ალექსევნასა, თჳთმპყრობელისა ყოვლისა როსიისასა და მემკჳდრისა მისისა კეთილ-მორწმუნისა ხელმწიფისა ცესარევიჩისა და დიდისა მთავრისა პავლე პეტროვიჩისასა ჴელს დასაბამითგან სოფლისა 7270, ჲორციელად შობითგან სიტყჳსა ღ-ისა 1762 ინდიკტიონსა 10, თთუესა მეოთორმეტესა 30“ 1 r.

ბ. „ანტონის მიერ არხიეპისკოპოსისა დავითიან-ბაგრატოვანისა წინასიტყჳა წიგნისა განსაზღურებისა ფილოსოფიისა. ხუთმუხლნი დასდებელნი. — ფილოსოფოსმან ბაუმეისტერ ფრიდერიკოს საზღუარ-დებულ ჰყუნს ნივთნი საბრძნოთ შინანი, ახალ ხელოფიით პაეკრობითნი თქმანი სამოცდასამ და ორას და ათასნი. ესე ერთ წიგნად ქმნილი სარგებლად ბრძენთა როსიისასა, პორფირის ქალაქთასა თარგმანებითა ლათინთა ენისაგან გარდამოღებით ჩუენსა ზედა ენასა იმხარკა ესე ტკივილთ-მოყუარებითა სარგებლად ჩუენთა ტრფიალთა სიბრძნისთა ანტონი, ეჳშურები მთარგმნე სიყუარულით თქუმან ჩუენთა მაგათ თანა მოქალაქეთა ერთსათესაეთა, ერთ მეცნიერსაეთა ბრძენთა ქართულთა მირთმად ძღუმენ-სიტყჳერთა, დროს მეფობითსა ირაკლი მეორისსა“ 2 r.

3. ლოღიკის ტექსტს ბოლოს დართული აქვს: „პინაქს-სიტყვაობაჲ ახლისა ფილოსოფიისა, განსაზღურებათა და დადებულებათა, ქმნილი ანბანთა ზედა“ 149 r — 165 v.

4. მთელ რიგ გვერდებზე სქოლიოებში გადამწერის ხელით ანტონის კომენტარიებია მიწერილი (იხ. 3 v, 12 r, 14 r, 15 r, 15 v, 44 v, 61 v, 101 r, 104 v, 111 v, 114 r, 115 r, 115 v, 117 r, 143 r v, 125 r).

მინაწერი: „Კთ ივნისს კე სა 1810 წელსა“ (ქვ. ყდის შიდა მხარე).

826

იოანე სინელი. კლემაქსი. XVIII

66 ფ.; 16 × 10,5; ქაღალდი; ტყავის ყდა; თაგნაკლული; მხედრული; სათაურები და აბზაცის დასწყისი ასოები სინჯრით; [XVIII ს.]; დაუწერელია: 66 r-v.

[იოანე სინელი. კლემაქსი ლექსად]. —

„... ესე მოგებად შეუძლებელ არს ყოველად,
გარდა სრულიად ტრფიალთა უფლისადმი...“ 1 r — 65 v.

შენიშვნა: „კლემაქსი“ ანუ „კიბე“ ლექსად, იამბიკოდ უთარგმნია იოანე პეტრიწს (იხ. კ. კეკელიძე ძვ. ქართული ლიტერატურის ისტორია, ტ. I,1941 წ. გვ. 263).

მინაწერი: „ხოსლარი... მეჯორე
ჯილა .... საჴორწილო ტახტი“ (ზემო ს. აც. ფ. r).

827

კარაბადინი. XVIII

48 ფ.; 12 × 8; ქაღალდი; ტყავის ყდა; თაგბოლო ნაკლული: კიდეებ შემოცვეთილი, აკლია ფურცლები შიგნითაც; მხედრული, სხვადასხვა ხელით; [XVIII ს.].

16. ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. II

[კ ა რ ა ბ ა დ ი ნ ი] „... კიდევ კაცისთვის გოგრითა. ო[რშა]ფათს დღესა თავზედ წყლი დის... ღ~თის ბრძანება არის, რომე თუ გინდ სმი წლის შეკრული იყოს, ღ~თის ძლითა უსაცილოდ...“ 1 r — 48 v.

წ უ დ ე ბ ა: „დიახ რომე არწყევდეს ვერ [....]დეს, ანისული თბილი შაჭარი და [. . . .], დანაყე და ა[ა]ღუღე, და[ა]ლევინე, გუ[ლ]ს გაუგრილებს ღამით და არგებს. ჭარხლის ძირი დანაყე, და[ა]ლევინე. კიდევ თუ ამით არ იქნას, ინდურის ძირი დ[აა]ლევინე...“

შ ე ნ ი შ ე ნ ა ტექსტი „ა“ მეტიანია.

მ ი ნ ა წ ე რ ი ტექსტისავე ხელით: „ღმერთმან უშველოს ამ წიგნისა მასწავლებელსა (!); და მერე ამისა დამწერსა, ოსტატს წყ[ა]ლობ[ი]თა ადღეგძელოს“ 27 v.

828

კრებული. 1830 — 1837

75 ფ.; 21×17; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; 1830 — 1837 წ. წ. (58 r — 75 v); აქვს თავსამკაულები: 1 r, 17 r; დაწერილია: 47 r, 49 v, 58 v, 59 v; შეძენილია ექვთიმე კერესელიძისაგან 1944 წ.

1. „წ ი გ ნ ი ს ა მ ო ძ ღ უ რ ო, ს ვ ი მ ე ო ნ თ ე ს ა ლ ო ნ ი კ ე ლ ი ს ა მიერ თქმული. — ჯვრ-არს მოძღურისა მიერ, რათა ჰქონდეს ადგილი განმზადებული...“ 1 r — 16 v.

2. „სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმინდისათა, ამინ. ს ა ქ რ ი ს ტ ი ა ნ ო მ ო ძ ღ უ რ ე ბ ა, პირუმლად სასწავლო ყრმათათჳს, აღწერილი სულხან ორბელიანისაგან და მის მიერ თქმული, რომელსა ეწოდების სამოთხის კარი. — სარწმუნოებისათჳს მართლისა და უბიწოსა სჯულისა, რომელი მოგვეცა წმინდათა მამათა მიერ. — მოძღურამან ჰკითხა ყრმასა ვისმე, ვითარმედ: შენ ვინ ხარ? ყრმამან მიუგო და რქუა: ქრისტიანე!...“ 17 r — 46 v.

შ ე ნ ი შ ე ნ ა: ტექსტის ბოლოს ტექსტისავე ხელით მიწერილია: „ეკუთვნის ეს მოძღურო-მოწაფის წიგნი მთავარ დიაკონს ს ვ ი მ ო ნ კ ა ს რ ა ძ ეს, სრულ იქმნა $18\frac{16}{V}$ 36“ (46 v).

3. „მ ღ უ დ ე ლ მ თ ა ვ ა რ ი ს ა ლ ი ტ უ რ ღ ი ი ს გ ა ნ მ ა რ ტ ე ბ ა დ სახის მეტყველებითი, ვითარმედ ყოველსავე მღუდელმოქმედებასა რა ძალი უპყრიეს. ღმერთმთავარო, გონებაო გამომაბრწყინვებელო ღმერთმთავრისა სულისაო, მომეც სული სიბრძნისა და მადლი სიტყჳსა აღებასა პირისა ჩემისასა, რათა სათნოდ შენდა აღვსწერო წინამდებარე ესე ჰაზრი, რამეთუ შენ მიერ არს ყოველი ნიჭი სრული და მადლი მამისაგან ნათლისა და შენგან ზომბილისა ძისა და შენგანვე გამომავლისა სულისა წ~ისა, შენდა შვენის დიდება, პატივი და თაყუანისცემა პირველ საუკუნეთა აწ და უკუნისამდე, ამინ.

თქმულისაგან წ~სა ვასილისა, მაქსიმესა და სხუათა წ~თა მიერ. — ეკლესია სახე არს უხილავისა მის საუკუნოსა სასუფეველისა და ხილულისა ამის საწუთოსა სოფლისა...“ 47 v — 58 r.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „აღწერილ არს $18\frac{2}{II}$ 37“ (58 r).

4. „ქორწინებისა თავთა ჳს, თავი სჯა, მატთეს.—ხარისხნი ქორწინებისანი ამად ვიდრემე იწოდებიან ხარისხად, რამეთუ ვითარ-იგი კიბეთა ზედა აღვლენ ხარისხად და შთამოვლენ, ეგრეთვე არს ნათესავობაჲ ხარისხად...“ 60 r — 68 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ უძღვის: „სჯულის კანონი ესე ეკუთვნის [პალტელიმონ(!) მცხვედაძეს, ვინც ტყუილათ დაიჩემოს, რისხვა ღვთისა არ გამოელიოს საკუნთათა].[1] ეს ძალითა მღთისათა ღმერთმან მოაზმაროს მშვიდობით აწ და უკუნისამდე. აღიწერა $18\frac{29}{VI}30$“ (59 r).

2. ტექსტს ბოლოს დართული აქვს მაგალითები ქორწინებისანი, სათაურით: „ჰაჰა, მაგალითნიცა ქორწინებისანი რომელნიცა დაჰსაბნა უბრძენესმან და უსიტყჳერესმან დიდმან ხარტოფილაქსმან (ესე იგი წიგნთა მცუოლმან) უშჳიდე[ს]ისა ქ̈ჳს დიდისა ეკკლესიისა კოსტანტინოპოლისამან, იეროდიაკონთა შორის უფალმან, მანუილ ქსანთინოს“ (68 v — 75 r).

ანდერძი: „განსრულდა, დიდება ღმერთს $18\frac{29}{VI}30$“ (75).

მინაწერი: „წიგნი ესე ფრიად მშვენიერი ეკუთვნის მღვდელს დიმიტრი მცხვედაძეს“ (ზემო ყდის შიდა მხარე).

829

აღდგომის საკითხავები, გამოკრებილი. XVI — XVII

42 ფ.; 14,5×12,5; ეტრატი; უყდო; დაშლილი, ნაკლული (აკლია თავში, ბოლოში და შიგნით); ნუსხური; [XVI — XVII სს.]; შეძენილია ექვთიმე კერესელიძისაგან 1944 წ.

[აღდგომის საკითხავები] „...უთხრობ..., მიველ და უჩ̈ნე თავი შენი მღდელსა და შეწირე განწმენდისა შენისათჳს, რომელი-იგი ბრძანა მოსე საწამებელად მათა...“ 1 r — 42 v.

830

საგალობლები. 1882

205 ფ.; 17 × 11; მუყაოს ყდა; მწდრული; სათაურები და აბზაცის დასაწყისი ასოები სინგურით; გადამწერი: მგალობელი ექვთიმე კერესელიძე (1 გვ.); 1882 წ. (1 გვ.); დაუწერელია: გვ. 6, 11, 12, 18, 22, 30, 48, 51, 52, 66, 175, 274, 275, 276; შეძენილია ექვთიმე კერესელიძისაგან 1944 წ.

[საგალობლები] — „ხმა ა. სამწუხრონი ლოცვანი ჩვენნი შეიწირენ წ̈ა უფალო და მოგვმადლე ჩვენ მოტევება ცოდვათა, რამეთუ შენ მხოლო ხარ, რომელმან უჩ̈ენა სოფელსა აღდგომა...“ 2 r — 205 v.

შენიშვნა: 1. მთელ ტექსტს ფანქრით გაკეთებული აქვს თავისებური სანოტო ნიშნები.

---

[1] კავებში ჩასმული ტექსტი შემდეგ არის მიწერილი გადაფხეკილ ტექსტზე, სხვა ხელითა და მელნით.

2. საგალობელთა კრებული შეიცავს: შობის, აღდგომის, საუფლო დღესასწაულების, ბზაღვიერის და წმიდა დავითის და კოსტანტინეს დღესასწაულზე შესასრულებელ საგალობელ ტექსტებს.

3. ხელნაწერს წინ უძღვის: „1882 წ. სხვებთან ერთათ დავიწყე მე ქართულ-იმერულ კილოზე ზეპირი გალობის სწავლა მგალობელ მელქისედეკ ნაკაშიძისაგან და რომ ადვილად გვესწავლა და არც ნასწავლი დაგვიწყნოდა, სწავლის დროს გალობის ყველა მუხლებს და სიტყვებს (სანამ ნოტები არ ვიცოდით) სხვადასხვა ნიშნებს უკეთებდით და ეს ნიშნები სწავლაში ძალიან გვეხმარებოდა. და შემდეგ 1891 წ. ნოტებიც ვისწავლეთ ფილიმონ ქორიძისაგან და ეს ნიშნებიანი წიგნი შეეინახე ნიშნად მისა, რომ სანამ საქართველოში ჯერ ნოტების სწავლა არ იყო შემოღებული იმ ძველ დროებში, თუ რანაირის ნიშნების დასმით სწავლობდა ხალხი ზეპირ გალობას, ამ წიგნში ნახეთ.

მგალობელი ეკვთიმე კერესელიძე“ 1 r v.

831
კრებული. XVIII

133 ფ.; 14×9.5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; ნუსხური; სათაურები სინგურით, სხვადასხვა ხელით; დაუწერელია: 76 v; [XVIII ს.]; შეძენილია ეკვთიმე კერესელიძისაგან 1944 წ.

[მ ე ტ ა ფ რ ა ს ი]:

1. [თთუ҃სა იყლისსა ი҃ზ, წამებაჲ წმიდისა და ღუაწლით შემოსილისა ქალწულისა მ ა რ ი ნ ა ს ი] „...შენთა მიერ ვსძლო მას ძალითა შენითა და დავთრგუნო იგი...“ 7 r — 21 v.

2. „თთუ҃სა ფებერვარსა ი, წამებაჲ წმიდისაჲ და ყოვლად ქებულისა მღუდელ-მოწამისა ხ ა რ ლ ა მ პ ე ს ი, მ. გ. — მეუფებაჲსა უფლისაჲ ჩუენისა იჳსუ ქ҃სისა ყოველი საცთური ეშმაკისა დაჴსნდა და განქარდა...“ 22 r — 37 v.

3. „თთუ҃სა ივნისსა ၀ბ, ცხორებაჲ წმიდისაჲ მამისა ჩუენისა ო ნ ო ფ რ ე ს ი, რომელი განეშორა სოფლისაგან და უკანასკნელ ვითარ იხილა ნეტარმან ძმამან პ ა ფ ნ უ ტ ი, რომელი-ესე მოგჳთხრა, გ. მ! — ცხორებაჲ საღთო და სანატრელი და საქმენი სარგებელნი სულისანი ისმინენ, საყვარელნო ძმანო, რომელსა ღირს ვიქმენ ხილვად მე, გლახაკი პაფნუტი...“ 38 r — 50 r.

4. „თთუ҃სა დეკენბერსა ၀დ, წამებაჲ წმიდისა და ნეტარისა ბ ა რ ბ ა რ ა ს ი, მ. გ! — იყო მათ ჟამთა მეფე, რომელსა ერქუა მ ა ქ ს ი მ ი ა ნ ო ს და ჴელმწიფე იყო აღმოსავლით კერძო კაცი, რომელსა ე რ ქ უ ა მ ა რ კ ი ა ნ ე...“ 50 r — 63 r.

5. „თთუ҃სა მარტსა ၀ზ, ცხორებაჲ ნეტარისა ა ლ ე ქ ს ი კ ა ც ი ს ა ღ ა ს.— იყო ვინმე კეთილმორწუნე ჰრომს შინა სახელით ევფემიანე..“ 63 v — 72 r.

6. „მეოთხესა კ҃ესა, განკურნებაჲ განრღუ҃ულისა, რომელსა განსცდა უფალი ჩუენი იესუ ქრისტე. — ოდეს შევიდოდა იესუ იერუსალ҃მად, იხილა განრღუ҃ული იგი...“ 72 r — 76 r.

7. „მწუხარებისათჳს ს ტ ე ფ ა ნ ე წ ი ს მიმართ. — მწუხარებაჲ დაჰნერგა ღმერთმან ჩუენ შორის არა ამისთჳს, რათა არა ცუდთა და ამათთა საქმეთა ზედა ვიქმარებდეთ მას...“ 76 r — 77 r.

8. „თთუ҃სა ნოენბერსა კ҃ზ, წამებაჲ წმიდისა ი ა კ ო ბ ი ს ი, რომელი იწამა ქუეყანასა სპარსეთისასა, რომელსა ჰრქჳან ქალაქსა ბ ა ლ ა ს ა რ ი ა დ, მეფისა მიერ ურჩულოსა, კ҃სნ. — იყო ნეტარი ი ა კ ო ბ დაბალ მოწაფეთა შორის, ნათესაჲთ პატიოსან და სახელოვან ერსა შორის...“ 78 r — 85 v;

9. „სიტყვანი გამოკრებილნი წმიდათა წერილთაგან სარგებელად სულისა და განმბრძნობელადა გონებისა, სახარებისა ა. — შეინანეთ, რამეთუ მოახლოებულ არს სასუფეველი ცათა...“ 86 r — 111 v.

10. „თქმული წმიდისაჲ და ნეტარისა მამისა ჩუენი ე ფ რ ე მ ი ს ი სიკუდილისათჳს და გამოსლვისათჳს სულისა ჯოჩოსაგან. — ვაჲ ჩუენდა შენ მიერ, ჰოი-სიკდილო, რამეთუ თანამდები ხარ უწყალო, რომლისა არა არს მიტევება...“ 112 r — 119 v.

11. „საკითხავი კჳრიაკისა, ზეცით ბრძანებაჲ ღ ჲ ზეგარდამო. — მცნებანი უფლისაჲ ჩუენისა იესუ ქრისტესნი, რომელნი მოიწერნეს ჰრომს საყდარსა შინა...“ 120 r — 125 r.

12. „ლოცვაჲ, ოდეს მღდელი სახლად შევიდეს უფლისაჲ მიმართ. — ღ ო, რომელმან სართულსა ქუჱშე მონისა შენისასა ჯერ-იჩინე დატევნა...“ 125 r — 125 v.

13. „თარგმანებისაგან ფსალმუნისა, თავი ოზ. — რამეთუ რომელი ჴშმარიტად ბრძენი იყოს და საუკუნეთა მით სასოებითა განმტკიცებული...“ 126 r — 127 v.

14. „შესვენებულთათვის თქმულისაგან. — თავისა შენისა მოიქეც და იხილე, რამეთუ შენ მცირედისა ჟ ჯა იგივე აღსასრული გელის...“ 127 v — 131 r.

15. თარგმანებისაგან თესალონიკელთა ეპისტოლისა. — ამისთჳს გეველდრები, ოდეს მოგიკვდეს შვილი საყუარელი, ნუ ესრეთ უჯეროდ გოდებ...“ 131 r.—133 r.

შენიშვნა: 1. კრებულს წინ უძღვის: ა. სძლისპირთა ნუსხა 1 r — 2 v; ბ. „ბომნანიებელთათვის“ 3 r — 6 v.

2. კიდეებზე განსხვავებული ხელით მიწერილია: „ღმერთსაჲ წ ჲ კჳპრიანესი...“ 126 v — 132 r (ქვემო კიდეები).

3. დართული აქვს, „ქანანელისათ ს თქმ ლისა...“ 133 rv (ნაკლულია).

მინაწერი: „ამ საღთო წიგნს ეწოდების გამოკრებული ქ ალწ უ ლ თ მ ე ტ ა ფ რ ა ს ი“ 2 v.

832

ძლისპირები. 1918

262 ფ.; 12,5 × 7,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; სათაურები და აბზაცის დასაწყისი ასოები სინგურით; გადამწერი: მგალობელი ექვთიმე კერესელიძე (2 r); 1918 წ. (2 r); დაუწერელია: 111 v. 112 v, 126 v, 133 — 262 r - v; შეძენილია ექვთიმე კერესელიძისაგან 1944 წელს.

[ძ ლ ი ს პ ი რ ე ბ ი]. — „სძლის-პირნი საცისკრონი, ხმა ა, გალობა ა. სასწაულთაჲ იხსნა ერი უფალმან და ზღაჲ მღელვარე სიტყვით განახმო პირველ და დღეს უხრწნელად იშვა ქალწულისაგან, და წარმოიძეს ჩვენ ზეცად ბუნებით სწორი მამისა თანა, რომელსა უგალობთ...“ (3 r — 132 v).

შენიშვნა: საცისკრო სძლისპირთა გარდა მოიპოვება: ა. „სძლისპირნი სამწუხრო უფალო დადად ვყავსა ზედა“, რვა ხმაზე (113 r — 126 r); ბ. „რვაჲ ხმა ფერისცუალებისა“ (127 r — 130 v); გ. „რვაჲ ხმა ნათლისმცემლისა“ (131 r — 132 v).

2. ტექსტს წინ უძღვის: „ეს სძლისპირთა საჯალობელი წიგნი, გადმოვიწერე მგალობელ დ ა ვ ი თ ჯ ი ნ ჭ ა რ ა ძ ი ს სძლისპირთა საგალობელ ხელთნაწერ წიგნიდგან

1918 წელს მკალობელ ექვთიმე კერესელიძეს. მერე შევადარე ჩემ ნოტებზე დაწერილ სძლისპირებზე (რომელზედაც ვფიქრობდი: ხომ არ დაგვირჩა ნოტებზე დაუწერელი მეთქი) და, რომ შევადარე, ამაზე ხუთჯერ უფრო მეტი აღმომჩნდა ნოტებზე დაწერილი სძლისპირთა საგალობელი. ამითი დავრწმუნდი, დავიჯერე მასწავლებელ არისტოვლე ვასილიძე ქუთათელაძის სიტყვა, რომელსაც მეტყოდა მე: „ჩვენ სძლისპირები, ფილიმონ ქორიძის წყალობით, მთლად ნოტებზე დაწერილი გვაქვსო". ექვთიმე კერესელიძე" (2 r — v).

833

საგალობლები ნოტებზე. XX

8 ფ.; 35,5 × 26; სანოტო ქაღალდი; მხედრული ტექსტი; გადამწერი: იღუმენი ექვთიმე კერესელიძე (8 v); [XX ს.]; შეძენილია ექვთიმე კერესელიძისაგან 1944 წ.

[საგალობლები ნოტებზე]. „ძველად საქართველოში საღმრთო მსახურების დროს როგორი კილოთი იტყოდა მთავარდიაკონი, გინა მღვდელი კვერექსებსა და ასმაღლებლებსა და როგორი კილოებით წაიკითხებოდა სახარება, სამოციქულო და საწინასწარმეტყველონი, ყველა ამათი კილოები არის ნოტებზედ დაწერილი. შემდეგი: ა „მცირე კვე[რე]ქსი: მერე და მერმე მშვიდობით უფლისა მიმართ ვილოცოთ..." 1 r v.

ბ. „დიდი კვერექსი: მშვიდობიანი საშვ. ზომით. მშვიდობით უფლისა მიმართ ვილოცოთ..." 1 v — 3 r.

გ. „დიდი კვერექსი: ვსთქვათ ყოველთა. ვსთქვათ ყოველთა ყოვლითა სულითა და ყოვლითა გონებითა ჩვენითა..." 3 v — 4 v.

დ. „დიდი კვერექსი: აღუსრულოთ, აღუსრულოთ სამუშოჲ ვედრება ჩვენი უფალსა..." 5 r v.

ე. „სამოციქულოს კილო: თესალონიკელთა მიმართ ეპისტოლე წმიდისა პავლე მოციქულისა საკითხავი..." 6 r v.

ვ. „სახარების კილო (მთავარ დიაკვნისა): აკურთხე, მეუფეო, სიტყვანი კეთილმაუწყებელისა წმიდისა დიდებულისა და ყოველად ქებულისა მოციქულისა და მახარებელისა იოანესი..." 7 r — 8 r

ზ. საწინასწარმეტყველოების კილო: წინასწარმეტყველება ისაიასი საკითხავი..." 8 r v.

შენიშვნა: ხელნაწერში ჩადებულია (22 × 16) ზომის ერთი ფურცელი, რომელზედაც სწერია:

„1941 წ. ჩვენმა დიდმა მამათმთავარმა, სრულიად საქართველოს კატალიკოზმა (!) პატრიარქმა კალისტრატემ თავის ბინაზე მიმიწოდა და, რო ვეახელი, დავალებით მთხოვა და მითხრა: შენ, ექვთიმე კერესელიძეს, იმდედენი(!) ნამუშევარი და იმდენი შრომა და ღვაწლი გაქვს დადებული საქართველოს საეკლესიო ნოტების საგალობლებზე და სიმღერებზედაც, რომელიც დასწერეთ საკუთარის თქვენის ხარჯით. ამ კეთილი საქმისათვის როგორც მე, ისე ყველა საქართველოს ერი დიდი მოხარული ვართ ამ ხსენებულ დიდებულ საქმის მოგვარებისათვის. მოხარული ვარ კიდე მასზე, რომ ეგ შენი ნაშრომი საქართ. მუზეუმში გაქვს დაცული და შენახული.

ახლა ვხედავ, რომ დროთა ვითარებისა გამო საქართველოში, — მონასტრებში და ეკლესიებში, — თანდათან ისპობა სამღთო მსახურების კვერექსებიც. ამიტომ გთხოვ, რომ არ დაიკარგოს და დასწერო ნოტებზე სამღთო მსახურების დროს სათქმელი კვერექსები, მცირე და დიდნი, მასთან ასმაღლებლები სახარებისა და სამოციქულოს კილოები და საწინასწარმეტყველოს კილოები, თუ როგორც ძველად ჩვენში სრულდებოდაო.

პატრიარქის კალისტრატე[ს] დავალების ამსრულებელი იღ. ევთიმე კერესელიძე.

იხილე შემდეგი.

ეს წიგნიც სხვა დიდ წიგნებთან ინახებოდეს".

834

ცხოვრება ანდრეა პირველწოდებულისა. XX

57 ფ.; 18,2×13,8; ქაღალდი; ქაღალდისავე მოწითალო ყდა; მხედრული; [XX]; დაუწერელია: 54 v — 57 v; შეძენილია ექვთიმე კერესელიძისაგან 1944 წ.

„ცხოვრება წმიდისა დიდებულისა და ყოვლად ქებულის მოციქულის ანდრეა პირველ წოდებულისა. — მსურს და მოწადინე ვარ, თორმეტ მოციქულთა შორის პირველ მოციქულს და უდიდესად წოდებულ ანდ-რეას ქება შევასხა..." 1 r — 54 r.

შენიშვნა: ხელნაწერს აქვს თავფურცელი შემდეგი წარწერით: „ცხოვრება წმ. დიდებულისა და ყოვლად ქებულისა მოციქულისა ანდრეა პირველ წოდებულისა, ქართულიდამ გადმოღებული. პირველი გამოცემა იოსებ ლეჟავას მიერ 1903, სტამბა ა. ვ. ქუთათელაძისა, ნიკოლოზის ქ. № 21".

მინაწერი: „Дозволяется напечатать, прот. Г. Хелидзе, 12 окт. 1903., Тифлис" 54 v.

835

კრებული. 1895

29 ფ.; 26,5 × 21; ქაღალდი; მუყაოს კოლენკორგადაკრული ყდა; მხედრული, დასწყისი ასოები მთავრულად, სათაურები წითელ-მელნით; გადამწერი: პიმენ მონახონი (17 r); გადაწერის ადგილი: ათონი (17 v); 1895 წ. (7 r, 17 r, 24 v, 29 v); შეძენილია ექვთიმე კერესელიძისაგან 1944 წ.

1. „თვესა დეკემბერსა 25, ნეტარისა იოანე ხუცისა დამონა ზონისა დ[ა]მასკელისა საკითხავი, თქმული ყოვლად ქებულისა შობისათვის უფლისა ჩუენის იესო ქრისტესა, რომლისა სიტყუათა დასაწყისად წერილ-არს უწყებათაგან პირველთა, გ. მ! — რაჟამს ზაფხული მოწყოს, ყოვლისა სოფლისა ნივთნი კუალად განახლებად მოიქცევიან..." 1 r — 7 r.

2. „თქმული ნეტარისა მამისა ჩუენისა გიორგი ნიკომიმელ (!) მთავარეპისკოპოსისაჲ ცხოველს-მყოფელისა ჯუარისთვის უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესა, რომელი-ესე იჯითხების დიდსა პარასკევსა. — მაღალსა და აღმატებულსა სახიერებასა აღიწია ქადაგებაჲ იგი სახარებისაჲ..." 8 r — 17 r.

3. „საკითხავი, თქმული წმიდის მამისა ჩუენისა ეპიფანე კვიპრელ მთავარეპისკოპოზისა საღთოთა ჯროცთა უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტესა დაფლვისათვის, იოსებისთვის, არიმათელიისა დინიკოდიმოსისთვის, და ჯუჯოხეთს შთასლვისათვის უფლისა შემდგომად განმაცხოველებელისა ვნებისა მისისა, რომელი-, ესე იჯითხვის დიდსა შაბა-

თსა, გ. მ! — რაჲ არს ესე დღეს დუმილი მრავალი ქვეყანასა ზედა და მყუდროებაჲ მრავალი...“.

4. „წიგნი, რომელი დაწერა იოსებ არიმათიელმან, მოწაფემან უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესა, აღშენებისათვის ეკკლესიისა, რომელ-იგი პირველ აღეშენა ლუდს (!) შინა ქალაქსა წმიდისა დედოფლისა ჩუმნისა ღთისმშობელისა მარადის ქალწულისა მარიამისსა, გ. მ! — მეათცხრამეტესა წელსა მეფობასა ტიბერიის კეისრისა ჰრომთა მეფობისასა...“ 25 r — 29 r.

ანდერძები: 1. „ესე საღმრთო მოთხრობა შობისა უფლისა და მაცხოვრისა ჩვენისა იესო ქრისტესი გადმოვწერე უღირსმა ჴმონაზომა (!) (ან) ივერო-მონაზონ[ა]რის დედა წიგნისაგან, ოივანე ღ[ა]თისმეტყველის სავანეში, 1895 წელსა, თებერვლის 18 დღესა, და როგორც დედა წიგნში იყო ასომთავრული და წენტილნი, ეგრეთვე აქ არის დაწერილი და წენტილდასმული.

მთაწმიდა, ათონი, იოანე ღთისმეტყველის სავანე“ 7 r.

2. „დიდებაჲ ღმერთსა სრულმყოფელსა ყოვლისა კეთილისა, ამენ, და დიდებაჲ წ[ა] ღთისმშობელსა.

1895-სა აპრილის 13-სა დღესა, წმიდაჲ იოანე ღთისმეტყველის სავანე წმიდაჲ ათონს, მთაწმიდას, პიმენ მონაზონი.“ 17 r.

3. „წმიდანო მამანო და ძმანო, ლოცვა ყავთ გლახაკისა გიორგისთვის, რომელმან ესე წ[ა] საკითხავი ბერძულისაგან ვთარგმნე, რათა ლოცვითა თქუენითა ყოს ღმერთმან შენდობაჲ აღრაცხეთსა ცოდვათა ჩემთა. და წენტილსა ჩუმნსა ნუ შესცავლებთ და ჩემ გლახაკისა ხირაკლისთვისცა (!) ლოცვა ყავთ“ 24 v.

4, „მთა წმიდაჲ, ათონი, იოანე ღ[ა]თისმეტყველის სავანე, პიმენ მონაზონი, 1895-სა, ივნისის 13-დღესა“ 29 r.

„ესე საუფლონი მეტროპაპასიანი არს გადმოწერილი იერო-მონასტრის აღმაშენებელის, ღირსისა მამისა ჩუმნისა გიორგი მთაწმიდელის თარგნილი(!) დედა წიგნისაგან ბერი-მონაზონი პიმენასა, 1895-სა წელსა, მაისის ოცსა დღესა“ 29 v.

მინაწერი: „ეგე სახედ ეწერა დედა წიგნის ბოლოშიდ, ვითარცა აქ წერია. ხუცურად, და არა თუ მე დავსწერე, ნუ იყოფინ! და ეს გიორგი არის იერო-მონასტრის აღმაშენებელი, სახელწოდებული გიორგი მთაწმიდელი პ. მ[ა]ნი ი. ღ. მ. ს[ა]ნე, 1895 წლის მაისის ორსა დღესა“ 24 v.

836

გერმანე ხუცეს-მონაზონი. სწავლება მოწაფისა. XIX

43 ფ.; 17×11,5; მომწვანო ფერის ქაღალდი; დახიანებული, ნაკლული, მუყაოს ყდა; მხედრული, დასაწყისები სინგურით; [XIX ს.]; შეძენილია ექვთიმე კერესელიძისაგან 1944 წ.

1. [გერმანე ხუცეს-მონაზონი. სწავლა, თუ ვითარ მართებს მოძღვარსა სწავლება მოწაფისა]. — „მოძ. საუკუნო მას ჰქვიან, რომ მუდამ ყოფილ იყოს და ნიადაგ იყოს...“ 1 r — 43 v.

წყდება: „აგრეთვე ჟამსა მას მირონის კურთხევისასა უნათლავი და ეშმაკეული ეველი იკადრებს ეკკლესიაში დგომასა და თვით უხილავნი ძალნი...“.

შენიშვნა: ეს ხელნაწერი გადმოწერილია ვახტანგ VI-ის მიერ დაბეჭდილი წიგნიდან: „გერმანე ხუცეს-მონაზონი — სწავლა, თუ ვითარ მართებს მოძღვარსა სწავლება მოწაფისა,“ 1711, ტფ.

837

აკათისტო. XIX

48 გვ.; 21,5×16,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული, სათაურები და დასაწყისი სტაყვები და ასოები სინგურით; [XIX ს.]; დაუწერელია: 24—26 და 44—48 გვ.; შეძენილია ექვთიმე კერესელიძისაგან 1944 წ.

1. „აკათისტო წა მთავარ-ანგელოზისა მიხაილისა, კონდაკი ა. — ზესთა აღრჩეულო ზეცისა ძალთა, ერის მთავრად და კაცთა ნათესავისა თანამდგომელად, აჰა ესერა შენ მიერ ხსნილნი განსაცდელთაგან სამადლობელსა გალობასა შევსწირავთ შენდა...“ 1—23 გვ.

2. „აკათისტო წისა დიდებულისა წწ ყლისა, წინამორბედისა და ნათლისმცემელისა უფლისა იოანნესი, კონდაკი ა. — ზესთა გამორჩეულო, ძველი წლიდგან წინამორბედად-და ნაოლის-მცემელად ქვეყნის მაცხოვრისა ქრს ღთსა ღთქებული იოანნე, ვადიდებთ მადიდებელსა შენსა უფალსა და ქებასა შევსწირავთ შენდა...“ 27—43 გვ.

838

კრებული. 1846

45 ფ.; 21×17,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; გადამწერი: დავით ციციანოვი (31 v); 1846 წ. (31 v); დაუწერელია: 31 r v, 42 v — 45 v; შეძენილია ექვთიმე კერესელიძისაგან 1944 წ.

1. „თუმსა აგვისტოსა **იე**, მიცუალება ყოვლად წმიდისა ღმრთისმშობელისა, თქმული წმიდისა მამისა ჩუნისა ვასილი კესარიელისა. — რამამს-იგი სულისაგან წმიდისა ეუწყა ღმრთისმშობელსა ჟამი განსულისა თჳსისა ამიერ სოფლით, მაშინ მხიარულ იქმნა სიბრძნითა საღმრთოთა და ღმობიერად აღიესო სიყუარულითა საუკუნოჲსა ცხოვრებისათა. რომელ-არს დაუსრულებელი დიდებაჲ ზესთა სუფევისა, რომლისაცა დამკვიდრებად იყო. და ვითარმცა არა ესრეთ იყო, რამეთუ ღმრთისა დედაჲ არს შესავედრებელი ქრისტეანობისა...“ 1 r — 31 r.

2. „ცხოვრება წმიდისა ქალწულ-მოწამისა ბარბარასი. — მეფობასა რომაელთა კეისრისა მაქსიმიანესასა იყო აღმოსავლეთსა კაცი ვინმე ახნაური, მიდარი (!) და ჩინებული, სახელით დიოსკორე...“ 33 r — 40 v:

3. „მოთხრობა ღირსისა თეოდორე სოლელისა. — სერბიის ქუეყანასა, რომელსაცა უწოდებენ დღეს ბულღარად. ქალაქსა მის სოფელსა იყო კაცი ერთი, რომლისა სახელი იყო თეოდორე. და იყო კაცი იგი ესეოდენ უმეცარ, რამეთუ არცაღა თუ ჟამსა ცხოურებისა თჳსისასა შესრულ-იყო ეკკლესიად...“ 41 r — 42 r.

ანდერძი: „აღწერილ არს წელითა თავადის დავით ევსტათისძის ციციანოვისათა წელსა 1846-სა იანუარის კდ, თავადი დავით ციციშვილი“ 31 v.

839

სწავლა ზოსიმესი. XIX

78 ფ.; 21,7×12,5; ქაღალდი; მუყაოს კოლენკორგადაკრული ყდა; მხედრული; [XIX]; შეძენილია ექვთიმე კერესელიძისაგან 1944 წ.

„სწავლა წმიდისა მამისა ჩვენისა ზოსიმესი. — ნეტარმან მამამან ზოსიმე გამოისახა სასწაული ჯვარისა პირსა თვისსა და იტყოდა ესრეთ: განკაცნა რა ქრისტე ღმერთი ჩვენი, დაუსაბამო იგი სიტყვა მამისა, ესოდენი მადლი მოსცა მორწმუნეთა მისთა...“

(1 v — ქვემო ყდის შიდა გვ.).

840

ექ. კერესელიძე. ქართულ საეკლესიო საგალობლების ნოტებზე გადაღების ისტორია. 1936

136 გვ., 20,3 × 14,5; ქაღალდი; მუყაოს კოლენკორგადაკრული ყდა; მხედრული; ავტორი: ექვთიმე კერესელიძე; 1936 წ. 18-თებერვალი (113 გვ.); დაუწერელია: 122 — 135 გვ.; შეძენილია ექვთიმე კერესელიძისაგან 1944 წ.

„ისტორია ქართულ საეკლესიო საგალობლების ნოტებზე გადაღებისა. — 1882 წელს თბილისის ქალაქში სცხოვრობდა მაქსიმე როსტომისძე ზარაძე...“ 1 — 113 გვ.

შენიშვნა: 1. ტექსტს ერთვის ავტორის მიერ საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმთან 1941 წლის 22 მარტის თარიღით დადებული ხელშეკრულების პირი (ავტორისავე ხელით გადაწერილი).

2. ტექსტში, მე-5 გვ. ჩაკრულია: „წესდებანი საღმრთო წიგნთ საკითხავად დაარსებულის კაბინეთისა“. (წესდება მოიცავს 11 ნაბეჭდ გვერდს).

841

სამზარეულოსა და საღებავების წიგნი. XX

58 ფ.; 22×17; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; ნაკლული; მხედრული; [XX ს.]; დაუწერელია: 2 r, 12 v, 37 r, 38 r —40 v; შეძენილია ექვთიმე კერესელიძისაგან 1944 წ.

„[სამზარეულოს და საღებავების წიგნი]. დროება გაკეთება.— მოიტანე ორი მუჭა ხბელი [. . . .] სვია, შუათანა ქვაბში მოხარშე...“ 2 v— 58 v.

შენიშვნა: ტექსტს წინ დართული აჰქვს „სარჩევი“.

842

სჯულის კანონი. XIX

94 ფ.; 20×17; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული, სათაურები და დასაწყისი ასოები სინგურით; თავკაზმულობა (1 r, 74 v); [XIX ს.]; დაუწერელია 82 v — 83 v; შეძენილია ივ. კერესელიძისაგან.

1. „წესი და განგება და სჯული კანონი მეექვსისა კრებისანი ას სამეოცდარვათა წ'ათა მაწათა, რომელნი შეკრბეს კოსტანტინუპოლის, ახალსა შინა რომსა, კოსტანტინე ღ'თის მსახურისა მეფისა ზე. ძის წულისა ირაკლი მეფისა... თავი ა. — დიდმან ამან და ყოველთა ქალაქთა და სოფელთაგან ნებითა და მადლითა..." 1 r — 48 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტი შეიცავს 100 თავს.

2. წინ უძღვის განმარტება მთარგმნელის ეკვთიმე მთაწმინდელისა 1r—2r.

2. „კანონნი შეცოდებულთანი, აღწერილნი ნეტარისა მამისა ჩვენისა იოანეს მიერ, კოსტანტინუპოლელ მთავარეპისკოპოსისა, რომელსა მმარხველ ეწოდა. — აწ უკუე შეწევნითა და წინამძღოლებითა სახიერისა ღ'თისა და მაცხოვრისა ჩვენისათა ვიწყო სიტყვად წინამდებარეთა ამისთჳს სიტყვისა, და პირველად ვსთქვა რიცხვი და განყოფილება ცოდვათა ბუნებითთა და გარეშე ბუნებისათა..." 48 r — 56 v.

შენიშვნა: ტექსტს წინ უძღვის განმარტება: „ბუნებულ იყვენ, ვითარმედ ესე ნეტარი იოანე მმარხველი უკანასკნელ იყო უფროს ყოველთა მათ, რომელთა სჯულის კანონისა წესნი აღსწერენეს..." 48 r — 52 r.

3. „კანონნი შეცოდებულთანი, განწესებულნი ნეტარისა მამისა ჩვენისა იოანე მმარხველისა მიერ, კოსტანტინუპოლელ პატრიარხისა. — უკუეთუ ვისმე შეემთხვიენენ ბუნებითნი ცოდვანი..." 56 v — 70 r.

4. „კანონნი დ ღ ი თ ი-დ ღ ე თ ა ც თ მ ა თ ა ნ ი, ვითარცა წმიდამან მამამან ჩუენმან ვასილი განაწესა. — პირველი მოსლვა გულს-სიტყვისა, რომელი მოუხდის და გონებამან მსწრაფლ განიოტოს..." 70 r—72 v.

შენიშვნა: სჯულის კანონის ტექსტს დართული აქვს: ა. „ხანდუკი წიგნისა ამის" 73 r — 74 r.

ბ. „ქორწინებისა თავისათჳს..." 74 v — 93 v.

ანდერძი: „რომელნიცა ამას სჯულის კანონსა იკითხვიდეთ, ლოცვასა მომიხსენეთ გლახაკი ევთიმი, რომელმან ესე ბერძულოისაგან ქართულად, ამინ" 72 v.

843 ა

საუკუნო კალენდარი ანუ სამარადისო პასქალიონი. 1924

208 ფ.; 29×20,5; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; შემდგენელი და დამწერი: იოანე ზედაზნი[ს] მონასტრის იღ-ნი ევთიმე; 1924 წ. (1 გვ.); დაწერილია: 392 — 417 გვ; შეძენილია ივანე კერესელიძისაგან 1944 წ.

„საუკუნო კალენდარი ანუ სამარადისო პასქალიონი. — არის შემდგარი მზისა და მთვარის მოქცევებითა, გინა ბრუნვითა, ვინადგან მთვარე ბრუნავს 19 წლის განმავლობაში და მზე ბრუნავს 28 წლის განმავლობაში..." 1 r — 195 r.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ დართული აქვს თავფურცელი წარწერით:

„საუკუნო კალენდარი პირველი შედგენილი და გამოცემული არის ტფილისის კალოუბნის ეკლესიის მღვდლის გაბრიელ სოფრომაძისაგან“ 1880 წ.

„თუმცა მწრომელი მოკვდების, ნაშრომი ხსოვად დაშთებისო“.

კეთილ მოღვაწეო მწრომელო! საუკუნოდ იყავნ ხსენება შენი.

მეორე ავტორი, ამ საუკუნო კალენდრისა შემდგენელი, შემავსებელი და სრულმყოფელი, წვ. იოანე ზედაძნი[ს] მონასტრის იღ-ნი ევთიმე 1924 წ.“

2. ტექსტს ბოლოს დართული აქვს ნაბეჭდი პასქალიის (15 — 50 გვ.) ცხრილები, რომლებიც ამოღებულია გაბრიელ სოფრომაძის საუკუნო კალენდრიდან.

3. დართული აქვს აგრეთვე „ყოველ დღე მთვარის გამოსაცნობი ცხრილი“ 2 ფ.

ანდერძი: „შემდგენელი, დამწერელი ამ კალენდრისა იღუმენი ზედაძნის მონასტრის ევთიმე კერესელიძე“. 1944 წ.5/V- 195 ც.

843 ბ

კრებული. 1897

45 ფ.: 25×20; ქაღალდი: უყდრო; მხედრული, სათაურები სინგურით; გადამწერი: პიმენ ბერმონაზონი (26 v); 1897 წ. (26 v, 32 v, 39 r, 45 v); შეძენილია ივანე კერესელიძისაგან 1944 წ.

1. „თვესა დეკემბერსა, ჴსენება წმიდათა მოციქულთა პეტრესი და პავლესი ჰრომეს შინა. უწინარე რვისა დღისა ვარდობისა, წამებაჲ პეტრესი. — ხოლო ნეტარი პეტრე ჰრომეს შინა იხარებდ[ა] უფლისა მიმართ ძმათა თანა და მადლობდა ღმერთსა...“ 1 r — 4 r.

2. წამება წმიდისა ჰავლე მოციქულისა ჰრომს შინა. — მოელოდა ჰრომს შინა პავლეს, ლუკა გალატიჲთ მოსრულ იყო...“ 4 r — 6 v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „მთაწმიდა ათონს, ახალ ივერო-ქართველთ იოვანე ღუთისმეტყველის სავანეში ბ. მონანი (!) ანრი. დიდი ივეროს მონასტრის ძველი მამათა მწერლობის დედა წიგნისაგან“ 6 v“.

3. „წამება წმიდათა და ყოვლად ქებულთა მოციქულთა პეტრესი და პავლესი ჰრომს შინა ნერონის მიერ კეისრისა. — და იყო, რაჟამს მოვიდა პავლე ღამდუმელით ჰალაკით და უნდა მოსლვაჲ იტალიად...“ 7 r — 16 v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოსაა: „დიდი ივეროს მონასტრის ძველი მამათა მწერლობის დედა წიგნისაგან“ 16 v.

4. „ცხოვრებაჲ წმიდისა დიონოსისი, ეპისკოპოსისა, რომელი იყო ძესკრატისი მთავარი ათენელთაჲ, რომელსა ეწოდა ქალაქი ბრძენთაჲ — გვითხრობდა თავისა თვისისათვის ნეტარი დიონოსიოს...“ 17 r — 26 v.

შენიშვნა: „დიდი ივეროს მონასტრის ძველი მამათა მწერლობის დედა წიგნისაგან გადმოწერილი, მთაწმიდა ათონს შინა, ახალ ივერო-ქართველთა იოანე ღუთისმეტყველის სავანეში, ცოდვილისა ბერმონაზონის პიმენის მიერ 1897-სა წ-სა, თვესა ოქტომბერსა მე-18 დღესა “ 26 v.

5. „თვესა მარტსა, მეოცესა დღესა, წამება წმიდისა მიქელისი, რომელი იყო ლაოდიკიელთა ეპისკოპოსი. — გვითხრობდა ამბა ბასილი მღუდელი საბაწმიდელი, კაცი საკვირველი და სასწაულთა მხილველი...“ 27 r — 32 v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოსაა: 1. „მთა წ‹ა ათონი ი. ღ. მსა პ. მო. 1897 სკ‹დბრის 10 დღესა დიდი იერო-მონასტრის ძველი მწერლობის დედა წიგნისაგან, ბერმონზაზნი პიმენ".

3. „ტოჩკის და ზაპიატის მაგიერ ხაზგასმული იყო და მეც ეგრეთ ვყავ".

4. „უკეთუ გნებავსთ და ინებებთ დაბეჭდვას, არის სხვებიც საუცხო(!), მოსაწონი ცხოვრებები მღუდელ-მთავართა და მოწამეთა: ნიკოლოზის ცხოვრება და საკვირველთმოქმ[მ]ედება, ეგრეთვე ვასილის დიდისა, პეტრე ათონელისა, თეოდორე სტრატილატისა, ევსევგნიოს მოწამისა, გორდიანე მეფის და მეუღლისა მისისა მოკვეთა და წამება შვილისაგან თვისისა. ღირსისა ეფროსინეს ცხოვრება, მელანია ჭრომაელის ცხოვრება და სხვა.

1897-სა წელსა სკ‹დებრის 24-ს დღესა ბ. მონოზანი" 32 v.

6. „თვესა იანვარსა ით, ცხოვრებაჲ და წამებაჲ წმიდისა ანტონი რაჟაბისი, რომელი-იგი ჰმონებდა წჯულსა ისმაიტელთასა და მერმე იქმნა ქრისტეს მოწამე კეთილითა აღსარებითა და მართლთა სარწმუნოებითა. — კურთხეულ არს უფალი იესო ქრისტე, ღმერთი ჩემი, რომელმან მაუწყა მე გზაჲ იგი ჭეშმარიტებისაჲ..." 33 r — 39 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტის ბოლოსაა: „დიდი იერუსის მონასტრის ძველი მამათა მწერლობისა დედა წიგნისაგან გადმოწერილი მთა წ‹ა ათონს შინა, იღს, მ‹ე, სა‹ვაბ‹ე მ‹რ, პ. 1897 თვესა ოჯ. 28-დღესა" 39 r.

2. ცხოვრება გამოცემულია იოსებ ყიფშიძის მიერ: Христианский Востокъ.. т. II, вып. 1 С. Петербургъ, 1913 г., 54 — 104 стр.

7. „თვესა ფებერვალსა იზ, სახსენებელი წმიდისა ევფროსინესი, ცხოვრებაჲ და სიმხნე მისი. — იყო ვინმე ალექსანდრიას კაცი ახნაური და სახ[ელი მისი პანფნოტი..." 40 r — 45 v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოსაა: „დიდი იერუს-მონასტრის დედა წიგნისაგან, მთა წმინდა, ათონი, 1897 წელსა, მარტის ცხრასა დღესა" 45 v.

844

ვახტანგ VI. სამართლის წიგნი. 1801

66 ფ.; 21,5 × 15,5; ქაღალდი; ტყავის ტიფრული ყდა: მხედრული, სათაურები და მუხლის დასაწყისი სიტყვები სინგურით; გადამწერი: ხუცესი სვიმონ; 1801 წ. იანვარი (66 r);

[ვახტანგ VI. სამართლის წიგნი]. — „ქ. მყოფისა უმყოფისა, არსისა უარსისა და მაარსისა მქენი, არა თუ ღირსად და შეძლებისა ჩემისაებრ მქებელი და მმონებელი, უდებად მქონე მპოვნელ ვიქმენ, ვითარცა მეფენი დღითი-დღე მრეველნი ჴელთა მარგალიტთა შინა, და პოებენ მძივთა რათამე..." 1 r — 58 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი შეიცავს 263 მუხლს.

2. სამართლის წიგნს დართული აქვს: „საძიებელი წიგნისა ამის სასამართლისა" 59 r — 66 r.

ანდერძი: „აღესრულა ძალითა ღ‹რისათა. ღ‹რთ მოახმაროს პატრონს, და ვინც კაი სამართალი გააჩინო, ცოდვილს ხუცეს სვიმონს შრომისათვის შენდობას უბრძანებდით, ქ‹ეს აქეთ ჩყა, თ‹ესა იანვარს" (66 r).

ეროვნული ბიბლიოთეკა

845

საგალობელთა კრებული. XVIII

237 ფ.; 15,5 × 11; ქაღალდი; ტყავდადარული ტეიფრული ყდა, ზემო ყდა მოცილებული აქვს; მხედრული, დასაწყისები და მთავრული ასოები სინგურით, გადამწერი : ამბროსი ნეკრესელი; [XVIII ს.]; დაუწერელია: 1 v, 4 v, 9 v, 11 v, 12 r v, 33 v. 34 r, 40 r, 44 r v, 62 — 63 r v, 75 r v, 109 v, 127 v, 135 v, 179 r, 184 v, 199 v, 218 r — 221 v, 224 r v, 233 r, 236 r, 238 r v; შეძენილია 1945 წ. ნატალია საყვარელიძისაგან.

1. [საგალობელები]. „ოკდომბერს ჳ, ჰმა გ. მოციქულო, წმიდაო თომა, ეუდრე მოწყალესა ღერთსა, რათა ცოდვათა შენდობა მოგვანიჭოს და სულთა ჩ~ნთა დიდი წყალობა...“ 2 r — 4 r.

შენიშვნა: 3 v-ზე დავით გარეჯელის სახელზე დაწერილია „ოხითა“, რომლის ბოლოს მიწერილია „ამბროსი წილკნელი“.

2. [აღდგომის საგალობლები]. „დიდსა პარასკევსა ცისკრად. ორ-ორ გზის ვიტყვით ყოველსავე. გიხაროდენ ღ~ისმშობელო, ჰგ ბ. ქ~დით, აღვიდეთ. საცნობელნი ჩნ~ნი, მ~ მორწმუნენო...“ 5 r — 9 r.

3. „აგვისტოს ჳ, დიდება რვა ჰმათა, ჰმა ა. უფალო მოხედენ. უპირატესი მზისა და მთიებისა ქრისტე, მეუფე, ჯორციელად გამოჩნდა...“ 10 r — 11 r.

4. „გალობა ა. სძლისპირი. — აღაღე ბირი და აღავსე იგი მადლითა...“ 13 r — 16 v.

5. „ცისკრად დიდსა ხუთშაბათსა გალობა, თქმული უფლისა კოზმაინისა, სძლისპირი ბ გზის, ჰმა ჳ. გალობა ა. სძლისპირი. ზ~ჱ მეწ. მოკუთილი ჰკუსთს მეწამულსა...“ 17 r — 19 v.

6. [რვა ხმათა დასაწყისები] „ჰმა ა. სამწუხრონი ლოცვანი ჩვენნი შეიწირენ, წმიდაო უფალო, და მოგვმადლე ჩვენ მოტევება...“ 20 v.

7. „ოხითა აღდგომისა და იბაკო. — ქ~ჱ პირველი, უწყების ოხითა, იბაკო მსგეფსისა. — რაჟამს ღიდი იგი დაბეჭდულ იყო ჰურიათა მიერ...“ 21 r — 25r.

8. „დიდება კვირაძალისა. — პირველის ჰმისა თჳთზე, დიდება კვირიაკესა მწუხრად. — ყოველისა სოფლისა დიდებასა...“ 25 v — 29 v.

9. „აღსავალნი ანბანთაგან. — პირველისა ჰმისა აღსავალი. წ~წყლი იჭსენ, ჭირსა ჩემსა შეისმინე...“ 29 v — 39 v.

10. „იაკოსი მსგეფსისა, იბაკო, ჰმა დ გ~ი. წმიდათა თანა განუსვენე, ქრისტე, სულსა მონათა შენთასა...“ 40 v — 43 v.

11. „ოხითა იბაკონი სრულიად მსგეფსისა. — კვირას მწუხრად, ოხითა, ჰმა ი. — ზეცის მჳედრობათა, მთავარ-ანგელოსნო...“ 45 r — 47 v.

12. „ოხითა, იბაკო მარხვანთა. იწყებოს ოხითა, იბაკო, ორმეოცთა მარხვათანი მეზეერისა და ფარისეველის კვირიაკესა, იბაკო, ჰმა დ. — ვეღარტოდეთ ფარისეველისა მის სიმაღლესა...“ 48 r — 61 v.

13. „სეკდენბერს რვასა. შობა ქერაბინთა და სერაბინთა უფწმიდესისა ქალწულის მარიამისა. — მწუხრად ოხითა, ჰმა ა. შობამან შენმან, ღ~თისმშობელო...“ 64 r — 74 v.

14. „ჯვარის ამაღლებისა, სეკდენბერს **იდ**, წმიდასა და ცხოველს-მყოფელსა ჯვარის ამაღლებასა მწუხრად, შემდგომად დასდებელისა. — დიდებაჲ, ჴმა **ბ**. მდინარე. მოვედით დღეს ყოველნი ტომნი...“ 76 r — 82 r.

15. „ნოენბერსა **კა**, ტაძრად მიყვანება ყოველად წმიდისა ღ̃თისმშობელისა. შემდგომად დასდებელისა, დიდება, აწ და, ჴმა **ზ**. — ედემი; შემდგომად შობისა მას შენისა...“ 82 v — 94 v.

16. „დეკენბერს კე, შობასა უფლისა. შემდგომად დასდებელისა [დ]იდება აწ და, ჴმა **ბ**. პირველითგან იყო. — ერთმთავრობასა მას აგვისტოსისა ქ̃ყანასა ზედა...“ 95 v — 102 v.

17. „თვესა იანვარსა **ა**, წინადაცვეთასა უფლისა და წმიდისა ვ ა ს ი ლ ი ს ა. შემდგომად დასდებელისა დიდებაჲ აწ და, ედემი, **სიბრძნის ტრფიალ** იქმენ, წმიდაო...“ 103 v — 109 r.

18. „ნათლისღება უფლისა. შემდგომად დასდებელისა დიდება, აწ და, ჴმა **ბ**. რომელი იშვა მამისაგან. — მოუდრიკე დღეს თავი წინამორბედსა...“ 110 r — 118 v.

19. „თებერვალსა **ბ**, მიგება უფლისა ჩვენისა იესუ ქრისტესი. შემდგომად დასდებელისა დიდება, აწ და, მდინარენი, ძველი დღეთ, რომელმან მოსეს სჯული მოსცა...“ 119 r — 122 v.

20. „მარტსა **კე**, ხარება წმიდისა ღ̃თისმშობელისა. შემდგომად დასდებელისა დიდება აწ და, ჴმა **ვ**. მოივლინა დღეს გაბრიელ ზეცით გარდამო...“ 123 r — 127 r.

21. „აგვისტოს **ვ**, ფერისცვალება უფლისა. მწუხრად, შემდგომად დასდებელისა, დიდებაჲ აწ-ჲ, ჴმა **ე**. სიბრძნე, წინასწარ მომასწავებელად...“ 128 r,— 135 r.

22. „აგვისტოს **იე**, მიცვალებასა ღთისმშობელისასა. მწუხრად. — [დ]იდება, [ჴ]მა **გ**, [მ]ოვაბძვიდეთ, ყოველად წმიდაჲ ქალწული...“ 136 r — 144 v.

23. „კვირიაკესა ბაიაობისასა ცისკრად. პირველ ფსალმუნებისა წარდგომა, მჴდომარე. — რტოებითა საცნაურად განწმედილნი სულითა...“ 145 r — 149 v.

24. „ორშაბათსა ცისკრად დიდსა ვნებათასა. შემდგომად **გ** ფსალმუნებისა წარდგომა, ჴ-ჲ **ზ**, მჴდომარე. — საღთოთა ვნებათა დასაბამით ბრწყინავს...“ 149 v — 153 r.

25. „ წმიდასა და დიდსა შაბათსა ცისკრად, შემდგომად მეექვსისა გალობისა — იბაკო, ჴმა **ზ**, მჴდომარე. — რომელმან დაჴშნა უფსკრულნი...“ 153 v — 154 r.

26. „იწყების დიდსა და ბრწყინვალესა კვირიაკესა პასექისასა, ცისკრად — გალობა, ჴმა **ა**, სძლისპირი. აღდგომისა დღე არს. განბრწყინდებოდეთ აწ, ერონი...“ 154 v — 158 r.

27. „ოთხშაბათსა მწუხრად ამაღლებასა უფლისა, დიდება აწ და, მდინარენი. მაშულთა წიაღთაგან არა განეშორე...“ 158 v — 167 v.

28. „მეერგასესა დღესა მოსლვასა სულისა წმიდისასა, მწუხრად, შემდგომად დასდებლისა დიდება, აწ და, ჴმა **ე**, **სიბრძნე**. — მოვედით, ერონი...“ 168 r — 174 v.

29. „ტაბიკონისაებრი წესი. იუწყეთ მოწესეთა ეკკლესიისათა, ვითარმედ კატავასია ყოველთა საუფლოთა დღესასწაულთა...“ 174 v — 184 r.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

30. „ათორმეტთა თთვეთა ოხითა იბაკონი ამორჩევით აღწერილნი დღეთა პატიო[ს]ანთა. — სეკდენბერსა ახლისა წელიწდისა, ოხითა ინდიკტიონისა, ჴმა ბ. — ყოველისა დაბადებულისა შემოქმედო...“ 185 r — 200 v.

31. „გალობა ყოველთა წმიდათა, რომელნი მოატყუიან რიცხვსა ყოველთა წესთასა წესისაებრ ტჳბიკონისა. თვესა სეკდენბერსა აქუს დღე ლ, დღეთა აქუს ჟამი იბ და ღამეთა ,იბ, ჴმა დ გრ. ზღვა მეწყალული, უგალობდეთსა.— ჟამთა და წელთა ჴელმწიფებითა ღმერთ-მთავრობით მოქმედო უფალო... 201 r.

32. „წმიდათა დიდთა ორმეოცსა, მესამესა კვირიაკესა ჯ[ო]ის თაყუანისცემისასა, შაბათს, მცირე მწუხრად დასდებელი, ჴმა ვ, ანგელოსთა დღეს. — დღეს ანგელოსთა მეუდრობასა უპყრიეს ლახვარი...“, 213 r — 217 v.

33. საგალობელთა ნუსხა 222 r — 223 v.

34. „გალობა პირველი, თქმული წ[უ]ყლისა მოსესი, რომელმან დაანთქა ფარაო ზღუასა და თქვა გალობა ესე, უგ[უ]რბსი. — უგალობდით უფალსა, რამეთუ დიდებით დიდებულ არს...“ 225 r — 230 r.

35. „იბაკო, ჴ[ა] გ. ქადაგსა სინანულისასა ცოდვილთა მომწოდებელისა...“ 230 v — 232 v.

36. „ჟამნობა ბრწყინვალისა შვიდეულისა, კ[ხს ღ]მერთი ჩ[ე]ნი, ქრისტე აღდგა გ. — აღდგომა ქრისტესი ვიხილეთ...“ 233 v — 234 r.

37. [კურთხევანის ფრაგმენტი] „კურთხევა განკსნასა ჴორცისასა, აღდგომასა, — კურთხეულ არს, ქრისტე აღდგა გ, უფლისა მიმართ...“ 234 v — 235 v.

შენიშვნა: ფრაგმენტში დაცულია: კურთხევა მარილისა (234 v); კურთხევა ყურძნისა (234 v); კურთხევა ყველისა და კვერცხისა (235 r); ლოცვა შეგინებულისა მჭამელსა ზედა (235 r — v).

38. „ქ ე თ ე ვ ა ნ დ ე დ ო ფ ლ ი ს ა „აქებდითი“ ნ ი კ ო ლ ო ზ ტ ფ ი ლ ე ლ ი ს ა. —

ეთეროვნისა სპერასა განსმენილი,
მზის ქვეშე მნათი, მეორე მზე ქართველთა...“
236 v — 237 v.

შენიშვნა: 1. საგალობლებს აქა-იქ აქვს სანოტო ნიშნები.

2. კრებულში თავმოყრილია საგალობლები სხვადასხვა ლიტურგიკული კრებულებიდან.

3. საგალობლებს აქეთ ამბროსი ნეკრესელის მიერ მიწერილი ტიპიკალური ხასიათის შენიშვნები.

მინაწერები: 1. „...არაგვზე და შემდგომად წ ი ლ კ ა ნ, ყოველითურთ ვერანას და ჭშენსა ადგილსა, დავსდეგ ორსა წელსა შიშსა შინა მხოლობით, და შემდგომად შემოვეკრიბენ ყმანი მემკვიდრენი და ხიზანნი და მივეც აქაც თავსა ჩემსა დიდი შრომა, უფალმან ჭშენა, შეძლებისა ჩემისა უმეტესი, რომელ ამას ვიქადი, დაღათუ რიცხვით 40 წელი ვინ მდგარიყო ესოდენსა შრომასს, ოგიც ვერ ძალ-იდებდა. და მე ორასავე ადგილსა შინა — სამწყსოსა და სავმოსა — ვიყავ წელი 15. და შემდგომად რისამე მიზეზით განვჭრი. ავიღე ჴელი და წარმთელ ქალაქად. მიბოძეს მანგლელობა, დავყავ ი წელი. და შემდგომად მიბოძეს ნეკრესელობა, თვესა ოქტომბერსა წელსა 1793 ქ[რ]სა შჲა, და ამიერითგან ნება უფლისაჲ იყავნ“ 1 r. (ამბროსი ნეკრესელის ბიოგრაფიისათვის ეს სანტერესო ცნობა, დღემდის გამოუყენებელია).

2. „ა ნ ტ ო ნ ი ნეტარი და უშიდესი, მამა ჩ[ე]ნი პატრიარხი სამეუფოსა ქალაქისა, სამოციქულოსა კათედრისა მ ც ხ ე თ ი ს ა, ქ ა რ თ ლ ი ს ა, კახეთისა, სამცხე-საათაბაგოსა და ყოველისა საქართველოსა მრავალჟამიერ!“ 20 r.

846

ჟამნი. XVIII

240 ფ.; 9×7; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; ნუსხური, სათაურები და დასაწყისი ასოები სინგურით; [XVII ს.]; დაუწერელია: 40 v, 41 r — v, 125 v, 126 r v, 127 rv, 186 r v, 187 r, 235 — 240 r v; შეძენილია მოსკოვში, მარ. იაკობის ას ზარჟიცკისაგან 1945 წ.

[ჟამნი] „გალობანი შუაღამისანი, რომელმან დაფარა რიანი(!). — ჰი მიუწდომელო ღმერთო, სახიერო, რომელმან გვასწავე ჩ-ნ..." 2 r — 234 v.

შენიშვნა: ჟამნის შედგენილობა: ა. „გალობანი შუაღამისანი..." (2 r — 17 r);

ბ. ლოცვაჲ წ-სა მამისა ჩ-ისა დიდისა ბასილისა სავედრებელი..." 17 r—25 r;

გ. „ლოცვაჲ ესე თქმული წ-სა მამისა ჩვენისა მაკარისა..." 25 r — 39 r;

დ. „ლოცვანი დღისანი ეხ..." 42 r — 49 v;

ე. „განმზადებაჲ და წესი წ-სა ზიარებისა..." 49 v — 87 v (ზიარების ლოცვანში ავტორებად მოხსენებული არიან: სჳმონ მეტაფრასი, იოანე დამასკელი, იოსებ გამომეტყველი, ბასილი დიდი, იოანე ოქროპირი, წმ. კირილე ალექსანდრიელი);

ვ. „იბაკონი წ-სა ღ-სმშობლისანი, რომელსა დაუჯდომელი ეწოდების..." 90 r—125 r;

ზ. „აღდ-გე რ-ჲ ძილისაგან, ესე ლ-ენი ბრძანე, უწინარეს — შუაღამისაჲ..." 128 r—136 r;

თ. „ჟამნი პირველი საცისკრო..." 136 r — 153 r;

ი. „ჟამნი სამგზისა..." 153 r — 155 v;

ია. „ჟამნი ექ-ს ჴმისა..." 156 r — 160 r;

იბ. „ჟამნი ცხრა ჴმისა..." 160 r — 163 v;

იგ. „ჟამნი მწუხრისა..." 167 v — 172 r;

იდ. „ჟამნი დიდის სერობისა..." 172 r —185 v;

იე. „სავედრებელი..." 187 v — 220 v;

ივ. „სძიებელი თვეთა მეტყველებისა". 221 r — 234 v.

მინაწერები: ტექსტისაგან განსხვავებული ხელით—1. „ჭ. ეს დავიწინი მცირის ჟამითურთ დაწერილია ჩხაწ, (!) ხილა ქართულად ქორონიკონი ყოფილა მაშინ ტბეჲ, ალგასა შინა ოსეთისასა, სოფელსა ზრამაგას, მეფისა არჩილის იქ ყოფნაში, 1678" (!) (1 r).

2. „ოკრუამ რომ პანაღია მომიწყედა(!) მინაწერითა, თურამეტი მისხალი იყო. კიდევ სამი მისხალი და სამი ჩეთვერთი იქნება, ოცდაორს მისხალს ჩეთვერთ ნაკლები" 73 v.

გ. „ჭ. სახარებისა ივან არტემოვიჩ წაიღო სამი თუმანი თეთრი, ოცი ფლური და რვა ფლური დასაფერავად, ოცს გარდა სულ ჯუმალი ოცდარვა ფლური და სამი თუმანი" 39 v — 40 r.

847 ა

ვალიანოვსკი — მოხსენება. გადატანილია რუსულ ხელნაწერთა კოლექციაში, Ros. № 348.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

847 ბ

ვალიანოვსკი — მოხსენება გადატანილია რუსულ ხელნაწერთა კოლექციაში, Ros. № 349.

848

კრებული. XVII

271 ფ.; 20×15; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ტვიფრული ყდა; ნუსხური, (სათაურები სინგურით); ხელნაწერს 1-ლ-ზე აქვს სასულიერო პირის ფერადი მინიატურა; [XVII ს.]; გადამწერი: ფილიპე[illegible] (47 ლ); შეძენილია მაქსიმე ბერძნიშვილისაგან 1945 წ. 5. IV.

1. [თეოდოსი განგრელი] „თვესა იანვარსა კა და აგჳსტოსა ოგ, ცხორებაჲ და მოქალაქობაჲ აღსარებისა მართლისა სარწმუნოებისა წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა მაქსიმესი, გვაკურთხენ, უფალო!—მრავლისა ქებისა და ფრიადისა შესხმისა ღირს არიან მოყუარენი ღი˘სნი და მოღვაწენი სათნოებისანი, და თანამდებ არს ყოველი კაცი გალობით და პატივით აღსრულებად სახსენებელსა მათსა...“ 1 r — 32 r.

შენიშვნა: ავტორის ვინაობა გარკვეულია კ. კეკელიძის მიხედვით, „კიმენი“ I, 1918 წ. გვ. 60—103.

2. „სიტყჳს-გებაჲ, რომელი იქმნა შორის წმიდისა მაქსიმესსა და პიროს კოსტანტინეპოლელ პატრიაქისა მწვალებელისა. — ოდეს-ოგი პიროს კოსტანტინეპოლელ პატრიაქი განიდევნა კოსტანტინეპოლით ბოროტთა საქმეთა მისთჳსცა და წარვიდა ჰრომს, მუნ თ˘ე ჰრომისა პაპმან არა შეიწყნარა, და მიერ წარვიდა აფრიკეთს...“ 32 r — 40 v.

3. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩ˘ნისა მაქსიმესა, ნეტარისა თალასე მიმართ ხუცისა და მამასახლისისა მრავალთა მონაზონთასა სიტყჳთათჳს, რომელთა განმარტებაჲ ეთხოა მას ნეტარისა მაქსიმესაგან. — სანატრელსა მონასა ღ˘სა თალასეს, ღირსსა მღდელსა და მწყემსსა პირმეტყუელთა ცხოვართასა, მაქსიმე, გლახაკი მონაზონი, უფლისაჲ მიერ გიკითხავ...“ 41 r — 217 r.

4. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩ˘ისა მაქსიმე აღმსარებელისა, სიტყჳს-გებისათჳს ენებაჲთასა, მიწერილი მამისა თალასეს მიმართ. — შემკობილსა ყოველითა სათნოებითა და მუშაკსა სულიერისა მის ქუეყანისასა, მწყემსსა პირმეტყუელთა ცხოვართასა, მონასა ღ˘ისასა თალასეს, მაქსიმე გლახაკი მონაზონი ო˘ა მიერ გიკითხავ. მშჳდობაჲ შენდა და სიხარული სახელითა ქრისტესითა...“ 217 r — 226 v.

5. „ნეტარისა მამისა ჩ˘ისა მაქსიმესი სწავლა ბრძოლათათჳს სიძჳსათა. — მშობელი სიწმიდისაჲ არს მარხვა...“ 226 v — 228 r.

6. „წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩ˘ნისა მაქსიმესი, სიტყჳს-გებაჲ გულის-სიტ˘ყთა მიმართ სიძჳსათა თავი. — ა. გულის-სიტყჳსა მის მრ˘თ, რომელი აიძულებენ ხედვად პირთა მავნებელთა და განცდად სახეთა აღმზრზენელთა ვნებისათა...“ 228 r — 233 v.

7. საკითხავები: „ვეცხლის მოყვარებისათჳს“ 233 v — 240 v; „მწუხარებისათჳს“ 240 v — 247 v; „მრისხანებისათჳს“ 247 v — 253 r; „მოწყენებისათჳს“ 253 r — 258 v; „ცუდად მზუოობრობისათჳს“ 258 r — 262 v; „ამპარტავნებისათჳს“ 262 v — 271 v.

წყება: „[გ]ულის-სიტყჳსა მის მრ˙თ ამპარტავანისა, რომელი აღამაღლებს...“.

ანდერძი: „უფაღლო იესუ ქრისტე, შემწყნე და წარმომართე საღთო ესე საქმე და წადილი სულისა ჩ˙ნა აღმისრულე სრულობით. ღ˙ო. შეიწყალე ცოდვილი ფილიპე“ (47 r).

მანაწერი: იხ. 269 v.

849

კურთხევანი. XVII

181 ფ.; 21×16; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტკივფრული ხის ყდა, ყუა დახიანებულია ნუსხური, სათაურები სინგურით; [XVII ს.]; შეძენილია 1945 წ.

„კურთხევანი, ახლად თარგმნილი ბერძულისაგან ქართულად.— ლოცვაი დედაკაცსა ზედა მშობიარესა პირველსა დღესაჲ, ო˙ მ˙რთ, მ˙ფო უფაღო, ყოვლისა მპყრობელო, რომელმან განჰკურნენ ყოველნი სენნი და უძლურებანი კაცთანი...“ 7 r—173 v.

შენიშვნა: ა. გარდა აღნიშნული ლოცვისა (7r—8v) კურთხევანში შესულია:

1. ბ. ლოცვაჲ აღბეჭდვასა ყრმისასსა, ოდეს უწოდდეს სახელსა დღესა მერვესა შემდგომად შობისა მისისასა. — ხოლო მერვესა დღესა შემდგომად შობისა მის ყრმისასა, მიიყვანოს ყრმა იგი ამყვანმან ტაძრად და დაადგინოს წინაშე ბჭეთა ტაძრისათა...“ 8 r — 9 r.

2. „გ. ლოცვაჲ დედაკაცსა ზედა მეორემეცესა დღესა შობისასა. — ხოლო მეორემეცესა დღესა კ˙დ მოიყვანონ ყრმა დედითურთ ტაძარსა შინა, ვითა პირველ...“ 9 r — 11 r.

3. დ. ლოცვაჲ დედაკაცსა ზედა, რაჟამს მეცელი წაუხდეს. მო˙წ — კურთხეულ არს ღმერთი.—წ˙ო ღმერთო, მამაო ჩ˙ნა, ˙რ შენი არს, ოხითა, დღისა ლოცვაჲ ესე უფლისაჲ მიმართ. მეუფეო უფალო, ღმერთო ჩ˙ნო, რომელი იწყე წმიდისა ღ˙სმშობელისგან და მარადის ქალწულისა მარიამისა...“ 11 r — 13 r.

4. „ე. ლოცვაჲ დადგრომასა ზედა კათაკმეველთასა. — მღდელმან შემოხსნას სარტყელი, რომელსა ენებოს სანთლისღებაჲ, ფერჩხეშველი და თავშიშველი დაადგინოს აღმოსავლეთით კერძო მახლობ˙დ, პერანგითა ჴელი დაბლად ჩაუშვას...“ 13 r — 17 r.

5. „ვ. ლოცვაჲ წი˙ს ნათლისაჲ ემბაზსა ზედა ყრმითურთ. — მოიღოს მღდელმან სამღდელო შესამოსელი თჳთონ და საბუჟრები, შთაიცვას, და ყოველთა აღანთნენ სანთელნი მღდელმან საკმეველი დააკმიოს...“ 17 r — 23 r.

6. „ზ. ხოლო დღესა მეშვიდესა კ˙დ მოიყვანონ ყრმა იგი ეკლესიად, სადაცა ნათელსღიღო, და მღდელმან შემოსნას სუდარი იგი, რომელი ეშოსოს და სარტყელი და წაჲკითხოს ლოცვაჲ ესე...“ 23 r — 24 v.

7. „თ. ლოცვაჲ აღკუეცასა ყრმისა˙სა. — მ˙ვნ, უ˙ ღ˙ო ჩ˙ნო, რომელმან ცხბ˙ითა შენითა პატიოსან-ყავ კაცი სულისაგან სიტყჳერისა და ჯორკელითა შენიერებითა...“ 24 v — 25 r.

8. „თ. წესი წინდობისა. — ხოლო შემდგომად ჟამისწარჳესა გვირგვინის კურთხევაჲ; დადგეს მღდელი საკურთხეველსა შინა, მიჳიდენ შეფულვილნი იგი წ˙ა კარსა, კაცი დადგეს მარჯუენით და ქალი მარცხნით...“ 25 r — 27 r.

9. „ი. ლოცვაჲ გჳრგვინის კურთხევისა ვი˙თსაცა განეწოს. — რომელსა ენებოს გვირგვინის კურთხევაჲ, მოვიდეს ეკლესიად წინაძღომითა მღდელთა მიერ აღნთებულითა სანთელითა და სასკმელითა, და იგალობონ ფსალმუნი ესე...“ 27 r — 34 r.

10. „ია. ლოცვაჲ განხსნასა გვირგვნისასა დღესა მერვესა.— უფალო, ღ~რ ჩ~ნო, რომელ-მან აკურთხე გვირგვინი წელიწადისა...“ 34 r— 35 v.

11. „იბ. მეორისა ქორწინებისა ნ ი ი ფ ო რ ე ს მიერ კოსტანტინეპოლელ პატრიაქისა აღმსარებელისა.— მეორისა ქორწილსა გვირგვინი არ დაუდგამს...“ 35 v — 39 r.

12. „იგ. ლოცვაჲ ზეთის კურთხევისა ესრეთ იქმნას. — რამეთუ შეკრბენ შვიდნი მღდელ-ნი ეკლესიასა შინა, გინა სახლსა...“ 39 r — 63 v.

13. „იდ. ლოცვაჲ მცირისა აიაზმისა.— მღ~ კჩ~სი, უფალო შეისმინე ლოცვისა ჩ~სა ს~დ, ღ~ჲ დ...“ 64 r — 71 v.

14. „იე. წესი დიდისა აიაზმისა წ~ა განცხადებ~სა, წინა დღესა განცხადებისასა, რაჟამს დასრულდეს წირვა..., რომელი აკ~ზე მაკ~ხვლთა შენთა...“ 71 v — 79 v.

15. „ივ. ლოცვაჲ ანაფორისა შთაცმისა და ქუდისა.— მღ~ნ.— კურთხეულ~ართ, წ~ო ღ~ო, მამაო ჩ~ნო, მი~წყლენ ჩ~ნო, დბ~ა, ო~ო შემიწყალენ, ა~წ მოწყალებისა კარ~ა...“ 79 v — 80 r.

16. „ოზ. ლოცვაჲ მცირისა ცქერმისა, რომელ არს მანდილი და მახარა.— და შემდგომად რეკისა იწყო ქაბნი, შეკრბ~ნ ძმანი, და მოიყვანეს ეკლესიარქი, რომელსა ეგულების კეცი, შუა-ნაკენსა საფსალმუნესა...“ 80 r — 86 r.

17. „იი. პარაკლისი ღ~სმშობლისა აღსარებასა ზედა ცოდვილის~აჲ, თქმული ე ფ თ ვ ი მ ი ს მიერ მონაზონისა და სინ~გლისა. მღ~ნ — კჩ~სი, წ~ო ღ~ო, მამაო ჩ~ნო, რ~ ყნი არს, უფალო, შეისმინე ლოცვაჲსა ჩ~ს~ა... 86 r — 93 v.

18. „ით. ლოცვა სულთ~ბრძ~ლისა.—მღ~ნ — კჩ~არსი, წ~ო ღ~ო, მმ~ო ჩ~ნო...“ 93 v—97 r.

19. „კ. წესი, რომელი აღესრულების ერისკაცსა ზედა შესწუნებულსა.— რაჟამს განვი-დეს ამიერ სიფლით მართლმადიდებელნი ვინმე, მეყსეულად, მოუწოდონ მღდელთა ნათესავთა მისთა და შემოკრბენ სახლად, სადა-იგი იდვას მიცვალებული. მიიღოს მ~ღ ოლარი და სასაკ-მელი და უკმიოს და თ~ს კჩ~სი...“ 97 r — 116 r.

20. „კა. ლოცვაჲ ზ~ა წესი მღ~ლისა ზ~ა აღსრულებულსა.— ოდეს აღესრულის მღდელ-თაგან ვინმე, მოვიდეს სამი მღდელი და გარდამოიღონ ცხედარისაგან მიწასა ზედა...“ 116 r— 143 v.

21. „კბ. წესი, რომელი აღესრულების მონაზონსა ზედა აღსრულებულსა.— ოდეს აღეს-რულოს მონაზონთაგანი ვინმე და განვიდეს ამიერ სოფლით~ა, არა ჯერ~არს განბანაჲ გვამისა მი-სისა...“ 144 r — 158 v.

22. „კგ. წესი, რომელი აღესრულების ჩჩვილისა ზედა აღსრულებულსა.— შემდგომად კურთხეულ~არისა მგალობელმან თქ~ა: რომელი დამკვიდრებულ~არს, ს~დ; ამის შემდგომად ალ~ჲ, ალ~ჲ, ალ~ჲ, ღ~ჲ დ გ~ი. ნეტარ~არს, რომელი გამოირჩიე და შეიწყნარე... 158 v — 165 r.

23. „კდ. წესი და განბაჲ პანაშვიდისა, ახლად თარგმანილი(!) ბერძ~ულისაგან, რომელს აღესრულებან მიცვალებულსა ზედა. შემდგომად მწუხრისა ღ~ცვისა შეიმოსონ მღდელნი და დიაკონნი, საკმეველი აკმიონ, მ~ღ — კჩ~არსი, წ~ო ღ~ო, მმ~ო ჩ~ნო...“ 165 r — 170 v.

24. „კე. შემოსებაჲ საფუძ~ლისა, რომელსა ენებოს აღშენება ტაძრისა. მივიდეს მუნ მღდელთ-მთავარი და მოიღოს ომფორი და ოლარი და თქ~ს კ~ლოცვაჲ, წ~ო ღ~ო, მ~მო ჩ~ნო...“ 171 r —171 v.

25. „კვ. ჯ~რის შეკნა ესრეთ იქმნების. — რომელსა ენებოს აღშენება საყდრისა, პირველ-ად მოვიდეს და მოაკ~სინოს პატრიაქსა...“ 171 v—172 v.

26. „კზ. წესი, რომელი აღესრულების შეძ~სა(!) წი~სა ტრაპეზისაჲ.— რაჟამს ენებოსო ტრაპეზისაა დამყარებაჲ, უშინარეს ყოჲ წირვისა, მოამზადონ ყოველივე სამზარი, რომელი ჯერ-არს...“ 172 v — 173 v.

ბ. ხელნაწერში გვიან სხვა ხელითა და მელნით ჩაწერილია კურთხევანის შემდეგი ნაწი-ლები: ა. „შენდობის წიგნი ერისკაცსა ზედა“ 1 v — 2 v; ბ. „აღმსარებელთათვის“ 3v-5 r; გ. „კ~ლ ლოცვა წ~დ სიკუდილისა შესანდობელი“ 174 r; დ. „ლოცვა პირველისა ხილისა“ 175 v; ე. „ლოცვა ყორნინისა“ 176 r; ვ. „ლოცვა სახლისა საფუძვლისა დადებისა უფლისა მიმართ“ 176 r—v; ზ. „ლოცვა შესვლისა ახლისა სახლისასა“ 176 v — 177; თ. „უკუნეთ მღდელნან თვისი მეფენი არ ახიაროს 177 v; ი. „რომელსა დღესა იქმნების ანუ არა მიცვალებულის სულის მოხსენება...“ 177 v — 178 r. (აქ ტექსტის ბოლოს დასმულია პატარა ზომის რეკაკუთხევანი ბეჭედი მხედრული ლეგენდით: „ი ა კ ო ბ მ ღ ვ დ ე ლ ი“.

გ. ტექსტის ბოლოს მოთავსებულია: „სიძიებელი წიგნისა“ 180 v — 181 r.

მინაწერები: „ქ. შენ, დიდებულო ოქონისა ღ[თისმშობელო, შეიწირე მცირედი ესე შესაწირავი და მეოხ მექმენ მე, ცოდვილსა გ[ა]რ[ს]ე[ვ]ა[ნ]ის-ძეს პ[ა]რ[თ]ა[ჰ]ა[ს] ო[ნ]ი[ი]სჱს და მეუღლესა ჩემსა, ძეთა და ასულთა ჩემთა. ვინც გამოჰწეროს, შენი რისხვა მიიღოს. მ[ო]ს[კ]ო[ვ]ი[დ]ა გამომიჯავნია იანვარს კჳ, ქ[რ]ონი[კ]ონ[ი]ს ჳოა“ 173 v.

სხვა მინაწერები: ზედა ყდის შიდა გვერდი, 1 r, 2 v, 3 r, 5 v, 6 r v, 173 v, 175 v, 178 v, 180 r, 181 v.

850

ძლისპირნი და ღვთისმშობლისანი. XVIII

288 ფ.; 10×7; ქაღალდი; თავსკალული; ტყავგადაკრული ნის ტვიფრული ყდა; და ზიანებული; ნუსხური, სათაურები და დასწყისი ასოები სინგრირით; გადამწერი: ზოსიმე (143 r); [XVIII ს.]. აქეს თავკაზმულობა: 13 r, 78 v, 96 v, 104 r, 105 v და 111 r; მთელ რიგ ადგილას გამოტოვებულია ადგილი თავკაზმულობისათვის; შეძენილია 1945 წ.

„[ძ]ლისპირნი დი ღვთისმშობლისანი]. — ... რომელი ხარ მჴსნელი სულთა, დაუსაბამო მამისა თანა, მშჳდობაჲ ყოველი ჳმიეც, სახიერ, კაცთ მოყვარე...“ 1 r — 163 v.

შენიშვნა: 1. წიგნში მოთავსებულია აგრეთვე: „ვრცა ჴმანი ფერისცვალებისანი“ 163 v — 166 v; „თჳენი“ 167 r — 240 v; „ოხითა იბაკონი მარხვათა და ხატკჳთანი, მეუფ[ი]სა და ფარისეველისა კ[ა]ცსა“ (240 v—281 v); „საქცევნი გალობათანი“ (282 r—288 v).

ანდერძი: „ქ[ე], შეიწყალე პატრონი ამისი... და მიჰხაბავი ზ[ო]ს[ი]მე“ (143 r).

მინაწერები: 1. „ქ. ღ[თ]ო, შეიწყალე ფრიად ცოდვილი მუხრანის ბატონი დავით“. (114 r).

2. „ქრისტე, შეიწყალე ცოდვილი ბერი ი[ო]ა[ნ]ე“ (281 r.).

3. „აბლად ნუ დასწერთ, წამცდა, დასდებელად დასწერეთ“ (250 r).

4. „ეს აბერკის ოხითა ი[ე]ბას[თ]ნ ბრძანე, ასე ეწერა დედ[ა]ში, შენდობაჲ იყოს“ (182 v).

851

კრებული. XIX

34 ფ.; 18×23; დახიანებული; მუყაოს ყდა; მხედრული; [XIX ს]; შეძენილია 1945 წ.

1. [გ. თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი]. — „ხმატკბილი იადონი სტირ ცრემლით მჴმუნვარედა...“ 11 r — v.
2. [გ. თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი]. — „ამხმელი თვალთა განვიცდი ცათა დასადარებს...“ 11 v — 12 r.
3. [ლ ე ქ ს ი]. — „ეწყის მქონები, ჰირ მგონები, თქმულ ჩემებრ აროს...“ 12 r.
4. [გ. თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი]. — „ეჰა მნათობო, ცოთომილთ მჯობო, გეტრფი სულითა...“ 12 v — 13 r.
5. „თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი ე გ ნ ა ტ ი ს ძ ი ს გ ი ო რ გ ი ს ა გ ა ნ თქმული თახმისი.— ვარდო ამაყო, დამწუარვარ მე სურვილითა სრულითა...“ 13 v — 14 r.

6. „დავით თუმანოვისგან თქმული მუხა[მ]ბაზი. —
ჰე უწყალო მარიხო, განმკვეთ, ვერ ვთქვა ქებანი...“ 14 r — v.

7. „დავით თუმანოვისაგან თქმული მუხანბაზი. —
ბულბული ნახეთ ვარდისთვის მკვდარად...“ 14 v — 15 v;

8. „გიორგი თუმანოვისგან თქმული მუსტაზადი. —
„ჰოი, ვითარად მწველად, კამარად, ცეცხლნი მგზნებიან...“ 15 v — 16 r.

9. „ბებუთოვის ღთისწყალობისგან თქმული. —
მოვედ ვარსკვლავთა მთავარო, მთვარე...“ 16 r — v;

10. „ბარამ გერმანოზისშვილის თქმული. —
ნუ მწვამ, მიჯნურო, არ გებრალები,
ნუ მომიკიდე ცეცხლის ალები...“ 16 v—17 r.

11. „ალექსანდრე ჭავჭავაძისაგან თქმული. —
შენთან არს გული, მნათობო, ვიყო სად გინა,
გინა ვის ვჰკერტდე, მნათობო, შენ მიდგ თვალთ წინა...“ 17 r.

12. „იოსებ მელიქოვისაგან თქმული თახმისი. —
მოვედ სიკვდილო, შენ გპოვე მკურნალად ჩემის სენისა...“ 17 r v;

13. „იოსებ მელიქოვისგან თქმული. —
გამიხმა რა სიხარულის წალკოტი...“ 17 v — 18 r;

14. „მუხრანის ბატონისშვილი გრიგოლისაგან, თქმული. —
ბედმან მამცა შვება, მცირესა ჟამსა ოფ...“ 18 r — v;

15. „თუმანიშვილი დიმიტრისგან თქმული. —
მზე მემთხვია, დისკო გარე მოვევლო...“ 18 v.

16. „დავით თუმანოვისაგან თქმული. —
ტრფიალთა ქველო, ხილვით მწველო, საქებო მარად...“ 18 v — 19 r.

17. „ელიზბარ ერისთოვისაგან თქმული.—
ვემონე მასა, ვბედავ თქმასა, პირად მზიანსა...“ 19 r — v;

18. „ვახტა[ნ]გ ბატონის.—
შეყრილან ერთათ მერთოლვარენი(!), უზადოდ მნათნი“ 19 v — 20 r.

19. „ბესარიონისაგან [გაბაშვილისა] თქმული თეჯლისი.—
ხმა სირინოზ, თმა ღუღანბარ წინამო...“ 20 r v;

19. ა „ბესარიონისაგან [გაბაშვილისა] თქმული. —
შავნნი შავშვნი (!) შავ გალიას შემსხდარნი,
სუფთათ ხმობნი, ხმა ყარიბათ მსტენავნი...“ 20 v — 21 r;

20. „ბესარიონისაგან [გაბაშვილისა].—
რა გული დავაგე შენად სა[ა]რებლად..“ 21 r;

21. „გიორგი თუმანისშვილისა. —
ულმობელო დიანავ, არ გაქვს შეწყალებანი... 21 r—22 r.

22. [გიორგი თუმანისშვილისა]. —
მუხთალმან ამა სოფელმან ასე შემქმნა მოტრიალი...“
22 r — 23 r;

23. „გიორგი თუმანიშვილისაგან თქმული. —
ბულბულს მხედა გულსა ლტენანი...“ 23 r — 24 r;

24. „გიორგი თუმანოვი. —
სრა არს უცხო საშვებელი, სამოთხისა სადარია...“ 24 r — v;

25. „თეიმურაზ მუხრან [ბატონისა]. —
საწუთოს ეტლის ბრუნვავ, მიმეც ხშირსა ჰირებსა...“ 24 v —
25 v;

26. „ღთისწყალობის [ბებუთოვისა] ნათქვამი. —
როს ვიხილავ შენ სახეს, ეგონებ მეცემა შვება...“ 25 v—26 r;

27. „გიორგი თუმანოვისგა[ნ] თქმული. —
ეშუისა ზღვასა რა მიველ ნაპირად ვაი, ვაი...“ 26 r — v;

28. „გიორგისაგან [თუმანიშვილისა] თქმული. —
ჰოი ჟამნო, ჟამნო, ყოფილნო ტკბილად...“ 26 v — 27 r.

29. „გიორგისაგან [თუმანიშვილისა] თქმული. —
ჰე საყვარელო, ნუ დამწვავ მე მძაფრისა ალითა...“ 27 r — v;

30. „გიორგისაგან [თუმანიშვილისა] თქმული. — დავკარგე ფერითა მდიდრად შემკული, ვსტირ, მიმეფარა...“ 28 r v.

31. „გიორგისაგან [თუმანიშვილისა] თქმული. —
ვფუცავ, კრონოსი, დიადა
კრთოლვით პირს გმონებია და...“ 28 v.

32. [ლექსი]. — „აპოლონ, სვეობისა ხარ ეტლი, თქმული ძველად
ამურს ნუ განმაშორებ, იდიდე საქმით ქველად...“ 29 r — 30 r.

33. „გიორგისაგან [თუმანიშვილისა] თქმული. —
დახე მაისს, ბულბულო, ვით დღენი ნათლდებიან...“ 30 r — v;

34. „გიორგის [თუმანიშვილისა] თეჯნისი. —
ვით შეამკო ველნი, მაისს დახედა...“ 30 v — 32 r;

35. „გიორგისაგან [თუმანიშვილისა]. —
ვარდი რა გაიაფდეს, ვინ ჰყოფს მისსა ქებასა...“ 32 r — v;

36. „მუხრანის დავითის. —
ბედმან ჩემან მომცა ეზდენ ჰირები...“ 32 v — 33 r;

37. „აკიმოვი იოვანესი. —
ჩვენთვის მზეთა-მზე ქვეყანათ მოსულა...“ 33 r — v;

38. „აკიმოვი იოვანესგან თქმული. —
ჰოი სასტიკო საყვარელო, საყვარელო, მომკალ, თუ ქსურს და
ხარობ...“ 33 v.

39. [ლექსი]. —
„რაბამც განძვინდე, სოფელო,
რადღა გეშიშოდე მე კვლავ...“ 34 r.

40. [გ. თ უ მ ა ნ ი შ ვ ი ლ ი] —
„ვპჰობ (!) სიყვარულით გულის შეწირვას...“ 34 v — 35 r.

41. [ლ ე ქ ს ი]. —
„განვკრთი, როს ვნახე წალკოტს მსხდომარე,
სად ვარდი შვილობს ფერით კრთოლვარე...“ 34 v — 35 r;

42. [ლ ე ქ ს ი]. —
„წე ვარდო, ფერით მდიდარო,
სუნთა ძვირფასით მსყიდაო..“ 35 r — v:

შენიშვნა: ხელნაწერში მოთავსებულია ახერბაიჯანული ლექსები ქართული ასოებით (იხ. 1 r — 10 r v; 11 r; 12 v, 13 r, 14 v, 15 r v, 16 r v, 17 r v, 18 r v, 19 r, 27 r, 28 r, 29 v, 35 r v).

მინაწერი: 1. „ჩყით მარტის ოგ ძიძამ წაიყვანა ყმაწვილი“ 5 v.

2. „ახ ე ვ ა ნ გ უ ლ, ე ვ ა ნ გ უ ლ, რა კარგი რამა ხარ,
როცა მღერი შენა სულ ხმით თუ ლექსით, კარგი ხარ.
მსურს ყოველ ჟამს შენთანა დროებას ვატარებდე,
როგორც ხუნდი მტრედთანა მე შენთან ვღუღუნებდე“ 21 v.

852

გადატანილია საარქივო ფონდში
«სხვადასხვა» № 70

853, 854, 855, 856, 857, 858

გადატანილია ბარონ ნიკოლაის პირად საარქივო ფონდში.

859 იგივე 930 (იხ.)

860

კრებული. 1736 — 1738

79 ფ.; 19,8×16; ქაღალდი; უყდო; დახიანებულია ფურცლები, დალაქვებული; მხედრული, სათურები და აბზაცის დასაწყისები სინგურით; ვახუშტი ბატონიშვილის ავტოგრაფი (76 r); 1736 — 1738 წ. წ. (1 r); დაუწერელია: 28 v. შეძენილია ამბერკი გაჩილაძისაგან 1946 წ.

1. მ ო კ ლ ე ღ რ ა მ ა ტ ი კ ა ქმნული მისვე ზურაბ შ ა ნ შ ო ვ ა ნ ი ს ა გ ა ნ, ღრამმატიკისათუის. — ღრამმატიკა არს ჴელოვნება რაჲმე ცნობისათუის წერილთა, მეტყველებისათუის...“ 2 r — 28 r.

შენიშვნა: გრამატიკის ეს ტექსტი გამოცემულია ალ. ცაგარელის მიერ (იხ. „მოკლე ღრამმატიკა ქართულისა ენისა, ქმნული ზურაბ შანშოვანისაგან,“ სანქტ. პეტერბურღი, 1881 წ.).

2. „პ ო რ ფ ი რ ი ს შ ე უ ყ ვ ა ნ ი ლ ე ბ ა. — მყოფ არს საჭიროდ ხუ-
რისაორიე და ა რ ი ს ტ ო ტ ე ლ ი ს ა ქუსთქმულობათა მიმართ მოძღრობა, ცნობად: რაჲ ნათესავი, რაჲ განყოფილება, რაჲ სახე, რაჲ თუისი და რაჲ შემთხუჳთი, სამზღუარათა(!) გარდაცდომულობა...“ 29 r — 38 v.

3. „დიდისა არისტოტელისა ფილასოფოსთ-ფილასოფოსისა სტაგირელისა ათინ ქუმეტყუმლებანი ანუ შემეწილებანი. — ა. სახელმოდგმანით თქმიან, რომელთა სახელნი მხოლოდ ზიარად, არამედ სახელისად სიტყუა არსებისა სხუა, ეითა: ცხოველი, კაცი და დაწერილი...“ 40 r — 59 v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „აღსრულდა ათინი შემეწილებაჲ თქმული დიდისა არისტოტელისა, რომელი იწოდების ბერძულებ ქმითა კატიღორიასა“ 59 v.

4. „დასაბამი და წინადადება წიგნისა, რომელი ითქმის ბერძულად ბერი არმენიას, ხოლო სომხურად იღაგს მეცნუთიანს, რომელ არს ქართულად: ეითამ განმარტებისათჳს, შრომილი დიდისა ბრძნისა არისტოტელისაგან, თარგმნილ და განმარტებულ სომხურებ დავით უძლეველისგან, ხოლო სომხურისაგან გადმოთარგმნილ ქართულად მისე ზურაბ შანშოღიანისა. — პირველად ესე არს გონებ, რამეთუ ყოველი განმარტება, რომელსა სდებენ, რომელთათჳს სიტყეითა დასდებენ...“ 60 r — 72 v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „აღსრულდა ბერი არმენია ძალითა ღმრთისათა და შრომითა მოსახსენებელსა შინა წერილებითათა“ 72 v.

5. „ათინ კათეღორიანი ღ-თსა ზედა თქმულნი მისე ზურაბ შანშოღიანისა კითხვა-მიგებითა. — კითხუა: არსება და შემთხუეითი, განუკუთოელნი, განყენებანი არ-ნი, რისათჳს ღმერთსა შინა მხოლოდ არსება არს და არა შემთხუეითი...“ 73 r — 75 v.

შენიშვნა: ხელნაწერის I ფურცელი სინესტისგან გაშავებულია და ძნელად იკითხება.

ანდერძი: 1. „სახელითა ღთისათა იწყების პირველად ღრამატიკა, ქართულსა ენასა ზედა ქნილი ზურაბ შანშოღიანის ტფილისელისაგან მოსკოს, დიდსა სამეფოსა ქალაქსა შინა, მპყრობელობასა თჳთმპყრობელის იმპერატორიჲს ანნა იოანოვნესისასა და ბრძანებითა მეფის ვახტანგის ლეონის ძისათა, არა შესრულებულ წელსა ქრისტეს აქათ 1737 დეკემბერის 2. აღსრულდა ქ-ნე მეორე-პორფირი, ხუთსა ჴმაზე, მისეე მეფის ბრძანებით ნათარგმნი მისგანვე ზურაბისა 1736. მესამე და მეოთხე, ღრ-ნ ამას შინა წერილ არს, „ათინ ქუეთქმულობა არისტოტელისა დიდისა ფილასოფოსისა“ და „ბერი არმენია“ მისეე ფილასოფოსთ-ფილასოფოსისა მისგანვე ნათარგმნი სომხურისაგან შრომითა მწერალისა ამის ვახუშტისათა, რომელი შეესრულეთ ორთავე ქრისტესშობის მარხვასა შინა, წელსა ქრისტეს აქათ 1738, ნოემბერს თხუთმეტს მოყეენით, დეკემბერს ოცდაორს აღსრულდა ძალითა ღთისათა და შეწეენითა მისითავე, ვინც კითხვად ჴელ-ყოთ, გუთპყრობილ იყუენით, რათა არა იგმოს შრომილი ჩუენი“ 1 r.

2. „მიმართ კეთილ-მოყუარულ ჳამეითხუნ. მადლითა ღ-თისა და წყალობითა მისითა აღესრულე და ეთარგმნე წიგნი ესე ათი ქეედთქმულობისა, გინა შემეწილებისა, კატაღორიასა დიდისა ფილასოფოსთ-ფილასოფოსისა არისტოტელისა სომხურის ენისაგან ქართულთა ენათა ზედა ბრძანებითა ძისა ცხებული მეფისა ქართუ-ლ-თასა ვახტანგ ბაგრატიონისა სიბრძნის მოყუარულ ვახუშტისათა და მისე შემწეობითა, წერითა და განმარტებითა, რა არ ვიცავ ფრად მოადგილე ქართულთა ენისა, არამედ სიყუარულმან ძისა მეფისამან მიმაყოფინა ჴელ-ჰყვად, და შემწეობამან მისმან აღმასრულებინა არა მარტივად თავით ჩემითა, არამედ ნება-მოდგმითა ორთავე, რეცა თუ ოთხთა თჳალთაგან ერთ და იგივე კვალი ხილეის მზერითა, ჳამსა მწერობისსა მოსკოვს, დედა ქალაქსა, ქ[ორონიკ]ონსა 1736 დეკემბერს 20, მეფობასა იმპერატიცა ანნა იოანოვნესა.

ხოლო აწ ჩემითვე შემეთხვიოთ ამა ფილასოფიასა, შეიწყნარებდით, ვითარცა წჳლილი იგი ქუროვისაგან შთაგდებული საუფლო საუნჯესა შინა, უკეთუ კეთილ სა-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გემებელ ვისდამე იყოს, უფაღლა მადლი, ხოლო არამედ უკუმთუ უგემებელ ვისდამე— თავსა თჳსსა საკვედურ, და ჩენ ვიყვნეთ უძეირებელ. ხოლო უკუმთუ ვინმე მიწდომილობის ქველოვნებითა ჰპოოთ რაჲმე მეტ ანუ ნაკლებ, რომელსა არა ვეძებ, ცილ არა არს ჩუმნის ნებით, არამედ შეუძლებლობით, რამეთუ შეძლება ჩუმნი ესოდენ იყო, რომელისა გამბარტებასა ვეცდებრებ. ხოლო რომელმანც გარდმოსწერდეს ჩიგნსა ამას, ნუ დააგდებდეთ დაუწერელად მოსახსენებელი ესე, რათა წერილსა იყუნეს სახელნი თჳუნი წერილსა მას საუკუნესა შინა; რომელმანც დააგდოს მოსახსენებელი ჩუმნი აღმოხრილ იყოს სახელი მათი წერილსა მას საუკუნესა შინა, იტყოდიან ანგელოზნი. და კაცნი: იყავნ, იყავნ, ხოლო წამკითხველთაგან გუღითა წმინდითა შენდობასა მოვითხოვ მთარგმნელი ამისი ზურაბ შანშოიანი 39 r v.

3. მოსაგონარი მწერლისა. პირველად მეფის ვახტანგის ნებითა და ბრძანებითა ამის მოსახსენებელს შინა მოხსენებულს ზურაბს ეთარგმნა სომხურისაგან პორფირი აშტარხანს, შემდგომად მოსყოს ქნებითა განვასწორებინე იგივე პორფირი. ხოლო ვიხილე რა ათნი იგი არისტოტელისა შესმენილებანი, ვიდა არა იყო ქართულად, მოსწორდა და ვითხოვე მისგან, რათა წადილი ჩემი სრულ ყოფილიყო, ვითარჩმნინე. ხოლო ვით იგი მეტყოდა, მე ესწერდ; ვემწოდი მცირედრე ქართულისა ენითა, ვითა იტყვის თჳთვე. შემდგომად ბერი არმენია დიდითა ქნებითა [ვითარგმნინე], გარნა მსურდაცა სულთა წიგნი მისეე არისტოტელისა, არამედ არა ინება, ვითა ჩეუულება არს ნათესავთა ჩვენ ქართველთა უკუნთქმულობაჲ ვიეთთა ენითა მიერ. და კ'დ მცირე ესე ღრამმატიკა, რომელი თავსა ამაჲე წიგნისასა წერილ არს, ბრძანებითა მისგე მეფისათა ჰყოფად, შემდგომად უარჰყო ქმნა მისი, ვით ნაკლულეულ არს სვინტაკსი. მე ვიეთისაგანმე ვიკელთე უცნობელობითა მისითა, რამეთუ არა ენება მას ამისი ურსულ მოცემაჲ, არამედ უკუმთუ ურსულ არს, გარნა გზა რაჲმე იხილების მისგან. მე მისე ნათქუამობით მისსაე თარგმნულთა თანა დავსწერე. ეგრეთვე ღ'თა ზედა თქმული ათნი ქუეთქმულებანი, მისგანვე თქმული, აქ ბოლოდ აღვსწერე. სხუათა რომელი მოგიხსენე, ეგრეთა მივსწედი მიზეზითა მით. ვინც შემეთხუთ კითხუაც, ბოდიში ბემოვე მოგიხსენეთ. ნუ გეკიცხავთ, არამედ შენდობითი მოგვიხსენეთ მწრომელთა ამის ორთა, რამეთუ დავშუშერ, ვითა ტრფიალ ვარ ესრეთთა და სხვათაცა ფრიად მომსურნე მომსწრაფეთ მის მეფისავე შეილი ვახუშტი. გეევდრებით, უკეთუ შეცდომილი ჰპოოთ წერითა, რამეთუ თჳთ აღვსწერე, ნუ მწყვეთა. აღსრულდა ღ'თის მადლითა და შეწევნითა" 75v—76r

4. „სიბრძნე მსურდა, ვერ ვისწავლე ენა სხუათა სრულებანი,
რა ვხუდი ქართველს, ვერ შევიტკბო, არ ისმინნ ქნებანი,
ეს შევჰხადეთ, თუმც გულს ვიდევ, რაც მსურს, ვერ ვჰყავ სუნებანი,
და ვინცა ჴელ-ჰყოთ, ნურას აკლებთ, ყავთ შენდობით ხსენებანი.
პირველად ამ წიგნსა წერილ არს გზა ღრამმატიკის უსრულნი,
მერმე პორფირი და ათნი არისტოტელის დართულნი,
მეოთხედ მისვე ნათქუამი, ბერ არმენიად წართქმულნი,
და მეხუთე ათნი ღ'თს ზედან თქმული ყოლ კათიღორულნი." 76 r.

მინაწერები: „ვაჲ საწყლებო, რუსეთის მაშინდელო ბრძენნო., ქართუსლებო, ნეტარ თუმცა ეს პატივისანი წიგნი ცალიერი ქაღალდი იყოს. მწრომელთ სახელიც. ისევ პატივისანად ეგებოდა და ჩუნცც ერთს ჩუნს გამოსადეგს რასმე დავჰსწერდით რომ მეცნიერთ გამოსდგომოდათ 1775" 28 r; 76 r — 79 v.

861

ქილილა და დამნა. XVIII

336 ფ.; 31×19,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ტვიფრული ყდა; რესტავრირებული; ნაკლული: მხედრული, სათაურები სინჯურით; [XVIII ს.]; დაუწერელია: 1r—36 v; 214 r — 221 v; 318 r — 336 v; შეძენილია 1946 წ.

„[ქ ი ლ ი ლ ა და დ ა მ ა ნ ა]... ჩართული იყოს. აგრეთვე ქართულად ლექსები ჩაურთეო. ეს სულხან-საბა ორბელიანი გიორგი მეფის დედის ძმისწული იყო და მისგანვე შვილურად გაზრდილი და გასწავლებული..." 37 r — 317 v.

წ ყ დ ე ბ ა: „ბარამან მოახსენა: — დიდო მეფეო! მე ამა სოფელს ერთსა კუთხესა და მცირესა საზრდელსა დაჯერებულ ვარ, და გულისა კალთა მოსაელის მტუეროსაგან დამიბერტყია და ეგე არას საქმით არ იქნების. მე ამ სოფლიერი რაგინდარა საგანძური და რაღაცა რამ ავიღო და მოვიკმარო..."

შ ე ნ ი შ ე ნ ა: 1. ხელნაწერის ტექსტი მისდევს ილ. ჭ ყ ო ნ ი ა მიერ გამოცემულ „ქილილა და დამანა"-ს ტექსტს (იხ. ქილილა და დამანა სპარსულისაგან ქართულად ნათარგმანები მეფისა ვ ა ხ ტ ა ნ გ ი ს ა გ ა ნ თ. გრ. გ უ რ ი ე ლ ი ს გამოცემა ი. ჭ ყ ო ნ ი ა ს რედაქციით, 1886 წ., ტფილისი).

2. ხელნაწერს აკლია ზემოხსენებული გამოცემის 1—8, 366 — 381 და 1583 — 585 გვ.

862 ა

მაქსიმე აღმსარებელი. სწავლანი სულიერნი. 1855

12 ფ.; 22×17; ქაღალდი; უყდო; მხედრული, სათაურები სინგურით; გადამწერი: დიაჩოჭი გიორგი ბერიძე; 1855 წ. (12 r); შეძენილია ვ. გადილიასგან, 1946 წ.

1. „ს წ ა ვ ლ ა ნ ი ს უ ლ ი ე რ ნ ი წ მ ი ნ დ ი ს ა მ ა მ ი ს ა ჩ უ ე ნ ი ს მ ა ქ ს ი მ ე ა ღ მ ს ა რ ე ბ ე ლ ი ს ა, თარგმნილი წმიდისა მამისა ჩუენისა ეფთვიმის მიერ. — ა. პირველი უვნებელობა არს, რათა კაცი საქმეთაგან ცოდვისათა უცხო იქმნეს და სრულად განეშოროს..." 1 r — 8 v.

2. „თქმული მისივე წ ი ს ა მამისა ჩ უ ე ნ ი ს ა მ ა ქ ს ი მ ე ა ღ მ ს ა რ ე ბ ე ლ ი ს ა ს წ ა ვ ლ ა ნ ი ს უ ლ ი ე რ ნ ი. — სიყვარული სრული ესე არს, რათა დადვას კაცმან სული თ ს ი ძმისა თ ს ი ს თს მოკუდეს მის თს, ვითა ქრისტე ჩნთ ს და უმეტეს სიყვარულისა სარწმუნოებისა..." 9 r — 12 r.

ა ნ დ ე რ ძ ი: „აღიწერა დიაჩოჭის გიორგი ბერიძეს მიერ წელსა 1855 29-ს მაისსა" (12 r).

862 ბ

ანდრია კესარიელი. თარგმანებად გამოცხადებისად წმიდისა იოვანე მახარებელისად. 1855

36 ფ.; 22×17,3; ქაღალდი; უყდო; მხედრული, სათაურები სინგურით (სინგურით ნაწერი გადასულია და ძნელად იკითხება); მთარგმნელი: ეფთვიმე ათონელი (35 v); გადამწერი: დიაჩოჭი გიორგი ბერიძე; 1855 წ. VI. 21 (36 r); შეძენილია ვ. გადილიასგან, 1946 წ.

„წ ი ნ ა მამისა ჩ ნ ა ს ა ანდრია მთავარეპისკოპოსისა კესარია კაბადუკიელისა. თარგმანებად გამოცხადებისა წმიდისა იოვანე მახარებლისად, რომელი სთხოვა სხუამან ებისკოპოზმან და ამან მიუწერა ესე მას: „უფალსა ჩუენსა და ძმასა და ჩუენთანავე მღდელსა უფლისა მიერ გახარებს! მრავალთა მიერ მრავალგზის აღვიძღეს, რომელთა-იგი აქუნდა ჩემდა მომართ იჭ უზეშთაესი ძალისა ჩემისა..." 1 r — 35 v.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ანდერძი: 1. „ქრისტე, ადიდე სულითა ეფთჳმე, ამისი მთარგნელი, იყავნ. ამინ“ (35 v).

2. „აღიწერა ხელითა ცრდვილის დიაჩოქის გიორგი ბერიძესითა წელსა ჭესრით ათას რვას ორმოცდათხუთმეტსა ივნისის კა-ს დღესა“ 36 r.

863

იოანე ოქროპირი. მლუდელობისათვის. XIX

68 ფ.; 21 × 16; ქაღალდი; თავბოლონაკლული; უყდო; ნუსხური; [XIX ს.]; შეძენილია ვ. გადილიასაგან 1946 წ.

[იოანე ოქროპირი მღუდელობისათჳს] „...ამან სადამე საკვირველმან გიპყრენინ შენ, რამეთუ დაღათუ იტყოდემცა, ფრიად ბევრეულნი მეგობარნი მივიან შენ, გარნა ვერცა ერთი მათგანი შემძლებელ არს დატკბობად შენდა..“ 1 r — 68 v.

წყდება: „რამეთუ არა რვალი და რკინაჲ არს მუნ, არა უნენი(!) და საჭურველნი და ეტლის თოალნი, არა ცეცხლნი და ისარნი, არცა ხიელნი იგი ორღანონი, არამედ ფრიად ამათსა უსაშინელესნი საფრთხენი და სიცრაგენი, არა უხმსთ მტერთა ამათ ფარნი...“.

864

იოანე ოქროპირი. ოქროს წყარო. XIX

32 ფ.; 22 × 18; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; სათაურები ნუსხურით, [XIX]; შეძენილია ვ. გადილიასაგან 1946 წ.

„წმიდათა შორის მამისა ჩუენისა იოანე ოქროპირისა კოსტანტინეპოლელ პატრიარხისა თქმულთაგან ღ[ი]ჳშუენიერნი სწავლანი, რომელსა ეწოდების ოქროს წყარო, სწავლა ა. წ[ა]თა წერილთა კელად მიღებისათ[ჳ]ს. — საყვარელო, იკითხიდე რა საღთოთა სიტყუათა, პირველად ეგედრე ღ[ერ]თსა, რათა განგიხუნეს შენ თჳალნი გულისანი არა მხოლოდ კითხვად წერილსა, არამედ ყოფადცა..“ 1 r— 32 v.

შენიშვნა: „ოქროს წყარო“ შედგენილია გაბრიელ მცირის მიერ (იხ. კეკელიძე ძვ. ქართ. ლიტ. ინსტ. I, 1941, გვ. 366 — 368).

865

ენციკლოპედია. 1860

82 ფ.; 22×17,5; ქაღალდი; უყდო; დაზიანებული; მხედრული; შემდგენელი: გიორგი მაყარის-ძე ჩუგუნოვი (1 r); გადამწერი: სიმონ შელია და დიშანა თევზაია (82 r); 1860. IX 26. (82 r); შეძენილია ვ. გადილიასაგან 1946 წ.

„ენციკლოპედია ანუ შეკრებილებაჲ ზნეობითთა სწავლათა ჰაზრთანი და განსჯანი სხჳათა და სხჳათა ნივთთათჳს. — ანტიპატია არს ლექსი ბერძული, რომელიცა ნიშნავს სიძულვ[ი]ლსა ერთისასა მეორისადმი და მიიღების, ვითარ ბუნებითა, ეგრეთვე ზნეობითთა ჰაზრთა შინა...“ 5 r — 82 r.

შენიშვნა: ტექსტს წინ უძღვის: ა. წინასიტყვაობა ნაკლული: „... თანამდებობისა გამო ჩემისა, რომელ თვით მე მეწერა სტანბასა შინა. ამისთვის ვითხოვ პატიოსანთა მკითხველთაგან, რომელ, უკეთუ შეცთომა და უგვანი ლექსი რამე ენის თვისებისა ჩუენისა წოგნსა ამას შინა პოოთ, არა მრისხოთ, არამედ დიდსულობითა თქუენითა მომიტეოთ.

თქვენი უმრწემესი და უერთგულესი ტიტულარნის სოფლისკაი გიორგი მაკარის-ძე ჩუგუნოვი“ 1 r.

ბ. „პანაქსი“ 1 r — 4 v.

ანდერძი: „აღიწერა თავადის სიმონ შელიასაგან და დიშანა თევზაიასაგან 1860-სა წელსა 26-სა სექდენბრის თვესა“ 82 r.

მინაწერი: 82 r.

866

ხელთა. XIX

1 ფ.; 36 × 23; ქაღალდი; უყდო დაბიანებული; დალაქვებული; [XIX ს.]; შეძენილია კ. ჩოლოყაშვილისაგან 1946 წ.

[ხელთა]. „ხელთას თვის დადეგია ამითი და ზეითის ორს ხელებზე რომ აწერია ასობა, ის თვითო წლისა არის, რომელზედაც იყო ის და ეს. რომელიც თვე გინდოდეს, აიღე ორივ რიცხვი, კვირიდამ გათვალე, რასაც დღეს მიადგება, ის თვე იმ დღეს დადგება...“

შენიშვნა: ფურცლის შუა ადგილზე დახატულია სამი ხელი, რომელზედაც რიცხვებია დაწერილი.

867

საეტლო ხირომანტია. XVIII

126 ფ.; 21,5×16; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ტვიფრული ყდა, მოვარდნილი; მხედრული; სათაურები სინგურით; [XVIII საუკ. დასაწყისი].; ჭვირნიშანი: 121, 122, 124, 125 ფ. ფ.; შეძენილია 1946 წ.

„დასაწყისი პირველი. ფილასოფოსთაგან, თუ კაცი რომელს ეტლზე დაიბადება, წმიდა იობ ბრძანებს, რამეთუ ყოველს კაცს შეეტყობის თავისავე ჴელზე თავისი ყოფიერი საქმე, რასაც იქს. — ესე წმიდისა იობისაგან თქმული და ფილასოფოსთაგან გამოცხადებული ესე ცოდინარობა, რომელსა ეწოდების ლათინურად ქირომანცია...“ 1 r — 126 v.

ხელნაწერის შედგენილობა: 1. „წინაპირველ ვიწყოთ ქუეყნითგან.— ჯერე არს ქუეყანა, მერმე ესეც უნდა ვიცოდეთ და ფილასოფოსთაც ასე დაუმტკიცებიათ ყოველი რამე, რაც კრკალსავით მგრგვალნი არიან, სარკის სახედ გამოუთქუამთ...“ 1 v — 5 r.

2. „თავი მეორე, ეტლების პატრონობა დაბადებულთა ზედა. — ეს შეიძნი ეტლნი იპატრონებენ ყოველთა ქუეყანაზედა, ნამეტნავად ყოველთა ქუეყანაზედა...“ 5 r — 9 v.

შენიშვნა: გვერდით აშიაზე მიწერილია: „ზოჭარის ამბავი აკლდა დედანს.“

3. „თავი მესამე, ეტლები, თუ როგორ უნდა შევიტყოთ კაცის ვნებიდან მისი ნაკნარნი საქმენი. — ესე არს მართალი და ჭეშმარიტი ეტლთა ცოდინარობა, რომელი მართალნი ვარსკვლავთ მრიცხველთა, ფილასოფოსთა და მუნაჯიბთ დაუმტკიცებიათ...“ 9 v — 13 v.

შენიშვნა: 10 v-ზე დახატულია მარჯვენა ხელის გამოსახულება.

4. „თავი მეოთხე, თავისა და შუბლის და თმის შეტყობა. — სრულად ტანის შეტყობას ფისონომია ქუიან...“ 13 v — 14 v.

5. „თავი მეხუთე, სახისა და სახეზედან რაც რომ ასხია, მათი შეტყობა...“ 14 v — 17 v.

6. „თავი მეექუსე, მკერდისა და წვივების და ფეჴების შეტყობისა. — დავით წინასწარმეტყუელი იტყუის მართლის კაცისათვის მეასთვრამეტეს თავში: ნეტარ არიან უბიწონი, გზასა რომელნი ვლენან... 17 v — 19 r.

7. „თავი მეშვიდე, ავის დარისა და კარგის დარის შეტყობა. — აქამდი დაგვიწერია ეტლებზედან და ადამის ტომის აგებულობაზედან. ახლა ვიწყოთ დარების სიკეთე...“ 19 r — 21 v.

8. „თავი მერვე, მთოვარის სიკეთე და სიმარცხე დაბადებულთა ზედა — პირველი უნდა ვიცოდეთ, რომ ღ-თნ მზე და მთოვარე დაბადა...“ 21 v — 22 v.

9. „თავი მეცხრე, მთოვარისა და ეტლების ერთმანერთთან შემოყრისა. — პირველის დღის მთოვარე შემოეყრების ზოჭალას, ეს დღე დიაღ უბედურია...“ 22 v — 24 v.

10. თავი მეათე, მთოვარის სადგომების შესვლა, სიმარცხე და სიკეთე. — აწ ეს დამტკიცებულია ყოელ ფილასოფოსთაგან და მუნაჯიბთაგან, რომე ძოდიაქოს (!) შერვე ცის კრკალი, რომელსა ეწოდება ეკვიანი, ესე გაყოფილია ოცდაოთხ კერძად, თითო კერძი თორმეტი მართაბაა...“ 24 v — 27 r.

11. თავი მეათერთმეტე, პატრონობა მთოვარისა ყოველს დღეზედან. — ჲ. წინაპირველის დღის მთოვარე ყოვლისფერის დასაწყისისათვის კაია...“ 27 v — 29 v.

12. თავი მეათორმეტე, მზისა და მთოვარის დაბნელებისა. — ბელთრანო მუნაჯიბი იყო ერთი ვინმე ასეთი მეცნიერი, რომე თუნს (!) დროს ამისთანა მეცნიერი და გონიერი...“ 30 r — 31 v.

შენიშვნა: [30 r-ზე მთოვსებულია მზისა და მთოვარის დაბნელების ჩანახაზი.

13. „თავი მეათსამეტე, თუ მთოვარე და მზე რომელს წელს, რომელს თვეს, რომელს კვირას, როელს ჟამს დაბნელდების. — ჲ. ქ̃ს ჲ̃ზ ამ წელს სამი დაბნელება იქნება ერთხელ მზისა და ორჯელ მთოვარისა...“ 31 r — 35 r.

შენიშვნა: ხელნაწერის ამ თავში მოთავსებულია მზის დაბნელების ჩანახატები — ადამიანის სახის ფორმით, სულ 20 ცალი.

14. „თავი მეთოთხმეტე, ზოდიაქოს შეტყობა, რომელ არს დამწვარი სარტყელი. — აწ ეს ზოდიაკო შექნილია თორმეტის ბურჯისაგან და თვითო ბურჯი განიყოფის ოცდაათ მართაბად...“ 35 v — 39 r.

შენიშვნა: 36 v-ზე მოთავსებულია სამყაროს ჩანახატი.

15. „თავი მეთხუთმეტე, დამტკიცებულის ცისა და ვარსკულავების შეტყობა. — აქამდისინ დაგვიწერია შვიდის ეტლის სიარული და ზომა, აწ შევიტყოთ დამტკიცებულის ცისა მეორე დამძვრელი ცისა...“ 39 r — 43 v.

16. „[თავი მეთექუსმეტე]. აქამდის გუითქუამს ეტლებისა და ბურჯების ამბავი, აწ ვიწყოთ ეტლებისა და ბურჯების სახე, თუ მუნაჯიბთ როგორ დაუმგზავსებიათ და დაუხატავთ. ესენი არიან: ზოჰალ, მუშთარი, მარიხ, მზე, ზოჰარა, ოტარიდი...“ 43 v — 56 v.

შენიშვნა: 46 — 47 r — v-ზე მოთავსებულია ნახაზები სულ 6. 48 v — 56 v-ზე მოთავსებულია მზის მოძრაობის 10-ტაბულა.

17. „თავი მეჩვიდმეტე, ბურჯების ცნობა ვარსკულავებითა და ვარსკულავთ სახელები. — ორმოცდარვა ცაების ამბავი, რომელი გვეჩვენება და მაში არიან ათას ოცდაორი ვარსკულავი...“ 56 v — 57 v.

18. „თავი მეთვრამეტე, მზე რაგვარად შეავა ბურჯებში. — ვისაც უნდოდეს, რომ ადვილ შეიტყოს მზის შესვლა ბურჯებში და სიკეთე და სიმარცხე მისი, ასე უნდა ვიანგარიშოთ...“ 57 v — 59 r.

19. „თავი მეცხრამეტე, თორმეტის სადგომის სიკეთე, თუ როგორ ენიშნება პატრონობაზე. — წინა პირველი სადგომი იპატრონებს ყოველს დაბადებულს ცოცხალზე, ნამეტნავად ადამის ტომის ტანზე...“ 59 r — 60 r.

20. „თავი მეოცე, უწინარეს შეტყობა ეტლით და ბურჯებით, თუ წელიწადზე რომელი ეტლი იპატრონებს, ანუ იმ წელიწადს რა ნიშანი იქნების, სიკეთე თუ სიავე...“ 60 v — 74 v.

შენიშვნა: ხელნაწერის ამ თავში მოთავსებულია მზის ერკემელში შესვლის 27 სურათი.

21. „თავი მეოცდაერთე, მთოვარის შობა და დაღევა, თუ როგორ ენიშნება მოსავლის ბარაქიანობაზე, გინა ძვირობაზე...“ 74 v — 75 v.

22. „თავი მეოცდაორე, ეტლების ხასიათის შეტყობა, თუ როგორ ინიშნებიან თავის პატრონობაზე...“ 75 v — 76 v.

შენიშვნა: ამ თავში მოცემულია ერთი ნახაზი.

23. „თავი მეოცდასამე, ყოველის თვისა და ყოველის დღისა საუკუნო, თუ რომელს თვეს; ანუ რომელს დღეს, რომელს ბურჯში შეავა და რას ინიშნებს თავის ხასიათი ყოველს დღეზედ. იანვარი ლა დღეა...“ 76 v — 81 v.

24. „თავი მეოცდაოთხე, უწინარეს შეტყობა ეტლებისაგან დარების გამოცვლა...“ 82 r — 84 r.

25. „თავი მეოცდახუთე, უწინარეს დარების გამოცვლილობის შეტყობა...“ 84 r — 85 r.

26. „თავი მეოცდაექვსე, ბურჯების ხასიათის შეტყობა. — წინაპირველ ერკემლის ბურჯი არის, ვინც ამ ბურჯზე შობილა, თმა მოთეთრო და ხოჭოჭიანი ექნება...“ 85 v — 90 v.

27. „თავი მეოცდაშვიდე, თუ ბურჯები რომელს ქუეყანაზე იპატრონებენ, ანუ რატომ თორმეტნი არიან. — ერკემელი, მარიხის სადგომი, იპატრონებს ინგილთერიაზე, კრრაკოვიაზე...“ 90 v — 92 r.

28. „თავი მეოცდარვე, დასაბამითგან ნათესავებისა, თუ მთვარის რამდონს შობილან. — ურიანი და ქალდეველნი იტყუიან და დაწერილიც აქუსთ, რომე ქუეყნის დასაბამი მარტში კვირას დღეს იყო...“ 92 r — 96 r.

29. „თავი მეოცდაცხრე, თუ რას ჟამს იპატრონებენ ეტლნი ადამის ტომზე. — აწ ეს უნდა ვიცოდეთ, როსაც დედაკაცის მუცელში ჩაისახების ყმაწვილი, იმწამსვე ეტლი იპატრონების მაზე...“ 96 r — 97 v.

30. „თავი მეოცდაათე, თუ ბურჯები რომლის რიგით და სახელით გარიგებულნი არიან. — ღთისმეტყველნი და ფილასოფოსნი იტყუიან: ღთ[ნ] დაბადა პირველ ცა და ეტლები და ქუეყანა ერკემელის ბურჯით...“ 98 r — 99 v.

31. „თავი მეოცდათერთმეტე. მთვარით საუკუნოდ ბურჯებისა და მის ხასიათის შეტყობა. — აწ ეს უნდა ვიცოდეთ, ამ მთვარიულ ანგარიშს ოქროსეული ანგარიში ეწოდება...“ 99 v — 126 v.

შენიშვნა: ამ თავის დასაწყისში 99 v-ზე მოთავსებულია სამი ჩანახატი.

868

მოკლე განმარტება ლიტურღიისა. XIX

47 ფ.; 21,5 × 16,5; ქაღალდი; უყდო დაზიანებული, ნახევრად მოგლეჯილი ფურცლები აქვს; 1 — 3, 46 — 47; მხედრული (XIX ს.); დაუწერელია 6 r v; შეძენილია 1946 წ.

„მოკლე განმარტება ლიტურღიისა. ლიტურღიისათჳს საზოგადოდ. — ა. ლიტურღია თსი-სამებრ ლექსთ წარმოებისა მოასწაებს საერო სამსახურებასა ანუ აღსრულებასა რომლისამე საზოგადოჲსა საქმისასა და მიიღების სხეათა და სხეათა მოსწავებათა შინა...“ 1 r — 47 v.

შენიშვნა: 1. გარდა დასახელებული ნაწილისა (შესავლისა) განმარტებაში შედისა. „ნაწილი პირველი პროსკომიდიისათჳს...“ 3 v — 9 v: ბ. „ნაწილი მეორე. ლიტურღიისათჳს კათაკმეველთა 10 r — 19 v: გ. ნაწილი მესამე. ლიტურღიისათჳს მორწმუნეთა...“ 20 r — 36 r; დ. „დამატება ლიტურღიისათჳს პირველ შეწირულთა...“ 36 v — 39 v; ე. „დამატება II — „40 r — 42 v; ვ. „დამატება III...“ 43 r — 45 v; ზ. „შესამოსელთათჳს...“ 46 r — 47 v.

2. ხელნაწერს კიდეებზე აქვს შენიშვნები ტექსტისავე ხელით.

869

მიცვალება ღთისმშობლისა. 1799

48 ფ.; 15 × 11; ქაღალდი; მუყაოს ტყავგადაკრული ტეიფრული ყდა; მხედრული გადამწერი: თუმანოვი ბირთველი გიორგის-ძე (48 v); 1799 წ. (48 v); შეძენილია 1946 წ.

„მიცვალება ქჳნით ზად(!) წ[ა] ღ[თ]ისმშობელისა. — რაჟამს იგი სულისაგან წ[ა] აუწყა ღუთისმშობელსა ჟამი განსელისა თჳსისა ამიერ სოფლით, მაშინ მხიარულ იქმნა სიხარძითა სამღრთოთა და ღმობიერად აღიესო სიხარულითა და სურვილითა მის საუკუნოჲსა ცხოვრებისათა...“ 2 r — 48 v.

ანდერძი: განსრულდა ჴელითა თუმანოვი გიორგის-ძე ბირთველისათა მაისის 4, წელთა **1799**, ქართულსა კ[ლ]ორონკ[ონ]ს **უპზ**. 48 v.

მინაწერები: 1. „ღუთით გეორგი დაიბადა 1854 წელს 27 იანვარს“.

2. „ღუთით ვასილი დაიბადა 1857 წელს 27 ენკენისთჳს.

3. „ღუთით კონსტანტინე დაიბადა ჩჯ“ (საც. ფურც. r).

4. „ღითი აეთანდილ დაიბადა იელისის იე ქ[ორონი]კ[ონ]ს უჰგ, ხუთშაბათს, განთიადს. ამავე თჳს კჯ მოინათლა ჴელითა ჩვენისავ მოძღურის დეკანოზის ტერმოსესას შვილისა გაბრიელისათ“.

5. „ღ[ითი ვასილი დაიბადა ოკტომბრის იშ ჩყიჯ, ოთხშაბათს, განთიადისას, მოინათლა დავით ერისთვის ხელითა“.

6. „ღითი მიხაილ დაიბადა მაისის ით ჩყიშ, კვირიაკეს, მოინათლა ქრისტეფორეს ბლაღოჩინის ხელითა“ (საც. ფურც. v).

7. „ღით[ი გიორგი დაიბადა ივლისის ივ ქ[ჳს უჰთ, სამშაბათ საღამოს. მათმა უგანათლებულესობამ სრულიად საქართველოს მეფისა ირაკლი მეორისა, ძმამ და უფლისწულობით მპყრობელმან სრულად არაგულსმან ბატონისშვილმან პატრონმან ვახტანგ ალმასხან მონათლა ტფილისს, თთუსა ოკდომბრის ვ, ქორონიკონს უჰთ, კჳრიაკეს“ 1 r.

8. „ღით[ი ელისაბედ დაიბადა ოკტ[ომბრის ვ ქ[ჳს უჟდ, ოთხშაბათ ღამეს. ღით[ი გრიგორი დაიბადა ნოემბრის იე ქ[ჳს უჟე, პარასკევ ღამეს“ 1 r.

9. „ღ[ით კოსტანტინე დაიბადა დეკემბრის ა ჩყი წელსა, ხუთშაბათს, განთიადს“ 1 v.

10. „ღითი ალექსანდრე დაიბადა ივნისის კ, პარასკევ ღამეს, ქ[ჳს ფა წელსა“ 1 v,

11. „ღ[ით ნინიკა დაიბადა თებერვლის დ-სა დღესა ჩყიე წელსა, ხუთშაბათს, სამ საათს გასულს ღამისასა და მოინათლა გორის კომენდატისა უფლისა პოდპოლკოვნიკისა და კავალერისა ალექსანდრე ანდრეიჩისა ტასკარევისაგან ამავე თჳს კ დღესა“ 1 v.

870

კრებული

მოგონებანი, ლექსები, აფორიზმები და ანდაზები. 1928

112 ფ.; 35×11; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; 1928 წ. (112 r) დამწერი: ი. გეგია; დაწერილია 1 r, 99 r და ყველა ფურცლის v; შეძენილია 1946 წ.

1. „[ი. გეგია, მოგონებანი]. — მოკლე მიმოხილვა. ძველი რუსეთის მეფეების ზრუნვა-ფიქრს შეადგენდა მათი ტერიტორიის გადიდება-გაფართოება და ამ მიზნით იპყრობდნენ სხვადასხვა ერებს...“ 4 r — 53 r.

შენიშვნა: ტექსტს წინ უძღვის: ა. თავფურცელი, რომელზედაც სწერია: ი. გეგია: მოგონებანი, ლექსები, აფორიზმები და ანდაზები“, ბ. „წინასიტყვაობა“ 2 r—3 r.

II. „ი. გეგია, ლექსები. —

1. „მიყჳრობს, ფიქრმა დამაღონოს,
შემიხუთოს ახლა გული...“ 55 r.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს მიწერილია: „1887 წ. 22 იანვარს. ეს ლექსი დაწერილია ს. ო ქ უ მ შ ი და დაბეჭდილია გაზ. ცისკარში № 7“ 55 r.

2. „მოგონება“. —

პაწია ვიყავ ტოლებში,
დავრბოდი ცეკვა-ხტომითა...“ 56 r.

შენიშვნა: დაწერის თარიღად უზის „1886 წ“.

3. „ნეტავ, რათ არის მაგრე სუსტი კაცის გონება,
დღეს რაც გვაწუხებს, ხვალ არ არის მისი ხსენება...“ 57 ლ.

შენიშვნა: დაწერის თარიღად უხის „1888 წ.“

4. „დარდები. — არ მახარებს ოქრო, ვერცხლი, ფულები,
არც ოჯახი, არც ცოლი და შვილები...“ 58 ლ.

შენიშვნა: დაწერის თარიღად უხის „1887 წ.“

5. „ნებას არ მივცემ ჯულის სურვილს,
რომ ცბიერებას ის ემსახუროს...“ 59 ლ.

შენიშვნა: დაწერის თარიღად უხის „1887 წ.“

6. „გლეხის შვილი. —
ნიკო გლეხის შვილი ვარ,
ტანს მაცვია ძონძები...“ 60 ლ.

შენიშვნა: დაწერის თარიღად უხის „1883 წ.“

7. „ახალ თაობას. —
ახალგაზრდობავ, მომავალის თქვენ ხართ შობელი,
წინ წაიძღვანეთ აზრი წმინდა მართლის მფარველი...“ 61 ლ.

შენიშვნა: დაწერის თარიღად უხის „1884 წ“.

8. „ნამსხური თავადის სინანული. —
სახელისთვის ვმსახურობდი,
მტერის ვიყავ ზარდამცემი...“ 62 ლ.

შენიშვნა: დაწერის თარიღად უხის „1885 წ.“

9. „მუშური სიმღერა. —
ახლად გაშლილ ვარდის შტოზე
ჩიტუნია შემომჯდარა...“ 63 ლ.

შენიშვნა: დაწერის თარიღად უხის „1905 წ.“

10. „თავისუფლებას. —
ობლობის დროს დედა შვილსა
რომ არწევდა, დაამღერა...“ 64 ლ.

11. „სამუშაოთ გასვლა. —
ჰე!... დაგვიდგა გაზაფხული,
სახნისს გაულესოთ პირი...“ 65 ლ.

შენიშვნა: ლექსს დაწერის თარიღად უხის „1885 წ“.

13. „გაუმაძღარ სევს. —
რა გავჩნდი, ფეხი ავიდგი.
გავხდი ბედისა მგმობელი...“ 66 ლ.

შენიშვნა: ლექსს დაწერის თარიღად უხის „1908 წ.“

13. „წუნია ქალი. —

ახალგაზრდა ქალი ვარ, ყველას გული და სული,
ქართული მეჯავრება, მომწონს უფრო რუსული...“ 67 r.

შენიშვნა: ლექსს დაწერის თარიღად უხის „1888 წ.“

14. „ვუძღვნი კახელთ.—

ძმებო, სუფრას შემოუსხდეთ,
მოვილხინოთ ღვინის სმითა...“ 68 r.

შენიშვნა: ლექსს დაწერის თარიღად უხის „1888 წ.

15. „სიმღერა დასჯილისა (ბესიკური). —

გული სწუხს, ვეღარ ვიტან,
სიცოცხლე შემეზარა...“ 69 r.

შენიშვნა: ლექსს დაწერის თარიღად უხის „1889 წ.“

16, „მხედარი. —

შორით მოარე მხედარსა,
შემოაღამდა გზაზედა...“ 70 r.

17. „შეხვედრა. —

მითხარ, ყმაწვილო, რათ ხარ მოწყენით,
მიამბე, რაც გჭირს სხვისით თუ შენით...“ 71 r.

შენიშვნა: ლექსს დაწერის თარიღად უხის „1922 წ.“

18. „წვერცანცარა უმფროსს. —

ჯერ უფროსი არ გვყოლია,
ამისთანა გრძელი წვერა...“ 72 r.

19. „ქებათა ქება. —

კეკლუცი გოგონა ხარ,
სახე აყვავებული...“ 73 r.

შენიშვნა: ლექსს დაწერის თარიღად უხის „1890 წ.“

20. „სულით ტანჯული.—

სულით ტანჯული განდეგილი დავდივარ მარტო,
რომ მოდუნებულს მაჯისცემას სიმღნე შევმატო...“ 74 r.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს ავტორის ხელით მიწერილია: „1902 წ. ს. უ წ ე რ ა ეს ლექსი დაბეჭდილია ჟურნალ „მოგზაური“-ს დამატების 1904 წლის №-ში“.

21. „ნატვრა. —

ნეტავ, მომცა მე ძალ-ღონე,
მოვსპო სრულად ბოროტება...“ 75 r.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს ავტორის ხელით მიწერილია: „ჯ. ო დ ე ს ა, 1904 წ. ესე ლექსი დაბეჭდილია ჟურნალ „მოგზაურის“ №-ში 1904 წ.“

22. „გულ-გატეხილი მურია. —

დაბერდა ძაღლი მურია,
ძირს ჩამოუშვა ყურები...“ 76.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს ავტორის ხელით მიწერილია. „ქ. ო დ ე ს ა. 1904 წ. დაბეჭდილია ჟურნალ „ნაკადულის“ №-ში 1905 წ.“

23. „გამოსალმება. —

მშვიდობით, ჩემო ქვეყანავ,
კმკლუცო ტურფა მხარეო..“ 77,78 ვ.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს ავტორის ხელით მიწერილია: „ქ. ა ბ ა ლ რ უ ს ე თ ი. 1904 წ. 1. აგვისტოს. ეს ლექსი, დაწერილი მგზავრობის დროს, როდესაც სამშობლოდან გაძევებულს გემი მომაკროლებდა რ უ ს ე თ ი ს ა კ ე ნ“.

24. „ადამიანს.—

ერთხელ თუ გაყევ შემცდარ გზასა, მოშორდი კვალათ,
დაჩაგრულ მოძმის ერთგულება თავს იდე ვალათ..“ 79 ვ.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს მიწერილია: „ს. ო ქ უ მ ი 1905.“

25. „გაზაფხული. —

მომბეზრდა ღამე ზამთრისა,
მკაცრი, ცივი და ზვიადი...“ 80 ვ.

შენიშვნა: ლექსს დაწერის თარიღად უზის „1902 წ. 14 თებერ.“

26. „ნახულის მოგონებიდან.

დავღონებულვარ ბედშავი,
თავის არ ძალ-მიძს ტარება...“ 81 ვ.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს მიწერილია „1904 წ. 1. ნოემბ, ქ. ო დ ე ს ა.“

27. „ბაბუა (ხალხური). —

ბაბუა, შენი ჭირიმე,
ომში მიდიხარ ხვალაო...“ 82 ვ.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „ეს ლექსი დაბეჭდილია ჟურნალ მოგზაურის №-ში 1904 წ.“

28. „დამჭკნარ იას (ნორჩის საფლავზე). — აგერ ზამთარი ილეწა,
ბუჩქ ქვეშ იხარა იამა...“ 83 ვ.

შენიშვნა: ლექსს დაწერის თარიღად უზის: „18 თებ. 1903 წ.“

29. „მუშას. —

ნუ გაღონებს, ტანჯულო, შავი დღენი.
ოხრა, კვნესა ბევრი გამოგვეღია...“ 84 ვ.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს მიწერილია „ო დ ე ს ა 1904 წ.“

30. „სიცოცხლე სდუღს და გადმოდის,
დრო მეტად მძიმე გვიდგება...“ 85 ვ — 87 ვ.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს მიწერილია: „ქ. ო დ ე ს ა. 1904 წ. 20 სეკტ.“

31. „ოცნება. —

მწუვარ ცრემლები, ნაკადულათ მომდინარენი,
ტყვილათ, უმიზნოთ დედამიწას ვაპკურე ცვარათ...“ 88 ვ.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს მიწერილია: „1904 წ. 21 ნოემბ., ქ. ო დ ე ს ა.“

32. „ჩემი სურვილი. —
ნეტავ, ახლო მომავალში
ისეთი დრო დამდგარიყოს...“ 89 r.

შენიშვნა: ლექსს დაწერის თარიღად უზის. „1900 წ. 2. ივლისი.“

33. „განთიადი. —
ცა სინათლეს იმოსავდა,
ღამეს ეხვეოდა დარდი...“ 90 r — 91 r.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს მიწერილია: „1905 27 ოქტ. ს. ო ქ უ მ ი. ეს ლექსი დაწერილია 1905 წ. რევოლუციის ზეგავლენით.“

34. „მამალი და მამლაყინწა. —
ნაშვაღამევს მამლაყინწამ
დაიძახა „ყიყლიყო“-ო...„ 92 r.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს მიწერილია: „1905 წ. 5 იანვარს“.

35. „გული არ მომდუნებია. —
გული არ მომდუნებია,
სისხლის ძარღვებში მდინარებს...“ 93 r.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს მიწერილია: „1908 წ. 14 იანვარს, ქ. ქ უ თ ა ი ს ი“.

36. „ჩემი კაეშანი. —
აიმსო მწარე ნაღველით
ჩემი სიცოცხლის ფიალა...“ 94 r.

შენიშვნა: ლექსს დაწერის თარიღად უზის „1888 წ. 18 სეკტ.“

37. „სანამ ქვეყნად საიდუმლო
ხალხში არის ხმარებაში...“ 95 r.

შენიშვნა: ლექსს დაწერის თარიღად უზის „1901 წ.“

38. „ნუგეში. —
იდუმალ ფიქრთა ჩამძახეს,
ნუ სწუხარ, გაიხარეო... 96 r.

შენიშვნა: ლექსს დაწერის თარიღად უზის „1888 წ.“

39. „პატარას ალერსი. —
პაწაწა ჩვილო, დაწყნარდი,
ნუ სტირი, გენაცვალები...“ 97 r.

შენიშვნა: ლექსს დაწერის თარიღად უზის „1888 წ.“

40. „სინამდვილე. —
მოგება და შრომა მწადდა,
არც არაფერს არ ვაგებდი...“ 98 r.

შენიშვნა: ლექსის ბოლოს მიწერილია: „1928 წ. 20 იანვარს, დ. გ ა ლ ი.“

III. „ანდაზები და აფორიზმები. 1920 წ., ანდაზები. — ვარდი ნაქები ყვავილია, ია კი სინაზით სჯობია“ 101 r — 112 r.

წ ყ დ ე ბ ა: „შრომის მოყვარე კაცი მუდამ მაძღარია, ღარიბი ისიც ზარმაცი, კი მუდამ მშიერი“.

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: ხელნაწერში 110 ანდაზაა.

871

ასოთ სამღერალი. 1820

23 ფ.; 17,5×10,5; ქაღალდი; უყდრო; დაზიანებული; მხედრული; 1820 წ. (23 r); შეძენილია 1946 წ.

[ასოთ სამღერალი]... თუ მარცხენა მკლავი ემღეროდეს, დანიელ ბძანა, სარჩო საქმეო (!) არისო...“ 1 r — 23 v.

ა ნ დ ე რ ძ ი: „დაიწერა ენკენისთვის დამდეგს ქ[ორონი]კ[ონ]ს ფ“ 23 r.

872

კრებული. 1820

55 ფ.; 18×21; ქაღალდი მოლურჯო ფერისა; უყდრო; მხედრული (სხვადასხვა ხელით); 1820 წ. (11 v, 14 r); შეძენილია 1946 წ.

1. [ალექსიანი]. — „ქ. კაცი ვინმე იყო სტანბოლის ქვეყანაში, მეტათ მდიდარე და მრავლის მქონიარე, უთვალავი ოქრო და ვერცხლის და მარგალიტის პატრონი, რომ იმისთანა გამდიდრებული არავინ იპოებოდა...“ 2 v — 11 v.

2. [ქ. აქა ანბავი თქმული ჯიმჯიმ ხემწიფისა გაცოცხლებულისა]. — „ქ. ბძანდებოდა წმინდა გრიგოლი ერთს უდაბუნს (!) ჭალაშია. იპოვნა ერთი ხმელი კაცის თავი, დახავსებული იყო...“ 12 r — 14 r.

3. ლექსი: „ქ. სიზმარსა რომ ვნახამ, შენა განახამ, იმისთვინ ძილი მინდება 14 r...

4. ლექსი: „ქ. საყვარელო, დღე და ღამე ვტირი...“ 14 r.

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა: ამ ლექსის სიტყვები, სომხურად ნათარგმნი, ქართული ასოებით მიწერილია ამავე გვერდზე.

5. [ქალ-ვაჟიანი]. — „ქ. ესე წიგნი ქალისა და ვაჟისა არის. ერთი კაცი იყო, დიახ მდიდარე და მოხელე დიდის ქალაქისა, ჰქონდა უანგარიშო ხაზინა, ოქრო და ვერცხლი...“ 14 v — 16 r.

წ ყ დ ე ბ ა: „მაგრამ ძალიან გაღარიბდნენ, ასე რომ სარჩო აღარა ჰქონდათ...“.

6. [ბეჟანიანი]. — „ქ. აქ ანბავი დასაწყისი ბეჟან და მანჟავისა.

თურან[ს] ტახტი დაეკარგა, ხორციელი ყველა სცნობდა...“ 16v—55v

წ ყ დ ე ბ ა: „გივსა უბძანა, მომგვარე, შენ, ბეჟან დაკარგულია...“.

შენიშვნა: შედარებისას გაირკვა, რომ ბეჟანიანის ხელნაწერის პირველ თავს შიგადაშიგ აკლია სტროფები, ხოლო ბოლო თავი—9-ე სტროფი (იხ. ბეჟანიანი ფირდოუსისაგან შაჰნამედ წოდებული. 1913 წ. ტფ.).

ანდრძები: 1. „დაიწერა მარიამობისთვის დამდეგს ქ[ორონი]კ[ონ]ს ფშ“ 11 v.

2. „ესე წიგნი ალექსიონი, მე, არუთინას შვილს ოჰანეზას დამიწერია და, რაც ასო მეტ-ნაკლები იყოს, შენდობილი ვიყვენით, სათუას შვილი“.

3. „დაიწერა მარიამობისთვის დამდეგს ქ[ორონი]კ[ონ]ს ფშ“ 11 v.

მინაწერი: „სოლომანა ზურაბოვის არის ალექსიონი ესე“ 11 v.

873

ჩიქოვანი დავით. ისმითის სანჯაკის ქართველი მოსახლეობის დასახლების რუკა. 1912

1 ფ.; 43×24; ქაღალდი (გაყვითლებული, მეტად დაზიანებული, დაწებულ-გაცვეთილი); უყდო; ტექსტი მხედრული ხელით; 1912 წ., 15-V; დავით ჩიქოვანის ხელით დახაზული; ადგილი: კონსტანტინოპოლი; გადმოცემულია მუზეუმში ბაბილინა ხოსიტაშვილის მიერ (ნიკო კურდღელაშვილის არქივიდან), 1946 წ. [ქარტა ქართველ მაჰმადიანთა სოფლებისა].

ქარტა ოსმალეთის ქართველ მაჰმადიანთა ზოგიერთი სოფლებისა ისმითის სანჯაყში (მაზრაში). უძღვნი რედაქციას. კოსტანტინეპოლი, 19 15/v 12.“

შენიშვნა. 1. რუკა წარმოადგენს 1912 წლის „სახალხო გაზეთის“ სპრათებიანი დამატების № 108-ში გამოქვეყნებული რუკის დედანს.

2. რუკას, რომელიც მოთავსებულია საგანგებოდ დახაზულ ბადეზე, მასშტაბის აღნიშვნით, უჭირავს 22×30 სტ.

3. ქაღალდზე, მარჯვენა თავისუფალ არეზე, ჩამოწერილია 54 სოფლის სახელწოდება, ქართველი მოსახლეობის რიცხვის კომლობრივი აღნიშვნით.

4. ამ ნუსხის ქვემოთ გამოთვლილია ქართველი მოსახლეობის სულადობრივი რიცხვი: „კომლზე რო ვიანგარიშოთ 8 სული, გამოვა 2524×8 = 20. 192 სული“.

5. სულ ბოლოს მიწერილი „შენიშვნა“ თითქმის აღარ იკითხება.

6. რუკას დართული აქვს ბაბილინა ხოსიტაშვილის მეტად საყურადღებო განმარტება (2 ფ., ხომით: 22×15):

1912 წ. „სახალხო გაზეთში“, №№ 608—612, მოთავსებული ყოფილა დ. ჩიქოვანის კორესპონდენციები, სათაურით: „ოსმალეთის ქართველ მაჰმადიანთა სოფლებში“, ცნობებით 1878 წ., რუსეთისათვის ბათუმის გადმოცემის შედეგად ოსმალეთში გადახიზნული ქართველი მაჰმადიანების ყოფა-ცხოვრების შესახებ.

874

იანოვსკის წერილის გამო.

გადატანილია ილია ჭავჭავაძის პირად საარქივო ფონდში № 76.

875

ვახტანგ VI. სამართლის წიგნი. 1852

I. 111 ფ.; 17×10,5; ქაღალდი; ხის ყდა მოშლილი, გაცვეთილი; I ფ. მოცილებულია მხედრული; სათაურები და დასაწყისი ასოები სინგურით; გადამწერი: ნიკოლოზ დიაკვანი (111 r); დამკვეთი—წიგნის პატრონი სეირიდონ ნიკოლეისშვილი (111 v); 1852 წ. (110 v.).

,,ეს არს სამართლის წიგნი, დიდის მეფის ვახტანგის მიერ ბრძანებული.—მყოფისა უმყოფისა, არსისა დაუარსისა და მარსისა ქება [!], არა თუ ღირსად...'' 1 r — 104 v.

თავდება ხო მუხლით: ,,წესად ასრე იყო: ან თუ ბატონი უბოძებდა ვისმე გლეხს, ან წაართმევდა, ან ასაყრელი იყო და აყრიდენ. ეშოვდა იასაულნი[!?], იმავ გლეხს ხარსა და მარჩილს გამოართმევდენ; სამდივნოს და სააიასაულოსაც გლეხს გამოართმევდენ. [ეს] დიაღ დიდი უსამართლო იყო. ახლა ჩვენ ასე გაგვირიგებია: ვისაც გლეხი მისცეს, იმან მისცეს დოვლათისაებრ''.

(შდრ. „ვახტანგ VI. სამართლის წიგნი''. თ. ენუქიძის გამოცემა. თბ. 1955, გვ. 121, § 270).

შენიშვნა: 1. ხელნაწერში დაცულია ორივე წინასიტყვაობა (1 r—6 r).

2. „სამართლის წიგნის'' ტექსტს დართული აქვს **საძიებელი** (ანბანზე გაწყობილი): „ეს საძიებელი წისა[!] ამის წიგნისა: ახნაურის სისხლის საქონლიდამ მიეცემის ოთ...'' 105 v — 110 r.

ანდერძი: 1: „დასრულდა დიდის მეფის ვახტანგის მიერ ნაბრძანები სამართლის წიგნი ესე ჩუნბ-ს წელსა, ავგისტოს კ. ... აღიწერა ხელითა ნიკოლოზ დიაკვნისათა. ვინათგან იყოს, იქმნება მეტ-ნაკლებად დაწერილი, მაგრამ ნუ მიზრახთამთა. ამისთვის რომ დედაწმიდ ბევრი შეცდომა იყო და მეტად ვერ მოვიყვანე სისწორეშიდ და რაც ნაკლები ქონდეს, იმისთვის ნუ მწყევთ, მამანო და ძმანო.'' 110 v — 111 r.

2. წითელ და თვით შავ-ჭრელისა მელანი, ღვთისა სძალო, შეიწყალე ნიკო, ამისი მწერალი! და პატრონი სფირდონ ნიკოლეი შვილი, ამინ!'' 111 v.

მინაწერი: „ჩუნგ-ს წელსა, კვირკობისთვის: ერთი მოჭედილი სატევარი [21] მანათი.

ერთი [შიბი?]ოცდაათ მანეთად ღირებული. ერთი გულის სასუ[ე]ნი ხატი და ძეწკვი ერთ თუმნათ ღირებული. მეორე ხატი და ძეწკვი, შეიდ მანეთად ღირებული. ერთი თოფი, ცხრამეტ მანეთად ღირებული. ერთი ლეკური, თუთხმეტ მანეთათ ღირებული. სამდივნო და ქაღალდის ფასი ერთი თუმანი...'' (II ყდის შიგნით).

876

მარხვანი. 1782

366 ფ.; 33×20.5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; მბეჭდური; 1782 წ. სექტემბრის 6; ადგილი: ტფილისი, „პალატი სპატრიარხო'', ქრისტესშობის ეკლესია; „ბრძანებითა... პატრიარხისა მეფის ძის ანტონისათა: ტრიფილე იღუმენი'' ხელით (366 r.). მოტანილია ქ. გორკიდან (ყ. ნიჟნი-ნოვგოროდი), სადაც დაცული ყოფილა საჯარო ბიბლიოთეკაში, 1946 წ., თორნიკე ჭყონიას მიერ.

,,ტრიოდიონი, რომელ არს სამსაგალობელი [მარხვანი], ესე იგი წმიდათა ღ-ისათა მპყრობელი შემსგავსებულისა შედეგისა თჳსისა, კჳრიაკესა, რომელსა შინა იკითხების სამღუდელო და წმიდა სახარება; იგავი მეზობრისა და ჭარისეველისა. შაბათსა მწუხრით, შემდგომად პირველ-დაწყებულისა ფსალმუნისა, ეჭვალობთ „ნეტარარს კაცსა'', ჲ კანონსა სრულად, „უფალო, ღაღადყავსა ზედა'' აღვიღებთ მუნჯთა ი და ვჰგალობთ რუკა ქმათაგან მუნჯსა აღდგომისასა ჳ და „აღმოსავლურსა'' დ და მარხუნისა თჳთჳმოვანსა

ორსა, განმაორებელნი პირველისა მუქლისანი. ქმა ა: ,,ეჰა, დიდებული'' — ნუმცა ვილოცავთ ფარისეველებრ, ჯ — , ძმანო...“ 1 r — 365 v.

შენიშვნა: 1. „მარხვანის“ ძირითადი ტექსტი იწყება „მეზტ(ო)რისა და ფარისეველისა“ კვირიაკით; თავდება „დიდი შაბათით“ (1 r — 323 v).

2. „მარხვანის“ ძირითად ტექსტს დართული აქვს: ა. „სამებიანნი გალობანი რუა ქმათა ზედა, რომელნი იგალობებიან წ-სა შინა დიდსა მარხუასა და სხუათაცა შინა მარხუათა...“ 323 v — 334 v.

ბ. „ტიპიკონი მარკოსის თავთაგან, თუ ვითარ ჰგალობს მარხუანი წმიდასა დ დიდსა მარხუასა შინა, ერთბამად წ-თა თანა და ხარებისა თანა ყოველად წი-სა ღი-ს მშობელისასა, ოდეს-იგი დაემთხუნის რომელსამე დღესა შინა“. 335 r — 365 v.

3. როგორც ტექსტის მინაწერები, ისე გადამწერის ანდერძი მოწმობს, რომ ქართული მარხვანი შეუმოწმებიათ და შეუსიათ რუსულ (უკეთ, სლავიანურ) „ტროიდზე, ტიპიკონიურით თჳსით“.

4. მრავალი მინაწერი ორ-ორ სვეტად ნაწერი ტექსტის ნაპირებზე, ტექსტის ხელით, თითქმის ყველგან ალნიშნავს რუსულ ტექსტთან თანხმობას ან განსხვავებას. მაგალითად: „რუსულში ქმა ბ...“ 5 v. „რუსულშია:

„გალობითა ძლევისათა.“ 20 r.

„რუსულშია ქმა ბ. — კლდესა სარწმუნოებისასა“. 94 v.

„რუსულშია: „მოვედით, ერნი!“ 57 r.; „ქართულში: „მჯდომარე“. 253 r.

იხ. 10 v, 86 r, 98 v, 107 r v, 110 v, 113 v, 120 r v, 129 r, 132 r, 135 v, 142 r, 148 r, 161 r-v, 163 v, 166 v, 170 v, 171 v, 174 v, 177 r. 181 r, 184 r-v, 187 v, 193 r, 207 v, 214 r, 218 v, 223 r, 226 v, 230 r, 234 r-v, 246 v, 256 v, 257 r, 260 r, 268 v, 274 r, 279 v, 283 r.

ანდერძი: (გადამწერისა): „მეფობასა ი რ ა კ ლ ი მ ე ო რ ი ს ა ს ა, რომლისა ჰკსენება აწ და უკუნისამდე. გარდმოითარგმნა, რაოდენიცა აკლდა და ესრეთ გაიმართა, სრულიქმნა და აღიწერა ტრიოდი ესე მარხუათა, რომელ არს სამ-საგალობელი, სლავენურსა ზედა ტრიოდსა, ტიპიკონითურთ თჳსით.

ბ რ ძ ა ნ ე ბ ი თ ა უწ(ო)ტარესისა და უწ(ო)დესისა პატრიარხისა მ ე ფ ი ს ძ ი ს ა ნ ტ ო ნ ი ს თ ა (რომლისა ჰკსენება საკუნეთაგან და უკუნისამდე), მთისა მისისა ტ რ ი ფ ი ლ ე ი დ უ მ ნ ი ს ა გ ა ნ, ქალაქსა სამეფოსა ტფილისს, წელსა 1782, თთჳ-სა სკჳდმბერსა ნ, პალატას შინა საპატრიარხოსა, ეკლესიასა შინა ქრისტეს შობისასა, დღესა სამსა რიცხჳსასა, ამინ“. 366 r.

მინაწერები (გვიანდელი ხელით): „მეიწირე, ჴელთაუქმნელო ბატო, ამაჲე მარხვანთან წარმოგზავნილი ჭამნი, დავითნი, პარაკლეტონი, სახარება, სამოციქულო! და ეინცა გამოგწეროს, რისხავდეს მადლი შენი. წელსა ჩყკთ-ს, მარტის 23.“ I ყდის შიგნით, მხედრული.

II. „Рукопись на грузинском языке, на 336 листах (732 стр.), искусно исполненная в 1782 году.

21/VII, 1944. Профессор Горьков. Универ-та и Пед-инта, книговед Д. Бакрадзе“. იქვე, ქვემოთ.

877

ფანასკერტელი ზაზა. სამკურნალო წიგნი. XV

I, 684 ფ.; 36,3×25; ქაღალდი; ტეიფრული ტყავით შემოსილი უნეში ფიცრული ყდა, შიგნიდან შეუმოსავია, ყდის I ფრთა გატეხილია (ორგან); დახიზნებულია ყდის ყურაც; თავსკალულ ხელნაწერს ფ. ფ. შიგნითაც აკლია; მხედრული (რამდენიმე სხვადასხვა ხელი); ერთ-ერთი გადამწერთაგანი მახარ(ე)ბელი (177 r, 219 v); XV ს.; მომგებელი და ავტორი-შემდგენელი ფანასკერტელი ზაზა, მკურნალი (177 r, 215 r, 329 v, 339 v, 385 v, 391 r); თავკაზმულობა: 177 r; პატარა-პატარა შემკულობანი: 215 r, 220 r, 222 r-v, 223 r-v და მრავალ სხვა გვერდზე. მოტანილია გ. გორკის სახელობის ბიბლიოთეკის ფონდიდან 1946 წ. აგვისტოში, თორნიკე ჭყონიას მიერ.

„სახელითა ღმრთისათა, დავიწყოთ ყოველთა სენთა ნიშანი, რომელნი არიან კაცისა ასოთა შიგან, თავით თმითგან ფერკის ფრჩხილთამდი რაცა სენნი და სალმობანი არიან, ყუალასი ნიშანი ცალკე-ცალკე სწერია, მათნი მიზეზნი და საქმენი და წამალნი მათნი, ბრძანებითა ღ[მ]თისათა. და ვინცა ამა წიგნსა ირმარებდეთ, იცოდით რომე ყოველსა ქველის საქმესა უზეშთაე არს წინაშე ღ[მ]თისა. — შექმნა ღმერთმან მოწყალემან კაცი ოთხთა ბუნებათაგან..“ 177 r — 684 v.

შენიშვნა: I. ხელნაწერის უდიდესი (ძირითადი) ნაწილი — 177 r — 684 v — გადმოქვეყნებულია: იხ. „ზაზა ფანასკერტელი. სამკურნალო წიგნი (ქარაბადინი)“, მცხეთა საკაშვილის რედაქციით, თბ. 1950. წიგნს დართული აქვს კ. გრიგოლიას და ი. აბულაძის „შესავალი“ და ი. აბულაძის „ლექსიკონი“.

II. ხელნაწერის პირველი აღწერილობა ეკუთვნის თ. ჭყონიას: „ქორკის ოლქში აღმოჩენილი ქართული ხძველენი“. „ლიტერატურული ძიებანი“. IV, გვ. 263 — 264, თბ., 1947“.

ძირითად ტექსტს (177 r — 684 v) წინ უძღვის სამკურნალო წიგნის პირველი (თავსაკლული) ნაწილი; მას აკლია: ა თავი მთლიანად და ბ თავის უდიდესი ნაწილი, ჟანასსნელი სამი სტრიქონის გამოკლებით. გადარჩენილი ტექსტის შედგენილობა:

1. „. . . . მერვედ — ისი თემი თ[მ]ა რომელისა თემისაგან არის.

მეცხრედ: — და კუალა რაგუარ ყოფილა ავად. მეათედ — ძალი და ძლევა სნეულისა.

გ. ნიშანი. ჴელთა დაბანითა შეტყუება სნეულისა სიცოცხლისა და სიკუდილისა...“ 2 r — 3 r.

2. „დ. და აწ სხუათა დავიწყოთ შეტყუებათა და ცნობათა კაცისათა. ცნობა ოთხთა ბუნებათა და კაცისა აგებულებისათუის. — და შექმნა ღმერთმან კაცი ოთხთაგან ბუნებათა..“ 3 r — 4 r.

3. „ე. ცნობისა და შეტყობისათუის ნესტუსა კაცისასა. — ოდეს შეიპყრა ნესტუი კაცისა ჴელისა მარჯუენისა და გცემდეს თითთა შენთა ქუეშე მსწრაფლ და ფიცებად...“ 4 r — 5 r.

4. „ვ. ხამი—ცნობა და შეტყობა ფსენესა კაცისასა. — ოდეს ნახო ფსელი წმიდა შამიაჴსა კარულასა და თხელსა შიგან..“ 5r — 6 v.

5. „ზ. მეოთხე — ცნობისათუის და შეტყუებისა დღეთა კაცისათა. — უწყოდეთ, რამეთო ყრმა შობითგანვე ჩვიდმეტ წლამდე სისხლი უფლებს მის ზედა...“ 6 v — 7 (I) v.

6. „თ.—შეტყობისათუის ქამთა წელიწდისათა. — [უწყო]დეთ, ვითარმედ წელიწადი თორმეტი თუე არის და [სამს]სამოცდაზუთი დღე არის: მარტი, აპრილი, მაისი — მჯურვალენი არიან და რჭუიან გაზაფხული. [ეს სა]მნი თუენი კუერცხისა გულისა ნავლილისანი არიან..“ 7 (I) v — 7 r.

აქეა: „თევთა და ქამთა ცნობისათუის. — უწყოდეთ, ვითარმედ თვე ოცდაათი დღე არის და შუიდი ნახევარი პირველისა თუისათა სისხლისა ბუნება არის...“

„დღეთა ქამნი თორმეტნი და ღამეთა ქამნი თორმეტნი...“ 7 r.

7. „ი. ცნობა და შეტყუება გან[ა]ლისა კაცისასა...“ 7 r — 8 r.

8. „ია. თავი მეხუთე. ცნობისათუის და შეტყუებისა სენ[თა] მჯურვალთა და ფიცხელთა. ამან ბერანმან მიგასწოს. უწყოდეთ, რამეთო ფიცხელნია ესე ცხრონი. მთუარისა მოსაქცეველთა ზედა იქცევიან მალედ...“ 8 r — v.

9. „იბ. თავი მეხუთე [!]. ცნობისათუის და შეტყუებისა ბუნებათა ოთხთა კიდეთა ქუეყანისათა, ოთხთა ქართა ცისათა და აერთა. — უწყოდეთ, რამეთო პირველთა მათ ფილასოფოსთა განყვეს მიცნერებითა მათითა ყოველნი კიდენი ქუეყანისანი და გამოცნეს ძალნი და ოთხ ბუნებად განყუეს: ბღუარი, სადათ სარკინზნი ილოცვენ, და არს მჯურვალი და ნოტია ქარი მისი ჯანაში“... 8 v — 9 r.

10. „[ი]გ. თავი მეექუსე. ცნობისათუის და შეტყობისა პირსა კაცისასა. — ოდეს შეზედნე პირსა კაცისასა...“ 9 r — 10 r.

11. „იდ. თავი მეშუიდე. ცნობა და შეტყობა სნეულისა.

— ოდეს ნახო სნეული, ჰკითხე: „ოდეს დასნეულდი?..“ 10 r — 12 r.

12. „იე. თავი მერვე. თქვა ბაგრატ მკურნალმან. — სიგონჯისა ბუნებანი სამნი არიან: ლომი სენი, დათუი სენი...“ 12 r — 13 v.

13. „ივ. მაჯასისა შეტყობა.—ოდეს ნახო მაჯასი მარჯუენისა ჴელისა...“ 13 v — 14 v.

14. „იზ. კარი სისხლისა დენისა.— თქუა იოჰანნასის ძემან ძარღუისა გახსნისათუის...“ 14 v — 16 r.

ამაში შედის კიდეც: „სხუა სისხლის დენა ჰქონდა“ და „ზომი სისხლისა გამოღებისა“.

15. „ით. ხასიათი წურბლისა. — რომელი წურბელსა მოიკიდებდეს, მუცელი გახსნით უნდა იყოს...“ 16 r — v.

16. „ით. კარი აბანოსა.— თუ უჩუენებარი კაცი იყოს...“ 16 v — 17 r.

17, „კ. ნიშანი ბურანისა. — ბურანი სნებასაცა ჰქუიან და ცხროსაცა...“ 17 v — 19 v.

18. „კა. აწ ძილისა მოგახსენოთ...“ 19 v — 20 r.

19. „კბ. ხასიათი ტანისამოსისა. — საჭმისელი სელისაგან რომელი იქნების, სწორი არის სიგრილითა და ნოტითა...“ 20 r — 21 r.

20. „კგ. აწ თემთა და ქუეყანათა ბუნებანი დავწერნეთ, თემნი მწურავლნი რომელნი არიან, ანუ გრილნი...“ 21 r — 24 r.

ამაში შედის: ოთხიე მხრის ქვეყნების (უდიდესის) დასახელება და ამ ქვეყანათა ხალხების ჩეუოლების ინიშნეულობაზე მსჯელობა.

21. „კჲ. კარი თარიაყებისა. დიდისა თარიაყისა ხასიათი. — არგებს ყოველსა მოწამლულსა: ღრიანკალნაკბენსა, უშუელის გუელნაკბენსა...“ 24 v — 60r.

აქ აღნიშნეულია: რა წამალი უნდება სხუადასხუაგუარ მოწამლულობას და როგორ კეთდება ეს წამლები („შექმნა მისი“); მითითებულია სხუადასხუა წამლებისა და „მაჯუნთა“ დამზადების ხერხი და მასალა (კდ-რი).

თავდება: „დასრულდა თქმული მაჯუნთათუის, შესაქმართა ყოვლისა სნებისათუის და ყოველთა ტკივილთათუის, შემთხუეულთა გუამთა შინა კაცთასა, ვითა ჯერ-არს“.

22. „რე. თავი მეშუიდე დავიწყოთ, სახელითა ღმრთისათა, თქუნმად[!] ნიშანთა შესაქმართა გუარიშნთასა, რომელნი ერგებიან სალმობათა მრავალთა და ყოველთა ტკივილთა გუამისათა და შეექმენით თქმული ერთად ნებითა ღმრთისათა...“ 60 v — 77 r. (თავი რდ — რნ).

თავდება: „დასრულდა თქუმა გუარიშნათა სრულებით და უკლებად, სახელითა ღმრთისათა. ყოველი გამოცდილი არის და სარგებელსა რომელი გამოუნახავს და ურჩევია ფილასოფოზთა საკურნებელთაგან წიგნთა და ყოველი ერგების, თუ ღმერთსა უნდეს“.

23. „რნა — რპ. თავი მეორე[!]. დავიწყოთ, შეწევნითა ღმრთისათა, ჴსენებად წამალთა გასაჴენელთა და იარაჴთა განმწმედელთა ყოველთა ურავთაგან...“ 77 r — 84 r.

თავდება: „დაესრულა თავი მეორე, თქმული იარაჴთათუის დიდთა, რომელსა ზედა შეკრებულ არიან ყოველნი მკურნალნი, პირველნი მოძღუარნი და სოფოფფთათუის, რომელნი შეასმიან დანაყილნი“.

24. „რპა-რჟბ. თავი მესამე. დავიწყოთ თქუმად, შეწევნითა ღმრთისათა, წამალთა გასაჴსნელი მატბუხთა სარგებელთა...“ 84 r — 93 r.

25. „[რჟგ — რჟთ] თავი მეოთხე. დავიწყო თქუმად, შეწევნითა ღმრთისათა, მატბუხთა, რომელნი არა გასაჴსნელნი არიან...“ 93 r — 96 r.

26. „რჟთ — სმ. დავიწყოთ... თქუმად ნიშანთა შესამარცუელებელთა...“ 96 r — 106 r.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

თავდება: „სრულ იქმნა თქუმა წამალთა, რომელ არიან შესამარცულებელნი და იაფნი, პირისა ასაზუმელნი...“

27. „სჱა — სნე. თავი მეზუთე. დავიწყოთ თქუმად .... ლუოკათა, რომელ არიან სალღველნი, რომელნი ერეგებიან ყოველთა ტკივილთა და სალმობათა, შედებულთა ნოტიასათა ...“ 106 r — 109 v.

ბოლოში: „..დასრულდეს ნიშანნი ლუოკათანი...“

28. „სნვ— სოთ. თავი მეექუსე. დავიწყოთ ... თქუმად ნიშანთა აკრასთასა, რომელ არიან კუანრნი შესაქმნელნი, ერგების ყოველთა ცხრითა... და ყოველთა ტკივილთა...“ 109 v — 115 v.

თავდება: „დასრულდა... თქუმა აკრასთა, რომელ არიან შესაქმარნი კუურნი...“

29. „სოთ. თავი მერვე[!]. დავიწყოთ თქუმად... ნიშანთა ლიდიმედთასა, რომელ არიან გარეშესაცხებელნი წამალნი...“ 115 v — 126 v.

თავდება: „დასრულდეს ლდიმელნი[!]..“

30. „ტლე გრილი არგებს მკურვალსა ვარამსა...“ 126 v — 127 r.

31. „თავი ოცდამეცამეტე[!!] დავიწყოთ... შესაქმართა ზეთთა და სარგებელთა მათთა სნებათათუის შემთხუეულთა და ვთქუთ, ვითა შეერევიან წამალთა შესაქმართა, რომელ უწინა გუეცხენებიან წიგნსა ამას ჩუენსა შიგან, რათა გაუადვილდეს გამოცდილობა ამას მკითხველთა და მკურნალსა. — ნიშანი ნარდისა ზეთისა შესაქმრისა ერგების ქართა სხუილთა...“ 127 r — 134 v.

თავდება: „დასრულდა თქუმა ზეთთა ნიშანთა სრულებით...“

32. „თავი ოცდამეექუსე. დავიწყოთ.... თქუმად ნიშანთა სასუმელთასა შესაქმართასა, რომელნი ერგებიან მრთელთა და სნეულთა და გამოსაზრველთა შესაქმართა და ეახსენნეთ ნიშანნი წინაპირველთა მკურნალთა და უკანათანი, რაიოდეს პირველთა მკურნალთა ეთქუა შექმნა ყოველთა სასუმელთა ღუინითა და ყველ თაფლისა; და ყამისა ამის ჩუენისათა აკრიბეს ღუინო და ყველ თაფლისა ადგილსა შეჭარი და ამისთუის ქმნეს ესე, რაოდეს ერაკისა არნი ცხელნია და ცან ესე და გამოიძიე ქმნა, რომელთა გინებს. — ნიშანი სიქანგრებისა შექმნისა თაფლითა, ერგების მრთელთა და სნეულთა...“ 134 v — 138 v.

33. „კარი შარბათებისა. იისა შრბათისა ხასიათი...“ 138 v — 153 r.

34. „თავი მეოცდაშუიდე... შესაქმართა მწნილთასა, რომელნი გამოიზარდებიან თაფლითა და იკმარებიან სნებათა შინა... და ვეჯსენოთ რაებანი მათნი...“ 153 v — 160 v.

ბოლოში: „დასრულდეს ნიშანი გამოსაზრდელთანი თაფლითა. . . . . დასრულდა თქუმა მწნილთა ...“

35. „თავი მეოცდარვე. დავიწყოთ..... მოწამლულთა საკურნებელთა წამალთა თქუმად. — კაცმა რომე ზომისაგან ნამეტნავი წამალი ჰაბოს და აწყინოს...“ 160 v — 170 r.

ბოლო: „აქა დათავდა ყოველთა სენთა ნიშნები, რაცა კაცისა ასოთა და სტომაჭსა და გულსა და ღუძლსა შეეწენებიან“.

36. „თარგმანი წამლებისა:

აფთიმონი კარეატაული უნდა, ქონდრისა ზესა ჰგავს.

აფირონი შავისა ხაშაშის რძე არის.

ალეევს საბრსა ქუიან...“ 170 r — 174 v.

ლექსიკონში ახსნილია 200 სამკურნალო მცენარისა და სხვა სახელი: წიგნში ნახმარ უცხო ტერმინის, უმეტეს შემთხვევაში, მიწერილი აქვს უფრო ცნობილი, ხალხში გავრცელებული სახელი, ან განმარტება.

ზოგიერთ განმარტებაში მოძებნილია შედარებით ზუსტი ქართული შესატყვისი:

„აკრკოა გაბაონის ძირია და ქართულად ქარქუტა ქუიან.“ 170 r.

„ალისინთი მანანოხსა ქუიან, ქართულად ბარაბა“. იქვე.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

III. ზოგან მოძებნილია **თათრული**, **ზომხური**, **სპარსული**, **ბერძული** შესატყვისები.

„აგაკი კ(ა)სტიტის — თათრულად ყოსრა ქუიან, სოსნის ძირი არის.“

მიწერილია სხვა ხელით (ძველით): „აირსა არის, ქართულადა იის ძირსა უზიან.“ იქვე.

„არაბულად ზობიბ ჯაბილი, სპარსულად მოიზიზჯ, ქართულად მთის ჩამიჩსა ქუიან.“ 170 v.

„აიკვ სომხითით მოვა, ქართულად თიჯა ქუიან.“ 171 r.

„ბაღსა მურტი ქუიან. ბერძულად კახომადორსი, ქართულა[დ] ქაქნაჯი.“ იქვე.

37. [ხარჩევი წიგნის II ნაწილისა].

„ა. კარი პირველი თავისა და ტიტინისა ამბავი.

ბ. ყოველისა ფერისა თავის ტკივილისა და მაღასიასა, რომელ არს სურდო...“ 175 r — 176 v.

თავდება: „ოა. წყალთ-მაკეობისანი, მცრცნელისანი, მოვიწყებისანი და კეთრისანი.“

სარჩევი: გამოქვეყნებულია 1950 წლის გამოცემაში (იხ. ორი უკანასკნელი ფურცლის გვერდები).

IV. ტექსტს დართული აქვს კიდეებზე მინაწერები (შინაარსის მოკლე დასათაურება ან სიტყვათა განმარტებანი).

ანდერძ-მინაწერები (ტექსტის ხელით):

1. „ქრისტე ღმერთო! ადიდე ორთავე შინა ცხორებათა ბრძენთ-მთავარი ფანასკერტელი ზაზა. ამინ.“

177 r-ზე, ფერადებით ნაწერი თავკაზმულობის ქვეშ, მსხვილი მთავრული ასოებით, სინგურით, სინგურით ნაწერი სათაურის წინ.

2. „ქრისტე! შეიწყალე მწრე[ა]ლი ამისი, ულირსი მახარ[ე]ბელი, ამინ“.

177 r-ზე, მარჯვენა ნაპირზე, სინგურით ნაწერი სათაურის ასწვრივ, წვრილი, ლამაზი ნუსხურით (სინგურით).

3. „ღმერთო! ადიდე შენ მიერითა დიდებითა ფანასკერტელი ზაზა, ამინ.“

215 r-ზე.

სინგურით; წვრილი, ლამაზი მხედრულით, ტექსტის II აბზაცის უკანასკნელ სტრიქონში.

4. „მშრომელისა მახარ[ე]ბლისათ‘ს შენდობაჲ ყავთ“.

219 v — ს ქვემო ნაპირზე, წინა მინაწერისებური სინგურითა და ნუსხურით.

5. „ქრისტე ღმერთო! ადიდე დ[ავი]თ, ძე მეფეთა მეფისა კოსტანტინესი“.

222 r-ს ზემო (მარჯვენა) კიდეზე: გადაკვეთილი, მაგრამ ადვილამოსაკითხავი; იმავე გადამწერის მახარებელის ნუსხურით (სინგ.).

6. „ქრისტე! ადიდე პატრონი ფანასკერტელი მკურნალი ზაზა!“ 329 v, მხდრ.

7. „ქრისტე ღმერთო! ადიდე პატრონი ჩუენი ზაზა მკურნალი!“

339 v, ტექსტის ხელით (სინგურით).

8. „ქრისტე ღმერთო! ადიდე ფანასკერტელი ზაზა!“

385 v. სინგურით, სხვა გადამწერის ხელით, მხედრულით.

9. „ქრისტე! ადიდე პატ[რ]ონი ზაზაჲ ფანასკერტელი“.

391 r. I აბზაცის უკანასკნელი სტრიქონის ბოლოს, სინგურით, წვრილი ნუსხურით, სხვა გადამწერის ხელით.

არა ტექსტის ხელით:

10. „პირმზე სწერს: ა[ა], ხათუნო, დედის მჯობო დედაო!“ ...
(ვეფხის-ტყაოსნის 1285 სტროფი). 176 v., ცარიელად დარჩენილ არეზე, შავი მელნით, XVII ს. მხედრ.

11. „ქ. ვ[აი] საწუთრო! საცოლეთი თავი სატანას ვდარე...“ (ვეფხის-ტყაოსნის 1213 სტროფი). იქვე, ქვემორე, წინა მინაწერის ხელითა და მელნით, —
— ა-მეტი ტექსტებია.

12. „ქ. უმისოდ მყოფი ვერ გავძლებ ჯდომასა, ვერცა წოლასა...“ (ვეფხის-ტყაოსნის 768 სტროფის ნაწყვეტი).
258 v-ს ცარიელად დარჩენილ არეზე, [XVI ს.] მხედრულით.

13. „ქ. ღმერთო, შეიწყალე ს ა ლ თ ხ უ ც ი ს ქ ა ლ ი ხ ფ რ ვ ნ!... დიდ მოყვარდა ამ წიგნის კითხვა! თქვენც იკითხეთ, ვინც მწიგნობარი იყოთ; ჭკუას, სიბრძნეს გასწავებსთ“.
326 r-ზე, ქვემო კიდეზე, XVII ს. მხედრულით.

14. „სევდიანი ვინატრიდი მე ამბავსა სულის მდგმელსა.
კარსა კაცი შემომადგა, წიგნი შენი მომცა ველსა.
ხან ვიცინე, ხან ვიტირე, — დავემგზავრე ტარიელსა
და თუ ახლახან ვერა გნახავ, ვერ ვიცოცხლებ ხანიერსა.“
511v., ქვემო ნაპირზე, XVI—XVII ს. მხედრ. ხელით, შავი მელნით, ვეფხის-ტყაოსნის მიბაძვის ნიმუში.

15. ვ ა ხ ტ ა ნ გ VI-ის მინაწერი ცალკე ფურცელზე:
„ქ. ჩვენ, საქართველოს გამგებელმან ბატონიშვილმან პატრონმან ვახტანგ, თვითოეულად ფურცელად მომრიებული კარაბადინი ესე შევაწყობინეთ და შევაკრეფინეთ საქმარად და სასარგებლოდ კაცთათვინ და საკმარისად ყოველთა
ქ ვს ტ ფ.“
176 v — 177 r-ს შუა.

188 — 189 ფ. ფ. შუა ხელნაწერში ჩადებულია ბატის ფრთის კალამი, რომელიც ვარაუდით ვახტანგ VI-ის უნდა იყოს.

16. პროფესორი ალ. ხახანაშვილის მინაწერი I ყდის შიგნიდან მიკრულ თეთრ ქაღალდზე:

«Рукопись на грузинском языке (гражданским почерком, называемым **мхедрули**) писана в XVII—XVIII вв. Содержание ея составляет лечебник, с подробным указанием лечения болезней. Этот список рукописи является довольно редким по своему объему и богатому содержанию. Для определения его состава необходимо сличение с подобными лечебниками, хранящимися в Тифлисских библиотеках.
Время и место написания не известны, начала нет.
Профессор Лазаревского Института восточных языков в Москве, прив.-доц. Московского Университета Александр Соломонович Хаханов.

17. სხვა მელნით, იქვე მიწერილია:
„Профессор Горьковск. Университета и обл. Д. Балика.“.

878

აგიოგრაფიულ-ჰომილეტიკური კრებული. XIX

58 ფ.; 10,7 × 8,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ხის ყდა, მეტად დაზიანებული — 1 ყდისაგან დარჩენილია ტყავის შემოღრღნილი ნაშთი; 39 ფ. დაწეულია; მხედრული (თავბოლონაკლული); სათაურები სინგურით; XIX ს.

[აგიოგრაფიულ-ჰომილეტიკური კრებული].

1. „[,,განვემზადენით უკანასკნელისა მისთჳს აღსასრულისა''. თავნაკლულია]. — ...,,[სა]ქმეთა მისდევენ. ნამდვილ ცუდად რბიან, ცუდად განჩერებიან, რომელნი საწუთოსა ამის ზრუნვასა მიერჩიან, რ' შეიკრებენ შემდგომად მცირედსა განქარვებადსა...“ 1 r — 21 r.

2. ,,თ'ა მარტსა თ. წმიდა წო'ა ორმეოცთა მოწამეთა, რომელნი იწამნეს სევასტიას, ტბასა შინა. წმიდათა სახელები: ისიხი, მელიტონ, ირაკლი...“ ,,ჟამთა მათ ლიკინოჲს მეფისათა იყო დევნულება დიდი ქრისტეანეთა ზედა:“ 21 v, 22 r — 46 r.

ანდერძი (გადამწერისა): „მეოხება და მოღვაწეობის მადლი ცოდვილს და საწყალობელს ქ რ ი ს ტ ე ს ი ას სულს შეჳწიოს, ამინ“. 46 r.

3. წმიდათა შორის მამისა ჩ'ნისა ი ო ა ნე ო ქ რ ო პ ი რ ი ს ი ტ ყუა ამაღლებისათ[ჳ]ს უფლისა ჩ'ნისა იესო ქრისტესი. მამაო, გვაკურთხენ! — ბრწყინვალე არს ყოველი დღესასწაული უფლისა განგებულებისა და განბრწყინვებულ...“ 46 v — 58 v.

წ უ დ ე ბ ა: „რ' ბრძო ჰბრძოლსა კაცობრივითა გვამითა, აღჭურა მძლავრებასა ზედა ეშმაკისასა, დაშრიტნა განხურვებულნი ისარნი მათნი, ჯჳარსა შემსჭვალა..“.

(შდრ. კ. კეკელიძე ქართული ლიტერატურის ისტორია. I, 1941, გვ. 636, § 58).

879

აგიოგრაფიული კრებული. XIX

21 ფ.; 17,3×10,5; ქაღალდი; ქაღალდისავე კანი (უყდო); მხედრული (21 ფ. დახეულია, ტექსტითურთ.); ბოლონაკლული; XIX ს.; გადამწერი მღუდელ-მონაზონი ანტონი (17 v).

[აგიოგრაფიული კრებული].

1. ,,ცხოვრება წმიდისა დიდისა მოწამისა ევსტათისი და სახლეულთა მისთა. გვაკურთხენ, მამაო. — წელსა მესამესა მარკიანე მეფის მეფობისასა იყო სპასპეტი ერთი...“ 1 r — 17 v.

შენიშვნა: ტექსტის ბოლოს — გადამწერის ანდერძი:

„წმიდათ და დიდო მოწამეო ქრისტესო, ევსტათი! მეოხ მეყავ თანა-სახლეულითურთ შენით დღესა მას და [!] დიდსა განკითხვისასა! ღუღისი მღუდელ-მონაზონი ა ნ ტ ო ნ ი.“ 17 v.

2. ,,თხრობა სულიერი ქალწულისათვისეე [!] პატიოსნისა. — იყო ვინმე ქალწული ადგილს უდაბნოსა, ორთა, გინა სამთა მოწესეთა თანა მოღვაწე, სახელოვანი. და დაეყენეს ადგილსა მას მრავლითა მოღვაწეებითა...'' 18 r —21 r.

3. „კვალად სხვა თხრობა სულიერი, სურვილი[თ] საწადელი. — იყო ქალი ვინმე ქალწული, ყრმა, ვითარ ათ[ისა] წლისა. ღამესა ერთსა ეჩვენა მას ყოვლად წ[მიდა ღ]თისმშობელი...“ 21 v.

წ უ დ ე ბ ა: „ესე რა იხილა ქალმან მან, ყოვლისა ყმებრივსა წესისაგან შეიცვალა. ხოლო მშობელნი მისნი, ჰხედვიდეს რა ესეეთარსა სახესა მისსა, უკვირდათ და ჰკითხვიდეს თუ „რაჲ არს...''

შენიშვნა: ხელნაწერში ჩადებულია ფერად ქაღალდზე დაწერილი ბარათი ვინმე მიხელისა ვინმე შაშას მიმართ, 1857 წ. თარიღით.

880

ვახტანგ VI. სამართლის წიგნები. 1834

292 ფ.; 34 × 21; ქაღალდი (დაუწერელია: 19 v — 21 v, 247; გახეულია 122 ფ.); ტვიფრული ტყავით შემოსილი მაგარი მუყაოს ყდა; მხედრული; სათაურები სინგურით; 1834 წ. სექტემბრის 10 (290 v); ადგილი: [თბილისი]; გადამწერი: ნიკოლოზ მოსესძე ბაღინოვი (290 v).

1. „სამართალი მოსესი“. „კარი პირველი დასაწყისი წიგნისა სამართლის, რომელი მოსცა ღმერთმან მოსეს, რომელი დაწერა მან, მოსე, წიგნსა მეორე რჯულისასა და გამოსულიათასა [!]. მცნება ღ˘თისაგან. — თავ უყავ მამასა შენსა...“ 73 r — 80 v.

შენიშვნა: 1. მოსეს სამართლის ტექსტის წინ მოთავსებულია ვახტანგის სამართლის წიგნების შესავალი: „ქ. დასაბამითგანვე დამდებელმან საფუძველთა ქვეყანისათმან...“ 72 r — 73 r.

2. „შესავალს“ დართული აქვს სამართლის წიგნების ნუსხა, სათანადო ანოტაციებით.

3. გადამწერს ნიკოლოზ ბაღინოვს ამ „შესავლისათვის“ წაუწერია: „სამართალი მოსესი“, ხოლო „ბერძული სამართლის“ თავში, სინგურით წაუწერია: „შესავალი“. მოსეს სამართალი 51 (ნა) მუხლია.

2. «სამართალი ბერძული». „ქ. ლევან ბრძენისა და კოსტანტინესი და სხვათა ველმწიფეთა მიერ თქმული და განწესება სჯულის კანონის მეფეთა და სიმართლისა მოსამართლეთათვის, რათ[ა] რაოდენიცა ეწეროს წიგნსა ამას შინა, მცირედიცა არა განვაგდოთ, არამედ ყოველივე [ვ]ისმინოთ და ვყოდცა. — ქ. რომ მოხდეს და დადგეს კაცი ვინმე მსაჯულად...“ 81 r — 132 r.

შენიშვნა: ბერძული სამართალი 418 (უიშ) მუხლია.

3. „სამართალი სომხური. — პირველი რიგი კარგი და ჭეშმარიტი უფალმან ღმერთმან პირველიდგანვე მისცა კაცსა, როგორც რომ წიგნმა პირველ დაბადებისამან გ[ვ]აჩვენა ჩვენ რიგი და წესი მოსემ და მისცა ღმერთმან ადამს...“

„ა. რიგი და სამართალი მისა, ვინგინდა ვინ მიიცვალოს და არ დასწეროს ანდერძი. 135 r — 218 v.

შენიშვნა: 1. სომხურ სამართალს წინ უძღვის „შესავალი პირველი. სომხური სამართალი — “ ქ. ესე წიგნი არს დიდის სომხეთისა სამართლისა წიგნთა ზედა გადმოთარგმნებული...“ 133 r — 134 r.

2. სომხური სამართალი 431 მუხლია (ულა).

4. სამართალი კათალიკოზისა. ქ. თავი პირველი. — სახელითა ღ˘თისათა, მე, ქრისტეს მიერ კურთხეულმან ყოვლისა საქართველოსა კათალიკოზმან... მალაქია.. აფხაზეთის კათალიკოზმან.. ევდემონ დავსხედით და შევჰკრიბენით ყოველნი ებისკოპოზნი აფხაზეთისანი...“ 219 r — 221 r.

შენიშვნა: კათალიკოზის სამართალი 23 მუხლია (კგ).

5. „ძეგლის დადება მ˘ეფეთ-მეფის გიორგის მიე˘რ. — ჩვენ, მეფეთ-მეფემან გიორგიმ, ძმამან ყოველთა შორის წარჩინებულისა მეფეთ-მეფისა დიმიტრისამან, დავდეივით ძეგლი — განვაჩინე ესე, მას ჟამს, ოდეს შევედით მთ[ი]ულთა_შიგან...“ 226 r — 228 v.

შენიშვნა: გიორგი მეფის ძეგლის დება 46 (**მვ**) მუხლია.

6. „სამართალი აღბუღასი — პირველი. — ჭ. შევიყარენით ჭოლთა, მინდობილნი ღ[მ]ისანი და აწყურისა ღ[მ]ისშობლისანი და გა-ქ[ც]ევისა, დავიდევით წინა პატრონისა პაპისა ჩემისა, მანდატურთ უხუცესის **ბექას** განაჩენი...“ 230 r — 246 v.

შენიშვნა: 1. აღბუღას სამართალი 177 მუხლია (**როზ**).

7. „სამართალი ბატონისშვილის ვახტანგისა.“— ,,ა. ჯერ ეს გადროთა და მოგახსენოთ მეფეთა და მსაჯულთა და ყოველთა სამართალში მჯდომს კაცსა...“ 249 r — 290 v.

შენიშვნა: 1. ვახტანგის სამართლის წიგნის ტექსტს წინ უძღვის „შესავალი პირველი ბატონისშვილის ვახტანგისა. — მყოფისა უმყოფისა, არსისა დაუარსისა და მარსისა[!] [მ]ებაო...“ 248 r — 249 r.

2. ვახტანგის **სამართლის** წიგნი 267 მუხლია (**სჯზ**).

3. სამართლის წიგნების კრებულს წინ უძღვის ვრცელი სარჩევები (1 r — 71 r.):

ა. ანბანური, რომელსაც დართული აქვს [სარჩევის შემდგენელის ხუცეს-დეკანოზისშვილის ოსეს **ანდერძი**:

„ჭ. იგი ძველნი სარჩეველნი, ვინადგან არევით იყვნეს და საჭიროსა ჭამსა ძიებასა შინა დიდათ დაშურებოდენ მსაჯულ-გამგენი, რომელი სახამსოჭ რომელს ადგილს იყო, ძველ სადმე ჰპოებდენ და ამას დიდი შრომა ედვა. ამისი ადვილსაპოვნელობისა მიზეზ[თ] მებრძანა ყოველთა ამაღლებულისა ღთივ-გვირგვინოსანისა საქართველოს და ქართველ-ბორჩალოს მპყრობელ-მჭირნებელის ცხებულის **მეფის თეიმურაზის** მიერ, რათა ღონე რამე მეძია ადვილსაპოვნელობისა.

და აწ მე ესრეთ ვიღაწე მცირე რამე: ჯერ გავრიცხენ ძველნი სარჩეველნი და მერმეღა ანბანზე გამოვჰკირიბენ — რომელ[ი] საჩივარ-სამართალი რომელს ასოზე ურდეს; დახედავს, ამის რიცხვით ძველის სარჩეველის რიცხვში მიიყვანს და მუნვე ჰპოებს.

მეფე ადიდე სუფევითო, [ღმერთო]!

დაბალი ხუცესი, დეკანოზისშვილი ოსე ვმუშაობ ბძანებულსა მეფისასა.

ქ[ს] **ფლ**ჱ, **ჩღ**ნ ქრისტეს აქეთ“ 19 r.

ბ. ნიკოლოზ **ბაღინოვის** მიერ შედგენილი „სამოქალაქო საქმების სარჩევი და სარჩეველი, 45 მუხლად. 22 r — 35 r.

დართული აქვს შემდგენელის **ანდერძი**:

„ჭ. ესე ახალი გამოვკრიბე. ნეტარხსენებულის საქართველოს მეფის ვახტანგის კანონის სამოქალაქო საქმეების სარჩეველი გავმართე და გამოვწერე. ვინც წაიკითხოთ, შენდობა მიბძანეთ... ტიტულარნის სოფლელი ნიკოლოზ მოსწსძე ბაღინოვი“. 35 v.

გ. [სოლომონ მაღალაძის სარჩეველი].„ სწავლანი მოსამართლეთანი, თუ ვითარ ხამს სამართლის ქნა ანუ განაჩენისა...“ 36 r—71 r.

881

ანტონი I. გრამატიკა. 1764

186 ფ.; 20×15,5; ქაღალდი; ხის ყდა, ტყიფრული ტყავით შემოსილი (II ფრთის შიგნით მიკრულია ვახტანგის სტამბის „სამოციქულოს“ უკან ფ. ნახევარი); მებერძნული; სათაურები და გამოსაყოფი ადგილები სინჯურით; დასაწყისი ასოები მთავრულით; 1764 წ.; ჭიისაგან დახიანებულია 105 — 126, 153 — 168 ფ.ფ.; დაბეულია: 186 ფ.; ჯადამწერი გაიოზ. 1 r.

,,დასაბამი პირველისა ნაწილისა, რომელისა წოდებულ კარი ღრამმატიკისა, რომლისა შორის მარტივად დადებულ სახელთა ბრუნვან-შეუღლვანი ზმნათანი და შეკრებანი სხუათა სიტყუა ნაწილთანი, რომელნიცა ზეპირ

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სწავლად უკმს-ყე ახალ ღრამმატი[კო]სთა სწავლის-შინათა. ხოლო ზედ-კიდებულ მერმეცა საზღუართა კითხუანი წუალებისათჳს და გარემოთა (ესე იგი მდეგართა) ნაწილთა სიტყჳსათა ზოგებითსა შინა (ესე იგი საზოგადოსა). ხოლო ჯერ-არს მათიცა ზეპირგამოხატჳაჲ გონებასა სწავლის შინათასა. ბრუნუთათჳს სახელთასი. თავი მეპირუელე. — ბრუნუჳანი ვიდრემე სახელთანი არიან რაჲ, ანუ მარტივისა ანუ ჰრთულისანი, ვითარ რეცა: მარიამ, მარიამისა, მარიამითა, მარიამნი, მარიამებნი, მარიამებითა. ხოლო აქა დასჩირდა აწითსა ველოვნებასა ჩუმნსა თქმაჲ ამისი, რ' სხუთამებერ ენათა არა არს ქართუელთა ჳმასა ზედა, რათა თითოსამან სახელმან განითჳსოსმცა საკუთრად ბრუნუჰაჲ..." 6 r — 186 r.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერის ტექსტის I ნაწილი არ მისდევს ანტონ I-ლის „ქართული ღრამმატიკის" 1885 წელს გამოქვეყნებულ ტექსტს და მისგან განსხვავებულ ადრინდელ (პირველ) რედაქციას წარმოადგენს.

იხ. А. Цагарели. О грамматической литературе грузинского языка. Спб. 1873, გვ. 3 — 10.

2. შედგენილობა:

I. ნაწილი პირველი (ბრუნვანი, უღელილებანი. და სხვ.) 6 r — 75 r.

პირველი ნაწილის ტექსტის ბოლოს ვკითხულობთ:

„ესე ეკმაოდენ პირუელსა კერძოსა ღრამმატიკისასა. განსრულდა წელსა 1764." 75 r.

II. „სიმეტრნე ღრამმატიკისა პირუელსა კერძოსა. კითხუა-გებანი ღრამმატიკისათჳს და ნაწილთა მისთა, რომელთა ზეპირ უკმს-ყე გამოხატჳაჲ გონებათა შინა სწავლის შინათა ქუმოთ ამისა. ღრამმატიკისა ნაწილთათჳს. თავი პირუელი. კითხუა: — რაჲ არს ღრამმატიკაჲ?

მიგება. — ღრამმატიკაჲ არს გამოცდილებაჲ სიტყჳს-მოქმედთა და აღმწერელთა ზედ-მიწერებილთა მიერი..." 76 r — 94 r.

ტექსტის ბოლოს: „განსრულდა წელსა 1764."

III. „წყუობის ნაწილი მეორე: განსაზღურებათათჳს და განწუალებათა და მდეგართა სიტყჳსა ნაწილთასა.

ანტონის მიერ, სრულიად საქართუელოჲსა მამათმთავრისა და-ვითიანისა ახლად გარდამოცემით შრომითი. თავი პირუელი. — ღრამმატიკა არს ცნელოვნება წრფელ თქმაობისა და უცთომელ ჭკუსა..." 95 r — 150 v.

IV. „წყუობის ნაწილი მესამე. შეთხზუობისათჳს ნაწილთა სიტყჳსათა და მექმეობისა მათისა. ანტონის მიერ..." 151 r — 186 r.

ტექსტის ბოლოს: „ხოლო ესე ეკმაოდეს თანჳმობასა სიტყჳსა ნაწილთასა."

3. გრამატიკის ტექსტს წინ უძღუის თავ-ბოლო ნაკლული: „ი ხ ე ზ ი ნ ე ლ ყ ო ფ ი ს ა ა მ ი ს წ ი გ ნ ი ს ა."

„... ვარსკუმლავი განთიადისა გამობრწყინებდის, რა ჩნგან ისწყოს მთიებმან წესი ნათლისა... გჳმს ახლისა განახლებულისა შემოსა მეცნიერებისა..., რათა დაიმჯუს ჩნ შორის უსწაულოჲსაჲ, მშობელი სიღმღისა... და ნათლითა... ბრწყინუალითა განვბრწყინდეთ . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

მიზეზი ველყოფისა ამის წიგნისა, სიტყუა მეორე

. . . . . .

ვინაჲცა სამღთომან განგებამან ადგილ მცა თქმად, თუ ვითარ ვიწყე ღრამმატიკისა ჩნ, ქართუელთა ენასა ზედა ახლად განმართუსა ველყოფაჲ...

ხოლო საწყუებელარს ამისთჳს, რ' წმიდათა მამათა მეთარგმანეთა ჩნთა მიერ არაჲსადა პოებულ არს ჩნ შორის ღრამმატიკაჲ, არცა ერთთა მიერ გარდმოღებულ მთარგმნელთაგან . . . . . ესენი არიან მეთარგმანენი ქართულად ელადელთა ენისაგან . . . . .

ხოლო ესენი არიან სამღთონი იგი მამანი, მეთარგმნენი ქართუელთანი, რომელთანი საბჳელნი მოიხსენებიან აქა:

ოანე გრძელის ძე, წ~ა ოანე, მამა ევფიმისა; წ~ა ეფთიმი, წ~ა არსენი, ნინოწმიდელ ეპისკოპოსი; ღირსი ოანე ხახულელი, რომელსა ზედაწოდებულ ჰყოფდა თქოობირად; ნეტარი გრიგოლი, ზედწოდებულ იყო აბრაამ ახლად; ხახარია მირდატისძე, არსენი, მაგრა ესე არა იყალთოელი, არცა კათოლიკოსი, არამედ სხუა; გიორგი შეცდებული; ილარიონ დიდი, თუალელი, მოძღუარი გიორგი მთაწმიდელისა; წ~ა გიორგი მთაწმიდელი; ოანე, პატრიკად ნამყოფ; სტეფანე; გიორგი ო[ლ]თარისელი; ვასილი ეგგრილთა ძე[!] ხა[ხ]ელი, და ესე საგონებელ მიჩნს ძუ მეფისაც; ოანეზე, სამღთო ტიელისტიასი, რ~ლს ჩუმულ ვართ ზედწოდებასა პეტრიწუად; ნეტარი ეფრემ; მცირე; თეოფელ ღირსი; არსენი იყალთოელი; ოანე ტაიჭის ძე[!] და სხუანი მრავალნი.“ „ამათ ჟამს შემცირებულნი და მიცემული წარმახრთათა მიმართ და უპატიოსნი ნათესავნი ჩ~ნნი ღ~ისმეტყუელებათა თჳსთა მიერ პატიოსნ[ნ] ჰყუნს. (ოსე. 1). და გარდმოღებათა წიგნთათა იტუაწუს სამდოთათა წერილთა და წ~თა მოძღუართა და ბუნებისა და ზუსთა ბუუბებსა წესითა გარდამოთარგმანებითა, რაოდენიც კმა იყო და ამათნი იგი ნათარგმანები წერილნი მრავალი ჰგიან დღეინდელად დღედმდე. და დაღათუ მრავალი აკლნს ცოდუთა ჩ~ნთათჳს, ოჳრებითა ნათესავსა ჩ~ნისათა უცხო ნათესავთაგან.

ხოლო რომელნიცა აკლნს, პოებულ არიედ იგინი წ~ა ქალაქსა და წ~ის მთის მოწაფტერსა ჩ~ნ ქართულ~თასა, გარნა ღრამმატიკაჲ არასადა ვისცინეთ; არცა ნაშთთა წიგნთა შინა მყოდ, შემდგომად ოჯრებისა, და არცა პირ[ვე]ლ, რ~ა იყომცა ჩ~ნა ზედა ენასა.

ენება ჯუტ მეფეს ვახტანგს, ძესა ლეონისსა, პოვნაჲ ამის წიგნისა და მრავალი რაჲმე ძიება ჳყოფიეს. რ~ ფრიად მოსწრაფე იყო მეფე იგი, რა მეცნიერებისა ნათლისა მიმრთ მიიზიდამცა სამეფოჲ თჳსი. და ამას ზედა მეწამების მი ყოველი საჭართჳ~ლოჲ, რ~ ჳუყოდა საკჳრველმან, მან, ვითარმედ „მეცნიერებისა ახლისა შემოსითა მიიყუანდა ერსა თჳსსა(კოლს. 3. 10). მისდამი, „რომელი მყოფ არს ნათელსა მიუწდომელსა.“ (ტიმ. 6.16).

„ხოლო ჟამსა მეფობისა მისისასა იყო მ~ნ ვინმე, ორბელიანი ნათესავით, სახელი[თ] საბა, რომელი ფრიად სიბრძნესა ეტრფიალა და შემდგომად მისა იქმნეს ვიდრე ჟამადდე მწიგნობარყოფისა ჩ~ის: ძნიშწულნი საბანნი, ორბელიანნი, ტრფიალნი სიბრძნისანი და თანმოჟამენიცა ჩემნი, კაცნი სამღუდელონი და ძიებაჲ აქუნდათ არამცირედი ღრამმატიკისა პოებად. და უფროს, ნათესავი ჩემი, ფრიად სწაულისმოყუარე, ძე მეფისა ვახტანგისა ვახუშტი. გარნა ვერ მპობებელთა და ფრიად მეფლონეთა. ოდეცა მოკალაკეთაგან ტფილისელი, რომელსა აწ ვართ პატრია წაჭარია წოდებულ ჭყოფენ, ეუდრებოდეს მას და ვედრებითა მათითა შეეხო ღრამმატიკისა გარდმოცემად. ხოლო ოდეს, ჟამთა მეფისა არჩილისათა გარდმოეცათ რაჲმე ჳ წოდებულ-ეყოთ „ღრამმატიკა“, მაგრა რაჲცა იგი ითნეს მეძიებელთა, არა მიმთხუეულ იქმნნეს.

სიტყჳა მესამე

. . . . . .

. . . . . .

მე, ყ[ოვლ]ად უბადრუკი, მრჩობლ დაღათუ, მაგრა ზეთი უზილავისა ძალისა მეცხო მე და საცხოვართაგან მდაბიურთა აღმილო მე და მომცა მე პირველ ყო[ვე]თჳსა პოვნაჲცა ნაწილთა სიტყჳსთა. ხოლო თუ სადამე უმჯუმთრეს გამოჩნდეს, თუ ვინ შემდგომ იყოს ჩ~ნსა

სიტყჳა მეოთხე

. . . . . .

ხოლო თუ ვითარ იქმნა მიზეზი ჩ~ნ მიერ ჴელმოფიას, ითქუას აჳა: ოდეს იგი ხილვითმხილტყუმან პირისა ჩ~ნისამან გამოყენებად ჩ~ნდა, ჯუეთუ არა ცოდუთა ჩ~ათჳს კ~დ ჭ~ოსა შინა შეცჯნებულ ვიყუ~ნითცა, მოავლინა ჩ~ნდა მეფობაჲ თეიმურას მეფისისა და ძისა მისისა ირაკლისი, ფრიად სადამე წადნოდეს ორნივე ესე მეფენი პოვნაჲსა ღრამმატიკისასა კანჯუთასა, რომელ ძალ სადამე სხუათაცა ენისა ღრამმატიკოსთა ვერმპოვნელ იქმნნეს მეფენი. და მე, რათამცა ჩ~ისა ენისა სიმარჯუე ჰჭონ[ნ]დამცა მეცნიერებისა და მე ფრიად არა მცირედი ძიებაჲ შემჭმნოდის ამას ზედა და ვჳონებდი ცოდუათათჳს ჩ~ათა, დადგა ბრძანება იგი: „ითხოვდით და მოგეცესცე.“ ხოლო წელთა რაოდენთა შემდგომად მჳღუდელი[!] ვინმე, ნათესავი ეიმპანიანი (რომელსა ჰაოსანი), სახელით ფილიპე ყაითმაზსწვილი, გუარითაცა აზნაური, დიდთა თავდით ორბელიანთა სამთავროთაგან, შემემთჳა მე და ძიებასი ვყოფდით სიტყჳათასა დღიდი-დღე ურთიერთას და ფრიად მეგობარ ვიქმენი მისა. ჯერეთ ორთა ნაწილთა არისტოტელის შესმენეთასა ვყავთ სომეხთა ენისაგან გარდმოთარგმანებაჲ, ესე იგი შეთხზჳობისა და შესიტყჳობისა, რომელ სილოგიზმი. და ფრიად მხიარულ ვიქმენ ამას ზედა, მმადლობელი ღ~ისა ჩ~ისა სულისა წ~ისა.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ხოლო ურთიერთარს განმზრახნი ვიტყოდით შეხებასა ღრამმატიკისა გარდმოცემისასა. მაგრა მაყენებდა მე ესე: ღრამმატიკისა შეუსწავებელ იყო გონებაჲ ჩემი. და ფილიპე იგი მლტდელი ფრიად ხედჳველილ იყო ღრამმატიკისა ველღაცებასა ზედა და მინდობილთა „სიბრძნისა ღ(ა)თ(ა)სა“ (კორ. 1, ო 4). და ბრძანებითა მ ე ფ ი ს ა თ ე ო დ ო რ ა ზ ი ს ა თ ა და ძისა მისისათა ვიწყეთ ქცელოფაჲ. რ ჳ ჯერეთ ნაწილნი სიტყჳსანი სახელით ოდენ მაცნო ფილიპემან და მცირეცა საზღჳარი ღრამმატიკისა და ასთა, მარცჳალთა, ლექსთა და სიტყუთა რაობაჲ. და შემდგომად-შემდგომად მაცნობდის ნაწილთა სიტყჳსათა და მდეგართა მათთა (ესე იგი გარემოთა); და მცირედ-მცირედ შემიყუნებდა შინა სიბრძნისასა.

ხოლო ვინათგან „შემწია მე მადლი იგი, რომელი შეეწია პეტრეს, წინადაცუმილთა და პავლეს, წინადუცუმილთა ზედა“ (გალატ.8), და მიუღო გონებაჲ ჩემი და მუცლადიღო მეცნიერებაჲ კერძოჲ ღრამმატიკისა, გარნა მეცა და იგი ფილიპე არა სომეხთასა მარტოდ ვიქმარებდით ღრამმატიკოსობასა, არამედ ლათინთა ღრამმატიკოსთაცა ვჳთხუედით და წუღილ-გამოძიებით მეთქუნი და მკითხუ(ლ)ნი მათნი, დაღაცთ მათ არა იცოდეს ჩ(ე), ქართუ(ლ)თა ენაჲ მარჯუ(ლ), მაგრა ჩ(ე), კანონისმებრ რა ვჳთხჳდით, ად[ჳ]ლ გულისჴმა ჰყოფიდიან და მ(ე) თქუ(ლ)საცა თან დავსდებდით სომხურსა თანა და ესრეთ გარდმოვიღებდით.

ხოლო სინტაკსი, რომელ არს შეთხზუთაბაჲ სიტყჳთა, რომლისა კიდე არარაჲმეთა იქმნების უღონოებითა წ(ა)რმოთქმაჲ ანუ წერა ბუნებითისაებრ სჯულისა, იგიცა მცირედ გუულისჴმა ყო საქებელმან მან კაცმან და ჩ(ე)ნჯს ტკივილთ-მოყუარემან ფილიპე. და რომელსაცა იგი ვიწყებდი ცნობაჲ, ადგილ ვჰპოებდი ქართულთა ლექსთა ძალთა შორის და ჩ(ე)ნსა ზედა ენასა შევაწყობდი და შევარაბამებდი ურთიერთარს, რაჲვეც საჭირო იყო, ანუ საჴმარ.

სიტყუა მეხუთე.

. . . . . .

ხოლო პირველ საუწყებელ არს, თუ ვითარ შემოვიყუანეთ ჩ(ე) შორის ნაწილნი სიტყჳსანი რუა სახელი, რ(ა)ც შთაგჳთრიტი რა და გარემონი გულისჴმაეყუნეს, რაჲვეც საჭიროჲ ვგანეთ ფილიპესჲს თანა მძიებელმან ეგოდენნი სხჳთა-გარდასლუთნი შემოვიყუანენით.

ხოლო თუ სადამე მიმღეობაჲ ემსგავსონ მათნი რომელნიმე, ადგილ განარჩეს ოდესმე დაჴელოვნდეს რა გონებაჲ ამას შინა.

ხოლო ბრუნჴაჲ სახელთა რუა დასჭირდა ჩ(ე)ნისა ენისა სახმარად და ბრუნჴუნაჲ სამი.

ეგ სახედვე კერძოობითნი და საკითხავნი სახელნი ვითა იბრუნეიდენ დაუტეობელად ვჰსთჴუნ.

მეორედ—ნაკლ-სახელი, რომელთა ნაწილი სიტყჳსა, ვითარ-იგი ეშჳსაბამებოდა, ეგეფერ ჩ(ე)ტუნებითნიცა და მოგებითნი და კუალა-მომღეობნი, შემოყუანითა კანონთა ჩ(ე)ტუშე დავსდებულნით.

მესამედ—ზმნანი და მდეყარნი მათნი, კანონის ჩ(ე)ტუშენი, ანუ გარეშე კანონისანი, საჴმარისაებრ და საჭიროებისა ენისა ჩ(ე)ნისა შემოვიყუანენ. ხოლო მოვაღეთა სადამე უძნდა პოვნანი ზმნათანი ჩ(ე)ნთა ზედა ენათა, მაგრა კადრითა ღ(ა)თ(ა)ნი მიერითა.., შეეხებაჲ ვჰქმენ ძიებისა ზმნათასა.

ხოლო ვინათგან წყალობანი უფლისანი მრავალ არიან, არა მომაკლო მე საწადისა მისგან ჩ(ე)ისა და „ხედამდგომელ მექმნა მე დავითისთჳს, მონისა თჳსისა. — “ (4 მფფ. 16, ვვ). (აქ წყდება) 2 ტ — 5 ჳ.

4. ტექსტის დართული აქვს:

„სხუა და სხუა შესახედავთათჳს ძ(ნ)ელთა შეთხზუობათასა, ზედდადებითა რომელთამე სიტყჳთათა, აღმოღებული წერილთაგან ქართ(ველთა) ენისათა ს(ა)დ ს ა ქ ა რ თ ჳ ლ ო ჲ ა ს ა რ ზ ი-ე პ ი ს კ ო პ ო ს ი ს ა მ ი ე რ ა ნ ტ ო ნ ი ს ა და ჲ(ა)დ ბრძნისა მ ი ხ ი თ ა რ მ ო ძ ღ უ რ ი ს ა მ ი ე რ ს ო მ ე ხ თ ა ს ა სომეხთა ენისა წერილთაგან აღმოღებული, მაგალითად დადებული ყრმათათჳს. — პირველ ვიდრემე თუ სადამე დავსდებთამდეც მაგალითნი რომელნიმე ნათზზთაგან პირველთა მოძღუართასა . . . “ 180 ტ — 186 ტ.

ამ დანაწორში შედის, სხვათა შორის:

ა. „წ ე რ ი ლ თ ა გ ა ნ ი ო ს ი პ ო ს ი ს თ ა, მეათსამეტისა წიგნის დაწყებისგან.—რომლითა უკუე სახითა იუდელთა ნათესავმან, დამონებულმან ამან მაკედონთაგან, მიიღო თავისუფლებაჲ და რაოდენთა შინა და ვითართა ღ(ა)წულთა...“ 182 ჳ.

ბ. „წერილთაგან შთასთა, რომელ აღწერა ცხოვრებაჲ მეფის თამარისა. — არა მოაკლდა შთაზიდუასა შინა სახლისასა, არამედ მეტად დამდაბლებულმან გონიერისა გონებისაგან, იყოვლისფერა გარემოდ, რა მოქცევი თჳსი მარტიობით იხილვოს გუარსა შინა ანაგისასა, შეუყოფელად ენებათა. — ჰაჰა, ამას სიტყჳსა შინა სახელი ზჱნისა, რომელა თამარ არს ძალით და წინაუმორობითა ლექსთათა ძიება ზჱნისა ძალ საცნო სადმე არს.

ხოლო განმარტივსიტყუების ესთა:

„თამარ, უმეტეს დამდაბლებული, არა მოაკლდა შთაზიდუასა შინა სახლისასა გონიერისა გონებისაგან, არამედ იყოვლისფერა სათნოებაჲ გარემოდ, რა მარტიობით იხილვოს მოქცევი თჳსი გუარსა შინა ანაგისასა, შეუყოფელად ენებათა“ 182 v.

5. ანტონის მოტანილი აქვს ნიმუშები: ეფრემ მცირის, ქართუჱლისა „ქართუჱლთა მოქცევიდან“, „დიონოსის თავისაგან“, „იოანე ქრილოსტომოსისა თავისა განმარტებისაგან კაჳრისა“, „დავით მეფისა სინანულისა გალობათაგან“ და სხვ.

მინაწერები: 1. „მე, ცოდვილმან გაიოზ, დავსწერე ეს ღრამატიკაჲ“. 1 საცავი ფ. r-ზე.

2. მინაწერები ვინმე პეტრეს დაბადებისა ჩჩყდ წელს და პეტრეს ოჯახის სხვა წევრთა დაბადება-გარდაცვალების თარიღები 1794 — 1812 წ. წ. 1 r — v.

882

დედათა ცხოვრება. XIX

35 ფ.; 21.5 × 17; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; მხედრული; XIX ს.; გადამწერი: მონაზონი ანტონი — 34 r.

1. „თხრობა სულიერი მიცვალებულისათჳს ქალწულისა პატიოსნისა. — იყო ეკლესია შჱნიერი ყოვლადწმიდისა ღუთისმშობელისა, და მას შინა დედაკაცი ვინმე პატიოსანი მოწესე, დაბერებული მოღვაწებითა, სახელი[თ] რედენტა, რომლისა თანა იყუნეს ორნი ქალწულნი, მოწესენი იგინიცა...“ 2 v — 3 v.

2. „თთუჱსა სეკმდებარსა[!] ია. ცხოვრება წმიდისა და ნეტარისა დედისა ჩჳენისა თეოდორასი. გვაკურთხენ, მამაო! — იყო დღეთა ზენონ მეფისათა და გრიგორ ეპარხოზისათა, ალექსანდრიას ქალაქსა, ვინმე დედაკაცი, სახელით თეოდორა...“ 4 r — 11 r.

3. „ცხოვრება ევგენიოსისა და ასულისა მისისა მარიამისი, რომელმან გარდაცვალა სახელი მარიანედ. გვაკურთხენ, მამაო! — იყო ვინმე კაცი ერთი, რომელი სცხოვრებდა ბითჳნიას, სახელი მისი ევგენიოს. ამას ესვა ცოლი და შვა ასული და უწოდა სახელი მისი მარიამ...“ 11 v — 13 v.

4. „თუჱსა ოკდომბრისასა — ჱ. ცხოვრება ღირსისა დედისა ჩჳენისა მელაგიასი. გვაკურთხენ, მამაო! — დედობრივისა სათნოებისა, რომელი არარათა ნაკლულევან იყოს მამათასაგან, ყოველთავე მითხრობა სარგებელ არს და ყოვლად სათნოჲ...“ 14 r — 19 v.

5. „ამასვე დღესა ცხოვრება და სინანული ნეტარისა დედისა ჩჳენისა ტასიასი. — ძმანო ჩემნო საყვარელნო! მეგულების მოთხრობად თქჳენდა...“ 20 r — 21 r.

6. „თხრობა სულიერი ქალის ვისთჳსმე. — იყო ვინმე ქალი ჰაბუკი კეთილგონიერი...“ 21 v — 22 v.

7. „თთვესა ფებრვარალსა თუთხმეტსა. ცხოვრება წმიდისა დედისა ჩვენისა ევფროსიანესი და მამისა მისისა პაფნოტისი, გვაკურთხენ, მამაო! — იყო ვინმე ალექსანდრიას კაცი ახნაური და სახელი მისი პაფნოტიოს..." 23 r — 28 r.

8. „ცხოვრება ქალწულისა კანონიკესი, რომელი იყო ასული მთავრისა ვისიმე კოსტანტინუპოლელისა და იქმნა იგი მძოვარ. გვაკურთხენ, მამაო!—იყო ვინმე მამათაგანი, რომელსა ერქუა სილოანე, და სწადა იგი ქვაბსა შინა მონასტერსა ფარანს..." 28 v — 31 v.

9. „ცხოვრება სულიერი ქრისტესთვის სალოსისა. — იყო ვინმე ბერი წმიდა და ღმერთშემოსილი, დიდად სახელოვანი მოღვაწეობითა და ფრიად პატივცემული ყოველთა, სახელით დანიელ..." 31 v — 34 r.

შენიშვნა: „დედათა ცხოვრების" ტექსტის წინ, 1 v — 2 r-ზე და ტექსტის ბოლოს, 34 v — 35 r-ზე მოთავსებულია: „მეორედ მოსვლისათვის. — ძე იგი წარწყმედისა ანტე..."

გადამწერის ანდერძი: „ამა დედათა ცხოვრებას და სულის სარგებელსა უძღვნი კნეინა ალექსანდრას, ციციანოვისას. მღუდელ-მთანაზონი ანტონი." 34 r.

ყდის წარწერა: (ტექსტის ხელით):
„ეს დედათ ცხოვრება მიეთთვას კნეინა ალექსანდრას, ციციანოვისას, ხვედურეთს."

883

სახარება ოთხთავი. XII — XIII

I — III, 173 ფ.; 25×18,5; ეტრატი (I — III, 142 — 173 ფ. ფ. ქაღალდისაა); დახეულ-დახიანებული; ორგზის რესტავრირებული: XV — XVI ს. და XVIII ს. დასაწყისში; ეტრატის ფ. ფ. 18 (აშ) რვეულისაგან შედგება; აქედან ა რვეული აკლია 7 ფურცელი, მოხატული „კანონები"; ყდა XVIII ს., ფიცრული, ოქროთი დატვიფრული ტყავით შემოსილი; ფ.ფ. კიდეებიც მოოქროვილია; ყდის ორი შესაკრავი მოგლეჯილი და დაკარგულია; ნუსხური; ორ-ორ სვეტად; სათაურები და დასაწყისი ასოები მრგვლოვანი, სინგურით; XII — XIII ს.; გიორგი მთაწმიდელის თარგმანი (141 v); ძველი შემკულობიდან გადარჩენილია მხოლოდ ერთი პორტრეტი (მარკოზისა — 41 v) და თავკაზმულობანი: 1 r - v („კანონები") 3r, 42 r, 69 r, 112 r; მოგვიანებით ჩაკრულია მათგანი (2 v). ლუკასი (68 v) და იოანეს (111 v) პორტრეტები — ქაღალდზე (ფერადებით). შეძენილია 1946 — 1947 წწ.; გორკის ოლქიდან მოტანილი ხელნაწერების კომპლექტიდან.

„პირველი თავი სახარებაჲ მათეს თავისაჲ. წიგნი შობისა იესუ ქრისტესი, ძისა დავითისა..." 3 r — 141 r.

შენიშვნა: 1. სახარების ტექსტი დაუხიანებლად არის მოღწეული.

2. მარკოზის, ლუკასი და იოანეს თავებს წამძღვარებული აქვს თავების ნუსხა (40 r-v, 66 v - 67 v, 110 r-v).

3. მათეს თავის ნუსხა დაკარგულია.

4. ოთხთავის ტექსტს დართული აქვს:

ა. მოგვიანებით (XV — XVI ს.), I რესტავრაციის ჩატარების დროს გადაწერილი: „ხანდაკი საწელიწდო გამოკრებული სახარებისა." 142 r — 164 r.

ბ. „ქრონიკონი" (ნაკლული) 1421—1637 წწ.

5. ხელნაწერის ნაპირებზე შემჩნეულია სინგურით, XII — XIII ს. წერილი ნუსხურით მიწერილი პარალელური ტექსტები **ოთხთავის სხვა რედაქციიდან** (იხ. „მინაწერები", 1).

6. ხელნაწერის ვრცელი აღწერილობა გამოქვეყნებულია (იხ. თ. ჭყონია. გორკის ოლქში აღმოჩენილი ქართული სიძველენი. „ლიტერატურული ძიებანი“, IV, 1947, გვ. 255—287).

ანდერძები:

1. (მთარგმნელის გიორგი მთაწმიდელისა): „ესე საცნაურ იყავნ ყოველთა, რ ესე წიგნად ოთხთავი ახლად გჳთარგმნია ფრიადითა იძულებითა ძმათა ვიეთმე სულიერთაჲთა, და ბერძულთა სახარებათაჲ შეჴჳწმებია, ფრიადითა გამოწუელებითა; და ვინცა ვინ დასწერდეთ, ვითა აჳა ჰპოოთ, ეგრე დაწერეთ, თუ ამისგან ჯერ გიჩნდეს დაწერაჲ, ღ(ისა)თჳს, სიტყუათა ნუ სცვალებთ! ვ(ა)ჳა სწერია, ეგრე დაწერეთ. და თუ არარაჲმე გაშენდეს, ჩ(ე)ნი ყოველნი სახარებანი პირველითგან წინადად თარგმნილი არიან და კეთილად, ხანმეტნიცა და საბაწმიდურნიცა, მუნით დაწერეთ და, ღ(მრ)თისათჳს, ერთმანერთს ნუ გაჰჴევთ. და გლახაკისა გიორგისთჳს, რომელმან ესე დიდითა ღ(მრ)ლითა ვთარგმნე, ლოცვა ყავთ.“ 141 v.

2. (XV — XVI ს. რესტავრატორის ანანია კალანდაძისა): „დიდებაჲ ღ(მერ)თსა, სრულმყოფელსა ყოვლისა კეთილისასა!

სრულ იქმნაჲ წმიდაჲ ესე და სულთა განმანათლებელი წიგნი ოთხთავი. ახლად გაკეთდა და შეიმოსა, ბრძანებითა და ნებაჲ-წადილითა და გულსმოდგინებითა ჭ(ე)რემთ მთავარებისკოპოზისა ბატონისაჲ ა[ვლ]ესითა. ისყიდა ფრიადითაჲ გულსმოდგინებითა ესე და მრავალი სხ(ა) წიგნები და გაკეთებინაჲ და შეამკო პატიოსანი ჯუარი და ხატნი და ომფორები და შესამოსლები. რომელსა დაუც ყოველივე სასოებაჲ თჳსი უფლისა ჩ(ე)ნისა იესუს ქრისტესთჳს, მანვე დაიცვას ორსაე შინა ცხორებასა ნათლით შემოსილი იგი სული და ჯოკი მისი, ამინ. შორს არიან ცხორებისა მისისაგან სიტყ(ვ)ანი ბრალთა მისთანი. ვინცა ამა წიგნსა მიემთხ(ე)ვნ, შენდობაჲ ყავთ მისთჳს.

შეიკა[მ]აჲ ჭელითა ჩემ ფრიად ცოდვილისა ანანია კალანდაძისათა ღმერთმან შეუნდოს!

ვინცა შენდობით მომიჴსენოთ, ღმერთმან თქ(ე)ნცა მოგიჴსენოს სასუფეველსა მისსა. ამინ.“ 164 r-v.

მინაწერები: 1. ტექსტთან დაკავშირებული:

ტექსტში:	**მინაწერი:**
ა. და ვ(ა) განეშორნეს იგინი, აჰა, ანგელოზ...	და ვ(ა) წარვიდეს მოგუნი იგი, აჰა, ანგელოზი. 4 r.
ბ. მაშინ მოვიდა...	მას ჟამსა შინა მოვ.
გ. მაშინ იესუ აღმოიყვანა უდაბნოდ...	მას ჟამსა შინა აღმოიყვანა იესუ [უ]დაბ... 5 r.
დ. და იქცეოდა რაჲ იესუ ხ(ე)ჳს კიდესა...	მას ჟამსა შინა იქცეოდა რაჲ იესუ ხ(ე)ჳს კიდესა. 5 v.
ე. და მისდევდა მას ერი მრავალი...	მას ჟამსა შინა მისდევდა იესუს ერი მრავალი. 6 r
ვ. ხოლო გეტყჳ თქ(ე)ნ, უკ(ა)თუ...	ჰკ(ა) უფალმან თჳსთა მოწაფეთა: უკუ(ე)... 6 v.
ზ. და ვ(ა) გამოვიდა იგი გზასა...	მას ჟამსა შინა გან-რაჲ-ვიდა იესუ გზასა...
ი. და შემდგომად დღეთა მათ მიუდგა ელისაბედ, ცოლი მისი, და იფარვიდა თავსა თჳსსა.	მათ დღეთა შინა მიუდგა ელისაბედ ცოლი ზაქარიაჲსი და იფარვიდა თავსა თჳსსა.

ლუკა, გვ. 69 v.

და სხვ. მრავალი, ყოველ გვერდზე.

2. „სახარების მკაზმავს ბადიძეს ლავრენტის შვილს ღონ“ (XIV — XV ს. ნუსხურით, ოქროსფერი მელნით 3 r-ზე, ქვემოკიდეზე, სახარების ტექსტის 1 გვერდზე. დანარჩენი ორი სტრიქონი გადასულია).

3. „ამა ოთხთავისა მადლით! შე ი ნ მ წ ე რ ა ლ ი და მეუღლე მისი თ უ მ ან ორთავე ცხორებათა შინა, ამენ!“ 40 r.,—ქვემო კიდეზე, ტექსტის ხელის მსგავსი (წერილი) ნუსხურით, მუქი მელნით (გადამწერის ხელით?).

4. არაბულ ენაზე, არაბული დამწერლობით:
„მოვიდა (= ეხლა იყო) ამ წმიდა ეკლესიაში, ქალაქ თ ბ ი ლ ი ს ი ს მამათმთავარი კირ მ ა კ ა რ ი ო ს, პ ა ტ რ ი ა რ ქ ი ღვთისა დიდისა ქალაქისა ა ნ ტ ი ო ქ ი ი ს და სხვათა აღმოსავლეთის [ქალაქთა]. და ეს [იყო] მე-17 დღეს აგვისტოს თვისა, წელსა ადამისთგან 7172-სა [1664], როდესაც მოვიდა მოსახილველად ს ა ქ ა რ თ ვ ე ლ ო ს ამ ღმრთივ-დაცულ ქვეყნებში.“ 141 r. (წაკითხული და თარგმნილია აკად. ა. შანიძის მიერ).

№ 884

ვახტანგ VI-ის კრებული. XVIII

80 ფ.; 20,5 × 13,8; ქაღალდი; ტეიფრული ტყავის ყდა, უფიცროდ და უმუყაოდ; XVIII ს. დასაწყისი; მხედრული; ნაწილობრივ ვახტანგ VI-ის საკუთარი ხელით (63 r — 78 r); დაუწერელია: 25 v — 45 v, 49 r — 56 r, 58 r — 63 r, 78 v — 79 v; შეძენილია მოსკოვში, კონსტანტინე ნიკოლაზის ძის სტოგოვის ოჯახში, ხელნაწერთა მთელ კომპლექსთან ერთად, აკად. ს. ჯანაშვილის განკარგულებით. მოსკოვიდან ჩამოტანა მწერალმა შალვა დადიანმა 1947, 28 — III.

1. «ა ს ტ რ ო ნ ო მ ი ა». „თ ა რ გ მ ა ნ ი და გ ა მ ო ც ხ ა დ ე ბ ა ნ ი ცისა და ქ ვ ე ყ ა ნ ი ს ა და ვ ა რ ს კ უ ლ ა ვ ი ს ა ნ ი, მოსწავლეთათვის შვენიერი. — ოდეს ენებოს კაცსა საქმე და მეტყუელობა ზეციერსა ანუ თუ ქვეყნიერთა, განა სხვისა რისამე ზედან, პირველად ჯერ-არს და უხმს, რათა იცოდეს რა [ა]რს კა ანუ ქვეყანა...“ 4 r — 25 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტი ასტრონომია-კოსმოგრაფიის მოკლე, ელემენტურ კურსს წარმოადგენს.

2. ასტრონომიის ამ კურსის გადმოცემას საფუძვლად ქვეყნის წარმოშობის. ქრისტიანულ-პატრისტული იდეოლოგია უდევს.

3. **შედგენილობა:** ა. შესავალი, რომელიც ღვთის მიერ ქვეყნის (სამყაროს) ექმნის დღეში „არაფერისაგან დაბადების“ ბიბლიურ ვერსიას შეიცავს — „ეითა გვიწერს მოსე პირეელ თავსა დაბადებისასა.“ 4 r — 8 v.

ბ. „კოზმოსის“, ლათინურად „ორბის“-ის ორ ნაწილად — ზეციერად და ნივთიერად (ვახტანგის შესწორებით—**კავშირავნად**) გაყოფის ზოგადი საფუძველი. 8 v—9 v.

გ. „ზეციერი ქვეყნის“ რაობისათვის („რა არის ზეციერი ქვეყანა?“) — ავტორის აზრით მნათობების, ანუ **ცათა**, მოძრაობა დაწესებულია „დროთა განყოფილებისათვის“ წლებად, თვეებად, დღეებად და ჟამებად — და, საერთოდ, ადამიანთა ცხოვრებაში გარკვეული წესრიგისა და კანონზომიერების შესატანად.

აღნიშნულია, რომ „ზეციერი ქვეყანა“ ათ ცად იყოფა; მოცემულია ყოველი მათგანის გ რ ა ფ ი კ უ ლ ი ნ ი შ ნ ი; განსაზღვრულია ყოველი **ცის** მოცულობა. 10 r — 19 v.

დ. ნივთიერი ანუ „კავშირთევანი ნაწილი სამყაროსი „ეთერი ცეცხლისა“, ჰაერის სამი „კავშირი“, წყლისა და მიწის „კავშირი.“ 19 v — 24 r.

ე. დედამიწის სიმრგვლისა ანუ სფეროსთვის. 21 r — 25 r.

ამ ნაწილში საუბარია: წყლისა და ხმელეთის შეფარდების და განაწილებისათვის დედამიწის ზურგზე და დედამიწის სფეროს მოცულობაზე. აქ ჩართულია ცრუმორწმუნებრივი კონცეფცია ჯოჯოხეთის, სალხინებელისა, ლიმპისი და აბრამის წიაღის „სფეროთა“ შესახებ — დედამიწის „უფსკრულიდან, ვიდრე პირამდე“; გრაფიკულად გამოსახულია ეს „ოთხი სფერო“, ოთხი ერთმანეთში მოთავსებული წრის სახით — 23 r.

ამ ნაწილშივე იძლევა ავტორი ელემენტურ ცნობებს დედამიწის სფეროს დაყოფისათვის **სარტყლის** ანუ ზონეს, **მერიდიანების, ტროპიკებისა** და **პარალელების** მეშვეობით; აქვე ცნობები **არქტიკისა** და **ანთარქტიკის**, დედამიწის **ღერძის**, **ზენიდისა** და **ნადირის** შესახებ (23 r — 25 r).

4. ასტრონომია ნასწორებია [ვახტანგ VI-ის ხელით].

5. ტექსტის წინ, ხელნაწერის დასწყისში (1 r — 2 r) დახატულია ზოდიაკოთა ნიშნები და შეიდი ცთომილის შეიდი ნიშანი, შესატყვისი წარწერებით.

2. შელოცვა — მისნობა. ა „ვინც ეს ყორმიზს ფერს დარაიაზე დასწეროს, ბ რუქათი ნამაზი ქნას, რაც სიზმარში ნახვა უნდოდეს, ჩაუთქვას... ნახავს“ 46 r.

შენიშვნა: ტექსტის ზემოთ არაბული ასოებით შესრულებული წარწერაა, რომელსაც კვეშ ქართული ასოებით მიწერილი აქვს: ა. „ია მუთაჯარის.“

„ეს ლოცვა ამიტომ არის, რასაც რჯულით[?] უნდა, ვითომ წმინდათ და ღმრთის შიშით დაწეს.“

ბ. „კაცს რომ ეძინოს, მოიტანე зарнашос твали[!]. გულზე დაადევ...“ 46 r-ზედ.

გ. „ვინც რომ გაიპაროს“ — გაპარულის მოძებნის საშუალება.

3. ქართული ასოებით შესრულებული ტაბულა, სათაურებით:

ა. „ამას მუსალასა მასრი ქვიან.“

ბ. „ამას ცხრა და ცხრა“.

გ. „ამას მუსალასა ინდი ქვიან.“

დ. „ამას — ხუთი და ხუთი.“

ე. „ამას — შვიდი და შვიდი.“

ვ. ამას ექვსი და ექვსი.“

ზ. „ამას რვა და რვა და რა...“ 47 r, 47 v, 48 r. 48 v,

4. „რაც სახელი რომ ერთმა კაცმა გულში გაიელოს, უთხარ: „პირველი ასო გაუშვი და სხვა ასო. ან ერთის ანგარიშით დასთვალოს, რამთონია, და თქვას რა ერთიცა აქვს...“ 56 v — 57 v.

შენიშვნა: ა. ეს ჩანაწერი და ქვემოთაც ორი სხვა, მეხსიერების და გონებამახვილობის სავარჯიშო გასართობს წარმოადგენს. ბ. „კაცმა რამთონიც სათვალავი რომ გულში აქვს, შენ უთხარ: „მაგის ნახევარი დაიდევ...“ 57 r.

გ. „რამთონიც კაცი გინდოდეს, დაადენე: ერთი, ორი სამი... ასე ჩაყევ...“ 57 r-v.

5. **ვახტანგ** VI. ქართლის ბაგრატიონთა გენეალოგია, ანუ „ნათესაობის წიგნი.“ — „ადამ-ევა — აბელ, კაენ...“ 63 v — 73 r (**თავდება** თვითონ ვახტანგის შვილების სახელებით: „ბაქარ, გიორგი, თამარ, ანუკა, თუთა, ვახუშტი“).

ანდერძი (ვახტანგისა):

„ქ. მრავლის ჭირითა და შრომით ეს ადამს აქათი ბაგრატოვნთ ნათესაობა მე, ბატონიშვილმა ვახტანგ, გამოვიღე და ასე აღვსწერე, ვიდრე ჩვენდამდე. ხო-

ლო იმერეთის მეფისა და კახის ბატონის ნათესაობა მრავალს ვეცადე შემეტყო, რომლის ტომისაგან იყო, და ვერვისგან შევიტყევე, თვარა, გასინჯეთ, და თუ მდაბალი ვინგინდა ბაგრატიონთ ნათესაობა დავსწერეთ, მათც უფრო დავსწერდით; და თუ თვითან იპოვნიან და რომლისაც ტომისაგან არიან და დაეწერებიან, მე დიდად მიამება." 78 r.

შენიშვნა: 1. ვახტანგის ეს ნაშრომი გამოქვეყნებულია, ბიბლიური პერსონაჟების სახელების შემცველი ნაწილის გამოკლებით. (იხ. თორნიკე ჭყონია, გორკის, ოლქში აღმოჩენილი ქართული სიძველენი. „ლიტერატურული ძიებანი", IV 1947, გვ. 255 — 287).

2. ხელნაწერის 1 v-ზე წარწერილია: „ქ. ნათესაობის წიგნი".

3. ხელნაწერში ჩადებულია: **ა.** რომელიღაც ტაძრის ფოტო (6×8).

ბ. ქართული ასოებით (ციფრობრივი მნიშვნელობის) შესრულებული ტაბულა (9,5 × 7,5).

გ. კვადრატული ქაღალდის ნაჭერი — 11 × 11 — უმთავრესად ქართული ასოებით და ნაწილობრივ არაბული ციფრებით წარწერილი (ნანგარიშევი?).

მინაწერი ფანქრით:

„ქ. წიგნი ეს განვიხილე 1909 წელსა, ივნისის 4-სა დღესა, მღდელ-მონაზონმა გაბრიელმა (აბაშიძემ), დაბასა ლისკოვსა..

Читал эту книгу в сел. Лысково, 1909 г., июня 4 дня. Иеромонах Гавриил (Абашидзе)" 80 r.

885

[საეტლო — „კირომანცია"]. XIX

278 გვ.; 22×17; ქაღალდი; მუყაოს ყდა [მოშლილი]; მხედრული; სათაურები სინგურით; XIX ს.; გადამწერი: ტერ-ანტონ გოდებაძე ხუციანური. შეძენილია 1947 წ.

„პირველი დასაწყისი, ფილოსოფოსთაგან გამოღებული, რომ კაცი რომელს ეტლზედ დაიბადების. — წმიდა იობ ბრძანებს, რომ კაცის ხელზედ შეეტყობის თვითმყოფიერი საქმენი, რასაც რომ იქმს. ეს წ-ა იობისაგან თქმული და ფილასოფოსთაგან გამოცხადებულია ეს მცოდნარობა, რომელს ლატნურის ენით კირომანცია ეწოდების, და აწ ეს უნდა ვიცოდეთ, რომ ყოველნი დაბადებულნი ცოცხალნი ერთს ეტლზედ დაიბადების და ამისთვის გვმართებს, რომ უნდა ვიცოდეთ პირველ ეტლების ქცევის აღრიცხვა და საქმე. პირველნი ფილასოფოსნი შეიცილებოდნენ ერთმანეთთანა, რომ ცაჲ ერთი არისო. მაგრამ....ცანი მრავალნი არიან [„ცანი ცათანი"...], როგორც იტყვიან მუნაჯიბნი და უზეშთაესად არიაგა [?] მუნაჯიბი, რომელი იყო გვარით არაბი... გვ. 1—2 — 278.

შენიშვნა: 1. **შედგენილობა:** 1. ქვეყანისა და „ცათათვის" 1—10 გვ.

2. „თავი მეორე. ეტლების პატრონობა დაბადებულთა ზედა. 10—19.

3. „თავი მესამე. თუ როგორ უნდა შევიტყოთ კაცის ქელზედ მისი ნაქმარი საქმენი". 19—28.

4. „თავი მეოთხე. თავისა, შუბლისა და თმის შეტყობა". 28—37.

5. „თავი მეექუსე [?] მკერდისა და წვივისა და ფერხის შეტყობისა". 37 — 41.

6. „თავი მეშვიდე. ავის დარისა და კარგის დარის შეტყობა". 41—46.

7. „თავი მერვე. მთვარის სიკეთე და სიმარცხე დაბადებულთა ზედა“. 47—49.

8. „თავი მეცხრე. მთვარის და ეტლების ერთმანეთთან შემოყრა რასაც დღესა“. 49—54.

9. „თავი მეათე. მთვარის სადგომების შესულა. სიმარცხე და სიკეთე.“ 54—61.

10. „თავი მეათერთმეტე. მთვარის პატიოსნობა (უნდა იყოს — პატრონობა. ქ. შ.) ყოველს დღეზედ“. 61—68.

11. „თავი მეათორმეტე. ძოდიაქოს შეტყობა, რომელ არს დამწყვარი სარტყელი“. 68—77.

12. „ თავი მეათსამეტე. დამყარებული ცისა და ვარსკვლავების შეტყობა“. 77.

13. „[თავი მეათოთხმეტე?] „აწ მოგახსენოთ ეტლებისა და ბურჯების სახენი, თუ მუნაჯიბნი როგორ ამსგავსებენ და დაუბატავსო, ესენი არიან: [კ]რონოს, დია, შამს ... ზოალ, მუშთარ, მზე... (ილუსტრირებულია)». 88—110.

14. „თავი მეათხუთმეტე. ბურჯების ცოდნა ვარსკულავებითა და ვარსკულავის სახელები. ორმოცდარვა ციბის[!] ამბავი.“ 111—114.

15. „თავი მეათექუსმეტე. მზე რაგვარათ შევა ბურჯებში“. 114—118.

16. „თავი მეათშვიდმეტე.თორმეტის სადგომის სიკეთე თუ როგორ ენიშნება პატიოსნობაზედ.“ 118—121.

17. „თავი მეათვრამეტე. უწინარეს მომავალი რამის შეტყობა ეტლით და ბურჯებით, რომ წელიწადზედ რომელი ეტლი იუფლებს...“ 122—155.

ქრონიკონი იწყება 1820 წლით.

18. „თავი მეათცხრამეტე. მთვარის შობა და დალევა თუ როგორ ენიშნების მოსავლის სიმრავლეზედ და ან მცირობაზედ.“ 155—158.

19. „თავი მეოცე. ეტლების ხასიათის შეტყობა, თუ როგორ ინიშნება თავის უფლობაზედ.“ 158—162.

ტექსტის ბოლოს, სინგურით მიწერილია: „ეს ხაზი უნდა შევიტყოთ საუკუნოს წლის ეტლი და ბურჯი. დავიწყოთ **ტჟვ** და **უკგ**-დისინ და მას უკან კიდევ თავიდან დაუბრუნდეთ და დავიწყოთ“. 161.

20. „თავი მეოცდაერთე. ყოველს თვისა და ყოველი დღისა საუკუნო, თუ რომელს“ თვეს ან რომელს დღეს რომელს ბურჯში შევა და ან რა ინიშნება. თავისი ხასიათი ყოველს დღეზედ.“ 162—176.

21. „თავი მეოცდაერთი[!]. (უნდა იყოს თავი ოცდამეორე). უწინარეს შეტყობა ეტლებისაგან დარების გამოცულა. 177—182.

22. „თავი მეოცდასამე. უწინარეს შეტყობა დარების გამოცულისა. — მარეხ როდესაც იქმნება სამხრეთის ბურჯში, დიდი სიცხე იქმნება...“ 182—185.

23. „თავი მეოცდაოთხე. ბურჯების ხასიათის შეტყობა.“ 186—198.

24. „თავი მეოცდახუთე. თუ ბურჯები რომელს ქვეყანაზედ იუფლებენ და ან რატომ თორმეტნი არიან. — ეფრძი მარიხის სადგომით იუფლებს ინგილოკრატიაზედ[!], კრაკოვაზე, ფადუვაზე....“ „თევზი მუშთარის სადგომით იუფლებს ალექსანდრიაზე, ბაბილონზე, ჭალაბზე, ანტიოქიაზე, დიარბეკირზე, ახორუმზე. ისპაჰანზე, სპანიაზე, კომპოსტოლოზე, ჩიჩილიაზე, სომხითზე, რომელი წა გრიგოლმან მოაქცია, და კიდევ სომხითზე, განჯაზე, შამახიაზე, კახეთზე, ქართლზე, იმერეთზე, ოდიშზე და სრულ საქართველოზედ...“ 198 — 201. (ჩამოთვლილია დასავლეთ ევროპისა, „ახლო აღმოსავლეთისა“, ამიერკავკასიისა, ისპაჰანის და სხვ. ქვეყნების ადგილები, გეოგრაფიული სახელების დამახინჯებით).

25. „თავი მეოცდაექუსე. თუ რაჟამს იუფლებენ ეტლნი ადამის ტომზედ“. 202—205. (ჩართულია „ეტლების“ ცხრილი. 205).

26. „თავი მეოცდაშვიდე. თუ ბურჯები რომლის რიგით და სახელით გარიგებულან. ღ~თისმეტყველნი და ფილასოფოსნი იტყვიან, რომ ღმერთმან დაჰბადა პირველად ცა და ეტლები და ქვეყანა ვერძის ბურჯითა...“ 206—210.

27. „თავი მეოცდარვე. მთვარის საუკუნოდ შეტყობა ბურჯისა და მისი ხასიათისა.“ 210—255. (იწყება **ჩლთ** [1709] წლით (211 გვ.), თავდება **ჩყგ** [1833] წლით).

28. „თავ[ე]ბი, ბურჯების ხასიათი, დღენი, ჟამნი და ნაწილნი, დარები, ბურჯები, მართაფები თუ ვითარ გვანიშნებენ.“ 256—278. (იწყება იმავე 1709 წლით, წყდება 1802 წ. თიბათვეზე).

II. 98 გვერდზე ვკითხულობთ: „რაც ამას ზემო დაგვიწერია, მართლად არ შეიტყობის; თუ რომელს ქ[უ]ყანასა ვართ, ამისი სიმაღლისა და სიმდაბლის ზომა უნდა შევიტყო[თ]. მაგრამ ეს წიგნი მარტო საქართველოსი და კახეთისა, იმერეთისა და ოდიშისას შეგვატყობინებს:

ქართლის სიმაღლე სამოცდათქვსმეტი მართაფა არის; სიგანე — ორმოცდაოთხი მართაფა არის და ორმოცი ნაწილი არის; და კახეთის სიმაღლე სამოცდაათი მართაფა არის; სიგანე მისი ორმოცდაცამეტი მართაფა არის და ოცდათორმეტი ნაწილი. იმერეთის სიმაღლე ორმოცდათვრამეტი მართაფა არის; სიგანე მისი ოცდარვა მართაფა და თორმეტი ნაწილი არის. და ოდიშის სიმაღლე სამოცდათორმეტი მართაფა და ოცდაათი ნაწილი;

სიგანე—ორმოცდაორი მართაფა არის და ორმოცდახუთი ნაწილი“.

III. 98—99 გვ. მოთავსებულია ტაბულა (რიცხვები ქართული ასოებით არის აღნიშნული): „ხანდღეი სადგომებისა, მართაფებისა და ზემოური ცის კამარისა, რომელსა მუნაჯიბურად ჰქჭან პოლო და ამას აქეს მართაფა ოცდაცხრამეტი. ვინც ამას სიბრძნით იანგარიშებს, მოიხმარების საქართველოში, კახეთს, იმერეთს, ოდიშს, ჯრუშს და ყიზილბაშისაკენ“ (შდრ. A 1212 — „კირომანცია“ და, განსაკუთრებით, Q 867).

ანდერძი: (გადამწერისა): „ღმერთო! შეიწყალე ცოდვილი მღუდელი ესე, ამ წიგნის დამწერელი ტერ-ანტონ გოდებაძე — ხუციანოვი.“ 184.

მინაწერი: „1866-სა, გიორგობის პირველსა, მთავარის რუასა, გამთიადის[!] დროს... ციდგან სცვიოდა ვასკუდავი, როგორც სეტყვა, ორს ს[ა]თს. გრიგორას ძე სტეფან გოგინოვი.“ 184.

886

წალკოტი. 1863

392 გვ.; 17×10.5; ქაღალდი, მეტად დაშლილი; მუყაოს ყდა, ტკივფრული, მოკრავილი ტყავით შემოსილი; ფურცლების ჩამონაჭერი — მოკრავილია; მხედრული (სათაურები სინგურით); 1863 წ. (თავფრ.); ჩაიგეშტოვის თაკახიდან, პროფ. ა. ფირცხალაიშვილის მიერ ტრ. რუხაძისათვის გადმოცემული; შემოვიდა მუზეუმში 1947 წ.

„წალკოტი ანუ ლოცვათა კრებული“. „ლოცვა ძილად დაწოლისა.—უფალო, მრავალმოწყალეო! მეოხებითა მით აურიცხველისა მოწყალებისა...“ გვ. 4—367.

შენიშვნა: 1. „წალკოტის“ ტექსტს წინ უძღვის:

ა. თავფურცელი: „წალკოტი, რომელსა შინა იპყრობიან სხვადასხვანი ლოცვანი, საკადგებლოდ ქრისტიანთა ყოველთა, უმეტეს კათოლიკეთათვის.

ესე წიგნი ეკუთვნის ტფილისის მოქალაქეს ანტონ მიხეილისძეს მამულოვს.

შეკრებილ იქმნა ქ[ს] 1863-სა წელსა, ნოემბრის 25-სა დღესა, შრომითა უმცირესის მონისა იაკობ იეზოვისაგან.“ 1 r.

ბ. „წინასიტყვაობა („წალკოტის“ შემდგენელისა). — აწ, ძმანო ჩემნო, წიგნსა ამას სახელ ესდე „წალკოტი“. ამისთვის, რ' ვითარცა წალკოტსა შინა ხილვაჲ სხვადასხვა მშვენიერთ ყვავილთა ახარებენ თვალთა და დატკბობენ საყნოსელთა, ესრეთვე ამას წიგნსა შინა შეკრებულ ლოცვათა აღმოკითხვაჲ...“ 1—3 გვ.

2. „წალკოტს“ დართული აქვს: ა. „კალენდარი დღესასწაულთა“ 371—381 გვ. ბ. „საძიებელი ლოცვათა“. 387—391 გვ.

887

კომერცკოლეგიის ტექსტები. გადატანილია რუსულ ხელნაწერთა კოლექციაში: ROS — 350.

888

თეიმურაზ ბატონიშვილის წერილი მ. ბროსესადმი. გადატანილია საარქივო ფონდში.

889

ორბელიანი სულხან-საბა. ქართული ლექსიკონი. 1847

407 ფ.; 21×17; ქაღალდი; თანკალული; მუყაოს ყდა მოცილებული, ყუა შემოძარცული; ყდის I საცავი ფ. დაბეჭდილია, 119—120 ფ. ფ. შუა ამობეჭდილია 2 ფ.; 119, 172, 180.284 ფ. ფ. დახეულ-დაზიანებულია; 1—2 ფ. მოშლილია; 3 ფ. მოცილებული; დაუწერელია 379 r - v, 406—407. ფ.; მხედრული; 1847 წ. აგვისტოს 14-ს; შეძენილია მაგდა ამილახვრისაგან 1947. წ.

„ავშრიკი თოკის ავშარა ცუდი.
„ავხანს [!] სანეშტე, ლოგიკუმენი, აბრიზ.
„აზაელ ძალი მღუთისა...“ 1 r — 404 r.
ლექსიკონის ბოლო:
„ჶ ი:
„ჶი: არს ართრონი. სიტყუათა დამაშენებელი.
„ჶიმე: ჶისავე შეთქმა არს, გინა სასაკვირველო.
ჶორომი: ესე არს ცომის გუნდათა დასაწყობელი გამოცხობამდე.“

შენიშვნა: 1. საბას ლექსიკონის ეს ტექსტი ძირითადად მისდევს 1716 წელს კოსტანტინოპოლს საბას ხელით გადაწერილი ხელნაწერის ტექსტს.

2. დასაწყისში აკლია ს. ი ო რ დ ა ნ შ ვ ი ლ ი ს გამოცემის (თბ. 1949) 3—20 გვ.; ბოლოში: „ჶ“ ასოს განმარტება (გვ. 487 ნაბეჭდისა) და აგრეთვე დამატებანი.

3. „ჯუს“ განმარტების ტექსტი არ უდგება 1716 წ. ავტოგრაფისას; ასევე ჳ ასოთი დაწყებული სიტყვების განმარტებანი.

4. 405 r-ზე ამოშლილია გადამწერის ორსტრიქონიანი მინაწერი.

5. თარიღი: „წელსა ჩყმზ, აგვისტოს იდ-ს.“ 405 r-ს ქვემო კიდეზე.

ანდერძი (ავტორისა): „ამა წიგნისა მომღუაწებელსა სულხან-საბა ორბელიანს ლოცვით მოიხსენებდეთ, მეფის არჩილისა და მეფის გიორგისა და ბატონის ლეონის დედის ძმისწულსა, სპქრთველოს ნასჯულის პატრონის ორბელიან ძესა. ამათ მეფეთ ბრძანებითა აღწერა წიგნი [ესე], ფრიადითა შრომითა და რუდუნებითა; რ ქართლის ქვეყანას ლექსიკონი აღარ იპოვებოდა და ოცდაათ წელიწადს ძველ შეაწყო განმარტებით. რ ერისაგანი იყო და წარჩინებული და სოფლისა საქმისაგან უცალო იყო. მაშინ ქორანიკონი იყო ჩქე. ამას შემდგომად მონოზან იქმნა და გარესჯის მრავალმთის წმინდის ნათლისმცემელის მონასტერს დაადგრა, ქ'კნს ჩქყ. მარტ, იზ-სა მონოზან იქმნა.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ჭ'ს **ჩლი**, დეკემბერს **ა**-სა ხ ვ ა რ ა ს ა ნ ს წ ა ვ ი დ ა, მ ე ფ ე ქ ა ი ხ ო ს რ ო ს ე ვ ე თ ო და თებერვალ[ს] **კ**-ს გამოისტუმრა მრავალის ნიჭითა. ქ'ს **ჩლ ე ბ**-ს, აპრილის **კ ვ**-ს ისპასნს წ ა ვ ი დ ა, მ ე ფ ე ვ ა ხ ტ ა ნ გ ს გ ა ჰ ყ ვ ა; **ბ**-ს ნოემბერსა გამოაბრუნეკა, დეკემბერს **კ**-ს ქართლს მოვიდა.

ჭ'ს **ჩლ ე გ**, აგვისტოს **ი ზ**-სა საფრანგეთს გაიპარა. ფრანც[ა], ჯენევ[ია], სიკილია რომი ნახა.

ფრანციას მეფე, რომ პაპი, კრანდუკა უცხოდ კარგად დახვდენ: ყოველი კაცი გაჰკვირდა. რაც იმ ქუყნებში უცხო და ძვირსნახავი იყო, ყველა ახვენეს. პაპამ წმინდის ჯუარის ნაწილი, წმიდა კლემენტოს მოწამის თავი და სხუა ბრავალი ნაწილ[ი] უბოძა. **ი**ს მარიამობისთვეს გამოისტუმრა. გზებზე წმინდა სახლი და ბრავალი წმინდა ადგილები მოილოცა. ოცს ღვინობისთ ვეს მაღთას მოვიდა. **ე** დეკემბერს ფრანცი-ცის მეფის ხომალდი მოუვიდა; წამოვიდა. ქ'ს **ჩლ ე ვ**-ს[!], იანვარს **ი თ**-ს კოსტანტინეპოლს მოვიდა; აქ დაეგვიანა. ის წულიწადი ფრანცისის დესპანისას იდგა, ჯელისშეწყობითა. იქ იწყო წერად ლექსიკონი ესე აგვისტოს **ი**-სა და ქ'ს **ჩლ ე ვ**-ს, იანვრის ოცს გაასრულა." 404 v — 405 r.

890

იოანე იტალის შრომები (იხ. ბერძნული კოლექ.).

891

ქორწინებისა თავისათვის (ნათესაობის სქემა). XIX

36 ფ.; 18×11; ქაღალდი; უყდო (ქაღალდის კანი — I, II) მბედრული; დასწყისი ასოები და სათაურები სინგურით, მთავოულით; XIX ს. I ნახევარი; გადამწერი: მ. ხ. გაგუნავი — 32 r.; ფერადებით ნაწერი თავკაშნელობა: 1 r; გაფერადებული, მთხატული სქემები: 19 r — 31 r; ზოგადი სქემა: 33 r.; დაუწერელია: 31 v, 32 r, 33 v, 34 r-v. შეძენილია ნინო გიორგის ასულის მარიამ შვილისაგან 1948 წ.

„სქემა. ქორწინებისა თავისათჳს. **სჯა** მატთესი. — ხარისხნი ქორწინებისანი ამად ვიდრემე იწოდებიან ხარისხად, რ˜ ვითარ-იგი კიბეთა ზედა ღუწულ ხარისხად და შთამოვლენ..." 1 r — 18 v.

შენიშვნა: დართული აქვს „ჯაჭ, მაგალითნიცა ქორწინებისანი, რომელნიცა დაჰსხნა უბრძნესმან და უსიტყჳერესმან დიდმან ხარტოფილაქსმან (ესე იგი) წიგნთა მცეველმან წუმინდესისა კრისტეს დიდისა ეკკლესიისა კოსტანტინეპოლისამან, იეროდიაკონთა შორის, უფალმან მანუილ ქ ს ა ნ თ ი ნ ო ს. ა. ვერვინ შემძლებელ **ა**ს შრომად ცოლად დისა თჳსისა. პეტრე მამა არს..." 19 r — 31 r.

მინაწერი: (გადამწერისა). „წიგნი ესე ეკუთვნის კელის დაწერით მ. ხ. გ ა გ უ ნ ო ვ ს." 32 v.

892

იოანე ოქროპირი. ლოცვანი. 1836

8 გვ.; 14.5×9,5; ქაღალდი; უყდო (ქაღალდის კანი); დახიანებული: მოხეულია კანის დიდი ნაწილი; გახეული და ძაფით მიმაგრებულია 1—2 გვ.; მხედრული; დასწყისი ასოები ზოგან მთავრული; 1836 წ. ივლისის 20-ს; ადგილი: ს. პეტერბურღი; გადამწერი: „იმერეთის მარიამ დედოფლის მოძღუარი იონა [ხელაშვილი], მღუდელ-მონაზონი"; თარგმნილი რუსულიდან იონა ხელაშვილის მიერვე. 8 გვ. შეძენილია ნ. გ. მირიანაშვილისაგან. 1948.

„ლოცუა ზ წმიდისა იოანე ოქროპირისა. ლოცუანი სავედრებელნი, რიცხუთ ოცდა ოთხთა ჟამთა დღისა და ღამისათა. დღისანი. ა. უფალო, ნუ მომაკლებ მე ზეციერთა შენთა კეთილთა ..“ 1—8გვ.

ანდერძი (გადამწერისა): „იმერეთის მარიამ დედოფლის მოძღუარმან, იოანე ძღუდელ-მონახონმან გარდმოწერე რუსულისაგან ქართულად — იოანე, ოქროპირისაგან ლოცუანი და დარიგება ხუთნი და კ[უ]ვლად კანონი, ანგელოზისაგან მოცემული პახუმისა მიმართ. მომიხსენებდეთ ლოცუასა შინა თქუენსა. წელსა 1836, ივლისის 20-სა, ს. პეტერბურღსა შინა.“ 8 გვ.

მინაწერი: „აქ საყურადღებოა ბოლო“ (იგულისხმება იოანა ხელაშვილის ანდერძი).

893

ა

ჟამის წირვა (ფრაგმენტი). XIX

4 ფ.; 21.5×15; ქაღალდი; უყდო, დაშლილი; მხედრული (რუსულ-ქართული ტექსტები, ქართული ტრანსკრიპციით); XIX ს.; შეძენილია ნ. გ. მირიანაშვილისაგან 1948 წ.

„...[ოსტა]ველნია ღრეხოვ იხ უ ხრისტა ბესმერტნაღო,
ცარ[ი]ა ი ბოღა ნაშეღო პროსიმ.
ღოსპოდუ პომოლიმსა..
უფლისა მიმართ ვილოცოთ...“ 1 r — 4 v.

შენიშვნა: 1. რუსულ-ქართული ტექსტი წყდება:

„ძლევისა გალობისა მგალობელნი — პობედნუიუ პესნ პოუშჩე, ვოპიუშჩე, ვზივაიუშჩე ი ღლაღოლიუშჩე.“

2. ქართული ტექსტი წყდება: „წ’ა ჰყო და განსტეხა და მისცა წა’თა მისთა მოწაფეთა და მოციქულთა, მ[ა]ყუსლმან: პრიიმ[იტე].“

3. „მეორე ფურცლის v-ზე, რუსულ ტექსტში იხსნება „უკეთილმსახურესის ღა უთჳთმჰყრობელესის იმპერატორუ ალექსანდრა პაულოვიჩა [!].“ და სხვ., რაც მოწმობს, რომ ტექსტი დაწერილია 1801—1815 წწ. შუა.

ბ

იოანე ბატონიშვილი. იამბიკონი. XIX

1 ფ.; 20.5×16; ქაღალდი; უყდო; მხედრული (დასაწყისი ასოები მთავრული); XIX ს. დასაწყისი.

იოანე ბატონიშვილი. იამბიკონი:

1. იქუხებ ჰსწავლას. ნათელ-ჰყოფ მსმენთ გულებსა“... 1 r.

2. „იმღუდელმოქმედებ ანგელოსთა წესისამებრ..“ 1 r.

3. „წამოვანისა [ჰჳ]რე[ტ]ით განაბრძნობ უმეცართა, ერთ მემამულეთ და სხუათაცა.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

შენიშვნა: 1. იამბიკოთა ტექსტის ბოლოს, ტექსტის ხელით, მიწერილია: „თქმული მეფის ძის იოანესაგან იამბიკონი ესე“ 1 r.

2. ფურცლის მეორე გვერდზე მოთავსებულია მოწაფის ნავარჯიშევი: 1. „წყერი და ღამურა. — გალიაში ჩამწყვდეული მწყერი მარტო ღამღამით პუკპუკვდა. ღამურამ ჰკითხა: რატომ დღისით არ პუკპუკებოდე? — კიდეც დღისით პუკპუკმა ჩამაგდო ამ გალიაში.— უპასუხა მწყერმა. „ეგ ჯაჭვი წინათვე უნდა გეხმარაო...“ ანდაზა: „ურემი რომ გადაბრუნდება, გზა მასუკან გაქმნილება...“

3. ქართული „მამაო ჩვენო“ რუსული ტრანსკრიპციით.

8

სამთავრიო და საეტლო (ფრაგმენტი). XIX

1 ფ.; 22×16; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; XIX ს. I ნახევარისა.

„...ნი ადამ გარდაიცვალა და ეროდი ქრისტიანენი მოსრნა. ვაპრობა არაკეთილ. რომელი იშვას, გონიერი, ქმნილი და კეთილი იყოს... ...ოე მთავრისასა იობის წყევა... 1 r — v.

წ უ ყ დ ე ბ ა: „ით მთავარისასა დღე კრძალვისა; მგზავრობა, ნავთა სელა არაკეთილ. დაკარგული...“

894

წიგნი დარიგებისა ქრისტიანებრსა წესსა ზედან. XIX

I — II, 74 ფ.; 21×17,5; ქაღალდი; მუყაოს ყდა; XIX ს. ჭვირნიშანი „1838“; თავკაზმულობა (ფერადი) 1 r-ზე; ფერადი ილუსტრაციები; 12 v, 17 v, 22 v.; დაუწერელია: 14 v, 16 v — 17 r, 19 v, 25 r — v, 28 v — 29 r, 32 r — v, 36 — 74 ფ. ფ. შეძენილია ნ. გ. მირიანაშვილისაგან 1948.

1. „წიგნი დარიგებისა ქრისტიანებრსა წესსა ზედან. — საყვარელნო ქრისტიანენო! ისწავეთ რომელნი აღესრულებიან საიდუმლონი ეკკლესიასა შინა სახარებითა და თანადგომითა ქრისტესითა: პირველი — ნათლისღება, მეორე — მირონის ცხება...“ 1 r — 11 v.

2. შვიდი მომაკვდინებელი ცოდვა. „ამპარტავნება — ეს არის, რომელსაც თავისი ნათქვამი და ნაქმარი დიდად მოსწონდეს, დიდების მოყვარე იყოს და სწავლების მოთაკილე. ამისგან გამოვლენ ესენი: 1 უსჯულოება...“ 13 r — 31 r.

თ ა ვ დ ე ბ ა: „ამის ყოველსა დამარღვეველი და აღმომფხურელი სიმხნე არის. კაცმა რომ იღოცოს, გამაგრდეს და ესენი აღარა ქმნას.“

შენიშვნა: ცოდვებთან ერთად, ყოველი ცოდვის აღწერისა და განმარტების შემდეგ, აღნუსხული და აწერილია აგრეთვე **მადლიც**, ცოდვებისათვის დაპირისპირებით. **ამპარტავნების** განმარტების შემდეგი მაგ. „შვიდთა მათ მადლთა **უპირველესი სიმდაბლე** არის...“ 15 r — 16 r.

იხ. აგრეთვე 2 r — 21 v. 26 r — 28 r, 33 r — 35 r.

895

ოთხთავი. 1821

166 ფ.; 18×11,2; ქაღალდი; ხის ყდა, სქელი, მოოქროვილი ვერცხლით შემკული, რუსული ხელობა, ორნამენტებით და II ყდაზე რელიეფური სურათით მდიდრულად ნაკეთები, ორი შესაკრავით (ვერცხლისავე); ვერცხლის ყდის ზემო ნაწილზე ქრისტეს და ოთხი მახარებლის მინანქრის მინიატიურა, მიჯრით მიწყობილი ალმასების ოვალურ ჩარჩოებში ჩასმული, ამათგან I მინიატურას (მარკოზისა) მომტკრეული აქვს დიდი ნაწილი, ქრისტეს მინიატურა ((ცენტრში) შუახე გაბზარულია; გაბზარულია აგრეთვე იოანე მახარებლის მინიატურაც; ნუსხური; სათაურები ოქრო-მელნით; გადაწერა: „გაენათოს არხიმანდრიტი ხაქარია“. 140 v; ადგილი: [გელათის მონასტერი]; 1821 წ.; დაუწერელია: 1 — 21, 57, 79 v — 80 r, 115 r — 116 r, 141 r — 166 v; ილუსტრაციები ფრანგული ნაბეჭდი სახარებიდან: 23 v (ფურცელი გახეულია), 58 v, 80 v, 116 v. პარიზიდან დაბრუნებული (ძველი № 798).

„სახარება მატთესი. თავი ა. წიგნი შობისა იესუ ქრისტესი, ძისა დავითისი, ძისა აბრაამისი. — აბრაამ შუა ისაკ...“ 24 r — 140 v.

შენიშვნა: მათეს თავის სახარებას წინ უძღვის: „შესხმა წმიდისა მახარებელისა მატთესი [თ]ქ[ე]ული ს ო ფ რ ო ნ ი ს მიერ.“— მატთე, რომელსა ეწოდა ლევი...“ 22 r — v.

ანდერძი (გადამწერისა):„ღმერთო, მოიხსენე ამ წმიდის სახარების მწერალი გაენათის არხიმანდრიტი ხაქარია, რომელმან აღწერა პყრობილობაში ეს წმიდა სახარება.
წმიდანო მამანო და ძმანო! თქ[ნ]ცა მომიხსენეთ, [უ]ფლისათჳს! წელთა **ჩყკა**“.

მინაწერი:„წინდა ესე სახარება მომიძღვნა რუსეთის თავადმან **სერგეჲ ვიქტორიჩმა ქუჩუბეიმ**. ხოლო მე შევსწირე და დავასუფსე ჩემს სასახლეს, **ზუგდიდს** საყდარსა შინა. წელსა 1846-სა, სექტემბრის [!] 1.
[დავით დადიან].“ ჩართულად. 21 v.

896

ოთხთავი. XVIII

220 ფ.; 10,5×7,5; ხის ყდა, შიგნიდან აბრეშუმის ქსოვილით შემოსილი, გარედან— ოქროთი ტვიფრული ტყავით; ქაღალდი; 5,53, 86, 143 ფურცელს r-ზე გადაკრული აქვს სუფთად ნაქსოვი აბრეშუმი, v-ზე დახატულია მახარებელთა მინიატურული პორტრეტები, სლავიანური წარწერებით; ვერცხლის ორი შესაკრავიდან ერთი დახიანებულია; მოცილებული და დაკარგულია II ყდაზე მიმაგრებული შესაკრავის ნაწილი; ხელნაწერის ტვიფრული კიდეები მოოქროვილია; ნუსხური; სათაურები სინგურითა და ოქრომელნით; XVIII ს.; გადამწერი: მელქისედეკ; ხელნაწერში ჩადებულია სელის ძველბური კსოვილი (143 — 144 ფფ. შუა); ხელნაწერი მოთავსებულია რუსი ოქრომჭედლის ხელით ნაკეთებ ვერცხლის ბუდეში, წარწერით: Прикрашен сие святый евангелиа [!] Роман архификоп[!].. Буди...» დაბრუნებულია პარიზიდან, 1945 წ.

„სახარება მათესი, თავი პირველი. წიგნი შობისა იესუ ქრისტესი, ძისა დავითისი, ძისა აბრაჰამისი. — აბრაჰამ შუა ისაკ...“ 6 r — 185 r.

შენიშვნა: 1. მათეს სახარებას წინ უძღვის: „შესხმა... მათესი ს ო ფ რ ო ნ ი ს მიერ.“ 3 v.
2. მარკოზის სახარებასაც წინ უძღვის იმავე ს ო ფ რ ო ნ ი ს „შესხმა... მარკოზ მახარებელისა.“ 51 v.
20. ხელნაწერთა აღწერილობა. ტ. II

ეროვნული ბიბლიოთეკა

3. მარკოზისავე „შესხმა დრეთეს მიერ წმიდისა მოწამისა...“ 52 r.

4. ასეთივე „შესხმა“ წინ უძღვის იოანეს სახარებას: „სოფრონის მიერ თქმული“. 141 r - v-და „დორეთესი...“ 142 r.

5. სახარების ტექსტს დართული აქვს „საძიებელი“. 186 r — 216 v.

6. ხელნაწერის ძოძგებელი უნდა იყოს ცნობილი რომანოზ არქიეპისკოპოსი (ერისთავი), რასაც, სხვათა შორის, მოწმობს ვერცხლის ბუდის ზემო კარედზე ოქრომჭედლის მიერ აღბეჭდილი თარიღი — „1737“ წელიც (ამ წელს რომანოზი მოსკოვს იმყოფებოდა).

7. ხელნაწერის ძველი № 1186 (იროდიონ სონღულაშვილის ხელით).

ანდერძი (გადამწერისა): „ღმერთო! წარმარეთე საქმე ხელთა ჩემთა... ამინ.“

„იესო ქრისტე! ჴელი მომიმაგრეთე ცოდვილს მელქისედეკს.“ 3 r.

897

სახარება — აპრაკოსი. 1704

274 ფ.; 11×8,5; ქაღალდი; მწვანე საფერდით შემოსილი ხის ყდა. ტყავის შესაკრავებით; ნუსხური; სათაურები სინგურით; დასაწყისი ასოები მთავრულით, 1704 (272 r), მომგებელი მიტროპოლიტი ნიკიფორე; 43 ფ. კიდე მიხეული აქვს; დაუწერელია (დედნის ნაკლულობის გამო) 34 r, 179 r; ხელნაწერი მოთავსებულია ვერცხლის მასიურ ბუდეში, თბილისელი ოქრომჭედლის მამაჯანას ქართული დამღით: 1814 წ.; დაბრუნებულია პარიზიდან 1945 წ.

„წმიდასა და დიდებულსა კჳსაჲ აღესებისასა, სამხრად: სახარებაჲ იანეს თავი, ა. — პირველითგან იყო სიტყჳ...“ 4 r — 218 v.

შენიშვნა: 1. რიგითი სახარება (აპრაკოსი) იწყება აღდგომის (აღესების) დღის „სამხრით“ და თავდება აღდგომისავე „საცისკრო ათერთმეტი“ სახარებით.

2. საკითხავების განლაგებითა და დედნისეული მინაწერებით ხელნაწერის ტექსტი მისდევს A კოლექციის 1100-სსა (XII — XIII სს.) და H 1239-ს (იხ. „ხელნაწერთა აღწერილობა“ H კოლექციისა III, თბ. 1948, გვ. 179—180 და „ხელნაწერთა აღწერილობა“ A კოლექც., IV, თბ., 1954, გვ. 65—66).

3. მომგებელის ანდერძი (იხ.) პირდაპირ მიგვითითებს, რომ ტექსტი საგანგებოდ მოპოვებული ძველი დედნიდან გადმოუწერიათ.

4. ვერცხლის ბუდე შემკულია მახარებელთა გამოსახულობებით და სახარების სუჭტების რელიეფური სურათებით (რიცხვით 10). ბუდის ყუაც მოჭედილია, ბუდის კიდეები კი მოსვადებული. ხელოსნის (მამაჯანას) დამღა შემჩნეულია ორ ადგილას.

5. ხელნაწერის ძველი № 1119.

ანდერძი (მომგებელისა):

„ქ: ჩ̃ნ, მუხრანის ბატონის შვილმან, მიტროპოლიტმა ნიკიფორემ დავაწერინეთ ჩ̃ნდ[ა] სასულიეროდ და სადღეგრძელოდ.

ვინცა და რაც კაცი ამას სახარებასა მიემთხუენეთ, შენდობაჲ ბრძანებდეთ და მოგჳსენებდით.

მერმე ჩ̃ნ წაგიდით მთაწმიდას და ამა წმიდისაჲ სახარების დედანი იქიდამ მოვიტანე და გარდავაწერინე.

დაიწერა და სრულიქმნა იულისს ოცს, ქ̃ჳს ტფ̃ს.“

მინაწერი: 1. „წელთა ჩ̃ყიდ. მიტროპოლიტი დავითი.“ ვერცხლის ბუდეზე.

ეს უნდა იყოს ზურაბ წერეთლის ვაჟი, დავით მიტროპოლიტი.

2. გიორგი ბატონიშვილის მინაწერი:

„ვისაც ეს სახარება გჳონდეს, ღ̃თის სიყვარულისათჳს, გიორგი ბატონიშვილს მოიხსენებდე — ხოლმე.“ 2 v.

898

პირველნაბეჭდი სახარება. 1709

[6], ა — ტბ. (1 — 302) + 2 გვ. და 264 დაუწერელი ფურცელი; 26,5 × 18,5; ქაღალდი სხვადასხვა ჰვირნიშნით; ნაბეჭდი ტექსტი მოქცეულია დაუწერელ ფურცლებს 127—128 შუა; ნუსხური; გრიგოლ ზურაბის ძის წერეთლისეული. XIX ს. ნაკეთები მოლეროვით, ვერცხლით შეკეთილი ხის ყდა, შიგნიდან შინდისფერი სახიანი აბრეშუმის ქსოვილით შემოსილი, გარედან ვერცხლის ყდას (I-ზედა ნაწილს) აკრავს 5 ვერცხლისავე მოოქროვილი მასიური რელიეფი: შუაში — იესო ქრისტეს გამოცხადება, კუთხეებში — მახარებელთა რელიეფები; II ყდის შუაგულში — ჯვარი, ორნამენტებულ მედალიონში, კუთხეებში — როზეტები; ყდის ყუაც ხუთი ფოთლოვან-ყვავილოვანი ამობურცული როზეტით არის შემკული; ყდის ორი [ვერცხლის?] შესაკრავიდან ერთი დაკარგულია. დაბრუნებულია პარიზიდან 1945.

წარწერები და მინაწერები:

1. „თა[ვად]ის გრიგოლ ზურაბის ძის წერეთლის არის“.
   მხედრული წარწერა, ამოკვეთილი ყდაზე (გარედან).
2. „თავადი გრიგოლ წერეთელი“. II-ე ყდის შიგნიდან, აბრეშუმის ნაჭერზე, შავი მელნით, მხედრულით.
3. „წელიწადსა ჩყკდ-სა, იანვრის იზ, ტფილისს, მიბოძა წმინდა ესე სახარება საქართველოს მეფის ძისიოანეს ძემან გრიგოლ. დისწულმან ჩემმან, სახსოვრად მისდა; მე, დედის მისის, კეთევანის ძმასა, იმერთ სალთხუცის ღენარალ-მაიორის და კავალერის, ზურაბ ქაიხოსროს ძის წერეთლის ძეს, პოდპოლკოვნიკს გრიგოლ წერეთელს, და დავწერე ხელითა ჩემითა სახსოვრად ჩემდა.

პოდპოლკოვნიკი თა“ი გრიგოლ წერეთელი.“ 127 v.

899

ვარძიის ოთხთავი. XII — XIII

289 ფ.; 23×18; სუფთად ნაკეთები ეტრატი; ნუსხური; ორ-ორ სვეტად; სათაურები სინგურით, მრგვლოვანით; ინიციალები, ტექსტის მცირეი ნაწილი და დასწყისი ასოები ოქრომელნით და ფერადებით; [XII — XIII ს.]; ხელნაწერის კიდეები მოჭედილია მოოქროვილია; ხელნაწერი ჩასმულია დიდი ზომის — 31 × 25 — მოჭედილ მასიურ ვერცხლის მოოქროვილ ყდაში, რომელსაც ორი ვერცხლისავე ზარნიშნიანი შესაკრავი აქვს; ყდის ზემო ნაწილზე (I ყდა), შუაში, ქრისტეს რელიეფური გამოსახულება არის (ტახტზე მჯდომი, ღრუბლებზე ფეხ-დაყრდნობილი); კუთხეებშია ოთხი მახარებლის გამოხატულება (მედალიონები, რელიეფური); ყდის მეორე ფრთას შუაში დაკრული აქვს ჯვარი, კუთხეებში ვერცხლის მრგვალი, მასიური ფეხები, ყუა, მეტად მასიური, მოოქროვილი ვერცხლისავე, შემკული ზარნიშით; როგორც დამღები მოჩუმბს, ყდა გაკეთებულია რუსეთში, 1871 წ., სახაკოვის მიერ; შიგნიდან ყდა და მისი საცავი ფურცელი შემოსილია მაღალი ხარისხის აბრეშუმის ქსოვილით; პირველი ყდის აბრეშუმის შემოსილობა დახიანებულია,—მოხუცია 4 სანტ. ნაჭერი (ყდისათვის იხ. ბოლოში, პიბლიოგრაფიული შენიშვნა); დახიანებულია მოყვითალო ზეთით ეტრატის 178—183 ფფ.; ხელნაწერი შესკლია ოქრომელნითა და ფერადებით ნაწერი თავკაზმულობითა და მინიატურებით: 2 r, 3 v, 4 r, 72 v, 73 r, 119 v; 120 r, 195 v, 196 r. დაბრუნებულია პარიზიდან 1945.

„სახარებაჲ პირველი, მათესი. თავი პირველი. წიგნი შობისა იესუ ქრისტესი, ძისა დავითისი, ძისა აბრაჰამისი. — აბრაჰამ შვა ისაკ...“ 4 r — 256 r.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

შენიშვნა: 1. სახარების ოთხსავე თავს წინ უძღვის თავების ნუსხა („ესე თავებ[ა]რა[ა] ჲსთჳს სახარებისაჲ“ და მისთ.) — 2 r — 3 v; 71 v — 72 v; 117 r — 119 v; 194 r — 195 r.

2. ოთხთავი გიორგი მთაწმიდელის თარგმანს წარმოადგენს და მის ტექსტს ყოველ გვერდზე დართული აქვს პარალელური ადგილების მითითება.

3. სახარების ტექსტს დართული აქვს აგრეთვე:

ა. სახარების საკითხავთა საწელიწადო სიძიებელი. 257 r — 270 r.

ბ. თვენი — სექტემბრიდან აგვისტომდის. 270 v — 285 r.

გ. „სახარებანი სატფურებისანი.“ 285 r — 286 r. (შდრ. აქვე, № 900-ის აღწერილობა, შენიშვ. 3).

4. ვარძიის ოთხთავს მეტად საყურადღებო თავგადასავალი აქვს. როგორც „პატრონი იესჳ“ მინაწერი მოწმობს, ვარძიის ოთხთავი ტყვედ ჩავარდნიათ „თათრებს“, „ოდეს ყეენმა ჯუვაზეთი აღაოხრა და ვარძიის საყდარი დალეწა.“

აქ მოხსენებული ყეენი იყო ცნობილი შაჰ-თამაზ, რომელმაც გაძარცვა ვარძიის მონასტერი“ 1551 წელს.

სწორედ ამ დროს მეფობდა კახეთში ლევან (1520—1574), რომლის ვაჟს, „პატრონს იესჳს“, დაუხსნია ოთხთავი და კვლავ ვარძიისათვის შეუწირავს.

ზემოთქმულის მიხედვით ცხადია, რომ დ. ბაქრაძე უმართებულოდ თვლის „პატრონს იესჳს“ ვახტანგ VI-ის ძმად. იხ. Кондаков, Н. და Д. Бакрадзе. Опись памятников древности в некоторых храмах и монастырях Грузии. СПБ. 1890, გვ. 42—43.

5. ენდრაკოვის და დ. ბაქრაძის ხსენებული აღწერილობით ირკვევა აგრეთვე, რომ ვარძიის ოთხთავი XIX საუკუნეშიაც დიდად დაზიანებულა. იგი ველათის მონასტრიდან გაუტანია ჭუთაისის გუბერნატორს ლევაშოვს, რომელსაც შემოუძარცვავს ოთხთავის შეისანიშნავი ძეელი ვერცხლის ყდა, ღვთისმშობლის მინანქრიანი ხატით, და შეუცვლია იგი (ყდა) სახეობის 1871 წ. ნაკეთები ყდით.

მინაწერები: 1. „ქ. ნებითა და შეწევნითა ღ[ერ]თისათა, ჩ[ნ] ღ[ერ]თივ გურგჳნოსნის პატრონის მეფეთ-მეფის ლეონისძემან, პატრონმან იესე ვიყიდე ოთხთავი ესე თათაროჲან, ოდეს ყეენმა ჯუვაზეთი აღაოჴრა და ვარძიის საყდარი დალეწა და ესე ოთხთავი დატყუ[ვ]და, მას ჟამსა დავიჴსენით და შევიწირეთ ვარძიის ღ[ერ]თის მშობელსა, საოხად და სამლოცველოდ და ცოდვათა ჩ[ნ]თა შესანდობელად.

ღმერთო და ვარძიის ღ[ერ]თისმშობელო! პატრონი იესე დღეგრძელობით და გამარჯვებით ამყოფე უკუნისამდე, ამინ.“

შავი მელნით, ნუსხურით, „სატფურების სახარების“ ნუსხის ტექსტის ბოლოს, l და II სვეტში, 286 r-ზე.

2. „ათაბაგსა პატრონსა აღბუღასა შეუნდ[ო]სა ღმერთმან, და პატრონსა მ[ა]რიამსა წ[მ]ნ[დ]ა ღ[ვ]თ[ის]ა ღ[ვ]თ[ის]ა ღ[ვ]თ[ის

900

ოთხთავი. XII — XIII

267 ფ.; 32×19,5; ეტრატი; ხის ყდა მოცილებული და მეტად დაზიანებული, ჭიისაგან კიდეებ-შემოხრული და შემომცირებული, შიგნითაც შემოსილია ძველებური ქსოვილით გარედან შეჩვედილია ოდესღაც მოოქროვილი ვერცხლითა; მოჭედილობის ზემო ნაწილზე რელიეფურად ამობურცულია ქრისტეს ადგომა, წარწერით: „აღდგომაჲ“ (ასომთ.) და ქვემოთ ჯუჯუხეთი, წარწერით: „ქ: ჯუჯუხეთის ა[რ?]მორმ[ა]ნ“; მთელ ამ კომპოზიციას შემოვლებული აქვს ორმაგი გრეხილი და ფოთლოვანი ორნამენტი, რომლის დიდი ნაწილი, დაახლოებით 17 სანტიმეტრი, მოტეხილი და დაკარგულია; დაკარგულია აგრეთვე 7 ვერცხლის ლურსმანი; გადარჩენილია 41 სნტ. + 7 სანტიმეტრი, თითქმის მოცილებული ყდის დანარჩენი ნაწილისაგან და ორი უბრალო ლურსმინით არის დამაგრებული; ყდის ქვემო ნაწილზე რელიეფურად ამობურცული ჯვარცმა, მთლიანად დაუზიანებლად მოღწეული კომპოზიცია, წარწერით: „იესო ქ[რისტ]ე“; ამ კომპოზიციის გარშემოვლებული ორნამენტი, დაახლოებით ისეთივე, როგორიც I ყდისა, შემომტეხეული და დაკარგულია; გადარჩენილია მხოლოდ 24 1/2 სანტიმეტრი სიგრძისა; აქ ამომძერალი და დაკარგულია აგრეთვე 5-ზე მეტი ვერცხლის ლურსმანი; ყდის ეს ქვედა ნაწილი — ხის ნაწილიც, შემომტეხეულია; შედარებით კარგად არის შენახული ყდის ყუაზე სამკეცად ძიქვედილი, ერთშანეთთან დაკავშირებული ვერცხლის ხოლები, საერთო ხომით 25 ×10,5 სნტ., წარწერით: „ქ: ღმერთო! შე[ი]წყა[ლე] სული ქ[ა]ი-ხოსრო ყოფილ[ი]სა მხეციძეს ქრისთეფორეს შეუნდოს ღ[მერ]თ-მა[ნ]. მეცხედრეს მისსა ანა ყოფილსა ანანს[?] შეუნდნეს ღ[ნ]. ძენი მათნი აღ[ა]შენოს და აღზარდნეს ღ[ნ]“; კლასიკური პეროიდის ნუსხური, ორ-ორ სვეტად; სათაურები და აბზაცების დასწყისი სინგურით; XII — XIII ს; დაზიანება: ჩინებულად | ნაცვები ეტრატის ფ.ფ. დაღეჭნებული სანთლის თუ სხვა მიზეზების გამო დალეკილებული და ჭუჭყიანება; ხელნაწერი დაწერილია; ამოვარდნილია: 5,46 — 53, 54 — 61 ფ. ფ; 241 ფ-სგან დარჩენილია ნაბეჭდზე ნაცვები ნაწილი (ტექსტის 1 სვეტი) — დანარჩენი ჩამოკეცვილი და, ნაწილობრივ, მოხეულია; დაზიანებულია აგრეთვე 192 ფ. (ძველი დახიანება); მოხატულობა: ფერადებით შესრულებული პორტრეტები: მათე მახარებელისა — 5 ν (სახე წაშლილი აქვს); მარკოზისა — 69 ν (სახე წაშლილული აქვს); ლუკასი — 114 ν (სახე წაშლილი აქვს); იოანესი — 188 ν (იოანეს სახე წაშლილია); თავსასმულობანი: 6 r (აქვე წ.-ს მხატერული გაფორმება), 70 r (აქვე დ-ს მხატვრული გაფორმება); 115 r (ვ-ს მხატ. გაფორმება), 188 ν, 189 r — (ჰ-ს მხატ. გაფორმება); მახარებლების პორტრეტები ძველიდანვე დაცული ყოფილა საგანგებოდ დაწებებული რბილი წითელი ქსოვილებთ, რომელთაგან დღეს მხოლოდ ერთია შემორჩენილი 69 ν-ზე. დაბრუნებულია პარიზიდან 1945 წელს.

„სახარება. თავი მათეს. წიგნი შობისა იესუ ქრისტესი, ძისა დავითისი, ძისა აბრაჰამისი. — აბრაჰამ შვა ისაკ...“ 6 r — 241 r.

შენიშვნა: 1. ტექსტს წინ უძღვის: ა. „ევსები კართაგენის, საყრელსა ძმასა, უფლისა მიერ ჯაკობსვ! — ამმონიოს ალექსანდრიელმან დიდი შრომაჲ და გულსმოდგინებაჲ შუეს შემოიღო..“ 2 r — ν.

ბ. „ესე თავები არს მათეს სახარებისაჲ...“ 3 r — 4 ν.

თავების ნუსხა წინ უძღვის აგრეთვე მარკოზის (67 ν — 68 ν), ლუკას (110 ν — 113 r) და იოანეს სახარების (186 r — 187 r) თავებსაც.

2. ოთხთავის ტექსტს დართული აქვს: ა. „ჳნაწებაჲ სახარებათა საძიებელისაჲ წელი-წდისა დღესასწაულთაჲ, ვითა მივალს სჴნაქსარი წესსა ზედა ბერძულსა სრულ[ო]ბით (აღსებების დღიდან შემდგომი აღდგომის ცისკრამდე — „სახარებანი საცისკრონი აღ-დგომისანი..“) 242 r — 251 ν.

ბ. თვეთა მეტყველება: „თვესა სეკდენბერსა ა...“ (სექტემბრის 1-დან აგვისტოს 31-დის). 252 r — 265 r.

გ. „ქალესიისა სატფურებისა სახარებანი“. 265 r — 266 ν.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

3. სახარებათა საწელიწდო განგებაში ჩართულია გიორგი მთაწმიდელის შენიშვნები:

ა. „აქა დასრულდეს სახარებანი ყოველთა დღეთანი და აწ კრლად შაბათ-კვრიაკეთა იწყებს. უკეთ კუალა ვინ მოყიბებულს მიზეზსა, არცაღა დარჩომილ არს ოთხთავსა შინა დაუწერელი სახარებაჲ, რომელი ამათ სამ[არ]ცისა[ო]თა სახარებათა შინა არა გამოკრებულ არს ანუ შაბათ-კვრიაკეთა ანუ მარხვათა ანუ თუმთა.

ლვაცვა ყოველ გლახაკისა გ[იორგ]ისთჳს, რომელმან წ[ა] ესე სახარებაჲ ეთარგმნე." 249 r, I სვ., სინგურით.

ბ. „შეისწავე, ეითარმედ ესე წმიდათა მარხვათა პირველისა შუდეულისა სახარებანი ოთხთავისა საძიებელთს შინა არა გუჴრნეს. ხოლო ჩუენ ამისი დატევებაჲ არა ვინებებეთ, არამედ ვითა განთჳსულსა სახარებასა ვპოეთ, ეგრეთვე აქაცა დავწერეთ. უკეთ ვის ჯერ-უჩნდეს, იჴმარნეს, თუ არა, აქა დაწერაჲ არას დააკლებს." 249 v, მარცხენა ნაპირზე, სინგურით.

გ. „ს'ზნი სახარებანი პირველისა შუდეულისა მარხვათაჲსანი, რომელნი იკითხვებიან პირველსა შუდეულსა მარხვათასა, ბწუხრისსა ზედა, არა დაპატიჟებით, არამედ უკ'თ ვისმე ბაჰვით*) სწადოდის. ხოლო ესე საცნაურ იყავნ, რ' ბერძულისაგან დაგჳწერიან და წ'თა მამათა განწესებულნი არიან." 249 v, II სვეტში.

დ. „წ'ნო მამანო! ესე ენების კჳრიაკესა საცისკრონი სახარებანი ბერძულად არიან და ბერძულისაგან დაგჳწერიან. სხუაჲ კუალა განგებაჲ არაჲ გჳპოვნია, არცა დაგჳწერიაა. თქ'ენ კუალა ვითაცა აშენდებოდით, ეგრეცა ქმენით: თუ გინდა, სადაჲად ღირს ყოფად და სმენად ჩ'ნდა ბრძანეთ და თუ გინდა, ქართულითა განგებითა წაიკითხეთ; იგიცა კეთილ არს და პატიოსან." 250 r-v.

ე. „დიდსა პარასკჳესა სახარებანი ჭამთანი დიდსა სჴაპქსარსა სხუებრ სწერიან და იგიცა კეთილ არს და შუენიერ.

გარნა ჩ'ნ, გლახაკნი ესე, ვინაჲთგან წი'ა კათოლიკე ეკლესიისა სამჴაულსა წ'სა ამას სახარებასა შეეკიდენით და წყალობამან ღ'თისამან აქამომდე მოგუფწინა, არა ჯერ-ეიჩინეთ ს'დ მეოხებასა მიეცემაჲ თავთა ჩ'ნთა. ამისთ[ჳ]სცა ესერა მამისა ეფთ ჳმის სახარებისაგან ესე წ'ნი სახარებანი დავწუსხენით, ვ[ითარ]ც ღ'ს ძალი მოგუცა." 251 r, II სვ. სინგურითვე.

შდრ. „ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა", (А коллекция), IV, № 1100, გვ. 65 — 66, თბ. 1954.

მინაწერები: (გვიანდელი):

1. „..ლო მელანო! ავად ედები."
1 v, ზემო კიდეზე, ძველი მელნით.
ვ-ს არკაული დამწერლობით.

2. „ღმერთო! შეიწყალე შ'ო მ ა ხ ე ც [ი] ძ ე."
1 v-ზედვე, შუა ადგილას. მუქი მელნით, XV—XVI ს. ნუსხურით.

3. „ს ვ ი მ ო ნ ფ ხ ე [ი]ძ ე მ დე[ი?]სწავლა.
მათე, მარკო[ზ], ლუკა, ი[ო]ვ[ა]ნე! ა[დღეჲ]ძელე სვიმონ ფ[ხ]ეიძე, ბერი, აცხოვნე. ვინც შე[ნ]დობა . . . . . "
4 r-ზე, ქვემო ნაპირზე, ჭიაფერა მელნით,
გაუმართავი, დიდი მრგვალი ნუსხურით.

4. „ღმერთო, მოიცხენე ფრიად ცოდვილი ი'ე პ ა ტ ა რ ი ძ ე, არ. კ'სნ. ვინც მომიკსენოთ . . . . . "
73 v; ქვემო ნაპირზე, სწორი, ლამაზი
ნუსხურით (XV—XVI), ყავიისფრ. მელნით.

5. „[ეზაქარი] ა რ ს ე ნ [ი] ძ ე ს ახრ (?)"
232 r, მე-3 მინაწერის ხელითა და მელნით.

*) ამ სიტყვის დასაწყისი ორი ასო ამოფშეკილ ადგილზე არის დაწერილი ტექსტის ხელით,

6. „ღმერთო, შეიწყალე და ლაქრინისა ღთისმშობელო, სული ამის მწერლის, ამინ.“. უკანასკნელი — 267-ფ. r-ზე, ზემო კიდეზე, XVI — XVII ს ნუსხურით.

7. ღმერთო! შეიწყალე და ლაქრინისა ღთის მშობელო, სული ბრილას. 267 r-ზევე, XVI—XVII ს. სწორი ნუსხურით, მუქი მელნით.

8. ქვემოთ—მოსახსენებელი ვინმე იოსებისა და მისი ძის შიოსი.

8. „წ. ოთხნო თავო სახარებანო შეიწყალე სული გ'რის არსენაძის შვილს“(!) მშობელსა მისსა მარიამს შე'ს ღ'ნ.“ 267 v-ზე, გაუმართავი ნუსხურით.

9. „წ. ოთხნის[!] მადლო! კაი წერა ასწავლე იოსებს! ვინცა შენდობა . . .“ 267 v-ს მარჯვენა, ქვემო კუთხეში, წვრილი, საკმაოდ გამართული ნუსხურით, მკრთალად.

901

ოთხთავი. XVII—XVIII

170 ფ.; 12,2×8,5; ქაღალდი; ქსოვილ-გადაკრული ხის ყდა შიგნიდანაც ოქრომკედ ნარევი საღებავით აბრეშუმით შემოსილი, მოთავსებულია ვერცხლის მოოქროვილ კუბოში. ორი ვერცხლისავე შესაკრაეით; ამთვრთ ერთი დაზიანებულია, 12 რელიეფური გამოხატულებით, წარწერებით; წვრილი, სწორი ნუსხურით, ორ-ორ სვეტად ნაწერი ტექსტი ორმაგი, შეღა ორი ხოლით გაყოფილი ჩარჩოებით არის შემოფარგლული; სათაურები დაწერილია სინგურით, მრგვლოვანი ასომთავრულით, ზოგან ჩართულად; XVII — XVIII ს.; შემკულია მახარებელთა პორტრეტებით — 6 v, 46 v, 74 v —(იოანეს პორტრეტი ამოხეულია — 116 — 117 ფ. შუა) და თავკაზმულობით: 7 r, 47 r, 75 r, 117 r (თავკაზმულობანი დაწებებულების შთაბეჭდილებას ტოვებენ); ოქროთი ნახაზი ჩარჩოები შეფუსფსლად დატოვებულია: 5 r, 6 r, 45 v, 46 r, 74 r; დაუწერელია: 2, 3, 4, 116, 168 — 170 ფფ.; მოშლილია 82 — 104 ფ.; დაზიანებული და მოცილებულია 94 ფ. დიდი ნაწილი. დაცულობის ადრინდელი ადგილი 'გელათი; სოლომონ პირველისეული. დაბრუნებულია პარიზიდან 1945.

„სახარება მათესი. თავი პირველი. წიგნი შობისა იესუ ქრისტესი, ძისა დავითისი, ძისა აბრაჰამისი. — აბრაჰამ შვა ისაკ...“ 7 r — 145 r.

შენიშვნა: 1. ოთხთავი სახარების ტექსტის გარდა აქ არის:

ა. „შესხმა წ'სა მახარებლისა მათესი, აღწერილი სოფრონის მიერ“. 5 v.

ბ. „შესხმა სოფრონის მიერ წ'სა მარკოზ მახარებლისა“. 44 v — 45 r.

გ. „შესხმა წმიდისა მახარებლისა ლუკასი, რომელი დაწერა დორეთეოს მოწვამემან, ეპისკოპოსმან ტარონ-სინოპსელმან“. 73 v.

დ. „შესხმა წმიდისა მახარებლისა, თქმული სოფ[რ]ონის მიერ.—იოანე მახარებელი, ძე ზებედესი...“ 114 v — 115 r.

ე. „შესხმა კ[ვალ]დ მახარებლისა იოანესი, თქმული დორეთეოს მოწამისა, სინოპსელისა ეპისკოპოსისა მიერ.“ 115 v.

ვ. „სახიებელი წ'სა სახარებისა“. 146 r—157 v (აღდგომის „ვეირიაკისგან“ — დიდმარხვის ბოლომდის).

ზ. „თვეთა მეტყველებანი“ 157 v — 165 v.

თ. „სახარებანი წ'თა მამათა ჩ'ნთა, ქართველთა მნათობთა ათორმეტთა, ასურეთით ღ'თისაჲ მიერ მოვლინებულთანი.“ 165 v — 167 r.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

2. ვერცხლის „ყუბაზე“ ამოკვეთილი წარწერა:

„ჭ: ჩვენ, ღ̃თივ დიდებულმან მეფე მან მეფეთ მან ს ო ლ ომ ონ, შევამკეთ წმიდა ესე სახარება საოხად სულთა ჩვენთა. ნოემბერს ბ. წელთა 1776.“

ამ წარწერის ზემოთ და ქვემოთ, სხვა ხელით მომატებულია: ა. სადაც სოლომონის სახელი იხსენიება: „დ ე დ ო ფ ა ლ მან მ ა რ ი ა მ“ (ზემოთ).

ბ. „ვი[ნ]ც ამ წ̃ის მარინეს ეკ[ვ]დ[ე]ს ეს გამოსწოროს ჯ̃ კრების, იბ მოციქულისაგან შეჩვენებული იყოს.“

902

მოქვის ოთხთავი. 1300

1 — III, 329 ფ.; 30×23,5; ეტრატი; სინყისტისაგან დახიანებული, დაშლილი (რვეულებად და ფურცლებად); უხეშად ნაკეთები ხის ყდა, ხავერდითა და მოთუქროვილი ვერცხლის მოჭედილობით, რომლის გარდა ხელნაწერს მუყაოზე გადაკერული მიხაკისფერი ყდაც ჰქონია, ცალკე დაცული; ჭიებისაგან და სინესტისაგან ნახიოებზე შემობმული ყდის ფიცრები, ზემოდან წითელი ხავერდითა და სჭელი ვერცხლის მოჭედილობით, შიგნით — ორფენა მუყაოზე დაკრული ტყავით, მოწმობს, რომ იგი (ყდა) გამხდარა ხელნაწერის დახიანების მიზეზი; მოჭედილობა, ამჟამად დაშლილი, შედგება: ა. ოთხი დიდი ნაჭრისაგან, 1 მოჭედილობის ყუა 31×9 სმ. — ვერცხლის სადა ფირფიტაზე დაკრული მოთუქროვილი ვერცხლის ორნამენტი (ფოთლოვან-ყვავილოვანი), გამომბურცული; II — მოჭედილობის წინა ნაწილი; იგი შედგება ერთი მთლიანი მოთუქროვილი ვერცხლის ოდნავ მორკალული ფირფიტისაგან, ზომით 32×10 სმ.; ამ ფირფიტაზე დაკრულია სამი ორნამენტირებული მოთუქროვილი ვერცხლის ნაჭერი, სიგრძეზე და აქეთ-იქით გრძელი ქინძისთავებით დამაგრებული ორი ვერცხლისავე მოთქრილი კოჭკური ბსაკუს სადა, არა ვერცხლის ქინძისთავებით; III — ვერცხლისავე ფირფიტა, ზომით 24 × 8, ნაკეთები ისევე, როგორც ორი დიდი ფირფიტა, ისეთივე მცენარეული ორნამენტით (მოთქრილი), მიმაგრებული ყდის ზემო ნაწილზე; IV — ბრორედ ამავე ზომისა და ამავე წესით ნაკეთები (თავსა და ბოლოში ფირფიტას აცილიები აქვს ორნამენტიანი ნაჭრის ნაწილი); ბ.— ყდის ზემო ნაწილის მოჭედილობა: ცენტრში ჯვარცმა, ოვალური, ზომით 15,5×11; ჯუთხეებში ოთხი ანგელოზის გამოხატულება (თითოეულის ზომით 12×8), ჯვარცმის ზემოთ—ამაღლების გამოხატულება 5,5 × 4; ქვემოთ — უცნობი მღვდელმთავარი— 6,5×4; ჯვარცმის მარჯვნივ და მარცხნივ ანგელოზები (რიცხვით ორი, ამათგან ერთი, მარჯვენა მხრისა, მოცილებულია), ზომით 7 × 4; გ. ყდის II ფიცარზე (ბავერდზე) დაკრულია 9 ნაჭერი; ცენტრში — კრისტეს ჯვოკოხეთში ჩასვლის გამოხატულება, ოვალური მოყვანილობისა: 16×11,5; კუთხეებში — ოთხი მახარებელი, თითოეულის ზომა 11×8; ზემოთ და ქვემოთ წმინდანების გამოხატულება: 4 × 3; მარჯვნივ და მარცხნივ — ანგელოზები, ზომით 7×4; მთელი მოჭედილობა შემოსულებულია უხეშად (XIX ს.); მახარებლებს ქართული (მთავრული) წარწერები აქვს; ხელნაწერის ტექსტი დაწერილია ორ-ორ სვეტად, ღია ყავისფერი მელნით, კლასიკური ნუსხურით; 1300 წ. (325 ს—326 რ.). გადამწერი: ეფრემ (326 რ); მომგებელი [დანიელ მოქვით მთავარეპისკოპოსი]; ხელნაწერი უხვად არის შემკული — მახარებელთა პორტრეტებით: 12 ს. 105 ს, 161 ს, 254 ს; კანონების ორნამენტაციით, რიცხვით 10; 3 რ, 3 ს, 4 რ, 4 ს. 5 რ, 5 ს, 6 რ, 6 ს, 7 რ, 7 ს (ყოველი ამთანაბრ ცოტად თუ ბევრად დახიანებულია), ოთხი თავკაზეულობით სახარების თვითოეული თავის დასაწყისში: 13 რ (შესამჩნევად დახიანებული), 106 რ (დაფხიანებული); 162 რ; 255 რ (ოდნავ დახიანებული); ქრისტეს „წინა-პართა“ 42 მინიატურული პორტრეტით ერთ მთლიან გვერდზე — 14 რ (მეტად დახიანებული); სახარების მინიატურული ილუსტრაციებით: მათეს სახარებისა, კონდაკოვის მიხედვით 97 ილუსტრაცია: 15 ს (1, მეტად დაზ.); 16 რ (1 დაზ.); 16 ს, 17 რ 17 ს, 18 რ, 18 ს, 19 რ (2); 19 ს 20 ს (2), 21 რ (2) და სხვ. მრავალი 102 ს-დე (ჩათვლით); ამათგან საგრძნობი ნაწილი დაზიანებულია; მარკოზის სახარებაა ექვსი ილუსტრაცია აქვს: 107 რ (დაზიან.); 108 რ (მეტად დაზიან.): 108 ს (დაზ.), 113 ს (ნაწილ. დაზიან.); 129 ს(დაზიან.); 138 ს (დაზ.); ლუკას სახარებას — 26 ილუსტრ.: 163 რ (ნაწ. დაზ.); 163 ს (ოდნავ დაზ.); 164 რ (ოდნავ დაზ.); 165 რ (თითქმის დაუზ.); 166 რ (თითქმის დაუზ.); 168 რ (დაზიან.); 168 ს

დაუზიანებელი); 169 v (ნაწ. დაზ.); 170 v (ნაწ. დაზ.): 174 r (ნაწ. დაზ.); 174 v (ნაწილ. დაზ.); 175 v (ნაკლ. დაზ., მაგრამ ეტრატი გახეულია ამ ადგილას); 176 r (ნაკლები დაზ.); 186 r (მეტად დაზ.); 189 v (ნაწ. დაზ.); 202 v (ნაწ. დაზ.); 213 r (ნაწ. დაზ.), 215 v, 225 v (ნაწ. დაზ.); 230 v (ნაწ. დაზ.); 236 v (ნაწ. დაზ.); 249 v (ნაწ. დაზ.); 250 v (შედარებით კარგად დაცული); 251 r (ნაწ. დაზ.); 251 v (2 მინიატ. — აქედან I დაზიან. II-კარგად შენახული); 252 v (შედარებით კარგად შენახული); იოანეს სახარებისა 25, 256 r (ნაკლებ დაზ.); 256 v (კარგად შენახული); 257 v (ნაწ. დაზ.); 259 v (დაზიან.); 260 v (კარგად შენახული); 267 v (ნაწ. დაზ.); 268 r (დაზ.); 276 r (დაზიან.. ნაწილ.); 281 r (ნაწ. დაზ.); 285 r (ნაწ. დაზ.); 285 v (ოდნავ დაზ.); 288 r (ნაწილ. დაზ.); 294 r (ნაწ. დაზ.); 300 r (ოდნავ დაზიან.); 301 v (შესამჩნევად დაზიან.); 312 v (ნაწ დაზ.); 317 v (დაზიან.); 321 r, 322 r—v (დაზ.); 322 v (ნაწ. დაზ.); 323 v (მეტად დაზ.); 324 r (დაზიან.); 327 r-ს ორი მინიატ. — სულიწმიდის მოფენა და ლეონიშმობლის მიძინება, ორივე დაზიანებული; ზომა ამ ორი, ერთმანეთთან უშუალოდ დაკავშირებული მინიატურისა 20 × 14; უკანასკნელი მინიატ., ზომით 20.5×12 (328 r) წარმოადგენს მდგომარე ღვთისმშობლის გამოხატულებას; მარიამს მარცხენა ხელში უჭირავს ჩვილადი მაცხოვარი, მარჯვენა ხელით კი თითქოს მიუთითებს ყრმას მათ წინაშე დაჩოქილი მაცდურებით მამაკაცისაკენ, რომელიც, წარწერის მიხედვით, არის დანიელ მოქვეკ მთავარებისკოპოზი. ეს მხატვრობაც შესამჩნევად დაზიანებულია; გადარჩენილია მხოლოდ თქროთი ნაწერი ფონი, ღვთისმშობლის ტანთსაცმელის ნაწილი და დანიელის მავედრებელი ხელები; სამი ფიგურისა და სახეებისაგან მხოლოდ კონტურებია მოღწეული. ამ მხატვრობის დაზიანება მით უფრო სამწუხაროა, რომ, როგორც საფიქრებელია, ამის მიხედვით დაასკვენა ნ. კონდაკოვმა გადამწერი ეფრემისა და მოხატულობის ავტორის იგივეობა (იხ. შენიშვნა 4. ქვემოთ); ხელნაწერი შემკულია აგრეთვე მრავალი ინიციალებით (კონდაკოვისა და ბაქრაძის ანგარიშით — 531); ინიციალები, ცოტაოდენი გამონაკლისით, კარგად არის შენახული; შესრულებულია ფერადებით და თქრომელნით; გარდა მხატვრობისა დაზიანებულია ტექსტიც: იგი მრავალ ადგილას გადასულა. მაგ.: 126 v, 146 v, 187 r, 192 v და სხვ. დაუწერელია: I — III, 329 ფ. ფ; დაბრუნებულია პარიზიდან 1945.

„სახარებაჲ მათეს თავი. წიგნი შობისა იესუ ქრისტესი, ძისა დავითისი, ძისა აბრაჰამისი. — აბრაჰამ შვა ისაკ...“ 13 r — 325 v.

შენიშვნა: 1. ოთხთავის ტექსტს წინ უძღვის: „ევსები კარპიანეს, საყ[რელსა ძმასა, უფლისა მიერ გაცოთხაე! — აწმინიოს ალექსანდრიელმანცა დიდი შრომაჲ და გულსმოდგინებაჲ შუეა შემოიღო...“ 1 r — 2 v.

2. ყოველ თავს წამძღვარებული აქვს თავების ნუსხები: 9 r — 11 r; 103 v — 104 v; 158 r — 161 r; 253 r — 254 r.

3. ყურადღებას იპყრობს ხელნაწერის ორმაგი პაგინაცია. პირველი შესრულებული უნდა იყოს XIX ს 80—90 წლებში, როდესაც ხელნაწერმა ნ. კონდაკოვისა და დ. ბაქრაძის ხელში გაიარა (მარტვილში); იგი გაკეთებულია მოყვითალო ფერის მელნით, ყოველი ფურცლის ზემო. მარჯვენა კუთხეში და შეუდგომლად არის ჩატარებული: 1 — 328 — XIX — XX სს. ინდურ-არაბული ციფრებით.

მეორე პაგინაცია გაკეთებულია ხელნაწერის ყოველი რვეულის წყვილი ფურცლების პირველ ოთხ ან სამ ფურცელზე (ზოგი რვეული 6 ფურცლიანია) და აღრიცხავს ოთხ ფურცელს რვა ფურცლიან რვეულში, სამ ფურცელს — ექვსფურცლიანში. ეს (ძველი) პაგინაცია გაკეთებული პაგინირებული ფურცლების ქვემო კიდეებზე, შეჭი ყავისფერი მელნით, კალმის მსუქანი მოსმით, არაბული ციფრებითვე. იგი იწყება (მერმინდელი პაგინაციით) 1 ფურცლიდან, მაგრამ არა 1-ით, არამედ 3-ით არის აღნიშნული, რაც გვაფიქრებინებს, რომ თავის დროზე პაგინაციის გამკეთებელს 2 წყვილი ფ. უნდა ჰქონოდა აღნიშნული მერმინდელი პაგინაციის პირველი ფ. წინ.

ხსენებული (ძველი) პაგინაცია შეცდომებით არის ჩატარებული: 89-ს მისდევს არა 90, არამედ 810 და ასე 100-მდის, სადაც ეს შეცდომა გამოსწორებულია. მაგრამ ქვემოთ 120-ის ნაცვლად აღნიშნულია 200 და ეს შეცდომა ბოლომდის (238) გამოუსწორებელი რჩება.

ეს (ძველი) პაგინაცია თავისი არაბული ციფრების არქაული მოყვანილობით წაადგას ს.-ს. ორბელიანის ხელით XVII — XVIII ს. მიყრნახე პაგინირებული ხელნაწერების ციფრებს (შდრ. მაგ. ხელნაწერების A 51 და S 247 პაგინაციას).

4. „მოქვის სახარება“ ფართოდ არის ცნობილი 1890 წლიდან.

იხ. Н. Кондаков, Д. Бакрадзе. Опись памятников древности в некоторых. храмах и монастырях Грузии. С. Петербург. 1890. Мартвильский монастырь § 20, გვ. 76 — 79.

შდრ. თ. ჟორდანია. ქრონიკები. II, ტფ. 1897. გვ. 172 — 174.

ანდერძები: (გადამწერისა):

1. „ქრისტე, ძეო და სიტყ[უ]აო ღ[თისაო]! მილხინე ფრიად ცოდვილსა ე ფ რ ე მ ს.“
103 r, I სვეტის ბოლოს, მათეს სახარების ტექსტის ქვეშ.

2. „დიდებაჲ ღმერთს, სრულმყოფელსა ყოველისა კეთილისასა.

დაიწერა წმიდაჲ ესე ოთხთავი დასაბამითგანთა წელთა: ხშჲ: — ქართულითა სათუალავითა, და ბერძულად ხყჱ, ქრონიკონსა ფკ; ზედნადებსა მთოვარისასა ვ; მცხრასა ზ; ინდიკტიონსა ია; ხუთეულსა ლ; ექუსეულსა ლვ; ზ[ხისა მოქცევსა დ; მთოვარისა მოქცევსა ვ.

ჴელითა ჩემ, ფრიად ცოდვილისა ე ფ რ ე მ ი ს ი თ ა.“
325 v, II სვ. ბოლოს, 326 r, I სვ.

3. **ანდერძი** (გ ი ო რ გ ი მ თ ა წ მ ი დ ე ლ ი ს ა):

„ესე საცნაურო იყავნ ყ[ლა, რ[ესე წ[ა ოთხთავი არათუ ახლად გჳთარგმნია, არამედ ფრიადითა იძულებითა ძმათა ვიეთმე სულიერთაჲთა ბერძულთა სახარებათადა შეგჳწამებია, ფრიადითა გამოწუღილითა.

და ვინცა დასწერდეთ, ვითა აქა ჰპოოთ, ეგრე დაწერეთ, თუ ამისგან ჯერ-გიხრდეს დაწერაჲ, ღ[ათჳს, სიტყ[ათა ნუ სცვალეთ, არამედ ვითარცა აქა სწერია, ეგრე დაწერეთ. და თუ არარაჲმე გაშუნდეს, ჩ[ნი ყ[ნი სახარებანი პირველითგან წმიდად თარგმნილნია და კეთილად: ხანმეტნიცა და საბაწმიდურნიცა; მუნით დაწერეთ. და, ღ[ათისათჳს, ერთმანერთსა ნუ გაჰჭრეთ. და გლახაკსა გ [ი ო რ გ] ი ს თ ჳ ს ლოცვა ყავთ.“

326 r, I და II სვეტში,
გადამწერის ანდერძის ქვემოთ, ტექსტის მელნითა და ხელით, მომცრო ასოებით (ტექსტის ხელთან შედარებით).

წარწერა (ღვთისმშობლის გამოხატულებისა, რომლის წინაშე დაჩოქილია [ხელნაწერის მომგებელი] დანიელ მოქვილი):

„დ[ა]ნ[ი]ლ მოქ[უე]ლ. მ თ ა ვ ა რ ე ბ ი ს კ ო პ ო ზ ი.“
328 r-ზე, მხატვრობის ოქროს ფონზე, შავი მელნით, მსხვილი მთავრულით, დაჩოქილი ფიგურის ზემოთ.

მინაწერები:

1. „მოქვისაჲ ღ[თისმშობელო! შეიწყალე სული თ[ჳნ წინ მდეგისაჲ მოქველ მ თ ა ვ ა რ ე ბ ი ს კ ო პ ო ზ ი ს ა ჲ ა ბ რ ა ჰ ა მ ი ს ჲ, ა[მ[.“
მარკოზ მახარებელის პორტრეტის უკანასტარზე, მომწვანო მელნით, წვრილი, კალიგრაფ. ნუსხურით.

2. „ყ[დ წ[ოჲ დედოფალოჲ, ღ[თისმშობელოჲ, დაიცევ და შეიწყალე ორთავე ცხორებათა შიგან მოქვისაჲ მ ე ტ რ ა პ ე ზ ე გ [ი ო რ გ] ი დ ე კ ა ნ ო ზ ა ჲ, ა[მ[.“
იქვე, 1-ლი მინაწერის ქვემორე, იმავე მელნითა და ხელით.

3. „მთავარ ებისკოზსა [!] მოქცეულსა ამბრა[ს] წნს ღნ, ან.“
161 r, ლუკას პორტრეტის უკანასკნარზე,
1—2 მინაწერისებური მელნითა და მსგავსი ხელით (ნაკლებად გამართულით).

4. „სულსა მო[ქ]ც[ე]ლ მთავარ ებიკოპოსსა [!] ჩხეტიძესა ფილიპესსა წნეს ღნ, ან.“
იქვე, 3-ე მინაწერის ქვეშ: მღვრიე ყავისფერი მელნით, ნაკლებად გამართული ხელით (XV ს.?)

903

პროკოპოვიჩი თეოფანე. პირველი სასწავლო ყრმათა. XVIII

79 ფ.; 16 × 10; ქაღალდი (დახიანებული 1, 8, 9. 78 ფ.); ტეიფრული ტყავის ყდა: მზედრული; სათაურები და დასწყისი ასოები სინგურით; XVIII ს.; მოსკოვს 1739 წ. დაბეჭდილი გამოცემიდან გადმოწერილი; 35 v — 36 r — დაუწერელია.

„პირველ თქმული ყრმათათჳს. — კეთილ არს აღზრდაჲ მშობელთაგან შვილთა თჳისა,..“ 2 v — 78 v.

შენიშვნა: 1. „პირველ სასწავლოს“ ამ ხელნაწერ ტექსტს, ისე როგორც მოსკოვის ქართული სტამბაში 1739 წ. დაბეჭდილ სახელმძღვანელოს, წინ უძღვის:

სადიდებელად წ[ა]ს სამებისა, ჭამსა დიდად ამაღლებულისა სრულიად რუსეთის და [?] თჳთმპყრობელისა კეთილმორწმუნისა იმპერატრიცა ანნა იოანნესა ბრძანებითა მეფის ბაქარის, ვახტანგის ძისათა, შენდობითა და კუ, რთხევითა წ[ა]თა მართებელთა სინოდთა, სადასეთა და წ[ა]რსაგებელითა არქიეპისკოპოსისა იოსებისათა გაკეთდა სახეცდავი ესე და დაიბეჭდა წიგნი [ესე] პირველი სასწავლო ყრმათა, რ[ო]ლსა შინა არს ანბანი და დაწყობა ასოთაჲგრითჳ მოკლედ თარგმანი შჯულისა, ათთა მცნებათა, ვედრება უფლისა, აღსარება, სარწმუნოებისა და ცხრანი ნატარებანი, დიდსა სამეფოსა ქალაქსა მო[სკოვს]ი, დასაბამითჳან ვიდრე აქამომდე ჳნ[ებ]ს, ქრისტეს [აქეთ] ჩ[ლ]ო, ქ[რ]ს უკ, თვესა ოქტომბერსა ი[ზ].“ 1 v.

2. დართული აქვს **ანდერძი:**

„პირველი ესე სასწავლო ყრმათათჳს რუსულისაგან ქართულად გადმოითარგმნა ბატონიშვილის დარეჯანის მოლარეთ ხუცის ჩხეიძის გაბერიელისაგან და ქართულის ენაზე გასწორდა არქიმანდრიტის გერმანესაგან. და დაიბეჭდა სამეფოსა ქალაქსა მოსკოვს, მის დიდებულის ბატონიშვილის დარეჯანას სასახლეში, მის და მის ყრმათა პალატის შეწევნითა და ჴელის მომართვითა.

სტამბისა და ბეჭედის ზედამდგომი მდაბალი თქვენი მოსამსახურე მღვდელმონაზონი ქრისტეფორე ყოველთა გევედრები, კეთილად მკითხველნო და მჩხრეკელნო, თუ რამე ჩემი დაშვებული რამე ჰპოოთ ამ წიგნში, შეცოდებისათჳს შენდობას ვითხოვ. რომელი ძალ-მედეა, სიმართლეს ეცდილობდი.

და თუ რაჲ ირგებდეს ვინმე რასამე ამით, ზრომისათჳს სასყიდლად თქვენ მიერ ლოცვით მოჴსენებასა ვითხოვ.“ 78 v — 79 r.

3. ანტონ I-ის მიერ შემოღებული გ ნიშნის ხმარება მოწმობს, რომ წიგნი გადმოწერილია არა უადრეს XVIII ს. II ნახევრის პირველი ათეული წლებისა.

4. გადამწერის ხელი მესხიშვილთა კალიგრაფიული სკოლისაა წაადგას.

5. შდრ. „ქართული წიგნი. ბიბლიოგრაფია. I.“ თბ. 1941, გვ. 37 — 39, § 28.

6. ხელნაწერი ლადო ნახუცრიშვილისეულია (იხ. 1 r, 2 r, 55 r).

ეროვნული ბიბლიოთეკა

904

მარგალიტი. XVIII

169 ფ.; 15,3 × 10,5; ქაღალდი, სხვადასხვა — ცისფერი და თეთრი; ცისფერის ჰვირნიშანი 1787 (128, 126 ფ.); ტიფრული ტყავით შემოსილი ხის ყდის II ფრთის შიგნით გარეთ ჩაკრული 1743 წ. მოსკოვის ქარხ. ბიბლიის ნაჭერი; მხედრული; სათაურები სინგურით, ზოგან ასომთავრულითა და ნუსხურით; XVIII ს.; დაუწერელია 112, 113 ფ.ფ., 133 v—134 r.; შემოწირულია ნაქალაქეზე მცხოვრებ შალამბერიძეთა მიერ კ. გრიგოლიას მეშვეობით 1948 წ.

„ამას წიგნსა ეწოდების მარგალიტი, რომელ არს შეკრებული მძიფთა-გან, თქმულთა ოქროპირისათა. თავი პირველი. თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩვენისა იოანე ოქროპირისა მოთმინებისათვის. — დიდ არს, საყვარელნო, მოთმინებისა მადლი და სულგრძელებისა და რა-ა არა სულმოკლე და მოწყინე ვიქნებოდით მოწევნადთა შინა ჩნ ზედა განსაცდელთა...“ 1 r — 169 v.

შენიშვნა:

1. **შედგენილობა:** იოანე ოქროპირის თქმული „მოთმინებისათვის“, „მკუდართა აღდგომის“, „თარგმანებისაგან კორინთელთა ეპისტოლისა“, „მდიდრისათვის და გლახაკის“, „სინანულისათვის და სათნოებათა მოგებისათვის და მავნებელთა განდგევის,“ „თარგმანებისაგან მათეს სახარებისა“, „მეორისა თავთაგან თეოდორეს მიმართ მიწერილისა“, „თარგმანებისაგან დაბადებისა“, „სიყვარულისათვის,“ „თარგმანებისათვის ჰრომაელთა ეპისტოლისა“, „ი[ა]ნე ვიღცნობდით ცოდოვისაგან,“ „სამთა ყრმათა დანიელის თქმულისაგან,“ „თარგმანებისაგან იოანეს თავისა,“ „ანდრატელთათვის,“ „ეფტროპეოსისთვის თქმულისაგან,“ „მღვიძარებისათვის“, „სოფლისა სასჯელისათჳს,“ „სიტყვისა მისთვის, ვითარმედ ყოველნი წარდგომად ვართ კრისტესა,“ „მწჳრობისა და სიწმინდისათვის“, „თქმულისა მისგან წყედარსთა აღდგომისა,“ „სათნოებისათვის და უკეთურებისა“, „თეოდორ[ე]ს მიმართ მიწერილისაგან,“ „ბუნებით სასჯელისათვის,“ „თარგმანებისაგან ფილიპელთა ეპისტოლისა“, „სიკუდილისათვის და რათა არა ზომისა მეტად ვიგლოვდეთ მიცვალებულთა,“ „თარგმანებისა[გ]ან ებ ფსალმუნისა“, „უსვენებულთათვის“. თარგმანებისაგან თესალონიკელთა და ფილიპელთა ეპისტოლისა.“ „უმანკოებისა და ძვირფასენებლობისა“, „თარგმანებისაგან იგავისა მისთვის, რომელსა თანა-ედვა ბერი დრაკანი“, „ლიცეისათვის ანდრიატელთა თქმულისაგან“, „ქანანელისათვის თქმულისა“, „მესამისა თავისა ანნაჲსთვის თქმულისაგან“, „თარგმანებისაგან დაბადებისა“ და „თესალონიკელთა ეპისტოლისა“, „ანდრიატელთათჳს“, „მარხჳსათჳს და სიწმინდისა, თარგმანებისაგან დაბადებისა“, „ლაზარესთჳს და მდიდრისა თქმულისაგან“, „რჩულისათჳს ბუნებითისა,“ „თარგმანებისაგან ტიმოთეს ეპისტოლისა“ და „სიტყჳსა მის, ვითარმედ „მწყდ ვარ და მდაბალ გულითა“, „სტაგერეოსის მიმართ მიწერილი პაჲლუ,“ „სულისათვის დაბადებისა“, „მათეს თავისა,“ „ზაქიასთვის თქმულისაგან,“ „დაბადებისა[გან]“, „ტიმოთეს ეპისტოლისაგან,“ „მდიდრისათვის და ლაზარესთვის“, „რათა არა მიეუახლებოდით ღირსად ქრისტეს“ საიდუმლოთა“ „ებრაელთა“ და „კორინთელთა ეპისტოლისაგან,“ „მატთეს თავისა[გან],“ „ზიარებისათვის.“ „განჯებულებისაგან თქმულისა,“ „თარგმანებისაგან ასოცდა მესამისა ფსალმუნისა“, „მდიდრისათვის და ლაზარესათვის თქმულისაგან,“ „დაბადებისაგან,“ „კორინთელთა ეპისტოლისა“, „შურისათვის და მტერობისა,“ “თესალონიკელთა.“ „დაბადებისა.“ „თარგმანებისაგან მამაო ჩვენისა“, „თარგმანებისაგან სახარებისა“, „მწუხარებისათვის ეპისტოლისაგან,“ „მართალ,“ „კუალად ფსალმუნისა“, „სწავლანი მოწყალებისათვის და ანგარებისათვის და სიმდიდრისათვის“, „ებრაელთა ეპისტოლისა,“ „მათეს თავისა“, „პროთაჲლთა ეპისტოლისა,“ „იოანეს თავისაგან“, „თარგმანებისაგან: მათეს თავისა, კო-

რინთელთა ეპისტოლესა, სახარებისა,“ „ევტროპიოსისთვის თქმულისაგან,“ „სიყვარულისათვის და მოწყალებისა თარგმნებისაგან იოანეს სახარებისა,“ „სინანულისათვის თქმულისაგან და განკითხვისათვის თავისა თვისისა“.

2. ხელნაწერში ჩადებულია ფსალმუნის“ ერთი ფ.: „კანონი ფსალმუნი დავითისა (სრულად) და „ბ“-ს ნაწილი, ნუსხურით დაწერილი.

მინაწერი: „წიგნსა ამას შინა მწერალიერ შეწყობილთა სიტყუათა ქუოდბის **მარგალიტი**, გარნა უმეცრობეს არს იგი ყოველთა თვალთა და ანთრაკთა პატიოსანთა. 1 მაისს, 1873 წელსა, ბომბორს. გრიგოლ მთავრის დადიანის ძე.“ 1 v-ზე, მარცხენა და ქვემო კიდეზე. მხედრულით.

905

კარაბადინი. 1822

152 გვ. (76 ფ.); 21 × 17; ქაღალდი, უცდო, აკინძული, 1 — 9 ფ. მოცილებულია, 5 ფ. გახეულია, 20—26 ფ. ამოცვენილია; მხედრული; სათაურები სინგურით; თარგმნილია ლათინურისა და რუსული ენიდან დაცით ბატონიშვილის მიერ; 1822 წ.; გადაწერი „დიაკვანი პაველ პაპიოვი“; ადგილი: გორგის ნაქალაქევი.

„სამკურნალო კრებული“. ე. ანტონის ცეცხლისათვის. — ქინაქინის წვენი, თმიანა (ვარდ-კანაფასი), პიტნისა, აბზინდისა, მელის კუდისა, ღვალოსი— ამათი ყველა კარგია; რომელიც გინდოდეს მოხარშე და იმისი წყლით მჩვარი გაეკეთებული ადევ. ამათ წვენში თანასწორად ძმარიც უნდა აურიო ანუ ოტკა, ცოტას ნიშადურით.

სხვა წმალი პისთ[ვის]ვე: მუხის ქერქი...“ 1—151 გვ.

შენიშვნა: 1: კარაბადინი თავიდან ბოლომდის ასეთი წესით არის დაწერილი: I ავადმყოფობის დასახელება, II სამკურნალო საშუალებანი და წესები (წამლების მომზადება და ხმარება).

2. თარგმანში შეიმჩნევა რუსიციზმები: „არაყის“ გვერდით იხმარება „ოტკა“, „საცებების“ გვერდით „მაზი“ და სხვ.

3. ტექსტს წინ უძღვის:

„გარდამოღებული ლათინურისა და რუსულისაგან ქართულსა ენასა ზედან ფრიად საჭირო და სამკურნალო რეცეპტები, რომელიცა ანბანზედ არის გამოკრებული, მისის უმაღლესობის საქართველოს მეფის გიორგის პირმშოს ძისა და საქართველოს მემკვიდრის ღენარალ-ლეიტენტის[!] დავითისაგან. სამეფოსა ქალაქსა სანკთ პიტრე ბურხს[!], წელთა 1811, თვესა იანვარსა, კ დღესა.“ 1 r.

ანდერძი (გადამწერისა): „ეს კარაბადინი[!], საქართველოს მეფის გიორგის ძის და საქართველოს მემკვიდრის ღენარალ-ლეიტენტის დავითისაგან ქართულსა ენაზედა და ენასა ზედა ლათინურისა და რუსულისაგან გარდმოღებული, გარდმოვიღე ქარისაგან გულაღმა მდებარემან დიაკვანმ[ა] პაველ პაპიოვმა გორგის ნაქალაქევსა შინა, წელთა 1822 ჩყვბ, თიბათვის კდ დღესა. პაველ (ჩართულად).“ 149 გვ.

906

ბერთის სახარება. XII

342 ფ.; 22,5 × 17; ეტრატი, სინესტისაგან დაზიანებული: 1,10, 336 ფფ. მოცილებულია; 2,6—9, 11, 12, 15, 25—29, 32—34, 39—40, 339—დახეულია; 1—7, 332 — 342

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ფფ. და ფიცრული ყდის ორივე ფრთა ჭიისაგან დაცხრილულია; ტყავგადაკრული ყდის ყუა ძველებური ქსოვილით არის შემოსილი; ძველებური აბრეშუმის ქსოვილითვე ყოფილა შემოსილი ყდის შიგნითა არეც; ამჟამად ყდის II ფრთას შერჩენილი აქვს ჭიისაგან დაცხრილული ერთი სფარი—მჭიდროდ ნაქსოვი აბრეშუმი, მოცილებული; ყდის ორივე ფრთა მოჭედილია ბეშქენ ოპიზარის ხელით, მოოქროვილი ვერცხლით; ყდის ზემო ნაწილზე რელიეფურად გამოხატულია ჯვარ-ცხებაში — ჯვარზე გაკრული იესო, რომელსაც თავი და მარჯვენა ხელის იდაყვის ნაწილი აღარა აქვს (მოტეხილია), აგრეთვე ქრისტეს მარცხენა ფეხის მუხლ-ქვემო ნაწილი; ჯვარზე მიკრულ მოოქროვილ ვერცხლის ფირფიტაზე კლასიკური ასომთავრულით წარწერილია: „იესუ ქრისტე, მეფე ოჳრიათაი.“ ამ ფირფიტის ორივე მხარეს რელიეფურად ამობურთულია ანგელოზები; ამათგან მარცხენა მხრის ანგელოზს თავი გაკუმკილი აქვს უხეშად შესრულებული რესტავრაციის შედეგად (ჩაუდგილი აქვს ლურსმანი); ჯვარის მარცხენა მხარეს, ხელაპყრობით მდგომ ღვთისმშობლის რელიეფურ გამოსახულობას დახიანებული აქვს თავი, თვალებიდან თხემამდისს; წარწერილი აქვს (ვერტიკალურად): „დედაი ღთ˜ისაი“; ჯვარცმის მეორე (მარჯვენა) მხარეს მწუხარედ მდგომი ჰაბუკის რელიეფური ფიგურის მარცხნივ, ვერტიკალურად წარწერილია: ი˜ე მახარ˜ებელი:“ მოჭედილობის ეს ცენტრალური ნაწილი გარშემოვლებულია წვრილი, გრეხილი ორნამენტის ჩარჩოთი, რომლის ზემო, მარცხენა ნაწილის (აწვლილზის) დახიანება აღინიშნულია; ხსენებული კომპოზიციის გარშემო, ყდის სამ კუთხეში კარგად არის შენახული ფოთლოვან-ყვავილოვანი შემკულობა (რელიეფური), მოჩარჩოებული ორმაგი წვრილი გრეხილით (ჭედფრით); მეოთხე კუთხე, დახიანებული და დაკარგული, უხეშად არის აღდგენილი (13×5 — მარცხენა მხარე): ყდის ეს ნაწილი შემკულია რვა ძვირფასი თვლითა და სამი მარგალიტის მძივით (37 ასეთივე მძივი დაკარგულა, რასაც მოწმობს მათი დასამაგრებელი ლურსმნების ნაკვალევი); მთელი ამ მოჭედილობის წარწერა (დახიანებული) იხ. „შენიშვნების“ ბოლოს; მეორე ყდის მოჭედილობა უკეთ არის შენახული; აქ რელიეფურად გამოხატულ ქრისტეს (დეისუსს) უხელი და მუხლი დახიანებული აქვს. მას ახლავს წარწერა: „ჲჳ ქ˜ჲ“; მის მარჯვენით ღვთისმშობლის ფიგურაა, სათანადო წარწერით; მარცხნივ — იოანე ნათლისმცემელი, ოდნავ მიჭყლეტილი სახით (წარწერით), კომპოზიცია შემოვლებულია ვედრები გრეხილის ჩარჩოთი; ყდის ოთხ კუთხეს ამშვენებს ისეთივე მცენარეული რელიეფები, როგორიც ყდის I ფრთის სამ კუთხეს; ყდის ხსენებული ნაწილი დახიანებულია მოჭედილობის მკიდეებზე: მოჭედილობის ზოლის 10 სანტიმეტრი ნაწილობრივ მოტეხილია და შეკეთებას საჭიროებს; ქრისტეს რელიეფის ქვემოთ ამოტვიფრულია: „მოიჭედა ჴელითა ბეშქენ ოპიზრისაითა“ (დანარჩენი წარწერები იხ. აღწერილობის ბოლოს); ყდის ოთხი შესაკრავიდან სამი დახიანებულია: მოწყვეტილი და დაკარგულია ბალთები, დარჩენილია შესაკრავების მხლთად ერთი (ვერცხლის) ნაწილი; დაწერილია კლასიკური ნუსხურით ორ-ორ სვეტად; სათაურები და დასაწყისი ასოები—სინგურით, მთავრული; XII ს.; მოჭედილია „ოქროპირის ნივთით“ (ყდის წარწერები); შეჰკრულია მახარებელთა პორტრეტებით: 1 v, 97 v, 160 v, 265 v. დაბრუნებულია პარიზიდან 1945 წ.

„პირველი თავი სახარებაჲ მათეს თავი. წიგნი ობისა იესუ ქრისტესი, ძისა დავითისი, ძისა აბრაჰამისი. — აბრაჰამ შვა ისაკ...“ 2 r — 338 v.

წყდება იოანეს თავის 21-ე თავის 23 მუხლზე:

„და განჴვა სიტყ˜ა ესე ძმათა შორის, ვითარმედ მოწაფჱ იგი არა მოკუდეს. და არა ჰქ˜ა მას იესუ, ვითარმედ არა მოკუდეს, არამედ: უკ˜თუ მინდეს მაგისი ყოფაჲ, ვიღრე მოსლვად ჩემ[დამდე, შენდა რა?].“

შენიშვნა: 1, 342 r-v-ზე მოთავსებულია ტექსტის ხელით ნაწერი: „ევსები კარპიანეს, საჳრელსა ძმასა, უფლისა მიერ გიცითხვ. — ამმონიოს ალექსანდრიელმანცა დიდი შრომაჲ და გულსმოდგინებაჲ შუჳა შემოიღო...“

2. ხელნაწერის ძველი № 41.

3. იხ. Кондаков, Н. П., Бакрадзе Дм. Опись памятников древности в некоторых храмах и монастырях Грузии. СПБ, 1890, გვ. 44—47, § 40.

შ. ამირანაშვილი. ბექა ოპიზარი. ტფ. 1937. გვ. 6 და სხვ.

წარწერება: (ყდის მოჭედილ ჩარჩოზე, I-ლ ყდაზე):

1. . . . . ობასა ი^ნე მთა[ვ]არი ძისსა: მ^ გ^ისსა, დეკანოზობასა მ[ი]ქელ კჯრკაიძისასა: ვიცა რაი შეგჯარა წმჯდისა[!] ამის სახარებისა მოჭედას, ყო[ვ]ელთა შჯდენ ღმრთამან: სადღსა უბიწოი თსა შეუნდეგ ღმრთამან.“

კლასიკური მრგვლოვანით.

2. (II ყდის თავში, მოზრდილი მთავრულით):

„ჭ: ოქროპი[რი]სა

ნივთითა მოი —

ჭედა სახარება ესე.“

3. (იესოს ტახტის კვეშოთ; 6 სანტ. სიმაღლის ასოებით:

„მოიჭედა ჭელთა ბეჭქნ ოპიზრისაითა.“

4. (იესოს ტახტის კვეშორე, იმავე ზომისა და გაფორმების ასომთავრულით, როგორც მე-2-ე წარწერა):

. ოქროპ[ი]რსა და

ძესა მათსა დ[მ]ტრ[ე]ს

შეუნდეგენ ღმერთმან.“

მინაწერები: (**შეწირულობის წიგნები**):

1. სახელითა ღ^თისა, სამებით ცნობილისა და ერთარსებით თაყ[უ]ანისცემულისათა, ესე დაწერილი მე, ი^ე ოპიზისა მოძღუარმან დავწერე, გაზრდილმან და დისწულმან ბერისა ი^ე მთავარაბძისამან, უნარჩევესმან ყოველთა მონაზონთამან და უცოდველესმან ყ^თა კაცთამან, ვინაცთგან დამაბრმობელსა ჩემსა დ[ემ]ტრე: მ^წ: სასოებაჲ და სიყ^რული უმეტეს ყოველთა მონასტერთასა ბერითისა მიმართ დაედგა და ჩ[ე]ნანცა მისნი ნაჭმარნი.

მეცა მოვხედენ მისთა ნაჭმართა და დავდევ სასოებაჲ წმიდათა უზესთესისა ყოველად წმიდისა ბერთისა ღ^ისმშობლისა მიმართ და მუნ შინა დამკჯრებულთა ღმერთშემოსილთა წ^თა მამათა: სულკურთხეულსა ბერსა მთავარაბძესა სახარებაჲ ებოძა ძმისა ჩემისა სიმონისდა და მან მე დამიტევა. მე ვიშუენ ხატნი წ^ა მახარებელთანი და ჩაუსუმენ ოთხთავე თავთა შინა.

მოვაკსენე პირველად ესე სახარებაჲ დედასა ღ^თისასა და ბერთასა. და მასვე ბერსა ებოძა ჯუარი თქროსანაჲ ჭეშმარიტითა ნაწილითა. — მოვაკსენე იგიცა. ვენაჯი მეყიდა ბერთისაგანვე სამეოცდაათ ბოტინატად და დიდი ჭირი მენახა ვენაჯისა აშენებასა და ზედა სახლისა აგებასა—მოვაკსენე იგი ვენაჯიცა. და კ^ულად მოვიგონე რომელ უმიწოჲ საჯ^უნოჲ აღაპი არა დამტკიცდებოდა. მოვაკსენე თორმეტი ბოტინატი და მათ მიბოძეს **წისკ^ულის-ჯევსა აგარაჲ**, კარსა ზედა, ნაფუზრითა და სამსთუსა ყაჯებითა. მსგავსი ჩემისა გულსმოდგინებისაჲ და სასოების: და სიყუარულისათჳს გამიკუმთეს აღაპი: დღესასწაული დიდებული—მიგებებაჲ უფლისა ჩ^ნისა იესუ ქ^რისტესი, რომელ არს ღ^მპრობაჲ.

ჭ, ყოველად წმიდაო დედოფალო, ღ^თისმშობელო! შეიწირე მცირედი ესე შესწირავი, გარნა მდიდარი სარწმუნოებითა წიგნი ძისა შენისაჲ ქუშყანასა ზედა ქცევისაჲ!

და ჯუარი, რომელსა ზედა განიჯ^ყრნა ჴელნი ჳსნისათჳს ჩ^ნისა და მიწყანი ესე, რომელნი მომეგნეს მე, მიწასა და ნაცარსა. და გუთხენ წინაშე ძისა შენისა და ღ^თისა ჩ^ნ ყოველთათჳს დღეს მას საშინელსა განკითჳისასა, მე, ცოდვილი ესე, და ძმანი ჩემნი ს[ჯ]მონ, ბასილი და ნიკოლოზ და ნუ მოიკ^ლენებ ცოდვათა ჩ^ნთა, არამედ გუსმინე კმაჲ იგი სანატრელი.

და თ^ნ, ღმერთშემოსილნო წმიდანო მამანო, მკჯრნო ბერთისანო, აწ მყოფნო და კ^ულად მომავალნო, ნემცა დავიწყებულ ვიქნებით წმიდათა შინა ლოცვათა თქუენთა! და ევედრნეთ ჩ^ნთჳს ღმერთსა:

— მოძღუარსა ი^ეს, ს^მონს, ბასილსა და ნიკოლოზს შეუნდეგნეს ღმერთმან!

ეროვნული ბიბლიოთეკა

და რომელმან წინამძღუარმან ანუ საქმისმოქმედმან კაცმან რამანაც გუარმან ბერთათს შინა მყოფმან ჩნი საქმე უდგებ ქნას, ანუ ლოცვასა დაგუკლებდეს, ანუ აღაპსა არა გარდაიქცდიდეს, ყოელთაურთ უნაკლულოსა, კეთილითა უბუსბითა, ხუცესთა საწირავისა მიცემითა ჩნ, ოთხთავე ძმათათჳს, ღმერთმან გასცეს პასუხი, ამის-თჳს უფროო, რომელ, ძალითა ღთისაჲთა, ყოველივე მეტნეულად იქმნების.

და რომელმან ამის ჩემისა შეწირულისა გამოხუმპაჲ ინებოს, რამანცა გუარმან ქრისტჱნჱმან კაცმან სახარებისა, ჯუარისა, ვენაჳსა, აგარაბსაჲ და ყანთაჲ და ესე თჳსას, თუ: „ცალესიისაჲთა გარდაიქდებოდის და ესე ჩნ ვიქმაროთ!“ და აღაპ-სა მობეგრჳით გარდაიქდიდეს, ანუ ს[რულია]დ გარდააგდებდეს, კრული იყოს კაცი იგი ცათა შინა და ქუყანასა ზედა. პირველად დაუსაბამოსაჲ ღ̃თისა პირითა, ჳ̃დ წმიდისა ღთისმშობელისა მადლითამცა კრული არს; წმიდათა ზეცისა ძალთა, მთავრანგელოზთა და ანგელოზთა მადლითამცა კრულია, წმიდისა ძელისა ცხო-ველსმყოფელისა ძალითამცა კრულია, წმიდისა ი̃ე ნათლისმცემელისა მადლითამცა კრულია, წ̃თა და ყოველად ქებულთა მოციქულთა მადლითამცა კრულია; წ̃თა წინასწარმეტყუელთა, წ̃თა მღდელთმთძღუართა, ახოანთა მოწამეთა და ნეტართა მამათა მადლითამცა კრულია და ყ̃ლთა წ̃თა ზეცისა და ქუყანისათჳსთა, რო-მელნი სუეკუნოთგან სათნო ეყუნეს უფალსა ჩნსა იესუ ქრისტესა. ამათ ყოველთა წ̃თა მადლითამცა კრულია.

და და-მცა-ისჯების ნისტორს და ოროგინეს თანა̃დ მგმობართათანა წი̃ა ღ̃თის მშობლისათა. და დაეცემის მის ზედა ცეცხლი მეგჳატური და მიმ-ცა-უღებიეს ეფორი-გეეზიანი, შიშფილი იუდაჲი, განღებაჲ ქუყანისაჲ დათან და ახბირონისი; და და-ცა-ისჯების ყოველთა ღ̃თისა მგმობართა და უარიმყნელთა თანა.

და რომელმან ესე საქმე კეთილად იღუაწოს და გულსმოდგინედ, მივედ[ი]ნ კურ-თხევაჲ უფლისაჲ მის ზედა.

ხოლო თქ̃ნ, წ̃ნო მამანო ბერთელნო, აწ მყოფნო და კუალად მომავალნო! მო-მადლებისათჳს ღ̃თისა, გულსმოდგინეთ მოისმინეთ ესე ჩემი მოწყინებული და იღუაწუთ სული ჩემი და ჩემთა ძმათაჲ! და ამისცა გეყდრები, რათა დიდებულსაჲ დღესასწაულსა ჯუარისა ამაღლებასა, ამას, ჩემეულსა ჯუარსა აღამაღლებდეთ, რომელ ესე ჯუარი ამას უდაბნოსა არა გამოეუას და ჩ̃ნცა დაგულუცებდეთ.

კუალდაც გეყდრები, რომელ ჳნებისაჲ კ̃რ[ი]ს[ტ]ჱსა ესე ჩემეული სახარებაჲ წაიკითხუოდის და რაჲ საკითხავი გასრულდებოდის, ჩ̃ნ დავილოცებოდით.

და მოწმე არს ამას, ჩემსა დაწერილსა, თავად ღმერთი, წმიდაჲ ი-ისმშობელი წ̃ჲ ი̃ნე ნათლისმცემელი და ყოველნი წმიდანი ზეცისა და ქუყანისნი, წ ი ნ ა-მ ძ ღ უ ა რ ი მ ი ქ ა ე ლ, მ ო ძ ღ უ ა რ ი ო ქ რ ო მ ი რ ი, დ ე ჳ ა ნ ჱ ზ ი ს ტ ე-ფ ა ნ ე დ ა ყ ო ველ ი ერ ი ბ ე რ თ ი ს ა ჲ, დიდი და მცირე.

დეკანოზო! გეყდრები, რომელ ესე სახარებაჲ დიაკ̃ნთა სათრეველად არა შეჭ-ქნა და უეკლესიოდ ღამესა არასაჲ გაარებდე, და უ̃ურუ ვინმე სენაკსა შინა და-იდვას, ესეცა წ̃ნი მახარებელნი მრისხანენი არიან მისნი. დიდებაჲ ღმერთსა, უკუნითი უკუნისამდე, ამინ.“ 340 r — 341 r.

2. „სახელითა ღ̃თისათა: მამისა, ძისა და სულისა წმიდისათა, ესე წიგნი მო-გაუსენეთ ჩ̃ნ, კ ო პ ა ძ ე თ ა: ა მ ბ რ ი. შ უ ბ ა მ ან და ზ ა ვ რ ა და ყო-ველთა მომავალთა სახლისა ჩნისათა, თქ̃ნ, ყ̃დწმიდასა ღ̃თისმშობელსა ბერთისასა და სრულად ბერთასა, და შემოვსწერით წულიწადსა შიგან სამ-სამი ლიტრა სან-თელი საკუთნოდ, ამად, რომე მ[ყუ]ი[დ]რად მამული მჭონდა მ ა ს ი უ რ ი და პაპეური და თქ̃ნცა გამითავეთ, ამა პირსა ზედა, რომე სანთელი ხატსა არა მოეშა-ლოს და მანეთი ჩ̃ნ, მისითა სამართლიანითა ყლ̃ათა. და ვინცა [ესე] სანთელი საყდარს არა დაწუას, იგიმცა რისხვას.“

1 r-ზე, მთე მახარებლის პორტრეტის უკანასკნარზე.
შავი მელნით, XIV—XV ს. მკაფიო ნუსხური.

3. „ქ. სახელითა ღმრთისათა ესე წიგნი დავდევით და დაგიწერეთ ჩუენ, ერთო-ბილთა უდაბნოსა ბერთელთა: წინამძღ(უა)რმან და მოძღ[უ]რმან. ვინცა ამა საყ-დრისა დეკანოზი იყოს, ორი გრივი ჰური და ნახევარი დათოქლური გიგოლეთე-

ლი დათოქლური, მისითა* ბარითა, წყლითა, წისქუილითა ყ[ოვე]ლთა [ახალსა ხუთშაფათსა] პურს აქმევდეს უდაბნოსა ბეცის[!თა/ვი]დაღმან მქედლიფრიდაღმან.“

იქვე, ქვემორე, XV ს. მხედრულით.

4. „ჭ. სახელითა ღმრთისათა: მამისა, ძისათა და სულისა წმიდისათა, მეოხებითა ყოლაწმიდისათა ღმთისმშობელისათა, მარადის ქალწულისა მარიამისითა, მეოხებითა და შუამდგომლობითა ყოველთა ნაშობთა უმეტესისა და ჭეშკრიტის მღვდებელისა და ბენედისა ნათლად მწოდებელისა ორანე ნათლისმცემლისათა, მეოხებითა წმიდისა იორანე მახარებელისათა ღთისმეტყველისათა, რომელი საუფლოსა მკერდსა მიყრდნა, მეოხებითა წმიდათა ზეცისა ძალთა ანგელოზთა და მთავარანგელოზთა მიქელ და გაბრიელისითა, წმიდათა ყოლად [!] ჭეშტულთა მოციქულთა პეტრესი და პაველესითა; მეოხებითა ყოველთა წმიდათა ზეცისა და ჭეშყანისათა . . . . . , რომელნი სათნო ეყნესეს უფალსა ღმრთისა ჩუენსა იესოს ქრისტესა და კუალად სათნო ყოფადს[ა] არიან, ამა ყოველთა წმიდათა თავსმდებობითა და შუამდგომლობითა.

დაგიწერე და მოგახსენე დ[წე]რილი ესე მტკიცე და უქცეველი და ყოვ[ლგა]რ მიზეზ-მოუღებელი, მე, ოპიზისა წმ[წინამძღუარმან] ...ესიძემან დავით: ვენაკი და ყანა მქონდა თქუენგნითვე მოსყიდული, უცილებელი ყო[ვ]ლისა კაცისაგან — ათანასეულ ვენაკი და მარანი, ყანა, მისითა მზღვრითა და წყლითა, ორშაფ[ა]თ დილით შევსწერე და მოვპასენე ყოლაწ[მი]დასა ღმ[მ]შობელსა ბერთასსა, საწყალობელ ჩემ ცოდვილისა სულისათის[!]. მეოხ მექნეს დღეს მას განკითხვისსა და სრულად ღა... რასა ბერთისსა მოძღართა [!] . . და სიმრავლესა წმიდათა ღმერთშემოსილთა მამათასა და გავიჩინე საუკუნო ლაპა დღე ხარება. ვერ შემეცავლოს ვერასა ჯამსა შინა, ვერასა მიზეზისა მოღებითა, ვიდრე ბერთისა საყდარი ეგოს.

ვინც რამანც გუარმან კაცმან მომიშალოს, რასაც მიზეზისა მოღებითა, ჩემთამც ცოდვათა მზღველ დღესა მას განკითხვისსა, რაჟამს ყოველნი შიშუელნი და ჭედრეცილნი წარედგეთ.

მე, დოლისყანისა დეკანოზსა მიქელსა დამიწერია და მოწამეც ვარ... ღმერთმან.“

158 v — 159 v, XV ს. მხედრულით.

5. „ჭ. ესე სიგელი დაგიწერე და მოგახსენე ბერთისა ღმრთისმშობელსა მე, ათაბ[აგ]მან იმირზაფაშა — შევსწერე ბერთული [პ]უ[რი]ს ბეგარი[ე]? იყო, ანუ მისი და ან სხ[ვი]ს[ი]?, ჩემი იყო. მო[ვ]ახსენეთ. რომელმან მოუშალოს, კრულმცა და შე[ჩვ]ენებული, ესე წერილი ჭელ-ყოს და შ[ა]ლოს, რისხვაჲ თავათ [ღმე]რთი და მამა, ძე და სული წმიდა. ვერამან ჩემმან გუარის კ[აც]მან] მოუშ[ა]ლოს, დღეგრძელობ[ა]?, ცოდვანი და ბრალი იმისნი . . . . დოს ღმერთმან.

ამისა დამწერე[ლ]ს მ . . . . . “.

160 r. ლუკა მახარებელის პორტრეტის უკანასტარზე, გაუმართავი მხედრულით (XVI ს.), შავი მელნით.

6. „წ. სახელითა ღ[თისათა, მეოხებითა წ]ა ღ[თისა მშობელისათა ბერთისთა სა[სის]ხარი საქმე იყო გ[უ]ბ ე ლ ი ს ძ ი ს ა და ბ ე რ ნ ს ძ ი ს ა. და შ[ე]ჭ[ყ]ნ[ე]თა გ[უ]ბელ[ი]ს ძემან სატრაპეზოდ ორმოცი კოკა ღ[უი]ნო, ტრაპეზის კოკითა. გაუჩნდა საყურნოდ თევდორობა დღე, რომე ბნ[რს] ძე ინანი ბერთელთ[ა]გან[ე] ილოცვებოდეს. ამას, ვ[ინ]ცა მეტრაპეზე იყოს, იგი მოიკლებდეს, გარდასწყდა მათ შუა სამდურავი და მოყრობის მეტი აღარა დარჩა რა“.

264 v., მკრთალი შავი მელნით,
XV — XVI ს. ნუსხურით.

7. „ჭ. სახელითა ღ[თისათა, არსებადაუბადებელისა ... ისა: მამისა, ძისა, სულის]წმიდისათა, თავსდებობითა თვით თავადისა სასწაულთაგან საშინელისა ანჩისხა-

*) აქ წაშლილია „მთითა“.

21. ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. II

ტისათა, თავსდებობითა და შუამდგომლობითა ყრდ წმიდისა ღ-თისმშობლისათა ბერთისა და პარეხთა ღ-თისმშობლისათა.

ესე წიგნი მოვაწესენე მე, მთავარეპისკოპოზმან ანჩელმან ქერაბინ და ბერთისა წინამძღუ[რ]მან[!] და პარეხთამან მოძღურმან[!], თქუენ, ბერთისა და პარეხთა ღ-თისმშობელსა მირითისა მამაფლისა[!] საქმისათჳს, როგორაცა პატ[რ]ონთა ათაბაგთა დაემტკიცა, აგრეთვე ჩუენ დათმტკიცეთ, რ ორისაჳე უდანშოსათჳს სრულად ლაგრამან ბერთისა და პარეხთამან ერთმანე[რ]თისა კითხულობითა და ბრძანებითა, როგორაცა სანახევროდ დადებულ იყო, აგრეცე დათმტკიცეთ. რომელმანცა შალოს და ანუ ჩაქერელს მისცეს, ანუ ჭრთამისათის ანუ რასაცა მიზეზისათჳს, რისხჳსმცა მამა, ძე და სული წა დ. შემცაიცვლების[!] რჯულისა ქრისტე[ა]ნობი[თ]ჳან. იყავნ კაცი იგი კრულ, წყეულ, შეჩუენებულ დაუსაბამოს ღ-თისა პირითა და ყ-ლთა წმიდათა მისთაგან, მადლითა ყ-ა პატრიაქით[!], მადლითა ყ-თა ე[პ]ს[კ]ოპოთა, მადლითა მჳდარ . . დაცხალი[!] ცათა შინა და ქ-ყანასა ზედა. ვინცა [დაამტკი]ცოს, ღმერთმან აჳრთხნეს."

„მთავარებისკოპოზი [ქერაბინ]"

264 v—265 r, მკრთალი მომწვანო მელნით, XVI ს. ნუსხურით.

მთავარეპისკოპოსის ხელრთვა მედრული ასოებით, ჩართულად, გაურკვევლად.

8. „ქ. თქუენე[!], მოძღურასა ქულიანთელისა ბალახოელსა დემეტრეს მოგახსენეთ ჩუენ, ბერთამან, ერთსულობით კრებულმან — დაბელთა ფალხიური შავგიორგულის აგარაჲ ლულაური. ესე შენისა სიცოცხლეს შნი რა ჭამი მიეცარო, მას უკანით სხუამან ქულიანთელმან ვეღარაჲენ ჰამოს. ბერთისაჲ არს, ბერთას მართებს".

დაბეჭდილ 339 ფურცლის v-ზე, გაუმართავი ნუსხურით, შავი მელნით, ი-მეტი ტექსტი.

9. „დავითს და ძმასა მისსა ბატის შრს ღ-ნ.

97 v-ზე, მარკოზ მახარებელის პორტრეტის ქვეშ, XV — XVI ს. ხელით, ნუსხურით.

10. „ქ. ღმერთმან უშჳოდეს, ამ ოთხთავის ბარზედა ოცდახუთი მარჩილი [წ]ა-[გა]ბაო[?]მივიდა. თემმა იცის.

ყოველად-წმიდაო ღმ[თის] მ[შ]ობელო! ჩემის სული[ს] [სალოცა]ვი იყოს.

160 v. ლუკა მახარებელის პორტრეტის ქვეშ, გადადის 161 r-ს ქვემო ნაპირზე, XV—XVI ს. მხედრულით.

11. „სულსა სულკურთხეულისა კავკასი ძისა გ[იორგ]ისა შრს ღ-ნ."

263 v-ზე ლუკას სახარების ტექსტის ბოლოს, XV—XVI ს. ნუსხურით.

12. „ქ. სულსა ლასურისძისა ბეჭანს და მისსა მეუღლესა საიჯაბათუნს შრს ღ-ნ. და მისსა შვილსა ბედიას შრს ღ-ნ. — სულსა ლასურისძესა მ[ა]თურს და მისსა მეუღლესა შამ[ა]ნდუხს შრ ღ-ნ. და მათსა შვილსა ფარშეანს და ფარეხ[ს]ს [შრ ღ-ნ]."

339 v-ზევე, ზემო მინაწერი საბუთის ტექსტის ქვემორე, XV—XVI ს. ნუსხურით, მკრთალი მელნით.

13. „დიასამიძესა ვარამასა, მის[ა] მეუღლესა ფერიხანსა შუენდს ღმერთმან."

339 v-ზევე, ზემო მოსახსენებლების ქვეშ, შავი მელნით, XV — XVI ს. მხედრულით.

14. „ბერთის მონასტრისა." 2 r, ფანქრით, კალიგრაფიულად.

907

წყაროსთავის სახარება 1195

277 ფ.; 25 × 18; ეტრატი; 1 — 25 ფფ. დაწელილია რვეულებად და ფურცლებად; თავის დროზე ცალკე ჩაწებებული მახარებელთა ოთხი პორტრეტი ამოცვენილია

(6,72,115, 182 ფფ.): უკანასკნელი ფურცლისგან დარჩენილია ეტრატის პატარა ნაჭერი (277 ფ.); მცირედ დაზიანებულია თავგისაგან 213 — 276 ფფ.; ხის ყდა თითქმის მთლად მოცილებულია; ყდის ყუა ტყავისაა; იგი შემკული ყოფილა ვერცხლის მრგვალი, კაბშული ღილებით, რომელთა მნიშვნელოვანი ნაწილი დაკარგულია; შერჩენილია 84 ცალი; ამთავან დიდ ნაწილს შემომტკრეული აქვს კიდეები და მხოლოდ შუაგული — ამობეურთფული ნაწილია დარჩენილი; ყდას შიგნითა ნაწილები შემოსილია ძველებური მჭიდროდ ნაქსოვი ოქრომკედით ლურჯი ტილოს ფონზე; ნ. კონდაკოვის დასკვნით ქსოვილი XI—XII ს. არის (იხ. აღწერილობის ბოლოს); ყდის ორივე ფრთა მოჭედილია მოოქროვილი ვერცხლით ბეჭა ოსპიზრის ხელით; თავის დროზე ყდას ექვსი შესაკრავი ჰქონია, რომელთაგან დარჩენილია 5 ბალთა (ასეთი ექვსი წყვილი — 12 — უნდა ყოფილიყო) და მათი დასამაგრებელი სამი თიკი (მეოთხე მომტკრეულია); ყდის პირველი (ხემოთა) ფრთის მოჭედილობის ცენტრალური ადგილი ჯვარცმის კომპოზიციას უჭირავს, რელიეფურად გამოსატული ჯვარით და მასზე გაკრული ქრისტეს ფიგურით (თავი მომტკრეული აქვს), ზემოთ ამოტეიფრული (საგანგებო ფირფიტაზე) კლასიკური მთავრული წარწერით; აქვე, ჯვრის ორივე მხარე, გამოქანდაკებული ორი ანგელოზი; ჯვარცმის მარჯვენა მხარეს, ღვთისმშობლის ფიგურაა (წარწერითვე), მარცხენა მხარეს — „იოვანე მახარებელი“ (წარწერით); ეს (ცენტრალური ნაწილი) გარშემოვლებულია ვერცხლისავე გრებილი ჩარჩოთი; გრებილისავე ორმაგი ჩარჩო ახლავს მოჭედილობის დანარჩენ ნაწილსაც; ყდის ამ (ზემო) ნაწილზე, ოთხივე მხრის ცენტრალურ ადგილას ჩასმულია ოთხი ძვირფასი თვალი; ამთაგან ზემოთ და ქვემოთ ჩასმულ მუქ ლურჯ თვლებს დაკარგული აქვს ელვარება და გაბზარული არიან; მარცხენა და მარჯვენა მხარეს მოთავსებული ლალისფერი ორი დიდი თვალი დაუზიანებლად არის მოღწეული; ყდის ამ ნაწილის დანარჩენი კიდეები უჭირავს ოთხ ნაჭრად შემკიდილ ფოთლოვან, ამოტეიფრულ შემკულობას; ორნამენტის ხოლით შემკულია სქელი ყდის ნაირბიც (ქვემო ძგიდეზე მოტეხილი და დაკარგული მხოლოდ 8 სანტიმეტრი ამ მოჭედილობისა); ყდის II, ქვედა ფრთის მოჭედილობა თითქმის იმეორებს ზემოთ აღწერილი 1 ფრთის მოჭედილობას, შემდეგი განსხვავებით: ცენტრალური ადგილი აქ ტახტზე დიდებით მჯდომარე ქრისტეს უჭირავს; მისი თავი, შებოლის ზემო ნაწილისა და თმის (ნაწილობრივ) გამოკლებით, მშვენივრად არის შენახული; დახიანებულია ქრისტეს მუხლები — მოოქროვილი ვერცხლი გადაცვლილა და მოხანს ხის ნაწილები; ქრისტეს ქანდაკების წარწერები მარჯვენა და მარცხენა მხარეს, თავთან: „ᲫᲣ ᲭᲔ; ქრისტეს მარჯვენა მხრისგან დგას ღვთისმშობელი, ლოცვით აჰყრობილი ელენთით; მის ხურაკ უკან, ვერტიკალურად ამოტეიფრულია: „დედაი ღ“თისაი;“ ქრისტეს მარცხენა მბარეს უდგას იოანე ნათლისმცემელი, ვერტიკალური წარწერით: „ი“ნათლისმცემელი;“ იოანესაც და ღვთისმშობელსაც ოდნავ დაზიანებული აქვს თავი; ყდის ამ ფრთას ზემო და ქვემო ზოლების ცენტრალურ ადგილებს ჩასმული აქვს ორი თვალი; ამთაგან ზემო თვალს დაკარგული აქვს ელვარება; ქვემო (მწვანე) თვალი უკეთ არის შენახული (ყდის ამ ნაწილის წარწერები იხ. ქვემოთ, აღწერილობის ბოლოს); სახარება დაწერილია ორი გადამწერის—იოვანე ფუკარალის ძის, მნათისა, და გიორგი სეთაველის ხელით, კლასიკური ნუსხურით, ორ-ორ სვეტად (შემდეგში ის ოსტატურად გაცხოველებული ჩანს, რის გამო ძნელი გამოსაცნობი ხდება ორი გადამწერის ხელის სხვადასხვაობა); [1195] წ. (იხ 272 r-ზე, გადამწერის ი“ე ფუკარალის“ძის ანდერძი); ხელნაწერის ძველი № 40 (გელათში ყოფილა დაცული). დაბრუნებულია პარიზიდან 1945 წ.

„ — პირველი თავი სახარებაჲ მათეს თავისაჲ. წიგნი შობისა იესუ ქრისტესი, ძისა დავითისი, ძისა აბრაჰამისი. — აბრაჰამ შვა ისაკ...“ 7 v — 229 v.

შენიშვნა: 1. წყაროსთავის სახარება დიდი ხანია ცნობილია ქართული ხელოვნების ისტორიაში.

იხ. Кондаков, К. П., Бакрадзе Дм. Опись памятников древности в некоторых храмах и монастырях Грузии. СПБ. 1890, გვ. 43—44, § 39. — კონდაკოვის დასკვნით წყაროსთავისა და ბერთის ხელნაწერების (NN Q: 906 — 907) მხატვრული გაფორმება „дают важнейшее свидетельство высокого самобытного грузинского

ეროვნული ბიბლიოთეკა

мастерства в эпоху XI—XII вв.“ იხ. აგრეთვე. შ. ამირანაშვილი. ბეჭა ოპიზარი. ტფ. 1937. გვ. 4, 6, 8—9.]

2. ოთხთავის ყოველ ნაწილს წამძღვარებული აქვს:

ა. მათეს თავს: 1 — „ევსები[ოს კარპანოს]ი, [სა]ყურელსა ძმასა, უფლისა მიერ გაკითხვასა! — ამმონიოს ალექსანდრიელმან დიდი ზრომაჲ და გულსმოდგინებაჲ შუა შემოიღო...“ 3 r — 4 r.

ll. „ესე თავები არს მათეს სახარებისაჲ.“ 4 r — 5 v.

ბ. მარკოზისა: „ესე თავები არს მარკოზის სახარებისაჲ.“ 70 r — 71 r.

გ. ლუკასა: „ესე თავები ლუკაჲს სახარებისაჲ არს.“ 112 r—114 r.

დ. „ესე თავები არს იოვანეს სახარებისაჲ.“ 180 v — 181 r.

3. ოთხთავს დართული აქვს: ა. ვრცელი ნუსხები სახარების საკითხავებისა — აღდგომიდან შემდეგი აღდგომის საცისკრო ათერთმეტ სახარების საკითხავებამდე. 230 r — 242 v.

ბ. სახარების საკითხავები, თვეთა მიხედვით: „თ[ვ]ს სკდემბერსა ა, დაწყებაჲ ინდიკტიონისაჲ და ჴსენებაჲ წ[ი]ს სუმონ ჭაღებელისაჲ...“ 242 v — 256 r.

გ. „სახარებანი სატფურებისნი.“, „ზეთის ზედა სნეულისასა, ოდეს შჯნი ხუცესნი ჰყვენ..“ 256 r — 258 r.

დ. გამოკრებილი სახარება (ტექსტები). 258 r — 272 r.

4. „ქრონიკონი“ (1185 — 1212 წწ.) 274 r — 275 v.

(ეს არის პასჭალიის კინკლოსი).

ანდერძი (მომგებელისა):

„სახელითა ღ[მრ]თისაჲთა, სამებით ცნობილისა და ერთარსად თაყ[ვ]ნისცემულ[ი]საჲთა, მეოზებითა წ[ი]ს ღ[მრ]სმშობლისაჲთა, ძალთაჲთა ცხოველსმყოფელისა და პატიოსნის ჯუარისაჲთა, ფარვითა წ[ი]თა ზეცისა ძალთაჲთა, მადლითა და შეწ[ე]ვნითა წ[ი]ს ივანე ნათლისმცემელ[ი]საჲთა, შეწ[ე]ვნითა და მეოხებითა წმიდათა და ყოველ ჭებულთა მოციქულთაჲთა, მადლითა და მეოხებითა სასოჭისა და შესავედრებელისა ჩ[ე]ნისა მამისა-მამაჲთაჲსა წ[ი]ს[ა] სჳბაჲსითა და ყოველთა წ[ი]თა ღ[მრ]თისა ნების[ყ]ოფელ-თა, ღირს ვიქმენ მე, არაღირსი და სულით[ა] საწყალობელი ი[ოვან]ე საფარელ-მ[თ]ბ[ე]ვარი და წმიდაჲ ესე ოთხთავი დავწერიე და მოვაკ[ე]ე[ი] ყოველად, სრულებით: თვალითა და მარგალიტითა, ხატითა და ზანდ[ა]ჯითა, კანონითა და ქრონიკონითა სრულითა და დაჲდევ წ[ი]ყაროჲსთავს ხატსა ღ[მრ]თ[ე]ებისსა წინა[შ]ე, სადიდებელად და სალოცველად ღ[მრ]თ[ი]ს[ა]ჲ[ს]ნისანია მ[ე]ფ[ო]თა ჩ[ე]ნ[თ]ა—თამარ[ი]ს და დავით[ი]სჳს, საჴსრად და სალოცველად საწყალობლისა სულისა ჩემისა, მოსაჴსენებლად მშობელთა და ძმათა ჩემთათჳს, ცოცხალთა და გარდაცვალებულთა: და ოთხთავსაჲ თანა მოვაჴსენე ერთი ხატი ყ[ოველ]ად წ[ი]საჲ, თეთრთანად დახატული. ზარზედ მოჭედილი. აწ ვინცა და რამანცა გუარმან კაცმან რაჲსაცა მიზეზისა მოღებითა გამოაკუნებს მონასტერსა წ[ი]ყაროჲს თაჲსა, გამო-მცა-ჴ[უ]ებულ არს წესისაგან კრისტეანეთათჳს და ყოველთათცა ღ[მრ]თისა უარისმქნელთა და იუდა ისკარიოტელსა თანა არს ნაწილი და მკ[ვ]დრობაჲ მისი და კრულმცა არს ღ[მრ]ისა დაუსაბამოჲს სიტყჳსა პირითა გაუჴსნელად, მკუდარი და ცოცხალი. და ყ[ოველ]-თა წმიდათა მადლითა აჭა და საუკუნესა და ბრალთა ჩემთა თჳს ღმერთს მან გასცეს პასუხი.

და თქ[ნ], წ[ნო] და ღმერთშემოსილნო მამანო წყაროჲსთაველნო, შესაწირავი ესე ჩემი სასოებით მიითუალეთ, შეინახეთ და კრძალულებით იჴმარებდით, მენებისთჳს უფლისა, და მე წმიდათა შინა ლოცვათა თ[ქ]ნთა ნუ დამივიწყებთ, რ[ათა]. ღმერთმან თ[ქ]ნცა სასყიდელი მოგანიჭოს.

ამას ოთხთავსა ზედა არს ორასისა დრამისა ვერცხლი და ოცისა დრამისა ოქროჲ, თ[გ]ლები და მარგალიტი და ოქრომჭედლისა ქელთფასი ქ[ვ]. და ვინცა ცუარი ანუ ღილოკილთა დააკლოს და შეუცვალოს რაჲ ამას ნაჴედსა, კრულმცა არს მკუდარი და-ცოცხალი გაუჴსნელად.“ 273 r.

ანდრეძი (გადამწერთა):

1. „ქ[რისტე], ადიდე წმიდაჲ მღდელთ მთავარი ჩ~ნი ი[ოვან]ე მტ[ბევარ]ი. ამინ“.

114 r.. II სვეტში, ლუკას სახარების თავების ნუსხის ტექსტის ბოლოს, სინგურით, ტექსტის ხელით.

2. „უფალო ღმერთო! შეიწყალე სული გლაზ ი[ოვან]ე ფუკარალის ძისაჲ. და ვინცა ა-ღმოიკითხვიდეთ ამას ლუკაჲს თავსა, ნუ დამწყვეთ, ღ~თისათჳს. დღითა მოზუცებულ ვიყავ, ღმეს ესე დავწერე და თ[უ]ლთა სინათლეცა მომკლებია. ღმერთმან გარშემნოს, სულისა ჩემისათჳს ლოცვა ყავთ. სასყიდლით წერაჲ დასტურა არა მიშლის ლოცვასა.“

იქვე, ცარიელად დატოვებული ექვსი სტრიქონის ქვემოთ, წერილი, მკაფიო ნუსხურით ტექსტის ხელით.

3. „დიდებაჲ შენდა, სამებაო წმიდაო! გასრულდა თავი მესამე ლუკაჲსი ჴელითა ი~ე ფუკარალისძისა მნათისაჲთა. ვინცა აღმოიკითხვიდეთ, ნუ დამწყვეთ, ღ~თისა მცნებისათჳს! არამედ თქუთ: „უფალო, შეუნდვენ ცოდვანი მწერალსა ამისსა, ამინ!“

180 r-ზე, II სვეტში, ლუკას სახარების ტექსტის ბოლოს, წვრილად, მკრთალი მელნით.

„ქრისტე ღმერთო! შეიწყალე სული ჩემი!“

206 r-ს ქვემო ნაპირის კიდეზე, მეტად წვრილად და მკრთალად, ტექსტის ხელით.

4. „ქრისტე, მფლობელო ყოველთა სუფევათაო! ადიდე ორთავე შინა სუფევათა წმიდაჲ მღ~დელთმთავარი ი[ოვან]ე მტბევარი, რომელმან ჴელყო აღწერად წმიდაჲ ესე ოთხთაი სჯსრად და მოსავსენებელად სულისა და მშობელთაჲ მათთა. ღმერთმან აღუსრულენ ნებაჲ გულისა მათისაჲ. ამინ, იყავნ. ამინ.“

272 r, სახარების ზანდუკის ტექსტის ბოლოს, II სვეტში, ტექსტის ხელით, უფრო წვრილად.

5. „დაიწერა და გასრულდა ჴელითა ორთა მწერალთაჲთა: ი[ოვან]ს ფ~კრალის ძისა, მნათისაჲთა და გ[იორგი]ი სეთაჲს ძისაჲთა. აწ, ვინცა იმსახურებდეთ, ნუ დაგუწყევთ, ღ~თისათჳს, არამედ

ეროვნული ბიბლიოთეკა

თქუთ: „უფალო! შეუნდეენ ცო-
დვანი მათნი, ამინ!“
ქრონიკონი იყო: ჳი[ე]“.

272 r-ზე, წინა ანდერძის ქვემოთ.

მელნის დაწვეთების გამო თარიღის აღმნიშ-
ვნელი მესამე ასო თითქმის არ იკითხება.

აკადემ. კ. კეკელიძის წაკითხვით: **უიე-415+780-1195 წ.**

მოჰედილობის წარწერები:

1. „ჯ: რომელმან შეიწირენ მწ[უ]ლილნი ქრისტესნი,
შეიწირე წმიდაიცა ესე სახარებაი, წერით და მოჰედით
სრული, ქმნილი გლახაკისა ი[ოვან]ე მტ[ბევარი]-
სგან, ღმერთო, მსაჯულო სიმართლისაო, ნუ მარ-
ცხუენ დღესა განკითხვისასა“.

II ყდაზე, იესო ქრისტეს თავის ზემოთ,
გრებილი ორნამენტით შემოვლე-
ბულ, ოთხკუთხედ, მოოქროვილ
არეზე, კლასიკური მრგვლოვანით.

2. „ქრისტ[ე]!
შ[ეიწყალ]ე ო ქ-
რომჳ-
[ე]დ ი
ბ ე ქ ა ჲ
ო პ ი ზ-
ა რ ი.“

იქვე, ქრისტეს ტახტის მარცხენა მხარეს, ვერტიკალუ-
რად, ოდნავ მოცრო ასოებით.

3. „ჯ: შენდა მომართ შევსწირავ, მეჯუეო
და ღმერთო ყო[ველ]თა არსთ[ა]ო, ონდოი
ი[ოვან]ე მტ[ბევარ]ი.“

იქვე, ქრისტეს ფეხთ ქვეშ, ზემო (1) წარწერის
არეზე, 1-ლი წარწერის ასოებზე დიდი ასოებით.

მინაწერები [სხვადასხვა ხელით, გვიანდელი]:

1. „სულსა ლაბა კიძესა პაპას და მეუ[ღ]ლესა მისსა გაიანეს
შ̃ს ღ̃ნ.
და ძეთა მათთა ელიაზარს შ̃ს ღ̃ნ: და მახარებელსა და მეუღლესა
მისსა [მ̃ა̃რ̃ი̃ნ̃ე̃] შ̃ს ღ̃ნ.“

2 r-ს დაუწერელ არეზე, ამ გვ. თავში, XV—XVI ს. ნუსხურით.

2. „სულსა ოპიზის და წყაროსთავის მორა წ̃ლ̃ა̃ [?] წუიმიდიძეს იო-
სებ ყოფილსა იოვაკიმს შ̃ნ ღ̃ნ.
სულსა წოიმედი[ძ]ეს ბჳრზისს შ̃ნ ღ̃ნ.“

6 r-ზე, მათე მახარებლის პორტრეტის უკანა-
სტარზე, გაუმართავი ნუსხურით, XV—XVI ს.
ხელით, ამ გვერდის თავში.

3. „სულსა ბატონის თინათინის
გაზრდილს მოსიძეს დარაჯას შ̃ნ.“

7 r-ს II სვეტში, შავი მელნით, წინა მინაწე-
რის უკანასკნელსა და მომდევნო სტრიქონზე,
№ 2-ე მინაწერის ხელითა და მელნით.

5. „სულსა ამორ[გ]ჯიბისა შანშესსა შს ღნ. მისა მეუღლესა მეფის ასულსა ელენეს შს ღნ. მრთსა შვილსა დავითს მს ღნ. მისა მეუღლესა ანატასა შს ღნ. და გაბელეთ მიცე[ა]ლებ[უ]ლთა ყ[ლთაე შს ღნ, ა[მ].“

229 v-ზე, II სვეტში, იოანეს სახარების ტექსტის ბოლოს, XVI ს. ნუსხურით, წვრილად.

6. „სულსა ჯმუხს [გ]იორ[გ]ის, მის მ[ე]უღ[ლე]ს გულშარს შეუნდნეს ღ[მ]ნ.“

დაუწერელი 276 ფ-ლის v-ზე, XV — XVI ს. მხედრულით, მკრთალი.

908

გელათის სახარება. XII

III, 293 ფ.; 26×18,8; ეტრატი; მოგვიანებით ნაკეთები სქელი, ფიცრული, ტყავგადაკრული ყდა ვერცხლით არის მოჭედილი (ზომა 27×19,5); ძვირფასი თვლებით შემკული მოჭედილობის ზემო ნაწილი და მახარებელთა გამოხატულებით შემკული ყუა (სიმაღლით 8,5 სანტ.) გატეხილია ზემოდან ბოლომდის; 9 ძვირფას თვალთან ერთად მოტეხილია და აღარ მაგრდება; მოჭედილობისა და ყდის მასიური, ვერცხლის ორი შესაკრავი, ბალთებზე გამოხატული მთავარ-ანგელოზებითურთ ოთხ დასამაგრებელთან ერთად (დასამაგრებლებზე ფრთოსან არსებათა გამოხატულებაა რიცხვით ოთხი), კარგად არის დაცული; ყდის ზემო ფიცრის მოჭედილობაზე გამოკვეთილია ჯვარცმის კომპოზიცია; ჯვრის ორივე მხარეს, ზემოთ—მზისა და მთვარის გამოხატულებაა; ყდის ქვემო ფიცრის მოჭედილობაზე აღდგომის კომპოზიციაა; უფრო ზედ ნაკეთები მოჭედილობის ზემო ნაწილს შემოვლებული აქვს აჟურული ორნამენტი; ეს (ზემო) ნაწილი შემკულია აგრეთვე ორმოცდასამი (43) ვერცხლის ბუდეში ჩასმული თვლით (ორი ვერცხლის ბუდე ცარიელია — თავდაპირველად თვალი ორმოცდა ხუთი ყოფილა); თვლებში ჭარბობს სხვადასხვა მოყვანილობის და მოცულობის ლალი (24 ცალი); არის აგრეთვე ზურმუხტის შვიდი (7) თვალი; ჯვარცმის თავზე დამაგრებული დიდი, გახვრტილი მარგალიტი (ვერცხლის ბუდეში), პატარა მარგალიტი ამკობს ღვთისმშობლის შარავანდედს; ამას გარდა არის ათი (10) სხვადასხვა თვალი; ტექსტი, დაწერილია იშვიათი სილამაზის კლასიკური ნუსხურით, მთლიან სტრიქონებად (გარდა ბოლოში დართული „ავგაროზის“ ტექსტისა — 287—292), უხუნარი ყავისფერი მელნით; დასაწყისი ასოებისა და ზოგიერთი გამოსაყოფი სტრიქონებისათვის უხვად არის ნახმარი ფერუცქელი ოქრომელანი (სინგურ-ნარევიც) და ზოგან (უფრო იშვიათად) სინგური; XII ს.; გიორგი მთაწმიდელის რედაქციისა; ეტრატის ფფ. ზემო ნაწილი ადრინდელი დანესტიანების შედეგად დაზიანებული (იქ, სადაც ფფ. ჩაკინძულია); 21 ფ. მოცილებულია; 32, 39, 40 ფფ. — მოცილებულია ნაწილობრივ, 145 ფ. შემდეგში არის ჩაკინძული დაკარგული ფ. ნაცვლად და ტექსტიც დაკვეთილია XVIII ს. ხელით; 1 r — III r, 30 r — v, 90 r — v. — დაუწერელია; ბევრ ადგილას იმთავიდანვე ამოჭრილია ფფ. და დატოვებულია ფფ.-ის ქვემო ნაპირის ზოლი: 22—23, 24—25, 30—31, 32—33, 64—65, 70—71, 78—79, 88—89, 90—91, 98—99, 114—115, 116—117, 122—123, 129—130, 141—142, 183—184, 193—194, 193—194, 222—223, 237—238, 245—246, 248—249, 252—253 ფურცლებს შუა; ტექსტს არ აკლია; ფურცლების რაოდენობა რვეულებში არათანაბარია (რვეულების სათვალავი იწყება მეორე (2) ფურცლიდან: 1 — III — 1 ფ. ფ. სათვალავს გარეშე არის დატოვებული): ა-ის 9., ბ- 4 ფ., გ-დან მოყოლებული კი ბოლომდის 8 — 8 ფ. შეიცავენ ბოლო უკანასკნელი — ლთ რვეული შვიდ-ფურცლიანია; ხელნაწერის ძველი № 39.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ხელნაწერი შემკულია მრავალი ფერადებით მოხატული ასოებით (აბზაცების დასაწყისში) და ოქროს ფონზე ფერადებით შესრულებული 347 მოთოულობით:

თავკაზმულობით:—1r, 12 r, 16 r, 88 r, 92 r, 141 r, 221 r, 224 r, 280 r, 283 r, 287 r; **კანონებით**"—3 r—v, 4 r — v, 5 v, 6 r—v, 7 r —v, 8 r—v, 9 r—v, 10 r—ამთავან 3 r—v, 4 r — v, ფფ. დაზიანებული და უხეიროდ რესტავრირებულია; **მინიატიურებით** — 15 v, 16 r, 17 r — v, 18 r (2), 18 v, 19 r — v, 204 r — v, 21 v (2), 22 r — v, 23 r, 23 v (2), 24 r, 31 r — v, 32 r v, 33 r — v, 34 r — v, 35 r — v, 36 r — v (4), 37 v, 40 r, 41 v, 42 v, 44 v, 45 r, 49 r, 50 r — v, 51 r, 52 v, 53 r — v, 54 v, 55 v, 56 v, 57 v, 60 r, 61r; 63 r — v, 64 v, 65 r — v, 71 v, 75 v, 77 r — v, 78 r, 79 r, 80 r — v, 81 v, 83 r (2), 83 v, 84 r, 85 r — v, 86 r — v, 87 r (მათეს სახარების ტექსტში).

91 v, 92 v, 93 r (2), 93 v, 94 r — v, 95 r (2) 95 v, 96 r, 97 r (2), 98 r — v, 99 r — v, 100 r — v, 102 v, 103 v, 104 v, 105 r, 106 r — v, 108 r, 109 r—v, 110 r, 112 r v, -113 r, 114 r, 115 r — v, 117 r, 118 r, 119 v, 120 r, 121 r, 122 r, 123 r, 123 v (2), 126 v, 127 v, 128 r, 130 r, 131 r, 132 v, 133 r — v, 134 v, 135 r — v, 136 r, 136 v (2), 138 r — v, 140 r (მარკოზის სახარების ტექსტში).

144 v, 146 r — v, 148 v, 150 r, 151 v, 152 v, 153 r, 154 r — v, 155 v, 156 r, 156 v (2), 157 r, 158 r — v, 159 r — v, 160 r, 161 r — v, 162 r — v, 163 v (2), 164 r, 167 r. 168 r, 169 r, 170 r, 171 r — v, 172 r. 173 r — v, 174 r, 175 v, 176 v, 177 v, 179 r. 180 v, 181 v, 182 v, 183 v, 174 v, 189 v, 191 v, 198 v, 201 r, 202 r — v, 204 r, 207 v, 210 r, 211 v, 212 v (2), 213 r — v, 214 r, 215 r — v, 217 r — v, 218 r, 219 r — v, 220 r — v (ლუკას სახარების ტექსტში).

224 r, 225 r — v, 226 v, 227 r — v, 228 r, 229 r, 230 v, 231 v, 234 r, 235 r, 238 r, 239 r — v, 243 r, 245 r, 248 v, 252 r, 255 r, 256 r, 257 v, 259 r — v, 260 v, 268 r — v, 269 r — v, 270 r — v, 272 r (2), 273 v, 274 r — v, 275 r — v, 276 r — v, 277 r — v (იოანეს სახარების ტექსტში).

287 r — v, 288 v, 289 r — v, 290 r — v, 291 r, 292 r (2) — „ავგაროზის" ტექსტში.

ოდესღაც ყოველ მინიატურას სათვითაოდ დაფარებული ჰქონია თეთრი დარაიის ქსოვილი; ზოგი მათგანი ჩვენამდის შერჩენია (45 r-ზე, 54 v და სხვანაც). მრავალ ადგილას დარჩენილია ქსოვილის დაწებების კვალი (1 r, 12 r, 16 r, 17 r, 100 r და სხვა მრავალი). დაბრუნებულია პარიზიდან 1945 (ძველი № 39).

„სახარებაჲ მატთესთავი. წიგნი შობისა იესუ ქრისტჱსი, ძისა დავითისი, ძისა აბრაჰამისი.—აბრაჰამ შვა ისაკ..." 16 r—173 v.

შენიშვნა: 1. „გელათის სახარება", როგორც ქართული ხელოვნების შესანიშნავი ძეგლი, დიდი ხანია იპყრობს ხელოვნების მცოდნეთა ყურადღებას.

იხ. Кондаков, Н. П. История византийского исскуства и иконографии по миниатюрам греческих рукописей. Одесса, 1877. გვ. 280.

არის ფრანგული თარგმანიც ამ შრომისა, გამოცემული პარიზში, 1886.

Кондаков Н. и Д. Какрадзе. Опись памятников древности в некоторых храмах и монастырях Грузии. Спб., 1890, გვ.50 — 51, § 43.

Покровский Н. В. „Миниатюры евангелия гелатского монастыря XII века". Спб. 1887.

Покровский Н. В. „Описание миниатюр гелатского евангелия" (Записки отдела русской и славянской археологии имп. русского археологического общества, IV, стр. 255 — 311).

შ. ამირანაშვილი, ბექა ოპიზარი. ტფ. 1937. გვ. 14. („ავგაროზის" გიორგი მთაწმიდელისეული თარგმანისათვის).

„გელათის სახარების" ბოლოს დართული ბერძნული ტექსტებისათვის იხ. თ. ყა-

უხჩიშვილი. ზოგი ქართული ხელნაწერის ბერძნული მინაწერები. საქართველოს სსრ მეცნიერების აკად. ივ. ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიის ინსტიტუტის **მომხსენებელი**, ტ. II, 1951, გვ. 471. § 7 *.)

2. ოთხთავის ტექსტს წამძღვარებული აქვს:

ა. „**გეორგი**“ [მთაწმიდელის] „სტიხორონი“ (III ს. ტექსტი იხილე ქვემოთ შენიშვ. 5).

ბ. „ევსები კარპიანეს, საყოჯარესა ძმასა, უფლისა მიერ გიკითხავ! — ამმონიოს ალექსანდრიელმანცა დიდი შრომაჲ და გულსმოდგინებაჲ უფუა შემოიღო და ოთხთაჲ მათ დაგჳწერა ჩ~ნ სახარებაჲ...“ 1 r — 2 v. (დაწერილია ორ-ორ სვეტად).

გ. „კანონების მოხატული ტაბულები, სვეტოვანი კამარებით, მცენარეებისა და ადამიანების გამოხატულებით შემკული. 3 r — 10 r.

3. ოთხთავის ცალკე ნაწილებს წინ უძღვის თავების ნუსხა, დაწერილი ორ-ორ სვეტად: 12 r — 14 r; 88 r,-89 r. 141 r — 143 v, 221 r — 222 r.

4. ოთხთავის ტექსტს დართული აქვს: ა. „ნიშაննი და ავაჯჯნი სახარებისაննი და სამოციქულოჲსაննი ბერძოჳლსა გოჯარსა ზედა.“ — ბერძნული ტექსტი ათ სტრიქონად 279 r, რომელსაც მისდევს:

„ჭ. იგივე, ქარ~თულითაცა ასოჲთა. ✝
ოქსია პროს ოქიან ვარიე ვარიე
კათისტე კათისტე სჳრმატიკი კეტელია ✝
პარაკლიტიკი კეტელია + პარაკლიტიკი
კე ტელია ჯპოკრისის ჯპოკრისის. ჯუპო—
კრისის კრემმასტე კრემმასტე აბესო
ეჭსო. ოქსია კეტელია + აპოსტროფოს
აპოსტროფოს აპოსტროფოს სჳნემბა
კეტელია + კენტიმატა კენტიმატა ოქსია
კეტელია + ოქსიე დიპლე დიპლე ვარიე
კენტიმატა კე აპოსტროფჳ.“ 279 v.

ტექსტის ბოლოს, ოქრომელნით:

„ამათ ნიშანთა ზედა იკითხვენ ბერძენნი სახარებასა და სამოციქულოსა: —“

როგორც ბერძნულს, აგრეთვე ქართულ ტექსტს

ახლავს „კითხვის ნიშნები“:

შდრ. კ. კეკელიძე. ქართული ლიტერატურის ისტორია. I, 1941 წ., გვ. 553.

ბ. „ზანდუკი სახარებისა საძიებელისაჲ საწელიწდოჲ. წმიდასა კ[ჳრიაკესა აღსვებისასა,ჲ სამრად: სახარებაჲ იოვანესი ა — პირველითგან იყო სიტყჳ:“ 280 — 282 v.

თავდები: „სახარებანი საცისკრონი აღდგომისნი-თ“.

გ. სახარების საწელიწდო საკითხავების ნუსხა (თვეთა მიხედვით):

„ა. სეკდენბერსა დღე ლ. თავი ინდიკტიონისაჲ, დაწყებაჲ წელიწდისაჲ“. 283 r — 286 r.

თავდები: „მსგფსისა სახარებანი. — ორშაბათსა...“

დ. „ეპისტოლე ავგაროზ მთავრისაჲ ქალაქისა ედესისაჲ, რომელი მიუწერა უფალსა ღმერთსა ჩ~ნსა იესუ ქრისტესა და წარსცა ანანიაჲს მიერ,

*) აქ გამოთქმულია აზრი, თითქოს ხელნაწერი იერუსალიმში იყოს გადაწერილი. ეს არ არის სწორი. მათეს სახარების ტექსტის ბოლოს ოქრომელნით მიწერილი: „აღიწერა იერ~ლმს“ გულისხმობს არა გელათის ხელნაწერის, არამედ **სახარების პირველადი ტექსტის აღწერას** იერუსალიმში მათეს მიერ.

მოციქულისა, იწრუსალიმს — ავგაროს, მთავარი ქალაქისა ედესიისაჲ, იესუს, მაცხოვარსა სახიერსა, მეუფესა გამოჩინებულსა ქალაქსა იწრუსალიმსა, გახარებ. — მესმა შენთჳს და კურნებათა შენთათჳს...“ 287 r — 292 r.

ტექსტში, 287 v დან: „პასუხი მიწერილი იესუ ქრისტეს მიერ ავგაროზის მიმართ. — ნეტარ ხარ შენ ავგაროს“ ...„და წმიდისა მანდილისათჳს.“.

„ავგაროზი“ გიორგი მთაწმიდელის რედაქციისა არის. (იხ. კ. კეკელიძე, ქართული ლიტერატურის ისტორია. I, თბ., 1941, გვ. 197—198).

5. გიორგი [მთაწმიდელის] „სტეფანწინა“.

„განსაკრთომელთა ღ[მ]თისა საქმეთა წიგნი: —

ემბაზით მადლთაჲთ აღმომშობელი ჩ[ნ]ი: —

ოჳტკივარად გაკუს, ოფლით ნამუშაკევი: —

რომელთა გწყურის, სუმბდით წყალსა ცხოველსა: —

გარნა ჩემდადაც ილოცდით, რომლისასა

ოტყჳნ თავი სტიხოსთანი სახელსა: —“

III v-ზე (r- დაუწერელია, ისე როგორც v-ს დანარჩენი არე); ტექსტის ხელითა და მელნით; დასაწყისი ასო გ მოხატულია სინგურით, აჟურულ ფოთლებად (ზომით 3×2) და ამ ასოს (ქ) წინ სინგურითვე დახატულია პატარა ზომის ჯვარი (7×4 მმ.).

აკროსტიხის სტრიქონები დაწერილია ლექსის ფორმის დაცვით და ყოველივე სტრიქონის დასაწყისი ასო სინგურით (დიდი ასოთი) იწყება (ზომა: 1, 5 სმ. — სიმაღლე).

სტრიქონები მთლიანად არ არის გამართული; გარდა უკანასკნელისა, თითო-ოროლა სიტყვა გადატანილია შემდეგ სტრიქონზე, შეწევით. კიდურწერილობა იკითხება: „გეორგი.“

შდრ. კ. კეკელიძე. ქართული ლიტერატურის ისტორია.

I, თბ. 1941, გვ. 206 — 207.

ანდერძი (გიორგი მთაწმიდელისა):

„ესე საცნაურ იყავნ ყ[ველა], რ[ა] ესე წ[ა] ოთხთაჳი ახლად გჳთარგმნია, ფრიადითა იძულებითა ძმათა ვიეთმე სულიერთაჲთა, და ბერძულთა სასარებათადა შეგჳწამებია ფრიადითა გამოწულილითა. და ვინცა ვინ დასწერდეთ, ვითა აქა ჰპოოთ, ეგრე დაწერეთ თუ ამისგან ჯერ-გიჩნდეს დაწერაჲ, ღ[მ]თისათჳს, სატყჳთა ნუ სცვალებთ, არამედ ჯ[ა]აქა სწერია, ეგრე დაწერეთ; და თუ არა რაჲმე გაშუქდეს, ჩ[ნ]ნი ყ[ნ]ი სახარებანი პირველითგან წ[მი]დად თარგმნილნია და ეკითლად, ხანმეტნიცა და საბაწმიდფურნიცა; მუნით დაწერეთ და ღ[მ]თისათ[ჳ]ს ერთმანერთსა ნუ გაჰრევთ[1] და გლახაკისა გ[ი]ორგ[ი]სთჳს, რ[ომელ]მან ესე ვთარგმნე, ლოცა ყავთ.“ 278 v (ძე. პაგინაციით — 277 v).

მინაწერები (ტექსტის ხელით):

1. ... [მეზოვერე] და აწ მახარებელი მატთე
მაღალთა ნიჰთა მომთხრობელობს ჩვენდა,
ესე იგი არს ღ[მ]თისა [უთესლო]
ქრისტეს შობაჲ ქალწულისაგან უქორწინებელისა,
აღზრდაჲ ჩჩკლებრივ, ნიშთ მოქმედებაჲ,
ღთებრ ენებაჲ კაცთათჳს: ბასრობაჲ,
ყოჳრიმლის ცემაჲ, ჯოარცოფმაჲ, დაფლვაჲ
და ღთივბრწყინვალე აღდგომაჲ,
ზეცად მამისა აღსლვაჲ და დიდებული
ზეცით ჭ[ა]ნად მოსლვაჲ საშინელებით,
კაცად-ყაცადსა მიგებად საქმეთაებრ
და მუნ განგღოს წიგნი საქმეთა ჩ[ნ]თაჲ.“

15 v-ზე, მათე მახარებელის პორტრეტისა და ამ პორტრეტის ორნამენტიანი ჩარჩოს ოთხ კუთხეში დახატულ მცენარეთა გარე-შემოვლებული სამი მხრით: ზემოთ (1), მარცხენა მხარეს (2). და ქვემოთ. (2).

სინგურ-ნარევი ოქრომელნით, მრგვლოვანი ასოებით (მარცხენა მხარეს ვერტიკალურად ჩამოშვებული წყვილი ასოთი).

2. „[ქრისტ]ეს ქადაგთა მოციქულთა თხემისა — პეტრეს — მოწაფე მარკოზ მახარებელი მეორედ წიგნად წერს გამოუთქმელისა [სიტყვა]თა და კა

. . . . . .

‘ჳ ‘დ ‘ი ‘ა ‘ლ ‘ბ ‘ჱ “ “ ეიდრე

სიკუდიდმდე ენებათა მითოჳალვასა
ოქოჳდაევებისა ჩ~ნდა მომატყ -
ოებელთა და თჳთ მწყემსთმთავრებრ
ჰმოძღურის ალქსანდრელთა დიდი ქადაგი
ყ~ლის ეგჳპტ ი ს ა: ქ:„

91 v-ზე, მარკოზ მახარებელის პორტრეტის ირგვლივ, იმავე წესით, როგორც 15 v-ზე (იხ.).

სინგურნარევი ოქრომელნით, მრგვლოვანი ასოებით:

მარცხენა მხარის ვერტიკალურად ჩამოწერილი ასოების უდიდესი ნაწილი ჩამოპრილია და ალარ იკითხება.

3. „ქ. პირველ სიბრძნესა ღ~ალინო, დიმოსთენი და ი პ პ ო კ რ ა ტ ო, ა ს კ ლ ი პ ო, ე რ მ ი ო ნ ს ა და [ყორნებისჲ] . . . . [თჳმ დასა-] ვლოჳლი, აწ ორკერძოჲ[ვე] მკოფრნალ სულთა და ჯორკთა გამოჩნები ლუკა, რ~ მოძღოჳრად აქოჳნდა ღმრთივწოდებული პავლე. ჰურ რჩეული და უერცელსად წერს წიგნსა შობისასა, ნათესავთ რიცხოჳსა რიტორებრ აღმო- ერჳველი: და ყოველსავე თჳს-თჳსად წარმოიტყოჳს, ვიდრე სულისა საღ~თოჲსა მოპერჳადმდე და თჳთ საკუთრად ჰმოძღოჳრის იტალიელთა.“

144 v-ზე, ლუკა მახარებლის პორტრეტის ირგვლივ, იმავე წესით, როგორითაც მათე და მარკოზ მახარებლების პორტრეტების გარშემო, ისეთივე ოქრომელნითა და ასომთავრული ასოებით.

4. „ქ. ქუხილთა ძემან, ჴალწულ-მახარებელმან,

ძიდ ჭალწულისა ჳსძლოჲსა წოდებულმან,
ბრწყინვალებამან დიდთა მოციქულთამან და ოჳ-
ფროჲს მათსა ქრისტეს შეყოჳარებულმან
და მკერდსა მისსა საღ~თოსა მიყრდნობილმან,
უმაღლეს სხოჳათა იქოჳხა სახარებაჲ,
დაუსაბამოდ ღმრთადრე იღმრთისმეტყოჳელა,
იგიეე კაცად ჴორციშესხმულად ასწავ-
ა ღმერთმოქმედებაჲ და ენებათა თავსდებაჲ
საცხორებელი პატმოს შ[ინ]ა აღწერა და მიერ
მზეებრ ზოგად ყ~თა ზედა სწავლით მიჰფინა
ღმერთყოფისა მიმთხ~ვე. ქ.“

223 v-ზე. ი ო ა ნ ე მ ა ხ ა რ ე ბ ე ლ ი ს პორტრეტის გარშემო, იმავე წესით, როგორც მათე, მარკოზ, ლუკას პორტრეტების გარშემო; ისეთივე ოქრომელნითა და ასომთავრულით.

5. (მერმინდელი): ჴელათის მონასტრის არჭიმანდრიტის სე რ ა პ ი ო ნ ი ს მინაწერი II ყდის შიგნით.

შენიშვნა: „ამა სახარებასა შინა არის რიცხვით ორასოთხმოცდათორმეტი *) დაწერილი ეტრატზედ ფურცელი, რომელზედაც თჳთოეულს სიტყუაობაზედ არის ოქროს ვარაყით მხატვრობანი თჳთოეულთა სახარების მოთხრობითა სასწაულთანი. ხოლო დაუწერელნი პატივად ხუთი ფურცელი ეტრატი. ხოლო ესრეთი [!] სახარება გარედგან არის მოჭედილი ვეცხლით, ხატებით. ერთის მხრით ჯუარცმა და მეორე მხრით აღდგომა და უკანა მხარეზედ ოთხი მახარებელი და ერთის მხრით **ორმოცდაოთხის** (**) სხვადასხვაჯვარის ძველის ქვებით შემკობილი და ამ რიცხჳს გარდა აკლია ერთი ქვა დიდი ზნიდგან.

გაენათის მონასტრის არხიმანდრიტი სეროპიონ.

24 ს აპრილს,
1886 წელსა .
მ. გაენათი.“

909

ქორწინებისა და სხვ. დავთრები

გადატანილია დოკუმენტების Q კოლექციაში.

910

ჟამნი. 1833

147 ფ.; 17,5 × 11; ქაღალდი; ჯუყიანი; ტყავით შემოსილი ხის ყდა ჯაცქეთილი და ნახევრად მორღვეულია; ყდა და ზოგიერთი ფ. ჭიისაგან დახიანებულია; მოცილებულია 1—5 ფფ.; სწორი, გარკვეული მხედრულით; 1833 წ. (იხ. 11 ყდის შიგნით მინაწერი).

«ჟამნი» „ცისკრისა. — . . . . . შენი. აწ გულისხმა ყავ, რამეთუ აცხოვნა უფალმან ცხებული თჳისი...“ 1 r — 147 v.

წყდება: „ჰე, დედოფალო ჩემო, ყოვლად წმიდაო ღვთისმშობელო! არა არს ჩემ ზედა სხვა უმაღლეს ქვეყანასა ზედა და ცათა შინა, ვითარცა შენ შემდ...“

შენიშვნა: ა. თავბოლო ნაკლული ტექსტის შედგენილობა:

1. „[ჟამნი] ცისკრისა“. 1 r — 43 v.

2. „ჟამნი მწუხრისა.“ 44 r — 59 v.

3. „დაუჯდომელი ღვთისმშობლისა (თავნაკლული)“. 60 r — 67 v, 103 r — 110 v, 127 r — 147 v.

4. „გალობა უფლისა... მიმართ.“ 111 r — 126 v.

ბ. 1 ყდის შიგნითა არე და ზოგიერთი გვერდის კიდეები დაფარულია დაბადება-გარდაცვალების თარიღებით:

„ბათლომე ჯაფარიძე დაიბადა თვესა აპრილსა თოთხმეტსა, დღესა ხუჩაფათსა, ქორონიკონს **ჩყი**“.“

11. ყდის შიგნით: „განსრულდა. დიდება ღმერთსა. **ჩყლგ**-სა წელსა, თვესა აგვისტოსა.“

*) 227 ფურცლის შემდეგ აღნიშნულია (შეცდომით) 227 — რასაც ვასწორებთ ფანქრით 228 — 293-დის. ქ. შ.

**) ამჟამად ორმოცდასამი (ორი ცარიელი ბუდეა).

911

ოთხთავი. 1687

228 ფ.; 14,2 × 10,5; ქაღალდი; ტყავით შემოსილი ხის ყდის შიგნითა მხარეზე გაკრულია ძველებური ქსოვილი; ხელნაწერი მჭიდროდ არის ჩასმული მოკვრივილი ვერცხლის მოჭედილ კუბოში, რომლის ზემო ნაწილზე მთთავსებულია ჯვარცმის გამოხატულება, ქვემოზე — ქრისტე, ეშმაკის დამთურგნელი; ივგაროზ მთავარი, ღვთისმშობელი და სხვ.; ამ ნაწილის მარჯვენა კიდეზე ამობურცულია ოთხი ქანდაკება; კუბოს ყუაზე — წარწერა, რომელიც იხსენიებს ზურაბ წერეთელსა და სხვ. (იხ. აღწერილობის ბოლოს); ნუსხური (მდარე ხელი); გადაწერილი კოზმა (226 v): 1687 წ. (226 v); თავსართშეულობა: 79 r, 117 v, 174 v); [მოგვიანებით ჩაკრული ჩანს] მახარებელთა ფერადი პორტრეტები: 1 v, 78 v, 116 v, 173 v.; დაბრუნებულია პარიზიდან 1945 წ.

სახარება მათესი, თავი პირველი. სახარებაჲ მათესი[!]. წიგნი შობისა იესუ ქრისტესი, ძისა დავითისი, ძისა აბრაჰამისი. — აბრაჰამ შვა ისაკ; ისაკ შვა იაკობ..." 2 r — 210 r.

შენიშვნა: 1. მარკოზისა და ლუკას სახარებას წამძღვარებული აქვს „თავების" ნუსხა (75 v — 76 v; 114 v — 115 v).

2. სახარების (ოთხთავის) ტექსტს დართული აქვს ზანდუკი:

„ბრწყინვალესა კურიაკესა აღსებისასა სამხრად სახარებაჲ იო[ვან]ესი.—პირველითგან იყო.." 210 v—226 v.

ანდერძი: (გადამწერისა):

1. „ღმერთო, შემიწყალე მე, ცოდვილი". 76 v.
2. „ღმერთო, შეიწყალე ფრიად ცოდვილი კოზმან ბერი..."
3. „ციდებაჲ ღმრთსა, სრულ მყოფელსა ჩვენსა!
ვი შენ, ჩემო ჴელო, თუ მიწამ შ[ე]გჭამოს!"
117 r, ლუკას სახარების „თავების" ნუსხის ბოლოს.
4. „ღმერთო, მამაო, ძეო და წ[ი]დაო სულო!
შეიწყალე ფრიად ცოდვილი კოზმან!"
210 r, იოანეს სახარების ტექსტის ბოლოს,
II სვეტში.
5. „დაიწერა*) წ-ჲ ესე სახარებაჲ
ჴელითა ფრიად ცოდვილის კოზმანი-
სითა; ღმერთმან იცის, რაჲცა ძალ-
მედვა სიმართლეს ვე-
ცადე. ნუვინ დამწ-
ყვეთ, ღ´თის გულისათჳს.
ვინც შენდობა ბძანოთ, ღმერთმან
თქვენცა შეგინდვნეს. სრულ-
იქმნა წმიდაჲ ესე ოთხთავი
მარტს იზ, ხუთშაბათს კგ,
ჩ´კს ტოე, მეფობასა
გიორგისსა.." 226 v, „ზანდუკის ბოლოს, სინგურით.

წარწერა (მოჭედილობის ყუაზე):

„მოიხსენე, უფალო, სალთხუცესი წერეთელი ზურაბ და მეუღლე მისი დადიანის ასული თამარ და ძე მათი გრიგოლ, მეუღლით, ძითა და ასულითა." მხედრულით, გაკრული ხელით.

---

*) ტექსტში „დაიწერე".

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მინაწერები: (სხვა ხელით):

1. „უფალო იესო ქრისტე! მოიხსენე მონაშა [!] შენისა რევაზისა,
ანანასა და პეტრეს და იოვანეს დ ელისაბეთ და ანასტასია.“
1 r, გაუმართავი მხედრულით, 4 სტრიქონად 1 r-ზე.
2. „თავდის გრიგოლ წერ-
ეთლის არის წა სახარ-
ება . . . . . .
. . . . . .
თ[ა] გრიგოლ წერეთელი.“
1 r-ზევე, მხედრულად; დიდი ნაწილი გადასული თუ ამოფხეკილია და ალარ იკითხება.
3. „უფალო იესო ქრისტე! მოიხსენე მონაშა [!] შენისა რევაზისა და ანანასა და პეტრეს, იოვანეს და ელისავეთ და ანასტასიე. ს[ა] საათაბაგოს მიტროპოლიტის ეგნატიოს.“
77 v, № 1 მინაწერის ხელით.
4. ბერძნული მინაწერი 116 r.
5. მინაწერი არაბული დამწერლობით — 174.

912

პირველნაბეჭდი სახარება. 1709

158 ფ.; (ნაბეჭდი ტექსტი პაგინირებულია: ა — ტბ გვ. + თავფურცელი და ორი აუნუმსხვი ფ.); 26×18; ღრმად შემოჭრილი ფფ. კიდეები ოდესღაც ოქროს ვარაყით ყოფილა დაფარული; ნაწილობრივ დაფურცლული და კიდეებ-შემოცვეთილია, ზოგან გახეული — 107, 115, 143, 153 —; დაიბებული; ნაბეჭდ ტექსტს აკლია ბოლოში ვახტანგის პოტრეტი; ტექსტის წინ და ბოლოში ჩაკინძულია რამდენიმე დაუწერელი ფ. (1,2; 156 — 158); მაგარი ფიცრული ყდა მოჭედილია მასიური, ალაგ-ალაგ მოთხრობილი ვერცხლით (27,5 × 20); ყდას სადა ვერცხლის ყუა აქვს, ოთხ ადგილას ორმაგი მოთკრეფილი ნახევარწრიული ორნამენტის ხლართ შემკული; ყდის ზემოთა ფრთას ოთხკუთხედ მოვლებული აქვს ორმაგი ორნამენტის ვიწრო ზოლი; ამ სამკუთხის შიგნით ოთხკუთხ ჩარჩოდ მოვლებულია $2^1/_2$ სმ. სიგანის ყვავილოვან-ფოთლოვანი ნაჭედობა, მარცხნივ და მარჯვნივ მოთკრეფილი გვირგვინით შემკული; ჩარჩოს შიგნითა კუთხეებში ოთხი ანგელოზის ბიუსტია დაკრული; ანგელოზების გამობატულობას ერთი მხრიდან შემოვლებული აქვს ფირუზიანი ოქროს ღილები (34 ცალი); ყდის ცენტრალურ ადგილს შემოხაზულ ჯვარის გამოხატულობაზე დაკრულია დიდრონი ფირუზები, რიცხვით ათი; ჯვარის თავსა და ბოლოს ამობურცულია თითო გვირგვინი; ჯვარის კუთხეებში—ოვალური ფოთლოვან-ყვავილოვანი სახეებია (4); ყდის II ფრთა იმეორებს პირველის მოჭედილობას, იმ განსხვავებით, რომ აქ ცენტრში ჩაკრულია ქრისტეს (მოთკრილი ვერცხლი) ხატი, რომლის ზემოთ ორი მომსწო და სამი პატარა ფირუზის ღილის დაკვირით გამოსახულია ჯვარი; ყდის ამ მეორე ნაწილზედაც გამოჭედილია ხუთი მოთკრილი ვერცხლის გვირგვინი; ყდას აქვს ვერცხლის ორი დაუხიანებელი მასიური შესაკრავი დაბრუნებული პარიზიდან 1945 წ.

შენიშვნა: 156 r-ზე, ხელით (ნუსხურით) ჩამოწერილია „სახარებანი მიცვალებულთანი“.

წარწერა შვიდ მუხლად II ყდაზე, მხედრულით (ოქროჭედლისა), საკმარისად გაუმართავად შესრულებული:

„მთაურინა ეკატერინა. ჩყოგ წელსა.“

მინაწერები (მხედრულით):

1. „ჩყაბ წელთა. ოდიშის დედუფლის, წერეთლის ასულის მართას მხითჳს არის ეს სახარება“.
2. „ღმერთო, შეიწყალე და[დ]იანი ლეო[ნ]. Леон Дадиани.“ (ლევან დადიანის ავტოგრაფი).
3. „ეს წმინდა სახარება მოვაპედინეთ და შევამკეთ თვლებით მე და ძმისმან ჩემმან კნიაზმა მეგრელიისამან ნიკოლაოზმან. და დავსვენეთ ჩვენს საზაფხულო სასახელეს, ეკლესიასა შინა, გორდს. 1872 წელს, 9 მაისს. მთავრინა ეკატერინა.“ (ეკატერინე ჭავჭავაძე-დადიანის ავტოგრაფი).
4. „ჵ: ოდეს ჟამთა ვითარებისაგან მეფე ვახტანგ მიბრძანდა სამეუფოსა ქალაქსა მოსკოს [!], თან ვაახელ ნიკოლოზ აბაშიველი; ვეკურთხე არქიმანდრიტად, დიდის ჯელმწიფის ბრძანებითა და წმინდის სინოდის შუნდობით და კურთხევითა ქრს ჩლ̃ლვ, თვესა სეკდემბერს: კ..“ ბოლოში დამატებით ჩაკნძული, აწ ამოვარდნილი 157 ფ. r-ზე, ლამაზი მხედრული ხელით.

913

ა

ალექსი ბაქრაძის წიგნების სია. 1891

5 ფ.; 18 × 11; ქაღალდი; უყდო, დაშლილი, დაფურცლული; მხედრული; 1891 წლის, 13, IX (5 v); ალექსი ბაქრაძის ხელით; შემოწირულია მარიამ ფოფხაძისაგან, 1947, X.

„კათალოგია[!] მღვდლის ალექსი ბაქრაძისა.

1. ავგაროსი.
2. აკათისტო იესო ტკბილისა.
3. აკათისტონი: მიძინებისა ღვთისმშობლისა... დანინა ქართველთ განმანათლებელისა, ჩემ მიერ გადმოთარგმნილი რუსულიდამ ქართულად.
4. ათორნის მუარველობა. ჩემ მიერ თარგმნილი..“ 1 r — 5 v.

შენიშვნა: 1. სულ 157 სახელწოდება, ანბანურად დალაგებული, შემდგენელის შენიშვნებით ზოგიერთი წიგნის შესახებ.

მინაწერები:

1. „ეს ბიბლიოთეკა არის ჩემ მიერ შეწირული ჩვენი ეზოს ღვთისმშობლის მიძინების ეკკლესიის წიგნთსაცავში. მღვდელი ალექსი ბაქრაძე. 1891 წ., სეკდენბრის 13.“ ტექსტის ბოლოს.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

2. შემომწირველის მ. ფოფხაძის ცნობა: „კალიგრაფ ალექსი ბაქრაძის წიგნების კატალოგი აღმოჩნდა მამაჩემის ვლადიმერ გაბრიელის ძე ფოფხაძის არქივში. მამაჩემი ალ. ბაქრაძის შესახებ ერთ-ერთ ხელნაწერში წერს: . . . . რომ ტომ ერისთვის მდიდარი წიგნთსაცავი ბოლო დროს რაჭაში კარგად ცნობილის მწიგნობარ-კალიგრაფ-ბიბლიოფილის ს. სვეის მღვდლის ალექსი ბაქრაძის საკუთრებას შეადგენდა. ამ მღვდელმა მცირამეტე საუკუნის უკანასკნელ წლებში, ღრმა მოხუცებულობის დროს სამსახურს თავი დაანება და საბერძნეთში, დიდ ათონზე წავიდა ივერიის მონასტერში საცხოვრებლად და იქ გარდაიცვალა. ხოლო მის წიგნთსაცავს რა ბედი ეწვია: თან წაიღო თუ აქ ვინმეს დაუტოვა, დანამდვილებით ვერ გავიგებთ. საფიქრებელია თან წაიღო, რადგან მეტისმეტად უფრთხილდებოდა ხელნაწერ წიგნებს...“

მ. ვ. ფოფხაძე.

1947 წლის
ოქტომბერი.
ქ. თბილისი.“

შენიშვნა: 2. ალექსი ბაქრაძის წიგნების სიის მინაწერი ეჭვს არ ტოვებს, რომ ის 157 წიგნი, რომლებიც წინამდებარე ხელნაწერშია აღნუსხული, პატრონს მიძინების ეკლესიის წიგნთსაცავისთვის შეუწირავს და თან არ წაუღია.

ბ

რჯულის კანონიდან ამონაწერი. 1870

7 ფ.; 17,5 × 11; ქაღალდი; უყდო; ლაქებიანი; მხედრული; 1870 წ. (6 r); [გიორგი ფოფხაძის ხელით. იხ. მ. ვ. ფოფხაძის შენიშვნა; 7 ფ.].

„ჴელით დაცემის კანონი ესრეთ მიეცი, მოძღუარო! და მიეცი: ორმოც დღეს უზიარებლობა...“ 1 r — 6 r.

შენიშვნა: 1. რჯულის კანონის ტექსტი ხელნაწერში გადაკეთებული (ენობრივად) სახით არის წარმოდგენილი.

2. **შენიშვნა** (გადამწერისა): „ნამდვილსა ზედა თანასწორ გარდმოღებულ არს. გარნა უკეთუ რაიმე იხილოდ [!] მცირედი შეცთომილებანი, სულიერნო მამანო, შენდობას ვითხოვთ, მონა ღთისა. განსრულდა. დიდება ღმერთსა.

ჩყო-სა წელსა, მაისის ა დღესა. ამინ.“ 6 v.

გ

ვინმე ყარამანის ლექსი. XIX

1 ფ.; 35 × 22; ქაღალდი; უყდო, ჰუმყიანი, ოთხად გაკეცილი; ნაკეცებზე გაცვეთილი; მხედრული; XIX ს. მ. ფოფხაძის მიერ შემოწირული 1947.

„ყოველთა მიზეზმან ცხოველობისა, ღვთისა სიბრძნემან განაგო:
სული ცხოველი და მცენარენი ყოველნი ქვეყნად დააგო...“ 1 r—v.

თავდება: „და ხელმწიფე გვფარავს მტერთაგან . . . . . .
. . . . . .
დააცხო მტერთა ქადილი მხედრობის გამარჯუებითა,
ვიშუებდეთ მხიარულებით, მღთის ქების ღაღადებითა.
და მან მოგვანიჭა ხელმწიფე, დამცველი ძლიერებითა.“

მინაწერი:

ტექსტის ბოლოს, ასწრივივ:

„ესე რა ლექსთა თხზულება ერთდროებითა დავსწერე,
ნუვინ მიზრახავ უსწავლელს, სიმართლით ვიტყვი მას მერე.
მე, ყარამანმა, აღმოვსთქვი; დამბეჭდველს ესე მივსწერე.
და თუ ცუ[დათ] ნახოთ, ნუ ჯავრობთ. სადილი კარგათ იყრე.“ 1 v.

დ

„ქრონიკონი ბაგრატოვანების მიცვალებებს.“ XIX

1 ფ.; 35 × 22; ქაღალდი; უყდო; ორად შეკეცილი მბედრული; XIX ს.; შემოწირულია მ. ფოფხაძის მიერ, 1947.

1751. „მეფე ალექსანდრე მი[ი]ცვალა **ჩღმიაᲐ**.“
1775. „გიორგი ბატონიშვილი მიიცვალა **ჩღჲიე**, ნოემბერში.“
1776. „იოსებ კათალიკოზი მი[ი]ცვალა **ჩღჲივ**, მაისის **იგ**.
1777. „დიდი მეფე-სოლომონის მეუღლე დედოფალი მარიამ მი[ი]ცვალა **ჩღჲიზ** ფებერვალში.“
1780. „ალექსანდრე ბატონიშვილი მი[ი]ცვალა **ჩღპ**, ნოემბერს **კგ**“.
1785. „დიდი მეფე სოლომონი მი[ი]ცვალა **ჩღპე**, აპრილის **კგ**.
1795. „ერეფე დავით მიიცვალა **ჩღპიე**, იანვრის **იდ**.“
1798. „საქართველოს მეფე ირაკლი მიიცვალა **ჩღყᲫ**.“
1800. „მისი ძე გიორგი მიიცვალა **ჩყ**.“
1815. „მეორე მეფე სოლომონი მიიცვალა **ჩყიე**.“
1728. „ჩიხორის ომი იყო **ჩღკᲫ**.“
1756. „ხრესილის ომი იყო **ჩღნვ**.“
1758. „ბაზალეთის ომი იყო **ჩღნᲫ**.“
1760. „დაღამება იყო ერთ სა[ა]თს **ჩღ**.“
1769. „ქუთაისი აიღო მეფე სოლომონმა **ჩღჲთ**.“
1766. „სვერი აიღო ოსმალმა **ჩღვგ**.“
1773. „ჩხარის ომი იყო **ჩღჲიგ**.“
1779. „რუხვის ომი იყო მეფის სოლომანისაგან **ჩღოთ**.“
1787. „ვახანის ციხე აიღო [კუნიახოს-ხან მალებმან] **ჩყპზ**.“
1789. „მეფე დავითის ძე კოსტანტინე იშვა **ჩღპთ**, ივლისის **დ**.“
1791. „სხვაეის ომი იყო **ჩღყა**.“
1794. [!] „ტფილისის ქალაქი ა[ა]ოხრა ხოჯა-ხანმა **ჩღყდ**.“
1800. „რაჰას ჟამი იყო **ჩყ**.“
1812. „მეორეთ გაჩდა ჟამი **ჩყიბ**.“
1820. „ქუთათელი მიტროპოლიტი დოსითეოზ წაიყვანეს და მი[ი]ცვალა რუსეთის გზაზედ. **ჩყკ**.“
1821. „იღუმენი ანტონი მიიცვალა **ჩყკა**.“
1822. „გენათელი მიტრაპოლიტი ევთიმე [მიიცვალა] რუსეთს, **ჩყკბ**.“
1822. „მთავარეპისკოპოზი ანტონი მიიცვალა **ჩყკბ**.“
1803 [!] სახლთუხუცესი ზურაბ წერეთელი [მიიცვალა] **ჩყგ**, იანვარს.“
1828. „ქაიხოსრო წერეთელი მიიცვალა **ჩყკᲫ**.“
1828. „ახალციხე აიღო რუსმა **ჩყკᲫ**.“

„საქართველოს მოქცევა ჯვარის სარწმუნოებისამან წმინდისა მოციქულისა ნინოს მიერ დასაბამითგან წელთა **ჩყკ** [?!] ქრისტეს აქეთ [?]“.

„რუსეთის მოქცევა იქმნა მათი მფლობელობის მიერ ნეტარებით სახსენებელისა ვლადიმერისა, დასაბამითგან **ვჟუჳ**, ქრისტეს აქეთ **ՈՄ.**“

1829. „მზეხათუნ ბატონიშვილი მიიცვალა **ჩყკთ**, ფებერვლის **ზ**-სა.“

შენიშვნა: „ქორონიკონთან“ ერთად დაცულია მ. ვ. ფოფხაძის ხელით დაწერილი ცნობა, ზომით 13,5×20 — ქაღალდზე: „ბაგრატიონთა გვარის მიცვალების ქრონიკონი (1 ფურცელზე) და ხელნაწერი ლექსი (1 ფ.) ეიპოვე მამაჩემის **ვლადიმერ გაბრიელის ძის ფოფხაძის** არქივში, განმარტებანი მათ არავითარი არ ახლდა.

მ. ვ. ფოფხაძე.

1947 წლის
ოქტომბერი.
ქ. თბილისი.“

914

საქმო წიგნებიდან გამორჩეული და გამოკრებილი. 1862

260 გვ.; 36×22,5; ქაღალდი (1 ფ.) ნახევრად მოცილებულია, მუყაოს ყდა (ყდა გაცვეთილი); მხედრული; სათაურები წითლით; თავფურცელზე მრგვალოვანი ჩართული ასოები. დაუწერელია 250 — 260 გვ.

„დასაბამითგან ქ**ტ**ა, ქრისტეს აქეთ **ჩყჲბ**-სა წელსა, იანვრის **კბ**-სა.

ამ წიგნს სახელად მუნათობაი შჱთა ჰქვიან, ვითა სრული საქმო წიგნებიდამ გამორჩეული და გამოკრებული არის ესე..... პ ი რ ვ ე ლ ი წ ი ლ ი და კ ა რ ი საქმოთა საჴმეებს გამცნებს და გიანბობს. — ეს არის პირველი, რომ— რასაც კაცი საჴმეოს სჯამს, ყველა კაცის მუცელში და სტომაქსა შიგან დადნების...“ 1,4 — 249 გვ.

შენიშვნა: 1 **შედგენილობა:** 1. შესავალი: „ეჰა, დიდება დაუსაბამოსა და დაუსრულებელსა...“ (იხ. ქვემოთ) 1—4 გვ.

2. „პირველი წილი და კარი საქმოთა საჴმეებს გვამცნებს და გიამბობს,“. 4—10 გვ.

3. „თავი მერე[!] მთოვარის სიკეთე და სიმარცხე“... 10—13 გვ.

4. „თავი მეათე. მთოვარისა სადგომებისა...“ 13—16 გვ.

5. „თავი მეორე. ეტლების პატრონობა დაბადებულთა ზედა.“ 16 — 20 გვ.

6. მთვარის დღეების ტაბულა, ადამიანის ჯანმრთელობაზე მოქმედების აღნიშვნით. 21 გვ.

7. ოფლისა და ბურანისათვის. 22 — 25 გვ.

8. „ღმერთმან შეადგინა კაცი ოთხის ნივთისაგან.“ 25 გვ.

9. „მაჯის ნახვა გამცნებს...“ 25 — 27 გვ.

10. „კარი მეოთხე. შეტყობა სნეულისა — მორჩების თუ მოკვდების.“ 27—28 გვ.

11. სხვადასხვა ავათმყოფობის ნიშნები და მკურნალობა. 28 — 80 გვ.

12. წამლების დახასიათება, უმეტეს ნაწილად ჯულაბები, მჟაო, ამპაონი., ქაფური, ნუშლა., ლაქვარდი, მაღნიტის ქვა, სანთელი, თაბაშირი, ჯაგუზი, მიზაკი, ბოსტნეული სხვადასხვა (ნიორი, კოჩიკარდა, ზაფრანა, შინაური ია, სტაფილო, თალგამი, ბოლოკი, მარწყვი და სხვ. მრავალი). მათი, „ხასიათი“ და რა ავათმყოფობის სამკურნალოდ შეიძლება გამოყენოს კაცმა. 80—87 გვ.

13. სხვადასხვა ცხოველის ხორცის, რძისა და სხვ. გამოყენება სამკურნალოდ. 87—92 გვ.

14. ერბოსი, ზეთების, რძის, მაწვნის, ყველის გამოყენება სამკურნალოდ. 92 — 94 გვ.

15. სხვადასხვა ავადმყოფობა და მათი მკურნალობა-წამლობა. 95 — 100 გვ.
16. „აწ ვიწყოთ თხრობად, თუ ყმარწყვილი რომლის სახით შეიქმნების.“ — 101 გვ.
17. „კარი წვრილის წამლების გასახსნელისა.“ 103 — 109.
18. მათბუნებისათვის. 110 — 115.
19 „კარი 18, ლოკოცათა, რომელნი არიან სალოკველნი თითთა“. 115 — 117.
20. „კარი აბისა“. 117—122.
21. „კარი კ, ყურსებისა ნიშანი.“ 122—126.
22. „კარი 21, ტლეებისა.“ 126—127.
23. „კარი ოცდაორი, მაჯუნებისა, და ჯაჭვირებისა და თრიაქებისა.“ 128—147.
24. „წყლის ხასიათებს და თათბირებს გამცნებს და გიამბობს.“ („მიწიდან გამოსული თბილი აბანოსი“ და სხვ.). 147—148.
25. „ძვრის და სიარულის თათბირები.“ 148—149.
26. „ძილისა და სიმღერისა თათბირები.“ 149—150.
27. „ოთხის ფასლის თათბირი.“ 150—152. (წელიწადის ოთხი დროის).
28. ნაავადმყოფარი კაცისათვის. 152—154.
29. „კარი 24, შარბათებისა.“ 154—164.
30. „კარი 25, სკანჯაბინისა.“ 164—165.
31. „კარი 15 [!], ნიშანი წვრილის წამლებისა გასახსნელისა.“ 165—166.
32. „ყურძნის რუბის შექნა“. 166—167.
33. „შარბათი ჯულაბისა“ და სხვა გასახსნელი წამლები და სხვა შარბათები 167—177.
34. „სკანჯამი“ და „სიქანჯაბინი.“ 177—182.
35. „კარი 26, მრავალგვართა ცხროთა.“ 25 გვარი „ციების“ ნუსხით. 182—183.
36. მალამოების, მაჯუნებისა და ჰაბებისათვის. 184—202.
37. „სიყვითლის წამალი.“ 202—203.
38. თავის ტკივილის წამლები. 204.
39. კბილის ტკივილის წამლები. 205—207.
40. „ცხვირის სისხლის დენისა.“ 208.
41. სხვადასხვა სატკივრისა და სენის წამალი და წამლების მომზადების წესები. 209—249.

II. ტექსტს წინ უძღვის.

წინასიტყვაობა: 1. „ეჰა, დიდება დაუსაბამოსა და დაუსრულებელსა ამა მაღალსა ქრისტესსა ღმრთისა, რომელმან არაარსითგან არსებითა თჳსითა ცაჲ და ჭტჳანა შექმნა და რომელმან არსითგან არსებითა თჳსითა მიწა მიწათაგან აღგებღო და ერთითა პეშჳთა მიწისაგან ადამ კაცად შექმნა და სახე პირისა თჳსისა მას ზედან. გამოსახა; ბრწყინველი სული თჳსი შთაბერა და ადამის თანა წინასწარმეტყველი გამოგვიჩინა, და სამოთხე სამყოფად გაგვიჩინა და ყოველი სული [და] იძერისი მისისა პატივისა და წყალობისათჳს დაბადა და ყოველი სული [და] იძერისი მასვე დაამორჩილა, და ჩვენცა ერთისა წჳეთისა წყლისაგან [!] არაკაცნა კაცად შეუქმნა და ჭკუა და ჰსწავლაცა მანვე გვიბოძა. ცოლმითა და ყოველი სული ჩვენითა გავიწყრომეთ ტკბილი და მოწყალე ღ~თა. კიდეც მეორედ შეგვიწყალა და წყრომისა და შეცოდებისა მუქჳად გარდამოხდა ზეცით და ძმან ღთისამან ხორცნი შეისხნა სულისა მიერ წმიდისა ქალწულებრივისა მუცელსა შინა. ჩვენ, ცოდვილთათჳს ბილწთა ჰერიათა ხელისაგან ჯვარს ეცვა; ჩვენის გულისათჳს სიკვდილის გემო იხილა და დასთხია ჩვენთჳს უფასო სისხლი თჳსი, ძალითა ჟლეველითა და სძლო მტერთა და მებრძოლთა ჩუენთა და წარმოჴყვენა ეშმაკითა სავსე ჯოჯოხეთ და გამოიხსნა ჴყვენი იგი ძნელისა პყრობილებისაგან, რომელნი ქადაგებდეს და იტყოდეს მოსულსა ჟთესლოდ განსრაცებულებასა ძისა ღ~თისასა.

აწ ყოველმან სულმან და იძერისმან ესე უნდა იცოდეს: იგი [ღმერთი, ქრისტე] არს ყოველისა შეჯერებულისა და ჟღონოს ღონე და იგი არს ყოველის დაცემულისა და საბრალოს ხელის აღმპყრობელი და აღმომყვანებელი; იგი არს ყოველისა სენისა და ჭირის წამალი და მკურნალი, თორემ სხვა საქმე და წამალი ყველა მორთული და მოგონებული არის. ბოლოს, ნებითა და შეწევნითა ღ~თისათა.

2. „ჯალინოზ აქიმი და ლოღმან აქიმი. ისეთი აქიმნი და მეცნიერნი დაფილოსოფოსნი კაცნი ვინმე იყვნენ და გამოსჩნდნენ, რომე ღ'თის ბრძანებით, საცა გაიარიან, ან რაც ხე და ბალახნი დახეიან, ყოველმან ხმამ და ბალახმან ენა ამოიდგის და მათ აქიმთა ხმა გასცის და უამბიან, თუ — ბრძანებითა ღ'თისათა მე ესე და ესე მრჩეიანო, ამ სენისა და ჭირის მკურნალი წამალი ვარო. დასწყისითი ვიდრე აქამომდე რაოდენნიცა აქიმნი და მკურნალნი გამოჩენილან, მისისა კარაბადინისაგან სწუელებულან. მისსა დროებასა შინა გამოსჩნდა აქიმობა და მას უკან იწყების.

აწ მე, უღირსმან, გამთავრებით დაწერას ვერ გამოვეკიდე, მით, რომელ კარაბადინი დიდი იყო და ცოტა დენი მურადათი, ეთამც წერილი და დაცდილი ის ესე ებოო, უ დავსწერე, ამად რომე ნიადაგ კაცი აქიმთან ვერ მიეა. აქიმთან მისლვა მრავალფერი არს: ეგების ასეთსა დროსა მივიდეს, რომე გუნებაზედან არ იყოს და კაცის ნათქუამსა და ფერის ჭირისა და ხილთისა და სენის თავი ვერ შეიტყოს და გონება ვერ მიაპყრას, და ეგების ასეთს დროს იყოს, რომე ავადმყოფისა პატრონმან, როგორც კარგად სწორედ უამბოს, ის აქიმმან ვერ შეიტყოს და რაგინდარა წამალი მისცეს და არა არგოს რა, და ამაზედა ან კაცი მწუედ დაბიანდების. და თუ აქიმმან ავადმყოფი და მაჯა არ ნახოს და კარგად აქიმობისა საქმესა გული არ მიაპყროს, ისეც სჯობს, რომე კაცი თავის ნებაზედ იყოს. ამიტომ რომ, თუ აქიმი გულსა და გონებას არ დააპყრობს, ისეე ღ'თის ნებაზედ იყოს, ისი სჯობს ამიტომ რომ სნეულს არ ეყოფს. ზოგი ასეთი სენი არის, რომე სხვა წამალი მიბედეს, და თუ არ აწყენს, არც არგებს და ამისთვის მოუმატებს სენს.

ამისთვის აქიმობასა მრავალი საქმე და გასინჯვა უნდა. ეგების ჭირსა ასეთი წამალი მიბედეს, რომ რარიგადაც ცეცხლზედ ადუღებულსა ჭვალსა ცივი წყალი დაასხა და იგი დააწყნაროს, და მოხთების ჭირი ასეთი და აქიმობისა ბედი, რომე რარიგაცა სიცხით გაფიცხებულსა სახლსა ცეცხლი მოეკიდოს, ზენა ჭარი უქრედეს და კაცმან მრავალი წყალი ასხას და მერმე ქვენანან ქარმან შემობეროს და მისი სახლისა დამავსებელისა ვეღარა შეიტყოს, ჩამოსტუტს და ვეღარ მიუდგეს. ეგრეთვე აქიმობის საქმე არის: აქიმობასა დიდი ცდა და გონების მიპყრობა უნდა, რომე არცა სენისა პატრონსა დაზიანდეს და არცა აქიმი შერცხვენდეს.

3. ბოლოს, შეწევნითა ღ'თისათა, ჯალინოზ აქიმი და ლოღმან აქიმი . . . .

. . . . . *)

ყოველსა ფერსა სენსა და სატკივარსა მიხედნენ და შეიტყეს, თუ რად რომელი სენი და ჭირი რომლის ჭირის არის; მიჭირვებისაგან დაეძერის და დაიბადების, ან რისა და რომლისა ბგერისა ხილთისაგან შეეძნების, ან კაცი ავად რის მიზეზისაგან გახდების, კაცი რისაგან მოკვდების, კაცს ან რომელი ხილთი რის მიზეზისაგან აფუთფუთდების, ანუ რომელი ძარღვედაღმენ შეიქნების ის სენისა და ხილთების ნიშნები და ალამთები, რომელი არის. აგრეეე მრავალი წიგნები დასწერეს, საკმითა და სამეცნიერო გამართეს.

აწ სრული იმა წიგნებიდამ ამორჩეული და ამოკრეფული წამლები აქიმთა და ფილოსოფოსთაგან ბეცრჯელ ნაქმარი და გამოცდილი არის; ყველა ამ წიგნში დაწერილია და ამა წიგნის სახელი მუნათბაი შაჰჯა არის: ეითამც სრულის საქიმო წიგნებიდაღმან გამორჩეული და გამოკრებული არის.

აწე შეიტყეე: კაცმან რომ ავადმყოფი კაცი, ძალითა და შეწევნითა ღთისათა, ჭირსა და სიკეთილსა მოარჩინოს, დიდი მადლი არის. ამას უნდა მიხდომა და შეტყობა, თუ ამა სენების წამლები და ხელის შეწყობა როგორ უნდა. ბის ყოველსაფერის ჭირისა და სატკივრისა მიზეზები, ნიშნები, ალამთები, მათ-მათი შესაფერი წამლები ყველა მართლად შეიტყოს და ხელ-ჰყოს.

თუ კაცი ასეთს ადგილს ავით გახდეს, რომ აქ აქიმი და შემტყობი არავინ იყოს, ეს წიგნი წინ დაიდვას და ამ წიგნითა უაქიმოს. რარიგადაც ამ წიგნშიდ ეწეროს ან მრავალგვარისა სენებისა თავ-თავის შესაფერი წამლები, ხელის შეწყობა ანუ მაჯუნებისა და შარბათებისა გაკეთება, ან ტლეებისა, ან მაჯის და ელფერისა შეტყობა, ან სისხლისა და ან ზაფრისა, ან შარდისა, ან ყარ(უ)რუსა შეტყობა, ან ბალღმისა და ან სხედისა სენისა ნიშნები და მათი შესაფერი წამლები და შეტყობა ესრე, რო-

*) აქ გამეორებულია ამ გვ.-ის დასაწყისის პირველი 5 სტრიქონი.

მელი სწერია, ყველა ისრე ქნან. და ვინც ამ წიგნს მიყვეს და გაუგონოს, უსათოდ კაცს გულის ნება აღესრულდების.

ავადმყოფსა თუ სიკვდილისა დღე არ მოს[ვ]ლოდეს, უგანგებოდ წამალმა ავადმყოფი მოარჩინოს, ბევრი და ბევრი არ გასაჯოს, საგრილო და სამხურვალო მოთავდილი წამლები ამისთვის არის.

აწ ესე წიგნი სამწილად არის გაყოფილი და გაჩენილი. და პირველი კარი ორი ბაბი არის. ეს პირველი კარი საკმიმო საქმეების გამცნების და გიამბობს..

მეორე კარი და წილი ყოველისფერისა სენებისა და სატკივრისა მიზეზებსა და ნიშნებს და წამლებს გამცნებს და გიანბობს.“ 1—4 გვ.

915

ორბელაანი ხულხან-საბა. ქართული ლექსიკონი. 1840

290 ფ.; 33×20,5; ქაღალდი; ტკივრული ტყავით შემოსილი მაგარი მუყაოს ყდა, თხნავ გაცვეთილი: მხედრული: „1840 წ., ოკტომბრის 10“— 273 r; დაუწერელია: 1—6, 46 r—v, 274 r — 277 v, 283 v — 290 v.; თავაზმყოფლება და ხოკან საგანგებოდ შემკული ასოები ზოგიერთი განმარტების დასწყისში (და ნაპირებზე); საგანგებოდ გაფორმებულია (ფერადებით) „ნათესავისა“ და „ქარის“ ტაბულა 154 r, 219 v.

„სიტყვის კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი.

ანი არს პირველი ასო და ხმიანი და ართრონი; მრავალრიგად თავად და ბოლოდ მოვალს მრავალთა სიტყვათა ზედა, ვითარცა თავსა დაგეწერია. — ა, ა; კავშირი....“ 7 r — 272 v.

შენიშვნა: 1. ლექსიკონს არ უძღვის წინ „ანბანი“ და სხვა სასწავლო მასალა, არც პირობითი ნიშნების ახსნა; იგი (ლექსიკონი) პირდაპირ სიტყვათა განმარტებით იწყება.

2. სალექსიკონო მასალა თავდება ѱ ასოთი დაწყებული სიტყვების ბოლოს მოთავსებული შენიშვნით: „ეხე ѱ ჩვენს ენაში ეგოდენ სახმარ არ არის...“ (შდრ. „ლექსიკონის“ 1928 წ. გამოცემა, გვ. 475).

3. ხელნაწერის დედანი დეფექტიანი ყოფილა, რის გამო ტექსტს აკლია მასალა **ანწლსა** და **არეახ** შუა (16 v — 18 r), რაც მოგვიანებით შეუსიათ (სხვა ხელით).

4. **ქილრტულის** განმარტების შემდეგ მიწერილია (გადაწერის ჩინებული ხელით) საბას ცნობილი შენიშვნა: „ამ წიგნთა შინა როდესნია ადგილთა ბერძული სიტყვა სწერია, რომელიც წიგნით შვიტყვე. სწორედ დავსწერე. ერთი მღვდელ-მონაზონი იყო, ბერძულს ჩემობდა. რომელიმე მისის სიტყვით დავსწერე და მასუკან ვსცანე, არა იცოდა რა, ვინც საზომს მისწუდეთ, გასინჯეთ! ცუდ მომიხდა. მე სხტა ენა არ ვიცოდი ქართულის მეტი.“ 170 v.

ანდერძები: 1. (ავტორისა): „ამ წიგნის მოღვაწეს [!] სულხან-საბა ორბელიანს ლღვევი მოიხსენებდეთ, მეფის არჩილისა და მეფის გიორგისა და ბატონის ლევანის დედის ძმისწულსა, საქართველოს მსაჯულის ბატონის ორბელის ძსა. ამა მეფეთ ბრძანებითა აღიწერა ესე წიგნი, ფრიად შრომითა და ღვდუნებითა. რ[ა] ქართლისა ქვეყანასა ლექსიკონი აღარ იპოებოდა და ოცდათს წელს ძველ შეაწყო განმარტებით, რ[ა] ერისკაცი იყო და წარჩინებული და სიფლის საქმისაგან უცალო იყო.

მაშინ ქორანიკონი იყო ჩჭპე. ამის შემდგომად მონაზონ იქმნა და გარეჯის მრავალმთის წ[ა] ნათლისმცემლის მონასტერს დაადგრა, ქორანიკონს ჩჭყ[ს], მარტს ი[ა] მონაზონ იქმნა; ქორონიკონს ჩლი, დეკემბერს [!] ა ხვარასანს წვადდა, მეფეს ქაიხოსროს ებმო და ფეზერვალს კ გამოისტუმრა, მრავლის ნიჭითა. მაისს ია ქართლს მოვიდა. ქ[ა]კონს ჩლვჰ, აპრილს ოკტომბს ისპანს წვადდა, მეფე ვახტანგს გაყვა. ბ ნოემბერს გამოაბრუნეა, დეკემბერს კ ქართლს მოვიდა. ქ[ა]კონს ჩლეჲ, აგისტოს იზ საფრანგეთს გაიპარა: ჯრანცა, ჯუნეევა, სიკილია, ჰრომი ნახა. ჯრანციის მეფე, რომ[ა]პი, კრანდუკა უცხოე დახვდენ. ყოველი კაცი გაკვირდა. რაც იმ ქვეყნებში უცხო და ძვირად სანაზვი იყო, ყველა ახვეწნეს. წმინდა პაპმა წმიდის ჯვარის ნაწილი,

წმიდა კლემატოს მოწამის თავი და სხვა მრავალი ნაწილი უბოძა. იზ მარიობის თვესა გამოისტუმრა. ჯუბაზე წმიდა სახლი და მრავალი წ[ა] ადგილი მოილოცა. კ ღვინობისთვეს მალთას მოვიდა; ზ დეკემბერს ფრანკეთის მეფის ხომალდი მოუჯდა, წამოვიდა. კკ[ონს] ჩ[ეი], იანვარს ით კოსტანტინეპოლის მიეიდა. იქ დაეგვიანა ის წელიწადი. ჯრანციას დესპანისას იდგა, მრავალ კეთილჭელშეწყობითა!. კოსტან.ª (272 v—273 r.) შდრ. ს. ს. ორბელიანი, სიტყვის კონა ქართული. ს. იორდანიშვილის რედაქციითა და წინასიტყვაობით. თბ. 1949 გვ. 571—572.

2. (გადამწერისა):

„ჩყმ წელსა, ოკტომბრის იზ.

ამა წიგნისა ფრიად მოზადის, უფლის სპირიდონ სუმონის ძის მაჭაკარიანისა[ა] მსურველობითა აღიწერა ჯარჩინებული ლექსიკონი ესე ჭელითა ფრიად გამოუცდელისა გლახუა გიორგის ძის ქუთათელაძისათა.

აწ ვითხოვ, უფალნო წამკითხველნო, ტ[ი](!) სადამე შეცდომა იხილოთ, ნუ მწყევით, არამედ მიუტევეთ გამოუცდელობასა ჩემსა. (273 r, სახას ანდერძის ქვემოთ).

916

კარაბადინი. XVII — XVIII

1—XVIII, 1148 გვ.; 27,3×18,5; ქაღალდი: ფურცლების დიდი რაოდენობა შეკეცილია და დიდი სივანისა არის, მაგ. 19—20,63, 127—128, 171 — 172, 213 — 214, 241—242, 329—330, 463—464, 543—5, 571 — 2, 689 — 690, 829 — 30, 841 — 2, 849—856 861—62, 865—66, 871—74, 877—78, 887—924, 961—62, 1003 — 4, 1013—14, 1017—1020, 1023—24, 1049—50, 1053—56, 1063—64, 1087—88, 1103—06, 1109—10, 1129—30, 1135 — 38, 1147 — 48 (ამ ფურ. საშუალო ზომა: 27,3 × 21,3); I — XVIII, 535, 542, 575—581, 595—596, 617—18, 695—96, 717—772—სხვა ქაღალდია; სქელი მუყაოს ყდა: მედრო[ვ]ანული; XVII — XVIII ს. (ვეირნინაში: სამი ნაბეჭდომთვარე — მრავალ ფ — ზე). ხელნაწერის ტექსტი თავნაკლულია.

„. . . . . მათის.. მეცნიერობა, ცოდ[ნა]... რომე დღე ყოველ ამ-[ი]ს კითხულობაში იყოს. რომე გონებასა და ე[რთ] დროს რომე როდესმე კურნელობდეს და ხელ[ო]ვნობდეს სნეულთა, მაშინღა მოაგონდეს, აჭა რა[ცა] გვიხსენებია: გინა თუ მაჯა, გინა თუ რუსუბი და გინათუ ბურანი, გინა თუ ძილი, გინა თუ სნეულობის მიზეზი, გინათუ წელი, გინა თუ დარი, გინა თუ კაცის აგებულება, გინა თუ წამლის ხასიათი, გინა თუ ოთხი ნივთი, გინა სიცხე რომელიმე, მხურვა[ლება], გინა სიცივე რომელიმე, გრილი, გინა სიხამე რომელიმე, მხურვალი—ხმელი, მხურვალი — ნედლი, გრილი ნედლი, რომელ[ია] ნოტიო ანუ გრილი და ხმელი, რომელია სიხმე — შეიძლოსთ ამათი ცოდნა, რომე იცნას [მრთელსა] მართალსა[?] ზედან ან თუ სნეულება, ან თუ გაპობა, ანუ დაყოდა, ანუ ხსნილობა, ანუ ნასკობა — ესენი უნდა რომ იცნას; ანუ საჭმელის ძალი — სუბუქია თუ მძიმე, გრილია თუ მხურვალე, ნედლია თუ ხმელი — ესენი უნდა იცნას.

მერმე წამალი: ზოგი ხმელია, ზოგი ნედლი, ზოგი გრილი, ზოგი მხურვალი. ისიც [ესენ]იც იცანით, რომელი მიხსენებია ამას ქვეით, ამით იცოდეთ: მხურვალს — გრილი, გრილსა — მხურვალი. — ; [ხმელსა] — ნედლი.. გ[ინდ]ეთ, შეიძლოთ, შეკვრიდეთ. . . . . დეთ, გა[ა]გრილებდეთ. [ი]ცოდეთ, რომე, თუ გრილს გუნებას ვერ გა[ა]ხურვებ[თ], [ვერ]ც გრილს სენს უკურნებთ, თუ მხურვალს ვერ გ[აგრი]ლებ, ვერცა უკურნებ.

უყურეთ წიგნსა. მერმე მკურნალის წესი ის არის, რომე ერთი ხელი სნეულის მაჯაზე ჰქონდეს, მეორე ხელი ამ წიგნზედან, რომე არ დასცხრეს საქმესა. ისეცა ერთი თვალი წიგნზედა იყოს, მეორე [!]]სნეულს უყუროს, დაბედოს ფერსა უნახოს მაჯა, უნახოს რუსუბ[ო], ანუ განავალიცა ჰკითხოს სნეულსა, წურილათ გამოიკითხოს. ათხოვეთ ყური, ისმინე მისი სიტყ[ვ]ა, დაჰყავით გულისყური, თუ მისი სიტყვა რა არის, რომლის მიზეზისგან არის სნეული, და გაჰკვ[ი]რდი მაჯასა და იმ სნეულის ფერსა. გამოაყოფინე ენა, ნახეთ რუსუბო და განავალი; ესენი ერთათ თუ შეჰფარდდეს, იცოდი, რომე ის სენი დასტურია. თუ არა და, ჯერ იცან, თუ რომელი იქნება, რომ ზაფრასთან სისხლი შერეოდეს, სევდასთან სიგრილე შერეოდეს, ანუ ქარი შერეოდეს, ანუ სიცხე მეტი იყოს, ანუ სიგრილე მეტი იყოს, ანუ ბალღამი მეტი იყოს, ანუ ზაფრა, ანუ სევდა, გინა სისხლი. რომელიმე იყოს, უნდა იცნათ და ანუ სუსტათ იყოს სნეული. [...] იცნათ: მოკუდება თუ დარჩება; ის უნდა [იცნათ], გრძლათ ავანდყოფობა არის, თუ მოკლეა?

ის უნდა იცოდეთ, სუსტსა სუბუქი საჭმელი უნდა, ძალიანს—მძიმე. ისე წამალს რომ აძლევდეთ, დახედეთ სნეულის ძალსა: თუ სუსტი იყოს, სუბუკ[!] წამლებით შე[ე]ქეცით; ამისებრ, ძალიანსა — ძალისაებრ მიეცით, რომე არ შეგრცხვესთ. ამასა ზედან გამოჩნდების, რომე მართალსა ზედან იცნათ. რათ გინდათ სხვა რაგად სახელისა გათქმა! არის მადლი დიდი, სჯობს ტყვის დახსნასა. არის დიდი ცოდნა. ექნება ორსავე სოფელსა პატივი: აქ კაცთაგან, იქი—ღ~თის[აგა]ნ. რომელი იცნას მართალსა ზედან და დარქვას: ამას ეს ჰქვიანო, ამას ადვილად ეწამლებაო ანუ ემას არ ეწამლებაო, ეს მოკუდებაო, ანუ დარჩებაო, ანუ მორჩება და გვიან მორჩებაო; ანუ მოკუდება და გვიან მოკუდებაო. უნდა იცნას, შეიტყოს კაცის აგებულება, წლის ხასიათი: წლევანდელი წელი როგორია, ანუ სნეულება როგორია, კაცის აგებულება, ქვეყანის აგებულება, ეტლისა, დარისა—იცოდეს, ანუ თვარისა. ესენი უნდა მუდამ იცოდეს. ამას ქვეითა თავის თმისგან მოკიდებული, ვირემ ფერხის ფრჩხილამდე, კაცსა რა სენი, გამოაჩნდეს, გინა შიგნითი, გინა გარეთი, ყველა ცალკე-ცალკე დაგვიწერია, თუ რომელს რა ჰქვიან, გინა სნეულება, გინა გაწყვეტა, გინა გაკვეთა, გინა მედგარი, გინა მღიერი, გინა სიმსივნე, გინა ბნედა, გინა ფილენჯი, გინა სხვა რამ, საჭმელი, გინა სასმელი, გინა წამალი, გინა ბალახი, გინა ხილნარი, გინა ტანსაცმელი, გინა წამოსასხმელი, გინა შესახედავი ფერისა, გინა ძილი, გინა ღვიძილი. ქვეყანაზედ რა არის საწამლე კაცთათვის სახმარი, რომე ამასა შინა არ ეწეროს: სენთაგან ურვებისა, სალმობისაგან, ყოველივე თავთავის კვალად გვითხრობია, რომე რაც რომე სნებასა ნახვიდეთ, ამასა შინა ეძებდეთ. არ არის ქვეყანაზედა აგეთი სენი, რომე ამ კარში არ ეწეროს. [რ]ოდესაც რომე კაცი გულისყურს მიატანს, ასე ანიშნოს, ვითამცა რომე სნეულსა ეთხრობინოსთ, აქ დაეწეროს ამ ნიშნობის მიზეზიც. აწე მე გითხრობ: რადგან ადამითგან დაწყობილი კაცი ბევრს გასძლებდა, ამად რომე ახალი კაცი იყო, ახალი ქვეყანა, ახალი ცა, ახალი ჰაერი და დიდხანს იცოცხლებდენ. რადგან დიდხანს იცოცხლეს, სნების ხასიათი და მიწისა, ჰაერისა, წყლისა, ცეცხლისა, ქარისა ხასიათი აიღეს. ამა ოთხისა ნივთისაგან შეიქმნა ევა, ადამ; ამა ოთხის ნივთისგან იზრდებიან, რაც სულდგმური არის ან ქვემავალი, ანუ მწყემსი, ანუ ნადირი, გინა ხე, გინა ბალახი, როსცა ბევრს გასძლებდენ, მაშინ აიღეს ეს ხასიათები.

ესე წიგნი აჩენს ძველნი მკურნენნი ახლანდელი კურნელისა ოდენ(!) მაშინ ერთი ცრუ მავნე კაცმაც იცოდა. რადგან ბევრს გასძლებდენ, მაშინ მეტად დიდი პატივი ედვათ ფილასოფოსთა და მცოდნეთა და მკურნელთა.

ასე იტყვიან, ძველთ მამათა და უხუცესთა, რომე, საცა, რომე არ იყოს კარგი მცოდნე მოსამართლე და მკურნენნი, არ არის მართებული დადგომა იმა ქვეყანას. რა ხელი ეყრება იმ ქვეყანას დადგომას და ანუ რა სარგებელია, რომე კაცმა შვილი მამიკლას და სამართალი არ მეღირსოს, და ანუ რამე სნეულება მჭონდეს და არვინ არ მკურნოს. უთქვამს არისტოტელ-ს: სჯობს ორი და სამი კარგი მცოდნე კაცი, ვირემ უცოდინარი სამჯერ ოცი ათასი კაციო. სამი კაცი — ერთი რომე ფილოსოფოსი, ეტლის მცოდნე, მეორე — მეფე ვინმე, კარგი გამგე, სამართლის მიმცემი; მესამე მკურნელობა რომე დიდის ფიქრითა და დიდის ჯაჭით მიმხდომი სნეულობისა. რომე მართალზე იცნას, ისე ჰკურნოს.

იყვნენ მკურნენნი, ზოგნი არიან ამას შინა და მრავალნი სხვანი ოთხნი თავნი არიან, რომე იმათ უწინ მკურნენნი არ ყოფილან, ვერმე და ვერმე სხვანიც გამოჩნდნენ. **რომელნი** იყვნენ, ესენი არიან თავნი, რომელი სახელით თქვენ დაგიწერო: გალინოზ, მეორე ორობომ[!], მესამე ბოეტი, მეოთხე მასარჯომ, მეხუთე ასკიპილე, მეექვსე არონ, მეშვიდე ფარხიშონ, მერვე ი[ფ]ორიტე სკაროტელი, მეცხრე იონ, მეათე დემოკრიტე. მეთერთმეტე ბახტიშუჰან. ეს ბარმაქ მეფის შვილსა ერთი ქალი სჭირდა; მას ჰექიმები შაეყარა და ვერავინ იმ სენისგან ვერ მოეხმარეს. მერმე ეს ბახტიშუჰან მოჰგვარეს და მას თავისთავათ უწამლა. თავისგან მრავალი წამლები შეყარა. და ბარმაქ მეფის შვილს იბ[ლ]ზ ერქვა, უწამლა, მორჩა. მას მოღმა ჰექიმებმან შეიტყვეს და თანასწორათ მი[ი]ჩნივეს.

მეთორმეტ[ე] კირონე. ესენი სულ კერპნი იყვნენ. მას მოღმა მოწონდა თემი, ქვეყანა. მწიგნობარი, მცოდინარი ამათ უწინაც იყვნენ, მაგრამ არა დიად ცოდნა ჰქონდათ. კერპთა ბრიყვობა ძველად დაჰყვა. ვერმე და მერმე დაწვენეს[!!]. იმატა სიბრძნე, იკლო სიყმე კაცისა, ამად რომე, როგორც მუცელშიერი, ფიქრიანი და ნაღვლიანი იყოს, ისე დარჩეს, შეწუხდეს და მალე ძალი მოაკლდეს. როსცა ძალი მოაკლდეს, ისე მალე მოკუდეს. ცა დაძველდა, ქვეყანა დაძველდა, მიწა დაძველდა. როსცა რომე ეს ოთხი ნივთი დაძველდება,კაციც ამ ოთხი ნივთისაგან არის. ამ ნივთსა არაბნი ნასრი არბას ანბობენ.

აწ გითხრობ თქვენ, ახალნო მ[ო]სწ[ა]ვლენო მკურნენო! იცოდეთ რომე, ვირემდის მარტვილი ოთხი წელი არ გამოიაროს, ვირემ წამალი არ მიეცემა. ამად რომე თვარის ანგარიშჩი არის და ჯერ დედის ძუძუს წოვს, ძაძის ანბავშია; მთვარისა დაემართება...“ გვ. გვ. XVII —XVIII, 1—5—1148.

შენიშვნა: 1. განიერ ფურცლებზე, რომელთა მარჯვენა ზღარე გადაკეცილია, მოთავსებულია ტექსტის შემავსებელი ცნობები და შენიშვნები; მაგ.

ა. „ესე დარეჯი სამკურნალოს სახლიდან ითქმის. ორითა დარეჯიდ გრილიანს ანუ სამით, ან თუ ხეურეალი. მათ სახლიდით ერთი დარეჯი სამი მხარი არის — ესე ლექსიკონში ვნახე და აქ დავწერეთ.“ 829 გვ. მარჯვენა კიდეზე,

ბ. „ეს გოგრა სამი რიგი[ა]; ერთიც აჯირა, ისიც იქმება. ერთიც ხაპი არის, რომე წურილია, კოტოშის მაგიერ იხმარებენ და ამისი, რომელიც ჯრძელი ყელი აქვს. ძმარს, არაყს შეინახვენ. ამას კვაბად უწოდენ. რომელიც წულილია, კოშში ჰქვიან“. 841 გვ. (მარჯვენა კიდეზე).

შდრ. ს.-ს. ორბელიანის ლექსიკონის **აყაროს** განმარტება.

„**აყარო** ესეცა სამგუარი არიან: აყარო, გოგრა და ხაპი.“

გვ. 44. ს. იორდანიშვილის გამოცემა.

გ. „ამ უიე ზროხას სხვადასხვა სახელი ჰქვიან: მამალს — ხარი ჰქვიან, დედალსა— ფური; შვილსა მათსა ხბო, ნასუქსაც ხბოს ზვრაკი ჰქვიან; ნახევარ წლისა ბარკეული ჰქვიან; თუ ერთი წლისა არის, სახარე, იმასა ბიჭოლა ჰქვიან, და თუ საფურვა, იმას მოგუცვდი [!]. ჰქვიან.

თუ წელიწადზე მეტი იყოს, სახარეს მოზვერი ჰქვიან; საფურეს—დეკეული ჰქვიან. ორი წლისა ხარსა ბოკე [!?] ჰქვიან. ამისი საკლავად მსუქანსა უსხი ჰქვიან. საქედარ ხარს ახავერი ჰქვიან; გამოუყვერავს ხარს კურო ჰქვიან; უმცროსს მისგან — კურაკი ჰქვიან.“ გვ. (923 — 24).

შდრ. სპას. ლექსიკონში: „**ზრახა**“ — სიტყვის განმარტება.

2. კარაბადინში ჩართულია სნეულებათა ტაბულა, სათაურით: „თავითგან დასაწყისი სნებისა, თუ თითო სენი რამდენით განიყოფების.“ გვ. 10 — 14.

3. ხელნაწერი მდიდარია სამკურნალო მცენარეთა სახელებით ქართულსა და უცხო ენებზე.

917

პეტრიწონის მონასტრის ტიპიკონი და XIV ს. ხატის ქართული წარწერის პირი, გადაღებული ბუღგარეთში (გატანილია მიკროფირების კოლექციაში).

918

ეხოპეს ცხოვრება და იგავნი. XIX

68 ფ. (ძველი პაგინაციით 15 — 152 გვ.); 17×10,5; ქაღალდი; ხაერდით შემოსილი ხის ყდა; მხედრული; XIX ს. [1857 წ.]; ხელნაწერს აკლია 14 გვ. (იხ. პაგინაციის დასაწყისი); შეძენილია სტ. გადილიასაგან, 1949 წ.

„. . . . არცა მომიყოდიეს. ხოლო ვაჭარსა მას ესხნეს ორნი შვილნი და იხილეს რა მათ ესოპე, შეეშინათ ფრიად, და იკივლეს, ფრიად, ხმითა დიდითა და ივლტოდეს მისგან...“ 1 r — 67 v.

შენიშვნა: 1. ეხოპეს ცხოვრება თავდება 52 v-ზე, სადაც, ტექსტის ბოლოს ვკითხულობთ: „დასრულდა ცხოვრება ესოპესი, გონება-მახვილისა“.

2. „იგავნი ესოპესნი“ იწყება 53 r-ზე (იხ.).

3. იგავთა ტექსტის ბოლოს: „დასრულდა ამბავნი და იგავნი ესოპესნი“

მინაწერები:

„1. Конец 18 $\frac{3}{57}$ го года

Иеромонах Никифор.“

ტექსტის მელნით, 67 v-ზე.

2. „**ჩღნ**ს დადიანი ოტია მიიცვალა და დაღმებაც ამ წელს იყო.

ჩღა ქუთაისი აუღია რუსს და მეფე სოლომონს.

ჩღბ დიდი მეფე სოლომონ გარდაიცვალა გიორგობა დღეს.

ჩღბ კაცია დადიანი გარდაიცვალა.

ჩყდ გრიგოლ დადიანი გარდაიცვალა

ჩყი მეფე სოლომონ გაიყვანეს იმერეთ[ით]ჯან.

ჩყია გაჩნდა იმერეთს ჭამი.

ჩყიგ დავით დადიანი დაიბადა იანვარს კე.

ჩყიდ გრიგოლ ბატონიშვილი დაიბადა.

ჩყიე ანტონ მიტროპოლიტი პირველი მიიცვალა.

ჩულთ გარდაიცვალა დედოფალი მართა.
ჩყმგ დ'დიანი ლეონ მიიცვალა იკლისის ლ.
ჩყყმ ბესარიონ ჭყონდიდელი მიიცვალა.
ჩყმბ გიორგი ჭყონდიდელი მიიცვალა.
ჩყმგ ანტონ ჭყონდიდელი აკუთხეს.
ჩყნგ გარდაიცვალა ანტონ მეორე ჭყონდიდელი კრისტეშობისთვეს.
ჩყნგ გარდაიცვალა კუთათელ მიტროპოლიტი დავით.
ჩყკ შეიპყრეს კუთათელი დოსითეოს და გაეხათელი ევთიმე რუსებმა და წაიყვანეს.
ჩულდ დიდი ნიკო გარდაიცვალა.
ჩყმზ მეორე ნიკო გიორგის ძე გარდაიცვალა იანვრის 20 ს.“

ქრონიკები დაწერილია ტექსტის ხელითა და მელნით 68 r — v-ზე.

3. „დაბნელება იყო 1851 წ. 13 ივლისს.“

სხვა ხელით, იქვე (ლურჯი ფანქრით).

4. „Заметние [!?] было 13 го Июля, 1851 г.

II ყდის შიგნიდან, წინა მინაწერის ფანქრითა და ხელით.

919

ოთხთავი. 1705

270 ფ.; 6×4; ქაღალდი (მეტად თხელი); წითელი აბრეშუმით შემოსილი თხელი ხის ყდა, — 6.8×5, შეკეთებილია ვერცხლით; ყდის ზემო ნაწილი შემკულია იესო ქრისტეს ამობურცული გამოხატულებით, რუსული წარწერით: (ვერცხლისა); ყდის ქვემო ნაწილზე (ცენტრში) ღვთისმშობლის რელიეფური გამოხატულებაა, წარწერით; მეტად წვრილი ნუსხურით; სათაურები და დასაწყისი ასოები სინგურით; ნიკოლოზ ჩერქეზიშვილის ხელით; 1705 წ. (278 r.); თავკახმულობანი: 3 r, 6 r, ყოველი გვერდი ფარადებით შემოსაზღვრულია ორმაგი კარედიანი ჩარჩოთი და ტექსტი ჩაწერილია ამ ჩარჩოებში ორ-ორ სვეტად. გარდა „ზანდუკისა“ (255 r — 278 r), რომელიც ერთ მთლიან ჩარჩოშია ჩაწერილი; ოდნავ დაზიანებულია კიისგან (1—8, 275—278 ფ. ფ.); შეძენილია 1949 წ., ელისაბედ დავითის ასულ ერისთვისაგან.

„თავი პირველი. სახარებაჲ მათესი. წიგნი ობისა იესუ ქრისტესი, ძისა დავითისი, ძისა აბრაჰამისი.—აბრაჰამ შვა ისაკ...“ 6 r — 264 v.

შენიშვნა: 1. ოთხთავის ყოველ ცალკე ნაწილს წამძღვარებული აქვს: „ესე თავები არს მათეს“... „მარკოზ“,... „ლუკას“..., იოანეს“ ... თავიც სახარებათა“ (3 r — 5 r; 81 v — 82 v; 134 v — 136 v; 212 v — 213 r).

2. ოთხთავის ტექსტს დართული აქვს: „ზანდუკი სახარებისა საძიებლისა საწყალობლოთ. წიგნისა კჳრიაკეს აღესებისასა სამრხად, სახარებაჲ იესი ა: „პირველითგან იყო...“ 265 r — 278 r.

ანდერძები (გადამწერისა):

1. „ეშუცრები [!] ცოდეილი ბერი, უღირსი მდაბალი მწირი დიაკონი ნიკოლაოზ. ამისთჳს ვხარი, რომ აღვძრა პირი ვედრებად ყოველთა: „ოდეს იკითხვიდეთ, ნუ მწყინეთ!“ 134 r, II სვ. ბოლოს.

2. „უფალო! გეევდრები ცოდეილი მწრომელი ნიკოლოზ დიაკონი, ჩერქეზის ძე, მომიჴსენეთ, უფალონო.“ 212 r, II სვ. ბოლოს.

3. „წმიდაო და სათნოდ მეფისა ცხოვრებულო, დიდებულისა მეფისა ასულო ელენე, დიდისა მის ელენეს მსგავსად მორწმუნეო, ქალწულო, სიძისა მის უფალისა დაწინდებულო!

ახა ესერა სრულ ვყავ ბრძანებული შენი და აღგიწერე შენმან ბერმან და შვილმან სულისსამან მოძღვნებითა ამისითა!

აწ გაჴმარენ უფალმან ს.წმინდე-უმანკოებაში და სათნოდ ღ-თისაჲ ცხოვრებაში უკუნითი უკუნისამდე.

და მე, შვილი შენი, ცოდვილი ნ ი კ ო ლ ა ო ზ, ვსწერებულ მყავ.“ 213 r, II სვეტში.

4. „სრულო ყოველთაჲვე სრულებით! სრული ესე ნათელი ქრისტიანობისა წ-დ-ჲ სახარებაჲ მითთვალე, მზგავსად ძღვენისა მის ქ-ჲსი, ბერისა შენისაგან, რომელმან სრულ ყოვე ყოველი ბრძანებული შენი. აწ ეცეცა განჴაჴრული ბრძანებული შენ, ყოველად ბრძენ და ყ-დ ღ-ისა საყვარელო, ღ[ი]ჳნელისა [?] ყოველთასა ერთგულო, ა ს უ ლ ო მ ე ფ ი ს ო ა ო ე ლ ე ნ ე, დაიუნჯე წიგნი ესე, საუნჯე ყოველისა კეთილისა, საუნჯეო სიწმინდისაო!

გაჴმარენ ღმერთმან ყოველადე კეთილ ცხოვრებაში. ამინ.“ 264v, II სვეტში.

5. „დ ა ი წ ე რ ა უ დ ა ბ ნ ო ს გ ა რ ე ს ჯ ი ს ა ს ა, მ რ ა ვ ა ლ მ თ ა ს. ქ ე ს ა ტ ყ ჳ.“ „ჟღირსნ-ო მცხოვრებსა და ყ-დ დაჴსნილსა ცოდვათა შინა წუნებებულსა, უდებს ნ ი კ ო ლ ა ო ზ ს ჩ ე რ ქ ე ზ ი ს ძ ე ს მომანიჭა მან, ძჳრუჴსენებელმან უფალმან აღწერა წმიდისაო, ამისა სახარებისა, რომელისა აღწერასა სრულნიცა ვერ კმაყოფილებენ.

ჯარნა ამისთჳს რომელი ცოდვათა მოვიდა [!], წარდებად, ეგრეთვე ამისა პრისთჳს მეცა ღირს მყო აღწერასა ამისსა.

უფალნო! რაოდენნი პოვენით მრუდნი, ნუ მწყებენ, გეეცდრებით ყოველთა!“ 278 r.

ანალოგიური ანდერძები იხ.: 5 r, 134 r, 264 v.

920

ოთხთავი. 1504

264 ფ.; 15,2 × 10,5; ეტრატი (4,262 — 264 ფფ. დაუწერელია; 133 — 150 ფფ.— ოვ—ზ^ რეცეული მოშლილია); ხის ყდა, წითელი აბრეშმის ქსოვილით შემოსილი (შიგნიდან აბრეშუმი მოთავრებულია), საგანგებო ორი ნაკეთები; ყდის ზემო ფრთის ფიცარში ამოკვეთილია 21 პაწაწინა ჯუჯები, რომლებშიც დაცული უნდა ყოფილიყო „წმიდა ნაწილები“; ყდის ამ ნაწილს ფარავს მოძრავი ფირფიტა (ფიცრული), რომლის მოჭრილი ზედაპირზე გამოხატული არიან — ღვთისმშობელი, წითელი სამოსით, ქვემოთ: წმ. კუპრიანე; ყდის ქვემო ფრთაც ამგვარადვე გაფორმებული, იმ განსხვავებით, რომ ჯუჯედების რიცხვი აქ 24-ს უდრის და „ნაწილებს“ დაფარებული ფირფიტის მოჭრილ ზედაპირზე ორი სხვა წმიდანია გამოხატული; ყდის ზომა: 15,3 × 11; ხელნაწერს აქვს მასიური ვერცხლის კუთნ, ექვსი ვერცხლისავე შესაკრავით, რომელთაგან ერთის ნაწილი მოტეხილია და აქეს დაცული, ხოლო მეორისა — დაკარგულია (დარჩენილია 4 მთელი შესაკრავი); გარედან კუთნ შეჴვედილია დიდი ხელნაწერებით აჟურულად ნაკეთები მორთულობით, რომლის ცალკე ნაწილების ცენტრალურ ადგილებს ამშვენებს ე. წ. „სოლომონის ბეჭედი“—ექვსქიმიანი ვარსკვლავის სახით (სულ 5); ჩინებულად არის ნაკეთები კუთნს მოძრავი ყუა, იმავგვარადვე მოჭედილი, როგორც ყდის დანარჩენი ნაწილები: კუთნს აქვს ვერცხლის ქინძისთავი: 11,8 სმ. ზომისა; კუთნს ზომა: 16,2 × 12; სიმაღლე 4,5 სმ.; ყდის ზემო ნაწილის მარცხენა მხარე ორ ადგილას დაზიანებულია, სწორედ იმ ადგილს, სადაც მოტეხილია შესაკრავები; ნუსხური: სათაურები და დასაწყისი ასოები სინჯურით (ალაგ-ალაგ მოთხრეული); გადაწერილ: ა ა კ ა ი (253 v); დამკვეთი: დ ე დ ო ფ ა ლ თ-დ ე დ ო ფ ა ლ ი თ ა მ ა რ, ყ ვ ა რ ყ ვ ა რ ე დ ი დ ი ს ა დ ა დ ე დ ი ს მ ე დ ი ს ა ს ლ ი (251 v); თარიღი 1504 წ. (251 r, II სვ.); შემკულობანი: ოქროთი და ფერადებით შესრულებული მახარებელთა მინიატურები (11 v, 80 v, 124 v, 194 v); ოქროთი და ფერადებით შესრულებული თავკაზმულობანი და მოხატული ასოები (12 r, 81 r, 125 r, 195 r). ძველი №№ 43 და 1183. დაბრწინებულია პარიზიდან 1945 წ.

„სახარებ[ა]: თავი მათესი. წიგნი შობისა იესუ ქრისტესი, ძისა დავითისა, ძისა აბრაჰამისი. — აბრაჰამ შვა ისაკ...“ 12 r — 251 v.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

შენიშვნა: 1. სახარების ტექსტს წინ უძღვის: „ესე კიბისაგან გამოკრებული სივლტოლაჲ არს, ძმაო!

ა. პირველი კიბე: სათნოებაჲ სიჭეტოლა სოფლისა..." სულ 30 (ლ) მუხლია. 2 r — 3 v.

ბ. „ესენი კარპიანეს, საყრელსა ძმასა უფლისაჲ მიერ გიკითხვე! — ამ-მონიოს ალექსანდრიელმანცა დიდი შრომა და გულსმოდგინებაჲ შეჲ შემოიღო და ოთხთა მათ დაგჳწერა ჩ-ნ სახარებაჲ..." 5 r — v.

გ. „კანონნი." 6 v — 9 r.

„კანონთა" კამარები მოსახატავად ყოფილა გამზადებული; მაგრამ მოხატული არ არის.

2. ოთხთავის ყოველ ცალკე ნაწილს ახლავს (დასაწყისში) თავების ნუსხა (9 v — 10 r.; 79 r — 80 r.; 122 v — 124 r.; 193 r — v.).

3. სახარების ტექსტს დართული აქვს:

ა. „სახარებანი ია აღდგომისნი." 252 r — 253 v.

ბ. „ზანდუკი სახარებისა საწესიჭოჲთა. წ-სა კ-ქსა აღესებისასა სახარებაჲ. სამხრად — იოვანესი „პირველითგან იყო სიტ-ჳ..." 254 r—261 v.

4. ხელნაწერის ანდერძები გამოქვეყნებულია. იხ. კრ. შარაშიძე. „საქართველოს ისტორიის მასალები". კრბ. „მასალები საქართველოსა და კავკასიის ისტორიისათვის." 30. თბ. 1953.

იხ. Н. П. Кондаков и Дм. Бакрадзе. Опись памятников древности в некоторых храмах и монастырях Грузии. СПБ, 1890, გვ. 54, § 47.

ანდერძები: 1. (მთარგმნელის გიორგი მთაწმიდელისა): „ესე საცნაურ იყავნ ყოველთა, რ- ესე წ-ჲ ოთხთავი ახლად გჳთარგნია, ფრიადითა იძულებითა ძმათა ეიეთება სულიერთა, და ბერძულთა სახარებათადჳ შეგჳწამებია, ფრიადითა გა-მოწულილებითა. და ვინცა ვინ დასწერებეთ, ეითა აჭა ჰპოოთ, ეგრე დაწერეთ. თუ ამისგან ჯერ-გიჩნდეს დაწერა, ღ-თისათჳს, სიტ-ჳთა ნუ სცვალებთ: ვითარცა აქა სწერია, ეგრე დაწერეთ.

და თუ არა რაჲმე გაშუნდეს, ჩ-ნნი ყოველნი სახარებანი პირველითგან წ-ჲ თაო-ბამგჳნიერა არიან და კეთილად: ხანმეტნიცა და საბაწმიდურნიცა. მუნით დაწერეთ. და, ღ-თისათჳს, ერთმანერთსა ნუ გარეეთ. და გლახაკისა გიორგისთჳს, რომელმან ესე დიდითა ღ[ჳ]ლწოთა ეთარგმნე, ლოცა ყავთ." 251 r. I და II სვ.

2. (გადამწერისა): „კურთხეულ არს ღმერთი! სრულ იქმნა წ-ჲ ესე ოთხთავი ქ-ნსა მეათოთხმე[ტ]ე მოქცეულსა: რიხ, მარტს: ი: ჴელითა ცოდეელისა აკაკისთა.

თუცა ნაწერი უუნდობობს, არამედ შემოქმედისა არიან ბრძანებანი, რომელნი ესე კაცთა ცხორებისათჳს აღმოთქუნა შინე, კაცთათჳსე კაცქმნულმან. ამას იწურთიდი: უფროსღა სჳმით ჰყოფი და ჩემითჳს, მწარედ ცოდეილისა, ლოც-ა ჰყოფდი, მოსო ღ-თისო სარწმუნოო!"

„რომელისა ბრძანებითა აღიწერა წ-ჲ ესე წიგნი — დიდისა, ღ-თის მო-ყრისა და მოწყალისა პატრონისა დედოფალთა დედოფლისა თამარისნი მრავალმცა არიან წელნი სუფევისა მათისნი.

ნებაჲ წადილთა ზედა აღსრულებითა დიდისა და ქრისტეს მოყ-რისა პატრონისა ძისა მათისა მხეჭაბუკის მორჯმთა და ამოდ ყოფნითა და ეგრეთვე შეენიერთა ძეთა და ძისწულთა მათთა ბედნიერობითა და დღეგეთილობითა. საუკუნო იყავნ საჴსენებელი და კურთხევაჲ მათი.

ეგრეთვე დიდებულთა მ-შობელთა მისთა: პატრონისა ყუარყუარესი და პატრონისა დედისიმედისა საუკუნო იყავნ ჴსენებაჲ მათი.

ეგრეთვე ქრისტესმოყუარეთა ძმათა მისთა: პატრონისა კაიხოსროსი და პატრონისა ბაადურისა საუკუნო იყავნ საჴსენებელი და კურთხევაჲ მათი.

„პირველად პატრონი ბაადურ მიიცვალა:
ქ-ნსა რაჲ, ოჳ დ. ი დღ. ა.
პატრონი დედისიმედი ქ-ნსა რაჲზ, დ-კ, ი თ დღ. ვ.
პატრონი ყუარყუარე: ქ-ნსა რაჲზ, ივლ. ა, დღ. ა.

პატრონი ქაიხოსრო: ქ'ცნა რაჲ, მაისის ვ, დღ. დ"
251 r — v, 1 — 11 სვ.

„ამისს მწერალსა აკაკის შ'ნს ღ'ნ.
253 v, ბოლო სტრიქონში.

მინაწერები: 1. „ეს სახარება გადაწერილი არის
1504 წელს." 1 r, წითელი
მელნით, მხედრულით.

2. „ეს სახარება დაწერილ არს, როგორც შეამოწმა უფალმა დ ი მ ი ტ რ ი ბ ა ქ რ ა ძ ე მ ამა 1889 წელს, აგვისტოს 7-ს, მეთექვსმეტე საუკუნის დასაწყისშიდ, ესე იგი 1504 წელსა." 1 v-ზე. (წინა მინაწერის ხელით).

921

ოთხთავი. XVI

218 ფ.; 21,5×17 (ეს არის ხელნაწერის ფ.ფ. ზომა მუზეუმში ჩატარებული რესტავრაციის შემდეგ; რესტავრაციამდე ნაკლებად დახიანებული ფ. ფ.: 19,5 × 13,5); ქაღალდი; მეტად ნაკლული და დახიანებული ფ. ფ. სათითაოდ რესტავრირებულია; შეუმთხვევი ხის ორი ყდა მოთუჭოვილი მოჭედილობით არის დაფარული; მოჭედილობა შედგება შემდეგი ნაწილებისაგან.

I აღდგომისა და ჯოჯოხეთს შთასვლის კომპოზიცია (ყდის ზევითა ნაწილი — 21 × 15 —), მეტად დახიანებული, უხეშად რესტავრირებული კიდეებით, ძველი ასომთავრული წარწერით: „ა ღ დ გ მ ა ქ რ ი ს ტ ე ს ი"; კომპოზიციას მოტეხილი აქვს მთელი ქვემო ნაწილი; აქედან ქრისტეს ფეხქვეშ — კლიტე, და ფიცრის ნაჭერი (ზომით 2,5 × 2,5 დამაგრებული ერთი ლურსმნით, ხოლო ჯოჯოხეთიდან გამოსაყვანი ადრამის მარცხენა ფეხის ჩამოტეხილი ნაწილი ცალკე დართული აქვს მოჭედილობას (სქელ ქაღალდში); თავდაპირველად მოჭედილობის ეს ნაწილი გარშემოვლებული ყოფილა ფოთლოვანი ორნამენტის ოთხკუთხედი ჩარჩოთი, რომლის დიდი ნაწილი ამჟამად დაკარგულია. ძველი ორნამენტიდან შემორჩენილია მარცხენა მხარეს 4+4 სმ. და ცალკე, ლურსმნით მიმაგრებული პატარა ნაწილი; ზომით — 3,5 + 4,5 სმ. დანარჩენი უხეშად რესტავრირებულია ე ვ ხ ი ბ ი ს ხელით.

მოჭედილობის II ნაწილის მარჯვენა მხარე უშუალოდ უკავშირდება პირველ ნაწილს; ეს II ნაწილიც დახიანებულია (მოცულობით: 20×6,5). იგი ოთხი მახარებლის რელიეფურ გამოხატულებას წარმოადგენს; ამათგან მთლიანი სახით მოღწეულია მხოლოდ მათეს და მარკოზის გამოხატულება; შედარებით ნაკლებ დახიანებულია ლუკას გამოხატულება, რომელსაც მოტეხილი აქვს 3×2,5 სმ. შემცველი ნაწილი; ხოლო იოანეს (შეცდომით მას „მათე" აწერია ასომთავრულად) პორტრეტიდან დარჩენილია მხოლოდ მარჯვენა მხარი და შარავანდედის მარცხენა ნაწილი; მთლიანად დაკარგულია სახე, მარცხენა მხარი და ხელი; შემორჩენილი ნაწილები 4 ცალკე ნაჭრის სახით მიმაგრებულია ერთ ვერცხლის ფირფიტაზე — ეს ნაწილები გრეხილის ოთხკუთხ ჩარჩოებში არიან მომწყვდეულნი.

მოჭედილობის III ნაწილი, ყდის ქვემო ფიცარზე უბრალო ლურსმნებით დაჭედილი, შედარებით ნაკლებად დახიანებულია; ჯვარცმის გამოხატულების სამიე ფიგურა დაუხიანებლად არის მოღწეული; ყოველ მათგანს აქვს ასომთავრული წარწერა: I „ი'ჳ, ქ'ე, მეფუე ჳრეათა"; II „დედა ღ'ა", „ი'ე მ'ოწრებელი", — მთელ კომპოზიციას: „ჯ ვ რ ც მ ა"; დახიანებულია, ფოთლოვანი ორნამენტის ქვემო ნაწილი მთლიანად — 1,3 სმ. სიგრძეზე — და ზემოთა ორნამენტის 7 სმ.; მოჭედილობის ამ III ნაწილთან დაკავშირებულია წარწერიანი ფირფიტა, IV ნაწილი მოჭედილობისა, რომელის კოჭყურის ორი ნაჭერი მომტკრეული და დაკარგული (ამ ფირფიტის ასომთავრული წარწერა იხ. აღწერილობის ბოლოს). მოჭედილობის V ნაწილი: მისი ყდა შედი (7) მოძრავი ხელისაგან შედგება, აქედან 4 სრულიად დაუხიანებლად არის მოღწეული; მეხუთე გატეხილია და ამომტკრეული აქვს პატარა ნაჭერი (2,2 სმ. × 2 სმ.); მეექვსე ხოლსაც მომტკ-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

რეული აქვს ნაწილი (5 სმ.), მეშვიდე, მოგვიანებით აღდგენილი ზოლი, დაუზიანებლად არის მოღწეული; იგი „აღმდგენელის“, ოქრომქედელი ბუნუ ეგჯიბაის სახელს გვაცნობს (იხ. წარწერის ტექსტი აღწერილობის ბოლოს); მოქმედობის VI ნაწილი (17×7 სმ.) მთლად მოცილებულია; მას კოკუურებით უკავშირდება ჯვარცმის მომტერეული ორნამენტი — 7,3 სმ. ამ VI ნაწილის ფირფიტაზე არის წარწერა „ქყონდიდელნი ეფილ-ცაგარელისა“ (სახელი არ იხსენიება. იხ. წარწერა აღწერილობის ბოლოს); ეს ფირფიტა და ყელი მეშვიდე ზოლი დანარჩენ ნაწილებში გამოირჩევა და გვიანდელად (XIX ს. I ნახევ.) უნდა ჩავთვალოთ; ბუნე ეგჯიბაის მხრლოდ ამ ორი ნაწილის მოქმედება უნდა მივაწეროთ; დანარჩენი, ძირითადი ნაწილების მოქმედობა შეიძლება ხელნაწერის დაწერის (XVI ს. I ათეული წ. წ.) დროინდელი იყოს; წერილი ნუსხური; XVI ს. I ათეული წლებისა; გადამწერი: ზოსიმე (30 v, II სვ.): მომგებელი: პატრონი თამარ (28 r, 97 r); ადგილი: [სამხრეთი სჰკართველოს]; მახარებლების დახიანებული პორტრეტები, შესრულებული ოქრომელნით და ფერადებით: 31 r, 102 r: ოქრომელნითა და ფერადებით მოხატული თავკაზხმულობანი: 32 r, 103 r.; დაბრუნებულია პარიზიდან 1945

„ . . . ნი თ[ნი. და განვიდეს მიგებებად სიძისა...“ მათე. 15—1. წყდება: „და აღეიღა იგი სასმა და დასდევდეს მწიგნობარნი...“

შენიშვნა: 1. სახარების ტექსტს აკლია თავსა და ბოლოში, იგი ნაკლულია აგრეთვე შიგნითაც. მოღწეული ფ. ფ. დიდი უმეტესობა ნაფლეთებს წარმოადგენს (36 ფ. და სხვ. მრავალი). დღეს ფ. ფ. გამთელებულია რესტავრატორის ხელით, მაგრამ ტექსტი დახიანებული და ნაკლული რჩება.

2. ოთხთავის ცალკე თავებს ჰქონია თავების ნუსხა. აქედან შემორჩენილია: მარკოზის — 29 r — 30 r, ლუკასი — 97 v — 101 v.

3. ხელნაწერის ხელი ძალიან წააგავს ცნობილი მესხი გადამწერის ზოსიმე ვალელის ხელს (XVI ს.).

მესხეთის არისტოკრატიას უნდა ეკუთვნოდეს მომგებელი „პატრონი თამარ“, რომლის მოსახსენებელი შემორჩენილია 28 r და 97 r-ზე (იხ. **მინაწერებში**. — ხომ არ არის ეს „პატრონი თამარ, ქოიარ-ყოფილი ქერაბინის მეუღლე, რომლის დაკეთითაც გადაწერილია ცნობილი S: 1246 ხელნაწერი?).

ანდერძი: (გადამწერისა): „ღმერთო! შეიწყალე ამისი მწერალი ცოდვილი ზოსიმე .“ 30 v, II სვეტის დაუწერელ არეზე.

მინაწერი: (ტექსტის ხელით):

„პატრონსა თამარს
და მისთა მიცვ[ალებულთა]
სასუფეველი ცათა დაუმკვდრე ღმერთო! ამინ“.

28 r. მათეს სახარების ტექსტის ბოლოს, II სვეტში.

97 r.-ზე, მარკოზის სახარების ტექსტის ბოლოს, ქვემო ნაპირზე, ორ სტრიქონად, მეორდება იგივე მოსახსენებელი, დაუზიანებელი სახით.

მოქმედობის წარწერები:

„ქ: შეწევნითა ღ[მ]თისათა, ჩვენ, მამა ჰყონდიდელმან ევდემონ აფ[ა]ქ-ი ძ ე მან მოვაქედინეთ წ[ა] სახარება ესე და შემოვწირეთ მ ა რ ტ ვ ე ლ [ი] ს ყოველად წ[ა] ღ[ისშობელსა, სათად ჩვენთვინ და ცოდვათა შეს[ნ]დობლად.“

ყდის მოქედილობის ჯვარცმის კომპოზიციაზე მიმაგრებულ ფირფიტაზე, რელიეფური სწორი მრგვალოვანით (1 სანტ. სიმაღლის ასოებით).

11. „ჭ: თქვენ, დიდო და საზნეულო მარტვილისა ღ[ვთის მ-შობელო! ჩვენ. ჯ უ ო ნ დ ი დ ე ლ-გ უ ლ ა ე ლ-ც ა გ ე რ ე ლ-მ ა ნ მოგიტყდინეთ ოთხთავნი ესე. ასრე როგორ ძველად დამტკრეულ და მოშლილ იყო და მე ხელახლა მოვაჭედინე ჩემად სადღეგრძელო(!) და შესანდობლად.“ აღდგენილ, მოცილებულ ფირფიტაზე ამოფხეკნილი წარწერა, [XIX ს.] მხედრულით.

111. „ჭ: ღ[ვთო! მოიხსენე ამისი ო ჯ რ ო მ ჭ ე დ ე ლ ი ხ უ ხ უ ე ჯ ი ბ ი ა!“. ყდის მოჭედილობის ყურის მე-7-ე, აღდგენილ ნაჭერზე ამოტრილი მხედრული წარწერა, წინა წარწერის ხელით.

922

ოთხთავის ყდა და მოჭედილობა. 1729

8,5×7; სიმაღლე 3,3; მოოქროვილი ვერცხლი, სულ 6 ნაჭრისაგან შემდგარი. ზემო და ქვემო ნაწილები შემკულია რელიეფებით: ზემო — ქრისტეს ჩასვლა ჯოჯოხეთში; ქვემოთ: ჯვარცმის გამოხატულება; მოჭედილობის წინა მხარე შემკულია ოთხი მახარებელის გამოხატულებით (ბრინჯაოსი? დაკრულიაქ); ეს ნაწილი თითქმის მოცილებულია და მოხლოდ გვიანდელი ოთი ლურსმნის მეშვეობით არის დამაგრებული; მოჭედილობის შიგნით ჩაკრულია ხელნაწერის ფიცრული ყდა, შემოსილი ყავისფერი ტყავით.

მოჭედილობის ყველაზე საყურადღებო ნაწილია ყუა, რომელიც სამი ერთმანეთთან დაკავშირებული მოძრავი ნაჭრისაგან შედგება. აქ მოთავსებულია ხელნაწერის პატრონის მხედრული წ ა რ წ ე რ ა, ამოჭრილი ოქრომჭედლის მიერ:

„ჩვენ, მ ე ფ ი ს ი ე ს ე ნ ა ზ ი რ მან, ა დ ა მ მოვაჭედინეთ წმიდა ესე ოთხთავი ჩვენად და შეილთა ჩვენთა სადღეგრძელოდ და შმობელთა ჩემთა სულის საოხად ჭ[ყ]ს [ფიზ].“

სამ სტრიქონად. თითო ნაჭერზე თითო სტრიქონი.

ძველი № 1118.
ჩამოტანილია პარიზიდან, 1945.
ხელნაწერი, რომელიც 1945 — 46 წ. წ. მთლად გახრწნილი ყოფილა, ამოღებულია.

№ 923/928

ოთხთავის ვერცხლის მოჭედილობა. XVIII

8,5 × 5,5; მოოქროვილი ვერცხლის რვა (8) ნაჭრისაგან შემდგარი (სიმაღლე 2,5 სმ.) კუბოს ორი უდიდესი ნაწილი შემკულია ამობურცული კომპოზიციებით: ზემო—ჯვარცმის გამოხატულებით; ქვემო—ქრისტეს ჯოჯოხეთში ჩასვლის სურათით; მოჭედილობის დანარჩენი ნაწილები შემკულია ყვავილოვან-ფოთლოვანი ორნამენტებით; მოჭედილობის ყუა სამი ერთმანეთთან მჭიდროდ დაკავშირებული მოძრავი ნაწილისაგან შედგება; მოჭედილობას აკლია სამი ქინძისთავი, რომელითაც დამაგრებული უნდა ყოფილიყო მისი ნაწილები; დაცულია 6 დანარჩენი ქინძისთავი; ვერცხლის კუბოს შიგნით მოთავსებულია ოთხთავი სახარების ტყავგადაკრული ფიცრული ყდა. ხელნაწერის გახრწნილი ფ.ფ. თავის დროზე ამოღებულია მოჭედილობიდან და ყდიდან.

ხელნაწერის ძველი № 1121 (ხელნაწერი მარტვილიდან იყო წაღებული პარიზში). დაბრუნებულია პარიზიდან 1945.

ერთი და იგივე სამუზეუმო ერთეული აღნიშნულია ორი ნომრით: 923 და 928. (იხ. საინვენტარო დავთარი).

№ 924

ოთხთავის მოკიდლი ყდა.

15,5×9,6; ოთხთავის მოკიდული ყდის ნაწილები, სამ ნაჭრად:

I. მოკიდულია ხავერდდაკრული (ამჟამად გატეხილი) ფიცრის ცენტრი და კიდეები; ცენტრში — ქრისტეს აღდგომის რელიეფური, მოოქროვილი გამოხატულება, რუსული წარწერით: „Воскресение"; ფიცრის კუთხეებში მახარებელთა რელიეფური გამოხატულებანი; მარჯვენა და მარცხენა კიდე შემკულია მინანქარით ნაკეთები ფოთლოვან-ყვავილოვანი ორნამენტით.

II. ნაწილი, ოდნავ ნაკლებად დაზიანებული ფიცრისა, ცენტრში ჯვარცმის გამოხატულებით არის შემკული (სპავური წარწერებით); ფიცრის ზემო კუთხეებს ამკობს ორი ანგელოზის რელიეფური გამოხატულება; ქვემოთ, მარცხენა მხარეს, გამოხატულია ანგელოზი, კიბით ხელში, მეორე მხარეს — ანგელოზი კანდლით ხელში; ყდის ამ ნაწილის ოთხივე კიდეს ამკობს ისეთივე მინანქრიანი ორნამენტი, როგორც I ნაწილს.

III. ამ ნაწილს შემონახული აქვს აგრეთვე ერთი შესაკრავი (5×1,2 სმ.).

IIII. ამავე ყდის მოკიდლობას უნდა ეკუთვნოდეს 8,5×3,5 [ვერცხლის?] შესაკრავი, წმინდანის რელიეფური გამოხატულებით.

925

ოთხთავის საწელიწდო საკითხავები. XVIII

249 ფ.; 15,8×11,5; (მუხეულში ჩატარებული რესტავრაციის შემდეგ, ხოლო რესტავრაციამდე დაუნაბეჭდელი ფ. ფ. ზომა 14,5×9,5). ქაღალდი; მეტად დაზიანებული; ფ. ფ. ნაწილისაგან დარჩენილია მცირედი ნაშთები; წითელი ხავერდით შემოსილი მუყაოს ყდა; ხელნაწერი მოთავსებულია აწ ნაწილობრივ დაშლილი, 7 თოქი და 1 დაზიანებული ნაწილისაგან შემდგარი მოოქროვილი ვერცხლის ბუდეში: 16.8×11,5, სიმაღლე: 5 სმ.; ვერცხლის ბუდის ზემო ნაწილზე, ცენტრალურ ადგილას, ამობურცული ქრისტეს ჯვრჯოხეთში ჩასვლის გამოხატულება, რომელსაც ოთხკუთხივ შემოსეულები აქვს ფოთლოვანი ორნამენტის ზოლი; მოკიდლობის ეს ნაწილი შემკულია აგრეთვე ძვირფასი თვლებით: ორი დიდი მოლალისფერო თვალი (ზემოთა და ქვემოთ), ჩასმული მცირერ ბუდეებში, ორი ფირუზის მოზრდილი თვალი (მარჯვენითა და მარცხნით); გარდა ამისა ამ დიდ თვლებს გარს აქვთ 25 წვრილი თვალი, ფირუზისა, ზურმუხტისა და ლალისა; ზემო კუთხეში მოთავსებულია თითო (მარჯვნის?) თვალი; ქრისტეს ფეხებთან ერთი წყლისფერი თვალი და ორიც ქვემო კუთხეებში (ეს ორი უკანასკნელი მთლად გადაღეღილი და ფერდაკარგულია); მარცხენა მოზრდილ ფირუზთან ერთი ბუდე ცარიელია; ვერცხლის კუბოს მეორე მხარეს ამკობს ჯვარცმის გამოხატულება, ასომთავრული წარწერებით; ამ კომპოზიციას ოთხივე მხრივ შემოეღებული აქვს ფოთლოვანი ორნამენტი; იგი შემკულია აგრეთვე ძვირფასი თვლებით: ზემოთ — დიდი ზომის ფირუზი, ქვემოთ — დიდი ზომისავე ლალი, მარჯვენივ — მოზრდილი მომწვანო გამჭვირვალი თვალი; მარცხნივ — წყლის ფერი გამჭვირვალი (მოზრდილი) თვალი; ზეკითა (ფირუზის) დიდ თვალს გარს აქვია ქვეცი ზურმუხტის თვალი; იმათგან ერთი მეტად გადაღეღილი და ფერდაკარგულია; ამ ზეკითა ნაწილს, კუთხეებში დატანებული აქვს კიდევ თითო ზურმუხტი (წვრილი); იოანე მახარებლის მარცხენა ხელთან მდებარე დიდ თვალს ოთხი პატარა ბუდე აქვია გარს; ქვემოთა ბუდეების თვლებს შერჩენილი აქვთ ოქროვი ელვარება; ზემოთა ორი თვალი მთლად ამოღეღილი და ჩამცხრალია; ღვთისმშობელთან მდებარე დიდ თვალს შემოეღებული აქვს ოთხი მცირედი ლალისა და ერთი მცირედი ზურმუხტის ბუდეების ნახევარწრე; თვლებით უხვად არის შემკული ჯვარცმის კვარცხლბეკი — აქ პატარა ბუდეებში ჩასმულია 15 თვალი: — სულ ვერცხლის კუბოს ამკობს 70 თვალი; ხელნაწერის ყელისათვის განზადებული ნაწილი ვერცხლის კუბოსი სამი მოძრავი, სადა ზოლისაგან შედგება; ისინი ერთმანეთს ულაგმრდებან ვერცხლისავე კოჭაკურებით, რომლებშიც გაყრილია ქინძისთავები (მთელ სიგრძეზე); ერთი ქინძისთავი, რომელიც

თავის დროზე აკავშირებდა კუბოს ყუას მის ზემოთა ნაწილთან, ალარ არის; კუბოს მეორე, გრძლიფური ნაპირი შემკულია ოთხივე მახარებელის მრგვალ ჩარჩოში მოთავსებული რელიეფური ბიუსტებით, ასომთავრული წარწერებით: „წჲ მათე...“ „მარკოზ“... „ლუკა“, „ი᲼ნ:“ კუბოს ზემოთა, მესამე, კიდე შემკულია სამი ჯვრის გამოსახულებით; ხოლო მეოთხე კიდე (კუბოს მერვე ნაწილი) შემკულია სადა ორნამენტების სამი ზოლით: ეს ნაწილი ვატეხილია; მას აკლია ერთი პაწაწინა ნაჭერი; ხელნაწერი დაწერილია წერილი ნუსხურით; ორ-ორ სეტად; XVIII ს. დაბრუნებულია პარიზიდან 1945.

«სახარების საწელიწდო საკითხავები»... „[და ვითარცა გემო იხილა ჰე]რისა უფალმან, წყალი იგი, რომელი [ღ]ნო იქმნა, და არა უწყოდა, ვინა იქ[ოდა?], გარნა მსახურთა [მათ] უწყოდეს, რომელთა აღავსეს წყლითა...“ იოანე, 2,9.

წ ყ დ ე ბ ა: „ხოლო ქალაქისა მისგანთა მრავალთა ჰრწმენა მისა მიმართ სამარიტელთა მათ სიტყჳთა მის დედაკაცისათა, რ᲼ სწამებდა, ვითარმედ ყოველივე მითხრა მე, რაოდენი ვჰქმენ. და ვითარცა მოვიდეს მისა სამარიტელნი.“ იოანე, 4, 39 — 40.

926

ოთხთავის მოქედილობა. XIX

8,5×5,5; მოოქროვილი ვერცხლი, სულ შეიდი (7) ნაპრისაგან შედგება (სიმაღლე 2,5 სმ): ზემო დიდ ნაჭერზე ამობურცულად გამოხატულია ქრისტეს ჩასვლა ჯოჯოხეთში; ქვემოთ, იმავე ზომის მეორე ნაწილზე, ამობურცულია ჯვარცმის გამოხატულობა (ჯვრის ზემო კუთხეებში — მზე და მთვარე); კუბოს დანარჩენი ნაწილები შემკულია ფითლოვან-ყვავილოვანი ორნამენტებით; კუბოს ყუა ორი ერთმანეთთან მოძრავად დაკავშირებული ნაპრისაგან შედგება და სამყურიანი ფოთლოვანი ორნამენტის ხოლებით არის შემკული; კუბოს შერჩენილი აქვს ექვსი ქინძისთავი, რომლებითაც მჭიდროდ არის დამაგრებული მისი ნაწილები; დაკაოკულია 3 ქინძისთავი, რის გამო კუბო ამჟამად გახსნილია.

ხელნაწერის ძველი № 1122.

ვერცხლის მოქედილობის შიგნით მოთავსებული ოთხთავი, სრულებით გახრწნილი, თავის დროზე ამოღებულია.

ნიგთი ამ სახით არის ჩამოტანილი პარიზიდან 1945 წ.: ის მარტვილიდან ყოფილა გატანილი.

927

ილორის ხატის წარწერიანი ფიცარი 1651 წ.

გადატანილია დოკუმენტების კოლექციაში.

928

იხ. 923.

929

ტბეთის ოთხთავი. XII

I — III, 321 ფ.; 27 × 19,5; ეტრატი; მეტად დახიანებული: I — 107, 183 — 318 ფ. ფ. — რესტავრირებულია ეტრატისაგე ნაკრებით XVIII ს., ტყეობიდან დახსნის შემდეგ, 23. ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. II

ეროვნული ბიბლიოთეკა

(იხ. სოლომონ I-ის მეუღლის—მარიამ დედოფლის მინაწერი 80 v.); მე-7-დე ფ. უმეტესი ნაწილი მოცილებულია; ხელნაწერს აკლია „კანონების“ შემცველი ფურ.; მომგებელის ანდერძი (ბოლოში) ხაკლულია; მაგარი ფიცრული ყდა (28×20,8) ტყიფარული მოთკრთვილი ყურით XVIII ს. არის გაკეთებული; იგი დახიანებულია შიგნიდან — ჰიის ნაკვალევით (ტერატის 1—3 ფურცლებითურთ); ყდას უბრალო წვრილი ლურსმნებით უხეშად დაკრული აქვს ქარ-თული ხელოვნების ისტორიაში ცნობილი მოოქროვილი ვერცხლის მოქედილობა, მეტად დახიანებული; ყდის ზემო ნაწილზე გამოქანდაკებულ ჯვარცმის გამოსახულებას აკლია ქრისტეს სხეე და სხეულის დიდი ნაწილი; შედარებით კარგად არის მოღწეული ღვთის-მშობლის ფიგურა, რომელსაც ამომტრეულად აქვს შეხლის მარჯვენა მხარის პატარა ნაწი-ლი; იოანე მახარებელს დაჰკლებული აქვს სახისა და თმის დიდი ნაწილი; კარგად არის მოღწეული ანგელოზების გამოხატულება ჯვრის ორივე მკლავთან; დახიანებულია ფო-თლოვანი ორნამენტი, რომელიც გარს ეკეთება მთელი კომპოზიციის ოთხივე მხარეს; მას შემომტრეული აქვს მთლიანად ქვემო ნაწილი (დაახლოებით 20 სმ. სიგრძე, 2,5 სმ. სიგანე), დახიაჳებულია ორნამენტის სხვა ნაწილებიც (მარჯვენა და მარცხენა მხრის ქვემო ნაწილები); დახიანებულია ყდის ქვემო ნაწილის მოჰედილობაც; პეტრე მოცი-ქულს თავი აღარ გააჩნია—დარჩენილია მხოლოდ მარჯვენა ყური და ხუჭუჭი თმის ნა-წილი; პავლე მოციქულის ფიგურისაგან დარჩენილია მხოლოდ ფეხები (მუხლებს ქვემოთ), ტანსაცმლის ნაწილები და ხელების მტევნები, აგრეთვე ნიმბი; ქრისტეს ფიგურა მთლია-ნად არის მოღწეული (სახე დაკნეტილი აქვს), ბერძნული წარწერით; წარწერების მსგე-ლი ასომთავრულით ახლავს ჯვარცმას და პეტრეს და პავლეს ფიგურებსაც; მომჭედილობის ორნამენტს შემოკლილი აქვს ვერცხლისავე გრეხილისა და ვერცხლის ლურსმნების ხოლი: მარჯვენა მხარეზე — მთლიანად (27 სმ.), ქვემოთ — 6,3 სმ; დახიანებული აქვს კუთხეე-ბიც; ყდის ორი შესაკრავის ვერცხლის ძირები შემორჩნილია; ამ ძირების ქვემო ნაწი-ლებზე გამობმული ავეანდებზე დამაგრებულია მწვანე ზორები ვერცხლის აბზინდებით; ხელნაწერის ფურ. ჩაწყობილი მოოქროვილია (XVIII ს.); კლასიკური ნუსხურით (უდი-დესი ნაწილი ხუჭუჭად გაცხოველებულია; მუქი ყავისფერით ნაწერი ტექსტი შემოკლე-ბული შავი მელნით); XII ს.: გადამწერი: იოვანე ფუკარალისძე; მომგებელი: პაველ მტბევარი, ჯუარის მყუანი; დაწერილია 4 r — 5 r. 80 r.; მახარებელთა ფერადებით ნაწერი პორტრეტები (ალაგ-ალაგ გადასული) — 5 v, 81 v. 132 v, 217 v. ხელნაწერის ძველი № 812; დაბრუნებულია პარიზიდან 1945.

„პირველი თავი სახარებაჲ მათეს თავისაჲ. წიგნი შობისა იესუს ქრის-ტესი, ძისა დავითისი, ძისა აბრაჰამისი. — აბრაჰამ შვა ისაკ..“ 6r — 278 r.

შენიშვნა: 1. ოთხთავის ტექსტს წინ უძღვის: „ევსებიოს კარპიანეს, სა-ყუთარელსა ძმასა]“ 1 r — 2 r.

2. ყოველ ცალკე თავს წინ უძღვის თავების ნუსხა (2 r — 3 v; 77 v — 78 v; 129 r — 131 v; 216 r — v.).

3. ოთხთავის ტექსტს დართული აქვს ვრცელი საძიებლები: ა „წ'დასა და დიდე-ბულსა კჳრიაკესა აღსვებისასა, სახ'ობად — სახარებაჲ იოვანესი თავი; „პირველით-გან იყო სიტყუა...“ 279 r — 288 r.

ბ. „...სახარებ'ნი... შაბათ-კჳრიაკეთა...“ 288 r -- 290 v.

გ. „თუმცა სჯ დ ე ბ ე რ ს ა ...“ 290 v —303 v.

დ. „სახარებანი ს ა ტ ფ უ რ ე ბ ი ს ა ნ ი“. 303 v — 305 r.

ე. სახარებანი, რომელთაჲ ს'დ ჴამს დაწერაჲ, მარტკლ[ი]საჲ და ყ'თა წ'თჲ ..“ 305 r — 318 r, 1 სვ.

4. ტბეთის ოთხთავის დაწერილებითი აღწერილობა და მისი მოჰედილობის რე-პროდუქციები იხ. ე. თაყაიშვილის პრეპოლოგ. მოგზ. 1902 წ., Материалы по археол. Кавказа, т. XII, Москва, 1909 г. გვ. 151 — 162.

ანდერძები: (გადამწერისა):

1. „წმიდაჲთა ყო[ვ]ელნო, რომელნი აღწერილ ზართ ხანდუკსა ამას შინა ჴელითა ჩემ ცოდვილისა იოვანე ფუკარალისძისაჲ თ,

მეოხ ეყვნით წინაშე ქრისტესა[ჲ] წ̃ა მამადმთავარსა
პ[ავ]ლე მტ[ბ ე ვ ა რ]სა. ამინ იყავნ; ამინ.“

305 წ. 1 სვ. ბოლოს, სინგურით.

2. „ჭ̃ე, შეიწყალე ი ო ვ ა ნ ე.“ 316 წ, სინგურით. ნაწერი სათაურის ბოლოსტრი-
ქონში.

3. (მომგებლის, პ ა ვ ლ ე მ ტ ბ ე ვ ა რ ი ს ა, ჯ̃ ი ს მ ყ ვ ნ ი ს ა):

ხა[ხეითა] · . . . . . .
. . . . . · . . . . . .
თ . . . . . .
თა . . . . . .
თა . . . . . .
უფლისა . . . . . .
თა წ̃თა ზეცისა . . . . . .
მადლითა წ̃ა[ჲ]ნათლი-
სმცემელისა̃თა, შეწევნი-
თა და წ̃არმართებითა
წ̃თა და ყ̃დ ქებულთა თაეთა
მოციქულთა პე[ტრ]ეს და პავლე-
სითა და ყ̃თა წ̃თა ღ̃ისა
ნებისმყოფელთაჲთა — ღირ-
ს ვიქმენ არაღიოსი, სული-
თა საწყაღობელი პ[ა]ვლე ჯ̃ ს
მ ყ̃ვ ნ ი, ღ̃ისა მ[ო]წყ[ა]ლებითა
და სახ[ე]ი[ე]ბათა მიერ ს ა ყ̃ დ რ ს ა ტ ბ-
ე თ ი ს ა ს ა დაპყრობ[ა]დ, გამხ-
რდელისა ჩ[ემ]ისა ღ̃თივ გუ-
რგუნისისა მ ე ფ ე თ-მ ე ფ ი ს ა
დ ი [მ ი]ტ [რ ი]ს მიერ, რ[ომელი]ი. მკჳდრმცა არს
მ[ა]რჯუ̃ენითა [ქრისტეს] დასაყდრებ-
ული და მიანიჭა ღ[მერთმან] ძ ე ს ა
მათსა გ [ი ო რ გ] ი ს მ ე ფ ო ბ ა ჲ, ლომთა
უმჯნესსა და არწივთა
უმალესსა და მისცა ღ̃ნ
ურიცხჳ ძლევაჲ და გამარჯუ̃ებაჲ
ყ̃თა წინაალმდგომთა მისთა
ზედა. მეხუთესა წელსა აი
. . . . . ვ
. . . . . .
. . . . . თგ[ა]ნ
. . . . . ·ტყთ[ა]
. . . . . ა ნ ი ს ი ა ს ა
. . . . . [ა]თასითა[სწ]
. . . . . და ეზომ-
. . . . . თა იყო მის
. . . . . [რ̃ლ], მსგავსად
. . . . . ისა და გ ე დ ე ო ნ ი ს ა
მცირითა ერითა სძლო უ-
რიცხჳსა მას სიმრავლესა ბა-
რბაროზთასა და მოკლეით
და ტ[ყუ̃ო]ბით მოსწყჳდეს
ოცდაათეჴუსმეტი ჩ
ქაცი. დატტევეს საჭურჭ-
ლე: ურიცხჳ კარვები,
ცხენი, აბჯარი და ყ[ოველი

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

[ს]ჯონები*) მათი; დაიპყრე-
ს თავადი ამირაები; სუ-
ქმ[ა]ნ ის ძე ძლივ წარვედე-
ს, დაკოდილ - ჩამოგდებული.
ღმერთმან უმეტესი ძლევაჲ და წა-
რმართებაჲ მისცეს მეფობ[ა]სა
მათსა და კურთხევაჲ საუკუნოჲ და
დ[ი]დ[ე]ბ[ი]სა ...ბისა თჳსისა იხ-
ი[რ]ებს, ა[მი]ნ. საყდარ[ს]ა. ტ-
ბ ე თ [ი] ს ა ს ა ... ი ჳ ... ნი
წიგნნი მრავალნი და .. წ ...
ნი .. თა ამა მ . [გ] ...
ანისა კურთხევაჲ საჭირო იყო
და დიდადჲ იქირვოდეს. და-
ვაწერიე ესე ოთხთავი
სრული და უნაკლულოჲ
კარგითა და მართლითა
ზანდჳკითა და კანონითა,
სალოცველად ღ ̇თ ̇ივ გჳრ-
გჳროს[ა]ნთა მ ე ფ ე თ ა: დ [ი მ ი] ტ [რ] ი,
გამზრდელისა ჩემისა [დ ა] გ [ი ო რ გ] ი,
ძ ი ს მ ა თ ი ს ა, და საჴსრად
საწყალობელისა სულისა ჩემისა
და [საცხოვნებელად?] სულთა
ჩემ[თა დედა-მამათა] და
ძმათა ჩემთა: გ [ი ო რ გ] ი, თ [ე ვ დ ო რ] ე. ქ[ჯრიკ]ი
ს ა, დათა ჩემთა: ც ხ .. რ ბ ი,
გ უ ა რ [ა] ნ დ უ ხ ტ და ნ ო ნ ა ძ ს ი;
დისწულთა ჩემთა [ნიკოლოზ]
ქ უ თ ა თ ე ლ მ ̇ე ̇ ... და
ა რ ს ე ნ ი, ქ უ თ ა თ ე ლ
მ ̇ე ̇: ი ე ა ნ ჩ ე ლ მ ̇ე ̇,
ა ნ ტ ო ნ ი, ო პ ი ზ ი ა წ ი ნ ა მ-
ძ ღ უ რ ი ს ა, ა რ ს ე ნ ი, დ [ი მ ი ტ] რ [ი ს
მ ე ფ ი ს ა მ წ ი რ ვ ე [ლ] ი ს ა და
ყ ̇თ ̇ა თ[ჳ]სთა და ნათესავთა
ჩემთათჳს. დავდევ საყდ-
არსა ტბეთისასა წ ̇თ ̇ა მ[ათ] [ყოვ-]
ელთა წ[ინა]შე ესე ოთხთა-
ვი, ზატიკნი, იბაკონი...
ნი და სტიქარონი [და დავა]-
სუმნე ხატი დია შ[ინ]ა ...“**)

შენიშვნები ტექსტის ხელით,

ოთხთავის ზანდუკში ჩართული:

I „წმიდანო მამანო! ესე ვნებისა კჳრიაკი-
სა სცისკრონი სახარებანი ბერძ-
ულად არიან და ბერძულისაგან
დაგჳწერიან. [სხ ̇ა კულა განგებაჲ
არაჲ გჳპოვნია, არცა დაგჳწერია.] *** თქ ̇ნ, ეთა-

*) ნაქონები

*•) აქ წყდება.

***). ეს გამორჩენილი ტექსტი მიწერილია კიდეზე, მარჯვენა, სინგურით

ცა აშენდებოდით, ეგრეცა
ქმენით: თუ გინდა სადგად
ღირსყოფად და სმენად ჩ̃ნდა, ბ-
რძანეთ; თუ გინდა ქარ-
თ უ ლ ი თ ა გ ა ნ გ ე ბ ი თ ა იკი-
თხეთ.

289 r, სინგურით, II სვეტში.

11. „დიდ[ი]სა პარასკევისა სახარებანი ქამთანი დი-
დსა სუნაქსარსა სუშბარ
სწერიან: იჯიცა კეთილ და შუშ-
ნიერ. გარნა ჩ̃ნ, გლახაკნი ესე,
ვინაჲთგან წი̃სა კათოლიე
ეკლესიისა სამკაულსა წ̃ა
ამას სახარებასა შევეკიდენით,
და წყალობამან ღ̃თისამან აქამომ-
დე მოგუაწინა, არა ჯერ-
ვიჩინეთ ს̃დ მცონარებასა
მიცემაჲ თავთა ჩ̃ნთაჲ. ამის-
თჳსცა ესერა მამის̃ ე უ თ ჯ-
მ ი ს ს ა ხ ა რ ე ბ ი ს ა გ ა ნ ესე წ̃ნი სახა-
რებანი დავწუსხენით,
ვითარცა ღმერთმან ძალი მოგუცა.“

230 r, სინგურით, II სტ.

ყდის მოჭედილობის წარწერა:

...ქ: რომელთაჲ
ბრძ[ა]-
ნა მოძ-
ღ[უ]არმ[ა]ნ თ-
ქ[უე]ნ[ა]ნ
დასხდო-
მ[ა]ი საყდ[ა]-
რთა
ზედა დღ[ე]-
სა განკ[ი]თ-
ხვ[ი]სასა, მაშინ
მეფ̃ მეკმენით სოლ[ი]-
თა საწყალობელსა
ი[ო ვ ა ნ] ე მ ტ ბ ე ვ ა რ ს ა
ს ა ფ ა რ ე ლ ს ა, ამინ.“

წარწერა მოთავსებულია ყდის II ფრთის მოჭედილობის შუა ადგილას („მიწახუ“), 7 სანტიმეტრიანი ჩართული ასომთავრული, მრგლოვანი, გამობურცული ასოებით მოჭრილი ვერცხლით).

წარწერა გვაფიქრებინებს, რომ **მოჭედილობა** ტექსტის დროინდელი არ უნდა იყოს.

მერმინდელი მინაწერები:

1. „Сие Евангелие писанно в 1040-м году [!!]
от рождества Христова.“ I r. XIX ს. პირველი ნახევარის ხელით.
2. „პირო ღთისაო, სახარებაო! მომიხს-
ენე დ ე დ ო ფ ა ლ თ - დ ე დ ო ფ ა ლ ი
დ ა დ ი ა ნ ი ს ა ს უ ლ ი მ ა რ ი ა მ!

ამ სოფელს მადლგრძ-
ელე, მეორედ მოსლვას გა-
მომიხსენ, რ' აგარიანთ ჴელ-
იდამ გამოგიხსენ წამკდარ-
ი და ნაწერწამლილი და აზ-
ლა[დ] დავწერინე. ვინც მი-
იემთხვიოთ, მომიხსენებდით."
80 v, დაუწერელ არეზე, სინ-
გურით, ჩართულად,
მსხვილი მრგვლოვანით.

შოთა ბურჯანაძის დასკვნით წარწერაში მოხსენებული დედოფალთ-დე-
დოფალი, დადიანის ასული მარიამ უნდა იყოს. ოტია დადიანის ასული, სო-
ლომონ I მეუღლე, რომლის ზეობის წლებია 1754 — 1778.

3. „კ. ღმერთო, ტკბილო, მოწყალეო! ფარუდ-ბეგს
და მის მეუღლესა ხვარამზეს შეუნდევ მისი ცოდვანი და აცხოვნე."
შავი მელნით, XVI ს. მხედრულით, 118 r-ს კვემო კიდეზე.

4. სულსა [თენძის შვრს?] შეუნდეს ღმერთმა.
მაიანიძესა მახარებელსა და მისას
მეუღლეს, მზეკალსა"...
128 v, II სვეტ., გაუმართავი ხელით (მხედრ.)

930

რუსთაველი შოთა. ვეფხის-ტყაოსანი. XVII

65 ფ. (შეწებებული ფუ. ჩაუთვლელად); 25,3×17,5; ქაღალდი; მეტად დახიანებული, გახრწნილი ფუ. დიდი ნაწილი შეწებებულია (იხ. 1,14—15, 16—17, 18—19,[20—21 ფუ.); უყურა; საგანგებოდ ნაკეთებ ძვირფას ყუთში მოთავსებული (32×26, სიმაღლე: 9,5 სმ.); ყუთი შიგნიდან შემოსილია ლურჯი ხავერდითა და აბრეშუმით (ყვითლით, თეთრითა, და ლურჯით); ყუთს ზემოდან ამშვენებს ვერცხლის ფირფიტა, რუსთაველის პორტრეტით; ცალკე ლურჯ ქაღალდში ჩადებულია ხელნაწერის მცირედი ნაფლეთები: დაფლეთილი ფუ. რესტავრირებულია; მხედრული; სათაურები და სტროფების პირველი სიტყვა სინგურით; XVII ს.; რუსთაველის პორტრეტის კვეშ წარწერა (ოქრის ვარაყით): „От трудящихся советской Армении братскому грузинскому народу." მოძღვნილია საბჭოთა სომხეთის მიერ საბჭოთა საქართველოს 25 წლის თავზე, 1946 წ.

. . . . . .

„ყმამან უთხრა: „მომისმინე, მართლად გითხრობ, არა ჭრელად.
რა მიჯნური ელად რბოდეს, [მარტო უნდა გასაჭრელად].
მარგალიტი არვის მიხუდეს უსასყიდლოდ, უვაჭრელად].
და კაცი ცრუ და მოღალატე ჭამს ლახვრითა დასაჭრელად]"... 1 r—37 r.

ბოლო: „სამთა ელეს. ღმერთმან მათებრი სხუა ნურა ნუ დაბადოსა.
მოეგებიან. მტეროობა ვერაკინ დაიქადოსა.
მინდორთა შიგან სადილად გარდავლეს უდილადოსა.
და ვითა მართებდათ, პურობდეს, ღვინოსა სმიდეს, არ დოსა."

შენიშვნა: 1. 1937 წლის საიუბილეო გამოცემის მიხედვით აქ გვაქვს 162 — 1578 სტროფი.

2. ხსენებულ სტროფებს უშუალოდ მისდევს „დამატებანი:" ა. „ტარიელისაგან ინდოთ მეფის ასკუდილის ცნობა:

„ქედსა ზედა გარდმოადგა მეტად დიდი ქარავანი...“ 37 v — 40 r.

ბ. „ტარიელისაგან ინდოეთს მიხვალა და ხატაველთ დამორჩილება.
— ინდოეთს ზედა წადგა მუნ მათა[?] და დიდი ქედია..“
40 r — 44 v,

გ. ქორწილი ტარიელის და ნესტან დარეჯანის ინდოეთს.
— დედოფალმა მათ, ცოლ-ქმართა თვითო ჭელი დაუჭირა...“
44 v — 48 r.

დ. „ტარიელ დასნეულდა და ზვარაზმელთ უმტერეს.
— ვაი, საწუთროვ, უბანოვო, სიმუხთლისა სენი გჯირსს...“
48 v — 52 r.

ე „ტარიელ კაცი გაგზავნა ავთანდილ და ფრიდონთან.
— რად არ გასინჯავთ სოფელსა, სჯირს გარე შიგან კრულობა..“
47 r'— 58 r.

ვ. „ომი ზვარაზმელთა, ინდოთა, არაბთა და თურქთა.
— რას ვაგრძელებდე, დაესხნეს ცისკრისა ჟამსა ომითა...“
58 r — 65 r.

ზ. „მოვიდა ტარიელი ტარიელ, ავთანდილ ცოლი მათი იტარა[!].
— [მოვიდა] ფრიდონ ტარიელით, ზახილით თავსა მცემელი..“ 65 v.

წყდება: „...[სრ]ული გაგლეჯრილყო ოდენ თმითა და წვერითა —
. . . კარგი სიტყუანი ფილოსოფოსთა ბძნობისა,
. . . [მ]სგავსად დავითის ძმობისა....
. . . ისა ცხებოსნობისა . . . . . .
. . . . . სა მშვილდოსნობისა...“*

931

ხელნაწერის ბუდე.

14,3×11,3; მოყვრივილი ვერცხლისა; სრულიად დაუზიანებელი, ორი მაგარი შესაკრავით (შესაკრავების და ბუდის სიმაღლის ზომა 4,5 სმ.); ბუდის ყუა, შესაკრავები და დანარჩენი სამი „კედარო“ მოყვავდებულია სხვადასხვა სახეებით და ყვავილებით; დანარჩენი მხარეები — ცხრა მოციქულის გამოხატულებით, სლავიანური წარწერებით.

ბუდის (ზემო და ქვემო) ვერცხლის მასსიური მოყვრივილი ფიცარი მოჭედილია რუხი ფერის მეტალით, ფოთლოვან-მცენარეული ხაზებით; ზემო ფიცარზე დაკრულია: ცენტრში — ჯვარცმა, კუთხეებში—მახარებელთა გამოხატულება; ქვემო ფიცარს ამკობს ოვალური მოყვანილობის მეტალზე დახატული აღდგომის გამოხატულება (ცენტრში), კუთხეებში კი ბასილი დიდისა, გრიგოლ ღვთისმეტყველისა, იოანე ოქროპირისა და ნიკოლოზ სასწაულთმოქმედის პორტრეტები, სლავური წარწერებით.

932

სამი წერილი: გრიგოლ ორბელიანისა (2) და იროდიონ ევდოშვილისა
(1) — გადატანილია საარქივო ფონდში.

933

ილ. ხახანაშვილის მიმოწერა და სტატიები.
გადატანილია საარქივო ფონდში.

---

*) ტექსტში: „მშვილდნოსნობისა.“

934—952

თბილისის, თელავისა და სღნაღის მაზრის ეკლესიების დაბადება-ქორწინების და გარდაცვალების წიგნები.

გადატანილია დოკუმენტების კოლექციაში

953

ორბელიანი სულხან-საბა. ქართული ლექსიკონი. 1728.

282 ფ. (ძველი, რვეულებრივი, პაგინაციით ლე რვეული); 30×20; ქაღალდი; ყავისფერი ტყავით შემოსილი ყდა. სრულიად დაშლილი, მას შერჩენილი აქვს, ერთი შესაკრავის ნაწილი; ფურცლების ჩამონაჭერი კიდეები ტენიურული და მოთხოვილია: 278—282 ფფ. ამოხეულია და მცირედ ნაშთებს წარმოადგენენ (ნიკოლოზ ორბელიანის მოგლოვანი, ჩართული ასოების ნიმუშებითურთ); 1 ფ. მოცილებულია. 4-ე ფურცელს ჩამოჭრილი აქვს კვეთო კიდე ტექსტითურთ; მხედრული; სათაურები, დასაწყისი ასოები და ტექსტის გამოსაყოფი ადგილები — სინგურით; ა, ბ, გ, დ, ე ასოზე დაწყებული ალეკსიკონო მასალის თავში დაწერილი ყოველი ასო საგანგებოდ არის გაფორმებული; 1728 წ. (272 v); გადამწერი: ზოსიმე ორბელიანი (საბას ძმა); მომგებელი: სახლთუხუცესი დიმიტრი ორბელიანი (საბას ძმა); ადგილი: მოსკოვი; დაფწერილია: 273 v — 277 v; შეძენილია ტროფიმე დამბაშიძისაგან Q კოლექციის № 954 ხელნაწერთან ერთად (ვახუშტის ისტორია-გეოგრაფია) 1949 წ.

„ა. სიტყჳს კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი. — ანი არს პირველი ასო და ჴმიანი და ართრონი...“ 5 r — 269 r.

შენიშვნა: 1. ლექსიკონის ტექსტს წინ უძღვის:

ა. „ანბანი, პირველად სასწავლო ყრმათათჳს,“ სამ ნაწილად გაყოფილი: 1. ქართული ანბანი ა — ჰ, ორ სტრიქონად.

ამ ნაწილს დართული აქვს საბას განმარტება ზოგიერთი ასოსათვის.

„მეორე სწავლება ანბანის რიგისა, სადა ჴმიანი ასო სავმარ არს რიგითა... ბა, ბე. ბი. ბო, ბუ...“ ამგვარად არის გაწყობილი ყველა ასო.

„მესამედ სწავლა ანბანთაჲ, გენჳის გარჩევით პირველი ამოღებისა:

მა მაო ჩეე ნო...“ ბოლომდის.

ბ. „ანბანთა რიცხუთა სწავლანი, თუ რომელნი რაოდენთა რიცხუთა იტყჳნ:—ა. ერთი.

ბ. ორი..“ 2 r.

გ. „ნულა და ქართული რიცხჳს სწავლა: —

1 ა

2 ბ..“ ტაბულები 1 v — 2v-დე.

თავდება: „ესე ნული ყოფილთა რიცხუთა და ანგარიშთა უმჯობესი...“ 2 v.

დ. „საქცევნი ხუთთა ჴმიანთა ასოთანი და სწავლა სხუათა ასოთა და თავბოლოთანი. — ქართულთა ენათა ანბანთა ასონი არიან 40 და ებრაელთა 22...“ 2 v—3 r.

ე. „ნდერძანაგი ამის მუშაკისა ფრიად დამაშრომელისა, მოსწავლეთათჳს; გარნა მრავალნი მოსწავლენი მგმობარ და მოკიცხარ ექმნებიან შრომისათჳს და არა სარწუველად მისცემენ ლოცჳას. — მე. სულხან-საბა ორბელიანსა, ჭაბუკობის ჟამს და სიყრმესა, ფრიადი შრომა დამიცა ამა წიგნსა ზედა, რ' ქართულთა ენათა ლექსიკონი არა იპოებოდა. რ' ჟამთა ვითარებითა ურინო ქმნილიყო, რომელსა [!!] მეხუთე ვახტანგ მეფემან ქართულად სიტყჳს კონა ჰწოდა. ვინათგან პატიოსანი ესე წიგნი დაჰკარგოდათ, ენა ქართული თჳსთა ნებაზედ გაეყრყუნათ. ვახტანგ მეფის ბიძამ მეფემ გიორგიმ მიბრძანა ამისი კეთყოფა, და ერთი სომხური მომეკო ლექსიკონი ენახე, რომელსა მათისაქე ენითა ბარგირჳი ეწოდების და მეც მათის ბაძით ესენი მიეჭაკე და რაოდენ ძალმეფა, აღვსწერე...“ 3 v — 4 r.

შენ. ს. ს. ორბელიანი. **ქართული ლექსიკონი** ტუ. 1928. გვ. 01 — 04.

ვ. „არიან ქარაგმანიცა ათნი...“ 4 r — v.

თავდება: „სადა ესე ჯდეს: |40. 30 ‖ 5.20| ქვეყნის ზომათა რიცხჳ: პირველი — ხარისხია სიმაღლისა და მეორე — წამის რიცხჳ“

2. დართული აქვს:

ა. „იესო ქრისტეს... სამეოცდა ათორმეტ მოწაფეთ სახელები...“ 270 r — v.

ბ. „[მ]ოველენი, რომელნი არიან ქართულნი და რომელთამე არღარა უწოდენ...“ 271 r — v.

გ. „საკმარი სახელები, ესეც გარდაცულილი...“ 271 v.

დ. „განჯაჯფისა და მისის თამშობის სახელები.“ 271 v.

ე. **„გეომეტრა** ქველაანის მზომელი.

„სანაკაში წყლის სასწორი...“ 272 r — სულ 15 სიტყვის განმარტება.

ვ. „თქმული ქართველთ მეფისა მესამე[!] ვახტანგ ლევანის ძისა. „ჭ. რადგან დაშურა ასოე საბა, ქება მმართებს აწყა მეცა...“ 272 r.

ზ. თქმული სახლთუხუცესი დიმიტრი ორბელიანისა.

— ჭ: სიბრძნის ტრფიალთა დამზირონ რასა სწერს სულხან-საბანი...“ 272 r — v.

ლექსში ჩართულია ბიოგრაფიული ცნობები ს. ს. ორბელიანის შესახებ.

თ. „დასაბამითგან ქრისტეს მოსლვამდე ქართულის რიცხჳთა გარდაჴდა წელიწადი ხუთიათას ას ოთხმოცდაათურამეტი 5198...“ 272 v.

ი. „ვინც იმიზეზა მიზეზი...“ 272 v.

3. ქართული სიტყვების პარალელურად ლექსიკონში მოცემულია სომხური და თათრული შესატყვისები.

ანდერძი (გადმწერისა): „სრულ იქმნა სიტყჳ კონა ესე წიგნი, რომელ არს ლექსიკონი, ჴელ აქათ ათას შჳდას ოცდარვასა. 1728: ივლის ჩჳდმეტსა: 17: დიდსა და ყოვლად დიდებულსა და ყოვლითურთ ღ'მისაგან კურთხეულსა თეთრს რუსეთს. სამეფოსა ქალაქს მოსკოვს, მეფობასა ცარი[!] პატრე ალექსანდრე ვილისა. მრავლმეა არიან წელნი და ჟამნი ცხოვრებისა მისისანი; დაუშორილნეს ფუალ-ნი ყოელნი მტერნი და წინააღმდგომნი მისნი ქუეშე ფერჴთა მისთა და აღმაღლოს და აკურთხოს ყოელი ერთგულნი მისნი და განამტკიცოს და განაგროს და ყოელის კეთილით აღავსოს ყოველი საბრძანებელი და მორჩილნი მისნი და უფალსძან იესო ფუძეველ ყოს ყოელნი მეედრობანი მისნი. ამინ, ამინ, ამინ.

ველითა ჩემ ცოდვილის ზოსიმე ორბელიანისათ. ვინცა ჴელთ იპყროთ, გარდამოცჳნებულის ნაბიჭვისაგან თჳთოს შენდობის წყალობას ვიაჴ.

დაუწერა ძმასა თჳსსა სახლთუხუცესსა და ქართველის დედოფლის დის მეულესსა და მეფის ვახტანგის ბებიის ძმისწულს, ორბელიანს დიმიტრის. და მწერალი და ძმა მისჳ სახლთუხუცესისა ზოსიმე ასე უწერს: „თუ გასცეო, ჩემის ცოდვის პასუხიც შენ მიეცი, ძმა ჩემო, უფალო დიმიტრი! თჳთ შენ უწყი, როგორის სურვილით დამაწერინე და მეც მალ გათავებას ვეცადე და ამას გეევედრები: ეს ერთი წიგნი ჩემს მოსაგონად იყოს შენს სახლშია. ნურას გზით ნუ გასცემ. ამისი მიზეზი არ იქნება.“ 272 v. I, II სვ.

954

ვახუშტი ბაგრატიონი. საქართველოს ისტორია და გეოგრაფია. XIX

1—IV, 492 გვ.; 36 × 22; ქაღალდი: დაზიანებულ ყდას ფიცრული ნაწილები გამოკლილი აქვს; დაორჩენილია დაზიანებული ტყიფრული ყდა ტყავისა, ჩვილედი ლეიბისმშობლის გამობატულებით (ცენტრში, ზემოდ და ქვემო ნაწილებზე); 1 — 120 გვ. დაშლილ-დაფურცვლილი, რესტავრირებულია ხელნაწერთა განყოფილებაში; მხედრული; XIX ს. დასწყისი; მოუკეთებელი: დავით ზახაძე თარხანმოუოვი (I r): შეძენილია საბას ლექსიკონთან ერთად 1949 წ.

„ტომობა და შთამომავლობა ქართ[უ]ლთა, ნოეს ძისა იაფეტის თესლისაგან, ვიდრე ქართლოსისა და ძმათა მისთა[მდე] და განყოფილებანი მათნი და ძეთა მათთა. — აწ ზნეთათჳს ვიწყოთ ძუელიდამ ახლადმდე საქართუ[ა]ლოჲსათა ზნეთა და ჩუ[ჳ]ულებათა..“ გვ. 1 — 448.

შენიშვნა: 1. ყურადღებას იპყრობს ამ ნუსხის დაბოლოება, რომელიც ემთხვევა ვახუშტის „ყგრისის ისტორიის“ ჩვეულებრივ დაბოლოებას: „და წარვიდა ქართლს ჳურაბ მამისა თჳსისა-თანა **და იყოფოდნენ ნუნიასს**“ (იხ. ჰიპინძის გამოცემა 1913 წლისა. გვ. 359).

ხელნაწერის ამ ნუსხაში ვკითხულობთ: „და იყოფოდნენ ნუნისს **რაოდენსამე ჟამსა, და შემდგომად**“ — აქ ამ დაბოლოებას არავითარი ნიშანი არ უზის.

2. სავარაუდებოა აგრეთვე, რომ აქ დატოვებულია დაუწერელი ადგილი და დაუწერელია კიდევ 4 გვერდი ხელნაწერისა. 449 — 452.

3. ნაპირებზე მრავალ ადგილას სინგურით, ტექსტის ხელით მიწერილია ვახუშტისეული შენიშვნები (შდრ. A: 1106, 1111).

4. წინამდებარე ხელნაწერში, თამარ მეფის ისტორიაში, იმ ადგილას, სადაც სწერია „ხოლო წარგზავნეს დრომშჲ ჴთაბაგისა ხახულისა ღ'თისმშობლისა წინაშე, ვითარცა ჰაპამან მისმან მანიაკი ყიასის ძისა“ — ჩართულია იამბიკონი „თამარ მეფემ რომ ხალიფაზედ გაიმარჯვა...“. რომლის სინგურით ნაწერ სათაურს სინგურითვე. ტექსტის: ხელით მიწერილი აქვს:

„ეს იამბიკონი ვახუშტისაში

ქიარა სწერია“ (გვ. 88).

შდრ. A: 1106 ხელნაწერი („ხელნაწერთა აღწერილობა IV. A კოლექცია. თბ. 1954, გვ. 90).

5. ვახუშტის ნაშრომის ამ ნუსხას დართული აქვს:

ა. „ქორონიკონები, ჩ'ნ მიერ პოვნილნი...“ — 453 — 468 — თავდება: „1753 — **უმა**. მეფე სოლომონ განაძყს მთავართა იმერეთისათა. მან ფაშა ჩამოიყუანა და დაიპყრა ამერეთი“.

(აკლია ანტონ I-ლის **გ**აძევების ცნობა 1755 წ. თარიღით).

ბ. სინქრონული ტაბულები. გვ. 469—478.

გ. სომხითისა და სხვ. სოფლების სიები, 4—4 სვეტად თითო გვერდზე. 479 — 489.

მინაწერები:

1. „ესე ისტორია ქართ'ლთ ცხოვრება ეკუთვნის თ'ს თარხან-მოურავოვს დავით ზაზაძეს.“ I r-ზე, მხედრულით.

2. „**ე**სე ქართლის ცხოვრება დავაწერინე მე, დავით თარხანოვმა, რომლისა დასაწერათ მივეც ოთხი თ[უმანი] ქაღალდისა და შეკვრისა.“ III r. იმავე ხელით.

3. „ესე ქართლის ცხოვრობა [!] ეკუთვნის თავადს ილია დავითის ძე თარხან-მოურავოს. ვინც წაიკითხოთ, შენდობა უბრძანეთ“ 492 გვ. სხვა ხელით.

955

მარგალიტი. XVIII

242 ფ.; 11,5 × 85; ქაღალდი; ტეხიფრული ტყავით შემოსილი ხის ყდა; ტყავის სამი შესაკრავიდან მთლად მოღწეულია ერთი; ნუსხური; სათაურები; სინგურით; XVIII ს. შეძენილია კ. ჩოლოყაშვილისაგან 1950.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

„კ[ესა **კა** ბ დღისასა, დეკემბერსა **კე** შობა ქრისტესი; დღესა საძღ[ბათსა **კვ ზ** დღისასა, იანვარსა **ვ** ნათლისღება იყო. დღესა კ[ესა **კა**, შვალ[ამისასა მარტსა **კე** და[ი]ბადა ადამ, მოსე, რ[ა ხელი კაცისა იხილა. ღ[თისა განკაცება იყო.

სამი არის ნათლისღება: წყლითა, სისხლითა და ცრემლითა.

კითხვა: „წმიდაო ღმერთო, წ[მიდა]ო ძლიერო, წ[რო უკვდავო, შეგვიწყალენ ჩნ. **მიგება**: ოდეს ღ[ნ სამოელ და სახანა [!],ზეცით ქვეყანად გარდმოყარნა...“ 1 r — 241 r.

შენიშვნა: 1. ეს არის „აპოკრითების საგანგებო კრებული, რომელსაც „მარგალიტი“ ეწოდება.“.

2. შდრ. H:1296 ხელნაწერის გვ. 26—28 და სხვ. იხ. „ხელნაწერთა აღწერილობა“. H კოლექც., III. გვ. 244 — 245. თბ. 1948.

3. იხ. კ. კეკელიძე. ქართული ლიტერატურის ისტორია. I. გვ. 413—417.

956

ლომთათიძე, გ. ქართული ხალხური სატირა და იუმორი. 1930

I—II, 60 ფ.; 36×22,5; ჭალადი; უყდო, რვეულად შეკრული; მხედრული; 1930 წ. ახლოს; დაუწერელია ფფ. მეორე მხარე და 52 v — 60 ფფ.; მუზეუმში შემოსულია აკაკი შანიძის მეშვეობით 1950.

ა. „პირუტყვები“.

I. „გ უ რ უ ლ ი ლ ე ქ ს ე ბ ი“.

1. „სურებელი ცხენი.
— სურებელი ცხენი ჩივა:
„ვაი, დედა, წელი მტკივა...“ 1.
2. „შემწუვარი ყურდგელი:
— გევიხედე მინდორში —
ერთი ყურდგელი მორბოდა...“ 1.
3. „თაგვი. — ახალ ამბავს მოგახსენებ...“ 1—2.
4. „ხფოი.
— პარასკევს სიზმარი ვნახე...“ 2.
5. „მამლების ბაასი.
— ყი-ყი-ყი-ყიიი!... 2—3.
6. „შაშვის სიმღერა.
— ღმერთო, შენ გაღამარჩინე...“ 3.

II „ხ ე ვ ს უ რ უ ლ ი ლ ე ქ ს ე ბ ი“.

1. „თაგვი და კატა.
—თაგვი ავად გამხდარიყო...“ 3.
2. „დათვი და ბიჭი.
—დაღამდა და დადგა ბინდი...“ 3.

III. „ქართლის ლექსები“.

1. მგელი.
— გელმა თქვა: „გუშინ გორ ვიყავ...“ 3 — 4“.
2. „თაგვისა და კატის ომი.
— შევიკრათ სუნელობრივა...“ 4.

IV. 1. „ყარანაი“ (სვანური ვარიანტი).

— ყარანაი ყანაშიო
მეტად გასუქებულაო...“ 10.
2. „ყარანაი (გურული ვარიანტი).
— ყარანაი ყანაშიო
მეტათ ჩასუქებულაო...“ 10.

V. „იმერული ლექსები“.

1. „ბინაძის ცხენი.
— მეჩხეთურში მცხოვრებელი
ჯიბო იყო ბინაძე...“ 11.
2. „დათვის სიზმარი (ორი ვარიანტი).
— დათვმა თქვა: „სიზმარი ნავხე..“ 11 — 12.
3. „დიმიტრის ცხენი.
— დიმიტრის ცხენმა ბძანა:
„ასლა დამადგა ძალა...“ 12.
4. „მამუკას ცხენი.
— მამუკამ ცხენი გოუშვა...“ 12.
5. „არსენას ხარი.
— არსენამ ხარი იყიდა...“ 12.

VI. „ფშაური ლექსი.“

ბაყაყი.
— ჩამოტიროდა ბაყაყი...“ 17.

ბ. „ჭალეჭი.“

I. „გურული ლექსები“.

1. „გასათხოვარი.
— არ გამათხოვ, რა ჯანი გაქ...“ 17.
2. „წავყობი — არ წავყობი.
— არ წავყობი გუდავაძეს...“ 17 — 18.
3. „თებზი წყალში მიცურავდა...“ 18.
4. „პაწა გოგო, კვანწია...“ 18.
5. „ქვრივი ქალი.
— თუ გინდოდეს თავის პირი...“ 18.

6. „ამ ჩვენ გჲორგი ობოხასო
რა ლამაზი გოგო ხავსო...“ 18.

შენიშვნა: ბოლოში: „ქობულეთური ლექსია.“

7. „ოდელია · ოდელა.
გოგჲამ თხაჲ მოდენა...“ 18 — 19.

8. „მაღაჩემო, გამათხუე,
რას უყურეფ, რასა?..“ 19.

II. „ქართლის ლექსი“.

„ახლანდელი ქალი.
— იესო-ქრისტემ დასწყევლოს
ეხლანდელი ქალის რჯული...“ 20 — 21.

III. „იმერული ლექსი“.
გოგომა სთქვა, პელომა...“ 21.

გ. „ოჯახი“.

I. „გურული ლექსები“.

1. „ — ერთი ქალი მევიყვანე...“ 21 — 22.
2. „პატარა ქალი ვიყავი,
მიმათხოვენ გორასა...“ 22.
3. „ჯინჭარაძის ქალი.
— ჯინჭარაძისა ქალი ვარ..“ 22 — 23.
4. „ელისაო, მელისაო,
სახლი დავდგი ძელისაო...“ 23.
5. „ზარალი ცოლი.
— პატარა ბიჭი ვიყავი...“ 23 — 24.

II. „[ქობულეთური ლექსი]“.

„კუდურაი.
(ლექსი გაგონილია ბათუმში, ქობულეთელი მუსლიმანი **ლლონტისაგან**).
— ამ ბათომში ჩამოსულა
კუდურაი ქართველიო...“ 23.

III. „იმერული ლექსები“.

— „მე, გოგია კვანტრეშვილსა
გული მჭონდა კდესავითა...“ 24.

შენიშვნა: ეს ლექსი და მომდევნო: „ბლიაძის ოჯახი,“ ისე როგორც სხვა მრავალი, გადმოწერილია 1908 წ. ე. თაყაიშვილის რედაქტორობით გამოცემული კრებულიდან „ხალხური სიტყვიერება“, წ. I (ს. გაჩეჩილაძის მიერ ჩაწერილი. „ძველი საქართველო“, ტ. I. ე. თაყაიშვილის რედაქტორობით, თბ., 1909, გვ. 73, § 10 და სხვ.)

IV. „ქართლის ლექსები“.

1. „მაჩაბელი და ანდუყაფარ.
— ჩამომეხსენ, მაჩაბელო...“ 25.

2. „ოჯახის ქალიც ასეთი უნდა.
— გამარჯობა, ნათლიდედა!..“ 25.

V. „კახური ლექსები“.

1. „ახალი პატარძალი ვარ,
ახლად წვედი წყალზედა...“ 26.
2. „ეი, ნენია, ნენია!
ბრიყვი და გაუ[ზ]რდელია...“ 26 — 27.

დ. „მხარეები“.

I. „გურული ლექსები“.

1. აჭარა და ქობულეთი,
ციხისძირი, ჩაქვიანა..“ 27 — 28.
2. „ჯუმათლები.
ამფერ, ბიჭო, ჯუმათლებო...“ 28.

II. „იმერული ლექსები“.

1. „დასწყველოს ღმერთმა, დასწყველოს,
რაც კაცმა თქვას კაცის ძვირი...“ 28.
2. „დიღმელები.
— ორშაფათ-დილა გათენდა,
დიღმელები დგებიან...“ 28.
„ლექსი გაგონილია ტფილისში, იმერელი კაცისაგან. გ. ლ.“

III. „ქართლის ლექსები“.

1. „ეშმაკათა კახეთ წაველ,
ლეკ დაეგო ჩემთვის მაბე...“ 29.
2. „შე დალოცვილო კახეთო,
ნიადაგ ღვინის ალაგო..“ 30.

IV. „ხევსურული ლექსი“.

„მტერნიმც ნუ გაიგონებენ
ბოდახევაზე ამბავსა...“ 31.

ე. „ქორწილი“.

I. „გურული ლექსები“.

1. „ვასოიას ქალი მოხავს...“ 31.

შენიშვნა: დართული აქვს „მეგრული ვარიანტი:“

„მიქელაძემ ქორწილი ქნა...“ 31.

2. „ჩემს მახლობლად ქორწილში
იყო ორი ლაქია...“ 31—32.

II. „ქართლის ლექსები“.

1. „აკოლაანთ ქორწილი ქნეს,
დაკლეს კუდა თხაო...“ 32.

2. „მაყარი“.
— „ჩემი პირველი მაყრობა
იმ სატიელო სნეკვშია...“ 32.
3. „მაყარი“.
— „გავბრიყვდი და მაყრად წავჭყე
ახლო მეზობლის ქალსაო...“ 32.

4. „**მეჯრუხევ** მაყრად გიახელ...“ 32.

III. „კახური ლექსი“.
— მახუკაანთ ქორწილი ქნეს...“ 33.

3. „ნათესაობა“

I. „გურული ლექსები“.
— ჩემო ნათლის დედაო...“ 33.

შენიშვნა: დართული აქვს „ვარიანტი“ [?!]

—„რა მენათლისდედებაო,
გულზე ცეცხლი მედებაო...“ 33.

ზ. „მამასახლისი.“

I. „ქართლის ლექსები“.

— „ამ ჩვენსა მამასახლისსა
ძაღლი დავარქვათ, ტურია...“ 34.

II. „კახური“.
— „მამასახლისი გასუქდა,
სოფლები წველა, წველაო...“ 34.

III. „ხევსური ლექსები“.
ეს ლექსი გაიოუთქვამს დარბეულს, ჯაბანს.
— მოზდიარ, მამასახლისო!
კაცო! მოგიდის ბეგარა...“ 34 — 35.

შენიშვნა: დართული აქვს:
„ახლა მამასახლისის
ძმისწულს გამოუთქვამს ლექსი ჯაბანზე:
„შავაქებ კაში შავარდენ
ჯაბანაა, ჩემსა ძმობილსა...“ 35.

თ. „რძლები და პატარძლები“.

I. „კახური ლექსები“.
— „ალექსანდრე პომპოლიკო!
შენი საქმე როგორ იყო?..“ 35 — 36.

II. „იმერული ლექსი“.
— ამირანს ხარი დაუკლამს...“ 36.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

III „ქართლის ლექსები“.

1. „ახლანდელი გოგოები
— ხვთიშობელო, შიეწყიე[!]
ახლანდელ გოგუებსაო...“ 35.
2. ,,მთიული ქალი.
—მამაჩემმა ეს რა მიყო...“ 36.
3. „ზოგიერთა პატარძალი
წამოწვება ძილივითა...“ 36.
4. „ახალი პატარძალი.
— ახალი პატარძალი ვარ...“ 37.
5. „ქ ა რ ე ლ შ ი ქალი შევირთე,
წაპოვიყვანე ტივითა...“ 37.
6. „მთიულის ქალი ვითხოვე
ბრიყვი და გაუზდელია...“ 37.
7. „თამამი პატარძალი.
— მანავიდამ გამოვთხოვდი
მანავ-ქალი მეო...“ 37 — 38.

IV. „ხ ე ვ ს უ რ უ ლ ი ლ ე ქ ს ი“.

„რაღა სჯკვირელს[!] შევესწარ,
ზალ-დედამთილს ბრძოლასა...“ 38.

თ. „სხვადასხვა“.

I „გ უ რ უ ლ ი ლ ე ქ ს ე ბ ი“.

1. „ბარიშნების ეშხი-მეშხი
გიტარა და ლექსი ხელში..“ 38.
2. „მიხეილ ლომთათიძე.
— ამ ბათომში ჩამოსულა
გასაყიდი ბრეკლი ხილი...“ 38 — 39.
3. „ქარიშხალი გურიაში.
— ათას რვაას სამოზდა-თექვსმეტში
მოხდა დიდი რღვნაი, ქროლა...“ 39 — 40.
4. „შომაულო.
— ვინ არ იცნოფს მატყუარა,
გაიძვერა შომავალსა...“ 40.

II. „ქ ა რ თ ლ ი ს ლ ე ქ ს ე ბ ი“.

1. „ლექსი გითხრა რისაო,
გოგო და ბიჭისაო..“ 41.
2. „საკურველი საქმე.
— „ღვინის საყიდლად წავედი,
ღმერთო, მიმართე ხელია..“ 42.

III. „კახური ლექსები“

1. „ქალები შაქუჩთებიან
სუ ერთ ალაგზეო...“ 42.
2. „აქციზები.
— დადიოდნენ სტრაჯნიკები,
აქუჩებდენ ფოჩჩი ფულსა...“ 43.
3. „გლები მიკიტნებთან.
— ერთი საწყალი გლები ვარ,
შორ სოფელ მივალ დასთანა...“ 43—44.

ი. „მღვდლები.“

I. „გურული ლექსები“

1. „აკვარისკენ მიდიოდა
ხუცესი და ერთი ქალი...“ 44—45.
2. „ხუცესმა უთხრა ხუცესსა...“ 45.
3. „გურულმა ბერმა მისწერა სატრფოს:
— ეუჯის წყალი აღმა მიდის...“ 45.
4. „წადი, იმ ხუცესს უთხარი,
ჩემსას ნუ დეიარებაო!..“ 45.

II. „იმერული ლექსები“

1. „ვაი, რა გლახა დრო შეხვთათ...“ 45.
2. „დიაკონი და ხუცები —
ლერწამს მუუგამთ მუცლები...“ 45.
3. ,,ხაშურელების ღვდელია
ნიშა თხას უგაყს წვერია...“ 45—46.
4. ,,დაიბარეს ჩვენი ღვდელი...“ 46.
5. ,,ღვდელი იმას არ დეეძებს,
რაც ქალაღდში სწერია...“ 46.
6. ,,ოსიაურის ღვდელიო
ჰკუაზედ არი თხელიო...“ 46.
7. ,,დიაკონმა უთხრა ღვდელსა...“ 46.

III. ,,კახური ლექსი“

,, დიდ საყდარში დიდი ღვდელი
დიდად დაიღრიალებდა...“ 46.

IV. „ქართლის ლექსი“

,,ღვდელს დიაკვნად მივებარე,
ვერ მასწავლა ანა-ბანა...“ 47.

ია. „მესტვირული“

I ,,გურული ლექსი“

,, — ყმაწვილო! შენსა ქებასა
ოზდაოთხი ქება უნდა...“ 47—48.

II. „ქახური ლექსი“

„ახლანდელმა პატარძლებმა,
დახე, რა მიყვესო...“ 48—49.

იბ. „შაირები.“

I. „გურული ლექსები“

1. „დედამ კაბა შემიკერა...“ 49.
2. „ბიჭო, ჩოხა შეგიკერავს...“ 49.
3. „ბებურ ბებურიშვილო!
მეტად მოხუცებულხარ...“ 49.
4. „ღმერთმა ნოცეს ბატის ჭკუა...“ 49.
5. „ბზისუბიერა ამოსულა,
ალვისხესა ეფარება...“ 49.
6. „ბიჭო, წყარი მოგიპარავს...“ 49.
7. „სურებს ქალი გავათხუე...“. 49.
8. „ბახმაროზე ქალი ვნახე...“ 49.
9. „ყველიერში ყველი ვჭამე...“ 50.
10. „გუდავაძემ მეიგონა
მაღლა, გორზე წისფილია...“ 50.
11. „დელი-დელი-დელიას!
ქმარი უნდა ბებიას...“ 50.
12. „არც ვიცოდი, არც მეგონა
მეხი თუ დამეცემოდა...“ 50.
13. „ასკანისა პარტია...“ 50.
14. „ცალფეხი კატა ტიროდა...“ 50.

II. „იმერული ლექსები“

1. „ზემოთში ქალი ვითხოვე,
სახელათ ქვია დაროო...“ 50.
2. „ეი, რა კარჩი ყოფილა
წითელი პურის ყუაო...“ 50.
3. „ანგური და ქვაო,
არ მინდა, რომ ვთქვაო...“ 50.
4. „ბოსტანშია გადვიხედე,
ქინძი ყვავა ქინძარაო...“ 50—51.
5. „ბიჭი მიდის ცოლოურსა,
მოითლიდა ატამსაო...“ 51.

III. „ქართლის ლექსები“

1. „ტურფად უკრამდა ჩანგურსა
ზემოქართლელი ქალია...“ 51.
2. „ქაჩალმა უთხრა ქაჩალსა...“ 51.
3. „ქაჩალო! ქეცი, ქეციო...“ 51.
4. „ქართლის მეფემ ააშენა
ეკლესია ქვაზედაო;
საქართველო სხვას დაუთმო,
თითონ დარჩა მშრალზედაო.“ 51.

5. „ე რ უ ს ა ლ ი მ ს მიმავალი
ეუბნება გზაზედ ბერსა...“ 52.

IV. „კ ა ხ უ რ ი ლ ე ქ ს ე ბ ი“.

1. „აფსუს, ბიჭო ახალგაზდავ,
რომ შენ დაადეგდე ღორებსა...“ 52.

2. „ქალსა ქმარი მოჰკვდომია...“ 52.

შენიშვნა: 1. გ. ლომთათიძის მიერ შეკრებილ ლექსებს გარდა ხელნაწერში შეტანილია: სევასტი გაბერჭილაძის, ხ. ბილანიშვილის, თ. რახიკაშვილის და ვინმე-მესხის მიერ შეკრებილი ხალხური ლექსების ნიმუშები, ამოკრეფილი ეკ. ცქვითინი თაყაიშვილის რედაქტორობით გამოცემული კრებულიდან: „ხალხური სიტყვიერება“, I.

2. ხალხური ლექსების ნიმუშებს წინ უძღვის:

ა. „სარჩევი“, რომელიც საგანმარიგოდ დაყოფილი ფოლკლორული მასალის გვერდებს მიუთითებს. I v.

ბ. ავტორის „წინასიტყვა“, გვ. II.

3. ხელნაწერში ჩადებულია პროფესორ. ა. შანიძის ხელით დაწერილი ბარათი გ. ლომთათიძისადმი, საიდანაც ირკვევა, რომ ამ უკანასკნელს 1930 წ. გადაუცია ა. შანიძისათვის თავისი ხელნაწერი „ქართული ხალხური სატირა და იუმორი.“

957

ჟამნის ფრაგმენტი. XVIII

12 ფ.; 15,5×11; უყდო; თეთრი აბრეშუმის ძაფით დამაგრებული (1 ფ. მოცილებულია); ნუსხური; სათაურები სინგურით. XVII ს. შემქნილია მეფე სტურუასაგან 1650.

1. „... ასა~თს გჳქმან მოწაფენი. აჰა ესერა გესმა გმობაჲ მაგისი რა~ ვნებმცა თქ~ნ. მიუგეს და თქუეს: „თანამდებ არს სიკუდილისა.“ მაშინ ჰნერწყჳდეს პირსა მისსა...“ 1 r — v.

2. წ[ი ნა ს]წ[არ მე ტ უ უ შ] ლ ე ბ აჲ ჟ ა მ თ ა და თ ჳ ე თ ა და შ ნ ა თ ო ბ თ ა დ ა ბ ნ ე ლ ე ბ ი ს ა, მ თ ა ვ ა რ ი ს ბ ჳ კ ი ს ა, ელვისა და ცისარტყელისა, ძოწსა და ქუხილისა.—იანვარსა თუ მთვარე დაბნელდეს, მეფე ვინმე ალმოსავლით გამოვიდეს და ქმნას სისხლთა დათხევა და სძლიოს მრავალთა ძალითა. თოვლი და ყინვა [!!] იყოს, სიფშილი იყოს და აღდგეს დიდნი დიდთა ზედა და ბრძოლანი იყვნენ. თუ ბაკი იყოს, წყალთა იკლონ ყინულისაგან. თუ მზე დაბნელდეს, მეფემან დასავლეთისამან მახლი ხადოს კაცთა ზედა და რისჳით იყოს წელიწადი იგი სრულიად. თუ ბაკი იყოს, განძრაველდენ ქურდნი და ავაზაკნი და მეფე ვინ[მე] მეტ იქნას...“ 1 v — 6 v.

„უკ~თ უ ყ ო ს ზ ე დ ნ ა დ ე ბ ი ა, მას წელსა ზამთარი თოვლიანი იყოს, თივა ძვრად, მთანი მარჯუედ იყვნენ, ბარნი — ზომად კეთილი, ჩრდილოთრე—თაფლი ნაზრომი მცირედ. ზამთრის ყინულმან ავნოს ენაჴსა, ღუნო—ძვრად, ნაყოფი ნაზრომთა—კეთილი, ხილი—მცირედ...“ 7 r — 10 r.

„წინასწარმეტყველება“ თავდება ლ (30) ზედნადების ტექსტით: „...ზამთარი ტფილი, გაზაფხული წჳმიანი, სთჳსლი გრძელი და შეზავებული. თრთჳლმან აგჳსტოსა ზეგანთა ნაზრომს ავნოს.“

შდრ. A 1110 — ხელნაწერი „ჯორთხეევანის“ მასალას. იხ. „ხელნაწერთა აღწერილობა“ (A კოლექცია), ტ. IV, თბ. 1954. № 1110, § 15.

3. „საქმე წ-ია ბოცეჭულთა საკითხავი.“ „დიდსა შაბათსა ცისკრად,“ „წ-სა და ნათლით შემოსილსა აღდგომასა“ — და „აღსავალნი“. 10 r — 12 r.

958

სულხან-საბა ორბელიანის მონაწილეობით შედგენილი კასპიის ზღვის მოსაზღვრე ქვეყნების რუკა. 1723

73 × 53; ქაღალდი; ნაბეჭდი; წარწერები ფრანგულ ენაზე. შეძენილია 1950 წ. დეკემბერში სეიმონ არჩილისძე ციციშვილისაგან.

რუკის წარწერა: „Carte des Pays voisins de la Mer Caspiene dressée pour l'usage de Roy sur la Carte de cette Mer, faite par l'ordre du Czar, sur les Memoires manuscrits de Soskam-Sabbasa, Prince de Géorgie, sur ceux de M-rs Grusius, Zurabek el Fabritius Ambassadeurs a la Cour de Perse, et sur les èclaircissemens tirez d'un grand nombre de personnes intelligentes du païs. Assujetie aux Observations Astronomiques par Gullaume Delisle Premier Geographe du Roy, de l'Academie Royale des Sciences. 15 Aout, 1723“.

შენიშვნა: 1. ეს რუკა შეადგინა და 1723 წელს პარიზში დაბეჭდა ფრანგმა ასტრონომმა გ. დელილმა; ეს იყო ამ რუკის პირველი გამოცემა.

2. წინამდებარე რუკა წარმოადგენს გ. დელილის რუკის მეორე გამოცემას; იგი ხელმეორედ დაბეჭდილია გ. დელილის სიძის, გეოგრაფი ფ. ბუაშის მიერ. (ცნობა ამის შესახებ რუკის ქვემო კიდეზეა).

3. ლიტერატურა: M. Brosse, О бумагах астронома Делиля, хранящихся в архиве Императорского географического общества“, გ. ზარდალიშვილი, სულხან-საბა ორბელიანის რუკა, „დროშა“, 1951. № 1; К. И. Шафрановский, Е. А. Княжецкая, А. И. Судаков, О карте Кавказа и Каспийского моря 1723 г. — Известия Всесоюзного Географического Общества. 1953, том 85. вып. 4. стр. 468; ე. მეტრეველი, სულხან-საბა ორბელიანის მონაწილეობით შედგენილი რუკა. აკად. ს. ჯანაშიას სახელობის საქ. სახ. მუზეუმის მოამბე, ტ. XIX-B.

959

საქართველოსა და შავსა და კასპიის ზღვებს შუა მდებარე ქვეყნების რუკა. 1775

70,5 × 51,1; ნაბეჭდი; წარწერები ფრანგულ ენაზე; დაბეჭდილია ვენეციაში 1775 წ. შეძენილია 1950 წ. დეკემბერში სეიმონ არჩილის ძე ციციშვილისაგან.

რუკის წარწერა: „Carte de la Géorgie et des pays situés entre la mer Noire et la Mer Caspienne, dessinée à Petersbourg en 1738 d'après les cartes Mémoire Mesures, et observations des gens du Pays, Traduit du Géorgien en Francois par le Secretaire du Roy de Géorgie. Publiée en 1766 par M. Joseph Nicolas de L' Isle, Doyen des Proffesseurs Royaux et de l' Académie Royale des Sciences, Premier Astronome Géographe de la Marine ect. Sous les auspices de M. Le Duc de Choiseul, Ministre et Secretaire d' Etat ect. ect.

A Venise par P. Santini, 1775“.

960

დავითნი (ფრაგმენტი). XIX

12 ფ.; 15×9,5; ქაღალდი (ცისფერი); ტექსტური ტყავით შემოსილი ხის ყდის ყუა მოკლეული და დაკარგულია; შიგნიდან ყდა შემოსილია XVII ს. ხელნაწერი სახარების ფურცლებით (ნუსხა-ხუცური — მათე: 13,33—39; მათე: 12—48 — 50; 13 — 1 — 10); მხედრული; XIX ს. (მხედრული ფრაგმენტებით — 1 — 7; 8 — 12 — აღდგენილია XVIII ს. ნუსხური შრიფტით დაბეჭდილი **დავითნი**, რომლის **მგ — ულ** ფ.ფ. ჩაკინძულია ერთ ყდაში, ხელნაწერ ფუ.-თან ერთად).

1. „ფსალმუნი **დ**ავითისი. კანონი **ა**. — ნეტარ არს კაცი, რომელი არა მივიდა ზრახვასა უღთოთასა და გზასა ცოდვილთასსა არა დადგა.·.“ 1 r—7 v.

წყდება: ბ კანონის თ. ფსალმუნზე: „და განიკითხნეს ერნი. სიწრფოებით ეყო უფალი შესაევედრებელი დავრდომილსა მწე კეთილ.“

2. „. . . . . [მომეწიფნეს მე დღეს ჰირისა ჩემისასა და მეყო მე უფალი განმაძლეველებელ] ჩემდა და გამომიყვანა მე ფართოდ..·.“ 8 r — 12 v.

წყდება: „ . . და ნეშტთა შენთა შორის განმზადო პირი მისი. ამაღლდი, უფალო, ძალითა შენითა“.

შენიშვნა: ფრაგმენტი შეიცავს „ფსალმუნის“ **ა — ბ** კანონის მუხლებს: **ბ.** კანონისა თ. ფსალუნამდის და **გ.** კანონისა **ით** ფსალმუნიდან კ-მდის.

961

სხვადასხვა მოთხრობა (ბიბლიური). XIX

728 გვ.; 20×16,5; ქაღალდი, დახიანებული, ზოგი ფუ. დახეულია: 231, 313, 443, 444, 475, 508, 519, 551, 651, 665; მთლიანად ამოხეულია ფუ. 515 — 519 გვ. შუა; მდარე ხარისხის ქაღალდის ფუ. შეკეთებულია ლამაზად მოტყვიფურთ-მოთეხილი ტყავით შემოსილი მაგარი მუყაოს ყდით; მხედრული; ალავ.-ალაგ ჩართულია სომხური ტექსტები: 41, 59, 69, 100, 213, 444, 657, 679, 682, 686, 687, 697 — 699 გვ.; 1859 წ. მაისის 21; გადამწერი: დავით მირონიჩ მორადოვი; შეძენილია პრასკოვია რობინაშვილისაგან, 1950.

1. „ქადაგებად თარგმანი დაბადებისა, თუ როგორ გამოვიდა კაცი სამოთხიდგან. თავი 1. — დასაბამისაგან გა[ა]ჩინა ღმერთმან დასი ანგელოზებისა და ანგელოზების უფროსებისა; ცხრა თაბახათ და[ა]ყენა ისინი . . .“ 1—248 გვ.

შენიშვნა: 1. თავდება ქრისტეს ამაღლებით, რომელსაც დართული აქვს:

„ქრისტე ღმერთო! აცხონე ამ წიგნის დამწერის სული. დავით მურადოვ, ამენ.“ 248 გვ. II სვ. ბოლოს.

2. ქრონოლოგიური თანამიმდევრობის გარეშე: „დერისცვალება იესოს ქრისტესი.“ 250—252 გვ.

3. „მიცვალება დედა მღვთისა მარიამისა. თავი 38.“ 254 — 267.

2. „დღე არის დღესასწაული საწყალი ანდამალუბისა, რომელმანაც გაკუთნა ქრისტემ [!]...“ 268 — 279.

3. „ლაპარაკი სოდომ-გომორის კისრის. თავი 40. — სადიდებლად თანაარსისა მამისა, ძისა და სულის-წმინდისა. ამენ. ესე წიგნი აღიწერა ლესარითს ღუბერნიაში, ვენეტის უდაბნოსა შინა...“ 280 — 297.

4. „მოთხრობა უწერლო ეფრემისა, რომ გაუჩნდა წმინდა ალექსი. — ერთი კაცი იყო სტანბოლის ქალაქში...“ 298 — 316.

5. „მოთხრობა წმინდის იოვანე ნებიერი... ხისა. — ამის მამას ერქვა იეფსტროპიოს...“ 317 — 334.

6. „მოთხრობა წვიდის ყრმისა იეფესოსისა. — იეფესოს ქალაქი ახლა იასუქ ითქმის ვეშტასი ნათქვამი აღაგია, რომელ ახლა იზმირსა.

— ესენი წვიდნი ყრმანი ეფესოს ქალაქსა შინა უმეფროსების წვილები იყვნენ...“ 335 — 351.

7. „ქრისტე მთაზედ თვისი ქადაგებას დაიწყებს და ჴუჭნებს, რომელნი არიან სანატრელნი. — როდესაც მრევლი ნახა, ავიდა მთაზედა...“ 352 — 361.

8. „ჴრიგი და მოთხრობა წმინდათა. — წმინდა ადრიანე და ანატოლა. ადრიანე კერპის წვილი იყო და ცოლი მისი ანატოლა ქრისტიანი იყო...“ 362 — 383.

9. „მოთხრობა წმინდა ანტონისი, აბბა ანუ ანაპატისა, ჰიქნაურისა. — ესა იყო ეგვიპტელი...“ 384 — 398.

10. „მოთხრობა წმინდა ვონომფრიესი, ბერისა ჰიქნურისა.—ეგვიპტელი იყო თითონა. პატარობისას...“ 399 — 406.

11. „მოთხრობა აბბა მარკოზისა ბერისა. — ერთ დღეს, როდესაც წმინდა სჴ[რა]პიონი იოვანე ბერი იყო...“ 407 — 422.

12. „მოთხრობა იეგვენე კუსისა. — ეს ქალი იყო ჰრომა ქალაქში, ფილიპპეს ქალი...“ 423 — 444.

13. „მოთხრობა წმინდა გიორგისა. — ღაისერის მხარეს დაიბადა, ბარზამის ქალაქში გაიზარდა...“ 445 — 460.

14. „მოთხრობა წმინდა სიმეონ სვეტელისა. — ანტიოქა ქალაქში იყო დაბადებული...“ 461 — 474.

15. „მოთხრობა წმინდა გრიგოლ განმანათლებლისა. — ამის მამას ერქვა ანაკ და დედას ვოფოვე. მამა პართველების როჲლისა იყო...“ 475 — 491.

16. „მოთხრობა წმინდა ქანწული იეკატერინესი. — ესა დაიბადა ცტამბოლის ქალაქშია, წელსა 380...“ 492 — 507.

17. „საკჳრველი სანახაჲი რომ ნახა კირკოს [მო]ნაზონმა.

— ჴოი, შვილნო და ძმანო! აბა, ვინც ჰეშმარიტად სინანეულს მოვა, ასრე ეშველება.. ძმა ვინმე მონაზონი იყო ალექსანდრიის ქალაქისაგან...“ 508 — 516.

18. „ღ[ა]თ სწავლა ტურფა და კეთილი ეტრფა სასმენელი, ნათქვამი, წმინდათა მამათა ჩვენთა ღ[მრ]თისთა. ძმამ ვინმე ჰკითხა მამა ანტონს: „რა შევიქნა, როდ მოსაცი გაეხდე ღვთისაო...“ 521 — 556.

19. „ათანასი ალექსანდრ[!] პატრიარხის ნათქვამი. — რომელსა ჟნდეს ცხოვრებად პირველ ყოვლისა თანა ამს მას...“ 556 — 558.

20. „ღვთივ შვენიერი თხრობანი სულისა ყოველად სარგებელნი, რომელსა ეწოდების გ ე რ გ ე ნ ი.“ 559 — 654 — სულ 40 თხრობა.

21. „საკითხო წიგნი სოლომან ბრძნისაგან აღწერილი და ჰეშმარიტი. 1 მარტისა ვერძსა ზედა რომელი იშვას, შიქნას ტანად და პირად მშვენიერი...“ 655—668.

22. სომხურ-ქართული ღოცების პარალელური, ტექსტები.

— [გ]ვასწავლენ უსჯულოთა გზანი შენნი...“ 683 — 697.

შენიშვნა: თავფურცელზე:

„ღვითი ესე წიგნი აღწერილი სღ[ა]დასღვა[!] მოთხრობა ძველი და ახალი აღთქმა. 1859 წელსა, მაისის 21-ი, დ ა ვ ი თ მ ი რ ო ნ ი ჩ მ უ რ ა დ ო...“

962

ი. დ. რატიევის მოგონობები

გადატანილია რუსულ ხელნაწერთა კოლექციაში Ros.

963

ჯავახიშვილი ივანე. A № 737 პალიმფსესტი.

(ამოკითხული ტექსტი). 1923

32 ფ.; 22,5×18; ქაღალდი: უყდო; ცალკე ფურცლებად; ქაღალდისავე კანში ჩადებული; ივ. ჯავახიშვილის ხელით; მრგვლოვანი (გადმოწერილი ტექსტი); 1923 წ.; დაწერილია ფფ. ცალ მხარეზე.

„ტფ. ს. უ. მუზეუმის ხ[ელნაწერის]— № 737 პალიმფსესტი. გვ. 236, უკუღმა (იხ. v. გვ. 235).
1. მისი და იხილეს ბე[ჭე]...“ 2 — 32.

შენიშვნა: A კოლექციის № 737 ტბოტის ხელნაწერის პალიმფსესტური ნაწილის (235 — 246 r —v-ს და 260, 261 — 262, 265, 266, 323—338 r.- v — ს) ხანმეტი ტექსტები, დაწერილი ასომთავრული მრგვლოვანით, თავშეკრული ბ-თა და ჯ-თი, წაკითხული და გადმოწერილი ივანე ჯავახიშვილის მიერ 1923 წ.

964

მეფეთა და კათალიკოზთა სულთა მატიანე ნიკორწმიდის ხელნაწერში. [1585]

1 ფ., ორად შეკეცილი; 41×27; ქაღალდი; წერილი ნუსხურით; ორ-ორ სვეტად დასაწყისი ასოები სინგორით; [1585]; ნაპოვნია ე. თაყაიშვილის მიერ 1919 წ. სეტტემბერში, ნიკორწმიდის ეკლესიაში, ქაღალდის ნაფლეთებში. გადმოცემულია მუზეუმის ფონდში ექვთიმე თაყაიშვილის მიერ 1946 წ.

სულთა მატიანე.

„ . . . . . ი და კურთხევა მათი.

მართლმადიდებელთა მეფეთა: დაჩისი, ფარსმანისი და ფარსმანისი, ადარნასესი, ბაკურისი, არჩილისი და ადარნასესი საუკუნო იყავნ ჴსენაჲ.

არჩილ მეფისა და მოწამისა სჴნოს.

მართლმადიდებელთა მეფეთა: ბაგრატისი, გ[იორგ]ისი სჴნს ჴს.

[დ]ოსი, ბაგრატისი, გიორსი, მეფეთა შორის წარჩინებულისა, რომელმან ბრწყინვალე ჰყო სჯული ქართველთა და ადიდნა ეკლესიანი ღ[თისნი] სჴნს იყენ ჴსნაჲ.

დიმიტრისი, მართლმადიდებლისა მეფისა, რომელმან მონაზონებისა ღვაწლთა შინა სრულ ყო საწუთო ესე სჴნს იყო.

[დ]ოთის, მართლმადიდებლისა მეფისა სჴნს იყო.

თამარ-თომაჲ დედოფლისა და მეფისა მონაზონებისა ზეშთარწყინვებულისა საუჴნს იყავნ.

გ[იორგ]ის, მართლმადიდებელისა მეფისა პანგრატოვანისა სჴნს.

[შ]ვილისა მათისა თამარ მეფისა, დედოფლისა და თუთმპყრობელისა ყოვლისა აღმოსავლეთისა და საქართველოჲსა სჴნს.

ღ[ითივ გჳრგჳნოსნისა მეფეთ-მეფისა ალექსანდრე ყოფილისა აბრაჰამისი სჴნს იყო.

ღ[ითივ გჳრგჳნოსნისა მეფეთ-მეფისა კოსტანტინე-ყოფილისა კჳრილესი სჴნს იყავნ.

თანამეცხედრისა მათისა დედოფალთ-დედოფლისა თამარ-ყოფილისა თეკლასი სჴნს იყავნ.

ღ[ითივ-გჳრგჳნოსნისა მეფეთ-მეფისა დავით-ყოფილისა დამიანესი საუკუნო იყავნ ჴსენებაჲ.

გიორგი-ყ[ა]ფ[ა]ლ[ა]ნისა გერასიმესი საუკუნ იყ[ა]ვნ ჯ[ა]ნ.

თჳთმპყრობელისა ღთ[ა]ივ გჳრგ[ჳ]ნოსნისაჲ მეფეთ-მეფისა სახლი მრავალმცა არიან წელნი სუფევისა მისისანი.

ბ[ა]ტონისა ბაგრატ[ი]ონისა მრავალმცა არიან წელნი მათნი. [ძ]ისა მათისა პ[ა]ტრ[ო]ნისა ერეკლესი და არჩილისი მრავალმცა არიან წელნი მათნი.

ბ[ა]ტრ[ო]ნისა ალექსანდრესი და თანამეცხედრისა მათისა ბ[ა]ტრ[ო]ნისა ელენესი და ძეთა მათთა მრავალმცა არიან წელნი მათნი.

ზეცათა მეუფეო! ქ[უე]ყანისა მეუფენი დაიცევნ!“

„[ქ]ართლისა პატრიაქნი: ი[ა]კ[ო]ბესი, სამოელისი, ში[უ]სი, ევლალიისი, პ[ე]ტრესი, სამოელისი, მელქიზედეკისი, ოქროპირისა, გ[რ]იგისა, გაბრიელისა, პ[ე]ტრესი, ევსტატისი, გ[რ]იგისი, დიმიტრისი, ბასილისი, იესი, სუჯ[ა]მონისი—ძე მეფეთა.

ქ[ა]ზ მელქიზედეგისი ს[ა]კ[ურ]დ[ა]ყ[ო]ისა აღმოსავლეთისა პატრიაქთა ს[ა]ჯნებცა არს საჯენებელი და კბ[ი]ჯ მათი.

წ[ი]სა და ღ[მრ]თშემოსილისა ს[ა]ბ[ა]ჲ ქჯ[ა]ისა და ყოვლისა საქართველოსა პატრიაქსა ს[ა]ჯნო.

წ[ი]სა გ[უ]ლაბერიძისა არსენისი, მიქელ მირიანის ძისა ქ[ა]ჯისა ს[ა]ჯნო.

წ[ი]სა მამათმთავრისა და ღ[მრ]თშემოსილისა აღმოსავლეთისაჲ და ყოვლისა საქართველოსაჲ მამათმთავრისაჲ, სჯ[უ]ლთა თჳთმპყრობელისა და პატრიაქისა მრავალმცა არიან წელნი მათნი.

[ღ[მრ]თ]ნ დაიცვას წ[ი]ჲ მეფე მათი. წ[ი]ნ სამებ[ა]ჲთ[ა]ნ ესენი ადიდნა. ამათითა უკუე კეთილდმსახურებისათჳს, ვიდრე სიკუდილადმდე მოღუაწეებითა და შრომითა და მღ[ვ]ძარებითა განსწავლულ ყო ფრიად განმტკიცებად; ევედრებოდით ღმერთსა, რ[ათამც]ა მობაძავე სა[ღ]თოსა მოქალაქობ[ა]სა მათსა გამოეწინდეთ აღსასრულადმდე და მევედრებელნი ღ[მრ]ს ვიქმნეთ სძ[ი]ებელითა მოწყალებით და მადლითა დიდისა და პირველისა მღდელთ-მოძ[ღ]ურისა ქრისტეს, ჴეშმარიტისა ღ[მრ]ისა ჩ[ნ]ისაჲთა, მეოხებითა უფროსად დიდებულისა დედოფლისა ჩ[ნ]ისა ღ[მრ]თისმშობელისა და მარადის ქალწულისა მარიამისითა, ამინ.“ 1 ꙋ — v.

შენიშვნა: 1. ტექსტის დანარჩენი ნაწილი შედგება „კჳრიკისა“ და ორშაბათ-სამშაბათის „მომჴსენეთაგან.“ 1 v.

წყდება: „სამშაბათსა „მომიჴსენენი.“ — ჭერაბინ.“ „სოფლისა ამის გემოთაგან შეევგინე.“

2. „მეფეთა და კათალიკოსთა“ მოსახსენებელის ტექსტი გამოცემულია. იხ. ექ. თაყაიშვილი, „მეფეთა და კათალიკოზთა სულთა მატიანე ნიკორწმინდის ხელნაწერში,“ პარიზი, 1939.

3. აქ წარმოდგენილ ტექსტში სწორ ფრჩხილებში ჩასმულია მეფეთა სახელებში გადაშვების გამო დ ასოს მაგიერ დ ასოთი დაწყებული. დ[აეი]თ — სიტყვის პირველი ასო (ორ შემთხვევაში).

სიტყვა შვილისა-ს პირველი ასო, რომელიც შ-ს მაგიერ ძ-თი იწყება ხელნაწერში.

სიტყვა ძისა-ს პირველი ასო, რომელიც ხელნაწერში წ-თი (წმიდისა!) იწყება.

სიტყვა ქართლისა-ს პირველი ასო, რომელიც ხელნაწერში ქ-ს მაგიერად მ-თი იწყება (მართლისა!).

მინაწერები: „ქვთიმე თაყაიშვილისა, კონვერტზე, რომელშიც ჩადებულია ხელნაწერის ფრაგმენტი:

1. „ამაში ჩადებული ხელნაწერის ერთი ფურცელი შეიცავს ტექსტს ბროშურისას, რომელიც ჩვენ გამოვეცით სათაურით:

„შეფხვა და კათალიკოსთა სულთა მატიანე ნიკორწმინდის ხელნაწერში.“ პარიზი, 1939.

„უნდა გაეგზავნოს ტფილისის მუზეუმს ან უნივერსიტეტს.“

2. „ჩვ შენიშვნა სატრანგეთში, ლეგილში იყო დაწერილი, იმ შემთხვევისათვის, თუ მე აღარ მეღირსებოდა საქართველოში დაბრუნება.

ასეთი შენიშვნები სხვა საბუთებსაც ჰქონდა მიწერილი! ე. თ.“

„ეხლა უნდა გადაეცეს საქართველოს მუზეუმის ხელნაწერთა განყოფილებას. ე. თ.“

965ა

თ. სახოკია. ქართული ანდაზები. 1951

II+389 ფ.; 30 × 20,5; ჭადალდი; უყდო; რვეულებად აკინძული (სულ 8 რვეული; თითოეული რვეული 50 ფურცელია) მანქანაზე ნაბეჭდი; 1951 წ.; შემოწირულია შემკრების — თ. სახოკიას მიერ 1951 წ.

[თ. სახოკია]. „ქართული ანდაზები“. „— ააფრინე ალალიო, რაც არ არი, არ არიო“. 1 — 389.

შენიშვნა: 1. თავფურცელზე აწერია: „თ, სახოკია. ქართული ანდაზები. შიგ შესულია მეგრული ანდაზებიცა. შიგ შედის, რაც პირადად გაგიგონია 1888 წლიდან, თუ სადმე დაბეჭდილში ამოშიკითხავს.“

2. ანდაზები დალაგებულია ანბანზე.

3. ტექსტში ავტორის ხელით შეუტანიათ შესწორებები და ჩამატებები.

ანდერძი: (შემკრების, თ. სახოკიას ხელით). 1. „საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიას ვუტოვებ ჩემს სიკვდილის შემდეგ დასაბეჭდად უსასყიდლოდ: ა. ქართულ ანდაზების უუსრულეს კრებულს. ნაწილი კრებულისა პირადად ჩემ მიერ შეგროვილი, ხოლო ნაწილი ამოკრებულია იმ კრებულებიდან, რაც ქართულად დაბეჭდილა დღემდე. კრებულს დართული აქვს ზოგიერთ ანდაზის წარმოშობის ისტორიის ბარათები. მთავარ კრებულს დართული აქვს კრებული უცენზურო ანდაზებისა. სასურველია ეს (უცენზურო) კრებული დაიბეჭდოს იმის მსგავსად, როგორც იბეჭდებოდა ძველად ბერლინში ცნობილი „კრიპტოდია“ 500 ცალად და შიგ შედიოდა უცენზურო ფოლკლორი კველა ეროვნებათა არა მსხილოად გასარცელებლად, არამედ სამეცნიერო დაწესებულებათათვის.

„ბ. ჩემის „ქართულ ხატოვან სიტყვა-თქმათა“ მე-II ტომში. ხელნაწერი ინახება გ ი ო რ გ ი ჩ ი ტ ა ი ა ს თ ა ნ, როშლის რედაქციით უნდა გამოვიდეს წიგნი. ეს წიგნი სახელმძღვანელოდ უნდა დაიბეჭდოს. ვინიცობაა სახელმძღვანელოს მიერ მისი დაბეჭდვა ვერ მოხერხდა ჩემს სიცოცხლეში, მაშინ აკადემიამ კეთილ ინებოს და დაბეჭდოს ჩემის მხრივ უსასყიდლოდ. რედაქტორობა მიენდოს უეჭველად პროფ. გ. ჩ ი ტ ა ი ა ს, თქვენი პატივისმცემელი თ. ს ა ხ ო კ ი ა.

იმედი მაქვს ჩემის ლექსიკონის (იმ სიტყვების, რაც ჩუბინაშვილსა და საბას არა აქვსთ) დაბეჭდვასაც გაუძღვება აკადემია. თ. ს ა ხ ო კ ი ა“. 1 r — v.

2. „მოცულობა ჩვენის ანდაზების კრებულისა არის 389 გვ. × (გვერდზე) 14 = 5446. უმნიშვნელოა 13 გვ. × 14 = 182.“ 11 r.

შენიშვნა: 1. ანდერძის ბოლოს მიწერილია. „მილებულია 6 II 1951 წ. ა. შ ა ნ ი ძ ე.“ 1 v.

2. ანდერძზე წარწერილია: „ანდერძი და ქართ. ანდაზები“ დაცულ იქნეს საქ. სახ. მუზეუმში. იქვე უნდა მივიდეს საბოლოოდ ავრეთვე „ქართ. ხატოვან სიტყვა-თქმათა“ მე-2 ტომი, ა. შ ა ნ ი ძ ე. 6 II 1951 წ.“ 1 r.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

965 ბ

თ. სახოკია. უწმაწური ანდაზები. 1943

8 ფ.: 24×17; ქაღალდი; უყდო; მხედრული, ავტოგრაფი „შავად“ ნაწერი; 1943 წ.; დაუწერელია 1 v, 8 r — v, შემოწირულია შემკრების — თ. სახოკიას მიერ 1951 წ.

„ქართული უწმაწური ანდაზები, შეკრებილი და ჩაწერილი თ. სახოკიას მიერ ჩშმგ წელსა“ 1 r;

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი შეიცავს 160 ანდაზას.
2. ანდაზები ანბანზეა დალაგებული.

965 გ

თ. სახოკია. ქართული უწმაწური ანდაზები. 1943

10 ფ.: 22,4 × 17; ქაღალდი; უყდო; მხედრული; ავტოგრაფი: 1943 წ.; დაუწერელია 1 v, 9 v—10 v; შემოწირულია შემკრების – თ. სახოკიას მიერ 1951 წ.

„ქართული უწმაწური ანდაზები შეკრებილი და ჩაწერილი თ. სახოკიას მიერ. ტირაჟი უნდა იქნეს არა უმეტეს 500 ცალისა სამეცნიერო დაწესებულებებში დასაგზავნად. თეთრად გადაიწერა ჩშმგ წელსა“ 1 r.

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი შეიცავს 177 ანდაზას.
2. ანდაზები დალაგებულია ანბანზე.

965 დ

თ. სახოკია. ქართული უწმაწური ანდაზები. 1951

26 ფ.; 30,7 × 21.1; ქაღალდი; უყდო; მანქანაზე ნაბეჭდი ორ ცალად; 1951 წ.; შემოწირულია შემკრების—თ. სახოკიას მიერ 1951 წ.

[თ. სახოკია] „ქართული უწმაწური ანდაზები.“

შენიშვნა: 1. შეიცავს 182 ანდაზას (იხ. გვ. 1—13).
2. ანდაზები დალაგებულია ანბანზე.
3. ტექსტში ავტორის ხელით შეტანილია ჩამატებები.
4. თავფურცელზე წაწერილია: „ქართული უწმაწური ანდაზები, შეკრებილი და ჩაწერილი თ. სახოკიას მიერ.
ტირაჟი უნდა იქნეს არა უმეტეს 500 ცალისა, სამეცნიერო დაწესებულებებში დასაგზავნად.“

965 ე

თ. სახოკია. ზოგიერთი უწმაწური ანდაზის წარმოშობის ისტორია. XX საუკ.

31 ბარათი; სხვადასხვა ზომისა; ავტოგრაფი; [XX ს.].

[თ. სახოკია. ზოგიერთი ანდაზის წარმოშობის ისტორიის ბარათები სულ 31 ცალი.].

966

სვიმონ ჯულფელი. დიალექტიკა. XVIII

128 ფ.; 16.4×10; ლურჯი და თეთრი ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული მუყაოს ყდა, დახიანებული; ბოლონაკლული; ფურცლები 118 r—128r დახიანებულია; მთელ რული,დასწყისები და მთავრული ასოები სინგურით; ჭვირნიშანი აქეს; [XVIII ს.]; შეძ ნილია დოც. გრ. კალანდარიშვილისაგან 1951 წლის ივნისში.

[სვიმონ ჯულფელი]. „დაწყებასა წ~ს დიალიკტიკისასა საჭმარ არს კითხვისათ~ს მცირისა რაჲსამე თქმად, რომელსა განაზღვრებს არისტოტელი ესოეთ: კითხუა არს ძიება მიგებისა. — აწ უკუწ დაღაცათუ მრავალ არიან სახენი კითხვისანი, გარნა აქა საჭმარ არს ჩუსნდა რაჲ არსისა და ვითარი არსისათ~ს, რ~ლნი თქმად არიან ამათ~თს, რ~ლთა ყოფა აღსარებულ არს...“

წ უ ყ რ ე ბ ა: „... რ~ლი გარდასახლდების, სასიკუდინე სნეულება არს, შენ გარდასა... ძიერ, მაშასადამე, სასიკუდი... არ...“ 1 r — 128 v.

მინაწერები: 1. „წითლური ეფთარ ეიშოვე“ (ვადამწერის ხელი) 119 v.
2. „ამა წიგნისა მწერლებისა დრო და ჟამი არ ჩანს ანუ ვის მიერ ქნილ არს“ (ქიმიური ხელნთა ნაწერი) 54 r, 128 v.

967

რუსუდანიანი. XIX

473 ფ. 20×15,5; სხვადასხვა ფერის ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული მუყაოს ყდა; მთელრული; სხვადასხვა ხელი; ბოლონაკლული; სათაურები სინგურით; [XIX ს.]; ჭვირნიშანი: 1838 წ. 60 r; დაუწერელია 189 v; შეძენილია თინათინ ლობჟანიძისაგან 1951 წ. ივნისში.

„კარი პირველი რუსუდანისა. — იყო ქვეყანასა ზმირინიისასა დიდებული და სახელგანთქმული, რომელსა სახელი ეწოდებოდა აფთვიმიანე და ჰყვა მას ათორმეტი ძე სახელგანთქმული...“ 1 r — 473 v.

წ უ ყ რ ე ბ ა: ...„დიდად შეეწყალა ხელმწიფესა და ასრე ბრძანა: ამას ასეთი ცეცხლი სწვავს, რომ ამისი დანელება ჩვენ უსიკუდილოდ არ შეგვიძლია და სიკუდილი ამისი უსამართლოა. თავიდან თავისა მკლელიაო, თავათ არ დარჩება და, თუ დარჩება, ჩვენ მაშინცა აღარას გვარგებსო და გაეისტუმროთო თავის ქვეყანასაო. თუ მოკედეს, მკვდარი იგი დაწონ, ვისთვისაც სულ ქმნილია, და თუ დარჩა...“

შენიშვნა: 1. ხელნაწერი გადაწერილი ყოფილა დახიანებული ხელნაწერიდან. ამაზე მიუთითებს ტექსტში გამოტოვებული თავისუფალი ადგილები. გვიან ეს თავისუფალი ადგილები შეუვსია სხვას და იქ, სადაც ადგილი არ ჰყოფნია, ლურჯი და თეთრი ფურცლები ჩაუმატებია; იხ. გვერდები: 41 r — v, 60 v, 113 r — v, 120 r — 121 r, და სხვ.
ზოგჯერ ჩამატებები ტექსტშიცაა შეტანილი; იხ. 115 v — 116 r.
2. ყდის ყუაზე მხედრულით ამოტეიფრულია „რუსუდანიანი“.
3. 62 r-ხე ტექსტის აღმდგენელის ხელით დაწერილია ლექსი:
„მუნ ვიწყე წერად ამისა, ანბავი რუსუდანისა,
გმირთა ძალგულთა ჰაბუკთა მოყმეთა ცხრათა ძმანისა,

ხავა მოყმისა ღარიბად მავალი უცხოდ ქვეყნისა,
სახსოვრად დარჩეს ი ო ს ე ბ, მომიგონებდეთ ამისსა,
ესე ანბავი ტურფანი ძველთაგან ხელმწიფისანი,
უცხო და უცხო მეფეთა სიტურფით მეზვესი (!) მხისანი,
მადგან განათლდეს ხმელეთი, მთავარე თხუთმეტის დღისანი.
დეეთა მებრძოლნი მუსურელნი ნაღმი ბტურეული კლდისანი[ი].“

მინაწერები: 1. „მეფის ასული, ქველ კეთილ სულო,
ძვირ უფასულო, ქეთევან რქმელო,
ზნეობით სრულო, მწყე უნაკლულო,
ქებით აღმკულო, საქელგანთქმულო,
რტო დავითური, მის მტილსვე რგულო,
ევფრატით რწყულო, კოშკებ დასხმულო,
მონარგიზული, ჯერ არ დაზრულო,
პირ მომაწყული, სადავ განქმული.“ 445 v.

ეს ლექსი ეკუთვნის დიმიტრი ბაგრატოვანს. დაბეჭდილია წიგნში: წამება წმინდისა ქეთევან დედოფლისა, ლექსად თქმული. სანკტპეტერპურღი, 1819 წ.

2. (ფანქრით). ესე რუსეთდანიანი ეკუთვნის დიმიტრი კაჭარავს. 1884 წ.„ (ქვედა ყდის საცავი ფურცელი).

იხ. აგრეთვე მინაწერი 445 v.

968

ოთხთავი. XVIII

237 ფ.; 15×9.5; ქაღალდი; ვერცხლის ყდა, ვერცხლისავე საკეტით (ერთი აკლია) და ვერცხლის 3 ფეხით (ერთი აკლია). ფეხების სიმაღლე 1 სანტიმეტრი; ქედური ხელოვნებით გამოხატულია ზემო ყდაზე — ქოისტეს ჯვარცმა (მარცხნივ ღვთისმშობელი, მარჯვნივ იოანე), 4 მახარებელი, ირგვლივ ყვავილოვანი ორნამენტი, ქვემო ყდაზე — ჯვარი ირგვლივ გვირგვინით და ყვავილოვანი ორნამენტებით, ყდაზეა ორი ანგელოზი და ყვავილოვანი ორნამენტები; ყდაზე სამ ადგილას აღნიშნულია მოჭედილობის თარიღი (1781 წ.), ინიციალები A. A. k; მახარებლებსა და იესო ქრისტეს წარწერები გაკეთებული აქვს სლავურ ენაზე; ყდას აქვს საცავი ფურცლები; ნუსხური; სათავურები და სახედაო ასოები სინგურით; მინიატურები (9 v, 62 v, 99 v, 156 v): [XVIII ს.]; დაუწერელია: 1 r — 6 v, 7 v — 8 r, 9 r, 61 v — 62 r, 98 r — 99 r, 155 r — 156 r, 197 v, 222 v — 223 r, 234 r — 237 v. ხელნაწერი ადრე ეკუთვნოდა მცხეთის სვეტი-ცხოველის ტაძარს; შემოვიდა ანტირელიგიური ფუნეულიდან 1951 წელს.

„სახარება მათესი, თავი პირველი. — წიგნი შობისა იესუ ქრისტესი, ძისა დავითისი, ძისა აბრაჰამისი. აბრაჰამ შუა ისაკ, ისაკ შუა იაკობ, იაკობ შუა იუდა და ძმანი მისნი...“ 10 r — 197 r.

შენიშვნა: 1. ოთხთავის ტექსტს დართული აქვს: ა) „სამიებელი წიგნისა სახარებისა“ 198 r — 217 v; ბ). „თვეთა მეტყველებანი“ 217 v — 231 v, გ) სახარებანი წ‘თა მამათა ჩვენთა ქართველთა მნათობთა აოთრმეტთა ასურეთით ღვთისა მიერ მოვლინებულთა“ 231 v — 233 v;

2. მინიატურებზე გამოსახულია მახარებლები: მათე 9 v, მარკოზი 62 v, ლუკა 99 v და იოანე 156 v. მინიატურებს სლავური წარწერები აქვს გაკეთებული.

3. 7 r-ზე მოთავსებულია სახარების ტექსტიდან ამოღებული ნაწყვეტი.

მინაწერი: (ლუოჯი მელნით, მხედრულად) „წმ. სახარება ესე ეკუთვნის მცხეთის სვეტი-ცხოველის ტაძარს“ 8 v, 233 v.

969

მარხვანი. XVI

323 ფ.; 29×19: ქაღალდი: ტყავგადაკრული ტეიფრული ხის ყდა, დაზიანებული: დაშლილი, რესტავრირებული ძველად. ჭიისაგან შეჭმული. ჭუჭყიანი ფურცლები, ბოლონაკლული; ნუსხური, ორ სვეტად, სათაურები და სახედაო ასოები სინგურით; თავსამკაული (1 r); [XVI საუკ. პირველი ნახევარი]; ვეირნიშანი: ხარის თავი და ღუზა (1492 წ. და 1498 წ. ქაღალდისთვის დამახასიათებელი) (21 r, 133 r); გადმოცემულია ანტირელიგიური მუზეუმიდან 1951 წ.

[მარხვანი]: „სახელითა ღვთისათა, ჱამისა, ძისა და სულისა წმიდისათა იწყებიან წმიდანი მარხვანი მეზუთრაისა და ფარისეველისა კეთრიანისა და სრულ იქმნებიან წმიდასა დიდსა შაბათსა. — ვ̃ კ̃ ა, შენ სიტყუაჲ, ჴმაჲ აღმამაღლებელი ჩუენ ბრწყინვალე გჳჩნა. სიმდაბლისა ო̃ნ, რ̃თა განამარილა ფარისეველისა მის უვალრეს მეზუთრე იგი...“ 1 r — 298 v.

შენიშვნა: 1. ზოგიერთ საგალობელთან მიწერილია ავტორის სახელი: თ ე ო დ ო რ ე სტ უ დ ი ე ლ ი, ა ნ დ რ ი ა, ს ტ ე ფ ა ნ ე, ი ო ს ი ფ, ა ნ ტ ო ნ ი, თ ე ო ფ ა ნ ე, ი ო ა ნ ე, მ ა რ კ ო ზ, კ ო ზ მ ა ნ.

2. 287 r-ზე მოთავსებულია ე ფ რ ე მ მ ც ი რ ი ს მიერ თარგმნილი საგალობელი: „ბალობანი გოდებისათჳს ღ̃ ს̃ მშობელისა დაფლვასა ზედა ღ̃თივგუმთოვანთა ჴორცთა რ̃ჲ ჩ̃ნისა ი̃ჳ ქ̃ჲსა. გოლგოთას ბერძენნი დიდსა ქ̃რსკჳსა სერობისად იტჯუან და საეკლესიოდ მიმწურისანი ა̃რნ, ხ̃ თ̃ვის წინა ოდესცა ვის სთნდე.“ „თ რ̃ გი ე ფ რ ე მ̃“. გალობაჲ. ჴ̃ჲ ზ̃ გ̃ნ: ზ̃ლაჲ მეწ̃ამეც. დაბადებულთა შენთა ცხოვნებაჲ ინებე, მაცხოვარო ჩ̃ო, ამისთჳსცა...“

3. მარხვანს დართული აქვს: ა) „თ ბ რ ო ბ აჲ სს̃წ̃ლისა, რომელი იქმნა წმიდასა მას ჯუ̃ჯოშეულსა დიდისა ეკლესიისასჲ სოფიაჲ წმიდას საუფლოსაგან და პატიოსნის ხატისა უფლისა და ღმრთისა და მაცხოვარისა ჩუენისა ი̃ჳ ქ̃ჲსა და მუნ მისრულისა მისთჳს პატრიკისა და კ̃რისტეს ნ̃ოყუარისაჲ ს̃წ̃ინოზრძისა მისისა, გ. მ. — არარაჲ არს ესრეთ მახარებელ სულთა ღმრთის მოყუარეთაჲ, ე̃რ საქმეთა. ე̃სი მიერ საკ̃რველებით აღსრულებულთაჲ...“ 298 v—304 r.

ბ) „ძ ე გ ლ ს წ ე რ ა ს ა რ წ მ უ ნ ო ე ბ ი ს ა, რომელი აღწერეს წმიდათა მამათა კოსტანტინეპოლოს შეკრებულთა წმიდათა ხატთ თაყუანისცემისათჳს, რომელი-ესე წარიკითხვის სოფია წმიდას და ყოველთა ეკლესიათა პირველს კ̃რიაკესა მრ̃ხეთს წმიდისა ჭამის წორჳასა ზედა შემოსილისა ხუცესაგან. გ. მ. — წინაჲსწ̃რმეტყუელთა ქადაგებისაგან დამტკიცებულნი და წმიდისა სახარებისა ბრძანებათა დამორჩილებულნი, წმიდათა მოციქულთა მოძღურებისაებრ ვდღესასწაულობთ დღეს ამას ს̃ხ̃ფურებისა და განაწლებისა სარწმუნოებისა ჩუენისასა, რამეთუ ე ს ი ი ა ჲ წინაჲსწ̃რმეტყუელი იტყჳს: „განახლებობდეთ ჭალაკნი ღ̃რთისა მიმართ...

წმინდანო მღდელნო, ვითამთა წინაჲსწ̃რ იკითხენ ამას ძეგლს წერასა, ეგრეთვე სრულებით აჰა სწერია“ 304 r — 312 r;

შენიშვნა: ძეგლის წერის ბოლო ნაწილში, სადაც ჩამოთვლილი არიან „მართლმადიდებელი მეფენი“, იხსენიებიან ქართველებიც: „... ბ აგ რ ა ტ ა ფ ხ ა ზ თ ა და ქ ა რ თ უ ლ თ მართლმადიდებლისა მეფისა საუკუნომცა არს საჴსენებელი.

გ ი ო რ გ ი კ ე ს ა რ თ ა ს ი ს ა ა ფ ხ ა ზ თ ა ქართველთა მეფისა საუკუნომცა არს საჴსენებელი და კურთხევა მათი.

დ ა ვ ი თ ყ ო ვ ლ ი ს ა აღმოსავლეთისა მეფისა ახლისა მართლმადიდებლისა საუკუნომცა საჴსენებელი და კურთხევა მისი.

დ ე მ ე ტ რ ე ყ ო ვ ლ ი ს ა აღმოსავლეთ ს მეფისა, საუკუნომცა არს საჴსენებელი და კურთხევა მისი.

გ ი ო რ გ ი ყ ო ვ ლ ი ს ა აღმოსავლეთისა ჯელმწიფედ მპყრობელისა მეფეთ-მეფისა, საუკუნოჲმცა არს საჴსენებელი და კურთხევაჲ მისი.

თამარ ყოყლისა აღმოსავლეთისა აზლის მართლმადიდებლისა, აფხაზთა, ქართველთაჲ, ჰერთა და კახთა და ყოველთა ჭოისტენეთა მპყრობელისა. საუკუნოჲცა არს საჯ-სენებელი და კურთხეჳაჲ მისი.

ძისა მათისა გიორგი ყოყლისა აღმოსავლეთისა და დასავლეთისა მტკიცედ მპყრობელისა მეფეთ-მეფისა, მრავალმკა არიან წელნი მეუობისა მისისანი..." (310 r);

ასევე ტაძრისაჭთა „და ღმერთშემოსილთა მამათა" რიგის შემდეგ ქართველთა ხსენებაცაა: „... უსხეულოთა მიმაჯესებულისა წმიდისა მამისა ჩუენისა ეფთჳმე მთაწმიდელისა, აზლისაჲ ოქ ოხანრისა ქართველთა გამჰანათლებელისა საუკუნოჲცა არს საჯსენებელი და კურთხეჳაჲ მისი.

წმიდათა და მართლმადიდებელთა დედოფალთა მ ა რ ი ა მ ი ს ი და მ ა რ თ ა ს ი, საუკუნოჲცა არს საჯსენებელი და კურთხეჳაჲ მათი.

წმიდათა მამათა ი ო ა ნ ე ს ი და ი ო ა ნ ე სჳ ნ გ ე ლ ო ზ ი ს ა და გ ი ო რ გ ი ს ი, საუკუნოჲცა არს საჯსენებელი და კურთხეჳაჲ მათი.

წმიდისა მამისა ჩუენისა გიორგი მთაწმიდელისაჲ ქართველთა მწიაობისა, საუკუნოჲცა არს საჯსენებელი და კურთხეჳაჲ მისი." (310 v); ამას კი ათაბაგებისა, ტაოს მთავართა სახლის ხსენება მოჰყვება: „დიდისა და წარჩინებულისა და სიმჭნით განთქმულისა და სახელოვანისა და მტერთაჯან უძლეველისა ა თ ა ბ ა გ ა მ ი ს პ ა ს ა ლ ა რ ი ს ა მორწმუნისა პატრონისა ჩუენისა ყ უ ა რ ყ უ ა რ ე ს ი საუკუნოჲცა არს საჯსენებელი და კურთხეჳაჲ მისი.

ეგრეჳვე მეუღლისა მათისა დედათა დიდებისა და სიქეთისა ძალსა წმიდათა მენელ-საცხებლესაჲ მოდასისა და სარწმენოჳსისა ბებეჳსა და კეთილად მოღუაწესა ღმრთის მოყუარისა პატრონის დ ე დ ი ს ი მ ე დ ი ს, საუკუნოჲცა არს საჯსენებელი და კურთხეჳაჲ მისი.

და პირმშოსა ძისა მათისა სიმჭნით ჭებულისა და სიბრძის გამომეძებელისა და დაუცხრომელად ღმრთისმადიდებელისა პატრონის კ ა ი ხ ო ს რ ო ს ს საუკუნოჲცა არს საჯსენებელი და კურთხეჳაჲ მისი.

და მშმდგომისა და საყუარელისა ძმისა მისისა, ღჳთივ განბრძნობილისა, მჭნედ მჭედართა და მრავალთა და ძლიერთა და სახელდებულთა ფალავანთა დამჭობელისა და ქედისა შემმუსრველისა, სჩრილტანიოს ზღჳდისა სრულსა ჩოჭოსნობისა და ანგელოზებრივისა სჭემისა ღირსად მიმღებელისა პატრონისა ჩუენისა მ ზ ე ჭ ა ბ უ კ ყ ო ფ ი ე ს ი ა კ ო ბ ი ს ი, საუკუნოჲცა არს საჯსენებელი და კურთხეჳაჲ მისი.

და ძმის წულისა მათისა მჭნისა და ახოგინისა და ქველპარმჭაჭყულისა, აგარიანთა მომსრველისა, გულოჭნებით სახელგანთქმულისა. მტერთა შემაძრწუნებელისა, სარწმუნოებისა და ქრისტეს ჲეშხარტისა სჯულისა მტკიცედ მპყრობელისა და აწ მფლობელისა ჩუენისა პატრონისა ნ ა ვ ყ უ ა რ ყ უ ა რ ე ს ი, საუკუნოჲცაჲ არს საჯსენებელი და კურთხეჳაჲ მისი და მრავალჯა არიან დღენი და ჟამნი ცხორებისაჲ მისისანი.

და მეუღლისა მათისა ღ ვ თ ი ს მ ჯ ნ ე ს ა ნ ი ს ა მთავისა და ცისკროვნებრ ბრწყინვალისა, სიმჭდის მეძიებელისა და წერილთ მოყუარულისა და ჯუართა და ხატთა პირად-პირადად მამკობელისა პატრონისა ა ნ ნ ა ს ი ი. მრავალჯა არიან დღენი და ჟამნი ცხორებისა მისისანი.

და მეთ მათთა, სამოთხჱ ნერგთა, ვარდთა სურნელთა და გონიერთა საღმრთოდ, სამჭედროდ აღზრდილთა პატრონის მ ზ ე ჭ ა ბ უ კ ი ი და პატრონის კ ა ი ხ ო ს რ ო ს ი მრავალმეა არიან დღენი და ჟამნი ცხორებისა მათისანი.

და სოილ კ ო პ ა ს - ძ ი ს ა, ტაკოსა ამილაზორისა და მხატვრობით კეთილად ჴელოვნისა და სიბრძნის მეტყუელისა და საღმრთოთა წ ჩ რ ი ლ თ ა მართლიად აღმსრულებელისა და თარგმანთა განმამარტებელისა, მრავალმეცა არიან დღენი და ჟამნი სუფევისა მისისანი და კელაფაც საუკუნოჲცა არს საჯსენებელი და კურთხეჳაჲ მისი.

ეგრეთვე მართლმადიდებელთა და კურთხეულთა მ შ ო ბ ე ლ თ ა მისთა რ უ ა მ - ყ ო ფ ი ლ ი ს რ ა შ თ ა ე ლ ი ს ა და რ ა ი ნ დ ო - ყ ო ფ ი ლ ი ს ე კ ა ტ ე რ ი ნ ე ს ი, საუკუნოჲცაჲ არს საჯსენებელი და კურთხეჳაჲ მათი.

და მემკჳდრისა მისისა ღუაწლ მრავალ და მოღუაწებით წმიდაჲა ქალწულთა მიმსგავსებულსა, ლოცვა მარხვით დაუშრომელსა და სრულსა მ ო წ ა ზ ო ნ ე ბ ი ს ა და ს ჴ ე მ ო ს ნ ა - ბ ი ს ღირსებით სრულ ქმნილსა მ ა ნ გ უ ბ ა რ - ყ ო ფ ი ლ ს ა მ ა რ თ ა ს ი, საუკუნოჲცაჲ არს საჯსენებელი და კურთხეჳაჲ მისი.

ძეთა და ასულთა მათთა მიცვალებულთა საუკუნოდმცა არს საჭირებელ და კურთხევა მათი. და ცოცხალთა მრავალმცა არიან ქმანი და დღენი ცხოვრებისაჲ მათისანი, ამინ.

ყოველთა ნათესავთა ჩუენთა, ქართველთა მასპინძლისა გრიგოლ სვეტიცხოვლისა ბაკურიანის ძისა, ყოველისა დასავლისა დიდისა დემეტრეკოპოსისაჲ მართლმადიდებელისა, საუკუნოდმცა არს საჭირებელი და კურთხევაჲ მათი..." (310 v — 311 v);

გ) „თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა გიორგი ნიკომედელ მთავარეპისკოპოსისა ცხოვრებაჲ წმიდაჲსაჲ ჯუარცმისა და დაფლისათჳს უფლისა ჩუენისა იჳსუ ქ-ს, რომელი იკითხვების დიდსა პარასკეჳსა, რჲ იწყა თქუ, გ-ენ მ-მო!" 312 r — 324 r

დ) „თქმული წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ეპიფანე კვპრელ მთავარეპისკოპოსისაჲ დაფლისათჳს უფლისა ჩუენისა იჳსუ ქ-ს და იჩ-ს არიმათელისათ-ს ჲოსების შთასლვისა-თ-ს შემდგომად ცხ-ლეს მყ-ელისა ენების მ-ისა, გ-ენ მ-მო!" 324 r—v.

წყ-ბა. „...ჳ-ა არდინენი წარელენ ჳრ მხე სჳ-სა აღა..."

4. ხელნაწერის ხაგიერთი ფურცლების კიდეები შეჭრილია, მგ: 21 v, 26 v. 29 r. 59 r. და სხე.

მინაწერები: 1. „ღ-ო და რ-კონის მ-რთას-მობელო, შ-ე ფ-დ ცდ-ვილ გაიან-ენუ..." 172 v.

2. (მხედრულით.) „ჭ. რა ესე გალობანი ითქჳნეს, ერთი კოჯა ღვინო ხუცესთ არის, ვინც დაააკლებს....." 192 r.

3. (მხედრულით) „ჭ. ღმერთო და რ-კონის ღმრთისმშობელო, უშველე დარ-ჯანს, ხ-ია უდღეგრძელე" 203 r.

4. „ჩ-ნ ქ-ი ღ-ა მრ ამბა აღაჳრდებან ზ-ქ-რია შევწირე და მოვაკვნე წ-ნი და ს-ლთა გ-შნთ-ლნი ესე მრხვანი ჳ-დ წ-ა მ-ხისა ღ-ის მშ-ბ-ლს ს-ლისა ჩ-ლის სამლოცველოდ და ცდ-ათა ჩ-თა შესანდობელად დღესა მას დიდსა გ-ჳთხვისა-ს, ა-ნ. ვინცა და რა-მანცა კ-ანა ჳ-ლ ყოს ამისსა შლად და გამოწირვად, რისხვასცა მ-ა ... და ყ-ნი წ-ნი ღ-ნი ხ-ცისა და ქ-ნისნი." 241 v — 242 r.

იხ. აგრეთვე მინაწერები: 4 r, 45 r. 65 v, 84 r, 197 v, 202 v, 296 r.

970

კრებული. 1827

133 ფ.; 34×21; ქაღალდი; ტყავგადაკრული მუყაოს ყდა; ფურცლები (80 — 133 და ბოლო ყდა ობისგან დაზიანებულია; ხელთაწერილი, სათაურები და დასაწყისები სინგურით; 1827 წ. (132 v), ჰვირნიშანი აქვს; გადამწერი: იოანე იალღუზის ძე (132 v); დაწერილია: 64 v, 110 v, 133 r — v.; შემოსულია ანტირუსიგიური მუხუთიდან 1951 წელს.

1. „წმიდისა მამისა ჩუენისა ვასილი კესარიელ კაბადუკის მთავარეპისკოპოსისა, ექესთა დღეთათჳს თქმული, თავი ა. — სიტყჳს მიგებაჲ: დასაბამად ჰქმნა ღმერთმან ცანი და ქუეყანა. რ-სა ენებოს დაბადებისათჳს სოფლისა მითხრობად, დასაბამად ხილულთა ამათ შემკობისა, ესეგ-რისა სიტყჳსა შეენის დაწყებად, რ-ცისა და ქ-ყნისა დაბადებისა ჰენებავს უწყებად..." 1 r — 64 r.

2. „წმიდისა და ღ-თშემოსილისა მამისა ჩუ-ნისა გ-რ-გორი ნოსელ ეპისკოპოსისა, ძმისა წმიდისა დიდისა ვასილისა, რ-ლი იგი აკლდა აღწერასა ექვს[ს]ით დღეთასა, რ-ლი იგი წინასწარ ჰსთქუა ნეტარმან და დიდმან ვ-ასილ-ი, და ვინაჲთგან დაბადებისათჳს კაცისა დაუშთა მას, ესე

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სრულ-ჰყო წმიდამან გრიგორი მაღლად და ღთივ დიდებულად. — თავი ა. რომელსა შინა არს ზოგს რაამე სოლლისათჳს ბუნებათა მეტყუ[ველებად] და შემკობილი მითხრობად პირველ კაცის შესაქმისა დაბადებულთა. ესე წიგნი არს შესაქმისა ცისა და ქუეყანისა...“ 66 r — 110 r.

შენიშვნა: წინ უძღვის: „ძმსა ჩემსა და მონასა ღ[მრ]თისასა. პეტრეს ეპისკოპოსსა გრიგორი ნოსელ ეპისკოპოსი (65 r — 66 r).

ბოლოს ერთვის: „წ[იგნ]ის მამისა ჩ[ემ]ისა გრიგოლი ნოსელ-ეპისკოპოსისა პეტრეს მიმართ ძმისა თჳსისა **პასუხი** ეგუსთა დღეთათჳს (111 r — 132 v).

ანდერძი: „სრული იქმნა ძალითა და შეწევნითა ყ[ო]ვლთა კეთილთა მაცხ[ოვრ]ისა (!) ღ[მრ]თისათა წელსა 1827, ივნისს 20 დღესა, ჴელითა ღუბერსკის სკკრატარისა იოანე იალღუზის ძისათა. ხ[ო]თ[ბ]ენ კეთილ გულისჴიერნო მკითხ[ვ]ელნო, მიიღეთ ჩემ გულხაისამიერი ესე უმდაბლესი ვედრებაჲ და უკეთუ ცთომა და ნაკლულება რაამე იხილოთ ნუ მწყენეთ, არ[ა] სიყვარულისათჳს ლოცვთ ჴსენებაჲ მაგეთ. თუმცა ვიგულისმოდგინე გარნა გონება კაცობრივი უძლურ არს“ 132 v.

მინაწერი: (ლურჯი მელნით). „ცნობად — 17 რვეულია. რვეულში 8 ფურცელი, ხოლო პირველ რვეულში კი არის 6 ფურცელი“ (ზემო ყდის შიდა გვერდი).

971

კურთხევანი. XVIII

98 ფ.: 20 × 14,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული ხის ყდა: რესტავრირებული; ნუსხური, სათაურები სინგურით; თავსამკაულიანი (84v); [XVIII] ჰვირნიშანი აქვს; შემოწირულია ლუარსაბ კარბელაშვილისაგან.

კურთხევანი, ძალითა ღ[მრ]თისათა ღ[მრ]თ დედაკაცსა ზედა მშობიარესა პირველსა დღესა, უფლისა მიმართ...“ 1 r — 98 v.

შენიშვნა: 1. კურთხევანი იმავე შედგენილობისაა, როგორისაც ვახტანგ VI-ის სტამბაში 1713 წ. დაბეჭდილი კურთხევანი არის. თარგმანი ბერძნული ენიდან ქართულ ენაზე ეკუთვნის კვიპრიანე სამთავნელს.

2. ხელნაწერი ყოფილა ნაკლული და გვიან აღუდგენიათ: აღმდგენელის ხელით: 59 v — 63 v, 76 v — 91 v. ვახტანგ VI სტამბაში დაბეჭდილი კურთხევანის ფურცლებით: 64 — 67, 92 — 97.

3. ცუდი შეკინძვის გამო ზოგიერთი ფურცელი თავის ადგილზე არაა.

4. ხემო ყდის შიდა ნაწილისათვის გამოყენებულია ნუსხურად ნაბეჭდი ფურცელი (სახ[ელ]ის სტამბისაჲ).

5. ხელნაწერს ბოლოში დართული აქვს ხელრთვა გვ. 98 v.

ანდერძი: (აღმდგენელისა). „მე აროან დიაკონმან დავწერე ნაკლებ ესე კთ[ვ]ენისი შეკერითურ, კ[ა]ლ უა“ (1792 წ.). 98 v.

მინაწერი: (ქიმიური მელნით) „ჩემს შვილს გივის თავისი პაპის მღ. ანდრიას ნაანდერძევი, ლ. კარბელაშვილი. 4.VI 43 წ.“

972

ისტორიული ძეგლების წარწერები. 1840—1846

6 სხვადასხვა ზომის ფურცელი: 36,2 × 22,5 და 22,1 × 17,7; ქაღალდი; მბეჭდური; ავტოგრაფი; 1840—1846 (2 v, 5 r); დაუწერელია: (3 v — 4 r — v); შემოწირულია: ე[ქვ]ემ. თაყაიშვილის მიერ. 1951 წ. ოქტომბერში.

[ალექსანდრე ჯამბაკურ-ორბელიანის მიერ გადმოღებული ისტორიული ძეგლების წარწერები]. — „კახეთში ს. იყალთოს თავში ეკლესია არის წ. შიოსი..“ 1 r — 6 v.

შენიშვნა: შეიცავს შემდეგ წარწერებს: 1. სოფელ იყალთოს წმ. შიოს ეკლესიისას; 2. წმ. ნინოს ეკლესიისას ქიზიყში (1717 წ.).

3. სოფელ ტანძიანის (სომხითში) ეკლესიის კარიბჭისას.

4. წმ. დავით გარეჯის სახ. ეკლესიის კარიბჭისას და საფლავის ქვებისას.

5. პიტარეთის მონასტრისას.

6. ზურაბიანთ სასახლე, ზურაბიანთ კარის ეკლესიისას (კახეთის ხეობა; ს. ბაბილაშენი, ახლა სატრედის უბახიან“).

7. კახეთის ხეობაში მშვენიერი თლილი ქვის ეკლესიისას (აქვე ზურაბაანთ სოფელი ყოფილა, ახლა სათხეს ეკლესიის კარიბჭისას.) 8. წმ. სამების მონასტრის ეკლესიისას (კახეთის ხეობაში). 9. სოფელ საკარიის წყაროს ქვატკირის თაღისას.

მინაწერი: 1. „1859-ს წელსა, ოქტომბრის ვ-ს დღესა, ქვეშელ პეტრე ბესელაშვილს მივეცი იჯარით ორის წლის ვადით ჩემი ღორისთავის მამული თუმან ნახევრათ“. (ფანქრით.) 3 r.

2. „ეს არის პითარეთის მონასტრის წარწერა ფრანზების გამოშვებით და შეცდომებით გადმოღებული, ე. თ.“ 3 r.

973 ა

დიმიტრი ბერი ბაქრაძე. მოგზაურობა სვანეთში. XIX

9 ფ.; 17×14; ქაღალდი; უყდო ავტოგრაფი; [XIX ს.]; შემოწირულია პროფ. ექვთ. თაყაიშვილის მიერ 1951 წ. ოქტომბერს.

დიმიტრი ბერი ბაქრაძე „მოგზაურობა სვანეთში“. — სოფელსა სვანეთსა ბეჩოს უწოდებენ ეკლესიასა მათსტისას, რომელსა შინა დახიზნული ჰყოფილა კანკელი მცხეთის ეკლესიისა...“ 1 r — 9 v.

შენიშვნა: ხელნაწერი ჩადებულია 873 ბ ხელნაწერთან ერთად ორად გაკეცილ ქაღალდის ფურცელში, რომელსაც წითელი ფანქრით აწერია: „ორი რვეული, დიმიტრი ბერი ბაქრაძე“.

973 ბ

სვანეთის ეკლესიების ქონების აღრიცხვის სია. 1874

8 ფ.; 22×17,5; ქაღალდი; უყდო; ხელმწერული; დიმიტრი ბერი ბაქრაძის ხელით დაწერილი; 1874 წ. მაისი (1 r); დაუწერელია: (7 v — 8 v); შემოწირულია პროფ. ექვთ. თაყაიშვილის მიერ 1951 წ. ოქტომბერს.

*1874 წელსა, მაისის 29 დღესა, კამისია დანიშნული სვანეთის ეკლესიებთ(!) ქონების ცნობაში მოყვანისათვის შეუდგა უშკულის სამრეკლოსა შინა გამოკვლევასა მოძრავთა კუთვნილებათა მისთა და აღმოსჩნდა შემდგომი...“ 1 r — 7 r;

შენიშვნა: ხელნაწერი ჩადებულია 973 ა ხელნაწერთან ერთად ორად გაკეცილ ქაღალდის ფურცელში, რომელსაც წითელი ფანქრით აწერია: „ორი რვეული, დიმიტრი ბერი ბაქრაძე“.

25. ხელნაწერთა აღწერილობა.

974

ყარამანიანი. 1830

230 ფ.; 21 × 16,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული ხის ყდა, დაშლილი; მხედრული, სათაურები სინგურით; 1830 წ. იანვარი (229 v). ჭვირნიშანი 1828 წ. (99 r) გადამწერი: მირზაოის ასული მართა (229 v); დაუწერელია (1 v); შემოწირულია ალ. ღლონტის მიერ 1949 წ.

„წიგნი ყარამანიანი, ნათქვამი სპარსულთა ქართველთა შვილი სარდალ სალთხუცის დავითისაგან, ახლა მირზაშვილის ასულის მართასაგან გარდმოწერილი, ტკბილი და სასმენელად სამო, სავაქაკო. კარი პირველი. ა. — პირველსა ქამსა სპარაეთსა შიგან იყო ხემწიფე დიდი, რომელსა ეწოდა თახმურად..“ 1 r — 229 v.

შენიშვნა: 1. ტექსტი წარმოადგენს „ყარამანიანი“-ს პირველსა და მეორე კარს.

2. ხელნაწერი დაკაზმვისას ცუდად აუკინძავთ ამის გამო ტექსტის თანამიმდევრობის დასაცავად კიდეებზე სათანადო მინაწერები აქვს გაკეთებული იხ. 7 v, 8 v, 16 v 24 v, 32 v.

3. ხელნაწერის ბოლოში დართული აქვს ორი ლიცენზია: თვალნაკრაობისა და შეშინებულისა. (იხ. 230 v და ქვემო ყდის შიდა გვერდი.)

ანდერძი: (გადამწერისა): „აქ დასრულდა ამბავი ყარამანისა, ნუმცა დაესრულების ამბავი თქვენი, თუმცა ყარამანის ამბავი სხვაე მრავალი არის, მაგრამ ამაში ამის მეტი არ ეწერა, და ესე კმასაყოფელი იყოს. დასრულდა ყარამანიანი იანვრისი (!) **ჩყლ** წელსა ხელითა მირზაოის ასულისა (მართასითა, ვინც იხილავედეთ, მცირესა ამას მუშაკობასა შენდობას ბრძანებდით, რათა თქვენცა სახელი აღიწეროს წიგნსა მას ცხოველთასა. თუ რ[.]ნე (!) შემცდარი და მეტნაკლები იყოს, ნუ გამკიცხავთ, ამისთვის რომ დიდათ ფიქრიანი და შეწუხებული გულით ვსწერდი. აღმამკითხველნო. ყოველთა გეედრებით შენდობისათვის, ჩემის სულის საოხად აღვწერე წიგნი ესე“ 229 v — 230 r

მინაწერები: 1. „მოწყენილი იყავით ყველანო, ეს ყარამანიანი მე მაჩუქა ივანემა რადგან მამიდაჩემის დაწერილია, ივანე, კოტე, სვიმონი“ (ზემო ყდის შიდა გვერდი).

2. (იისფერი მელნით) „შეიძინე ეს ხელნაწერი ერთი უცნობი ქალიდან, რომელმაც, ვერ მითხრა, თუ საიდან გაჩნდა მათს ოჯახში იგი, ალ. ღლონტი 10.3.40“ 229 v. იხ. აგრეთვე მინაწერი 1 v.

975

ქართული ანბანი. XIX

1 ფ.; ლურჯ სქელ ქაღალდზე დაკრული თეთრი ქაღალდი; 37,6 × 31,5 მხედრული, მოხატული საზეადო ასოები; [XIX ს.]; შემოწირულია ნათელა ჯავახიშვილის მიერ 1951 წელს.

[ქართული ანბანი, საზეადო ასოები, შესრულებული მხატვრულად, ცხოველების გამოსახულებებით].

შენიშვნა: 1. ჩართულად სწერია: „იაკობ“. „ავთანდილ“.

2. აქვს წარწერა „ქ. ეს სოლომონისა“.

976

პარმენ ცახელის (თვალჭრელიძის) წერილი მათე ნიკოლოზის-ძე გორდეზიანისადმი. 1908.

2 ფ.; 21 × 13; ცალხაზიანი ქაღალდი: პირველი ფურცელი მთელია, მეორე — ნახევარი; მხედრული; ავტოგრაფი; 1908 წ. 13 ნოემბერი; გადმოცემულია მ. ფოფხაძის მიერ.

„ჭკირფასო ძმაო მათე! ქუთაისის კომიტეტმა შემთხოვა წარმოადგენლად წასულა თბილისში აკაკი ასათიანის ადრესის მისართმევად იუბილეის დროს..“ 1 r — 2 v.

შენიშვნა: 1. წერილის ფურცლები სხვადასხვა დროსაა შემოსული. ამაზე მიუთითებს შემდეგი ცნობები: ა). „საქართველოს მუზეუმის ხელნაწერთა განყ-ის გამგეს, აწ გარდაცვლილი პიძაჩეის მათე ნიკოლოზის ძე გორდეზიანის პირად წერილებში ვიპოვე პოეტ პარმენ ცაბელის (თვალჭრელიძის) წერილის ნაწილი, რომელსაც სიამოვნებით გადმოვცემ თქვენს განყოფილებას, თუ იგი თქვენთვის საინტერესო იქნება, მაცია ფოფხაძე 1947 წლის ნოემბერი.“

ბ). „ჩელნაწერთა განყოფილების გამგე[ს] ამხ. კ. გრიგოლიას, თანდართული ბარათი პ. ცაბელის მიწერილია მათე ნიკოლოზის ძე გორდეზიანისადმი, რომელიც ცხოვრობდა და მსახურებდა ქ. ონში (ამჟამად გარდაცვლილია). ბარათი გადმომცა მუზეუმისათვის მისმა მეუღლე ლიუდმილა სპირიდონის ასულმა დავალი — გორდეზიანისამ, (რომლის მამიდაშვილი იყო პ. ცაბელი). ერთი ამის ანალოგიური ბარათი — შარშან გადმოგეცით. მ. ფოფხაძე. 1949 წლის 25 მარტი ქ. თბილისი.“

ეს ცნობები თან ახლავს წერილს.

977

ალ. ყაზბეგი. ვაი ჩემო ძველისაგან ძველო ნივთებო. XIX

24 ფ.: 22×18; ცალპაზიანი ქაღალდი; ყდის მაგიერ ქაღალდის გარე კანია; მხედრული; [XIX ს. ბოლო წლები.]: შეძენილია ელენე კოსტანტინეს ას. კვირკველიასაგან 1951 წლის ნოემბერში.

[ალექსანდრე ყაზბეგი]. „ვაი ჩემო ძველისაგან ძველო ნივთებო, კომედია ორ მოქმედებად.“ მოქმედება 1-ლი, გამოსვლა 1, სცენა წარმოადგენს ოთახს ქართულსა და ევროპიულს გემოვნებაზედ მორთულს...“ 1 r — 24 v.

შენიშვნა: 1. მოქმედი პირები დაწერილია თვით ავტორის ალ. ყაზბეგის ხელით. აქვე დასახელებულია შემსრულებელთა. ნ. გაბუნიას, მ. საფაროვას, კ. მესხის, დ. ბ. კორინთლის გვარებიც (იხ. ქვედა კანის შიდა გვერდი.).

2. ზედა კანზე ალ. ყაზეყის ex libris-ია მოთავსებული.

978

ჯუზეპე მაზინის წერილი.
გადატანილია საარქივო ფონდში „სხვადასხვა“ № 57.

979

აკაკი წერეთელი. ჩემი მტრები. XIX — XX

1 ფ.; 21,3 × 13,5 პატარა ზომის ფოსტის ქაღალდი; დაზიანებული; მხედრული; [XIX — XX ს.]. შეძენილია ელადიძე გრიგოლისძე ჩიქოვანისაგან 1952 წ. 4 მარტს.

აკაკი წერეთელი. ჩემი მტრები.

„ისე როგორც გველს გოგირდი,
ყოველ ცუდ კაცს ვეჯავრები!
ბევრს არ ვიცნობ, ვერც მიცნობენ
მოსისხარი ჩემი მტრები...“ 1 r — v.

შენიშვნა: 1. ბოლოში ხელმოწერილია: „აკაკი“ 1 v;

2. ფურცელზე დახიანებულია, მაგრამ ლექსი გარკვევით იკითხება.

3. ლექსი გამოაქვეყნა შ. გოხალიშვილმა, იხ. ჟურნ. დროშა, № 5, 1952 წ. მაისი გვ. 18.

980

კრებული. 1851

126 ფ.; 22 × 16,5; ქაღალდი: ტყავგადაკრული ტეიფრული ბის ყდა; დახიანებული მხედრული; სათაურები სინგურით; თავსმკაული (3 r); 1851 წ. (117 r), ჟვირნიშანი 1841 წ. (48 r); გადამწერი: სერაპიონ ბერი (117 r); დამკვეთი: გიორგი მიხაილისძე წარვაშიძე (1 r); დაწერილია: 1 v — 2 r; 117 v — 118 v; 124 v — 125 r; 126 r; ზედნილია მერი ვარლამის ას. გოლანძიასაგან 1952 წლის 10 ავგისტოს.

1. [ნაკიფორე ხუცესი]. „ცხოვრება და მოქალაქობა წმისა და ნეტარისა ანდრიასი, რომელი იქმნა ქრისთის სალოს, გ. უ.! — ძმანო ჩემნო და მამანო საყვარელნო უფალნო, ისმინეთ. ჩემი მოძღვრისამიერი ცხოვრება მისი და გაუწყო ჭტი...“ 3 r — 117 r.

2. „სიტყვანი წმთა მამათანი და იგავნი სახარებისა, განმარტება. — კაცი ვინმე გარდამოვიდოდა იერუსალემით იერიქოდ და ავაზაკნი დაესხნეს, განძარცვეს, დაწყლეს...“ 119 r — 124 r.

ანდერძი: 1. „ეს ანდრია სალოსის წიგნი არის ქნეინა კესარია ნიკოლოზის დადიანის ასულის! ღმერთმა მოაზმაროს თავათ და თავის გაზრდილის გიორგის აღზრდით და ბედნიერებითურთ, ამინ. ღმერთმა ისმინოს, კირიელეისონ; დაიწერა აფხაზეთის მემკვიდრის გიორგი მიხაილის ძის შარვაშიძის ბრძანებით 1854 года августа 19-го “ 1 r.

2. „ალიწერა და სრული იქმნა წიგნი ესე ჰამი და ტკბილად სასმენელი და სულთა სასარგებლო წმ'სა და ნეტარისა ანდრია სალოსის ცხოვრება. ღ'თა იესო ქ'ე და წ'ა ანგრია, აცხოვნე და შეიწყალე და შეიწყე ქ'სა განკითხვისასა ფ'დ ცოდვილი დამწერი ამ სი სერაპიონ ბერი, ჩაწნა-ხა (1851 წ.) მაისის თვესა:—“ 117 r.

მინაწერები: 1. „ნეტარი ანდრია ქრისტესთვის სალოსი ცხოვრებდა წელთა დასაბამიდგან ხუთი ათას ცხრაას სამოცდა ერთსა, რომლისა ხსენებასა აღასრულებს ეკლესია ოქტომბრის ორსა, ქრისტეს აქეთ მეხუთე საუკუნეში. იერომონახი ბესარიონ“ 2 v.

2. „ესე წიგნი ქნეინა კესარია დადიანის ასულისაგან ნათხოვრად მაქუს და მასვე მიერთვას, ბესარიონ ბერი მიქაბერიძე“ 2 v.

3. „ქნეინა. კესარია დადიანის ასული“ 125 v.

4. სხვა მინაწერი იხ. 126 v.

981 ა

კარაბადინი. XIX

23 ფ.; 22×17,5; ლურჯი და თეთრი ქაღალდი; უყდო; თავ-ბოლონაკლული; დაშლილი; მხედრული; [XIX]; შეძენილია მ. ვ. გოლანძიასაგან.

[კ ა რ ა ბ ა დ ი ნ ი] „... რომ სიგრილით გულს ეპყდებოდეს, ინდაური...“ 1 r — 23 v.

წ ყ დ ე ბ ა: „... და დანაყილი ერთმანეთს აურიეე, ლიმონის წვენით გაქენით, გასწურეთ, დაალევინეთ...“

შენიშვნა: ფ. 1 r დახიანებულია.

981 ბ.

კარაბადინი. XIX

58 ფ.; 22 × 17; ქაღალდი; უყდო; თავ-ბოლონაკლული; დაწლილი; მხედრული; [XIX ს.]; შეძენილია მ. ვ. გოლანძისაგან.

[კ ა რ ა ბ ა დ ი ნ ი] „... კარგად წყალი დაასხი და შეჩეჩე ... მრავალძარღვას კაკალი კარგად ადღუღე, გამოსწურე...“ 1 r — 58 v.

წ ყ დ ე ბ ა: „... ავადმყოფს და მთელსაც ერთად უნდა აჭამო. ამას გარდა კიდევ მასწავლეს...“

შენიშვნა: ხელნაწერის ფურცლები დახიანებულია.

981 გ

კარი კარაბადინისა მართალი და ჰეშმარიტი. XIX

29 ფ.; 22 × 17,5; ქაღალდი; უყდო; ნაკლული; დაწლილი; მხედრული; [XIX ს.]. შეძენილია მ. ვ. გოლანძისაგან.

„კ ა რ ი კ ა რ ა ბ ა დ ი ნ ი ს ა მ ა რ თ ა ლ ი და ჰ ე შ მ ა რ ი ტ ი. კარი მაჯუნებისა, მაჯუნი ჩაფიჩინისა...“ 1 r — 29 v.

წ ყ დ ე ბ ა: „... ექნება უწინ, ხელი გაეხსენი, თუ...“

შენიშვნა: ფურცლები დახიანებულია.

982

ქილილა და დამანა. XVIII

411 ფ.; 31 × 21,5; ქაღალდი; ტყავგადაკრული ტეიფრული მუყაოს ყდა, ყდა მოცილებულია; აქვს ყდის საცავი ფურცლები; მხედრული, დასაწყისები სინგურით; [XVIII ს.] ჰვირნიშანი აქვს; დაუწერელია: 1 r — 4 v, 398 r — 411 v.

„კარი პირველი ქილილა დამანასი, სპარსულისაგან ქართულად ნათარგმანები მეფის ვახტანგისაგან.

მეც მივყევ სპარსთა ზღაპარსა თარგმანებისა მგებართა,
არავინ მიშვებს გარეგან მთათა და გინა მე ბართა...

დასაწყისი პირველი წიგნისა ამის, შესავალად თქმული ბრძნისა ანვარი სოლისა...“ 5 r — 397 v.

შენიშვნა: 1. ქილილა და დამანას ეს ხელნაწერი სულხან-საბა ორბელიანის რედაქციისაა.

2. ბოლოში დართული აქვს: „მეფის ნაბრძანები შაირები.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

კულავ მიხმეს ისევ ისპაანს, დამრჩა ეს შეუსრულები...“ 397 r — v.

3. კიდეებზე მოთავსებულია სიტყვების განმარტება.

4. ილუსტრაციებისათვის გამოტოვებულია თავისუფალი ადგილები აღნიშნით: „დასახატავი“, იხ.: 6 v, 7 r, 8 v და ა. შ.

5. ქილილა და დამანას სამასწლიანი რედაქცია ორჯერაა გამოცემული. 1886 წ. ილ. ჭყონიას რედაქციით და 1949 წ. აღ. ბარამიძისა და პ. ინგოროყვას რედაქციით.

983

რაფიელ ერისთავის ლექსები და სხვა მასალები.

გადატანილია რაფიელ ერისთავის პირად საარქივო ფონდში.

984

პ. უმიკაშვილი, ვეფხის-ტყაოსნის ლექსიკონი. XIX — XX.

47 ფ.; 35 × 11; ჭალადი; უყდრო; პ. უმიკაშვილის ავტოგრაფი; [XIX — XX ს. ს.] მუზეუმს გადმოსცა ექვთიმე თაყაიშვილმა 1952 წელს.

პ. უმიკაშვილი, ვეფხის-ტყაოსნის ლექსიკონი.—
არსი — 1, II — существо.
ამადარი — 15, I — таковой.
ასული — 33, IV — возвышенный высоко художественный.
ამო 34, IV — приятный.

985

Родословная книга Тумановых

გადატანილია მ. თუმანიშვილის პირად საარქივო ფონდში № 829.

986

დიმიტრი მელვინეთ-უხუცესის ნაწერები

გადატანილია დ. მელვინეთ-უხუცესის პირად საარქივო ფონდში.

987

თომა მოციქულის წამება (ფრაგმენტი). XIII

2 ფ.; 34 × 24,5; ეტრატი; ფრაგმენტი; ნუსხური; ეტრატი ძალზე დაზიანებულია; არ იკითხება: 1 r, 2 v; [XIII ს.]; ხელნაწერი 1952 წელს ბუხეუმს შეწირა ნ. რეხვიაშვილმა.

[წამებაჲ წმიდისა თომა მოციქულისაჲ ჰინდოეთს]
„...ენებად მოვიდა საკჳრველებათა მოციქული... და ეძებდა... ნაწილსა ნაწი...აგან მისთა საკუ[რნებ]ელად სნეულისა...“ 1 v.

შენიშვნა: 1. სათაური აღდგენილია ხელნაწერ H — 341-ის მიხედვით [იხ. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა (II კოლექცია), ტ. I.].

2. მეორე ფურცელი „შუხთას“ წარმოადგენს. შუხთის ობიექტი არ ჩანს.

3. ფრაგმენტი ნ. რეხვიაშვილმა იპოვა სოფ. კურსების წმიდა გიორგის ეკლესიაში.

988

წერილები ამბაკო ჭელიძისა ივანე ჯავახიშვილთან

გადატანილია საარქივო ფონდში „სხვადასხვა“.

989

რუსული საბუთი

გადატანილია რუსულ ხელნაწერთა კოლექციაში (Ros. — 351).

990

ჟამნი. XVIII

87 ფ.; 19×14,5; ქაღალდი; უყდრო; დაშლილი ნაკლულია; ნუსხური, სათაურები სინგურით; გადამწერი — ბიეთის მოძღვარი ბასილი (76 v); [XVIII ს.]; 1952 წ. ხელნაწერი მუზეუმს გადმოსცა ქართული ხელოვნების ისტორიის ინსტიტუტმა.

[ჟამწი]. „...სული სარწმუნოებისა, ვითარცა წერილ არს. მრწმენა მე, რომლისათჳსცა ვიტყოდე და ჩუენცა გურწმს, რომლისათჳსცა ვიტჳჭო. ესე უწყით, რამეთუ რომელმან აღადგინა უფალი იესუ, ჩუენცა იესუს მიერ აღმადგინნეს...“ 1 r — 87 v.

წყება: „... და დასწერს ჯუარსა საცეცხლურითა და იტყჳს: დიდებაჲ წმიდათა თანაარსსა, ცხოველსმყოფელსა სამებასა აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამენ.“

შენიშვნა: 1. „ჟამნის“ ტექსტი ზუსტად არ მისდევს ვახტანგ VI-ის, ერეკლე II-ისა და 1889 წლის ნაბეჭდი „ჟამნის“ ტექსტებს.

2. ხელნაწერი ჩამოტანილია მაცხოვრიშიდან (ზემო სვანეთი, ლატალის სასოფლო საბჭო).

ანდერძი: „ქრისტე შეიწყალე ბიეთის მოძღვარი ბასილი, ა“ (76 v).

მინაწერი: „ჟამ მე, ცოდვილსა და საწყალობელსა დღისაჲ ამის მგონებელსა, ოდეს სული ჯორცთაგან განმყოფოდეს და არღარაჲვინ იყოს მჭსნელ ჩემდა. ჳ, რაჲ ოდენი შიში და ძრწოლა შემიპყრობს მე ყოვლის ცოდეთაჲ და უსჯულოებითა აღსავსესა ჭუაბ ავაზაკმნილსა მანოელს. დედოფალო ღ'ის მშობო, ხუ მიზამ ჩ'ის ცოდვისასა, არამედ ყოველი...“ 78 r.

991

საგალობლები. XV

6 ფ.; 15×10,5. ეტრატი (მუქი ფერის); ფრაგმენტი; მსხვილი ნუსხური, მთავრული ასოები სინგურით; პირველი და უკანასკნელი გვერდი ცუდად იკითხება; [XV ს.]; ხელნაწერი ჩამოტანილია ზემო სვანეთიდან; ხელნაწერი მუზეუმს გადმოსცა ქართული ხელოვნების ისტორიის ინსტიტუტმა 1952 წელს.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

[საგალობლები]. „...აღმართებულო, თაყვანის-გცემ... შენ მიერ ცხებილ გჳრგჳნისა ზეცისა ძალთა, ერის მთავარნო,...“ 1 r — 6 v.

წყდება: „... შენ, გმადლობთ; შენ, დიდისა დიდებისა შენისათა, უფალო და მეუფეო ზეცათაო, მამაო ყოვლისა მპყრობელო, უფალო იესუ ქრისტე და წმიდაო სულო...“

შენიშვნა: ტექსტი შეიცავს იესო ქრისტეს სახელზე დაწერილ საგალობელს.

992

კურთხევანი. XVII

23 ფ.; 19×12; ქაღალდი, უკანასკნელი ფურცელი—ეტრატი; ფრაგმენტი; უყდო, დაშლილი ნუსხური, დასაწყისები სინგურით; [XVII ს.]; ხელნაწერი ჩამოტანილია ხემო სვანეთიდან. ხელნაწერი 1952 წელს მუზეუმს გადმოსცა ქართული ხელოვნების ისტორიის ინსტიტუტმა.

[კურთხევანი]. „... კურთხევაჲ ახლის სახლისა. ღმერთო ყოვლისა მპყრობელო, რომელმან შექმენ ცანი...“ 1 r — 23 v.

წყდება: „... მღრნ(!) ამისგან ექმნას მათ საკურნებელ სულითა და ჯორცითა მათითა და შენდა დიდებასა მამასა...“

შენიშვნა: 1. უკანასკნელი სამი ფურცელი დაწერილია სხვა ხელით, გაუმართავი ენით.

2. ფრაგმენტში დაცულია კურთხევა ახლის საზლისა (1 r), კურთხევა მარილისა (1 r), კურთხევა საფლავის კეთისა (5 r), ლოცვა შეგინებულისა საჭმლისა (13 r), კურთხევა ტარიგისა შეწირვისა (14 r), კურთხევა კრავისა (14 v), ლოცვა ბურბეულსა შეგინებულსა (19 v), ლოცვა მღვდელსა ზედა აღსრულებულსა (21 r).

993

დავითნი (ფრაგმენტი). XVI

4 ფ.; 15,5×10; ქაღალდი (დახიანებული); ფრაგმენტი; უყდო; ნუსხური, მთავრული ასოები სინგურით; [XVI ს.]; ჩამოტანილია ხემო სვანეთიდან; ხელნაწერი 1952 წელს მუზეუმს გადმოსცა ქართული ხელოვნების ისტორიის ინსტიტუტმა.

[დავითნი]. ...„რამეთუ უკუნისამდე არს წყალობაჲ მისი. აუვარებდით უფალსა უფალთასა, რამეთუ უკუნისამდე არს წყალობა მისი...“ 1 r — 2 v; ფსალმ. 135,3.

წყდება: „... აუვარებდით ღმერთსა ცათასა, რამეთუ უკუნისაჲმდე არს წყალობაჲ მისი...“ ფსალმ. 135,26.

შენიშვნა: ფ. 3 — 4 შეიცავს ლოცვას: „აცხოვნე. უფალო, ერი შენი და აკურთხე სამკვიდრებელი შენი...“

994

კრებული. XVII

20 ფ.; 14×10; ქაღალდი; ფრაგმენტი; უყდო; დაშლილი; ნუსხური, მთავრული ასოები სინგურით; ნაწერია სხვადასხვა ხელით; [XVII ს.]; ჩამოტანილია სოფ. ჭიბიანიდან (ხემო სვანეთი); ხელნაწერი 1952 წელს მუზეუმს გადმოსცა ქართული ხელოვნების ისტორიის ინსტიტუტმა.

1. [ლოცვა და გალობა სნეულსა ზედა]. „...აკხა. სახმილად მომადლე, ვითარცა ღმერთმან სახიერმან და მოწყალემან ლხინება, რომელ-ჵან(!) შეპყრობილ ვართ სენთაგან მწარეთა...“ 1 r — 2 r.

2. „ესრეთ ჯუარის შემზადებაჲ ზეთისა სნეულსა ზედა. — მოუწოდეს შვიდთა მღდელთაჲ და მომზადონ კანდელი...“ 2 r — 7 v.

3. [ლოცვანი და ფუცება]. „ლოცვა. ო, რომელი დაუწყუდელ ხარ, აღმომდინარეო, ცხოველსმყოფელო წყაროო...“ 8 r — 20 v.

995

საგალობლები. XVII — XVIII

2 ფ.; 15,5 × 10,5; ქაღალდი; ფრაგმენტი; ნუსხური, მთავრული ასოები სინგურით; ქაღალდი დახიანებულია; ტექსტი ადგილ-ადგილ გადასულია; [XVII—XVIII ს.]; ხელნაწერი ჩამოტანილია ზემო სვანეთიდან; ხელნაწერი 1952 წელს მუზეუმს გადმოსცა ქართული ხელოვნების ისტორიის ინსტიტუტმა.

[საგალობლები]. „...და შეწევნულ ... ებლსაჲ ჰყოფ ჴმაჲ ცოდვილთაჲ ვედრებისასაჲ, არამედ ისწრაფა შეწევნად...“ 1 r — 2 v.

წყება: „...და მოგვიტევნეს ყოველნი შეცოდებანი ჩნნი ნეფსითანი და უნებლიოთანი...“

შენიშვნა: ფრაგმენტი წარმოადგენს ღვთისმშობლის სახელზე დაწერილ საგალობელს

996

დავითნი XI.

1 ფ.; 20 × 15; ეტრატი; დახიანებული; ნუსხური, დასაწყისები მთავრულით; [XI ს. ჩამოტანილია ზემო სვანეთიდან. 1952 წელს მუზეუმს გადმოსცა ქართული ხელოვნების ისტორიის ინსტიტუტმა.

[დავითნი]. „...და არაჲ ყო უღმრთოჲ, ვეძიებ... მისსა არაჲ ვპოვე...“ 1 r — v. დავითნი, 36,10.

წყება: „...ხოლო მწევარი მისნი მოის[რნენ]...“

შენიშვნა: 1. ფრაგმენტი ხელით წააგავს ხელნაწერ A — 1562-ს, რომელიც აგრეთვე სვანეთიდან არის ჩამოტანილი.

2. ფსალმუნის ამავე ხელნაწერის რამდენიმე ფურცელი ამჟამად ინახება კალის (ზემო სვანეთი) ყვირიკესა და ივლიტას ეკლესიაში.

997

მარხვანი. XVIII

65 ფ.; 35×24,5; ქაღალდი; უყდრო; ფრაგმენტი; დამლილი; მეტად ნაკლული; დახიანებული ფ.ფ.: 1 — 6. 24, 25, 34—36, 46—49, 57—65; ნუსხური, დასაწყისები და მთავრული ასოები სინგურით; ქაღალდის კიდეები შემოკვეთილი და დალაქავებულია. [XVIII ს.]; ხელნაწერი 1952 წელს მუზეუმს გადმოსცა ქართული ხელოვნების ინსტიტუტმა. ხელნაწერი ჩამოტანილია ქართლიდან პროფ. **გ.** ჩუბინაშვილისა და ვ. ცინცაძის მიერ.

[მარხვანი]. „... ერი, რომელი ვიდოდა ბნელსა, იხილეს ნათელი დიდი, რომელნი დამკვიდრებულ იყვნეს საფლავსა...“ 1 r — 65 v.

წყებაა: „რაოდენი მართალ, რაოდენი წ̃ჲ, რაოდენი საყუ... რაოდენი საქებელ, რაოდენი... და რაოდენი ქებულ და ღ̃ი..“

998

პარაკლიტონი. XVIII

182 ფ.; 28 × 18,5; ქაღალდი; დაშლილი; უყდო; ნაკლული; ნუსხური, მთავრული ასოები და დასაწყისები სინგურით; დახიანებულია: 1 — 10, 25 — 30, 46, 49 — 55, 83 109—122, 128, 163; [XVIII ს.]; ხელნაწერი 1952 წელს მუზეუმს გადმოსცა ქართული ხელოვნების ინსტიტუტმა. ხელნაწერი ჩამოტანილია ქართლიდან პროფ. ჩუბინაშვილისა და ვ. ცინცაძის მიერ.

[პარაკლიტონი]. ,,...ელებასა ღ̃ისა სიტყჳსასა, გამოჴსნად ცხებულთა მათ შენთა მორწმუნეთა, რომელნი გნატრიან და გადიდებენ, დიდებულო...“ 1 r — 182 v.

წყებაა: ,,... ყოველთა შემოქმედი ღმერთი საფლავსა დადებული კრ... მსგავსად მ̃ღრისა ღ̃თბისა ძალითა აღდგა მესამესა დღესა...“

მინაწერები: 1. „სულსა ამ̃ილახორის შვილისა საფარის წ... გაბრიელისა შუენდოს ღმერმთან, ბერი ჰირნი ნახა“ 179 r.

2. „ღმერთო, შეიწყალე ფრიად (!) ცოდვილი მუხრან ბატონის ასული ანახანუმ, ამინ, კირლისნ“ 141 v.

3. „ღმერთო, შეიწყალე ცოდვილი იესე“ 138 v.

4. „ღმერთო, შეიწყალე სული ლაზარეს“ 134 r.

5. „ეს პაოკლიტონი ივანე მღდლისა არის, ვინც ეს მოიპაროს, ამის მადლი გაუწყრეს 132 v.

999

წმ. გიორგის პარაკლისი. XIX — XX

8 ფ.; 22,5×18; ქაღალდი; უყდო; მხედრული, დასაწყისი ასოები მთავრულით; ქაღალდი დახიანებული, ზემო კიდეები ამოკლეჯილი, დალპაებული; [XIX — XX ს.ს.]; ხელნაწერი 1952 წელს მუზეუმს გადმოსცა ქართული ხელოვნების ისტორიის ინსტიტუტმა. ხელნაწერი ჩამოტანილია ქართლიდან პროფ. გ. ჩუბინაშვილისა და ვ. ცინცაძის მიერ.

,,წმიდისა დიდისა მოწამისა გიორგის პარაკლისი. — მღ̃ნ — კურთხეულ არსი. მკითხველმან — ამინ. მეუფეო ზეცისაო, წმიდაო ღმერთო...“ 1 r — 8 r.

1000

კოლა ერისთავის ნაწერები. XX

34 ფ.; 39,5×21; ქაღალდი; რემენტონზე დაბეჭდილი; ცალცალკე ფურცლები; [XX ს.]; შეძენილია 1952 წელს სოფ. ჩირუხაანში (სიღნაღის რაიონი) ზ ზ. ალფაძისაგან.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

1. ,,ჩემი ქიზიყში სამსახური. — 1896 წელს მე უკვე ცოლშვილიანი ვიყავი, თეატრი არას მაძლევდა. სახლიდამ არას ვიღებდი...'' 1 ტ — 13 ტ.

შენიშვნა: „ჩემი ქიზიყში სამსახური" სამი თავისაგან შედგება.

2. „გეგმა განზრახულ მემუარებისა ილია ჭავჭავაძის შესახებ: 1. თეატრი. 2. 1880 წ. საზოგადოება

ი ლ ი ა ჭ ა ვ ჭ ა ვ ა ძ ე

ჩემი პირველი შთაბეჭდილებანი.
ჩემი მისდამი გაცნობა...'' 13 ტ — 14 ტ.

3. „მოგონება ორბელიანებზე. — ეს ის ქეთევან ორბელიანი არის, რომელიც სცხოვრობდა სოფ. იკოთში. იყო ქალი დიდი გიორგი ერისთავისა და სიდედრი ლ. მელიქ'შვილის...'' 15 ტ — 18 ტ.

4. „გრ. ორბელიანის დამარხვა. — ვიქნებოდი ესე 13 წლის, როდესაც გარდაიცვალა გრიგოლ ორბელიანი...'' 18 ტ — 19 ტ.

5. ,,ნ ი კ ო ლ ო ზ ე რ ი ს თ ა ვ ი ს მოგონებანი, დაწერილი საკუთარი ხელით. № 1. ჩემი მოგონებანი, ბიოგრაფია. (დაიბადა 1865 წლ.). — მე დავიბადე მდიდრულ ფეოდალურ ოჯახში. დედა მყავდა სომეხი ბებუთაანთ ქალი..." 19 ტ — 27 ტ.

6. „დაუბეჭდავი ლექსები, კ ო ლ ა ე რ ი ს თ ა ვ ი ს მიერ ჩაწერილი:

ა. <პ. ც ა ხ ე ლ ი>. „გიორგი ერისთავის სურათზე (გლუხარიჩი). —

ხედავ ამ გმირ, ამ დიდებულს,
მამულისთვის თავდადებულს!..." 28 ტ — 29 ტ.

ბ. <ა კ ა კ ი>. „გორი. — გორო, ქართლის შუა გულო, მეთაურის ქართლისაო..." 29 ტ.

გ. <პ. ც ა ხ ე ლ ი>. „სახელდახელო. —
ბატონებო, თქვენს წინაშე მინდა ის ვსთქვა, რაც არ მითქვამს ..." 30 ტ.

დ. <ა კ ა კ ი>. „ჩვენი თეატრის რედაქტორი დორბლებს ყრის გამწყრალია,
კრიტიკოსების ეშხითა გონმიხდილი მთერალია... 30 ტ.

ე. <ა კ ა კ ი>. „ნებიერსა მგელი შეშჯამს, ნებიერიშვილს — მელაო,
უხეირო რედაქტორსა პირში აფურთხებს ყველაო." 30 ტ.

7. <ი. ე ვ დ ო შ ვ ი ლ ი>. „უძღვნი კოლა ერისთავს. —
ვინც სამშობლოს დაობლებულს
გამოადგეს პირს და ლხინში..."
31 ტ

8. <ბ. ცახელი>. „ახალგაზრდათა და მოხუცთა მიწერ-მოწერის გამო ელიზბარ ერისთავისა (აკაკის ქვისლისა).

— ჩემო აკაკი, მოგიძღვნი ლექსა, ვგონებ იცნობდე ამის დამწერსა.
ვწუხვარ, რომ თავი შენ გაგიყადრე,
პირის-პირ განახავ გვიან თუ ადრე...“ 32 ე.

9. „ლექსი მიხეილ ერისთავისა (სიფთათ წოდებული) ბროსეს პრემიის შესახებ, რომელიც გაიფლანგა „დროების რედაქ.“ —

ბ. წერილი ბროსესი ივანიკასთან. —

ანგელოზთ გუნდთა მოეწყეს, ქართველ შეჰკრიფეს ფულია,
შრომის პრემიას გიძღვნიან, ახარეს ჩემი გულია...“33 ე.

ბ. „ივანიკას პასუხი ბროსეს.—
შენი წიგნი მომივიდა, არ იყო რომ ცოტა შემრცხვა. ფულებს მთხოვ პრემიისას, არ დავირცხვნი გეტყვი ამას...“ 34 ე.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

საძიებლები

ხელნაწერთა ქრონოლოგიური ცხრილი

საუკუნე ან წელი	ხელნაწერის №
XI	645
„	996 ეტრატი
1195	907 ეტრატი
XII	906 ეტრატი
„	908 ეტრატი
„	929 ეტრატი
XII—XIII	883 ეტრატი
„	899 ეტრატი
„	900 ეტრატი
1300	902 ეტრატი
XIII	637-ბ ეტრატი
„	783
„	987
XIII—XIV	762
XIV—XV	601
„	637-ა პალიმფსესტი, ეტრატი
1479—1495	795
XV	877
„	991 ეტრატი
1504	920 ეტრატი
1575	657
1585	964
XVI	642
„	661
„	716 ეტრატი
„	921
XVI	969
„	993
XVI—XVII	655
„	829
1667	663
1687	911
XVII	562
„	602
„	614
„	633
„	635
„	652
„	658
„	662
„	752
„	846
„	848
„	849
„	930
„	992
„	994
XVII—XVIII	612
„	626
„	629
„	636
„	646
„	653
XVII—XVIII	656
„	660
„	761
„	811
„	901
„	916
„	995
1704	897
1705	919
1709	898
1709	912
1709	912
1710	575
1720	616
1723	631
„	958
1728	953
1729	922
1730	648
1736-1738	860
1753	765
1764	881
1766	807
1767	571
1769	584
1774	503
1775	535
„	959

საუკუნე ან წელი	ხელნაწერის №
1777	514
1779	516
1780	823
1782	876
1783	585
„	321
1787	759
„	808
1788	593
„	810
1789	742
1790	757
1791	523
1792	624
1793	639
„	725
1794	638
„	696
„	812
1799	869
1800	597
XVIII	509
„	518
„	532
„	541
„	548
„	549
„	565
„	592
„	594
„	611
„	613
„	623
„	625
„	627
„	628
„	630
„	632
„	640
„	641
„	647
„	649
„	650
„	654
XVIII	659
„	697
„	704
„	714
„	718
„	723
„	736
„	741
„	744
„	749
„	770
„	779
„	809
„	814
„	815
„	819
„	824
„	825
„	826
„	827
„	831
„	845
„	850
„	861
„	867
„	884
„	896
„	903
„	904
„	923
„	925
„	955
„	957
„	966
„	968
„	971
„	982
„	990
„	997
„	998
XVIII—XIX	512
„	519
„	526
„	536
XVII—XIX	570
„	596
„	727
„	755
„	763
1801	844
1805	564
1809	511
1810	563
„	617
„	724
1811	556
1812-1819	743
1813	777
1816	820
1817	558
„	644
„	702
1819	603
„	766
1820	738
„	871
„	872
1821	895
1822	586
„	608
1822	732
„	767
„	905
1823	721
1824	576
1826	610
1827	726
„	970
1828	720
1829	553
1830	974
1830-1837	828
1831	600
1833	910
1834	880
1834-1835	504
1835	758
1836	892

საუკუნე ან წელი	ხელნაწერის №	საუკუნე ან წელი	ხელნაწერის №	საუკუნე ან წელი	ხელნაწერის №
1839	731	1884	667	XIX	567
1839-1840	701	„	676	„	568
1840	542	1885	666	„	569
„	573	1885	669	„	577
„	705	„	677	„	583
„	915	„	678	„	590
1840-1846	972	1886	668	„	591
1842	525	„	679	„	595
„	531	„	680	„	598
„	537	„	681	„	599
„	798	1891	913ა.	„	604
1844	513	1893	670	„	605
1845	707	1895	835	„	606
„	764	1897	843ბ.	„	609
1845-1846	529	XIX	501	„	615
1846	838	„	502	„	618
1847	889	„	506	„	619
1849	717	„	507	„	620
1851	980	„	508	„	622
1852	572	„	510	„	651
„	748	„	515	„	682
„	875	„	517	„	683
1854	505	„	520	„	684
1855	607	„	521	„	685
„	862ა.	„	522	„	693
„	862ბ.	„	527	„	694
1856	818	„	528	„	703
1857	550	„	530	„	706
1858	801	„	533	„	709
1859	554	„	534	„	710
„	756	„	538	„	711
1860	865	„	539	„	713
1862	735	„	540	„	715
„	914	„	543	„	719
1863	886	„	544	„	728
1865	524	„	545ა.	„	729
1870	722	„	545ბ.	„	730
„	913/ბ	„	546	„	734
1874	560	„	547	„	739
„	973ბ.	„	552	„	740
1876-1881	791	„	555	„	751
1880	559	„	557	„	753
„	790	„	561	„	754
1882	621	„	566	„	768
1882	830				

ეროვნული ბიბლიოთეკა

საუკუნე ან წელი	ხელნაწერის №
XIX	769
„	771
„	774
„	775
„	776
„	780
„	781
„	782
„	784
„	794
„	796
„	797
„	799
„	802
„	806
„	813
„	816
„	817
„	822
„	836
„	837
„	839
„	842
„	851
„	863
„	864
„	866
„	868
„	878
„	879
„	882
„	885
„	891
XIX	893ა.
„	893ბ.
„	893გ.
„	894
„	913გ.
„	913დ.
„	918
„	926
„	954
„	960
„	961
„	967
„	973ა.
„	975
„	977
„	981ა, ბ, გ.
1891—1920	673
1891—1931	674
XIX—XX	588
„	671
„	737
„	745
„	746
„	747
„	750
„	760
„	772
„	979
„	984
„	999
1901	675
1902	700
1904-1905	690
1905	582
1907	789
1908	976
1912	873
1913	688
1917	672
1918	832
1923	692
„	963
1924	843ა.
1925	579
1928	574
1928	870
1930	956
1936	840
1937	800
1943	965ბ, გ.
1944	843ა.
1951	965ა, დ,
XX	578ა, ბ, გ.
„	587
„	589
„	634
„	665
„	686
„	687
„	689
„	691
„	733
„	833
„	834
„	841
„	965ე.
„	1000

ეროვნული ბიბლიოთეკა

2. პირთა საძიებელი

ა

აბაშიშვილი ნიკოლოზ (არქიმანდრიტი) 912 (მინაწ. 4)
აბაშიძე 631 (მინაწ. 1)
აბაშიძე ბეჟან გიორგის ძე 631 (ანდ. 7,10); 657 (მინაწ. 13)
აბაშიძე გაბრიელ (მღვდელ-მონაზონი) 884 (მინაწ.)
აბაშიძე გედეონ 632 (მინაწ. 4)
აბაშიძე გიორგი სვიმონის ძე (გადამწერი) 563 (ანდ.)
აბაშიძე გიორგი 631 (ანდ. 1, 2, 6, 7, 10, 12); 657 (მინაწ. 13)
აბაშიძე გიორგი (მალაქია) 631 (ანდ. 10)
აბაშიძე ეკ. 577
აბაშიძე ზურაბ 652 (ანდ. 9)
აბაშიძე იოანე (დეკანოზი) 628 (მინაწ. 3)
აბაშიძე იოანე (ბლაღოჩინი) 628 (მინაწ. 4)
აბაშიძე ლევან გიორგის ძე 631 (ანდ. 7, 10); 657 (მინაწ. 13)
აბაშიძე ლევან დავითის ძე 657 (მინაწ. 11)
აბაშიძე მაკარიოზ (კაცხის წინამძღვარი. გადამწერი) 631 (ანდ. 5, 8)
აბაშიძე მალაქია გიორგის ძე 631 (ანდ. 10)
აბაშიძე—მაჩაბლისა ნატალია ირაკლის ასული 622 (შენ. 1)
აბაშიძე ნიკოლოზ (დიაკონი, გადამწერი) 652 (ანდ. 4, 5, 6; მინაწ. 9).
აბაშიძე ნინო ხახულის ასული 779 (შენ. 3)
აბაშიძე სიმეონ 757 (მინაწ.)
აბაშიძე ქაიხოსრო 757 (მინაწ.)
აბაშიძე უაფლან (გადამწერი) 631 (ანდ. 9)
აბაშიძე ხახულ (იმერეთის ჯარების სარდალი) 779 (შენ. 3)
აბდია წინასწარმეტყველი 661:46
აბდულმისე (პატრონი) 642 (შენ. 3)
აბელ (ატოცის დეკანოზის შვილი) 661 (მინაწ. 3, 7)
აბელ (მინბაში) 648 (მინაწ. 1)
აბერკა (წმ.) 661:18
აბიათარ მღვდელი 764 (1 შენ.); 769 (1 შენ.)
აბიბო (წმ. მოწამე) 661:42
აბიბოს ნეკრესელი 627 (შენ. 2ა); 764:8
აბირონი 906 (მინაწ. 1)
აბო ტფილელი, ჰაბო 627 (შენ. 2ი); 764:15
აბრაამ || აბრაჰამ (ბიბლ.) 644; 895; 896, 906; 907
აბრაჰამ (წმ. მოწ.) 661:25
აბრაჰამ (მოქველი მთავარ-ეპისკოპოზი) 902, (მინაწ. 1, 3)
აბრაჰამ (მღვდელი, გადამწერი) 565 (ანდ. 1, 2, 3)
აბრაჰამ (იხ. ალექსანდრე მეფე-მეფე.)
აბულაყი („ფილომალიანი") 570:2
აბულაძე ილია 780:2 (შენ.); 795 (შენ. 4); 877 (შენ. I)
აბულაძე სისონა 657 (მინაწ. 8)
აგაბოს (წმ. მოციქული) 661:193
აგათონ (რომის პაპა) 564:1
ადამ (ბიბლ.) 562 (შენ. 1); 608:24; 893 გ; 914 (შენ. II)
ადამ (იესე მეფის ნაზარი) 922
ადარნასე მეფე 964
ადერნასე მეფე 964
ავაზაშვილი ალიხან 774 (შენ. 2)
ავალიანი სიმონ (არქიმანდრიტი) 913 (მინაწ. 9)
ავალიშვილი მიჩაკა 782 (მინაწ.)
ავალოვი გიორგი (მთარგმნელი) 553 (ანდ. 1, 2); 701 (შენ. 3), (ანდ.)

ავგაროს (ედესიის მთავარი) 908 (შენ. 3 დ)
ავთანდილ 975 (შენ. 1)
ავთანდილასშვილი დათოა (გადამწერი) 523 (ანდ. 2)
ავქსენტი (წმ. მოწამე) 661:70, 140; აზარია (პიბლ.) 661:74
ათანასე ალექსანდრიელი 652:13, 49; 661:113, 217; 707 (შენ.)
ათანასე ლავრელი (მთაწმიდის) 661:281
[ათანასე] ტფილელი 654:8, (8 შენ.)
ათანასე ჩხიკვიშვილი 655 (მინაწ. 20)
ათინოგენი (წმ.). 662:II33
აითალა (წმ.) 638; 639; 648; 661:30
აკაკი (გადამწერი) 920 (ანდ. 2)
აკაკი მელიტინელი 661:202
აკაკი მორჩილი 661:283
აკეფსიმა (წმ. მოწამე) 661:30
აკვილა (წმ. მოციქული) 661:290; 662:II28
აკვილინა (წმ. მოწამე) 661:258
აკვინდე (წმ. მოწამე) 662:II78
აკვინდინო (წმ. მოწამე) 661:29
აკიმოვი იოვანე 851:37, 38
ალელპატროვი იაგორ იოსებიჩ (გადამწერი) 750 (ანდ. 2)
ალექსანდრა პავლეს ასული 757 (მინაწ.)
ალექსანდრე (შამათმთავარი) 661:337
ალექსანდრე („ბატრონი“) 964
ალექსანდრე 869 (მინაწ. 10)
ალექსანდრე (არჩილ მეფის ძე) 503 (ანდ. 3)
ალექსანდრე (ბაგრატ გიორგი მეფის ძის ძე) 706 (მინაწ. 2)
ალექსანდრე ბატონიშვილი (ერეკლე II ძე) 654 (მინაწ. 11); 757 (მინაწ.)
ალექსანდრე ბატონიშვილი 913დ
ალექსანდრე ჯაბელი 762:5
ალექსანდრე მაყდონელი 560; 560 (ანდ.); 608:28 (ანდ. 9); 735, (ანდ.); 736
ალექსანდრე მეორე (რუსეთის იმპერატორი) 791 (2 შენ. 2)
ალექსანდრე მეფე 642 (შენ. 3)
ალექსანდრე მეფე (იმერთა) 582 (შენ. 2)
ალექსანდრე მეფე (იმერთა) 652 (მინაწ. 11); 913დ
ალექსანდრე მეფე (კახთა) 795 (ანდ.)
ალექსანდრე მეფეთ-მეფე (აბრაჰამი) 964
ალექსანდრე პირველი (რუსეთის იმპერატორი, ძე პაულე პირველისა) 556 (5 შენ.); 652 (მინაწ. 17); (603:29 (შენ.); 702 (ანდ. 1); 724 (ანდ.); 757 (მინაწ.); 893ა (შენ. 3)
ალექსი (ღვთისკაცი) 539:2, (ანდ. 1); 608:9; 661:171; 750:3; 831:5
ალვიძი მესუშტე 661:53
ალიმპიადე დედოფალი 560; 608:28
ალუდიშვილი ზ. ზ. 1000
ალფაოს (წმ. მოწამე) 661:224
ამაშუკელი იესე (მღვდელი) 717 (ანდ. 2)
ამბაკო 647 (შენ. 4)
ამბაკომ ბერი 652 (მინაწ. 2)
ამბაკომ წინასწარმეტყველი 661:59
ამბროსი (ხერსონის არქიეპისკოპოსი) 757:8
ამბროსი მედიოლანელი 661:64.
ამბროსი ნეკრესელი 845:38 (შენ. 3), (მინაწ. 1)
ამბროსი || ამვროსი წილკნელი 808 (ანდ.); 845:1 (შენ.)
ამენაშატი 542, (მინაწ. 1)
ამვროსი (წმ.) 552 (შენ. 2 გ)
ამილახვარი იოანე გივის ძე 790 (შენ. ბ); 791:1
ამილახვარი მაგდა 889 (ტ. აღწ.)
ამილახვარი სალომე რევაზის ასული (იულონ ბატონიშვილის, მეუღლე) 757 (მინაწ.)
ამილახორი გაბრიელ 998 (შინ. წ. 1)
ამირა მუმლი იხ. მუმლი ამირა
ამირან 628 (ანდ.)
ამირანაშვილი შ. 906 (შენ. 3); 907 (შენ. 1); 908 (შენ. 1)
ამირეჯიბი დავით შანშეს ძე 907 (მინაწ. 5)
ამირეჯიბი შანშე 907 (მინაწ. 5)
ამირეძე დავით ივანეს ძე (მოურავი ივანე ჯამბაკურ-ორბელიანისა, გადამწერი.) 559 (ანდ. 1, 2); 560 (ანდ.)
ამმონიოს ალექსანდრიელი 902 (შენ. 1); 906 (შენ. 1); 907 (შენ. 2ა 1); 908 (შენ. 1ბ); 920 (შენ. 1ბ)
ამონა დიაკონი (წმ.) 631:5; 638; 639; 648
ამოსი წინასწარმეტყველი 661:260
ამპოლოს (წმ. მოციქული) 661:27
ამფილოქი იკონიელი 661:50; 702:6
ანა („ალექსიანი“) 539:2

ანა (თანამეცხედრე ყვარყვარესი) 642 (შენ. 3)
ანა (ტრაკლე II ასული, აბაშიძის მეუღლე) 757 (მინაწ.)
ანა დედოფალი (კახთა მეფის ალექსანდრე I-ის მეუღლე). 795 (ანდ.)
Анадашов Семен 728 (მინაწ.)
ანაკასღიროს 821:5
ანან (ანა ყოფილი, მეცხედრე ქრისტეფორე მეციძისა) 900
ანანია 647 (შენ. 3)
ანანია (ბიბლ.) 661:74
ანანია ებრაელი 652:42; 702:28
ანანტასია სინელი 629:6
ანანტასია 688 (მინაწ. 1)
ანანტასია (წმ.) 661:25
ანანტასია (ტრაკლე II ასული) 688; 757 (მინაწ.)
ანანტასია (მწამღველი და მჭვნელი) 661:83
ანანტასია || ანანტასიე 911 (მინაწ. სხვა ხელით 1, 3)
ანანტასია სპარსი 661:118
ანატა 907 (მინაწ. 5)
ანაფოლი 661 (მინაწ. 5)
ანაფოლი (ავტორი) 627 (შენ. 1)
ანანანუმ (მუხრან-ბატონის ასული) 998 (მინაწ. 2)
ანგეა წინასწარმეტყველი 661:73
ანდრია (ავტორი) 627 (შენ. 1); 663: (შენ.); 969 (შენ. 1)
ანდრია (მოციქული) 652:7; 661:57; 702:2; 834;
ანდრია კესარიელი 862ბ
ანდრია კრიტელი 652:1, 3, 4, 37, 58; 661:280; 662:II$_{16}$, III$_{1}$; 702:17, 24
ანდრია მღვდელი იხ. კარბელაშვილი ანდრია
ანდრია სალოსი 555:3; 576, (შენ. 1, 2); 980 (ანდ. 1, 2)
ანდრია სტრატელატი 661:326; 662: II$_{73}$
ანდრიანე (წმ. მოწამე) 661:333; 662:II$_{84}$, II$_{86}$
ანდრონიკაშვილი სიმეონ (ბარბარე ბატონიშვილის მეუღლე) 757 (მინაწ.)
ანდრონიკაშვილი ქეთევან (გიორგი XII პირველი მეუღლე) 757 (მინაწ.)
ანდრონიკე (წმ. მოციქული) 661:231, 306
ანდრონიკე (მოწამე) 661:8
ანდრონიკოვი გაბრიელ იოსების ძე 507 (მინაწ.)
ანდღულაძე თამარ 573
ანეპიმოდისტოს (წმ. მოწამე) 661:29
ანთიმოს (მღვდელი მოძღვარი) 632:2
ანიკეტოს (წმ. მოწამე) 661:319; 662: II$_{65}$;
ანიკო 618:10 (შენ.)
ანნა (წმ.) 652:10; 661:54, 304; 662: II$_{41}$, II$_{43}$, III$_{17}$; 794
ანნა (პეტრე ერისთვის მეუღლე) 757 (მინაწ.)
ანნა 641 (ანდ. 1)
ანნა 911 (მინაწ. სხვა ხელით 1, 3)
ანნა (ნაქ უფარუფარეს მეუღლე) 969: (შენ. 38.)
ანნა დედოფალი 652 (მინაწ. 6)
ანნა იოანნეს ასული (რუსეთის იმპერატრიცა) 860 (ანდ. ჲ, ბ), 903 (შენ. 1)
ანნასია (წმ. მოწამე) 661:92
ანსილიონი 766. (ანდ. 1)
ანტიპა (მოწამე) 661:196
ანტონ (საგ. ავტორი) 959 (ქვენ. 1)
ანტონ (წმ.) 661:112
ანტონ 669: (შენ. 3 ბ)
ანტონ (ტრაკლე II-ის ძე) 757 (მინაწ.)
ანტონ (ტერ ანტონ. აბაშთუმნელი თუმანიანთ გვარისა. იხ. თუმანიშვილი ანტონ იოსების ძე)
ანტონ (გადამწერი) 879:1 (შენ.); 882 (გადამწერის ანდ.)
ანტონ (ილუმენე) 913 დ
ანტონ (მთავარეპის კოპოსი) 913 დ
ანტონ (ოშიზის წინამძღვარი. პავლე მტბევრის ცისწულე) 929 (ანდ. მომგ.)
ანტონ I კათალიკოზი. 571 (შენ. 1ა, 2ა), (ანდ.); 584; 585 (შენ. 2) 597 (შენ. 1); 671 (შენ. 1, 2); 734:2; 764:22 (შენ. 2); 765 (მინაწ. 4); 807 (შენ. ა. ბ); 825 (შენ. 2 ბ, 4); 876; 881 (შენ. 1, 2 ა); 903 (შენ. 3)
ანტონ II კათალიკოზი. 618:13; 845 (მინაწ. 2); 876 (ანდ.)
ანტონ მარტოყოფელი 627 (შენ. 2 ი)
ანტონ მიტროპოლიტი I 918 (მინაწ. 2)
ანტონ რავახი 843ბ:6
ანტონ I ჭყონდიდელი 918 (მინაწ. 2)

ანტონ II ჭყონდიდელი 918 (მინაწ. 2)
ანტონე (პეტიელ მთავარეპისკოპოზი) იხ. ჟვახიძე ანტონე
ანტონინე ალექსანდრიელი (წმ.) 662: II_{52}
ანუშა 780 (მინაწ. 2).
არეთა 661:20
Аргутинский-Долгоруков И. 767 (მინაწ.)
არდაზიანი პეტრე (ხუცესი) 644 (ანდ.), (მინაწ. 2)
არდაშვილი არკადი 730 (მინაწ.)
არისტარხო (წმ. მოციქული) 661:199
არისტოტელე 821:2, 3, 4; 860:2, 3, 3 (შენ.), 4, (ანდ. 1, 2, 3); 881 (შენ. 3); 916; 966
არონ დიაკონი (ხელნაწერის აღმგებელი) 971 (ანდ.)
არონ მკურნალი 916
არსენ (სავ. ავტორი) 660 (შენ. 2)
არსენ (მოარგმნელი) 663:(შენ.); 707 (შენ.); 881 (შენ. 3)
არსენ (დიმიტრი მეფის მწირველი, პაველ მტბევარის დისწული) 929 (მომგებ. ანდ.)
არსენ (ქუთათელ-მთავარეპისკოპოსი, პაველ მტბევარის დისწული) 929 (მომგებ. ანდ.)
არსენ ბერი 652 (მინაწ. 13)
არსენ იყალთოელი 881 (შენ. 3)
არსენ II კათალიკოზი 795 (შენ. 1 ბ)
არსენ ნინოწმიდელი 881 (შენ. 3)
არსენაძის შვილი გ. 900 (მინაწ. გვიანდ. 8)
[არსენაძისშვილი] მარიამ 900 (მინაწ. გვიანდ. 8)
არსენიძე [ეზაქრია] 900 (მინაწ. გვიანდ. 5)
არტემი (მოწამე) 661:16
არტემონი (მოწამე) 661:198
არუთინ (ვაჭარ-მწერი) 758 (ანდ.)
არქიოი (წმ. მოციქული) 661:145
არჩვაძე გიორგი 619
არჩილ (მეფე სოლომონ II-ის ძმა) 757 (მინაწ.)
არჩილ II 503 (ანდ. 2, 3); 543:9, 10, 11, 13, 21, 22, 23, 24, 25; 561; 710:2, 6; 770:1. შენ. 2). 2; 846 (მინაწ.); 881 (შენ. 3); 889 (ანდ.); 915 (ანდ. 1)
არჩილ (პატრონი, ძე ბატონის ბაგრატისა და ელენესი) 964
არჩილ მეფე (მართლმადიდებელი) 964.
არჩილ მეფე (წმ.) 627 (შენ. 2 იბ); 764:5; 964
ასვინკიატოს (წმ. მოციქული) 661: 193
ასკლიპო 908 (მინაწ. 3)
ასკლიპო (მოწამე) 661:283
ასლანიშვილი ს. 502 (შენ. 2)
ასპილე მკურნალი 916
აფაქიძე ევდემონ, ჭყონდიდელი 921 (მოქცდ. წარწ. I)
აფთვიმიანე (რუსუფდანიანი) 967
აფთონი (წმ. მოწამე) 661:29
აფროდიტა 620:24
აღათანგელოზ 661:119
აღათი (მოწამე) 661:131
აღათოდორე (წმ. მოწამე) 662: II_3
აღათონიკე (წმ. მოწამე) 661:329 662: II_9, II_{77}, II_{78}
აღლაოპოს (წმ. მოწამე) 661:190
აღმაჰმადხანი (ხოჯა-ხანი ყაჯარი, მაზანდარელი) 624 (მინაწ. 2); 632 (მინაწ. 4); 652 (მინაწ. 3); 913:4.
აღბუღაათაბაგი 575:6; 899 (მინაწ. 2)
აღაპი (წმ. მოწამე) 661:169, 201
აღაპი (ძე ბასისი) 662: II_{76}
აღნიაშვილი ლევან 729 (შენ.)
აღრაპინა (წმ. მოწამე) 661:268
Ашордия Соломон Гвачева 800: (შენ. 2 ე)
ახალციდიანი ავთანდილ 610
ახლუდიანი გიორგუ 631 (მინაწ. 1)

ბ

ბაადური (ყვარყვარე ათაბაგის ძე, გარდაიცვალა 1474 წ.) 920 (ანდ. 2)
ბაგრატ (ტაბარომენელთა მღდელთმოძღუარი) 662: II_{22}
ბაგრატ („ბატონიშ") 964
ბაგრატ III 587
ბაგრატ VI 764:19
ბაგრატ ბატონიშვილი (ძე იმერთა მეფე ალექსანდრე I-ისა) 757 (მინაწ.)
ბაგრატ ბატონიშვილი (გიორგი XII-ის ძე) 706 (მინაწ. 2); 757 (მინაწ.)
ბაგრატ მეფე 764:17
ბაგრატ მეფე (მართლმადიდებელი) 964; 969 (შენ. 3ბ)

ბაგრატ მეფე 642 (შენ. 3)
ბაგრატ მეფეთ-მეფე 642 (შენ. 3)
ბაგრატ მკურნალი 877: (შენ. II_{12})
ბაგრატიონი დიმიტრი (მთარგმნელი) 743:4, (შენ. ბ); 967 (მინაწ. 1) (შენ.)
ბაგრატიონი ივანე 757 (მინაწ.)
ბა..დიძე ლავრენტი (მკაზმავი) 883 (მინაწ. 2)
ბაკურ (მართლმადიდებელი მეფე) 964
ბაკურაძე გიორგი (გადამწერი) 646 (ანდ. 1)
ბაკურაძე ნიკოლოზ (გადამწერი) 631 (ანდ. 6)
ბალავარ („სიბრძნე ბალავარისა) 608:26
ბალასშვილი ბატონჯანა 535 (ანდ.)
Балика Д. (профессор горьковского Университета) 876 (მინაწ.); 877 (შენ. III_{16})
ბარათაშვილ მათე 573:3,3 (შენ.)
ბარამ („ყარამანიანი“) 550
ბარალამ კავკასიელი 661:295
ბარამიძე ალ. 548 (შენ.); 561; 720 (შენ. 2); 735 (შენ.); 736 (შენ. 1); 770:1 (შენ. 2); 982 (შენ. 5)
ბარალამ (ოსტატი ოვასაფისა) იხ. ბარლაავარ
ბარბარა 780 (მინაწ. 2)
ბარბარა იხ. ჭიპინაძე ხვარაშან
ბარბარა (წმ.) 553, (შენ. 1, 2ა); 652:8; 661:61; 662:III_{14}; 702:3, 831:4; 838:2
ბარბარე (ბაგრატის ასული, გიორგი XII-ის შვილიშვილი) 706 (მინაწ. 2)
ბარბარე (გიორგი XII-ის ასული 757 (მინაწ.)
ბარბარე (არჩილ იმერთა ბატონიშვილის ასული) 757 (მინაწ.)
ბარბარე ციციშვილი (გიორგი ბატონიშვილის მეუღლე) 757 (მინაწ.)
ბართლომე (წმ. მოციქული) 661:256
ბარნაბ მეფე 916
ბარნაბა (წმ.) 661:256; 661:332; 662:II_{83}
ბასარჯომ მკურნალი 916
ბახი (წმ. მოწამე) 662:II_{76};
ბახილ აღმსარებელი 661:154
ბახილ დიდი 565 (შენ. ბ); 630 (შენ. 2); 641 (შენ. 1ა); 652:30, 57, 60; 655 (შენ. 1 ბ, გ); 656 (შენ. ა); 658:1 (შენ), 3; 661:94; 661:295; 662:II_{35}, III_{21}, III_{22}; 677 (ანდ. 2); 702:16; 704:3 (შენ.); 707 (შენ.); 756:5; 762:8; 817; 820; 822:2; 828:3; 838:1; 842:4; 843ბ:5 (შენ. 4); 846 (შენ; ბ, ე); 970:1,2
ბასილეოს (ეპისკოპოსი) 661:211
ბასილი (მკაზმავი) 574
ბასილი (წმ.) 630 (ანდ. 7); 655 (მინაწ. 19) 662:II_{20}
ბასილი 665 (მინაწ. 4)
ბასილი (სებასტიელი ეპისკოპოსი) 661:137
ბასილი (პროელი მთავარეპისკოპოსი) 661:197
ბასილი (საბა მღვდლის შვილიშვილი) 655 (მინაწ. 1)
ბასილი (ხუცესი კორინთელთა ეკლესიისა) 661:176
ბასილი (ამბა, საბაწმინდელი) 843ბ:5
ბასილი 906 (მინაწ. 1)
ბასილი (ქართლის პატრიარქი) 964
ბასილი (ბიეთის მოძღვარი) 990 (ანდ.)
ბასილი (ბიზანტიის მეფე) 608:10
ბასილია (წმ. მოწამე) 661:103
ბასილიოს (ქერსოველი ეპისკოპოსი) 661:161
ბატი 906 (მინაწ. 9)
ბატონჯანა (სომონგულოანთ ბერუკას ძე, გადამწერი) 514 (ანდ. 7)
ბაუერისტერი ფ. ხ. 585 (შენ. 1); 597; 625, (შენ. 2ა)
ბაქარ მეფე (ჯახტანგის ძე) 568 (ანდ.); 616: 903 (შენ. 1)
ბაქო (მოწ.) 661:3
ბაქრაძე ალექსი (მღვდელი) 913 (მინაწ. 1, 2)
ბაქრაძე გიორგი 727 (შენ.)
ბაქრაძე დიმიტრი 899 (შენ. 4); 902 (შენ. 4); 906 (შენ. 3); 907 (შენ. 1); 908 (შენ. 1); 920 (შენ. 3), (მინაწ. 2)
ბაქრაძე დიმიტრი (ბერი) 973ა (შენ.); 973ბ, (შენ.)
ბაღდასარაშვილი გასპარ. მუშრიბი (არმრაანთ) 779 (შენ. 2)
ბაღდაშვილი — ბიდისმწერლიშვილი იესე 663:(ანდ. 1, 2, 4)
ბაღინოვი ნიკოლოზ (გადამწერი) 738 (ანდ.); 880 (შენ. 3ბ)
ბახტიშუჰან მკურნალი 916
ბებუთაანთ ქალი 1000:5
ბებუთოვი ღთისწყალობა 851:9, 26

ბედისწერილიშვილი გიორგი 663 (ანდ. 4)
ბედისწერილიშვილი იესე იხ. ბაღდიათშვილი—ბედისწერილიშვილი იესე
ბედისწერილიშვილი ფარემუზ 663 (ანდ. 3)
ბედობი იხ. ლასურიძე ბედობი
ბედუკაძე მიხეილ 621 (მინაწ. 1)
ბელლორანო მონაკიბი 867:12
ბენედიქტე (წმ.) 547 (შენ. 2)
ბეუან (ბეჟან და მარიკავა) 614
ბეუან იხ. აბაშიძე ბეჟან გიორგის ძე
ბეუან (გედევან გენ-თლის ძმა) 631 (ანდ. 10)
ბერაია 565 (მინაწ.)
ბერი (ატოცის დეკანოზი) 661 (მინაწ. 6)
ბერიძე ალექსი 615 (მინაწ. 3)
ბერიძე გიორგი (დიაჩოქი) 562ა (ანდ.); 862ბ (ანდ.)
ბერიძე ნიკოლოზ 615 (მინაწ. 1)
ბერიძე პავლე ოსეს ძე 615 (მინაწ. 2)
ბერნარდე (წმ.) 518 (შენ. ა)
ბერძენიშვილი ნ. 361; 770:1 (შენ.)
ბერძნიშვილი მაქსინე 848
ბესარიონ იხ. გაბაშვილი ბესარიონ
ბესარიონ (იერომონაზონი) იხ. მიქაბერიძე ბესარიონ სერი
ბესარონ (გადამწერი) 814 (ანდ.)
ბესარიონ 815 (მინაწ.)
ბესარიონ 661:251
ბესარიონ ჭყონდიდელი 918 (მინაწ. 2)
ბესელაშვილი პეტრე 972 (მინაწ. 1)
ბეჭა მანდატურთუხუცესი (აღბუღას პაპა) 575:6; 703:6
ბეჭა ოპიზარი (ოქრომჭედელი) 906 (შენ.3); 907 (შენ. 1), (მოჭედ. წარწ. 2)
ბეშქენ ოპიზარი 906 (წარწ. 3)
ბიკენტი (პაპი) 610 (შენ. 3)
ბიკენტი (წმ. მოწამე) 661:38
ბიკტორ 610 (შენ. 6)
ბიკტორ (წმ. მოწამე) 661:38
ბიძინა (წმ.) 743:3; 764:12
ბიძინა 815 (მინაწ.).
Blake R. P. 652:29 (შენ.)
ბ-ნრსაძე ინანი 906 (მინაწ. 6)
ბოლრატი (მკურნალი) 916
ბროლა 900 (მინაწ. გვიანდ. 7 ა)
ბროსე 1000:9
ბურჯანაძე შოთა 929 (მერმინდ. მინაწ. 2)

გ

[გაბაშვილი] ბესარიონ 731; 851:19, 19ა, 20
გაბაშვილი ზაქარია 624 (ანდ.); 724:2
გაბაშვილი ოსე ზაქარიას ძე (გადამწერი) 624 (ანდ.), (მინაწ. 1); 638 (ანდ. 1, 2)
გაბაშვილი ტიმოთე 524:7
გაბაონი ოსე იხ. გაბაშვილი ოსე
გაბრიელ (დეკანოზ ტერ-მოსეს შვილი) 869 (მინაწ. 4)
გაბრიელ მთავარანგელოზი 630; 661:35, 180, 289; 662:II$_{27}$
გაბრიელ (გადამწერი) 642 (შენ. 1)
გაბრიელ (გადამწერი) 653 (ანდ. 1, 4)
გაბრიელ (გადამწერი) 725 (ანდ.)
გაბრიელ (ქართლის პატრიარქი) 964
გაბრიელ ეპისკოპოსი 665 (შენ. 2)
გაბრიელ მცირე 654:1, 2, 3 (შენ.1); 718:1,2; 724:1; 864 (შენ.)
გაბუნია ნ. (მსახიობი) 977 (შენ. 1)
გალახლაძე ნიკოლოზ (გადამწერი) 632 (ანდ. 1)
გაგუა დავით იოანეს ძე (გადამწერი) 707 (ანდ.)
გაგუნავი მ. ზ. 891 (მინაწ.)
გადილია ვასო 709; 710; 862ა; 862ბ, 863; 865
გადილია სტ. 918 (ტ. აღწ.)
გაიანე (წმ. მოწამე) 662:II$_{66}$
გაიანე (მეუღლე ლაბაკიძე პაპასი) 907 (მინაწ. 1)
გაიანე 969 (მინაწ. 1)
გაიოზ (რექტორი) 881 (მინაწ. 1)
გაიოს (არიდიაკონი, ავტორი) 617 (შენ. 1ა)
გალაქტიონ (წმ.) 661:32
გალინოზ მკურნალი 908 (მინაწ. 3); 916
გალუსტოვი ივანეს. 541 (მინაწ. 1)
გამოკეცილი ალექსანდრე სიმონის ძე 768 (შენ. 3), (მინაწ.)
გამრეკელოვი გიორგი (დეკანოზი) 618:4
გაპოს (წმ. მოწამე) 662:II$_{66}$
გარდანქეშანი 550
გაწერელია მარიამ (გადამწერი) 611 (ანდ.)
გაჩეჩილაძე სევასტი 956 (შენ. 1)

გეგია ი. 870:I, I (შენ.), II

გეგუჩაძე ჭახიკა 631 (მინაწ. 3)

გედევან 565 (მინაწ.)

გედევან ეგნათელი 631 (ანდ. 10)

გედევანოვი თინათინ 627 (მინაწ. 3)

გედევანოვი ხვიმონ 627 (მინაწ. 3)

გედლონი 929 (ანდ. 3)

გეორგი 869 (მინაწ. 1)

გერასიმე იხ. გიორგი მეფეთ-მეფე

გერვასი 661:10

გერმანე (სავ. ავტორი) 627 (შენ. 1); 662:II (შენ. 4)

გერმანე (ხუცეს-მონაზონი) 836

გერმანე (არქიმანდრიტი, ვახტანგ VI-ის სტამბის წევრების რედაქტორი) 903 (შენ. 2)

გერმანოს (კონსტანტინეპოლელი მთავარეპისკოპოსი) 652:32; 661:226

გერმანოზისშვილი ბარამ 851:10

გერონტი (გადამწერი) 593 (ანდ. 1, 2); 597 (ანდ. 2), (მინაწ. 1, 2)

გერონტი (გადამწერი) 697 (ანდ.)

გერსამია ალექსი (წოლკნელი ეპისკოპოსი) 727 (შენ.)

გვარამაძე ივანე („ვეინმე მესხი") 956 (შენ. 1)

გიგინეიშვილი ივ. 780:2 (შენ.)

გივი (მდივანი) 548:14

გიორგი 815 (მიძაწ.)

გიორგი (ეროკლე II ძის ვახტანგ-აღმასხანის ნათლული) 869 (მინაწ.7)

გიორგი (წმ.) 630:9; 608:6, 27, (ანდ. 2); 623; 642 (მინ. 1, 3); 652:51; 661:37, 189, 208; 662:III$_{11}$; 702:12, 13; 750:12; 757:6,7

გიორგი (მღვდელი, გადამწერი) 655 (ანდ.)

გიორგი (მღვდელი) 630 (ანდ. 9)

გიორგი 632 (ანდ. 12)

გიორგი (გადამწერი) 820 (ანდ.), (შენ. ა)

გიორგი (ძე აბელ მინბაშისა) 648 (მინაწ. 1, 2)

გიორგი (მამა ბერთის მონასტრისა) 906 (მინაწ. 1)

გიორგი (მიტვინელი მთავკარეპისკოპოსი). 661:192, 230

გიორგი (მდივანი) მდივანი გიორგის ძე). 702 (ანდ. 1), (ანდ. 4); 703 (ანდ.)

გიორგი (კონსტანტინეპოლით წევნის მკითხველი) 652:6

გიორგი (გადამწერი) 823 (ანდ.)

გიორგი (ქართლის პატრიარქი) 964

გიორგი (პაველ მტბევარის ძმა) 929 (მოძგ. ანდ.)

გიორგი (ძე მეფე აღუქსანდრესი) 642 (შენ. 3)

გიორგი პატონიშვილი 897 (მინაწ. 2)

გიორგი პატონიშვილი 913დ

გიორგი განმახათლებელი იხ. გრიგოლ განმანათლებელი

გიორგი დიოლოღოსი 658:4

გიორგი მეფე (დიმიტრის ძე) 575:5; 642 (შენ. 3); 929 (ანდ. 3); 964; 969 (შენ. 3ბ)

გიორგი მეფე (ლაშა გიორგი) 642 (შენ. 3); 795 (შენ. 1ა); 969 (შენ. 3 ბ)

გიორგი მეფე (გიორგი XI) 566 (შენ. 1); 861; 889 (ანდ.); 911 (ანდ. 5); 915 (ანდ. 1); 953 (შენ. 1 ე)

გიორგი მეფე (კესაროსი, დავით აღმაშენებლის მამა) 642 (შენ. 3); 964; 969 (შენ. 3 ბ).

გიორგი XII მეფე 654:(მინაწ. 11); 706 (მინაწ. 2); 757 (მინაწ.); 790 (შენ. ა); 905 (ანდ.); 913დ

გიორგი მეფეთ-მეფე (ბარწყინვალე) 703:5; 764:19

გიორგი მეფეთ-მეფე (გერასიმე) 964

გიორგი მთაწმიდელი 642 (შენ. 3); 661:87; 276; 752 (ანდ.); 835 (ანდ. 3, 4); (მინაწ. 4); 881 (შენ. 3); 883 (ანდ. 1); 899 (შენ. 2) 900 (შენ .3, 3ა); 902 (ანდ. 3); 908 (შენ. 2, 4ა, 5), (ანდ.); 920 (ანდ. 1); 969 (შენ. 3 ბ)

გიორგი მხატვარი 616

გიორგი ნიკომიდიელი 652:41; 662:III$_{13}$; 702:27; 822:4 835:2; 969 (შენ. 3 გ)

გიორგი ოლთისელი 881 (შენ. 3)

გიორგი შეყენებული 881 (შენ. 3)

გიორგი ჭყონდიდელი 918 (მინაწ. 2)

გიორგი ჭმუხი 907 (მინაწ. 6)

გლახოვი დონ ანტონ 529 (შენ. 2)

გობრონ (წმ. ყოფილი მიქაელი) 627 (შენ. 2 ზ)

გოგია მეგრელი 657 (მინაწ. 8)

გოგინოვი პეტრე ოსიფის ძე (გადამწერი), 539 (ანდ. 1, 2), (მინაწ. 2)

გოგოჭია ნათენელ 613 (ანდ.)

გოგუნოვი დიმიტრი 659 (მინაწ. 3)

გოდებაძე-ხუციანოვი **ტერ-ანტონ** გადამწერი) 885 (ანდ.)
გოდერძი იხ. ჯულაბაშვილი გოდერძი
გოზალიშვილი **შ.** 979 (შენ. 3)
გოლანძია **მერი ვარლამის ასული** 980; 981:ა, ბ, გ
Голицын (обер прокурор свят. Синода) 608:29 (შენ.)
გოლუბაძე **ს.** 788
გორდეზიანი **მათე ნიკოლოზის ძე** 976 (შენ. 1)
გორდი 661:96
გორდიანე **მეფე** 843ბ:5 (შენ. 4)
გოსტაშაბისძე **დავით** (გადამწერი) 742 (ანდ.)
გოშია 641 (ანდ. 2)
გრაბოს მწიგნობარი 608:2, (ანდ.1)
გრიგოლი (გადამწერი) 629 (ანდ. 1, 2)
გრიგოლ (კათოლიკოსი მიტროპოლიტი) 628 (მინაწ. 2)
გრიგოლ (გადამწერი) 661 (ანდ. 2, 3, 4, 5, 6, 7)
გრიგოლ (მუხრანის ბატონიშვილი) 851:14
გრიგოლ (მთარგმნელი) 881:(შენ. 3)
გრიგოლ (მთავრის დადიანის ძე) 904 (მინაწ.)
გრიგოლ (საქართველოს მეფის ძის იოანეს ძე) 898 (მინაწ. III)
გრიგოლ აკრაკანელი 661:50
გრიგოლ ბაკურიანის ძე (სევასტოსი) 642 (შენ. 3); 969: (შენ. 3 ბ)
გრიგოლ ბატონიშვილი 918 (მინაწ. 2)
გრიგოლ განმანათლებელი (წმ.) 608: 6, 25; 750:14; 764:22
გრიგოლ დეკანოზი 632 (აწე. 10)
გრიგოლ დეკაპოლელი 661:47, 203
გრიგოლ დიოლოლოგ 630 (შენ. 3)
გრიგოლ კათალიკოზი (ბექან ლორთქიფანიძის ძე) 631 (ანდ. 10)
გრიგოლ ნოსელი 652:45; 661:105; 702:30; 707 (შენ.); 762:11; 970:2, (შენ.)
გრიგოლ სა ჯრიელთმოქმედი 652:23; 661:44; 702:10
გრიგოლ ტბთველი 608:17
გრიგოლ ღვთისმეტყველი 652:15, 16, 29, 48, 50, 52, 60; 661:120; 662: III$_{21}$; 702:31; 707 (შენ.); 719
გრიგოლ ხანძთელი 627 (შენ. 2 დ)
გრიგოლია კ. 877 (შენ. I); 904; 976 (შენ. 1 ბ)
გრიგორი (პატრიარხი კონსტანტინეპოლისა) 564:1
გრიგორი 869 (მინაწ. 8)
გუარამ კურაპალატი 764:14
გუარანდუხტ (და პაველ მტბევარისა) 929 (ანდ. 3)
გუბელისძე 906 (მინაწ. 6)
გულაბერიძე არსენ 964
გულასპი 782
გულიკოვი (გენერალი) 654 (მინაწ. 8)
გულქან იხ. ლორთქიფანიძე გულქან
გულქან (პატრონი) 642 (შენ. 3)
გულშარ (გიორგი ჯმუხის მეუღლე) 907 (მინაწ. 6)
გურამიშვილი დ. 722:5
გურამიშვილი ქრისტეფორე (მღვდელმონაზონი) 903 (შენ. 2)
გურგენიძე ალატონ 781 (შენ. 3)
გურია (წმ.) 661:42
გურიელი გიორგი 736 (შენ. 3, 4)
გურიელი გრ. 861 (შენ. 1)
გუსენი (პროფ.) 580
გუშნაპ 627 (შენ. 2 იდ)
გძელიძე ვასილ ს. 665 (შენ. 2)

დ

დადიანი (ბატონიშვილი) 631 (მინაწ. 1)
დადიანი 582 (შენ. 2)
დადიანი 642 (მინაწ. 4)
დადიანი ბეჟან 736 (შენ. 4)
დადიანი გრიგოლ 918 (მინაწ. 2)
დადიანი დავით 741 (მინაწ. 2)
დადიანი დავით 895 (მინაწ.); 918 (მინაწ. 2)
დადიანი დარეჯან გიორგის ასული (ერეკლე II-ის მეუღლე) 757 (მინაწ.)
დადიანი თამარ (მეუღლე ზურაბ წერეთლისა) 911 (წარწერა მოჭედ. ყუაზე)
დადიანი კაცია 642 (მინაწ. 6ბ)
დადიანი კაცია 918 (მინაწ. 2)
დადიანი კესარია ნიკოლოზის ასული 980 (ანდ. 1), (მინაწ. 2, 3)
დადიანი ლეონ გრიგოლის ძე 702 (ანდ. 1)
დადიანი ლეონ 912 (მინაწ. 2)
დადიანი ლეონ 918 (მინაწ. 2)
დადიანი მამია 899 (მინაწ. 4)
დადიანი ნიკოლაოს 702 (ანდ. 1), (ანდ. 2)
დადიანი ნიკოლოზ (პირველი, ღონე-

რალ-მაიორი) 740 (მინაწ. 3); 912 (მიიაწ. 3); 918 (მინაწ. 2)
დადიანი ოტია 918 (მისაწ. 2)
დადიანი ოტია 929 (ეპრძოლელი მინაწ. 2)
დავით (წმ) 627 (შენ. 2გ); 764:4
დავით (გადამწერი) 617 (მინაწ.)
დავით (ეწერალი) 652 (ანდ. 1)
დავით 632 (ანდ. 4, 14)
დავით (მგალობელთმთავარი) 652:31; 702:22
დავით 815 (მინაწ.)
დავით 641 (ანდ. 2)
დავით (მუხრანის ბატონი) 850 (მინაწ. 1)
დავით (მიტროპოლიტი) 897 (მინაწ. 1)
დავით (ქუთათელი მიტროპოლიტი) 918 (მინაწ. 2)
დავით (მუხრანის ბატონი) 851:36
დავით (ყარამანიანის მთქმელი) 974
დავით (მდივანი) 658 (მინაწ. 2)
დავით (არჩილ იმერთა ბატონიშვილის ძე) 757 (მინაწ.)
დავით (კოსტანტინე მეფეთ-მეფის ძე) 877(მინაწ. 5)
დავით (ბაგრატ იმერთა ბატონიშვილის ძე) 757 (მინაწ.)
დავით (ბაგრატ გიორგის ძის ძე) 706 (მინაწ. 2)
დავით 906 (მინაწ. 9)
დავით აღმაშენებელი 642 (შენ. 3), (მინაწ. 6 **ზ**); 795; 881 (შენ. 5); 964; 969 (შენ. 3 ბ)
დავით ბატონიშვილი 549 (მინაწ. 1); 556:3; 766 (შენ .1), (ანდ. 1); 905 (შენ. 3), (ანდ.)
დავით ბატონიშვილი 631 (მინაწ. 1)
დავით თესლონიკელი 661:271; 662: II_3, II_5
დავით კასრაძე 587 (მინაწ.)
დავით მეფე 907 (ანდ.)
დავით მეფე 913 ო
დავით მეფე 652 (მინაწ. 14)
დავით გიორგის ძე მეფე (იმერთა) 757 (მინაწ.)
დავით მეფეთ-მეფე (IX), კოსტანტინეს ძე (ყოფილი დამიანე) 964
დავით ოძლევი 860:4
დავით წინასწარმეტყველი 518 (შენ. ა); 607 (ანდ.). 644
დათან 906 (მინაწ. 1)
დათუნა ხოჯა ბეგი 755
დალმატი (წმ. მოწამე) 661:310; 662: II_{57}
დამიანე (წმ.) 661:28, 277; 662: II_{11}, III_9, III_{10}
დანიელ 882:9
დანიელ 661:76
დანიელ (ატოცის დეკანოზის შვილი) 661 (მინაწ. 4)
დანიელ 707 (შენ.)
დანიელ (მოქმედი მთავარეპისკოპოსი) 902 (წარწ.)
დანიელ (მონაზონი რაითელისა) 628 (შენ. 3ა, ბ); 675 (შენ. 1)
დანიელ მესვეტე 661:68
დანიელ წინასწარმეტყველი 661:74
დარახველიძე მახარებელი საბას ძე (გადამწერი) 748 (ანდ. 1, 2)
დარეჯან (მეფის ასული, ქაიხოსრო აბაშიძის მეუღლე) 757 (მინაწ.)
დარეჯანა 969 (მინაწ. 3)
დარეჯანა ბატონიშვილი (არჩილ მეფის ასული) 903 (შენ. 2)
დარია (წმ. მოწამე) 661:173
დარიჯან (იოანე მჩხაიძის მეუღლე) 655 (მინაწ. 2)
დარო 618:10 (შენ.)
დაუთხან (ძე ლუარსაბ მეფისა) 562 (შენ. 1), (ანდ.); 588 (ანდ.)
დაჩი (მეფე) 964
დედისიმედი (მეუღლე ყუარყუარესი) 920 (ანდ. გადაწ.); 969:(შენ. 3 ბ)
დემეტრე 906 (წარწ. 4)
დემეტრე 906 (მინაწ. 1)
დემეტრე მეფე (დავით აღმაშენებლის ძე) 642 (შენ. 3); 929 (ანდ. მომგ.); 964; 969 (შენ. 3 ბ)
დემოკრიტე (მკურნალი) 916
დემური იხ. თემურ ლენგი
დეოკლეტიანე 608, 5
დეოკლეტიანე მეფე 652:51 661:170; 662:III_{11}
დერეჟავინი გრ. 790
დვალი-გორდეზიანი ლიუდმილა სპასპირიდონის ასული 976 (შენ. ბ)
დიამიძე თევდორე 657 (მინაწ. 10)
დიასამიძე ვარამა 906 (მინაწ. 13)
დიასამიძე ფერიხან 906 (მინაწ. 13)
დიმიტრი (მოწამე) 652:5; 661:22; 662:III_8; 702:1
დიმიტრი (ქართლის პატრიარქი) 964
დიმიტრი 593 (ანდ. 2); 597 (მინაწ. 1)
დიმიტრი მეფეთ-მეფე (გიორგი ბრწყინვალის მამა) 575:5; 703:5
დიმოსთენი 908 (მინაწ. 3)

დიო 661:295; 662:II$_{35}$
დიოდორე (წმ. მოწამე) 661:214
დიომიდე (წმ. მოწამე) 661:323; 662:II$_{68, 69}$
დიონისი (წინამძღვარი) 628 (მინაწ. 6)
დიონისი (სოკრატის ძე) 843 ბ:4
დიონისი არიოპაგელი 707 (შენ.); 881 (შენ. 5)
დომანტი (წმ. მოწამე) 661:314
დომენტიანე (მელიტენელი ეპისკოპოსი) 661:108
დომენტიანოს (მოწამე) 652:20
დორეთე (ტკრელი მთავარეპისკოპოსი) 661:250
დორეთე (წმ.). 896 (შენ. 3, 4)
დორეთეოს (მოწამე, ეპისკოპოსი ტირონ-სინოპელი). 901 (შენ. 1 გ, ე)
დოსითეოს (ქუთაისელი მიტროპოლიტი) 913დ; 918 (მინაწ. 2)
დუდა 591 (ანდ.)
დუმბაძე ანტონ (ახნაური) 665 (შენ. 2); 680 (შენ. 2); 684; 686 (ანდ. 1); 693 (ანდ. 2)
დუმბაძე დავით ანტონის ძე (მღვდელი) 665 (შენ. 2); 693 (ანდ. 1)

ე

ებიტაშვილი დიმიტრი (გადამწერი) 647 (ანდ.)
ეგნატე (წმ.). 661:124
ეგნატი დმერთშემოსილი 661:79
ეგნატი (ავტორი) 662:II (შენ. 4)
ეგნატი (ანტიოქელი მთავარეპისკოპოსი) 662:III$_{19}$
ეგნატოს (საათაბაგოს მიტროპოლიტი) 911 (მინაწ. სხვა ხელიდ, 3)
ევანგულ 851 (პინაწ. 2)
ევგენი (ქერსონელი ეპისკოპოსი) 661:161
ევგენი (წმ. მოწამე). 661:70; 882:3
ევდემონ (აფხაზეთის კათალიკოზი) 575:4; 703:4
ევდოშვილი ი. 1000:7
ევდოკი (იოანე ღვთისმეტყველის მოწაფე, მოწამე) 661:331
ევდოკია (წმ. მოწამე) 661:155
ევდოკიმე || ევდოკიმოს (წმ.) 661:307; 662:II$_{51-52}$
ევთიმე იხ. კერესელიძე ესტატე
ევთიმე (გენათელი მიტროპოლიტი) 913 დ; 918 (მინაწ. 2)
ევივოდ (მოწამე) 648
ევლალია (ჭართლის პატრიარქი) 964
ევლამპე 661:6
ევლიკოს (მოწამე) 652:20
ევპლო (დიაკონი, წმ. მოწამე) 662:II$_{64}$
ევპლოს (წმ. მოწამე) 662:II$_{66}$
ევპოლო (მოწამე) 661:318
ევპრაქსია (წმ.) 662:II$_{42}$
ევსები || ევსებიოს 900 (შენ. 1); 902 (შენ. 1); 906 (შენ. 1); 907 (შენ. 2ა 1); 908 (შენ. 2ბ); 920 (შენ. 1ბ); 929 (შენ. 1)
ევსეგნიოს (მოწამე) 843ბ:5 (შენ. 4)
ევსევი (სამოსატელი ეპისკოპოსი) 661:267
ევსევნი (წმ. მოწამე) 661:312; 662:II$_{59}$
ევსტათე სტრატილატი 662:III$_2$
ევსტათი (ანტიოქელი მთავარეპისკოპოსი) 661:147; 662:II$_{80}$
ევსტათი (მოწამე) 627 (შენ. 2იდ)
ევსტათი ანკვრელი (წმ. მოწამე) 662:II$_{47}$
ევსტათი მცხეთელი 764:14
ევსტატი (ქართლის პატრიარქი) 964
ევსტარტი (წმ. მოწამე) 661:70
ევსტრატი (მიტროპოლიტი) 658:1 (შენ.)
ევსტრატი აღმსარებელი 661:104
ევტიქი (მოწამე) 662:II$_{81}$
ევტიქი (კოსტანტინეპოლელი პატრიარქი) 661:191
ევტროპი (წმ. მოწამე) 661:157
ევტუქი (მოწ.). 652:20; 661:194
ევფემია (წმ.) 661:287; 662:II$_{25}$
ევფროსინე || ევფროსიანე || ეფროსინა (წმ.). 843ბ:5 (შენ. 4), 7; 882:7
ევფროფოს (წმ. მოწამე) 661:67
ევჩეკა (ხელმწიფე) 608:18
ეზეკიელ წინასწარმეტყველი 662:II$_{37}$
ეზოვი იაკობ ზაქარიას ძე 505 (ანდ.)
ეკატერინა იხ. ჭავჭავაძე ეკატერინე
ეკატერინა II (ალექსის ასული, იმპერატრიცა რუსეთის) 595 (შენ. 1, 2) 618:15; 757 (მინაწ.) 825 (შენ. 2ა)
ეკატერინა ბატონიშვილი (ერეკლეს ასული) 757 (მინაწ.)
ეკატერინე (პაკლე I-ის ასული) 757 (მინაწ.)
ეკატერინე (წმ. მოწამე 555:1; 661:51
ეკატერინი (რაინდო-ყოფილი) 969 (შენ. 3ბ)
ელევთერი (მოწამე) 661:72
ელენე (მეფის ასული, შაწმი ამირეჯიბის მეუღლე) 907 (მინაწ. 5)

ელენე (იერთა მეფის ასული) 757 (მინაწ.)
ელენე (ერეკლე მეფის ასული) 757 (მინაწ.)
ელენე (ათაბაგის ასული, სპარსეთის დედოფალი) 582 (შენ. 2)
ელენე (იღუმენია) 628 (მინაწ. 3)
ელენე (პატრონი) 642 (შენ. 3)
ელენე (მოციქულთა სწორი) 661:235
ელენე 799 (მინაწ.)
ელენე (გადამწერი) 705
ელენე დედოფალთ-ცედოფალი (ყოფილი ეკატერინე, მამია დადიანის მეუღლე) 899 (მინაწ. 4.)
ელენე (მეფის ასული) 919 (ანდ. გადამწ. 3, 4)
ელენე (ბატრონი, თანამეცხედრე ბატრონის ალექსანდრესი) 964
ელენე დედოფალი (თანამეცხედრე ბატონის ბაგრატისა) 964
ელეონორა კასტილიელი 760
ელია წინასწარმეტყუელი 561:296; 662:II$_{36}$
ელიაზარ (ხელნაწერის შემმოსელი) 642 (შენ. 1)
ელიაზარ (მღვდელი) 661:308
ელიაზარ (წმ.) 662:II$_{53,\ 54}$
ელიაშვილი ივანე სპირიდონის ძე 721 (მინაწ. 1)
ელიზბარ 743:3; 815 (მინაწ.)
ელისაბედ (წმ.) 524:6
ელისაბედ 642 (ძინაწ. 5)
ელისაბედ 969 (მინაწ. 8)
ელისაბედ 662:III$_3$
ელისაბეთ || ელისავათ 911 (მინაწ. სხვა ხელით 1, 3)
ელისბარ (წმ.) 764:12
ელისე წინასწარმეტყველი 661:259
ემელიანე (კვიზიკელი ეპისკოპოსი) 661:315
ემმელიანე || ემელიანე (წმ. მოწამე) 661:294; 662:II$_{34}$
ელპიდიფორე (წმ. მოწამე) 661:29
ენუქიძე თ. 875
ეპაფრა (წმ. მოციქული) 661:193
ეპენეტოს (წმ. მოციქული) 661:306, 662:II$_{49}$
ეპისტიმისი (წმ. მოწამე) 661:32
ეპიფანე (კვიპრელ მთავარეპისკოპოსი) 608:19; 652:10, 43; 661:226; 662:III$_{17}$; 702:29; 835:3; 969 (შენ. 3დ)
ეპიფანე არხიმანდრიტი (გადამწერი) 559 (ანდ. 2)
ერასტოს (წმ. მოციქული) 661:57
ერეკლე II 571 (შეხ. 1ბ, 2ბ); 572გ; 584 (შენ. 1); 593 (ანდ. 2); 595 (შენ. 1); 757 (მინაწ.); 777:1 ,(შენ. 2); 807 (შენ. ბ); 825 (შენ. 2ბ); 869 (მინაწ. 7); 876 (ანდ.); 881 (შენ. 3); 913; 990 (შენ. 1)
ერეკლე (პატრონი, ძე პატონის ბაგრატისა და ელენესი) 964
ერეკლე კეისარი 762 (მინაწ. 1)
ერისთავი 652 (მინაწ. 7)
ერისთავი გიორგი 757 (მინაწ.)
ერისთავი გიორგი 772:1; 1000:3
ერისთავი დავით 869 (მინაწ. 5)
ერისთავი ეკატერინე 618:9, 10
ერისთავი ელიზბარ 757 (მინაწ.)
ერისთავი ელიზბარ 851:17
ერისთავი ელისაბედ დავითის ასული 919
ერისთავი ვასილ 751:1, (მინაწ.)
ერისთავი თამარ 632 (ანდ. 7, 11)
ერისთავი (ერისთოვი) ივანე 766 (ანდ. 1), (მინაწ. 2)
ერისთავი იოანე (გადამწერი) 812 (ანდ.)
ერისთავი კოლა 1000; 1000:6, 7
ერისთავი ნიკოლოზ 1000:5
ერისთავი პეტრე 757 (მინაწ.)
ერისთავი რ. 676 (მინაწ. 3); 678 (შენ. 4); 679 (შენ. 4); 680 (შენ. 5); 983
ერისთავი როსტომ 913 (მინაწ .2)
ერისთავი შოშიტა 652 (ანდ. 8)
ერისთოვი-შარვაშიძე ნიკოლოაოს (არხიეპისკოპოსი) 628 (მინაწ. 7)
ერმა (წმ. მოციქული) 661:193
ერმოგენი 608:2, (ანდ. 1); 638; 639; 648; 661:67
ერმი (წმ. მოწამე) 661:245
ერმილე (წმ. მოწამე) 661:108
ერმიოს (წმ. მოწამე) 662:II$_{20}$; 908 (მინაწ. ტექსტის ხელით 3)
ერმოლაო (წოწამე) 661:302; 662:II$_{44}$
ეროდი 893 გ
ესაია წინასწარმიტყუელი 516:2; 608:13; 647 (შენ. 5); 661:223; 669:შენ. 3ბ
ესაია-ჩხეიძე 775 (ანდ.)
ესოპე || ივსოპი 918 (შენ. 1, 2, 3)
ეუდო (წმ. მოწამე) 638
ეფემია 688 (მინაწ. 1)
ეფთჳმე გრძელი 707 (შენ.)

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ეფრემ („ალექსიანი") 539:2; 608:9; 750:3
ეფრემ 568
ეფრემ (წმ.) 608:11, 12
ეფრემ (საგ. ავტორი) 627 (შენ. 1)
ეფრემი (ქერსოვნელი ეპისკოპოსი) 661:161
ეფრემი (გადამწერი) 902 (გადამწ. ანდ. 1, 2)
ეფრემ ახური 629:1, 3, 4, 5; 652:26, 27, 56; 654:4, 5; 658:1 (შენ.); 661: 123; 662:II (შენ. 4), III$_{22}$; 702:15, 20, 21; 707 (შენ.) 831:10
ეფრემ მცირე 652:29 (შენ.); 654:1 (შენ. 3), (მინაწ. 15); 719 (შენ.); 881 (შენ. 3, 5); 969 (შენ. 2)
ექვთიმე გელათელი იხ. კერესელიძე ექვთიმე
ექვთიმე მთაწმიდელი 627 (შენ. 2 იგ); 628 (შენ. 4); 641 (შენ. 1ა); 642 (შენ. 3); 661:116, 227; 662: III$_5$; 675 (ანდ. 1); 842:1 (შენ. 2), (ანდ.); 849 (შენ. ა$_{17}$); 862ა:1; 862ბ (ანდ. 1); 881 (შენ. 3); 900 (შენ. 3ე); 929 (შენ. ტექსტ. II); 969: (შენ. 3ბ)
ექსანოვი ივანე 503 (მინაწ. 1); 509 (მინაწ. 2)
ექსანოვი პეტრე პავლეს ძე (გადამწერი) 513 (მინაწ.)
ეჯიბია ხუხუ (ოქრომჭედელი) 921 (მოჭედ. წარწ. III)

ვ

ვავილა (მოწამე) 553 (შენ. 2ბ)
ვალენტი (მოწამე) 652:20
ვალენტიანოს (მოწამე) 652:20
ვალიანოვსკი 847ა; 847ბ
ვარაზ-ბაკური (ქართველთა მეფე) 627 (შენ. 2თ); 661:59
ვარდან (სპასპეტი, შუშანიკის მამა) 764:7
ვარდონი (ინოეთის მეფე) 782
ვარვარაჲ იხ. ბარბარა
ვარინკა 780 (მინაწ. 2)
ვარლამი (ბონაზონი, მთარგმნელი) 743:4 (შენ. ა)
ვასილ 780 (მინაწ. 2)
ვასილ იხ. წერეთელი ბესარიონ შიოშის შვილი
ვასილ 869 (მინაწ. 3)
ვასილ 869 (მინაწ. 5)
ვასილ || ვასილ დიდი იხ. ბასილ დიდი
ვასილ || ბასილ ბაგრატის ძე ხახულელი 881 (შენ. 3)
ვასილ მაკედონელი 764:18
ვასილისკო (წმ. მოწამე) 661:157, 236
ვაშაძე 635 (მინაწ.)
ვაშაძე იოანე (დეკანოზი) 654 (მინაწ. 16)
ვახტანგ (ძმა ბაგრატ მეფეთ-მეფისა) 642 (შენ. 3)
ვახტანგ V (შაჰნავაზი) 548:21
ვახტანგ VI 506 (შენ. 2 ა, ბ); 548:1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 20, (შენ), (ანდ. 1); 562 (შენ.); 563; 566 (შენ. 1, 2); 568 (ანდ.); 573:3 (შენ.); 575:7, (შენ. 2, 4, 5.), (მინაწ. 1, 2); 609 (შენ.); 610 (შენ. 2გ, დ); 616; 703: 7; 710:1; 717; 734 (შენ. 1, 2); 748 (შენ. 1, 2, 3); 765 (შენ. 4 ა, ბ); 768 (შენ. 2); 780:1 (შენ.); 797 (შენ. 3); 798 (ანდ. 1); 801; 818; 836 (შენ.); 844; 860 (ანდ. 1, 2, 3); 861 (შენ. 1); 875: 880; 881 (შენ. 3) 889 (ანდ.); 899 (შენ. 4); 912 (მინაწ. 4); 915 (ანდ.); 953 (შენ. 1გ, 2გ); 971 (შენ. 1); 982; 990 (შენ. 1)
ვახტანგ-ალმასხან იხ. ვახტანგ ბატონიშვილი
ვახტანგ ბატონი 851:18
ვახტანგ ბატონიშვილი (ერეკლეს ძე) 743:5 (შენ.); 757 (მინაწ.) 869 (მინაწ. 7)
ვახტანგ გორგასალი 627 (შენ. 2 გ); 762 (მინაწ. 1); 764:5; 764:11
ვახუშტი (ძე მეფის ვახტანგისა) 860 (ანდ. 1, 2); 881 (შენ. 3)
ვენდიკტე (არქიმანდრიტი თბილისის ჯვრის ეკლესიისა) 721 (შენ. 1)
ვენეტიკი (წმ.) 661:168
ვერა (დიმიტრი ორბელის-ძის ასული) 706 (მინაწ. 2)
ვიკენტი იხ. ბიკენტი
ვლადიმერ 913დ
ვონიფანტი (წმ.) 661:78
ვუკოლე (წმ.) 661:132

ზ

ზაზა ფანასკერტელი 877 (შენ. I), (ანდ. 1, 3, 6, 7, 8, 9)
ზარფიცკი მარ. იაკობის ასული 846

ზაქარა (ტერ ზაქარა, მთარგმნელი) 608 (ანდ. 1 ,3, 4, 5, 6, 7, 8, 9)
ზაქარია 662:III$_3$, III$_4$
ზაქარია (ძე აბელ მინბაშისა) 648 (მინაწ. 1, 2)
ზაქარია (გაენათის არქიმანდრიტი, გადამწერი) 895 (ანდ.)
ზაქარია (ამბა ალავერდელი) 969 (მინაწ. 4)
ზაქარია (ვართაპეტ) 881 (შენ. 3)
ზაქარია წინასწარმეტყველი 647 (შენ. 9)
ზახარია მირდატის ძე (მთარგმნელი) 881 (შენ. 3)
ზდანოვიჩი 800 (შენ. 3გ)
ზედგინიძე გიორგი ვლადიმერის ძე 615 (მინაწ. 1)
ზენონ (წმ. მოწამე) 662:II$_{66}$, II$_{78}$
ზინაიდა 661:7
ზინობია (მოწამე) 661:26
ზინობიო 661:26
ზოსიმე 839
ზოსიმე (გადამწერი) 850 (ანდ.)
ზოსიმე ვალელი (გადამწერი) 921 (შენ. 3)
ზოტიკე (ხუცესი) 661:92
ზოტიკოს (წმ. მოწამე) 662:II$_{78}$
ზოშაა იხ. ზოშია
ზუბალოვი მიხაილ 509 (მინაწ. 1)
ზურაბ (მგალობლის შვილი) 638 (ანდ. 3)
ზურაბ იხ. შანშოვანი ზურაბ
ზურაბოვი სოლომონა 872:(მინაწ.)

თ

თაგდირიძე გიორგი 655 (მინაწ. 14, 20)
თადიოზ (წმ. მოციქული) 661:328; 662:II$_{75}$
თავჭილიქე იოვანიმ 630 (ანდ. 11)
თათართხანი 642 (მინაწ. 6დ)
თალასე 848:3, 4
თალელე (წმ. მოწამე) 661:234
თამაზ (აბელ მინბაშის ძე) 648 (მინაწ. 1, 2)
თამაზ პაატას ძე (მოურავი) 648 (ანდ.)
თამარ (გიორგი XII-ის ასული) 757 (მინაწ.)
თამარ (თეკლა, თანამეცხედრე კოსტანტინე კრისტელი მეფეთ-მეფის) 964
თამარ (პატრონი) 642 (შენ. 3); 921 (შენ. 3), (მინაწ. ტექსტ. ხელით)
თამარ დედოფალი (მეუღლე ალექსანდრე მეფისა) 642 (შენ. 3)
თამარ დედოფალ-დედოფალი (ყვარყვარე ათაბაგის ასული, გიორგი VIII-ის მეუღლე) 920 (ანდ. გადამწ.)
თამარ-თომაძდა დედოფალი 964
თამარ მეფე 548:26; 642 (შენ. 3); 764:3, 10; 798 (ანდ. 1); 881:4ბ; 907(ანდ.); 954 (შენ. 4); 964; 969: (შენ. 3ბ)
თამარაშვილი მიხ. 582 (შენ. 1, 2)
თანანა (იოანე პატარიძის მეუღლე) 652 (ანდ. 12)
თართუზ ჰეკიმი 550 (მინაწ.)
თარხან-მოურავი დავით (პოდპოლკოვნიკი, მიმბაში) 721 (მინაწ. 1, 2)
თარხან-მოურავოვი დავით ზაზას ძე 954 (მინაწ. 1, 2)
თარხან-მოურავოვი ილია დავითის ძე 954 (მინაწ. 3)
თაყაიშვილი ეკვთიმე 578 ა; 906; 961 (შენ. 2), (მინაწ.) 972; 973ა; 973ბ; 984
თევდორე (წმ.). 608:5
თევდორე (მღვდელი) 575 (მინაწ. 3)
თევდორე (პაველ მტბევარის ძმა) 929 (ანდ. მომგ.)
თევდორე (გადამწერი) 652 (ანდ. 2)
თევდორე ტარონელი (წმ. მოწამე) 652:18; 661:143; 702:7
თევდოსი (წმ.) 661:106
თევზაია დიშანა 865 (ანდ.)
თეთრუაი სამსონი ჯი 665 (მინაწ. 15)
თეთურგა (ხოსიე სანიკიძის მეუღლე) 620 (ანდ. 1)
თეიმურაზ I 561; 573:1; 710:3, 5
თეიმურაზ II 880 (შენ. 3ა); 881 (შენ. 3)
თეიმურაზ ბატონიშვილი (გიორგის ძე) 557 (შენ. 1ბ); 757 (მინაწ.)
თეიმურაზ მუხრანბატონი 851:25
თეკლა (ლონაზონი) 630 (ანდ. 12, 15)
თეკლა იხ. თამარ-ყოფილი თეკლა
თეკლა ბატონიშვილი 757 (მინაწ.)
თეოდოლე (წმ. მოწამე) 661:192
თეოდორა (ალექსანდრიელი) 882:2
თეოდორე (წმ.). 661:206; 702:22
თეოდორე (საბაწმიდელი ხუცესი) 661:90
თეოდორე 762 (ანდ.)

თეოდორე 904 (შენ. 1)
თეოდორე სტოდიელი 636 (მინაწ. 1); 652:19; 661:38; 969 (შენ. 1)
თეოდორე (საგ. ავტორი) 663: (შენ.)
თეოდორე ალავერდელი 652:31
თეოდორე გაწმენდელი 661:230
თეოდორე სიკოტელი 661:207
თეოდორე სოლელი 838:3
თეოდორე სტრატილატი 661:134, 253; 843a:5 (შენ. 4)
თეოდორე ტრიმყითუნტელი 661:205
თეოდორე ტირონელი იხ. თევდორე ტირონელი
თეოდოსი განგრელი 848:1
თეოდოსი წინამძღვარი 657 (მინაწ. 9)
თეოდოსია (წმ. მოწამე) 661:243
თეოდოტე ანკჳრელი 661:232, 252
თეოდოტე (ანკჳრელი მთავარეპისკოპოსი) 661:156
თეონა (წმ. მოწამე) 661:98
თეოპემპო (მოწამე) 661:98
თეოპრეპოს (წმ. მოწ.) 662:II78
თეოფანე (მენგრელიის ეპისკოპოსი) 706 (მინაწ. 1)
თეოფანე (საგ. ავტორი) 627 (შენ. 1); 662:II (შენ. 4); 969 (შენ. 1)
თეოფანე (ანტიოქიის პატრიარქი) 564:1
თეოფანე აღმსარებელი 661:166
თეოფანე გამომეტყუშლი 661:90
თეოფილაქტე (ეგზარხოზი) 766
თეოფილაქტე (ნიკომიდიელი მთავარეპისკოპოსი) 661:162
თეოფილე (მთარგმნელი) 652:29; 661:299; 662:II38; 881 (შენ. 3)
თეოფილე მელე 652:33
თეოქრისტე (წმ. მოწამე) 661:97
თეოქრისტე სტოდიელი 704:4
თეოქრისტე ლეწველი (წმ. მოწამე) 661:36
თეოღნი (ძე ბასილი) 662:II76
თერაპონი (მოწამე) 661:241
თვალაისშვილი გაბრიელ 655 (მინაწ. 16)
თვირსო (წმ. მოწამე) 661:71
თინათინ 618:2 (შენ.)
თინათინ (იმერთა მეფის ალექსანდრის ასული) 642 (შენ. 3); 907 (მინაწ. 3)
თომა (წმ.) 662:II10
თომა აჭვინელი 756:3
თომა კიმჯილი 513, (შენ. 1გ), (ანდ. 2); 541 (შენ. 1გ), (შენ. 2), (ანდ. 2)
თომა მოციქული 662:III6; 726:2; 987
თონიკე 815 (მინაწ.)
თორნიკე 813
თუთბერიძე (იმერეთის საეპარხიო კანცელარიის მდივანი) 676 (მინაწ. 2); 679 (შენ. 3); 680 (შენ. 4)
თუმან (იოანე მწერლის მეუღლე) 883 (მინაწ. 3)
თუმანიშვილი ანასტასია მიხაილის ასული 789 (შენ. ბ)
თუმანიშვილი ანტონ იოსების ძე (თუმანოვი ტერ ანტონ) 504 (ანდ.)
თუმანიშვილი (თუმანოვი) ბირთველი გიორგის ძე 869 (ანდ.)
თუმანიშვილი გივი 548:14
თუმანიშვილი გიორგი ეგნატეს ძე (თუმანოვი) 620:1, 6, 17, 18, 20, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 34; 851:1, 2, 4, 5, 8, 21, 22, 23, 24, 27, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 40
თუმანიშვილი (თუმანოვი) გრიგოლ 620:37
თუმანიშვილი (თუმანოვი) ქაცია 851:6, 7, 16
თუმანიშვილი დომიტრი 851:15
თუმანიშვილი (თუმანოვი) მზეჭელ 506 (მინაწ.); 985
თუმანიშვილი პავლე 514 (მინაწ.)
თუმანიშვილი ალიფანე 555 (მინაწ. 1)
თურმანიძე ხახრო 775 (შენ. 1)
თურქისტანიშვილი ერასტი 548:7; 556:2

ი

იაზონ 559
იაკინთე (წმ. მოწამე) 661:279; 662:II14
იაკობ (წმ.) 661:5, 19, 88, 215; 662; III7
იაკობ (წმ.) 831:8
იაკობ 975 (შენ. 1)
იაკობ (მონაზონი) 707 (შენ.)
იაკობ (მღვდელი) 849 (შენ. ბ)
იაკობ აღმსარებელი (ეპისკოპოსი) 661:175
იაკობ დაჭრილი 661:54
იაკობ შემოქმედელი 548:18
იანვარი 661:206
იანვარსკი 874
იასონ (წმ. მოციქული) 661:213

იბლოჭ (ბარმაქ მეფის შვილი) 916
იევგენე ჯუსი 750:11
იევპრაქსეი 750:15
იეზოვი იაკობ (შემდგენელი) 886 (შენ. 1ა)
იერემია (კოსტანტინეპოლის პატრიარქი) 721 (იქვე. 3)
იერემია ამაწუწკრელი 657 (ანდ.)
იერემია წინასწარმეტყველი 661:216
იესე იხ. ბაღდაშვილი-ბეღისმწერლიშვილი იესე
იესე 998 (მინაწ. 3)
იესე 815 (მინაწ.)
იესე (მღვდელი) 630 (ანდ. 13, 17)
იესე (მეფეთ-მეფის ლეონის ძე) 899 (მინაწ. 1, შენ. 4)
იესე მეფე 922
ივან არტემოვიჩი 846 (მინაწ. 2)
ივანე 974 (მინაწ. 1)
ივანე (მღვდელი) 998 (მინაწ. 5)
ივანე აფხაზი 768 (მინაწ.)
ივლიანა ნიკომედიელი. 661:82
ივლიანე 780 (მინაწ. 2)
ივლიანე (წმ. მოწამე) 661:103; 662:II71
ივლიანე განდგომილი 652:31; 661:183; 702:22
ივლიანე კეისარი 821:6
ივლიანე ტარსელი 661:266
ივლიტა (წმ. მოწამე) 661:291; 662:II30
ილარიონ (წმ. მოწამე) 661:288
ილარიონ ახალი 661:251
ილარიონ დიდი 661:17
ილარიონ დიდი, თუალელი (მთარგმნელი) 881 (შენ. 3)
ილარიონ ქართველი 627 (შენ. 2ბ); 661:46
ილარიოს (წმ. მოწამე) 662:II26
იმედაშვილი გ. 770:3 (შენ.)
იმერზაღაშ ათაბაგი 906 (მინაწ. 5)
იმპაიხშვილი იოვანე (ხუცესი) 655 (მინაწ. 3)
იოანიკეშვილი მანოელი (გადამწერი) 657 (ანდ.)
ინგოროყვა პ. 982 (შენ. 5)
ინოკენტი (წმ. მოწამე) 662:II20
იოანე 815 (მინაწ.)
იოანე (ხუცესი ძუწლისა ლავრისა) 661:204
იოანე (მოწაფე წმ. გრიგოლ დეკაპოლელისა) 661:203
იოანე (წმ.) 661:126, 273; 662:II8
იოანე (წმ.) 661:297; 662:II37
იოანე (გადამწერი) 503 (ანდ. 1)
იოანე (კოსტანტინეპოლელი არქიეპისკოპოსი) 564:2
იოანე (საგ. ავტორი) 627 (შენ. 1); 969 (შენ. 1)
იოანე (სატრაპად ნამყოფი, მთარგმნელი) 881 (შენ. 3)
იოანე (გადამწერი) 883 (მინაწ. 3)
იოანე (ცაგარელი) 623 (მინაწ. 1)
იოანე (ცაგარელი მიტროპოლიტი) 642 (მინაწ. 4)
იოანე 661:337
იოანე || იოვანე (მღვიმის წინამძღვარი. არქიმანდრიტი) 654 (ანდ.), (მინაწ. 13, 17); 656 (მინაწ. 2)
იოანე (მუხრანბატონი. სარდალ-სახლთუხუცესი) 808 (ანდ.)
იოანე (ვოტლოპ ემმანუილ პერითკოპი) 721 (შენ. 1)
იოანე აღმსარებელი 632:4
იოანე ბატონიშვილი (გიორგი XII-ის ძე) 557 (შენ. 1ა, გ, დ); 577; 654 (მინაწ. 11); 657 (მინაწ. 7); 720, (შენ. 2); 731 (მინაწ.); 757 (მინაწ); 790 (შენ. ა); 893ბ, (შენ. 1)
იოანე ბერი 850 (მინაწ. 2)
იოანე გლახაკი 661:110; 313
იოანე ვრძელის ძე (მთარგმნელი) 881 (შენ. 3)
იოანე დამასკელი 533 (შენ. 2დ); 638 (ანდ. 2); 641 (შენ. 1ა, 662:I, 14, 34, 39; 661:61, 87, 101; 662:III2, III4, III29; 702:5, 25 (შენ.); 704:1 (შენ.). 3 (შენ.); 707 (შენ.); 835:1; 846 (შენ. ე)
იოანე (მჩხრეკალი) 632 (ანდ. 2)
იოანე ზედაზნელი 627 (შენ. 2ინ); 764:8; 795 (შენ. 1ბ, 2)
იოანე (იოსაფარიკის მთავარებისკოპოსი) 652:22
იოანე თორნიკე 661:71
იოანე იალუფოს ძე (გადამწერი) 721 (ანდ.); 970 (ანდ.)
იოანე-კჭრელი (მოქველი) 651:1 (შენ. 3), (მინაწ. 15)
იოანე მახარებელი 507 (შენ. 1-ე); 513 (შენ. 1ა); 541; 625; 637ბ (შენ.); 644 (შენ. 2ბ); 645 (შენ.); 654 (მინაწ. 17); 661:232, 331; 662:II8, III5; 707 (შენ.); 833:3; 862ბ; 896:4; 906; 907; 907 (შენ. 2დ.); 968 (შენ. 2)

იოანე მთავარაძე 906 (წარწ. 1), (მინაწ. 1).

იოანე ქართველი (მთაწმიდელი) 628 (შენ. 4); 661:259; 675 (ანდ. 1) 881 (შენ. 3); 969 (შენ. 3ბ)

იოანე მოწყალე (წმ.) 661:39

იოანე მღვდელი (გადამწერი) 652 (ანდ. 3)

იოანე მჭედარი (წმ.) 662:II$_{50}$;

იოანე ნათლისმცემელი 602:2; 603: 8; 652:19, 53, 58; 661:102, 150, 239, 269, 336; 662:II$_{1}$, II$_{85}$, III$_{23}$, III$_{24}$, 702:14, 17; 837:2; 906 (ტ. აღწ.), (მინაწ. 1); 907 (ტ. აღწ.), (ანდ.)

იოანე || იოანე ოქროპირი 553 (შენ. 2ბ); 590:1, 2, 3, 4, 5; 608:16; 614; 629:2, 7; 630 (შენ. 1); 652: 11, 12, 21, 24, 25, 38, 40, 44, 46, 47, 53, 54, 55; 654:1, (შენ. 2); 655; 655 (შენ. 1ა, 1დ); 658:1 (შენ.), 2; 661, 39 (შენ.), 40, 122; 662:II (შენ. 4), III$_{3}$ III$_{4}$ III$_{12}$, III$_{23}$, III$_{24}$, III$_{25}$, III$_{26}$, III$_{27}$, III$_{28}$, 676; 677 (შენ. 1ა), (ანდ. 1); 680 (შენ. 2), 702:11, 14, 18, 19, 25 (შენ.), 26, 33, 34; 704:3 (შენ.); 707 (შენ.); 718:3; 725; 726:2; 743:1; 822:1, 5, 6; 846 (შენ. ე); 863; 864; 878:3, 892; 904 (შენ. 1)

იოანე პეტრაწი 814:2; 826 (შენ.); 881 (შენ. 3, 5)

იოანე რაითელ მამასახლისი 628; 628 (შენ. 3ვ, დ); 675:2, (შენ. 1გ, 1დ)

იოანე სინელი 628; 628 (შენ. 3ბ, 3გ, 3დ, 4); 661:184; 675:2, 2 (შენ. 1) 814:2; 826

იოანე ტაბუის ძე (მთარგმნელი) 881 (შენ. 3).

იოანე ღვთისმეტყველი 853 (ანდ. 2, 4)

იოანე ხახულელი (მთარგმნელი) 881 (შენ. 3)

იოანკა ულუჴბაელი (წმ.) 661:31

იოჳ (ლახამისიმო, იოსებ ძე) 639 (ანდ. 1)

იოვანე 535:6

იოვანე (ოპიზის მოძღვარი) 906 (მინაწ. 1)

იოვანე 659 (მინაწ. 2)

იოვანე (გადამწერი) 929 (გადამწ. ანდ. 2)

იოვანე 911 (მინაწ. სხვა ხელით 1)

იოვანე (იერუსალიმის პატრიარქი) 608:19

იოვანე (იესე მღვდლისშვილი) 630 (ანდ. 13)

იოვანე (გუთელი ეპისკოპოსი) 662: II$_{4}$

იოვანე (ქართლის პატრიარქი) 964

იოვანე (ანჩელი მთავარეპისკოპოსი, პავლე მტბევარის დისწული) 929 (ანდ. მომგ.)

იოვანე მღვდელი 655 (მინაწ. 1)

იოვანე კასკატია 608:21

იოვანე მმარხველი 564:2; 842:2, 3

იოვანე საფარელ-მტბევარი 907 (ანდ. მომგ.)

იობ (წმ.). 570:1; 586; 608:17; 639 (ანდ. 1); 661:220; 867

იოდასაფ || ჲოასაფ 608:26

იოკიმ (წმ.) 661:301; 662:II$_{41}$

იოკიმ 630 (ანდ. 16)

იოველ წინასწარმეტყველი 661:15

იონ მკურნალი 916

იონა (მღვდელ-მონაზონი, იმერეთის მარიამ დედოფლის მოძღუარი) 892 (ანდ.)

იონა წინასწარმეტყუელი 647 (შენ. 6)

იოსების ძე (მკურნალი) 877 (შენ. II$_{14}$)

იორამი 642 (შენ. 3)

იორდანიშვილი ს. 742 (შენ.); 889 (შენ. 2); 916 (შენ. 1ბ)

იოსაფატი (პატრონი, ძე სფირიდონ და თინათინისა) 642 (შენ .3)

იოსებ 900 (მინაწ. გვიანდ. 7ბ, 9)

იოსებ 652:43; 702:29

იოსებ მართალი 652:13; 661:88

იოსებ (წმ.). 501

იოსებ (წმ. მოწამე) 661:30

იოსებ (საგ. აეტორი) 658:1 (შენ.) 662:II (შენ. 4); 663: (შენ.), 9 (შენ. 1)

იოსებ (გადამწერი) 759 (ანდ.)

იოსებ 764:21

იოსებ 967 (შენ. 3)

იოსებ (არქიეპისკოპოსი). 903 (შენ. 1)

იოსებ არიმათიელი 835:4; 969 (შენ. 3დ)

იოსებ არხიერი 757:9

იოსებ ბერი 632 (ანდ. 8)

იოსებ ბერი 655 (მინაწ. 18, 19)

იოსებ გამომებტუუმწლი 661:189; 846 (შენ. ე)
იოსებ კათალიკოზი 913დ
იოსიფ (გადამწერი) 653 (ანდ. 3, 5)
იოსიპოსი 881 (შენ. 4ა)
იოსტოს (წმ. მოწამე) 662:II$_{23}$
იოსტოს იღუმენი 654 (მინაწ. 12)
იპატი საკრველთმოქმედი 661:185
იპოლიტე (ქრონთა პაპი) 661:125
იპოლიტე (წმ.) 707 (შენ.)
იპპოკრატე 908 (მინაწ. ტექსტის ხელით 3)
ირაკლი მეფე 564:1
ირაკლი კოსტანტინეს-ძე (მეფე ბიზანტიისა) 842:1
ირაკლი II იხ. ერეკლე II
ირინა (წმ.) 654 (მინაწ. 17); 661:218
ირინე (პატრონი) 642 (შენ. 3)
ირინე (კოსტანტინე მეფის დედა) 654 (მინაწ. 17)
ირინი (წმ. მოწამე) 661:201
ირიდიონ (წმ. მოციქული) 661:193
ისაური (წმ. მოწამე) 662:II$_{20}$
ისაია 632 (ანდ. 16)
ისაკ (წმ. მოწამე) 661:310; 764:21
ისაკ (წმ. მაძა) 661:166; 662:II$_{57}$
ისაკ დალმატელი 661:244
ისაკ რაბინი 743:4 (ანდ.)
ისარლოვი ელისაბედ 542 (მინაწ. 2); 543 (მინაწ.)
ისიდორე (წმ.) 661:228
ისიდორე პოისტველი 661:130
ისმაელი (წმ. მოწამე) 661:262
იუდა 661:264, 316
იუდი 639
იუსტინ ხატინიშვილი 757 (მინაწ.)
იუსტინა უილოსოფოსი 661:246
იფორიტ სკაროტელი (მკურნალი) 916

კ

კავკასიძე გიორგი 906 (მინაწ. 11)
კავკასიძე მელქისედეკ (გადამწერი) 548 (ანდ. 1, 2)
კაშაური შიო 726 (მინაწ.)
კალანდარიშვილი გრიგოლ 966
კალანდაძე ანანია 883 (ანდ. 2)
კალინიკე (წმ. მოწამე) 661:71, 305; 662:II$_{48}$
კალისტე (წმ. მოწამე) 638; 639:648
კალისტი (კონსტანტინეპოლელი პატრიარქი) 660 (შენ.)
კალისტი (პატრიარქი) 641 (შენ. 1ა)
კალისტრატე (საქართველოს კათოლიკოზ პატრიარქი) 833 (შენ.)
კანონიკე (წმ.) 882:8
კაპიტონი (წმ. მოწამე) 662:II$_{40}$
კარბელაშვილი ანდრია (მღვდელი ანდრია) 971 (მინაწ.)
კარბელაშვილი გივი 971 (მინაწ.)
კარბელაშვილი ლუარსაბ 971 (მინაწ.)
კარლოსი (ფრა კარლოსი) 505 (შენ. ა)
კარპიანე 906 (შენ. 1); 908 (შენ. 2ბ); 920 (შენ. 1ბ)
კარპო (მოციქული) 661:240
კარპო (მოწამე) 661:9
კარპოს ეპისკოპოსი (წმ. მოწამე) 662:II$_{9}$
კასრაძე დავით 587 (მინაწ.)
კასრაძე სვიმონ (მთავარდიაკონი) 828:2 (შენ.)
კასტელი ქრისტეფორე 582 (შენ. 2)
კაჩხოვი თ. 607
კაჭარავა დიმიტრი 967 (მინაწ. 2)
კაჭარავა ნიკოლოზ 764 (ანდ.)
კახიშვილი მ. 760 (შენ.3)
კაჯარ 624 (მინაწ. 2)
კეისია 553 (შენ. 2გ)
კეკელიძე დავით 630 (ანდ. 2)
კეკელიძე კ. 642 (შენ. 1); 652:29 (შენ.); 654:1 (შენ. 1); 702.25 (შენ.); 719 (შენ.); 720 (შენ. 2); 781 (შენ. 3); 826 (შენ.); 848:1 (შენ.); 864 (შენ.); 878:3; 908 (შენ. 4, 5); 955 (შენ. 3)
კელიჭე ჭრომაელი (პატრიარქი) 608:3
კელსი 661:10
კერესელიძე ეხატატი (ბერობაში: ევთიმე || ექვთიმე) 665 (შენ. 2); 672 (შენ. 2), (ანდ. 1, 2, 3); 673 (ანდ. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7); 674, (ანდ. 1, 2, 3); 675 (ანდ. 2); 684 (მინაწ.); 687 (მინაწ. 1, 3, 5); 688 (შენ. 4), მინაწ. 2, 4, 5, 8, 9); 689 (ანდ. 2, 3, 4); 692 (ანდ.); 693 (ანდ. 1); 828: 829: 830 (შენ. 3); 832 (შენ. 2); 833 (შენ); 837; 839; 840; 841; 843ა (შენ. 1, ანდ.)
კერესელიძე ივ. 842; 843ა
კვაპრიანე (საგ. აიტორი) 662:II (შენ. 4); 831:15 (შენ. 2)
კვაპრიანე სამთავნელი 565; 971 (შენ. 1)
კვირიკაძე მიქელ (დეკანოზი) 906 (წარწ. 1)

კვირიკე (წმ. მოწამე) 661:291; 662: II30
კვირკველია ლენე კოსტანტინეს ასული 977
კჭრაქე (პავლე მტბევარის ძმა) 929 (ანდ. მომგ.)
კჭრილე (მოწამე) 652:20
კჭრილე (იმრუსალიმელი პატრიარქი) 661:172
კჭრილე ალექსანდრიელი 661:114, 254; 662:II7; 704:3 (შენ.); 846 (შენ. ე)
კჭრინე (წმ. მოწამე) 661:224
კჭროს (წმ.). 661:126, 273; 662:II8
კოკნაძე ზაქარ (გადამწერი) 722·2 (ანდ.)
Кипиани Д. 800
კირაკოზ ბერი 608:22
კირონე (მკურნალი) 916
კლემენტოს (რომის პაპი) 513 (ანდ. 2); 541 (ანდ. 2); 661:52; 709:1
კლემენტოს (წმ.) 889 (ანდ.)
კლეონიკე (წმ.) 661:157
კლიმი (წმ.) 661:119
კოდრატე (წმ. მოწამე) 661:164
კოზმან (საგ. ავტორი) 627 (შენ. 1); 663: (შენ.); 845:5; 969 (შენ. 1)
კოზმან (წმ.) 661:28, 277; 662:II11, III9, III10
კოზმან ბერი (გადამწერი) 911 (ანდ. 2, 4, 5)
კოლიუბაკინი (ღენერალ-მაიორი) 706 (მინაწ. 1)
კონდაკოვი ნ. 899 (შენ. 4.); 902 (შენ. 4, ტექნიკ. აღწ.); 906 (შენ. 3); 907 (შენ. 1); 908 (შენ. 1); 920 (შენ. 4)
კონია გიორგის ასული 618:4
კონონი (წმ. მოწამე) 661:159
კონსტანტინე (წმ.) 627 (შენ. 2გ)
კონსტანტინე (მუხრანის ბატონი) 821 (მინაწ.)
კონსტანტინე (პავლე I ძე). 757 (მინაწ.)
კონტრიძე ბენიამენ 665 (შენ. 2); 676 (მინაწ. 1)
კონტრიძე ნესტორ (მღვდელი) 645 (მინაწ. 2, 3)
კონჩუევი პეტრე 711, (შენ.)
კოპაძე სვიმონ 548:19
კოპაძე ამბრი 906 (მინაწ. 2)
კოპაძე ზავრა 906 (მინაწ. 2)
კოპაძე შუბა 906 (მინაწ. 2)
კორინთელი ბ. (მსახიობი) 977 (შენ. 1)
კოსტა (ძე კოსტანტინე დიდისა) 503:2ბ
კოსტანტინე 869 (მინაწ. 9)
კოსტანტინე (დავით მეფის ძე) 913დ
კოსტანტინე II (დიმიტრის-ძე, მეფეთ-მეფე, შემდეგში კჭრილე) 877 (მინაწ. 5); 964
კოსტანტინე (მეფე ბერძენთა, ლეონის ძე) 575:2; 654 (მინაწ. 18); 703:2; 748; 764:18
კოსტანტინე ბაგრატის ძე (გიორგი XII-ის შვილიშვილი) 706 (მინაწ. 2)
კოსტანტინე 869 (მინაწ. 3)
კოსტანტინე 661:235
კოსტანტინე დიდი (მეფე ბერძენთა) 503 (შენ. 2ბ); 610 (შენ. 1ა)
კოსტანტინე პალეოლოღი 503 (შენ. 1)
კოსტანტინე ქართველი (წმ.) 6[illegible] (შენ. 2ე)
კოტე 974 (მინაწ. 1)
კრილოვი 573:4
კრისკენტი (წმ.) 661:200
კრისკენტი (წმ. მოციქული) 661:306; 662:II49

ლ

ლაბაკიძე ელიაზარ 907 (მინაწ. 1)
ლაბაკიძე მარინე 907 (მინაწ. 1)
ლაბაკიძე მახარებელი 907 (მინაწ. 1)
ლაბაკიძე პაპა 907 (მინაწ. 1)
ლავრენტი დიაკონი (მთ. დიაკონი წმ.) 661:317
ლავრენტი დიაკონი (წმ. მოწამე) 662: II63
ლავროს (წმ. მოწამე) 661:325; 662: II72
ლაზარე 608:10; 608 (ანდ. 3); 652: 37; 702:24
ლაზარე 998 (მინაწ. 4)
ლარაძე პეტრე 557 (შენ. 1ე)
ლასიძე დავით (ოპიზის წინამძღვარი) 906 (მინაწ. 4)
ლასურიძე ბედობ ბეჟანის ძე 906 (მინაწ. 12)
ლასურიძე ბეჟან 906 (მინაწ. 12)
ლასურიძე მ[illegible]ური 906 (მინაწ. 12)
ლასურიძე საიჯახაოურ 906 (მინაწ. 12)
ლასურიძე ფარეზურ 906 (მინაწ. 12)

ლასურიძე ფარშევან 906 (მინაწ. 12)
ლასურიძე შამანდუხ 906 (მინაწ. 12)
ლევან ბატონიშვილი (ვახტანგ VI-ის ძაძა) 566 (შენ. 1); 881 (შენ. 3)
ლევან ბაქარის ძე 578 ბ
ლევაშოვი (ქუთაისის გუბერნატორი) 899 (შენ. 4.)
ლევი 895 (შენ.)
ლევი ისავრო (ხატმებრძოლი) 654 (მინაწ. 18)
ლეკი (წმ. მოწამე) 661:71
ლეონ 577:ბ
ლეონ ბრძენი 575:2; 703:2; 748
ლეონ კეთილმსახური მეფე ბერძენთა 608:10; 764:18
ლეონ მეფეთ-მეფე (ქახთა მეფე 1520-1574 წწ.) 899 (შენ. 4), (მინაწ. 1)
ლეონ 889 (ანდ.)
ლეონტი (წმ. მოწამე) 661:263
ლეონტი (კატანელი მთავარეპისკოპოსი) 661:146
ლეონტი მროველი 795
ლეონტი (პრომთა პაპი) 661:144
ლეუვაკ იოსებ 834 (შენ.)
ლერმონტოვი 751:6, 21
ლობუანიძე თინათინ 967
ლოლუა 609
ლომთათიძე გ. 956 (შენ. 1, 3)
ლიმინაძე დარიჯანა 630 (ანდ. 14)
ლონგინოზ ახისთავი 661:12
ლორთქიფანიძე გულქან (გიორგი აბაშიძის თანამეცხედრე) 631 (ანდ. 1, 3); 652 (ანდ. 7, 8); 657 (მინაწ. 4, 5, 13); 658 (ანდ. 1, 2); (მინაწ. 1, 6, 8)
ლორთქიფანიძე დ. (ქუთაისის ქალაქისთავი) 800 (შენ. 3ბ)
ლორთქიფანიძე მ. 576
ლორთქიფანიძე სვიმონ 630 (ანდ. 4)
ლოლმან აქიმი 914 (შენ. II)
ლურსხან I (დაუთხანის მამა) 562 (ანდ.)
ლურსხან მეფე 627 (შენ. 2 იბ)
ლურსხან 815 (მინაწ.)
ლურსხან 780 (მინაწ. 2)
ლუკა მახარებელი 637 ბ (შენ.); 644 (შენ. 2ბ); 645 (შენ.); 661:14; 907 (შენ. 2გ); 968 (შენ. 2)
ლუკა მღვდელი 661 (ანდ. 1)
ლუკია (წმ. მოწ.) 661:330; 662:II$_{18}$
ლუკიანე (ანტიოქელი ხუცესი) 661:11
ლუკიონი (წმ. მოწ.) 661:248
ლუკიოს (წმ. მოწ.) 662:II$_{79}$

მ

მავრიკ მეფე 603:5; 697 (2 შენ.)
მავროკორდატოვი კოსტანტინე ნიკოლოზის ძე 721 (შენ. 1, 2)
მაზონი ჯუზეპე 978
მათე || მატთე მახაობელი 599:2; 637 ბ (შენ.); 642; 645 (შენ.); 652:7; 653; 661:43; 702:2; (შენ. 2); 891; 895; 896; 906; 907; 968, (შენ. 2)
მაიანიძე მახარებელი 929 (ქერმინდ. მინაწ. 4)
მაისურაძე ნ. 733 (შენ. 1)
მაისურაძე ფრანცისკე 508 მინაწ. 1
მაკარ. 658 (1 შენ.)
მაკარი აღსარებელი (წმ.) 662:II$_{72}$
მაკარი (წმ. მოწ.) 662:II$_{66}$
მაკარი (მეგვიპტელი) 654:7; 661:115; 846 (შენ. გ)
მაკარიოს (ანტიოქიის პატრიარქი) 883 (მინაწ. 4)
მაკრინა (წმ. ბასილი დიდის და) 661:295; 662:II$_{35}$
მალაქია (კათალიკოზ პატრიაქი საქართველოსა) 575:4; 582 (შენ. 2); 703:4
მალაქია (იხ. გიორგი აბაშიძე)
მალაქია წიხასწარმეტყველი 661:96
მამაჯანა (თბილისელი ოქრომჭედელი) 897
მამია 642 (მინაწ. 6 ი)
მამისა 642 (შენ. 3)
მამუკა 577:ბ
მამულოვი ანტონ მიხეილის ძე 886 (შენ. 1ა)
მამულოვი ტერ იოანე პავლეს ძე (გადამწ.) 505 (ანდ.)
მამუჩაშვილი იოანე (გადამწ.) 724 (ანდ.); 743 (1 ანდ.), (4 ანდ.)
მანასე მეფე 608:18; 705 (შენ.)
მანგუბარ-ყოფილი (იხ. მართა)
მანთაშოვი გრიშა (გადამწერი) 550 (ანდ. ბ, გ)
მანიჟავა (გმირი, „ბესიან და მანიჟავა“) 604
მანოელ 990 (მინაწ.)
მანოელ (წმ. მოწ.) 661:262
მანუჩარ 736 (შენ. 4)
მანჯგალაძე, დიაკონი 652 (მინაწ. 8)
მარდარი (წმ. მოწ.) 661:70

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მართა (დედა სიმონ მესუნტისა) 638; 639; 661; 281
მართა დედოფალი 969 (შენ. 3ბ)
მართა (ოდიშის დედოფალი იხ. წერეთელი მართა)
მართა (მანგუბარ-ყოფილი) 969: (შენ. 3ბ)
მარიამ 655 (ანდ.)
მარიამ ბატონისშვილი 652 (ანდ. 10, 13, 14)
მარიამ დედოფალი 969 (შენ. 3ბ)
მარიამ დედოფალი (ცარევნა, სიმონ აბაშიძის მეუღლე) 757 (მინაწ.)
მარიამ დედოფალი სოლომონ I-ის მეუღლე 913დ; 929 (მერმ. :მინაწ. 2)
მარიამ (იმერეთის დედოფალი) 892 (ანდ.)
მარიამ ელიზბარ ერისთავის მეუღლე 757 (მინაწ.)
მარიამ (ერეკლე II-ის ასული) 757 (მინაწ.)
მარიამ მენელსაცხებლე რ61:298
მარიამ 706 (მინაწ. 2)
მარიამ თეოდორეს ასული 757 (მინაწ.)
მარიამ პავლეს-ას. 757 (მინაწ.)
მარიამ (პაპუნა წერეთლის მეუღლე) 757 (მინაწ.)
მარიამ (სოლომონ II ძმას არჩილის ასული) 757 (მინაწ.)
მ[არიამ]მ (აღბუღა ათაბაგის მეუღლე?) 899 (მინაწ. 2)
მარიამ ასული ევგენიასა 882:3
მარიამ მაგდალელი 662:II$_{38}$
მარიამ მეგვიპტელი 579; 608:20; 652:35; 661:186; 702:23; 822:3
მარიამ მოურავ 610 (შენ. 2თ)
მარიამ მაჯორი (წმ. მარიამ მაჯორნი) 505
მარინა (წმ. მოწ.) 661:293; 662:II$_{39}$: 831:1
მარიონ (პატრი) 511 (ანდ.)
მარკელე წმ. 661:91
მარკიანე 661:21
მარკიანე კელმწიფე 652:8; 702:3
მარკიანე იკონომოსი 661:105
მარკოზ (წმ. მოწ.) 662:II$_{15}$; 662:II$_{66}$; 968 (შენ.2)
მარკოზ (ასურიელი ეპისკოპოსი) 661: 183
მარკოზ (აბბა მარკოზ ბერი) 608:21
მარკოზ ბერი 608 (ანდ. 6)
მარკოზ მონაზონი 658:(1 შენ.)
მარკოზ პოეტური და მახარებელი 644 (შენ. 2ა); 645 (შენ.); 661; 210; 895; 896 (შენ. 2); 907 (შენ. 2ბ)
მარკოზ (საბ. ავტორი) 969 (შენ. 1)
მარტჯრი 661:21
მარტინიანე 661:139
მატათია 661:316; 662:II$_{62}$
მატრონა 780 (მინაწ. 2)
მატრონა (წმ. მოწ.) 661:36
მატრონა თესალონიკელი 661:181
მაქსენტინე (მეფე) 555:1
მაქსიმე 568
მაქსიმე არქსარებელი 661:117; 661: 320; 707 (შენ.); 828:3; 848:3, 4, 5, 6; 862:1, 2
მაქსიმე მსაჯული 608:5
მაქსიმიანოს ეპეფ 608:2, 5; 652:5, 8; 662:III$_8$ III$_{14}$; 702:1, 3
მაღალაძე სოლომონ 880 (შენ. 3ბ)
მაჩაბელი ალხაზა 594 (მინაწ.)
მაჩაბელი გაორგი (ივ. მაჩაბელის მამა) 618:10 (შენ.)
მაჩაბელი ვანო 618:9; 618:10 (შენ.)
მაჭავარიანი კატო 781 (შენ. 3)
მაჭავარიანი სპირიდონ სუმონის-ძე (დამკვეთი) 915 (ანდ.)
მახარაშვილი სვიმონია 657 (მინაწ. 11)
მახარებელი 877 (მინაწ. 2, 4)
მახარებელი (მწერალი) 630 (ანდ. 6, 10)
მახარებელი (ხუცესი, გადამწ.) 646 (მინაწ.)
ბახმედ 764$_{17}$
ბახმედ II (სულთანი) 742:1
მაჰმადი 743:6
მგალობლისშვილი ლუკა (გადამწ.) 735 (ანდ.)
მგელაძე ბასილ 655 (მინაწ. 10)
მდივანი ბარონ დავითის ძე 779 (შენ. 3)
მდივანი კოტე 779 (შენ. 3)
მდივანი დავით კონსტანტინესძე 779 (შენ. 3)
მეთოდი კონსტანტინეპოლელი 641 (შენ. 2); 658: (1 შენ.); 661:259; 669 (შენ. 3 ბ)
მეთოდი პატრონლისა (ღვთელმოწამე) 661:265
მელანია ბრომაელი 661:93; 843ბ:5 (შენ. 4)

მელეტი ანტიოქელი მთავარებისკოპოსი 661:13ბ
მელიქიშვილი ლ. 1000:3
მელიქოვი იოსებ 851:12; 851:13
მელქისედეკ 743:2
მელქისედეკ 896 (ანდ.)
მელქიზედეკ (ქართლის პატრიარქი) 964
მელქისედეკ (წმ.) 661:315
მენანდროს || მენიანდროს 568
მერკერიე (მოწ.) 608:4
მერკვირე (წმ. მოწ.) 661:51
მესხი კ. 977 (შენ. 1)
მესხიშვილები 903 (შენ. 4)
მეფთანიფ || ნეკთანაფ (მეფე ეგვიპტისა) 560; 608:28
მეფისოვი სტეფანე პავლესძე 537 (შენ. 1)
მეღვინეთ-უხუცესი დიმიტრი 968
მზექალი (მეუღლე მაიანიძე მახარებლისა) 929 (შერმ. მინაწ. 4)
მზეჭაბუკ (იაკობ. ყვარყვარე დიდი ათაბაგის ძმა) 920 (ანდ. 2); 969: (შენ. 3ბ)
მზეჭაბუკ ძე ყვარყვარესი 642 (შენ. 3)
მზეჭაბუკ (ძე ნავ ყუარყუარესი და ანნასი). 969: (შენ. 3ბ)
მზეხათუნ ბატონიშვილი 913 დ
მთავარაძიე იოვანე 906 (მინაწ. 1)
მიზანდარი ალექსანდრე 554 (მინაწ.)
მინა (წმ. მოწ.) 608:2; 608 (ანდ. 1); 661:3ბ, 67
მინო (წმ. მოწ.) 662:II$_{40}$
მირვანოზ 815 (მინაწ.)
მირზაშვილი მართა 974. (ანდ.)
მირი (მირიანიანი) 713:5; 754
მირიან ბატონიშვილი 757 (მინაწ.)
მირიან მეფე 627 (შენ. 2თ): 764:1; 769:1, (1 შენ.)
მირიანაშვილი ნინო გიორგის ასული 891; 892; 893ა; 894
მირიანოვი მირიან 610 (შენ. 2 იგ)
მირონი (წმ. მოწ.) 661:324; 662:II$_{70}$
მირონ საკირველთმოქმედი 662:II$_{61}$
მისაილი (სამთა ყრმათაგანი) 661:74
მიტროფანე (კოსტანტინეპოლელი პატრიარქი) 610 (შენ. 1): 661:249
მიქაბერიძე ბესაროზ ბერი (იხ. ბესაროზ იერომონახი) 980 (მინ. 1. 2)
მიქაელ (წმ.) იხ. გობრონ
მიქაძე გიგი 820 (შენ. ბ)
მიქელ (აღტ.) 662:II (შენ. 4)
მიქელ (გადამწ.) 648 (შენ. 1)
მიქელ დოლენჯის-ძე (ანჩისხატის დეკანოზი) 648 (ანდ.)
მიქელ (დოლისყანის დეკანოზი) 906 (მინაწ. 4)
მიქელ მირიანის-ძე (კათალიკოზი) 964
მიქელ წინამძღური 906 (მინაწ. 1)
მიქელ (წმ.) 843 ბ:5
მიქელაძე ზაქარია 707 (მინაწ. 2)
მიქია || მიქეა წინასწარმეტყველი 661: 321
მიხაელ სვიმაელი და აღმსარებელი 661:237
მიხაილ 815 (მინაწ.)
მიხაილ 869 (ანაწ. 6)
მიხაილ (გადამწერი) 584 (ანდ.)
მიხაილ-გობრონი 764:18
მოლარიშვილი სვიმონ 665 (შენ. 2); 674 (ანდ. 1)
მოლიერი 600, (შენ .3)
მოსე შავი ეთიოპელი 661:335
მოსე (წინასწარმეტყველი) 575:1; 647 (შენ. 1, 2); 662:III$_{4}$; 703:1
მოხიძე დარეჯა 907 (მინაწ. 3)
მტ[ბევარი] იოვანე 907 (ანდ. 1, 4) (მოკ. წარწ. 1, 3)
მუკი (წმ. მოწ.) 661:225
მუშლი (ამირა) 764:9
მურად სულთან-ხვანთქარი 562 (ანდ.)
მურადოვი დავით მირონის 961 (შენ. 1)
მურადოვი ტერ იაკობ 542 (ანდ.)
მურვან ყრუ 627 (შენ. 2ბ); 762 (მინაწ.)
მღებაროვი || მგებაროვი ივან კარლის 528 (მინაწ. 1)
მღებაროვი კარლო 528 (მინაწ. 2)
მჩხეიძე იოანე იხ. ჩხაიძე იოანე
მცხვედაძე დიმიტრი იხ. ცხვედაძე დიმიტრი
მცხვედაძე პანტელეიმონ იხ. ცხვედაძე პანტელეიმონ
მხეიძე ჭრისთეოფორე ქაიხოსრო ყოფილი 900 (ტექნიკ. აოწ.)
მხეიძე შიო 900 (მინაწ. 2)
მხითარ სებასტიელი 807; 881 (შენ. 4)

ნ

ნაზარალიხან 548:22
ნაზარი (წმ. მოწ.) 553 (შენ. 2 გ); 661:10
ნაკაშიძე მელქისედეკ გიორგის ძე 665 (შენ. 2); 676 (მინაწ. 1); 830 (შენ. 3)
ნაომი (წინასწარმეტყველი) 661:58

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ნარიმანიძე გიგო 713 (შენ. 3)

ნარიმანიძე თედო 713 (შენ. 3)

ნატალია (წმ. მოწ.) 661:333; 662: II$_{84}$

ნატალია 780 (მინაწ. 2)

ნახუცრიშვილი ლადო 903 (შენ. 6)

ნებიერიძე იოვანე **სტეფანეს ძე** (ახალციხელი) 508 (ანდ. 1, 2); 542:2, 8; (შენ. 1 ა), (მინაწ. 1, 2); 607 (შენ. 1, ანდ.)

ნებიერიძე რაფიელ 508 (მინაწ. 2)

ნეკტარი (კონსტანტინოპოლელი მამამთავარი) 652:31; 702:22

ნეონილა (მოწ.) 661:24

ნეოფიტე იეროდიაკონი გადამწ. 807 (ანდ.)

ნეოფიტე (წმ. მოწ.) 662:II$_{66}$; 764:9

ნერონი კეისარი 843ბ:3

ნერსე (სომეხთ კათალიკოზი) 535:23; 535:24; 705 (შენ.) 756:4

ნესტან-დარეჯან (დეღიაფალთ-დეღოფალი, ცაბაი მეფის ალექსანდრეს დედა) 795 (ანდ.)

ნესტორ 766 (მინაწ. 4)

ნესტორ (წმ. მოწ.) 661:23

ნიკანორა (წმ. მოციქული) 661:304

ნიკიტა ფილოსოფოსი 652:60; 662:21

ნიკიტა (წმ. მოწ.) 662:II$_{67}$

ნიკიტა (ღირსი მამა) 661:188

ნიკიტა (ხალკიდონელი ეპისკოპოსი) 661:242

Никифор Иеромонах 918 (მინაწ. 1)

ნიკიფორე იღუმენი 628 (მინაწ. 3)

ნიკიფორი (კონსტანტინოპოლელი პატრიარქი) 641 (შენ. 1ა); 660 (შენ.) 661:167; 661:247; 849 (შენ. ა)

ნიკიფორე მიტროპოლიტი (მუხრანის ბატონის შვილი) 897 (ანდ.)

ნიკიფორე (წმ. მოწ.) 661:135

ნიკიფორე ხუცესი 355:3; 576; 726:1; 727; 980:1

ნიკო გიორგის ძე 918 (მინაწ. 2)

ნიკოდიმოსი 652:43; 702:29

ნიკოლავა იგორ 584; 585

ნიკოლაოზ ბერი 631 (ანდ. 4)

ნიკოლაოზ ძე ორბელი[ა] 627 (მინაწ. 2)

ნიკოლაოზ (მთავარ ეპისკ.) 652:9; 702:4

ნიკოლაოს არხიეპისკოპოსი გურიისა 628 (მინაწ. 8)

ნიკოლაოს პავლეს ძე (იმპერატორი) 652 (მინაწ. 18)

ნიკოლაძე ივლიანე (მღვდელი) 674 (ანდ. 1)

ნიკოლეისშვილი სფირიდონ 875 (ანდ.)

ნიკოლოზ იხ. აბაშიძე ნიკოლოზ

ნიკოლოზ 658 (მინაწ. 4)

ნიკოლოზ 906 (მინაწ. 1)

ნიკოლოზ ალექსანდრეს ძე (იმპერატორი) 671 (შენ. 2)

ნიკოლოზ (ატოცის დეკანოზისშვილი) 661 (მინაწ. 4)

ნიკოლოზ გენათელი კათალიკოსი 631 (ანდ. 10)

ნიკოლოზ (დიაკვანი, გადამწერი) 875 (ანდ. 1, 2)

ნიკოლოზ (მღვდელმთავარი) 661:63; 843ბ:5 (შენ. 4)

[ნიკოლოზ] (ქუთათელ მთავარეპისკოპოსი) 929 (ანდ. 3)

ნიკოლოზ ტფილელი 845:38

ნიკოლოზ (გიორგი მეფის ძის ბაგრატის-ძე) 706 (მინაწ. 2)

ნიკონი (წმ. მამა) 661:177

ნილო (წმ. მამა) 661:39

ნინიკა 869 (მინაწ. 11)

ნინო გიორგის ასული (კნეინა) 603 (მინაწ.)

ნინო (გიორგი XII ასული) 757 (მინაწ.)

წინო მონაზონი 565 (მინაწ.)

ნინო წმ. 627 (შენ. 2ო); 627 (შენ. 2 ია); 661:109; 696; 764:1; 764:1 (შენ.); 769:1 (შენ.):913დ

ნისიმა მონაზონი, (ქართველი) 627 (მინაწ. 1)

ნისიმე მონაზონი 628 (მინაწ. 4)

ნიფარაძენი 766 (მინაწ. 4)

ნისტორი 906 (მინაწ. 1)

ნოეკეა (მეფე) 652:20

ნოდია ეგნატე 654 (მინაწ. 4)

ნონაჲ (და პაპელ მტბევარისა) 929 (ანდ. 2)

ნოჭარდინ || ნუჭრედინ სულტანი 764: 10

ო

ოდოევსკი 620:33

ოხანა [მდივანი] 548:15

ონიკოვი ნიკოლოზ 610 (შენ. 2$_3$)

ონისიმე (წმ. მოციქული) 661:141

ონისიმე გარსევანის ძე (პროთოპოპი) 849 (მინაწ.)

ონისიმე 780 (მინაწ. 2)

ონისიფორე წმ. მოწამე 661:36
ონოფრე (წმ. მამა) 661:257; 831:3
ორაგველიძე 748 (მინაწ. 2)
ორაგველიძე მახაბელ საბას ძე 748 (მინაწ. 1)
ორაგველიძე მიხაბელ საბას ძე 748 (მინაწ. 1)
ორბელიანი ანა (დავით იმერთა მეფის მეუღლე) 757 (მინაწ.)
ორბელიანი გრ. 1000:4
ორბელიანი დავით 757 (მინაწ.)
ორბელიანი, დომბტრი (სახლთუხუცესი) 506 შენ. 2ვ; 548:16; 953 (შენ. 2ზ)
ორბელიანი (ორბელის ძე) დომბტრი (მეუღლე გიორგი XIII ძის ბაგრატის ასულ ბარბარასი) 706 (მინაწ. 2)
ორბელიანი ვახტანგ 548:17; 710:4
ორბელიანი ზოსიმე 953 (ანდ.)
ორბელიანი ივანე ჯამბაკურ 559 (ანდ. 1)
ორბელიანი ნიკოლოზ 953
ორბელიანი სულხან-საბა 506; 506 შენ. 2 ბ, დ, ე, ვ); 516:2, (ანდ. 1, 2); 548:12; 556:1; 608:29; 610 (შენ. 2ა); 610 (შენ. 2დ); 610 (შენ. 2ე); 738; 739; 742:2; 744; 765 (შენ. 4ა, გ); 767; 828:2; 861; 881 (შენ. 3); 889; 915 (ანდ.); 916 (შენ. 1ბ), (შენ. 1გ); 953 (შენ. 1ე); 982 (შენ. ა), (შენ. 5); 965ა (ანდ. I)
ორბელიანი ქეთევან 1000:3
ორბელიანის ასული (აბელ მინბაშის მეუღლე) 648 (მინაწ. 1)
ორბელიანოვი ვარვარა სამარაგდოვნა 553 (ანდ. 1)
ორბელიანოვი იოსებ (დეკანოზი) 615 (მინაწ. 3)
ორბელისშვილი ნიკოლოზ (მროველი ეპისკ-ზი) 616
ორესტი (წმ. მოწ.) 661:70; 662:II$_{23}$
ორომბმ მკურნალი 916
ოროგინე 906 (მინაწ. 1)
ოსბი 701 (მინაწ.)
ოსე [ბარათაშვილი] 880 (შენ. 3ა)
ოსე წინასწარმეტყველი 661:13
ოსე (გადამწერი) 639 (ანდ. 1)
ოსე 715 (ანო.)
ოქოსტინე (წმ.) 513; 541
ოქროაშვილი სოლომონ დიმიტრის ძე, (მოქიდული) 573 (ანდ. 1, 2)
ოქროპირი 906 (წარწ. 4)
ოქროპირი მოძღური 906 (მინაწ. 1)
ოქროპირი ცოდვილი 635 (ანდ. 1)
ოქროპირი ქართლის პატრიარქი 964
ოქრუა 846 (მინაწ. 2)
ოცხელი პავლე სეროს ძე 531 (შენ. 2)
ოჩანუს ხოჯა ოჩანათ ტერ ოჩანუს 503 (მინაწ. 2)

პ

პავლე აღმსარებელი (წმ.). 661:33
პავლე ახალი 661:337
პავლე დიაკონი (წმ. მოწ.) 662:II$_9$
პავლე თებელი 661:110
პავლე მოციქული 611; 641 (შენ. 1ა); 652:54; 661:274; 662:II$_{10}$; 706; 833:ე; 843ბ 1, 2, 3; 906 (მინაწ. 4); პავლე მტბევარი 929 (ანდ. 1)
პავლე პეტრეს ძე (იმპერატ.) 757 (მინაწ.)
პავლე (ჭერემის მთავარეპისკოპოზი) 883 (ანდ. 2)
პავლე (წმ. მოწ.) 662:II$_{71}$
პამფილე (წმ. მოწ.) 661:142
პანკრატი (ტავრომენელი ებისკოპოზი) 661:285
პანსოფი (მოწ.) 661:110
პანტელეიმონი (არხიმანდრიტი) 658 (მინაწ. 17)
პანტელეიმონ ბერი 628 (შენ. 2) (ანდ.); (მინაწ. 8)
პანტელეიმონ მოდელმონაზონი 654 (შენ. 2), (მინაწ. 14); 658 (მინაწ. 5)
პანტელეიმონ (წმ. დიდებული მოწ.) 661:303; 662:II$_{45}$
პაპასშვილი დავით (ტლოკიანთ პაპასშვილი, გორელი) 513 (ანდ. 2); 541 (ანდ. 2)
პაპოვი პავლე 905 (ანდ.)
პაპლიო (მოწ). 661:9
პარამონა (მოწ.) 661:56
პარასკევა 608:22
პართენი (ლამფსაკელი ებისკოპოსი) 661:133
პარმენა (წმ. მოციქული) 661:304; 662:II$_{46}$
პატაპი (წმ. მამა) 661:65
პატარიძე 899 (მინაწ. 5)
პატარიძე იოანე 652 (ანდ. 11, 12)
პატარიძე ი"ე 900 (მინაწ. 4)
პატარიძე იოვანე 631 (ანდ. 11)
პაფნოტი 843ბ 7; 882:7
პახუმი (ეირსი მამა) 661:229
პელაგია (წმ.) 661:4; 661:219; 882:4
პერიღრინე (წმ. მწ.) 662:II$_{20}$
პეტრე 911 (მინაწ. სხვ. ხელით 1)
პეტრე 881 (მინაწ. 2)

ეროვნული ბიბლიოთეკა

პეტრე ათონელი 843ბ:5 (შენ. 4)
პეტრე ალექსანდრიელი 661:52
პეტრე ალექსის ძე (რუსეთის იმპერატორი) 953 (ანდ.)
პეტრე ეპისკოპოსი 970:2 (წენ.)
პეტრე მოციქული 652:54; 661:111; 661:274; 662:II$_{10}$ 706; 843ბ 1,3; 906 (მინაწ. 4); 709:1
პეტრე მღვდელთმოძღვარი 627 (შენ. 2თ)
პეტრე ქართველი (ძე ვარაზ ბაკურ მეფისა) 661:59
პეტრე (ქართლის პატრიარქი) 964
პეტრწს ჩაყრველი 707 (შენ.)
პ'ნ[ჰიენ] ბერძონაზონი 835: (ანდ. 1, 2); (მინაწ.); 843ბ:4 (შენ.), 5 (შენ. 1, 4)
პიმენი (ღირსი მამა) 661:334
პილატე 756:6 (შენ. 2)
პიროსი (კოსტანტინეპოლელი პატრიარქი) 848:2
პისტოს ძე ბასილი 662:II$_{76}$
პიღახი (წმ. მოწ.) 661:29
პლატონი (წმ. მოწ.) 661:45
პლატონ ფილოსოფოსი 568
პოყროვსკი ნ. ვ. 908 (შენ. 1)
პოლიევკტოს (წმ. მოწ.) 661:104
პოლიკარპოს ზმვირნელი მთავარეპისკოპოსი 661:149
პომპოიოს (წმ. მოწ.) 661:195
პორფირი (წმ. მოწ.) 661:36
პორფირი ღაზელი ეპისკოპოსი 661:152
პოტიომკინი გრ. 757:8
პროვო (მოწ.) 661:ε
პროკლე (წმ. მოწ.) 661:288; 662:II$_{28}$
პროკლე კოსტანტინეპოლელი 661:47
პროკოპი დეკაპოლელი ადმსარებელი 661:153
პროკოპი (წმ. მოწ.) 661:284; 662:II$_{21}$
პროკოპი პატრიარქი 662:III$_{19}$
პროტა (მოწ.) 661:10
პროხორე 662:III$_{5}$
პროხორე (წმ. მოციქული) 661:204; 662:II$_{46}$
პუდიო (წმ. მოციქული) 661:199
პურადაშვილი ივანე 800; 800 (შენ. 2ა)

ჟ

ჟვანიძე ანტონე (ბედიელი მთავარეპისკოპოზი) 899 (მინაწ. 4)
ჟორდანია თ. 657 (მინაწ. 14); 902 (შენ. 4)

რ

რაზიკაშვილი თ. 778; 956 (შენ. 1)
რაზმაძე სოლომონ 557 (შენ. 13)
რაინდო იხ. ეკატერინე
რამინიშვილი ივანე 657 (მინაწ. 6)
რაჟდენი (წმ.) 764:11
რაშთაელ (რუამ-ყოფილი) 969: (შენ. 3ბ).
რედენტა (წმ) 882.1
რევაზ 815 (მინაწ.)
რევაზ 911 (მინაწ. 1)
რუნანი უ. 784
რეხვიაშვილი ნ. 987 (შენ. 3)
რიფსიმე (გიორგი XII ასული) 757 (მინაწ.)
რიქსი (ძოწ.) 662:II$_{18}$
რომინაშვილი პრასკოვია 961
რომანოზ (საგ. ავტორი) 663: (შენ.)
რომანოზ [ერისთავი] (არქიეპისკოპოსი) 896 [შენ. 6]
როსტომ 815 (მინაწ.)
როფოს (წმ. მოციქ.) 661:193
რუამ-ყოფილი იხ. რაშთაელ.
რუსუდან (თამარ მეფის ასული) 642 (შენ. 3)
რუხაძე ტრ. 777:1 (შენ. 4); 886

ს

საკაშვილი დამიანე 502 (შენ. 2ა, ბ); 504 (მინაწ.) 505 (მინაწ. 2); 509 (მინაწ. 2)
საკაშვილი მიხეილ 877 (შენ. 1)
საბა (კათალიკოზი და პატრიარქი) 964
საბა მთავარდიაკონი 632 (ანდ. 3)
საბა მღვდელი 655 (მინაწ. 1)
საბა (წმ.) 650; 661:62; 662:III$_{16}$
საბა სტრატელატი 661:209
საბელ (წმ. მოწ.) 661:262
საბიანე 661:170
საბირო დიაკონი 652 (მინაწ. 4)
საღოდი 906 (წარწ. 1)
საზიკოვი (ოქრომჭედ.) 299 (შენ. 4)
საითაშვილი ოშანეზა (არუთინას შვილი) 872; (ანდ. 2)
საიჯახოთუნი იხ. ლასურიძე საიჯახოთუნი
სამარაგდოს (მოწ.) 652:20
სამოელ რაბინი 743:4, (ანდ.)
სამოელ ქართლის პატრიარქი 964

სამოელ (წინასწარმეტყველი) 647 (შენ. 3); 661:327; 662:II74
სამონა (წმ. ალმსარ.) 661:42
სამსონ დიდებული ძე 766 (მინაწ. 4)
სამსონ (შემწყნარებელი) 661:272;
სამსონაა გიორგი 655 (მინაწ. 11)
სანდრო 780 (მინაწ. 2)
სანთაძე სვიმონ (მგალობელი) 631 (ანდ. 7)
სანთაძე ასია 630 (ანდ. 1)
სანთაძე მამუკა 630 (ანდ. 7, 8)
სანთაძე მარიამ 630 (ანდ. 1)
სანთაძე ხოსიე 630 (ანდ. 1)
სატანჯა 657 (მინაწ. 3)
საფაროა მ. 977 (შენ. 1)
სახოკია თედო 965ა, (შენ. 1), (ანდ.); 965ბ; 965გ; 965დ, (შენ. 4) 965ე
სეთაისძე გიორგი 907 (ანდ. გადამწერის 5)
სეხასტიანე (წმ.) 661:77
სვეტრიანე (წმ. მოწ.) 662:II78
სენიერი პავლე-გაბრიელ 504 (შენ. 2ა, ბ)
სერაპიონ არხიმანდრიტი (წინამძღვარი ჭრუშის მონასტრისა 628 (მინაწ. 4)
სერაპიონ ბერი 980 (ანდ. 2)
სერაპიონ გაენათის მონასტრის არხიმანდრიტი 908 (მინაწ. 5)
სერაპიონ მონაზონი 628 (მინაწ. 9)
სერაპიონ (წმ.) 608:21
სერაფიმ პისიდელი 721 (შენ. 1, 2)
სერგი (მოწ.) 661:3
სვიმეონ ოსალონიკელი 641 (შენ. 1ა); 828:1
სვიმეონ მიტაფრასი 704:3 (შენ.); 846 (შენ. ე)
სვიმეონ საკვირველთმოქმედი (მესვეტე) 638; 639; 648; 661:238
სვიმეონ ხუცესი (გადამწერი) 564 (ანდ. 1)
სვიმეონ (მღვდელი მოწ.) 661:212
სვიმეონ ახალი 704:3 (შენ.)
სვიმეონ სალოსი 662:II37
სვიმონ 906 (მინაწ. 1)
სვიმონ 974 (მინაწ. 1)
[სვიმონ] 765 (ანდ.)
სვიმონ 557 (შენ. 1ა)
სვიმონ არქიმანდრიტი 646:1
სვიმონ კანონელი 652:7 (შენ.)
სვიმონ მღვდელი 564 (ანდ. 2)
სვიმონ ხპარსი 661:202
სვიმონ წინამძღვარი 656 (მინაწ. 1)
სვიმონ (წმ.) 661:281, 297
სვიმონ ხუცესი 654 (ანდ.)
სვიმონ ხუცესი 844 (ანდ.)
სვიმონ ფარსადანის ძი 782
სვიმონ ჯულფელი 966
სვიმონ ბალაბელი 631:2, 5, 907 (შენ. 3ბ)
სვინკელიტიკე 661:98
სიდონია 764 (შენ.); 769:1 (შენ.)
სილვესტრე (წმ.) 507 (შენ. 1ფ)
სილოანე (წმ.) 882:8
სილოვანე (წმ. მოციქული) 661:306; 662:II49
სიმან კუნტი 688 (მინაწ. 8)
სიმონ მართალი 661:129
სიმონ (მდივანი) 658 (მინაწ. 3)
სიმონ მოშურნე 661:224
სინბრიასდოსი 661: (მინაწ. 5)
სინდუხტ 661: (ანდ. 2)
სისო (წმ) 661:282; 662:II17
სოგრატ ფილოსოფოსი, 548:7; 556:2; 568, (შენ.); 821:1
სოილ კოპას ძე (ტაოს ამილახორი) 969: (შენ. 3ბ)
სოლაღაშელი ბაგრატოს 503 (ანდ. 3)
სოლომან 815 (მინაწ.)
სოლომონი 975 (შენ. 2)
სოლომონ || სოლომონ მეფე 508:3ა, ბ, გ; 524:3; 568
სოლომონ II მეფე 631 (მინაწ. 1); 652 (მინაწ. 10); 757 (მინაწ.) 779 (შენ. 3); 913 დ
სოლომონ I მეფე 632 (მინაწ. 3); 652 (მინაწ. 11. 16); 901 (შენ. 2); 913ლ; 918 (მინაწ. 2); 929 (მინაწ. 2); 954 (შენ. 5)
სოლომონია (წმ) 662:II53, 54
სოლომონიდა (დედა მაკაბელთა) 661: 308
სორღულაშვილი იროდიონ 896 (შენ. 7)
სოსიპატრო (წმ. მოციქ.) 661:213
სოფიო (გიორგი XII ასული) 757 (მინაწ.)
სოფონია წინასწარმეტყველი 661:60
სოფრომაძე გაბრიელ (კალოუბნის ეკლესიის მღვდელი) 843ა (შენ. 1, 2)
სოფრონ 644; (შენ. 2 ა, ბ); 895 (შენ.); 896 (შენ. 1, 2, 4); 901 (შენ. 1ა, ბ, დ)
სოფრონ იერუსალიმელი პატრიაქი 579; 652:17; 661:165; 660 (შენ.)
სპირიდონ 780 (მინაწ. 2)

სპირიდონ საკვირველთმოქმედი (ტრიმითუნტელი ეფისკოპოსი) 662:III$_{18}$
სტაქოს (ეპ. მოციქ.) 661:27
სტეფანე 881 (შენ. 3)
სტეფანე ახალი აღსარებელი 661:55
სტეფანე დეკანოზი 906 (მინაწ. 1)
სტეფანე (საგ. ავტ.) 969 (შენ. 1)
სტეფანე (პირველმოწამე) 507 (შენ. 1ღ); 634; 661:89, 309; 662: II$_{55}$, III$_5$
სტეფანე საკვირველთმოქმედი 661: 182
სტეფანე (მიტროპოლიტი ნინოწმიდისა და არქიეპისკოპოზი რუსთავისა) 725 (მინაწ.)
სტეფანე (ჰრომთა პაპი) 662:II$_{56}$
სტრატონიკე (წმ. მოწ.) 661:108
სტეფანოს (ქართლის მთავარი) 764: 5, 14
სტოვოი კონსტანტინე ნიკოლოზის ძე 884
სტრატონიკე (წმ. მოწ.) 661:108
სტრატონიკე (წმ.) 662:II$_{71}$
სტურჯა მედეა 957
სულაშვილი მიქიელ 642 (ანდ. 1)
სუქიოსი (წმ.) 764:20
სუქმ[ა]ნ 929 (ანდ. 3)
სფირიდონ (ბეენას შვილიშვილი) 907 (მინაწ. 3)
სფირიდონ (პატრონი) 642 (შენ. 3)
სფირიდონ საკვირველთმოქმედი 661: 69
ს. ყ. 600 (შენ. 3)

ტ

ტაბიძე ვსიმონა 790 (შენ. ბ); 791:1,1 (შენ.), 1:2, 2 (შენ. 1)
ტარასი პატრიარხი 654 (მინაწ. 17)
ტარასი (კოსტანტინეპოლელი მთავარეპისკოპოსი) 661:151
ტარახო (მოწ.) 661:8
ტასია (წმ.) 882:5
ტასკარევი ალექსანდრე ანდრეიჩი (გორის კომენდატი, პოდპოლკოვნიკი და კავალერი) 869 (მინაწ. 11)
ტატიანა (წმ. მოწ.) 661:107; 662:II$_{84}$
ტერენტი (მოწ.) 661:24; 661:195
ტიმოთე 646:2
ტიმოთე (იხ. გაბაშვილი ტიმოთე)
ტიმოთე (ღირსი მამა) 661:147
ტიმოთე (პროსელი ებისკოპოსი) 661: 255
ტიმოთე მოციქული 661:118
ტიმონა (წმ. მოციქული) 662:II$_{46}$
ტიტე (წმ. მოციქული) 661:332; 662: II$_{83}$
ტიტე (საკვირველთმოქმედი) 661:187
ტვიზოს ამაოუნტელი, საკვირველთმოქმედი 661:201
ტოვი (ტობი) 652:35
ტრიანოს (ჰრომთა მეფე) 662:III$_2$; 662:III$_{19}$
ტრიფილე დიაკონი 571 (შენ. 1ბ), (ანდ); 617 (შენ. 2ა)
ტრიფილე ილუმენი 876
ტრიფონი 549:ა
ტროფიმე (წმ. მოწ.) 661:199
ტროფიმე (წმ.) 661:299; 662:II$_{39}$
ტფილელი (იხ. ათანასე ტფილელი)
ტუსკაია გოოგი 655 (მინაწ. 6)
ტუსკაია იობი 655 (მინაწ. 17)

უ

ულვიანე (წმ. მოწ.) 662:II$_3$
ულუმპა (წმ. მოციქული) 661:37
ულუმპია (წმ.). 662:II$_{42}$
უმანჭან (ხუნძახის ხანი) 654 (მინაწ. 11)
უმიკაშვილი 984
ურატაძე 655 (მინაწ. 8)

ფ

ფავლენის-შვილი (ფავლენის ძე) ბესარიონ (მღვდელ-მონაზონი) 706 (მინაწ. 2)
ფავხტოს (წმ. მოწამე) 661:310; 662: II$_{57}$
ფალავანდოვი კონსტანტინე ვახტანგის ძე 644 (მინაწ. 1, 2, 3)
ფალესი 701
ფარებუზ იხ. ლასურაძე ფარებუზ
ფარნაოზ ბატონიშვილი 757 (მინაწ.)
ფარსმან (მართლმადიდებელი მეფე) 964
ფარუდ ბეგი 929 (მერმინდ. მინაწ. 3)
ფარშევან იხ. ლასურაძე ფარშევან
ფარხიშონ (მკურნალი) 916
ფებრონია (წმ. მოწამე) 661:270; 662:II$_2$
ფეთიდა დედოფალი 559
ფელიქსი (წმ. მოწამე). 662:II$_{70}$
ფენელონი (კამბრაის არქიეპისკოპოსი) 701 (შენ. 1)
ფერი 754

ფერიხან იხ. დიასამიძე ფერიხან
ფილადელფოს (წმ. მოწამე) 661:224
ფილარეტი 766
ფილეთეოს (კოსტანტინეპოლელი არქიეპისკოპოსი) 552 (შენ. 1დ)
ფილეღონ (წმ. მოციქული) 661:193
ფლიმონ (წმ. მოციქული) 661:49
ფილიპე (გადამწერი) 848 (ანდ.)
ფილიპე (მოქმედი მთავარეპისკოპოსი იხ. ჩხეტიძე ფილიპე
ფილიპე მეფე 560; 608:28
ფილიპე მოციქული 661:7, 41
ფილიპე ჰრომაელი 529 (შენ. 2)
ფილოთეოს (კოსტარტინეპოლელი მთავარეპისკოპოსი) 704:1 (შენ.)
ფილოღონე (ანტიოქელი მთავარეპისკოპოსი) 652:12
ფილონიდო (ეპისკოპოსი, წმ.). 662: II87
ფირდუსი 872:6 (შენ.)
ფირმალი (ხელმწიფე) 570:2
ფირცხალაიშვილი ა. 886 (ტ. აღწ.)
ფიცხელაური დოსითეოს 777:2 (შენ.)
ფლავიოს (მოწამე) 652:20
ფლორო (წმ. მოწ.მე) 661:325; 662: II72
ფოკა (წმ.) 661:298; 662:II38
ფოტი (წმ. მოწამე) 661:319; 662: II65, II67
ფოფხაძე გიორგი (გადამწერი) 913/ბ (ტ. აღწ.)
ფოფხაძე ვლადიმერ გაბრიელის ძე 913ა, (მინაწ. 2); 913დ (შენ.)
ფოფხაძე მარიამ 913ა (მინაწ. 2); 913ბ; 913გ; 913ღ; 976, (შენ.)
ფოცხვერაოვი იოსებ (გადამწერი) 558 (ანდ.)
ფრანჩისკე (წმ.). 520
ფრანჩისკე (სალესიანთ გენეველი) 509 (შენ. 2ა)
ფუქარალისძე იოვანე (გადამწერი) 907 (ანდ. 2, 3, 5)
ფურცელაძე დავით ზურაბის ძე (მთარგმნელი) 740 (მინაწ. 1)
ფუშე (მღვდელი) 505 (მინაწ. 2)
ფხალაძე მ. 581
ფხეიძე სვიმონ 900 (მინაწ. კვიან.ღ. 3)

ქ

ქაიხოსრო (ძე ყვარყვარესი) 642 (შენ. 3), 920 (ანდ. 2); 969: (შენ. 3ბ)
ქაიხოსრო (ძე ნავ ყუარყუარესი და ანნასი). 969: (შენ. 3 ბ)
ქაიხოსრო მეფე 889 (ანდ.); 915 (ანდ. 1)
ქათამაძე დავით 632 (ანდ. 5, 15)
ქართველიშვილი იოანე (ავტორი) 732
ქარცევა 630 (ანდ. 3)
ქეთაონ (შენ. 3); 642 (ანდ. 2)
ქეთევან (მუხრან ბატონის ასული) 821 (ანდ.)
ქეთევან (გიორგი XII-ის მეუღლე) 706 (მინაწ. 2); 898 (მინაწ. 111)
ქეთევან (ერეკლე მეფის ასული) 757 (მინაწ.)
ქეთევან (მეუღლე სჯმონ ლორთქიფანიძისა) 630 (ანდ. 4)
ქეთევან დედოფალი (წმ.) 627 (შენ. 2ა); 764:12; 845:38; 967 (მინაწ. 1)
ქეთეონ (აბელ მინბაშის ასული) 648 (მინაწ. 2)
ქერაბინ (ანჩელი მთავარეპისკოპოსი, ბერთის წინამძღვარი, პარეხელი მოძღვარი) 906 (მინაწ. 7)
ქერაბინი (ქოიარ ყოფილი) 921 (შენ. 3).
ქიონია (წმ. მოწამე) 661:201
ქიშვარ 713:2
ქიშმიშოვი ა. (ცენზორი) 680 (შენ. 3)
ქობულაშვილი დიმიტრი 773
ქორიძე ანტონ (გადამწერი) 801 (ანდ. 3, 4)
ქორიძე ფილიმონ იესეს ძე 665 (შენ. 2); 666; 667; 668, (მინაწ. 2); 669, (შენ. 4); 670; 671; 672 (შენ. 3); 673, (შენ. 3); 674 (შენ. 5); 676 (მინაწ. 1); 677, (ანდ. 1, 2); 678, (ანდ. 1); 679, (ანდ.); 680, (შენ. 2), (ანდ.); 681, (ანდ.); 682; 683; 684; 685, (მინაწ. 4); 686, (ანდ.); 687; 688, (მინაწ. 8); 690, (შენ. 1), (ანდ. 1); 693 (ანდ. 1); 694 (შენ. 2); 830 (შენ. 3); 832 (შენ. 2)
ქოსაშვილი 571
ქრისტესია (გადამწერი) 878:2 (ანდ.)
ქრისტეფორე (წმ. მოწამე) 661:223
ქრისტეფორე (ბლაღოჩინი) 869 (მინაწ. 6)
ქრისტინა (წმ. მოწამე) 662:II40
ქრისტინა (მონაზონი) 628 (მინაწ. 4)
ქრისტინე 627 (მინაწ. 3)
ქსაფთინოს მანუილ 763 (შენ.); 828:

4 (შენ. 2); 891 (შენ. 1)
ჭსენფორე (წმ.) 661:121
ჭუთათელაძე არისტოველე ვახტანგის ძე 665 (შენ. 2); 688 (მინაწ. 1); 689 (ანდ. 1); 690 (შენ. 1); (ანდ. 1, 2); 693 (ანდ. 1, 2); 694 (შენ. 2) 832 (შენ. 2); 834 (შენ.)
ჭუთათელაძე გლახუა გიორგის ძე (გადამწერი) 915 (ანდ. 2)
ჭუთათელაძე იულიტა 628 (მინაწ. 4)
ჭულანთელი ბალდაზოველი დემეტრე 906 (მინაწ. 8)
ჭუჭუბეი სერგეი ვ. ჭკორის ძე 895 (მინაწ.)

ღ

ღალაკტიონ (წმ. მოწამე) იხ. ჯალაქტიონ
ღამბაშიძე ტროფიმე 953 (ტ. აღწ.)
ღლონტი ალ. 974 (მინაწ. 2)

ყ

ყაზბეგი ალექსანდრე 977
ყაითმაზასშვილი ფლიპე 881 (შენ. 3)
ყარამანი 550; 913გ (მინაწ.)
ყაუხჩიშვილი თ. 908 (შენ. 1)
ყაუხჩიშვილი ხ. 529 (შენ. 2)
ყაუხჩიშვილი ს. 795 (შენ. 3)
ყვარყვარე (პატრონი) 642 (შენ. 3)
ყვარყვარე (დიდი) 920 (ანდ. 2); 969: (შენ. 3)
ყვარყვარე (ნავ ყუარყუარე) 969: (შენ. 3ბ)
ყიფიანი ჭიჩუ 575 (მინაწ. 3)
ყიფშიძე იოსებ 8433:6 (შენ. 2)
ყორღანოვი შაშუ 713 (შენ. 3)
ყუბანიშვილი ს. 779 (შენ. 2)

შ

შაბაბაზ 627 (შენ. 2ა)
შაბაბაზ პირველი 764:12
შალამბერიძენი 904 (ტ. აღწ.)
შალამოვი ალან 644 (მინაწ. 2)
შალვა (წმ.) 743:3; 764:12
შალუ (შალვა) ახალციხელი 764:10
შამანდვალე 736 (შენ. 4)
შამანდუხ იხ. ღასურიძე შამანდუხ
შანიძე ა. 566; 609; 780:1 (შენ.); 797 (შენ. 3); 798 (შენ. 1); 799 (შენ.); 883 (მინაწ. 4); 856 (ტ. აღწ.); 965ა (შენ 1, 2)
შანშე 815 (მინაწ.)
შანშოვანი ზურაბ 860:1,5, (ანდ. 1, 2);
შარაშიძე ქრ. 920 (შენ. 4)
შარაძე მაქსიმე რ. 665 (შენ. 2); 674 (ანდ. 1ა; 680 (შენ. 2); 693 (ანდ. 1); 840
შარვაშიძე გიორგი მიხაილის ძე 980 (ანდ. 1)
შარიაკ ზადა 562:1 (შენ. 1)
შაშამაზ || შასთამაზ 899 (შენ. 4)
შაჰყულოვი პოლოს დავით ვართაპეტი 504 (შენ. 2 ა, ბ)
შელია სიმონ 865 (ანდ.)
შერმადინ 779
შიე [შიო?] (ქართლის პატრიარქი) 964
შილა (წმ. მოციქული) 661:306; 662: II_{49}
შიო 900 (მინაწ. გვიანდ. 7ბ)
შიო (წმ.). 627 (შენ. 2ივ)
შირი 550 (ანდ. ა)
შიხინოვ ანდრია (გადამწერი) 311 (ანდ.)
შოთა რუსთაველი 548:7. 609; 622; 622 (შენ.1); 714; 733; 734:1; 737; 768; 779; 780:1 (შენ); 799; 796; 797; 798; 881 (შენ. 4ბ)
შუშანა (წმ.). 662:III_9
შუშანიკ დედოფალი 627 (შენ. 2 გ); 764:7

ჩ

ჩაიგეშტოვი 886 (ტ. აღწ.)
ჩაჩანიძე ლ. 676 (მინაწ. 2); 678 (შენ. 3); 679 (შენ .3); 680 (შენ. 4); 681 (შენ. 2)
ჩახრუხაძე 548:26
ჩერქეზიშვილი ნიკოლოზ (დიაკონი) 919 (ანდ. 2, 3, 5)
ჩიტაია გოორგი 965ა (ანდ. I_2)
ჩიქვილაძე თანუა 614 (ანდ.)
ჩიქოვანი დავით 873. (შენ. 6)
ჩიქოვანი ვლადიმერ გრიგოლის ძე 979
ჩოლოყაშვილი დავით 777:1, (შენ. 2)
ჩოლოყაშვილი კ. 866 (ტექნიკ. აღწ.); 955 (ტექნიკ. აღწ.)
ჩუბინაშვილი გ. 997 (ტ. აღწ.); 998; 999
ჩუბინაშვილი დ. 965 (ანდ. 1ბ)
ჩუბინაშვილი რომან ანტონის ძე 756 (მინაწ.)
ჩუჯუნოვი გიორგი მაკარის ძე 865 (შენ.)

ჩხაიძე მახარებელი 655 (მინაწ. 12)
ჩხაიძე იოანე 655 (მინაწ. 2)
ჩხატარაშვილი პეტრე 735 (შენ.); 736, (შენ. 1)
ჩხეიძე გაბრიელ 903 (შენ. 2)
ჩხენკელი პანტელეიმონ (ბერი) 628 (მინაწ. 9)
ჩხეტიძე ფილიპე (მოქველი მთავარეპისკოპოსი) 902 (მინაწ. 4)
ჩხიკვაშვილი ათანასე 655 (მინაწ. 20)

ც

ცაგარელი ალ. 860:1 (შენ.); 881 (შენ. 1)
ცახელი პარმენ (თვალჭრელიძე) 976, (შენ.); 1000:6 ა, გ
ცინცაძე ვ. 997 (ტ. აღწ.) 998; 999
ციციანოვი ალექსანდრა 882 (ყდის წარწერა)
ციციან:ვი დავით ესტატეს ძე 782; 838 (ან.ე.)
ციციანი:ვი პავლე (გენერალი) 654 (მინაწ. 7, 8, 9)
ციხისთავი ლ. 755 (შენ. 4)
ცოტაძე ალ. 588; 589
ცოტაძე ს̈ვიმონ დავითის ძე 588 (შენ. 1), (ანდ.), (მინაწ. 1). 589:1, 2, 3, 4
ცუცქირიძე ტაჯია 646 (ანდ. 3)
ცხაკაია ბახილა სიმონის ძე (გადამწერი) 737 (ანდ.)
ცხვედაძე დიმიტრი 828 (მინაწ.)
ცხვედაძე პანტელეიმონ 828:4 (შენ. 1)
ცხ̇...რბი (პაველ მტბევარის და) 929 (ანდ. 3)

წ

წერეთელი აკაკი 976; 979; 785; 793; 1000:6 ბ, დ, ე
წერეთელი ბეჟან ბეჟანის ძე 715 (მინაწ. 2)
წერეთელი ბერი იხ. წერეთელი ბესარიონ შიოშის შვილი
წერეთელი ბერი 740 (მინაწ. 2); 741 (მინაწ. 1)
წერეთელი ბესარიონ ქრისტეფორეს-ძე 652 (მინაწ. 4)
წერეთელი ბესარიონ შიოშის შვილი. (ვასილი მღვდელ-მონაზნობაში) 654 (მინაწ. 12)
წერეთელი გიორგი 717 (ანდ. 1, 2)
წერეთელი გიორგი 787
წერეთელი გრიგოლ 706
წერეთელი გრიგოლ ზურაბის ძე 766 (მინაწ. 2, 3); 898 (მინაწ. I, II. 111); 911 (წარწ. მოუდ. ყუაზე), (მინაწ. სხვა ხელით. 2)
წერეთელი დავით 715 (მინაწ. 1, 2)
წერეთელი ზაქარია 636 (მინაწ. 2)
წერეთელი ზურაბ (სახლთუხუცესი) 766 (მინაწ. 2); 911 (წარწერა მოჰედლობის ყუაზე); 913დ
წერეთელი ივლიანე იოსების ძე 665 (შენ. 2); 677 (ანდ. 1, 2); 678 (ანდ. 1); 679 (ანდ.); 680 (შენ. 2), (ანდ.); 681 (ანდ.)
წერეთელი იოსებ 644 (მინაწ. 4)
წერეთელი მართა (ოდიშის დედოფალი) 912 (მინაწ. 1); 918 (მინაწ. 2)
წერეთელი მელქისედეკ 715 (მინაწ. 2)
წერეთელი პაპუნა 550; 552; 553
წერეთელი პაპუნა 757 (მინაწ.)
წერეთელი ქაღბოსრო 913დ
წიგნიერაძე ნესტორ ნესტორის ძე 582; 583; 593; 595
წიომიდიძე ბძარზია 907 (მინაწ. 2)
წიფილავე ოქროპირი 635 (ანდ. 3)
წიომიდიძე იოსებ (ყოფილი იოვაკი-ში) 907 (მინაწ. 2)
წულუკიძე გუდჭან (სოლომონ II-ის მეუღლე) 757 (მინაწ.)
წუწუნავა ქაიხოსრო 655 (მინაწ. 20)

ჭ

ჭაბუკ 736 (შენ. 4)
ჭავჭავაძე ალექსანდრე 618:11; 620: 7, 13, 15, 16, 33; 851:11
ჭავჭავაძე ეკატერინე 912 (მინაწ. 3)
ჭავჭავაძე ილ. 552; 792; 874; 1000:2
ჭავჭავაძე ნ. 774 (შენ. 2)
ჭავჭანიძე ელენე 549
ჭალაგანიძე დიმიტრი როსტომის ძე 665 (შენ. 2); 677 (ანდ. 1. 2); 678 (ანდ. 1); 679 (ანდ. 1); 680 (შენ. 2), (ანდ. 1); 681 (ანდ.)
ჭალაგანიძეები 673 (ანდ. 4)
ჭილაძე გიგო 801 (მინაწ. 1, 2)
ჭიპინაძე ზ. 954 (შენ. 1)
ჭიპინაძე ივან იაკობის ძე (მთარგმნელი) 572 (ანდ.)
ჭიპინაძი სირა მიხეილის ასული 572 (მინაწ.)
ჭიპინაძე ზვარაშან (ეგივე მონაზონი ბარბარა) 639 (ანდ. 2)
ჭიპნაური ვონომფერი 750:9

ჭყონდიდელ-გელათელ-ცაგარელი 921 (მოჭედ. წარწ. 11)
ჭყონია თორნიკე 876; 877 (შენ. 11); 883 (შენ. 6)
ჭყონია ილ. 861 (შენ. 1); 982 (შენ. 5)

ხ

ხალიდ არაბი 764:17
ხალალმპრე მდღვდელმოწამე 661: 136; 831:2
ხარაძე გიორგი მღვდელი 646 (ანდ. 2)
ხახან ბაში 748 (მინაწ. 1)
ხატიევი იოველ 729 (ანდ.)
ხელაია ამბროსი (კათალიკოს პატრიარხი) 587
ხელაშვილი იონა 557 (შენ. 1ზ); 743: 5, 5 (შენ.); 892 (მინაწ.)
ხელაძე გ. 679 (შენ. 5); 680 (შენ. 3); 834 (მინაწ.)
ხვარამზე დედოფალი 652 (მინაწ. 15)
ხვარამზე (მეუღლე ფარუდ-ბეგისა) 929 (მერმინდ. მინაწ. 3)
ხითაროვი გრიგოლ პეტროვიჩი 525, (მინაწ.)
ხოსია 969 (მინაწ. 3)
ხოსიტაშვილი ბაბილინა 873 (შენ. 6)
ხოსროვ 550 (ანდ. ა)
ხრისტინა (წმ. მოწ.) 661:300
ხრიზანთეს || ხურისანთე (წმ) 661: 173
ხუნდაძე რაჟდენ 665 (შენ. 2); 673 (ანდ. 4); 677 (ანდ. 1, 2); 678 (ანდ. 1); 679 (ანდ. 1); 680 (შენ. 2), (ანდ.); 681 (ანდ.); 686 (ანდ.) 687 (მინაწ. 2); 688 (შენ. 3), (მინაწ. 1. 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9)
ხუსკივაძე თეოფანე 789 (შენ.)

ჯ

ჯაბადარი ალ. 712
ჯავახიშვილი ივ. 700, (შენ.)
ჯავახიშვილი ნ. 821; 823; 824; 825; 975
ჯავახოვი ეფემია სიმონის ასული 798 (ანდ. 1, 2)
ჯავახოვი მარიამ კონსტანტინეს ასული 644 (მინაწ. 4)
ჯავახოვი სვიმონ 798 (ანდ.)
ჯაკობაია გ. 578ა (შენ.) 578ბ (შენ); 579 (შენ. 3); 587 (მინაწ.)
ჯალალედინი სულტანი 764:16
ჯალინოზ აქიმი 562 შენ. 1; 914 (წრანსიტყ. 2, 3)
ჯამბაკურ-ორბელიანი ალექსანდრე 972
ჯანაშვილი მ. გ. 574 (შენ. 1, 2); 578ა (შენ.); 578ბ (შენ.); 578გ (შეხ.); 579 (შენ. 2, 3)
ჯანაშია სიმონ 884
ჯაფარიძე ათინადარი 628 (მინაწ. 4)
ჯაფარიძე ბათლომე 910 (შენ. 4ბ)
ჯაფარიძე თამას 652 (მინაწ. 12)
ჯაყელი გაბრიელ 655 (მინ.წ. 5)
ჯერასიმე იორდანისპირელი 661:158
ჯინჭარაძე დავით 832 (შენ. 2)
ჯიმშედ ხელმწიფე 780:2
ჯიუსტინიანე 618:8
ჯიჯავაძე ნიკოლოს (კარის დიაკონი) 618:13
ჯიჯიაშვილი ჟუჟუა 655 (მინაწ. 9)
ჯულაბაშვილი 755, (შენ. 1, 2, 4)
ჯულაბაშვილი გოდერძი 755

ჰ

ჰეროდე 756 (შენ. 2)
[ჰიპოკრატე] || ბოლრატი მკურნალი 916

ეროვნული ბიბლიოთეკა

3. გეოგრაფიულ სახელთა საძიებელი

ა

აბუ-უაძასეული აღგილი (ზედა რგანის) 658 (შენ. 1)
ათონი 597 (მინაწ .2); 835 (ანდ. 1, 2, 4); 843ბ2 (შენ.), 4 (შენ.), 5 (შენ.), 7 (შენ.), 913ა (მინაწ. 2)
ალავერდი 795 (ანდ.)
ალექსანდრეს ლავრა (სანკტ. პეტერბურგი) 777:2 (შენ.)
ალექსანდრია 555:1; 608:2, 20, 21, 22; 843ბ:7
ანისი 929 (ანდ. 3)
ანტიოქია 564:1
არგვეთი 627 (შენ. 2გ)
ასურეთი 661:160
ასტარაბადი 624 (მინაწ. 2)
ატოცი 661 (მინაწ. 2)
აფრიკეთი 848:2
აფხაზეთი 575:4; 630 (ანდ. 5); 652:7 (შენ.); 702 (ანდ. 1)
აწყური || აწყუერი 574 (შენ. 1); 575:6
ახალრუსეთი 870:II (23 შენ.)
ახალციხე 504 შენ. 2ა; 505 (შენ); (ანდ.); 513 (ანდ. 3), (მინაწ.); 524 (შენ. 1ა); 542 (ანდ.); 607 (ანდ.); 913დ

ბ

ბაბილაშენი სოფ. (ახლა სატრედო) 972 (შენ. 6)
ბაბილოვანი 764:15
ბაზალეთი 913დ
ბათომი 873 (შენ. 6)
ბედიის ტაძარი 587
ბეთანიის მონასტერი 675 (ანდ. 2)
ბელაქანი 654 (მინაწ. 7)
ბენდერი 757 (ანდ. 1)
ბერთა 906 (მინაწ. 1 ,2, 4)
ბერთის მონასტერი 906 (მინაწ. 14)
ბერლინი 965ა (ანდ. I)
ბეჩო 973ა
ბითვინია 742:1
ბიზანტია || ბიზანდია 608:9
ბიჩანახი 573 (ანდ. 2)
ბიჭვინტა (ბიქვინთა?) 630 (ანდ. 5)
ბომბოთი 904 (მინაწ.)
ბულღარა (სერბიის ქვეყანა) 838:3

გ

გაენათი იხ. ეკლათი
გალი 870:II (40 შენ.)
განჯა 654 (მინაწ. 8)
გარეჯა: გარეჯის მონასტრები 764:13 მრავალმთის წმ. ნათლისმცემლის მონასტერი 593 (ანდ. 2); 725 (ანდ.); 889 (ანდ.); 915 (ანდ. 1) დავით გარეჯის ეკლესია 764:13; 972 (შენ. 4); გარეჯის უდაბნო 919 (ანდ. 5)
გეგუთი 736 (შენ. 4)
გელათი 628 (მინაწ. 1); 642 (მინაწ. 6 დ. ე, ზ); 673 (ანდ. 5, 6); 899 (შენ. 4); 901, 907, 908 (შენ. 1), (მინაწ. 5)
გოლგოთა 618:8; 969 (შენ. 2)
გომორი 567 (შენ. ბ)
გორელა (დუხობორების სოფელი) 524 (მინაწ. 1)
გორი 582 (შენ. 2); 618:2; 1000:6ბ
გორკი 876; 877
გორკის ოლქი 883
გრემი 905 (ანდ.)
გურია 582 (შენ. 2); 628 (მინაწ. 7), 645 (მინაწ. 2)

დ

დიდი მინდორი 658:4 (შენ.)
დუშეთი 556 (ანდ.)

ე

ეგვიპტე 560; 608:21, 28; 661:170; 908 (მინაწ. 2)
ედესა 661:323
ევგენია 661:148
ევროპა || ეიროპია 582 (შენ. 2); 776: 2; 742:2
ევფემიას ტაძარი (ქალკედონში) 654 (მინაწ. 17)
ევფრატი მდ. 967 (მინაწ. 1)
ერმო (ეგვიპტის ქალაქი) 661:170
ეფესო 654 (მინაწ. 17)

ვ

ვანის მონასტერი 624 (მინაწ. 5)
ვარტოლელე 658 (შენ.)
ვარციხე 821 (მინაწ.)
ვარძიის საყდარი 899 (მინაწ. 1)
ვახანი 654 (მინაწ. 9)
ვახანის ციხე 913 დ
ვენეტის უდაბნო 750:2
ვლაქერნა 587; 661:278; 662:II$_{12}$, II$_{13}$
ვორონეჟი 743:1 (ანდ.)

ზ

ზედა რგანი (სოფ. იმერეთში) 658 (შენ.)
ზემო სვანეთი 991; 992; 993; 995; 996
ზესტაფონი 779: (შენ. 3)
ზოვრეთი (სოფ. ზესტაფონის რაიონში) 779 (შენ. 3)
ზრამაგა (სოფ.) 846 (მინაწ. 1)
ზურაბაანთ სოფელი 972 (შენ.)
ზურაბიანთ კარის ეკლესია 972 (შენ.) (შენ.)
ზურაბიანთ სახახლე 972 შენ.

თ

თათრის მოედანი (თბილისი) 549 (მინაწ. 2)
თბილისი || ტფილისი 504 შენ. 2ა; 548 (შენ.); 549 (მინაწ. 2); 550; 553 (ანდ. 1); 561; 566; 572 (მინაწ.); 574 (შენ. 1); 578 ა, ბ, გ; 579 (შენ. 1, 3); 588 (ანდ.); 609; 616; 619; 620:7, 13, 15, 33; 624 (მინაწ. 2). 627 (შენ. 2ა); 627 (შენ. 2ი); 632 (მინაწ. 4); 642 (შენ. 1): 644 (მინაწ. 2); 652 (მინაწ. 3); 654:1 (შენ. 1); 665 (შენ. 2); 667; 676 (მინაწ. 1); 693 (ანდ. 1); 694 (შენ. 1, 2); 700 (შენ.); 764:16; 777:1 (შენ. 2); 780:1 (შენ.); 834 (მინაწ.); 836 (შენ.), 840; 843ა (შენ. 1); 845 (მინაწ. 1); 861 (შენ. 1); 869 (მინაწ. 7) 872 (6 შენ.); 876; 880; 883 (მინაწ. 4); 906 (შენ. 3); 913 ა (მინაწ. 2); 913 დ
თელავი 659 (მინაწ. 1); 610 შენ. 2ვ
თესალონიკია 559
თიანეთი 760 (შენ.); 768 (მინაწ.)

ი

იერუსალიმი 508:3 ა, ბ; 580; 608:19ჯ; 631 (ანდ. 10); 642 (შენ. 4); 650; 652:2, 30; 662:3$_6$; 709:1; 721; 725 (ანდ.)
იერია 557 (შენ. 1 ა); 702 (ანდ. 1); 764:19
იერიის მონასტერი (ათონის მთაზე) 835 (ანდ. 1, 4); 843ბ:2 (შენ.), 3 (შენ.), 4 (შენ.), 5 (შენ. 1); 913ა (მინაწ. 2)
იკოთი (სოფ.) 1000:3
იკორთის ეკლესია 751:2
ილერეთი 582 (შენ. 2); 652 (მინაწ. 5); 676 (შენ. 2); 677 (შენ. 3); 681 (შენ. 2); 741 (შენ. 1); 757 (მინაწ.); 779 (შენ. 3); 918 (მინაწ. 2); 954 (შენ. 5 ა)
ინდოეთი || ჰინდოეთი 782; 987
იოანე ზედაძნის მონასტერი 843 ა
იორდანე 611:1; 652:35; 662:3$_{23}$; 702:23
ისმითის სანჯაკი (თურქეთი) 873
ისპაანი || ისპაჰანი 755: 889 (ანდ.); 915 (ანდ.); 982 (შენ. 2)
იტალია 504 შენ. 2ა, 2ბ
იყალთო 972 (შენ.)

კ

კავთისხევი (მდინარე) 573 (მინაწ.)
კაზახის მაზრა 549 (მინაწ. 2)
კაზრეთის ხეობა 972 (შენ.)
კალა (ზ. სვანეთი) 996 (შენ. 2)
კამპანია 662:II$_{18}$
კაფის წყალი 658 (შენ.)
კაცხი 631 (ანდ. 5, 10); 657 (მინაწ. 12, 13)
კახეთი 627 (შენ. 2ა); 741 (შენ. 1);

757 (მინაწ.); 845 (მინაწ. 2); 899; 972 (შენ. 4)
კვიზიკო 661:213
კვინცსნარი 658 (შენ. 1)
კვირიკესა და ივლიტას ეკლესია (კოლა, ზ. სვანეთი) 996 (შენ. 2)
კეკევი 553 (შენ. 2 ა)
კიკოს მონასტერი ღვთისმშობლის სახ. (კვიპროსზე) 721 (შენ. 1)
კიპროზი ქალაქი 608:19
კოლბეური 654 (მინაწ. 10)
კოლხიდა 618:12
კოსტანტინოპოლი 503 (შენ. 2ბ); 509 (მინაწ. 1); 564:1, 2; 608:10; 642 (შენ. 3); 652:6; 654 (მინაწ. 17); 661:225; 661:323; 713:1; 721 (შენ. 3); 742:1; 828:4 (შენ. 2); 842:1; 842:2; 889 (შენ. 1); (ანდ.); 891 (შენ.); 915 (ანდ.); 969 (შენ. 3 ბ)
კოსტანტინოპოლის ქართველ კათოლიკეთა მონასტერი 582 (მინაწ.)
კორინთელთა ეკლესია 661:176
კურსები (სოფ.) 987 (შენ.3)
კურძუ (სოფელი მთის ძირსა ნოღად წოდებული) 702 (ანდ. 1)

ლ

ლაბეჭინი 642 (მინაწ. 4)
ლაზარეს სახ. ეკლესია კონსტანტინეპოლს 608:10
ლესარის გუბერნია 750:2
ლევილი (საფრანგეთი) 964 (მინაწ. 2)
ლენინგრადი 731 (მინაწ.)
ლეჩხუმი 702 (ანდ. 1)
ლიხაური (გურია) 645 (მინაწ. 1)
Лысково 884 (მინაწ.)
ლიფსია საქსონიის ქალაქი 721 (შენ. 1)
ლუკია 652:9; 702:4
ლულაური (დაბელთა ფალხიური შავიორგულის აგარაკ) 906 (მინაწ. 8)

მ

მათხოჯი 631 (მინაწ. 1)
მაკედონია 560; 608:28
მალეეონი 662:II$_{19}$
მალთა 889 (ანდ.); 915 (ანდ.)
მარტვილი 923; 921 (მოკედ. წარწ. I) 926
მარტვილის საკათედრო სობორო 677: (ანდ. 1)
მარტყოფი 627 (შენ. 2 იე)
მასიანე 639
მაცხვარიში (ზ. სვანეთი) 990 (შენ. 2)
მელიტინი 661:34
მენგრელია 572 (ანდ.); 673 (ანდ. 4)
მესხეთი 733 (შენ. 1)
მეწიეთი (გურია) 642 (მინაწ. 3)
მეჯვრისხევი 751 (მინაწ.); 766 (მინაწ. 1, 2)
მეხის ღ-ის მშობელი 969 (მინაწ. 4)
მთაწმიდა 627 (შენ. 2 იგ)
მირზაანი 1000
მირონ ქალაქი 652:9; 702:4
მოლითი 652 (მინაწ. 18)
მოსკოვი 503 (ანდ. 3); 548:5, 8; 553 (ანდ. 2); 600 (შენ. 3); 654:8, 8 (შენ.); 701 (შენ. 1); 724 (1 ანდ.); 743: (4 ანდ.); 846; 849 (მინაწ.); 860 (ანდ. 1, 2, 3); 884; 903 (შენ. 1, 2); 912 (მინაწ. 4); 953 (ანდ.)
მრავალმთის ნათლისმცემლის მონასტერი (ათონზე) 593 (ანდ. 2); 597 (ანდ. 3); (მინაწ. 1)
მტკვარი 573 (მინაწ.)
მუხნა (სოფ.) 733 (შენ. 1)
მღვიმის დედათა მონასტერი 628 (მინაწ. 3)
მღვიმის მაცხოვარი 624 (მინაწ. 1, 3); 628 (მინაწ. 6); 639 (ანდ. 2); 652 (მინაწ. 6)
მღვიმის მონასტერი (საწერეთლოში) 652; 658
მცხეთა 573 (მინაწ.); 627 (შენ. 2 იდ); 672 (შენ. 2); 683 (შენ. 3); 727 (შენ.); 845 (მინაწ. 2); 973 ა

ნ

ნაჭალაქევი 904
ნეგრა ქალაქი 661:20;
ნეკრესი 627 (შენ. 2 ვ)
ნიკოპოლი 662:II$_{24}$
ნინოს ეკლესია 558 (ანდ.)
ნინოს ეკლესია (ქიზიყი) 972 (შენ.)
ნოღა (წინათ სოფ. კურძუ) 702 (ანდ. 1)

ო

ოდესა 870:II$_{21}$ (შენ.); II$_{22}$ (შენ.), II$_{29}$ (შენ.), II$_{30}$ (შენ.), II$_{31}$ (შენ.); 908 (შენ. 1)
ოდიში 628 (მინაწ. 2); 702 (ანდ. 1); 741 (შენ.)
ოზურგეთი 504 (მინაწ.); 505 (მინაწ. 2); 665 (შენ. 2); 672 (შენ. 3); 684; 693 (ანდ. 1)
ონი 642 (მინაწ. 6ბ); 976 (შენ.)
ოპიზა 907 (მინაწ. 2)
ორბელიანთა სამთავრო 881 (ანდ.)
ოსეთი 846 (მინაწ.)
ოსმალეთი 873 (შენ. 6)
ოფიშკვითი (ოფშკვითი) 766 (მინაწ. 4)
ოქონა 849 (მინაწ.)
ოქუმი 870:II (1 შენ.), (24 შენ.), (33 შენ.)

პ

პალერმო 582 (შენ. 2)
პარიზი 608:29 (შენ.); 652 (მინაწ. 17); 898; 899; 900; 901; 902; 906; 907; 908, (შენ. 1); 911; 921; 922; 923; 925; 926; 929; 964 (შენ. 2), (მინაწ. 1)
პატმოს 908 (მინაწ. 4)
პერეგე 661:206
პეტერბურგი 652 (მინაწ. 17); 777:2 (შენ.); 790 (შენ. ბ); 860 (1 შენ); 892 (ანდ.); 905 (შენ. 3)

ჟ

ჟენევა || ჯენევია 889 (ანდ.); 915 (ანდ.)

რ

რაჭა 642 (მინაწ. 6ბ); 913 დ
რკონის ღვთისმშობელი 969 (მინაწ. 3)
რომი || ჰრომი 502 (შენ. 2ბ); 508 (მინაწ. 2); 513 (ანდ. 2); 529 (შენ. 1, 2); 541 (ანდ. 2); (მინაწ. 2); 564:1; 582 (შენ. 2); 661:277; 662:II$_{11}$; 709:1; 821:6; 843 ბ 1, 3; 848:2; 889 (ანდ.); 915 (ანდ.)
რუსეთი 556:5 (შენ.); 595; 702 (ანდ. 1); 825 (შენ. 2 ა. ბ.); 870:II$_{23}$ (შენ.); 913 დ; 953 (ანდ.)
რუხი || რუხვი 913 დ

ს

საათაბაგო (სამცხე-საათაბაგო) 845 (მინაწ. 2)
საბას ლავრა 650; 661:174; 843 ბ:5
საბერძნეთი 913 ა (მინაწ. 2)
სადადიანო 702 (ანდ. 1)
სათხე 972 (შენ.)
საფარის მონასტერი 998
საკარიხი (სოფ.) 972 (შენ.)
სალოკი (ტყე) 658 (შენ. 1)
სამების მონასტერი 972 (შენ.)
სამეგრელო 582 (შენ. 2); 637 ა; 710
სამცხე საათაბაგო 845 (მინაწ. 2)
სატრედო 972 (შენ.)
საფარცხევა 658 (შენ. 1)
საფრანგეთი 889 (ანდ.); 915 (ანდ.); 964 (მინაწ. 2)
საქართველო 502 (შენ. 2); 503; 505 (მინაწ. 2); 513 (ანდ. 2); 524:7; 529 (შენ. 2); 548:5:9; 549 (მინაწ. 1); 562 (ანდ.); 568 (ანდ.); 571 (შენ. 1 ბ); 575:4; 582 (შენ. 2); 588 (ანდ.); 589:1; 595 (შენ. 2); 627 (შენ. 2 იბ); 673 (ანდ. 4); 702 (ანდ. 1); 741 (შენ. 1); 755 (შენ. 2); 757 (ანდ. 2); 764:11, 13; 765 (მინაწ. 4); 777:1 (შენ. 2); 779 (შენ. 3); 830 (შენ. 3); 833 (შენ.); 845 (მინაწ. 2); 881 (შენ. 3); 899 (შენ. 4); 913 დ; 930; 964 (მინაწ. 2)
სარხერე 706
სარხერის სტამბა 971 (შენ. 4)
საწერეთელო 624 (მინაწ. 4)
სევასტია 652:20; 702:8
სევი 913 ა (მინაწ. 2)
სერბია 838:3
სვანეთი 973 ა, ბ
სვერი 632 (მინაწ. 3); 913 დ
სვეტიცხოველი 627 (შენ. 2 იდ); 689; 968 (მინაწ.); 762 (მინაწ. 2)
სვიმონეთი 736 (შენ. 4)
სიკილია 662:II$_{66}$; 889 (ანდ.); 915 (ანდ.)
სინას მთის ქართველთა მონასტერი 700
სპონი (ტფილისი) 616
სირია 764:8

სიცილია 582 (შენ. 2)
სოდომი 567 (შენ. ბ)
სომხეთი 930
სომხითი 972 (შენ.)
სოფიას ეკლესია 654 (მინაწ. 17); 642 (შენ. 3); 969 (შენ. 3 ბ)
სპარსეთი 582 (შენ. 2); 764:16
სტამბოლი 502 (შენ. 2ა); 535 (ანდ.); 539:2; 562 (ანდ.); 713:3
სტოგბგოლმი 503 (ანდ. 3)
სურამი 588 (მინაწ. 1); 608 (ანდ. 9)
სხვავა 913 დ

ტ

ტანტიბ 742:2
ტანძიანი (ტანძია) 972 (შენ.)
ტრაპეზუნი 652 (მინაწ. 10)
ტროადა 559 (შენ. 1. 2)

უ

ურუმეთი 713:2
უშკული (სვანეთი) 973 ბ
უწერა 870:II (20 შენ.)

ფ

ფიტარეთის მონასტერი 972 (შენ.), (მინაწ. 2)
ფრანცა 742:2; 889 (ანდ.); 915 (ანდ.)
ფრიღია 559 (შენ. 1)

ქ

ქალკიდონი 662:II31
ქართლი 566 (შენ. 1); 627 (შენ. 2 გ); 627 (შენ. 2 იდ); 757 (მინაწ.); 764:1 (შენ.), 14; 769:1 (შენ.); 795 (ანდ.); 845 (მინაწ. 2); 915 (ანდ.); 997; 998; 999
ქიზიყი 648 (ანდ.); 972 (შენ.); 1000:1
ქუთაისი 503 (ანდ. 1); (მინაწ. 1); 504 (ანდ.) 504 (მინაწ; 508 (მინაწ. 2); 509 (მინაწ. 2; 514 (მინაწ.) 525; (მინაწ.); 529 (შენ. 2); 531; 537; 541 (მინაწ.1), 582 (შენ. 2); 618:4; 631 (ანდ.10); 642 (მინაწ. 6. ღ); 652 (მინაწ. 18); 665 (ენ. 2); 676; 678; 679; 681; 685 (მინაწ.1. 2, 3, 4); 736 (შენ. 4); 740 (მინაწ. 1); 789 (შენ. ა); 800 (შენ. 2 გ, ზ. იბ, ივ, 3 ა, ბ, გ, ღ); 913 დ; 918 (მინაწ. 2)
ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესია 517; 518; 519; 520; 521; 522; 523; 524; 525; 526; 527; 528; 529: 1, 2, (შენ. 1, 2); 530; 531 (შენ. 2); 532; 533; 534; 535; 537: (შენ. 1); 539; 540; 541; 542; 543; 544; 545 ა; 545 ბ; 546; 547

ღ

ღვედი 713 (მინაწ.)
ღორისთავი (ნასოფლარი) 972 (შენ.)

ყ

ყვარელი 774 (შენ. 2)

შ

შამთა 713 (მინაწ.)
შემოქმედის მონასტერი 634; 651
შვეთი || შვეცია 503 (ანდ. 3)
შიოს (წმ.) ეკლესია 972 (შენ.)
შირაზი 627 (შენ. 2 ა)
შიხლი (სოფ.) 549 (მინაწ. 2)
შოტლანდია 776:4
შუა-მთა იხ. შამთა
შუხუთი (ქალაქი) 748 (მინაწ.)

ჩ

ჩაქვი 652 (მინაწ. 11)
ჩიხორი 628 (მინაწ. 1); 913 ღ
ჩხარი 913 დ

ც

ცერონისი 644 (მინაწ. 2)

წ

წილკანი 845 (მინაწ. 1)
წილკნის ღვთისმშობელი 662 (მინაწ.)
წისქვილის-კევი 906 (მინაწ. 1)
წმ. გიორგის ეკლესია (მეწიეთში) 642 (მინაწ. 3)
წმ. გიორგის ციხე 595
წყაროწმთავი 907 (მინაწ. 2)

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ჰ

ჰარი 654 (მინაწ. 7)

ხ

ხალკვიპრატია 662:II$_{88}$
ხალკედონი 654 (მინაწ. 17)
ხვარახანი 764:16; 889 (ანდ.); 915 (ანდ.)
ხიდისთავი 638
ხოვლე 644 (მინაწ. 4)
ხონი 628 (მინაწ. 8)
ხრესილი 028 მინაწ. 1; 913 დ

ჯ

ჯავახეთი 899 (მინაწ. 1)
ჯრუჭის მონასტერი 628 (მინაწ. 4)

ეროვნული ბიბლიოთეკა

4. დარგობლივი საძიებელი

ავიოგრაფია

ალექსიანი 539:2; 608:9; 709:2; 713:3; 750:3; 872:1; 961:4
ანტონ I მარტირიკა 764
თხრობა მიცვალებულისათვის ქალწულისა პატიოსნისა 882:1
თხრობა სულიერი ქალწულისათვის 879:2,3
კლიმენტოს ჰრომთა პაპი თუ როგორ დაემოწაფა პეტრეს 709:1
უწყებაჲ საკჳრველებათათჳს წმ. გიორგისა 762:14
ღვაწლი ფოტინე სამარიტელისა 762:1
ცხოვრება ალექსი კაცისა 831:5
„ ამენაშტისა 542
„ ანდრია პირველწოდებულისა 834
„ ანტონი რავახისა 843 ბ:6
„ ანტონისა, აბანუ ანაპატისა ჰიჭნაურისა 750:8
„ ბარბარესი 838:2
„ ბიძინა და ელისბარისა 764:12
„ გიორგი სასწაულთმოქმედისა 608:8; 702:13; 750:12; 757:7; 961:13;
„ გრიგოლ განმანათლებლისა 608:6; 750:14; 764:22; 961:15
„ დავით გარეჯის მონასტრის მოწაფეთა 764:13
„ დანიილ სალოსისა 882:9
„ დრონისისა 843ბ:4
„ ევგენოსის და მარიამისი 882:3
„ ევსტათის 879:1
„ ევფროსინესი 843ბ:7
„ ჯონომფრიესი 750:9, 961:10
„ თევდორესი 608:5
„ თეოდორასი 882:2
„ თეოდორე სულელისა 838:3
ცხოვრება იევგენიე კუსისა 750:11; 961:12
„ იევპრაქსესი 750:15; 961:16
„ ილარიონ ქართველისა 762:12
„ იოანე გლახისა 750:4; 813
„ იოანე დამასკელისა 662: III$_{15}$
„ იოანე ზედაზნელისა 795 (შენ. 1ბ)
„ იოანე ნებიერისისა 961:5
„ იოანე სინელისა 675 (შენ. 1ბ)
„ იოვანე პატრიარქისა 608:19
„ კანონიკე ქალწულისა 882:8
„ კელმე პატრიარქისა 608:3
„ კორაკოზ ბერისა 608:22; 961:17
„ კოზმა და დამიანესი 662: III$_9$
„ ლაზარესი 608:10
„ მარიამ მეგვიპტელი 608:20; 652:35; 702:23; 822:3
„ მანანე ხელმწიფისა 608:18
„ მარკოზ ბერისა 750:10; 961:11
„ მაქსიმე აღმსარებლისა (თეოდოსი განგრელისა) 848:1
„ მერკერიე მოწამისა 608:4
„ მინას მოწამისა 608:2
„ ნიკოლოზ მთავარებისკოპოზისა მირონ ქალაქისა 652:9; 702:4
„ ნინოჲსი 762:9
„ ოვასფისა და ბარაღამისა 608:26

ცხოვრება ონოფრე მძოვრისაჲ. განშორებულისა 762:7; 831:3
„ პელაგიასი 882:4
„ სპბასი 662:III16
„ სერაპიონისა და მარკოზის 608:21
„ სიმონ სვეტელისა 750:13; 961:14
„ სპირიდონ საკვირველთმოქმედისა, ტრიმითვინტელ ებისკოპოზისა 662:III18
„ ტასიასი 882:5
„ შვიდთა ყრმათა ეფესელთა 750:5
წამება აბიპოს ნეკრესელისა 764:8
„ აბოსი 764:15
„ ათთა ბევრთა მოწამეთა 764:16
„ არჩილისა 764:5
„ ბარბარესი 652:8; 662:III14; 702:3; 831:4
„ გიორგისი 652:51; 662:III11; 702:12; 757:6; 762:13
„ დავით და კოსტანტინეზი 762:15; 764:4
„ დიმიტრისი 652:5; 662:III8; 702:1
„ ეგნატესი და პროპი პატრიარქისა 662:III10
„ ევსტათე სტრატილატისა 662:III2
„ ევსტატე მცხეთელისა 764:14
„ ეკატერინასი 555:1
„ თეოდორე ტირონელისა 652:18; 702:7
„ თომა მოციქულისა 987
„ იაკობ მოციქულისა 662:III7
„ იაკობ სპარსისა 831:8
„ ისაკ და იოსებისა 764:21
„ კოზმან და დამიანესი 662:III10
„ კოსტანტი მთავრისა 764:17
„ ლუარსაბისა 764:6
„ მარინასი 831:1
„ მიქაელისი 843ბ:5
„ მიხაილ-გაბრონისა 764:18
„ ნეოფიტესი 764:9
„ ორმეოცთა სევასტიას წამებულთა 652:20; 702:8; 878:2
„ პავლე მოციქულისა 843ბ:2
„ პეტრესი და პავლესი 843ბ:3
„ რაჟდენისა 764:11
„ სუქიოსის და მის თანა ვნებულთათ ჯს 764:20
„ ქუაბთა ხევს შინა წამებულთა 764:19
წამება შალვა ახალციხელისა 764:10
„ შუშანიკისი 764:7
„ ხაროამპეზი 831:2
ხსენება პეტრესი და პავლესი 843ბ:1

ავტორიები

ანანია ებრაელი, ვნებისათვის და დაფლვისა იესუ ქრისტესი 652:42; 702:28
გამოჩინება ჯუარისაჲ 762:6
გამოჩინებისათ ჯს მელქისედეკისა 743:2
გამოცხადება იესო ქრისტესი ქვეყნიართა 722:4
ებისტოლე, რომელი მიუწერა უფალსა ავგაროზს 819 (შენ. გ)
ებისტოლე, რომელი მიუწერა ავგაროზს უფალმა 819 (შენ. დ)
იოსებ არიმათიელი, თხრობა აღშენებისათვის ლუდის ეკლესიისა 835:4
კოსტანტინეს მიერ მეფედ ბერძენთა დადგინებულისა თხრობაჲ ავგაროზის მიმართ წარყვანებულისა მის ხატისათჳს ქრისტეს ღ~ისა ჩუენისა 762:2
მიმოდასვლა მოციქულთა 652:7; 702:2
მარგალიტი 707; 715; 955
მეორედ მოსვლა ქრისტესი 608:23
მოთხრობა უძლურისა, რომელი განკურნა ქრისტემ 608:7; 750:1; 961:2
ნიკიფორე ხუცესი, ანდრია სალოსის ცხოვრება, 555:3; 576; 726:1, 727; 980:1
პილატეს განჩინება 721 (შენ. 3); 756:6
სოდომისა და გომორის შესახებ 567 (შენ. ბ); 750:2; 961:3
საკითხავი საკვირველებათათვის თომა მოციქულისა 662:III6
სასწაულნი წმიდისა თეოდორესნი 762:10
სოლომონ ბრძნისაგან აღწერილი წიგნი. 961:21
ქადაგება და თარგმანი დაბადებისა 961:1
ქრისტეს ქადაგება მთაზე 750:6; 961:7
ღვთისმშობლის შობისა და აღზრდისათვის 652:59
ღვთისმშობლის მიცვალება 555:2; 838:1; 869
ღვთისმშობლის ცხოვრება 794

ასკეტიკა-ჰომილეტიკა

ათანასე ალექსანდრიელი. ნათქვამი 961:19
„ სიტყუა მარიამისა და იოსების თჳს 652: 13
„ აღდგომისათვის უფლისა 652:49
ალექსანდრე კვიპრელი, პოვნისათვის ცხოველსმყოფელისა ჯუარისა 762:5
ამფილოქე იკონიელი, საკითხავი მიგებებისათვის იესო ქრისტესი 702:6
ანასტასი სინელი, შემოსლვისათვის მარხეთასა 629:6
ანდრია იერუსალიმელი (კრიტელი), ლაზარესთვის ოთხდღე მომკვდარისა 652:37; 702:24
„ თავისკვეთისათვის იოანე ნათლისმცემლისა 652: 58; 702:17
„ სიტყუა ჯვარის ამაღლებისათვის 652:3; 662:III$_1$
„ შობისათვის ღვთისმშობელისა 652:1
„ ჯვარისათვის სიტყუა მეორე 652:4
ასკეტიკური კრებულები 514; 596; 615
ბასილი დიდი, კესარიელი, მარხვისათვის 652:30
„ ღვთისმშობლის მიცვალება 652:57; 702:16; 756:5; 762:8; 817; 820; 822:2
გაბაშვილი ზაქარია, განზრახვანი 724:2
განზრახვანი ტანჯვათა ჯოჯოხეთისანი 518
გერმანოს კონსტანტინეპოლელი, ჯუარისათვის და ხატთა კელთმქნელთა 652:32
გვირგვინი (შედგენილი გაბრიელ მცირის მიერ) 567; 654:3; 718:2; 724:1; 769:2; 961:20.
გიორგი ნიკომიდიელი (კოსტანტინეპოლელი წიგნის მკითხველი), სიტყუა ღვთისმშობლისათვის 652:6
„ ტაძრად მიყვანებისათვის ღვთისმშობლისა 662: III$_{13}$
„ ჯვარცმისათვის და დაფლვისა უფლისა 652:41; 702:27; 822:4; 835:2; 969 (შენ. 3გ)
გრიგოლ განმანათლებელი, ქადაგება 608:25
გრიგოლ ნეოკესარიელი, ხარებისათვის 652:23; 702:10
გრიგოლ ნოსელი, მკვდრეთით აღდგომისათვის უფლისა 652:45; 702: 30
გრიგოლ ტათეველი, ქადაგება მიცვალებულთა ზედა 608:17
გრიგოლ ღვთისმეტყველი, ასერგასისთა მიმართ 652:16
„ ახალკვირიაკისათვის 652; 48; 702:32
„ მეერგასისათვის და სულისა წმიდისა 652:52
„ ნათლისღებისათვის 652: 15; 719
„ პასხასთვის და დაყოვნებისათვის 652:50; 702:31
„ წყლულებისათვის სიტყუა მერისა **652:29**
ეპიფანე კვიპრელი კრიტა უფლისა დაფლვისათვის 652:43; 702:29; 835:3; 969 (შენ. 3დ)
„ მუცლადღებისათვის ანანასა 652:10; 662 III$_{17}$
ესაია წინასწარი ქადაგება 608:13
ეფრემ ასური ბოროტთა გულის სიტყუათათვის 654:5
„ გამოკრება ქრისტეს იგავისა 608:12
„ მამათათვის შესვენებულთა ა) შაბათსა კრიტა აღებისასა 652:26; 702:20; ბ) შაბათსა ყველიერისასა 652:28; 629:4
„ მეორედ მოსლვისათვის უფლისა 629:1; 652:27; 702:21
„ სარწმუნოებაზე 608:11
„ სიკვდილისაგან და გამოსლვისათვის სულისა კრიტისაგან 831:10
„ სიტყუა ოთხმარცლედი 629:5
„ სიტყუა შაბათსა ყველიერისასა კსენებასა წმი-

დათა მამათასა 629:3
„ ფერისცვალებისათვის 652:56; 702:15
ზოსიმე, სწავლა 839
თეოდორე სტოდიელი, სიტყუა შესხმისა პოვნასა პატიოსნისა თავისა დიდებულისა წინამორბედისა და ნათლისმცემელისა იოანესი 652:19
„ სწავლანი 636
თომა კემფელი, თანაშედგომა ქრისტესი 513; 541
თხრობა წმიდათა ხატთათვის 652:33
იოანე აღმსარებელი (სტოდიელი) სიტყუა მოწაფეთა მიმართ 632:4
იოანე დამასკელი, სიტყუა ლეღუისა განკმელისა და იგავისა მისთვის ვენაკისა 652:39
„ სიტყუა სატფურებისათვის 652:2
„ შობისათვის იესუ ქრისტესისა 652:14; 662:III$_{29}$; 702:5; 835:1
იოანე თესალონიკელი განკაცებისათჳს იესუ ქრისტესისა და ხარებისათჳს ღმრთისმშობელისა 632:22.
იოანე ოქროპირი, სიტყუა ამაღლებათვის უფლისა 652:46; 702:33; 878:3
„ სიტყუა ამაღლებისათვის უფლისა 652:47; 702:34
„ აღესებასა შემდგომად ამბორის ყოფისა 652:44
„ ბზობისათვის 652:38
„ განცემისათვის იუდაისგან 652:40; 702:26
„ ზაქარიას დადუმებისათვის და ელისაბედის მიდგომილებისათვის 662:III$_4$
„ დადუმებისათვის ზაქარიაჲს და შობისათვის წინამორბედისა 662:III$_4$
„ ვნებისათვის 822:5
„ ლეღუისათვის განხმელისა 702:25
„ მარგალიტი 725; 904
„ მეზვერისა და ფარისეველისა 652:24, 702:18
„ მეორედ მოსლვისათვის 629:2
„ მოწყალებაზე 608:16
„ მღვდელობისათვის 863
„ ნათლისღებისათვის იესუ ქრისტესა (სხვადასხვა) 662:III$_{23-28}$
„ ოქროს წყარო 654:1; 743:1; 864
„ საკითხავნი ახალკირიაკისანი 726:2
„ სწავლა სიყვარულისათვის 652:11; 718:3
„ სიტყუა უძღებისა მისთვის შვილისა 629:7; 652:25; 702:19
„ შესხმა პეტრესი და პავლესი 652:54
„ შესხმა ნეტარისა ფილოღონესი 652:12
„ შესხმა წმიდათა ათორმეტთა მოციქულთა 652:55
„ შობისათვის იოანე ნათლისმცემელისა 652:53; 702:14
„ ხარებისათვის მარიამისა 652:21; 702:11; 822:1
იოანე სინელი, კლემაქსი 628; 675:2; 826; კლემაქსი (გალექსილი იოანე პეტრიწისაგან) 814:2
მაკარი [მეგვიპტელი], სწავლა 654:7
მანანა, შედგენილი გაბრიელ მცირის მიერ 753
მაქსიმე [აღმსარებელი]. სწავლანი სულიერნი 862ა
მოხსენება თვითუულთა სატანჯველთა უფლისა ჩვენისა 524:6
მწუხარებისათვის სტაგიროსის მიმართ 831:7
ნებიერიძე ივ. გულის კლიტე 607
„ სწავლითნი დარიგებანი საქრისტიანო მოძღვრებისა 524:8
„ ედემი 524
ნეკტარი კოსტანტინეპოლელი, სასწაულისათვის მისთვის წმ. თეოდორეს მიერ აღსრულებულისა 652:31; 702:22
პროხორე, თხრობა და ქადაგებანი იოანე ღვთისმეტყველისა 662:III$_5$
სენიერი, მარხვის ქადაგებანი 504

სიტყვანი გამოკრებილნი სარგებელად სულისა 831:9
სოფრომ იერუსალიმელი, მიგებებისათვის უფლისა 652:17
სწავლა, თუ ვითარ ჯერ არს კითხვა სიმრთელისა წერილისა 757:1
სწავლა კეთილი მამათა ჩვენთა მოწაზონთა 961:18
სწავლა მამათ ცხოვრებისაგან 654:6
ქადაგება აღსარებისა 608:14
ქადაგება მაგინებელთა ზედა 608:15
ქადაგებანი 802
ქადაგებანი სინანულისანი 509
ქება იოანე ნათლისმცემელისა 603:8
ქების შესხმა წმ. გიორგისა (გალექსილი) 608:27
შესვენებულისათვის თქმულისაგან 831:14
შვიდთა მომაკვდინეთა ცოდვათა 894:2
წიგნი, რომელი იტყვის დღესასწაულის მოყვარენი არა არს მიუდებელნი 608:24
ჰომილეტიკური კრებული 590

ბიბლიოლოგია

დავითნი 631:4; 633; 646:3; 647; 716: 811; 960 (ფრაგმენტი); 996
ოთხთაენი 637ბ; 644; 645; 653: 752; 761 (ფრაგმენტი); 783 (ფრაგმენტი); 883; 895; 896; 897; 898 (ნაბეჭდი); 899 (ვარძიის); 900; 901; 902 (მოქვის); 906 (ბერთის); 907 (წყაროსთავის); 908 (გელათის); 911; 912 (ნაბეჭდი 1709 წ.); 919; 920; 921; 922 (ყდა და მოჩუქურთმება); 923 (ვერცხლის მოჭედილობა); 924; 926; 929; 931 (ბუდე); 968
სამოციქულო გამოკრებილი 625
სამოციქულო და სახარება შვიდეულთა 704:5
სახარება-აპრაკოსი 897
სახარების საკითხავები 501; 508; 527; 631:1; 829; 831:6; 831:11; 848:7; 925

დოგმატიკა და პოლემიკა

ანსილიონი, „ესტეტიკებრი განსჯანი“ 766
ანტონ I, კატეხიზმო 571
იოანე დამასკელი, სიტყვის საგებელი მათი, რომელნი ჰგმობენ წმიდათა ხატთა 652:34
მაქსიმე აღმსარებელი, სიტყვის გება ენებათაჲსა 848:4
„ სიტყვის გება თავლასეს მიმართ 848:3
„ სიტყვის გება სიძვისათა 848:6
„ სიტყვის გება პიროს ყოსტანტინეპოლელის მიმართ 848:2
ორბელიანი სულხან-საბა საკრისტიანო მოძღვრება 516
„ სამოთხის კარი 828:2
სამუელ რაბინ იუდაიანი, ოქროს აღსაქესი 743:4
საკრისტიანო მოძღვრება 511
სიმეონლო სარწმუნოებისა 743:7
შემოკლებული კატეხიზმო 615:2

ეგზეგეტიკა

ამბავი მაჰმადისა თარგმანსა შინა ფსალმუნთასა 743:6
ანდრია კესარიელი, თარგმანება გამოცხადებისა იოვანე მახარებელისა 862ბ
ბასილი დიდი, ექვსთა დღეთათვის 970:1
გაბრიელ მცირე, მოვდელმთავართა ლიტურგიის განმარტება სახისმეტყველებითი 654:2; 718:1; 828:3
განმარტება ძველი და ახალი აღთქმისანი 557
გრიგოლ ნოსელი, პეტრეს მიმართ ძმისა თვისისა პასუხი ეჭუსთა დღეთათვის 970:2
დავითნის თარგმანება 558
თარგმანებისაგან თესალონიკეთა ეპისტოლისა 831:15
თარგმანებისაგან ფსალმუნისა 675:1; 831:13
იოანე ოქრომპირი, თარგმანება მათეს სახარებისა 822:6
მოკლე განმარტება ლიტურგიისა 868
წმინდა მამათა სიტყვებისა და სახარების იგავთა განმარტება 980:2

კანონიკა

გერმანე ხუცეს-მონაზონი, სწავლა, თუ ვითარ მართებს მოძღვარსა სწავლება მოწაფისა 836
დიალოღები 536

ზნეობითი სწავლანი და დარიგებანი ახალგაზრდა ყმაწვილებისათვის 524:3
იოანე მმარხველი, კანონი შეცოდებულთანი 564:2
კანონი ბენედიქტესი 547
საქრისტიანო მოძღვრება 545ა; 545ბ
სჯულის კანონი მეექვსისა კრებისა 564:1
სჯულის კანონი 842; 913ბ:2 (აპონა-წერები)
ქორწინების თავთავის (თავისათვის) 564:3; 599; 763; 828:4; 891
ძეგლის წერა 969 (შენ. 3ბ)
წესი და განგება ზიარების ღვთისა 814:1
წიგნი დარიგებისა ქრისტიანებრსა წესსა ზედა 894
წიგნი სამოძღვრო სვიმონ თესალონიკელისა 828:1

გლვდელთმსახურება, ჰიმნოგრაფია

აკათისტო 553, 837
ათორმეტნი თვენი საცნობელნი ღმერთა და ქალთა ღაქეთა 603:7
ბასილი დიდი, ქამის წირვა 655 (შენ. 1ბ); 658:3
გალობა იესო ქრისტესი 603:2
განგება თვეთა წელიწდისა საკითხავთა 631:2
გოდება ყოვლად წმიდისა 756:2
გულანი 631, 632, 662
გრიგოლ დიოლოღოსი, ქამის წირვა 658:4
გრიგოლ ღვთისმეტყველი, ეპიტაფიად ბასილისსა 652:60; 662: III$_{21}$
დასდებელნი აღდგომისანი 662:I
დაუჯდომელი 552, 603:3; 649; 652: 36; 702:9; 809; 969 (შენ. 3ა)
ეფრემ ასური, ლოცვა 654:4
„ შესხმა ბასილისა 662: III$_{22}$
ზატიკი 651
თეოქთისტე სტოდელი, იბაკონი უფლისა ჩვენისა 704:4
თვეთა მეტყველება 632:2
თვენი 646:1; 661; 662:II
თომა აქვინელი, ლოცვა 756:3
იბაკონი ღვთისმშობლისანი 591; 592; 704:1
იოანე დამასკელი, შესხმა იოანე ოქროპირისა 654 (შენ. ბ); 662:III$_{12}$
იოანე ოქროპირი, ქამის წირვა 614, 655 (შენ. 1ა); 658:2
„ ლოცვანი 892
კონდაკი 630; 655; 994
კურთხევანი 565; 601; 611:1; 641; 656; 658:1; 660; 845:37; 849; 971; 992
ლოცვა 539:1
ლოცვანი 502; 505 (კათოლიკური); 512; 515; 522; 524:4,5; 531; 532; 534; 535; 537; 538; 540; 543; 546; 554; 594; 603:1, 4, 5; 606; 654:8; 655 (შენ. 1); 697:2, 3; 806; 812; 831:12; 886 (წალკოტი); 993 (შენ)
მარხვანი 632:3; 642; 646:2; 657; 663; 876; 969; 997
ნერსე განათლებული, ლოცვა 756:4
ნიკიტა სერრონელი, ეპიტაფიად ბასილისსა 652:60
ნიკოლოზ თბილელი, ქეთევან დედოფლის აქებდითი 845:38
პარაკლისები 623; 696; 808:2; 810:2; 999
პარაკლიტონი 616; 998
ქამის წირვა (ფრაგმენტი) 893ა
ქამნი 612; 631:3; 635; 646:4; 659; 846; 910; 957; 990
ქამნი გაიკრებული 823
ქამნი მცირე სერობისა 615:4
საგალობელთა საძიებელი 665
საგალობლები 517; 519; 523; 525; 530; 602; 627 (შენ. 2თ); 634; 830; 845; 991; 995
ქართველ წმინდანთა სახელზე: გრიგოლ ხანძთელზე 627 (შენ. 2დ); შუშანიკზე 627 (შენ. 2გ); კოსტანტინე ქართველზე 627 (შენ. 2ე); ილარიონ ქართველზე 627 (შენ. 2ზ); აბიბოს ნეკრესელზე 627 (შენ. 2ვ); აბო თბილელზე 627 (შენ. 2ი); ნინო მოციქულზე 627 (შენ. 2ია); წმ. შიოზე 627 (შენ. 2იგ); იოანე ზედაძნელზე 627 (შენ. 2იზ); არჩილსა და ლუარსაბზე 627 (შენ. 2იბ); ევსტათიზე 627 (შენ. 2იდ); ეფთვიმე მთაწმინდელზე 627 (შენ. 2იგ); დავით და კოსტანტინეზე 627 (შენ. 2ვ); ქეთევან დედოფალზე 627 (შენ. 2ა); სვეტიცხოველისა და კვართისა საუფლოსა 627 (შენ. 2ბ); მიქაელ-გობრონზე 627 (შენ. 2ზ); ვარაზ-ბაკურზე, პეტრეზე, მირიანზე, ნინოზე 627 (შენ. 2თ); ანტონ მარტომყოფელზე 627 (შენ. 2იე).

სადღესასწაულო 520; 526; 549; 613; 624; 626; 631:5; 632:1; 638; 639; 640; 648
სასულიერო ხასიათის ლექსი 774:1
სვინაქსარი 637ა; 777:2.
ტიპიკონი 507; 650
ქება წმ. გიორგისადმი 603:9
ღვთისმშობლის საგალობლები 808; 810:1
შესხმა წმ. მოწამეთა ბიძინასი, შალვასი და ელიზბარისა 743:3
ძლისპირები 832
ძლისპირთა ნუსხა 831:15 (შენ. 1)
ძლისპირნი და ღვთისმშობლისანი 697:1; 850
ძლისპირნი საცისკრონი 593
წესი და განგება წმიდისა ზიარებისა ლოცვისა 704:2:3
წესი წირვისა 521
ჯიჯავაძე ნიკოლოზ, შესხმა ანტონ კათალიკოსის კურთხევაზე 618:13

ფილოსოფია-რიტორიკა

ანტონ I, კატეღორიათა შეყვანილება 584
არისტოტელე ათნი ქვემეტყველებანი და შესმენილობანი 860:3
არისტოტელე, პერი არმენეია (ზურაბ შანშოვანის თარგმანი) 860:4
ბაუმეისტერი ფ. ხ., ლოღიკა 585; 597; 825
ზურაბ შანშოვანი. ათნი კატეგორიანი
მიხითარ სებასტიელი, რიტორიკა 807
პორფირის შეყვანილება (ზურაბ შანშოვანის თარგმანი) 860:2
სვიმონ ჯულფელი. დიალექტიკა 966
ღირსსაყოფარნი სიტყვანი 776:1 860:5

ასტრონომია-კოსმოგონია და კალენდარული მასალა

ასტრონომია (ვახტანგ VI ხელით ნაწერები) 884:1
ასთა სამღერელი და სამთვარიო 611:2; 871
საეტლო წიგნი 586; 570:1; 885
საეტლო ხირომანტია 867
სათვალავი კსნილისა და მარხვისა 603:6
სამთავრო 755 (შენ. 3)
სამთვარიო და საეტლო 893გ
საუკუნო კალენდარი ანუ პასქალიონი 843ა
ყოველდღე მთვარის გამოსაცნობი ცხრილი 843ა (შენ. 3)
ხელთა 866
ხირომანტია 741

ბიო-ბიბლიოგრაფია და კრიტიკა

ბაქრაძე ალექსი, წიგნების სია 913ა
ერისთავი კოლა, ჩემი ქიზიყში სამსახური 1000:1
ნებიერიძე იოანე. ავტობიოგრაფია 524:2
რენანის შრომის კრიტიკა 784
ფენელონი, მოკლე აღწერა ცხოვრებათა ძველთა ფილოსოფოსთა 701
ჯავახიშვილი ივ., სინის მთის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა 700
ჯანაშვილი მ., A ფონდის ხელნაწერთა აღწერილობა 578ა
„ S ფონდის ხელნაწერთა აღწერილობა 578ა-გ
„ აწყურის სვინაქსარი და მისი მინაწერები 574

ჭაბუკობა-მოგზაურობა, რუკები

ბაქრაძე დომიტრი, მოგზაურობა სვანეთში 973ა
გაბაშვილი თიმოთე, მოხილვა (ფრაგმენტი) 524:7
გეოგრაფია 528
ორბელიანი სულხან-საბა, მოგზაურობა ევროპაში 742:2
„ კასპიის ზღვის მოსაზღვრე ქვეყნების რუკა 958
საქართველოს და შავსა და კასპიის ზღვებს შუა მდებარე ქვეყნების რუკა 959
ჩიქოვანი დავით, ისმითის სანჯაკის ქართველი მოსახლეობის დასახლების რუკა 873

გრამატიკული ლიტერატურა და ლექსიკონები

ანტონ I, გრამატიკა 734:2; 881
იტალიურ-ქართულ-ლათინური ლექსიკონი 510
ორბელიანი სულხან-საბა, ქართული ლექსიკონი 506; 610; 765; 767; 889; 915; 953
რუსულ-ქართული ლექსიკონი 728:1; 729

უმიკაშვილი პ., ვეფხისტყაოსნის ლექსიკონი 984
უცხო სიტყვათა განმარტება 654:9
ქართველიშვილი იოანე, ქართული გრამატიკა 732
ქართული ანბანი 975
ქართული ენის გრამატიკიდან (ნაწყვეტი) 618:14
ქართულ-რუსული ლექსიკონი 730
შანშოვანი ზურაბ, მოკლე გრამატიკა 860:1

ეთიკა და პედაგოგიკა

ენციკლოპედია ანუ შეკრებილება ზნეობითთა სწავლათა 865
საპოლიტიკო თეატრონი ანუ საყოფაქცეო სახილველობა 721

ეთნოგრაფია

აღწერა თჳსებათა უჩინებულესთა ერთა ევროპიისათა 776:2
სქემა ხუთთა საკროლოთა 777:4

ეკონომიური ხასიათის მასალები

დავთარი ვაჭრობისა 533
დავთარი ქუთაისის კათოლიკეთა ეკლესიის შემოსავალ-გასავალისა 529
ჯულაბაშვილების დავთარი 755

ისტორია

ათინაიდა 740
ალექსანდრე მაკედონელის ისტორია 560
ანტონ I, წყობილსიტყვაობა 617
ეფრემ მცირე, უწყება მიზეზისა ქართველთა მოქცევისა 654 (მინაწ. 15); 654:1 (შენ. 3)
ვახუშტი ბაგრატიონი, საქართველოს ისტორია და გეოგრაფია 954
იმპერატრიცა ეკატერინას შესახებ 618:15
კერესელიძე ექვთიმე, ისტორია ქართულ საეკლესიო საგალობლების ნოტებზე გადაღებისა 840
მოქცევა მირიან მეფისა 764:1; 769:1
საქმენი ისტორია (შემოკლებული) 572
სამღუდელო ისტორია (შემოკლებული) 615:3
ტროადის ისტორია 559
ტყვეობისათვის დიდებულისა ქალაქისა კოსტანტინეპოლისა 742:1
უწყებაჲ ვითარ იგი ერაკლე მეფემან სამეფო სპარსთაჲ წარმოტყუნა 762:4
ქართლის ცხოვრება (ანასეული ნუსხა) 795
ცხოვრება მეფეთ-მეფისა დავითისა 764:2
ცხოვრება თამარ მეფისა 764:3
ხელაია ამბროსი, ბედიის ტაძარი 587
ხრონოგრაფი 503

ისტორიის მასალა

1782 წლის გეორგიევსკის ტრაქტატის პირი 595
[იონა ხელაშვილი], ამაოება ამაოთა, ყოველივე ამაო — (ვახტანგ-ალმასხან) ბატონიშვილის (ერეკლე II-ის ძის) გარდაცვალების გამო 743:5
ვახტანგ VI, ქართლის ბაგრატიონთა გენეალოგია 884:5
ისტორიული მასალა 899 (მინაწ. 2)
ისტორიული ძეგლების წარწერები 972
მეფეთა და კათალიკოსთა სულთა მატიანე 964
კასტელი, მხატვრული ალბომი 582
ოთხთავის (ტაბეთის) ანდერძი და მინაწერები 929
ოთხთავის მინაწერები 706; 898
პატიომკინი გრ. სიტყვა 757:8
სვანეთის ეკლესიების ქონების აღრიცხვის სია 973ბ
ქორონიკონი ბაგრატოვანების მიცვალების 913დ:2
ქორონიკონი 605

მითოლოგია

„დანიშვნა იპოკემტაგროსა“ 777:3

მოგონებები, მიწერ-მოწერა

გეგია, ი., მოგონებანი 870 I
ერისთავი, კ., გეგმა განზრახული მეფურებისა ილ. ჭავჭავაძის შესახებ 1000:2
„ მოგონება ორბელიანებზე 1000:3
„ გრ. ორბელიანის დამარხვა 1000:4
„ მოგონებანი 1000:5

იოსებ არხიერისაგან მიწერილი ბოქრეშის ჰერმანთადმი 757:9
მიხეილის წერილი „შაშას“ 879:3 (შენ.)
პარმენ ცახელის წერილი მ. ნ. გორდენიანთან 976
პურადაშვილი ივ., მოგონებები ქუთაისზე 800
სამძიმრის წერილი 618:4
წერილები (უადრესატო) 556:4

მუსიკა

საგალობლების პარტიტურები: 666—674, 676—694
საგალობლები სანოტო ნიშნებით 651; 833

მხატვრული ლიტერატურა. ეპოსი

ალექსანდრე მაკედონელის ცხოვრება 608:28
ალექსანდრიანი (პროზა, ჩხატარაისძის რედაქციის) 735
ალექსანდრიანი (გალექსილი, ჩხატარაისძის რედაქციის) 736
ამირანდარეჯანიანი 619
აპოფთეგმები 821
ბოკლედ სიტყვის გება სოკრატისი 556:2
სიბრძნენი ფილოსოფოსთანი 568
არჩილი საქართველოს ზნეობანი 548:9; 770:2
„ საჩინოთა ასოთა რვათა გვამისათა 548:10
„ სწავლა სათანადო ყოველთა ქაცთათჳს 548:25
„ გაბაასება თეიმურაზისა და რუსთველისა 561
აღმოსავლეთის ხელმწიფის გალარობების ამბავი 722:3
ბარამიანი 713:2
ბეჟანიანი 775; 872:6
ბეჟან და მანიჟაის ამბავი 604
გულსპპიანი 782
გურამიშვილი დ., სიტყვა ესე ღვთისა 722:5
დადიანი გრ., რუხის ბრძოლა 731
დავით ბატონიშვილი 556:3
ელეონორა კასტილიელი 760
ვახტანგ VI, ამირნასარიანი 548:8; 770:3
„ სიბრძნე მალაღობელი 548:7
თეიმურაზ I, ლეილ-მეჯნუნიანი 573:1
იოანე ბატონიშვილი, კალმასობა 720; 577 (ფრაგმენტი)
კეისრისა და მისი ქალიშვილის ამბავი 771
მირიანი 713:5; 754; 756:1
მპოვნელი ქარვისა (პროზა) 781
[ოდოევსკიდან], ვარდო, რათ ხარ თავდახრილი 620:33
ორბელიანი ს. ს., სიბრძნე-სიცრუისა 556:1; 608:29; 738; 739; 744
რუსუდანიანი 780:2; 967
სარიდონიანი 621
სულისა და გვამის გაბჭობა 819 (შენ. ა)
უბნობა შორის მწრგნობრისა და ყმაწვილისა 776:3
ფირმალიანი 570:2
ქალეჟაიანი 569; 608:1; 722:6; 745; 758; 872:5
ქილილა და დამანა 861; 982
ყარამანიანი 550; 759; 974
შოთა რუსთაველი, ვეფხისტყაოსანი 566; 609; 622; 714; 733; 734:1; 737; 768; 779; 780:1; 796; 797; 798; 799; 930
შოტლანდიისა ლიტონი სალდათი 776:4
ჩარდავრიშიანი 713:1; 722:1; 723
ცხოვრება და იგავნი ესოპესნი 918
ხუსეინაძე თეოფილე, სბრალო დედა (საახალწლო ესკიზი) 789
ჯიმჯიმ ხელმწიფის ამბავი 722:2; 774:2; 872:2

დრამა

ერისთავი გიორგი, შეშლილი 772:1
ერისთავი ვასილ, ლევანის ბედი 751
მოლიერი, ღრამატიკა სიყვარულისა 600
ყაზბეგი, ალ., ვაი ჩემო ძველისაგან ძველო ნივთებო 977

ლირიკა

აკიმოვი იოვანე, ჩემთვის მზეთამზე ქვეყნად მოსულა 851:37
„ ჰოი, სასტიკო საყვარელო 851:38
ანბანთქება, ათენს ბნელს გულსა 757:3
„ აღაღებს ბაგებს 757:4
ანბანთქება 9 მაირით ნათქვამი 573:2
„ ყოველად წმიდისა 757:2
არჩილი, ანბანთქება. ასულ-ასულა 710:2:6

„ „ აღსძრა ბაგე 548:13
არჩილი, ანბანთქება. ლექსად, ამიცა-ნად სათარგმა-ნებელნი 548: 24; 770:1
„ ასნი ორმუხლნი შაირნი 548:21
„ ოცდათხუთმეტი ლექსი იამბიკოთ 548:23
„ ნაზარალიანზედ 548:22
„ ჩარხებრ მბრუნავი ლექ-სი 548:11
ბარათაშვილი მათე, ნუ ეძიებთ ჩემსა წელსა 573:3
ბებუთოვი ღვთისწყალობა, მოვედ ვარსკვლავთა მთავარო 851:9
„ „ როს ვიხილავ შენს სა-ხეს 851:26
გაბაშვილი, ბესიკ, თეჯლისი, ხმა სი-რინოზ... 851:19
„ რა გული დავაგე 851:20
„ შავნი შაშვნი 851:19ა
გეგია ი., ლექსები 870 II
გერმანოზიშვილის თქმული, ნუ მწყამ მიჯნურო 851:10
გრიგოლ, მუხრანის ბატონიშვილი, ბედმან მამცა შვება 851:14
დავით მუხრანის, ბედმან ჩემმან მომცა ეზდენ ჭირები 851:36
დერჟავინი, ღმერთი (ოდა) 790
ევდოშვილი, ი., უძღვნი კოლა ერის-თავს 1000:7
ერისთავი ეკატერინა, პასუხი 618:10
ერისთავი ელიზბარ, ვემონე მასა 851:17
ერისთავი ვასილ, ლექსები 751
ერისთავი მიხეილ, ბოსეს პრემიის შესახებ 1000:9
ვახტანგ VI აბანა ერსა მოშიშთა... 548:20
ვახტანგ VI მრწამს, მისის სარჯლით აშკოლა... 548:3
ვახტანგ VI, ლექსი უნდა ტკბილგვა-რითა... 548:6
ვახტანგ VI, ანბანთ ქებები 548:1;2; 757:5
„ სატრფოსათვის შაირობა 548:6
„ ყველის ქება 548:4
„ ელეგია (დამიმონა კაეშან-მა) 548:5
ვახტანგ ბაგრატონი, შეყრიდან ერთად მერთოლვარენი უხვადოდ მნათ-ნი 851:18
თეიმურაზ, მეფის ძე (ბატონიშვილი), ინეტარების განბრძნობილი გო-ნებით 557 (შენ. 1ზ)
თეიმურაზ მუხრან ბატონი, საწუთ-როს ეტლის ბრუნვაც 851:25
თეიმურაზ I, ანბანთქებები 710:3:5
თუმანიშვილი გივი, ანბანთქება 548: 14
თუმანიშვილი (თუმანოვი), გიორგი, სრა არს უცხო 851:24
„ ვჰპობ საყვარულით გუ-ლის შეყრილს 851:40; 620:17
„ ხმა ტკბილი იადონი... 851 1
„ ამხმელი თვალთა, გან-ვიცდი ცათა... 851:2
„ ეჰა, მნათობო, ცთომილთ მჭობო... 851:4; 620:26
„ თანმისი. ვარდო ამაყო დამშვარ ვარ... 851:5
„ მუსტაზადი. ჰოი, ვითა-რად მწველად ქამა-რად... 851:8
„ ულმობელო დიანავ... 851:21; 620:1
„ მუხთალმან ამა სოფელ-მან... 851:22
„ ბულბულს მხვდა გულ-სა ლხენანი... 251:23
„ ეშყისა ზღვასა რა მი-ველ... 851:27; 620:6
„ ჰოი, ჟამნო, ჟამნო ყო-ფილნო ტკბილად... 851:28; 620:25
„ ჰე საყვარელო, ნუ დამ-წვავ... 851:29
„ დავკარგე ფერითა მდიდ-რად შემკული... 851: 30; 620:20
„ ვფუცავ კრონოსი დიად... 851:31; 620:34
„ დახე მაის ბულბულო... 851:33
„ ვით შეამკო ველნი... 851:34; 620:27
„ ვარდი რა გაიფდეს... 851:35; 620:28
„ დიღით თვალთა ამხილ-ველი, აფროდიტს ეჭვრეტ ნამკრთოლვა-რე... 620:24
„ ჰე მოყვარეო, ზილფნა-რევო, ნარდიონ გვე-ლო... 620:18

„ ვარდო ამაყო, დამწუხრ-
ვარ მე სურვილითა სრუ-
ლითა... 620:30
თუმანიშვილი გრიგოლ, რისთვის
მტანჯავ მე უშენოდ მასკლავო...
620:37
თუმანიშვილი (თუმანოვი) **დავით**, ჰე.
უწყალო მარინო... 851:6
„ მუხამბაზი, ბულბული
ნახეთ 851:7
თუმანიშვილი დავით, მზე მემთხვია,
„ დისკო გარე მოეცლო
851:15
„ ტრფიალთა ქველო...
851:16
იაკობ შემოქმედი, მჭნე, ახოვან, ქუ-
ეო, დიდებულ... 548:18
იამბიკო, ლოცვამან ანნა... 557 (შენ.
1ბ)
იოანე ბატონიშვილი, დღეს აღმოს-
ცენდა ძირითვან კეთაან-
თა... 557 (შენ. 1გ)
„ იამბიკონი 893ბ, 557 (შენ.
1ე)
„ იმღვდელმოქმედებ ანგე-
ლოზთა წესისაებრ 557
(შენ. 1დ)
კოპაძე ხვიმონ, წმინდა არს, წმინდა
არს... 548:19
კრილოვი, ი., მგელი და კრავი 573:4
ლარაძე პ., აღსრული მაღალს კათედ-
რასა... 557 (შენ. 1ე)
ლექსები უავტორო:
ალექსანდრე ჭავჭავაძის ლექსის პა-
სუხი 618:11
ამჟამად შენ გშვენის ქება...
620:35
აპოლონ, სეეობისა ხარ... 851:
32
ბუდოვან გულს შენ აღმიჩნდი
დარადა... 620:23
განვკრთი, როს ვნახე... 851:41
გამტყორცნა სოფელმა 713:6
გეტრფოდი მარად სულო და...
620:9
გლოვით ტირილი... 618:5
გონება შმაკოს (!) ხელად ვარ-
დო შლილო... 620:14
გული ოხრავს და გეტრფის...
620:22
ეს არის ჩემი ვედრება 620:8
ეშყის მქონები, ჭირ მქონები...
851:3
ვეტრფი კოხტიდავ გაწმორე-
ბული მათ შენთა ადგილო...
618:12
ლექსები უავტორო:
ვეტრფი სატრფოთა თვალთა...
620:32
თავი ვამონე სატრფოსა...
620:10
თურქულ ენაზე დაწერილი
ლექსი... 713:4
იავ-ნარგიზნო, სუნით შენით
პყარ ყნოსანი... 620:36
იასამან იზისფრებდა... 710:1
ივერთ საწადი და სასურველი
618:1
კავკასის ერნო, მოკრბით მხნე-
ნო... 618:6
მდელოთა სუნუტუბეს (!) მამ-
კლა შე... 620:11
ძიველ წალკოტს სანუგეშოდ...
620:29
მიჯნურთაგან რა ქსურს წუ-
თისოფელო... 620:3
მოძღვრისა და მოწაფისათვის
573:5
მუზნო მომმართეთ მომეახლე-
ნით... 618:2
რაბამც განძვინდე სოფელო...
851:39
სიზმარს რომ განახამ, შენ გნა-
ხამ... 872:3
საყვარელო, დღე და ღამე
872:4
საწუთროვ, მოზიდა შვილდს
კილოსა... 620:4
სიტყვაო, დროთა მეტალსა
ხარ ბგერა... 618:7
სული შორდება გვამსა... 620:
12
უწყივარ ჰირსა მალვას... 620:
31
ღონით პოვე დუმილი... 620:2
შესხმა ალექსანდრე პირველის
556:5
ხედავთ, ვით ყამსა სოფელმა...
620:21
ხილვა მთათ მაღალთ... 618:3
ხმატკბილი იადონი 620:19
ჯაფარას ლექსი 772: (შენ. 4)
მე ვარდო, ფერით მდიდარო
851:42
ჰოჲ, სოფელმან 620:5
მაჩაბელი, ივ., კნეინა ეკატერინა
ერისთავის ასულს 618:9
მელიქოვი იოსებ, გამიხმა რა სისხლის
წალკოტი 851:13
„ თანხმისი, მოვედ სიკვდილო
851:12
ონანა მდივანი, ანბანთქება 548:15

ორბელიანი დიმ., ანბანთქება 548:16
ორბელიანი ვახტანგ, ანბანთქება (ალაელებს ბაგეს...) 548:17
„ ვახტანგ, ანბანთქება (აჰას ანბათ აღვამაღლოთ...) 710:4
ორბელიანი სულხან-საბა, ანბანთქება 548:12
პარმენ ცახელი, ახალგაზრდათა და მოხუცთა მიწერ-მოწერა 1000:8
„ გიორგი ერისთავის სურათზე 1000:6ა
„ სახელდახელო 1000:6გ
რაზმაძე სოლ., მაღლისა ძეო... 557 (შენ. 1გ)
ტაბიძე ს., ლექსები 791
ყარამანის ლექსი, ყოველთა მიზეზმან... 913გ
ჩახრუხაძე გრ. თამარიანი 548:26
წერეთელი აკაკი, გორი 1000:6ბ
„ ნებიერსა მგელი შეშჯამს... 1000:6ე
„ ჩემი მტრები 979
„ ჩვენი თეატრის რედაქტორი 1000:6დ
ჭავჭავაძე ალ., მაისის ვარდმა ფუჩქნილმან... 620:16
„ მშვენიერთა ხელმწიფავ... 620:7
„ ყამნი რბიან, შეწყა მელტვი... 620:13
„ შენთან არს ცხოლი, მნათობო... 851:11
„ ჯი, გაბადრულო მთავარე!... 620:15
ჯიუსტინიანი, მარიამ გოლგოთაზე 618:8

პალეოგრაფია

ჯავახიშვილი ივ. პალიმფსესტი 963

სამართალი

ვახტანგ VI, სამართლის წიგნი 563; 717; 748; 801; 818; 844; 875; 880
სამართლის წიგნისა კრებულები 575; 703

სამკურნალო წიგნები

ზაზა ფანასკერტელი, სამკურნალო წიგნი 877
იადგარ დაუდი 562
კარაბადინი 544; 588; 598; 746; 747; 749; 819; 827; 905; 916; 981ა-გ
ფრინველთა კარაბადინი 562:2
სამკურნალო დარიგებები 755 (შენ.3)
საქიმო წიგნებიდან გამოკრებილი მასალა 914
ცოტაძე ს. დ., ქართული მკურნალობა 589

სამგლოვიარო სიტყვები

იონა ხელაშვილი, სამგლოვიარო სიტყვა საქართველოს მეფის ძის ვახტანგის გარდაცვალების გამო 743:5

სამხედრო საქმე

სამხედრო საუწურველისა და სხვ. ფასები 1853 წ. 875 (მინაწ.)

სახელმძღვანელოები

არითმეტიკის სახელმძღვანელო 815; 816; 824
პროკოპოვიჩი თეოფანე, პირველი სასწავლო ყრმათა 903

ტექნოლოგია

კონჩუევი პ., შენიშვნები 1848 წ. გამოცემულ ქართულ ბიბლიაზე 711

ფოლკლორი

აფორიზმები და ანდაზები 870
ლომთათიძე გ., ქართული ხალხური სატირა და იუმორი 956
ახობაია თ., უწმაწური ანდაზები 965 ბ, გ, დ, ე
„ ქართული ანდაზები 965ა
შელოცვები 819 (შენ. ბ.)

სხვადასხვა

გონიერი გასართობები 884:2:3:4
სამზარეულოსა და საღებავების წიგნი 841

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ქართული ხელნაწერების აღწერილობანი

1. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა: საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების ყოფილი მუზეუმის ხელნაწერები (H კოლექცია) ავად. ს. ჯანაშიას საერთო რედაქციით. ტომი I, დასაბეჭდად მომზადებულია ხელნაწერთა განყოფილების თანამშრომლების ლ. ქუთათელაძისა და ნ. კასრაძის მიერ ილია აბულაძის ხელმძღვანელობითა და რედაქციით, 1946. ფასი 40 მან.

2. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა: საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების ყოფილი მუზეუმის ხელნაწერები (H კოლექცია). ტომი II, შედგენილია და დასაბეჭდად დამზადებული ლ. ქუთათელაძის მიერ ილია აბულაძის რედაქციით, 1951 წ. ფასი 26 მან.

3. ხელნაწერთა აღწერილობა: საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების ყოფილი მუზეუმის ხელნაწერები (H კოლექცია) კ. კეკელიძის საერთო რედაქციით, ტომი III, შედგენილია და დასაბეჭდად დამზადებული ქ. შარაშიძის ხელმძღვანელობითა და რედაქციით. 1948 წ. ფასი 50 მან.

4. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა: საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების ყოფილი მუზეუმის ხელნაწერები (H კოლექცია) კ. კეკელიძის საერთო რედაქციით, ტომი IV. შედგენილია და დასაბეჭდად დამზადებული ე. მეტრეველისა და ე. ვირსალაძის მიერ, 1950 წ. ფასი 40 მან.

5. ხელნაწერთა აღწერილობა საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების ყოფილი მუზეუმის ხელნაწერები (H კოლექცია), ტომი V, შედგენილია და დასაბეჭდად მომზადებული ლ. მეფარიშვილისა და ე. ვირსალაძის მიერ, ალ. ბარამიძის რედაქციით, 1949 წ. ფასი 35 მან.

6. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა: საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების ყოფილი მუზეუმის ხელნაწერები (H კოლექცია), ტომი VI, შედგენილია და დასაბეჭდად მომზადებული ნ. კასრაძის, ე. მეტრეველის, ლ. მეფარიშვილის, ლ. ქუთათელაძისა და ქრ. შარაშიძის მიერ, ალ. ბარამიძის რედაქციით. 1953 წ. ფასი 24 მან. 25 კაპ.

7. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა: ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის ხელნაწერები (A კოლექცია) კ. კეკელიძის საერთო რედაქციით, ტომი IV, შეადგინა ქრ. შარაშიძემ, 1954 წ. ფასი 21 მან. 25 კაპ.

8. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა: ყოფილი საეკლესიო მუზეუმის ხელნაწერები (A კოლექცია) ალ. ბარამიძის რედაქციით, შეადგინა ლ. ქუთათელაძემ, 1955 წ. ფასი 12 მან. 90 კაპ.

9. საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა: მუზეუმის ხელნაწერთა ახალი (Q) კოლექცია, ტომი I, შედგენილია ე. მეტრეველისა და ქრ. შარაშიძის მიერ ილ. აბულაძის რედაქციით, 1957 წ. ფასი 22 მან.

10. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა: ახალი (Q) კოლექციისა, ტომი II, შედგენილია და დასაბეჭდად დამზადებული თ. ბრეგაძის, თ. ენუქიძის, ნ. კასრაძის, ელ. მეტრეველის, ლ. ქუთათელაძისა და ქრ. შარაშიძის მიერ ილ. აბულაძის რედაქციით, 1958 წ. ფასი 26 მან. 50 კაპ.

იბეჭდება:

1. ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა: ყოფ. ქართველთა შორის წერაკითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების (S) კოლექცია, ტომი I.

შემჩნეული შეცდომათა გასწორება

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გვ.	ზევ.	ქვ.	დაბეჭდილია	უნდა იყოს
5	30		820	721
52	8		მომყუნებელმან	მომყუანებელ[ა]ან
53	14		მ. ჯაკობიას	გ. ჯაკობიას
61	5—6		საჯმართ ოყუარებისათ᾽ს	საჯმართმოყუარებისათ᾽ს
62	1		მარი	ძმარი
68	21		с революцией	с резолюцией
76	9		[შდრ. ალ. ჭავჭავაძე]	[ალ. ჭავჭავაძე]
83	25		რადენნიცა	რაოდენნიცა
83	28		მეტრაფასს	მეტაფრასს
141		11	გადატანილია საბუთებში № და ფონდი	გადატანილია საბუთებში
186	19		[XXI ს.]	[XIX ს.]
186		9	Имени	Имен
192	6		სხვაობას	სხვაობს
217		17	მდიდარი	დიდარი
222		3	XIV	14
223		9	მიჩაკო	მიხაკო
224	13		XXVII	27
257	1		XVIII	XVII
261		8	[ლექსი]	[პ. ლარაძე]
263		18	[ლექსი]	[თუმანოვი გიორგი, მუხამბაზი]
264	6		[ლექსი]	[გ. თუმანოვი]
340	2		აქიმი. ისეთი	აქიმი ისეთი
355		15	ტყთ [ა]	ტყჳითა
„		13—12	[ა] თასითა [სწ]	ათასითა კაცითა
356	2		[ს] აქონები	იგი ქონებჲ
„	3—4		სუქმ [ა] ნ . . . ე	სუქმანის ძე
„	11		. . იკ . . . ნი	აქ]უნ] და ძუძლნი
„	14		კურთხევაჲ	კითხვაჲ
375		13	ზეშთაწყინვებულისა	ზეშთაგანბრწყინვებულისა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

დაიბეჭდა საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის
სარედ.-საგამომც. სახჭოს დადგენილებით

*

რედაქტორი: ი. აბულაძე
გამომცემლობის რედაქტორი ნ. აგალიანი
ტექრედაქტორი ა. თოღუა
კორექტორი ლ. ჩხაიძე

გადაეცა წარმოებას 30.8.1957; ანაწყობის ზომა 7×12; ხელმოწერილია
დასაბეჭდად 23.8.1958; ქაღალდის ზომა 70×108 1/16;
ქაღ. ფურც. 14,15; საბეჭდი ფურც. 38,76; საავტორო
ფურცელი 36,32; საღრ.-საგამომც. ფურცელი 37,34;
შეკვეთა 1545; უე 03489; ტირაჟი 1000
ფასი 26 მან. 50 კაპ.

საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობის სტამბა
თბილისი, ა. წერეთლის ქ. 3/5

ფასი 25 მან. 50 კაპ.